

CTESIAE CNIDII

OPERUM RELIQUIAE.

FRAGMENTA COLLEGIT,

TEXTUM E CODD. RECOGNOVIT, PROLEGOMENIS ET

PERPETUA ANNOTATIONE INSTRUXIT

INDICESQUE ADIECIT

Joannes Christianus Felix Baehr

Ph. Dr. Professor Heidelbergensis.

FRANCOFURTI AD MOENUM

IN OFFICINA BROENNERIANA.

MDCCCXXIV.

AUGUSTISSIMO

ET

SERENISSIMO PRINCIPI

LUDOVICO

MAGNO DUCI BADARUM

DUCI ZARINGIAE etc. etc. etc.

DEVOTI ANIMI PIETATE

SACRUM ESSE VOLUIT

J. Christ. Fel. Baehr.

PRAEFATIO.

Diu est, cum *Ctesiae* fragmenta me editurum esse promisi. A quo consilio persequendo multa ac varia me hucusque avocarunt; quae pleraque ut nunc silentio praeteream, id unum modo memorabo, me neutiquam eorum rationem sequi voluisse, qui in edendo quovis scriptore nil aliud sibi habent propositum, quam ut textum accurate describant, adspersis hic illic vel aliorum vel suis quibusdam notulis. Quae ratio ut in nullo fere scriptore tractando probanda videtur, ita a *Ctesiae* historiarum reliquiis tam aliena est, ut, qui in eisdem nude in publicum protrudendis acquieverit, parum adjumenti literis adtulisse judicandus sit. Quocirca ego hoc certe spectavi, ut a scriptoris oratione mendas abstergerem, quas librariorum incuria intulerat, et vero etiam ad ejus interpretationem nonnihil conferrem: quod quatenus mihi successerit, judicent periti. In textu enim constituendo praeter vetustas editiones, manuscriptorum quoque librorum auxilio fui adjutus: id quod *Creuzeri*, V. Cl. humanitati acceptum refero, qui *Werferi* beati chartas mecum benignissime communicavit. Quod ad alteram editoris provinciam attinet, equidem interpretis munere ita perfungendum esse ratus sum, ut, interpretatione rite instituta, adhibitis et veterum et

recentiorum scriptorum testimoniis, scriptorem malâ, quâ per multorum saeculorum spatium adspersus erat notâ, liberarem fidemque adhuc detractam ei denuo vindicarem. Neque tamen praejudicata me opinione ductum adeoque obcaecatum fuisse liquido patebit iis ex locis, ubi rationibus subductis, argumentoque rite perpenso, aliorum scriptorum fidem haud cunctatus *Ctesiae* anteposui.

Viris doctis, qui vel consilio, vel libris suppeditandis me benevole adjuvarunt, et privatim me devinctum ostendi et publice hoc loco grates quam maximas persolvo; nec magis silentio premere velim redemtoris voluntatem, qui nihil antiquius habuit, quam ut haecce editio quam nitidissime prodiret in publicum. Ne quid esset, quo nostra careret editio, in Addendis pancissima quaedam adjeci, quae notatu digna reperi in editione quadam *Ctesiae*, quae meis omnibus chartis jam ad typothetas transmissis, nuper admodum prodiit.

Quod *Assyriaca* fragmenta in fine operis collocata inveniuntur, jure mireris. At nescio quo casu accidit, ut chartae meae Francofurtum delatae perturbarentur, nec, eo, quo debebat ordine operis traderentur. Nam primum certe locum iis assignare decreveram.

Vale L. B. meisque conatibus fave. Scribebam Heidelbergae Idibus Majis MDCCCXXIV.

PROLEGOMENA.

§. 1.

De Ctesia Cnidio *Notitia ex* Fabricii *Biblioth. Graec. Tom. II. pag.* 740 *seqq. ed. Harles.*

„Ctesias, Ctesiochi filius *), ex familia Asclepiadarum, patria Cnido, Cariae urbe, medicus Artaxerxis Mnemonis per XVII annos in honore ab eo habitus, a Salmasio **) perperam

---

*) Tzetz. Chil. I, 1. et Suidas. [Eudocia p. 268, ubi dicitur Ctesiarchi aut Ctesiochi filius. Harles.] Plut. Artax. p. 1012. 1014. Lucian. de scribend. hist. T. I. pag. 630 [cap. 3. pag. 71 Tom. II. Reizii, ubi Lucianus ait, Ctesiam ea, quae de Indis scripserit, neque vidisse, neque fando accepisse, adeoque finxisse. V. ibi Jensium. Add. Lucian. Quo modo histor. scribenda sit cap. 39. p. 52 Tom. II. ibique Gesner. Harles.] [Suidas Tom. II. pag. 383: *Κτησίας Κτησιάρχου, Κνίδιος, ἰατρός· ὃς ἰάτρευσεν ἐν Πέρσαις Ἀρταξέρξην τὸν Μνήμονα κληθέντα, καὶ συνέγραψε Περσικὰ ἐν βιβλίοις κ'. καὶ τρισί.* Eudocia pag. 268: *Κτησίας Κτησιάρχου ἢ Κτησιόχου, Κνίδιος ἰατρὸς, ὃς ἰάτρευσεν ἐν Πέρσαις Ἀρταξέρξην τὸν Μνήμονα* (male vulgo *Ἀμείμονα*) *κληθέντα· καὶ συνέγραψε Περσικὰ ἐν βιβλίοις κγ'.* Tzetzes Chil. I, 82 seq.: *ὁ δὲ Κτησίας ἰατρὸς, υἱὸς τοῦ Κτησιόχου*

ἐξωρμημένος πόλεως ἐκ Κνίδου τῆς Κυπρίας [?]
ὃς Ἀρταξέρξῃ κριτηθεὶς ὡς συμμαχῶν τῷ Κύρῳ
ἐν Πέρσαις διετέλεσε χρόνους ἑπτὰ καὶ δέκα
βίβλοις τρισὶ καὶ εἴκοσι τὰ Περσικὰ συγγράψας.

Etiam Lucianus Ver. Hist. I, 3 (Tom. IV. pag. 220 Bip.) Ctesiochi filium Ctesiam perhibet. Adscripsi integros hosce locos, qui in primariis sunt habendi. Baehr.]

**) Salmas. ad Solin. pag. 871 ed. Ultraject. b. G. e loco Diodor. Sicul [II, 32 p. 146 ubi vid. Wesseling. Harles.] perperam accepto. [Vide nos infra §. 4. Baehr.]

traditur fuisse aequalis Herodoto, cum juniorem fuisse clarissimis argumentis constet *). Mihi hoc loco sufficiat scripta ejus tantum commemorare, idque tanto brevius, quod excerptis paucis fragmentis et excerptis Henrici Stephani **),

---

*) Ea vide, si lubet, apud Vossium de Historicis Graecis I, 5. [et Saxii Onomastic. I. pag. 59. Harles.]

**) *H. Stephanus* Photii excerpta ex Ctesiae Persicis et Indicis graece primus vulgavit an. 1557. 8. [Habeo exemplum inscriptum: *Ἐκ τῶν Μέμνονος — — Ex Memnone excerptae historiae, de tyrannis Heracleae ponticae. Ex Ctesia et Agatharchide excerptae historiae. Omnia non solum Graece, sed et Latine, partim ex Henrici Stephani, partim ex Laur. Rhodomanni interpretatione. Cum accessione ad ea, quae prius ex illis historiis excerpta fuerant.* Anno MDLXXXXIIII gr. Excudebat Henricus Stephanus. 8. Insunt quoque (p. 120—228.) *Appiani* lib. Ἀννιβαϊκὴ et Ἰβηρικὴ cum Stephani castigationibus usque ad p. 248 tum p. 249 sqq. accessio ex aliquot scriptorum locis: duae *Chionis* epistolae et alia, quae ad Clearchum, Agatharchidem et Ctesiam pertinent. Separatim edita est latina versio, hujus sententiae: *Ex Memnone et aliis excerptae historiae, de tyrannis Heracleae ponticae. Ex Ctesia et Agatharchide excerptae historiae. Omnia cum recenti accessione, graece: nec non latine, partim ex H. Stephani, partim ex Laur. Rhodomanni interpretatione.* Anno 1594. Excudebat H. Stephanus. 8. Epistolae *Chionis* et quaedam alia sub finem Graeci contextus carent versione Latina. Exemplar versionis tantum Latinae hujus anni fuit in biblioth. Bünaviana; vid. Catalog. I. p. 105] deinde eadem suis Herodoti editionibus Latine a se translata et disquisitione de Ctesia aliisque nonnullis aucta adjunxit [vid. supra pag. 338]. Hinc [*Hoeschelius* gr. cum notis suis, in Photii biblioth. p. 52 seq. Aug. Vind. 1601. fol. et gr. ac lat. cum scholiis]. *Andreas Schottus* in sua Photii versione post cod. LXXII. p. 106 seq. Ctesiae fragmenta subnexuit. Idem diligentissime fecerunt in suis Herodoti editionibus Gothofredus *Jungermannus*, quem secutus est *Tho. Galeus* [et Jac. denique Wesseling. cum notis auctisque fragmentis, testimoniis ac judiciis de Ctesia antiquis et aliis accessionibus. Repetiit *Borheck* Vol. II. edit. Herodoti Lemg. 178] [atque Lemgo 1811 atque etiam ex parte Schweighaeuserus ad calcem Herodoti Argentorat. 1806. Baehr.]. In

Andreae Schotti, Gothofredi Jungermanni [et Wesselingii] industria collectis et Photii Bibliothecae interseri vel Herodoto subnecti solitis, nullum eorum ad nos pervenit, sed ad unum omnia interciderunt. Fuerunt autem haec:

ΠΕΡΣΙΚΩΝ βιβλία κγ'. *Historiae de rebus Persarum* libri XXIII in quo opere dicaverat sex primores libros describendis rebus Assyriacis *) aliisque, quae Persica antecesserunt, facto a Nino et Semiramide initio. A septimo autem libro ad postremum usque historiam Persicam persecutus est a Cyro et Cambyse regibus, ad annum 3 Olymp. XCIII **) sive annum Artaxerxis Mnemonis octavum, ante Christum natum CCCXVI, usus [ut iste quidem jactavit,] arcanis annalibus, quos in membranis ***) describi sibi curaverant reges Persarum. Perspicuitatem suavitatemque Ctesiae, dialecto Jonica ****) usi, mire praedicant *Demetrius* lib. de elocutione §. 218—221. *Dionysius Halicarnasseus* et *Photius*. In rebus ipsis Herodoto saepe, interdum etiam Xe-

Allatii apibus urbanis p. 187 legas, etiam M. Antonium Petilium excerpta ex Ctesiae Persicis et Indicis latine vertisse. De Ctesiae scriptis egit praeterea *Io. Meursius* in Cypro lib. II. cap. 29. et ad *Apollonii Dyscoli* Historiam commentitiam p. 120. *Iohannes Harduinus* fragmenta, quae exstant, supposita Ctesiae esse conjicit, in Chronologia V. T. p. 91. Sed solemne viro illi erudito παραδοξολογεῖν.

*) Hinc *Strabo* p. 656. lib. XIV adfirmat, Ctesiam scripsisse Ἀσσυριακά et Περσικά. Illis primoribus libris diligenter usus est Diodorus Siculus, libro praesertim secundo.

**) *Diodorus* lib. XIV. cap. 47. pag. 421. [pag. 679 ed. Wesseling.]

***) *Diodorus* lib. II. pag. 84. [Tom. I. pag. 146. edit. Wesseling. cujus not. videbis.]

****) Salmasius de dialecto, qua usus est Jonica, videndus p. 29 de Hellenistica, et pag. 41 ubi Ctesiam gente doricum observat, perinde ut Hippocratem et Herodotum [vid. infra Prolegg. §. 7 ac de fide Ctesiae ibidem §. 8. Baehr.]

nophonti *) contradixit, observante *Photio* cod. LXXII quo excerpta ex illo opere Ctesiae nobis servavit. Fabulosus, vanus fideque indignus scriptor visus jam olim est quam plurimis, Straboni, Plutarcho in Artaxerxis vita, aliisque. Inter recentiores idem contendunt Josephus Scaliger, et praeter innumeros alios *Hermannus Conringius* in adversariis chronologicis de Asiae et Aegypti antiquissimis dynastiis [cap. 7. p. 161 in Syntagmate variarum dissertatt. a I. Georgio Graevio edit. Ultrajecti. 1702, 4.] qui non tantum in narrationibus ceteris, sed praecipue in Persicis (in quo solo argumento aliquid ei tribuunt veteres plerique, et recentiores) parum fidei mereri Ctesiam disputat**), quod facit etiam *Bernardus de Montfaucon* libro de veritate historiae Judith, p. 120 seq. et *Dounaeus* notis ad Demosth. p. 171 item Goujetus in diss. inserta continuationi Memoriarum litterariarum *Salengrii* Tom. I. part. I. Nr. VIII. p. 121 seqq. et contra Herodotum pro Ctesia part. II. p. 349 sqq. 364 sqq. Journal des Sav. 1726. Oct. p. 235. Ctesia fidem frangit *Christoph. Cellarius* in Ctesiae hypothesibus suspectis de principio regnorum et historiarum, Halae Sax. 1694 rec. 1703. [in dissertatt. acadd., a Jo. Georgio Walchio junctim editis,

---

*) Xenophon Ctesiae Persicam historiam legit, antequam suam scriberet: nam libro I. de expeditione Cyri p. 157 memorans vulneratum a Cyro Artaxerxem fratrem, Ctesiam auctorem laudat et vulnus ab illo curatum esse, ipso auctore refert: addit etiam, Ctesiam, utpote regi praesentem, tradidisse, quot tum temporis circa regem ceciderint.

**) *Diodorus* Sicul. [lib. II. cap. 2 pag. 114. tom. I. Wessel. cujus not. vide p. 115. 8.] Justinus etc. Hinc *Is. Vossius* lib. de LXX. interpretibus p. 334 *Ctesiae auctoritati in Persicis plurimum tribuunt veteres, cum tamen in ceteris fuerit mendacissimus.* Persicrum rerum bonum auctorem in primis Ctesiam vocat Barnabas Brissonius lib. I. de regno Pers. Epitomen Persicorum, (nobilissimi ex Ctesiae scriptis) concinnasse videtur *Pamphila*, foemina Epidauria: Suidas enim inter ejus scripta memorat Ἐπιτομὴν τῶν Κτησίου ἐν βιβλίοις γ'. [Tom. III. p. 14. BAEHR.]

Lips. 1712. p. 54—70.] *Jac. Arrhenius* in diss. de Monarchia Assyriorum Ctesiana. Upsal. 1705. 8. Inter paucos tamen Ctesiae fidem adserere adnisus est *Ulricus Huberus* in dissertatione de temporibus ante Cyrum, quae exstat in historia ejus civili non procul ab initio. Nec non *Freretus*, bibl. françoise, a. 1726 Sept. p. 138 seqq. *Sam. Schackford.* in Connex. vet. test. cum scriptor. profan. Tom. II. p. 19. Journ. liter. Tom. 15. p. 4 Fabric. Sed *Schackford* libro VII. vol. I. p. 553 sq. version. germ. Dresdae, 1726. 4. minus favere videtur narrationibus Ctesiae: cujus tamen partes interdum sequitur *Des Vignoles* Chronol. Tom. II. p. 169. Praeferunt ei Herodotum *Jac. Usserius* in annal. V. T. ad A. M. 2737. *I. G. Walch* in exercitt. histor. de fabulosa histor. Semiramidis, Lipsiae 1723, rec. in Parergis acadd. p. 27 seqq. ubi de Ctesia ejusque mala fide historica quaedam habet *L. E. du Pin* biblioth. univers. des historiens pag. 209 seqq. Multo tamen plura collegit, examinavit et plurium, tam veterum, quam recentiorum judicia diversa proposuit *Jo. Georg. Walther* in Animadverss. historicis et criticis, Weifsenfelsae 1748. 8. in commentat. historica, qua Herodoti et Ctesiae sententiae de magnitudine atque antiquitate imperii Assyriaci et Medici conjunguntur, p. 75—112 de aetate Ctesiae pag. 99 seqq. et contra Wesselingii Addenda ad tom. I. Diod. modeste docteque disputans, p. 367 sqq. in Addendis: idem *Walther.* ibid. p. 122 sqq. in commentat. de veterum recentiorumque historicorum invidentia judicandi libidine et nimio rerum mirabilium amore. *Jac. de Rhoer* in Feriis Daventriensibus, Trajecti ad Rhenum. 1758. 8. libro II. cap. I. p. 137 sqq. contra Huberum aliosque disputans atque Herodotum I. cap. 95. (ubi Wesseling. laudat *Schroeerum* in Orig. Assyr. sect. IV. 5 sqq. et *Leon. Offerhaus* Spicileg. hist. chronolog. p. 145.) copiose explicans, ita contendit illum cum Ctesiae narratione, ut studeat utrumque in concordiam reducere, Ctesiae manibus suum honorem aliquo modo restituere atque evincere,

Herodotum imperium Assyriorum non coercere intra quingentos annos, Medos denique non fuisse subditos, sed socios Babyloniorum. Compara *Waltherum*, qui loco citato p. 103 sqq. aliam ingressus est viam; adde *De Bougainville*, qui Herodoti et Ctesiae narrationes de monarchia Medorum conciliare studuit in Mem. de Literat. — I et B. L. Tom. XXIII. p. 1 sqq. et *Abbé Gédoyn* Histoire des Perses, écrite par Ctesias suivant l'Extrait, que Photius nous en a laissé, in iisdem Mem. Tom. XIV. p. 247—279. Adde supra de Herodoto observata, lib. II. cap. 20 §. III. pag. 331 seq. *) Harl.

ἸΝΔΙΚΩΝ βιβλίον ἕν. De rebus Indicis liber unus, cujus excerpta leguntur in Photii biblioth. cod. LXXIII. Respicit *Plinius*, Ctesiam laudans, VII, 2 hist. nat. In hoc potissimum opere lectorum credulitate abusus est et fidem decoxit Ctesias, unde *Aristoteli* lib. VIII hist. Animal. cap. 28 citatis ejus Indicis, visus fuit indignus, cui crederetur: *ὥς φησι Κτησίας οὐκ ὢν ἀξιόπιστος*. Fidem illi quoque detrahit *Arrian*. in Indicis p. 513. Et *Antigonus Carystius* in historiis admirandis [cap. 16. pag. 27 edit. Beckm. Lips. 1791. 4.] negat, se ex Ctesia quicquam prolaturum, *διὰ τὸ πολλὰ ψεύδεσθαι αὐτόν*. Vide et *Aristotelem* II, 2. de generat. animal. *Lucianum* de vera Historia lib. I. Tom. I. p. 640 seq. et lib. II. p. 683. *Aeneam Gazaeum* in Theophrasto p. 23 edit. Barthii, *Aelianum* Hist. Animal. etc.

ΠΕΡΙ ὈΡΩΝ. De Montibus libri, quorum primum laudat Scholiastes Apollonii ad lib. II agens de sacro monte, etsi ibi legitur *Κτησίας ἐν πρώτῳ περιόδων*, sed *περὶ ὀρῶν* legendum, recte monuit *Joh. Meursius* in Cypro lib. II. cap. 29. et in Bibl. Graeca. Librum secundum adducit Plutarchus de fluminibus et montibus, ubi agit de Monte Theutrante pag. 1161. *Καθὼς ἱστορεῖ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν β' περὶ ὀρῶν.* Et Schol. Apollonii ad lib. II. agens de monti-

*) Adde infra Prolegg. §. 8. Baehr.

bus Colchorum Amarantis et *Joh. Stobaeus* serm. 98. περὶ νόσου.

ΠΕΡΙΠΛΟΙ, quorum primum memorat Stephanus Byz. in *Σίγυνος*. Periplum Asiae Harpocration in *Σκιάποδες*, et Suidas eadem voce. Ctesiam τρίτῃ περιηγήσεως laudat idem Stephanus in *Κοσύτη*.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΦΟΡΩΝ. *De tributis Asiae* opus laudatum Athenaeo lib. X. p. 442. Librum tertium illius operis memorat idem *Athenaeus* lib. II, pag. 67.

ΠΕΡΙ ΠΟΤΑΜΩΝ. De *fluviis* libri, quorum secundus citatur a *Plutarcho* de fluminibus p. 1160, ubi de Alpheo. Sane Ctesiam simpliciter laudat Plutarchus, non Ctesiam Ephesium, cui libros de fluminibus, nescio qua de causa, tribuit *Maussacus* in notis pag. 81. notatus a Vossio de Hist. Gr. p. 349. Quamvis Ctesiam Ephesium, ἐν πρώτῳ Περσηΐδος libro primo Perseidis, sive de Perseo illo, qui Medusam interfecit, memoret idem *Plutarchus* pag. 1161. Citatur Ctesias etiam ab Eratosthene in Catasterismis cap. 38. *) FABRIC. «

§. 2.

De CTESIA CNIDIO *altera notitia ex Gerh. Voss. De historicc. Graecc. I*, 5.

pag. 22 ed. Lugd. Batav. 1650.
pag. 62 ed. Amstelod. 1699.

» Iisdem, quibus Xenophon, temporibus vixit Ctesias Cnidius. Nam proelio, quod Cyrus junior gessit cum fratre Artaxerxe, captus fuit; posteaque vulnere eo regem, quod a Cyro acceperat, sanavit, ac medicinam porro exercuit in Persis totisque annis XVII versatus est apud regem. Auctor Diodorus Sic. II. Hinc Photius Cod. LXII: ἤκμασε δὲ ἐν

*) At hoc fragmentum ad Assyriaca pertinet. Vide infra Assyrr. Fragm. III. BAEHR.

τοῖς χρόνοις Κύρου, τοῦ ἐκ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, ὃς ἀδελφὸς Ἀρταξέρξου, εἰς ὃν ἡ Περσικὴ βασίλεια κατῆλθεν, ἐτύγχανεν. Et antiquior utroque Strabo in XIV [p. 969 B.] ubi de illustribus Cnidi viris agit: Κτησίας ὁ ἰατρεύσας μὲν Ἀρταξέρξην. Addit ibidem: συγγράψας δὲ τὰ Ἀσσυριακὰ καὶ τὰ Περσικά. Res istas Assyrias et Persicas uno volumine complectebatur: quod ostendit initium eorum, quae Photius de eo habet in excerptis suis. Unde et alia discere est. Verba Latina sic sonant: »sed in sex prioribus res Assyriorum et quaecunque »res Persicas praecessere, tractat: a septimo autem libro »de Persicis rebus agit: ac in VII. VIII. IX. X. XI. XII »et XIII, quae ad Cyrum et Cambysem et magum illum »Dariumque et Xerxem spectant, commemorat.« Ex prioribus sex Assyriacum rerum hausisse se ea, quae de Assyriis scribit, profitetur Diodor. Sic. II. At temere Ludovicus *Vives* in B. Augustini lib. XVIII de Civit. Dei cap. 2 ait: »vel regum (Assyriorum) nomina, vel quanto quisque tem»pore regnum tenuisset, piguit Ctesiam, vetustissimum scrip»torem, referre.« Movere illum citra dubium verba illa Diodori, lib. II. [cap. 22.]: τὰ ὀνόματα πάντων τῶν βασιλέων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, ὧν ἕκαστος ἐβασίλευσεν, οὐ κατεπείγει γράφειν, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ αὐτῶν πεπράχθαι μνήμης ἄξιον. Sed non, si Diodorum ea piguit exscribere, Ctesiam non scripsisse consequitur. Sane Ctesiam ea tradidisse quis dubitet, qui VI libris Assyrias res tractasse sciat; et ita tradidisse, ut hoc ex fonte plerique omnes juniorum sua exscribere soleant. Progressus est Ctesias usque ad Olympiadis XCV annum III, quo Dionysius Siciliae tyrannus, ingens bellum parabat adversus Carthaginienses. Eo anno historiam suam Persicam conclusisse, disertim de eo scribit Diodorus Siculus lib. XIV. [cap. 46. p. 679. Wessel.]. Sic enim hoc de anno agens, loquitur: Κτησίας δὲ ὁ συγγραφεὺς τὴν τῶν Περσικῶν ἱστορίαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν κατέστροφεν, ἀρξάμενος ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως. Nec praetereundum, quod Photius post ea, quae adferebamus ante, subjungit: σχεδὸν ἐν ἅπα-

σιν ἀντικείμενα Ἡροδότῳ ἱστορῶν· ἀλλὰ καὶ ψεύστην αὐτὸν ἀποκαλῶν ἐν πολλοῖς καὶ λογοποιὸν ἀποκαλῶν· καὶ γὰρ νεώτερος μέν ἐστιν αὐτοῦ· φησὶ δὲ αὐτὸν τῶν πλειόνων, ἃ ἱστορεῖ, αὐτόπτην γενόμενον, ὃ παρ' αὐτῶν Περσῶν, ἔνθα τὸ ὁρᾷν μὴ ἐνεχώρει, αὐτήκοον καταστάντα, οὕτω τὴν ἱστορίαν συγγράψαι. οὐχ Ἡροδότῳ δὲ μόνῳ τἀναντία ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου ἐπ' ἐνίων διαφωνεῖ. Haec Photius. Porro Aristoteles Hist. An. VIII, 28 quiddam ex ejus Indicis citans, scriptorem esse negat ἀξιόπιστον. Eundem vanitatis arguit quoque Plutarchus in Artaxerxis Vita. Josephi etiam Scaligeri (pag. 39. p. m. 43. notarum in fragmenta subjuncta operi de emendatione temporum) tale de eo judicium est, ineptum Graeculum, modo Herodoto adversetur, nihil pensi habere: multa ab eo humanitus, multa etiam consulto per ζηλοτυπίαν peccari, atque id non obscure cognosci ex Photii parietinis. Miretur aliquis homini adeo vano tantum fidei habitum esse a Diodoro Siculo, Trogo et aliis, ut eum, quam Herodotum, sequi in plurimis mallent. Nempe imposuit iis, quod Ctesias profiteretur, se cuncta hausisse ex regiis membranis. Qua de re ita Diodorus lib. II. [cap. 32.]: οὗτος οὖν φησιν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν, ἐν αἷς οἱ Πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατά τινα νόμον εἶχον συντεταγμένας, πολυπραγμονῆσαι τὰ καθ' ἕκαστα καὶ συνταξάμενον τὴν ἱστορίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν. Praeter illa, quorum superius memini, etiam scripsit de *Indicis* librum singularem. Ac uti ex Persicis, ita ex Indicis quoque excerpta luculenta Photius nobis conservavit. Xylandrum vero ratio fugit, apud quem in Strabonis loco, quem ante adferebamus, Syriaca etiam scripsisse dicitur; cum in Aldina disertum sit Ἀσσυριακὰ et consentaneum hoc sit istis Photii excerptis, quae Latine ante adducebamus. Harpocration memorat quoque ejus περίπλουν Ἀσίας. Alia quoque scripsit: quae referre supersedeo, quia id fecit Joh. Meursius commentario in Apollonii Historiam commentitiam. Hujus Ctesiae compendium tribus libris scripserat Pamphila, ut Suidas testatur

(s. v. Pamphila). Arbitror vero, eam epitomen non fuisse omnium Ctesiae librorum, sed viginti trium de rebus Persicis: quo opere inprimis celebratur.«

§. 3.

De aliis, qui eodem Ctesiae nomine feruntur.

Ctesias, Cnidius, medicus, de quo disserimus, probe distinguendus ab aliis, qui eodem feruntur nomine; sic *Ctesiam* quendam *Ephesium*, et ipsum de rebus Persicis scriptorem nonnulli memorant, quem tamen cave cum Nostro Cnidio confundas. Collegit, quae ad istum spectant, G. J. Vossius de Historicc. Graecc. III. pag. 349.

Artificem, *Ctesiae* nomine insignem Plinius memorat Hist. Nat. XXXIV, 29. pag. 657 Hard. quem unâ cum aliis argenti caelatoribus post Myronem floruisse perhibet. Neque tamen ullam alibi ejusdem mentionem esse factam reperi.

Est tertius, qui *Ctesiae* nomine occurrit, helluo infamis, in quem versiculi quidam Comicorum, Anaxilae et Philetaeri exstant apud Athenaeum X, cap. 10. Tom. IV. p. 416 D. E. F. p. 22 Schweigh. unde Aelianum Var. Hist. I, 27 profecisse est admodum verisimile. Vid. Annotat. ad Athenaei l. l. Tom. V. Animadverss. pag. 327 Schwgh.

Jam *quartum*, hoc nomine insignem, invenio Atheniensem, Cononis *filium*; cujus mentio facta a Dionys. Halicarnass. Tom. II. pag. 170, 26 Sylb.

§. 4.

De Ctesiae Cnidii vita.

Floruit Ctesias Cnidius, ut Suidas est auctor, Artaxerxis Mnemonis tempore, qui de regno cum fratre minori natu decertabat. Id quod ex aliorum quoque testimoniis liquido cognosci potest. Vid. locupletissimi testis, Xenophontis verba in Anabas. I, 8. 27. Diodor. Sicul. I, 32. Photii Cod.

§. 1. Tzetz. Chil. I, 1. 82 seqq. Qui igitur, quod praeter alia ex Xenophonte patet, bello, quod cum Artaxerxe Cyrus frater minor natu gessit, interfuit, eum profecto necesse est Xenophontis fuisse aequalem. Quo accuratius examinanda Salmasii sententia, qui eum Herodoti facit aequalem (ad Solin. p. 1234, C. ed. Paris. 1629), procul dubio motus pravis, quae olim in Diodoro legebantur, verbis, II, 32: *Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τοῖς μὲν καθ' Ἡρόδοτον χρόνοις ὑπῆρξε κατὰ τὴν Κύρου στρατείαν ἐπὶ Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφὸν κ. τ. λ.* Quae tamen summo jure insititia jam agnovit summus Wesselingius. Namque constat, Herodotum usque ad belli Peloponnesiaci initium, i. e. usque ad 431 a Chr. n. vitam duxisse *), quo tempore jam in vulgus editas esse historias oportebat, quas ut refelleret ac refutaret, Ctesiam ipsum sibi propositum habuisse, Photius affirmat Persicc. Excerptt. cp. 1. Atqui cum Ctesias florere incoeperit circa annum CCCC. a. Chr. n. quo anno Cyrus in fratrem militabat, igitur 31 post annis, quam Herodotus diem obierat, vixdum aequalem Herodoti Illum dici posse, non erit, quod operose commonstrem. Fuit potius, ut bene apud Photium l. l. legitur, Herodoto junior (*νεώτερος Ἡροδότου*), quamvis fieri potuisse, ut sene Herodoto Ctesias natus fuerit, haud negamus. Quam eandem sententiam jam dudum professus erat Scaliger, (ad fragmm. Historr. p. m. 42.) et qui copiosius istam in rem inquisivit, Wesselingius ad Diodori l. l.

Propius ad Ctesiae aetatem definiendam ducere videtur idem Diodorus l. l. cujus insigniora verba adscribam: *γενόμενος* (de Ctesia loquitur) *δὲ αἰχμάλωτος, καὶ διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἑπτακαίδεκα ἔτη διετέλεσε τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ.* Quae eadem repetiit Tzetzes Chil. I, 1, 82, disertis verbis probans, ab Artaxerxe rege captum fuisse Ctesiam, quippe militantem unà cum

---

*) Dionys. Halicarnass. II. p. 139. Pamphil. apud A. Gell. Noct. Att. XV, 23.

Xenophonte in Cyri exercitu *). Quod tamen mirum, a Xenophonte scriptore alias tam accurato, plane neglectum, nec ullam Ctesiae in Graecorum exercitu militantis, deinde a Persis capti mentionem factum. Immo alia omnia mihi se offerunt, Xenophontis locum accuratius inspicienti. Nam inter regis comites in ipsa pugna cum Cyro Graecisque commissa Ctesias nominatur **), quem in Graecis paulo antea stipendia meruisse, mox vero captum et in proximum regis stipatum continuo arcessitum esse, parum profecto est credibile. Non igitur potuit nec in Graecis tunc temporis militasse nec tunc demum captus esse a Persis, apud quos diutius illum jam fuisse versatum, multo erit probabilius. Neutiquam enim verisimile, hominem modo captum, oppido in intimam regis societatem vocari, multisque affici honoribus. Neque etiam favet temporum ratio. Quodsi enim auctore Diodoro XIV, 46 pag. 679 finem historiae Ctesias posuit anno 399 a Chr. n. sive Olymp. XCV, 2 ***) et in patriam eo ipso tempore regressus est (quod ex Persicc. Excerptt. cap. LXIII et Plutarch. Vit. Artaxerx. cap. XXI. pag. 1021 F. colligi potest), qui tandem fieri potuit, ut ille triennio vel biennio antea (401 a Chr. n.) ubi Cunaxis est decertatum †), a Persis captus et tamen XVII per annos in

*) ὃς (Ctesias) *Ἀρταξέρξῃ κρατηθεὶς, ὡς συμμαχῶν τῷ Κύρῳ*
Ἐν Πέρσαις διετέλεσε χρόνυς ἑπτὰ καὶ δέκα.

**) Vid. Xenophont. Anab. 1, 8, 27. Plutarch. V. Artaxerx. XIII. pag. 1017 E. Conf. ibid. VI, pag. 1014 C. XI. pag. 1016. XIV. p. 1017 F.

***) Sic posui ex Largerii rationibus, cujus vid. Tabul. Chronolog. pag. 679. Alii ponunt annum 398 a. Chr. n. s. Olymp. XCV, 3. Ad aetatem Ctesiae conf. etiam *Chronic. Paschal.* pag. 135 A: *ρδ'* [i. e. CIV.] *Ὀλυμπίας· μ'* [XL] *Ὑπ. Αἰμυλίου καὶ Ρουστίκου. Ξενοφῶν Ὀρζυλάου καὶ Κτησίας ἐγνωρίζοντο* [i. e. florebant] *καὶ Σωκράτης φιλόσοφος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πιὼν τὸ κώνειον ἀπέθανε, ζήσας ἔτη γ'* [XC]. *Περσῶν βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ὁ καὶ Ὦχος, ὁμοῦ ἐροά.*

†) Vid. Largerii Tab. Chronolog. pag. 677.

Persis commoratus fuerit? Dubia igitur et Diodori et Tzetzae fides. Nec etiam antea alio quodam in bello Ctesiam a Persis captum pronuntiabis, cum certa hujus rei desint testimonia. Quae cum ita sese habeant, multo mihi videtur verisimilius, Ctesiam vel sponte vel a rege Persarum ipso arcessitum invitatumque illas in terras profectum esse multo utique ante istud bellum, quod fatale fuit Cyro. Itaque si conjectari liceat, Ctesiae adventum in Perside circa annum 416 a Chr. n. ponerem, florente bello Pelloponnesio vigenteque Graecorum cum Persis commercio. Quod quae continuo disserentur, probabilius reddent.

§. 5.

De professione et conditione Ctesiae Cnidii.

Posuimus modo Ctesiam vel sponte ad Persas profectum, vel arcessitum a rege, apud quem artem medicam exerceret. Nam medicum fuisse Ctesiam consentiens est veterum opinio, quam eandem id, quod reliquum est operis historici, satis confirmat. Neque autem vulgari atque communi medicorum e turba fuisse videtur, quippe quem inter nobilissimos viros, quos Cnidus tulerit urbs *), recenset Strabo XIV §. 15. pag. 969 B. pag. 614 Tauchniz. ἐντεῦθεν (i. e. ex Cnido) δὲ καὶ Κτησίας, ὁ ἰατρεύσας μὲν Ἀρταξέρξην, συγγράψας δὲ τὰ Ἀσσυριακὰ καὶ τὰ Περσικά. Quo etiam facit unus locus, quem miror reliquos, qui in Ctesiam inquisiverint, latuisse. Est Galeni medici locus Tom. V pag. 652 lin. 51 Basil., unde Ctesiam Hippocrati, medicorum principi cognatum, ex illustri Asclepiadarum **) genere prognatum cognoscimus. Qui igitur vir, illustris genere aeque ac scientia, quâ ratione ad Persas venerit, jam exponendum. Constat enim, antiquissimis Persarum temporibus,

*) De illustribus medicis, qui Cnido urbe prodiere vid. Kurt *Sprengel* pragmatische Geschichte der Arzneykunde. I. p. 355 seq.

**) Vid. Kurt *Sprengel* l. l. pag. 308 coll. 215 seq.

reges, cum Persae ipsi artis medicae peritia non excellerent; ad Aegyptios confugisse, quos prae caeteris huic arti deditos fuisse fama ferebat. Nam singulos singulis morbis singulisque corporis partibus illi adhibuerunt medicos. Praeter Herodot. III, 129 et II, 84 consulas, si placet, Brissonium de Reg. Pers. Princip. p. 306 et Kurt. Sprengel. pragmat. Gesch. etc. Tom. I. pag. 79. coll. Vales. et Lindenbrog. ad Ammian. Marcell. XXII, 16. At quum Aegyptii medici male rem suam Dario Hystaspis, qui pedem aliquando extorserat, praestarent, iratus rex supplicium sumsit *) et Graecum aliquem, Democedem nomine, qui jam antea apud Polycratem tyrannum (v. Herodot. III, 125) conversatus fuerat, cujusque forte fortuna ad regem venerat notitia, ad se arcessi jussit. Atque rege feliciter sanato, summis honoribus muneribusque Graecus medicus est affectus, et quo diutius apud regem remaneret in Persis, summo loco habitus **).

Inde ab illo tempore Aegyptiorum medicorum in locum apud Persarum reges successisse videntur Graeci, qui istius artis peritia insignes eo meliori usi sunt conditione, quo magis ab exteris advocati, haud sine summis honoribus praemiisve id muneris in sese receperant. Cui rei ea, quae Hippocrati acciderunt, luculento sunt testimonio ***). Simile quoddam in Ctesia, Hippocratis postero valuisse censemus. Magna artis medicae peritia inclytus vel ipse opinor ad regem sese con-

---

*) Hinc etiam rege mortuo medici apud Persas summo loco ac dignitate, quam unâ cum Astrologis tenebant, dejectos esse accepimus, quippe qui regis mortem non impedivissent, quod idem Astrologis, qui mortem non praedixissent, obtingebat; vid. Rosenmüller Alt. u. Neues Morgenld. ad Daniel. V, 13. Tom. IV. pag. 352. No. 1081.

**) Vid. Herodot. III, 132, 133 seqq. coll. Kurt. Sprengel. l. l. pag. 349.

***) conf. Opp. Hippocrat. Tom. II. p. 1272. (ed. Genev. 1662.) coll. Sprengelio, l. l. pag. 372. qui nonnulla ex his spuria esse censet.

tulit, summos honores fortunasque adepturus, vel ab eodem rege est arcessitus, quo egregiam suam illi praestaret operam. Hinc recte Suidas: *ἰάτρευσεν ἐν Πέρσαις Ἀρταξέρξην τὸν Μνήμονα κληθέντα;* atque etiam Strabo l. l. Neque minori apud regem loco fuisse Cnidium medicum, quam olim fuerat Democedes, quem *ὁμοτράπεζον* sibi esse Darius voluerat *), et Hippocrates, quem *ἰσότιμον Περσέων τοῖς ἀρίστοις* **) reddere volebat rex, satis evincunt ea, quae passim ipse testata reliquit in Historiae excerptis. Regem in pugnam proxime sequebatur, sauciatum accepit sanavitque ***), muneribus dein est affectus (*καλῶς δὲ καὶ τὸν Κτησίαν ἐτίμησε* ait Plutarchus V. Artaxerx. cp. XIV. init.) †). Quin etiam summum locum obtinuisse videtur in regis aula, ut aditus ipsi pateret ad regios annales pervolvendos, quo melius historiam, quam meditabatur, concinnare posset. Quod ipsius Ctesiae testimonio affirmat Diodorus Siculus II, 32. *οὗτος οὖν* (Ctesias) *φησιν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν, ἐν αἷς οἱ Πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατά τινα νόμον εἶχον συντεταγμένας, πολυπραγμονῆσαι τὰ καθ' ἕκαστα καὶ συνταξάμενον τὴν ἱστορίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν.* Ad quae hunc in modum notavit Wesselingius: » Hieronym. in Zachar. v. 1. volumen — » Hebraice *Megella* dicitur, et ab Aquila et Theodotione » versum est *διφθέρα.* Meminit autem harum membranarum » et Agathias II. p. 66 A. *ὡς καὶ ἐν ταῖς βασιλείοις διφθέραις ἀναγεγραμμένα·* et multis ante eum natum seculis Es-

*) vid. Herodot. III, 132. Add. Brisson. de Reg. Pers. Princip. I, 100 pag. 150. Quae tamen hic adjicit: » apud eundem (Hero- » dotum) lib. V, Darius Histiaeum ad se evocans *ὁμοτράπεζον*, id » est, convictorem eum et a consiliis habiturum pollicetur, *ut Ctesias in Persicis testatur.* « haec ipsa in Ctesia me legisse equidem non memini. — Conf. infra ad Persic. cap. XLI.

**) Vid. Hippocrat. Epistoll. l. l.

***) Xenoph. Anab. I, 8, 27.

†) Conf. ibid. cp. XVIII. pag. 1020 B. cap. XXI. pag. 1021 F.

»dras VI, 2. atque auctor Historiae reginae Estherae II, 23. »VI, 1. X, 2; confirmantque, quod hic traditur, publica »auctoritate Chronica Persica scribi solere. Cf. Ger. Jo. »Vossium Art. Histor. c. 32.« De nominis vi item nonnulla J. C. Wolfius ad Libanii Epist. CCCL pag. 170: »διφ- »θέραν frequenter membranam significare, qua ad scriben- »dum utebantur veteres, patet ex Bernh. Montefalconii Pa- »laeographia Graeca p. 17. Vtque hic significatus huic loco »accommodatissimus videtur. De aliis leges Salmasium de »Modo Usurarum p. 413. Godofr. Olearium ad Philostrat. »p. 664. J. G. Graevium ad Hesiodum p. 64 et Hemster- »hus. ad Polluc. pag. 1214.« Primarius qui huc pertinet, est Herodoti locus V, 58, ubi de Graecis literas edoctis a Phoenicibus ita disserit: *καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρείοντο διφθέρῃσι αἰγέῃσί τε καὶ οἰέῃσι· ἔτι δὲ καὶ τὸ καὶ ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι* *).

Similes Ctesiae *διφθέρας βασιλικὰς* intelligi puto apud Diodor. II, 22, ubi de Memnone Trojam ab Assyriorum rege (cui Troja fuit subdita) misso, ibique caeso veterum famas ac narrationes attulit, his adjectis: *περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαί φασιν οἱ βάρβαροι.*

Namque multorum scriptorum testimonio constat, in regis Persarum stipatu multos fuisse scribas, qui quaecunque factitabat vel agitabat rex, vel qui circa illum versabantur, chartis mandarent, qui regis jussa edictave literis exciperent, neque unquam ab illius latere discederent, quo nihil,

---

*) Ad quae confersis Valckenarii Diatrib. p. 185. Add. Schleusner. Lex. Vet. Test. Tom. II. pag. 177. ibiq. laudd. Quod enim Hebraeis est מְגִלָּה, id LXX Interpretes reddunt per *διφθέρα*. Conf. etiam Perizonius ad Aelian. V. H. IX, 3.

quod alicujus sit momenti, ipsos fugeret *). Quae ipsa scripta, in regum thesauris deposita, originem dedere annalibus istis regiis, quos sacrorum librorum auctores l. l. commemorant, quosque a Ctesia inspectos esse tradit Diodorus. Neque res ipsa abhorret. Quum enim hisce annalibus et ea, quae in regis aula ac proxime regem, et ea, quae in regno late patenti a satrapis fuere peracta, continerentur, quid talibus magis repletum quam Ctesiae historiae? Quas vel sine diserto Diodori tesitmonio nobis persuadebimus desumtas esse ex hujuscemodi annalibus regiis. Conf. Heeren. Ideen Vol. I. P. I. pag. 161 edit. tertiae **).

Atque Moses Chorene, quem multo post vixisse constat, annales Chaldaeorum, Syrorum et Persarum se consuluisse profitetur, quos libros forsitan simili esse origine atque eos, quos Ctesias inspexit, haud immerito quis conjiciat. Confirmatur illud praeterea loco I. 4. Ac multa alia de his membranis regiis s. δεφθέραις βασιλικαῖς utiliter attulit W. Cnoop *Koopmans*, de Sardanapalo, Amstelod. 1819. Part. alter. cap. III. §. 1 pag. 68 seqq. 71 seq.

§. 6.

De Ctesiae scriptis in universum.

Jam ad Ctesiae scripta devenimus, quorum e numero *Persica* sola, viginti tribus complexa libris Suidas memorat. Alia tamen si circumspiciamus, hic nobis exsistit scriptorum recensus:

I. *Persicorum* viginti tres libri, quorum sex priores antiquissimorum regnorum, *Assyriaci* et *Babyloniaci*, histo-

*) Vid. si tanti est, Brissonium de Reg. Pers. Princip. I, 218 et 229 pag. 294. 302. coll. II. 239 pag. 607. Add. Heerenii Id. I, 1. pag. 159 seq. ed. tert. De Persarum scribis conf. etiam Freinshem. ad Curtium VII, 3, 4.

**) Similes regios commentarios multo post consuluit Agathias de Reb. Justin. IV. pag. 99. A.

riam complectebantur; inde a septimo Persarum res exponebat a Cyro majori natu usque ad annum 398 a Chr. n., quo in patriam rediit, Artaxerxe adhuc regnante.

II. De *rebus Indicis* unus libellus, cujus excerpta pauca una cum Persicorum selectis ad nos usque pervenerunt. Qui autem in Persicis magis historiam rerum gestarum spectaverat, is in Indicis de iis, quae multa habet admiranda terra Indica, referre maluisse videtur; uti haud raro medicum rerumque naturalium cognoscamus curiosum.

III. *De montibus Libri. Περὶ ὀρῶν.*

IV. *Περίπλοι*, quorum aliquot laudantur a veteribus.

V. De *tributis Asiae. Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων.*

VI. De *fluminibus. Περὶ ποταμῶν.*

Haec sunt, quae vulgo citantur Ctesiae Cnidii opera, de quibus monuit Fabricius Biblioth. Graec. Vid. supra pag. 5 seqq. Unum tamen habeo addere opus, quod et Fabricium et Harlesium latuisse videtur.

VII. *Commentarii de re medica.* Quod ex iis suspicor, quae leguntur apud Galenum Tom. V. pag. 652 lin. 51 ed. Basil: *Κατεγνώκασιν Ἱπποκράτους ἐπεμβαλεῖν τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον, ὡς ἂν ἐκπίπτον αὐτίκα, πρῶτος μὲν Κτησίας ὁ Κνίδιος συγγενὴς αὐτοῦ· καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν Ἀσκληπιάδης τὸ γένος, ἐφεξῆς δὲ Κτησίου καὶ ἄλλοι τινές.* Ubi conf. Kurt. Sprengel. pragmat. Gesch. der Arzneykunde I. pag. 368. coll. 215 seq.

§. 7.

De ORATIONE CTESIAE.

Jonica dialecto in libris scribundis usum fuisse Ctesiam, consentiens veterum sententia. Ita quidem Photius in Excerptt. Ctesiann. Perss. §. 64: *κέχρηται δὲ τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, εἰ καὶ μὴ δι' ὅλου, καθάπερ Ἡρόδοτος, ἀλλὰ κατ' ἐνίας τινὰς λέξεις*; et Indicc. initio Idem: *Κτησίου τὰ Ἰνδικὰ ἐστιν ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, ἐν οἷς μᾶλλον ἰωνίζει.* Fuit quidem Ctesias et ipse Dorus, quippe Cnido oriundus, qui tamen aeque at-

que Herodotus Jonicam in scribendo dialectum amplexus est, tunc temporis inprimis florentem; ut, qui dicendi genere excellere vel ab omnibus ipsorum scripta perlegi vellent, huic dicendi rationi sese accommodare necesse habuerint. Quod et Hippocrati, et Democrito, aliis, contigisse scimus. Tu vid. Salmas. de Hellenist. pag. 41. 42. At fuerunt, qui non ubivis Jonum normam secuti, Jonicas tantum formas dictionesque orationi immiscerent, orationemque hac tantum ratione exornare studerent. Ad quos Ctesiam pertinuisse, vel ex uno Photii testimonio supra laudato, mihi credibile est. Vid. Salmas. l. l. pag. 28. 29. Cujus tamen usus in fragmentis Ctesianis vereor ut multa possint proferri testimonia, cum, quae Ctesiae ipsius exhibent verba, paucissima ad nos pervenerint fragmenta, plurima, quae Ctesiae quidem declarant sententias, sed in aliud conformatas dicendi genus. Quod in Excerptas historiarum, quas Photius conservavit, aeque cadit atque in ea, quae Aelianus plura retulit in libris de Nat. Animal. Nam in Photio subinde deprehendas verba et dictiones, quae vixdum unquam Graecia florente fuerunt in usu, quae serius, Alexandrinorum aetate ac vel postmodo invaluerunt. Subjiciam, quae mihi nunc praesto sunt: in Persicc. cp. 9: *ζωγρίαν λαμβάνειν τινά* ubi vid. Annot. cp. 10: *ἀμφιασθῆναι*, ubi itidem legatur Annotat. cp. 10 *πέρας λαμβάνει ἡ πράξις*. cp. 13 *βασιλεύειν* (*regem creare*) ubi vid. Nott. cp. 53 *ἐκτομίας ὑπάρχων* *). Indicc. cp. 5 *διπλάσια* ubi vid. Not. cp. 6 particul. *ἂν* neglect. cp. 15 *ἔῤῥευσα* ubi vid. Annot. Persicc. cp. 10 *θαῤῥεῖν τῆν πρᾶξιν* ubi vid. not. cp. 13 *θριαμβεύειν* ubi vid. Not. cap. 50 *καταλιμπάνειν* ubi vid. Not. cap. 39 *πληροφορεῖν* ubi vid. Not. cap. 52 *ἀφιστῶσι* in praesenti indicativi a praesenti *ὀφιστάω*.

Jonicarum formarum et verborum paucissima reperiri in Ctesiae fragmentis iis, quae adhuc supersunt, nemo infi-

*) Conf. Diodor. Sic. XIV, 21: *ὁ δὲ ἀνὰ μέσον τόπος τῶν ὀρῶν, ὑπάρχων ὡς τριῶν σταδίων, παντελῶς τετειχισμένος κ. τ. λ.*

tias iverit. Verum enimvero in Indd. (in quibus magis Jonum genus dicendi sectatus esse fertur, nonnulla resedisse videntur Jonica, qualia v. c. sunt: cp. 6 *Κάρτα πλατέας*, ut etiam in Suid. Tom. III. pag. 330 — Indd. cp. 19. ῥώξ ubi conf. not. cp. 20 *κρέα* ubi item consulatur annotatio. cp. 15 *ἴσχει*, quae forma Jonibus et Doribus adscribitur, haud raro illa quidem in communem formam mutata a librariis; vid. not. ad cap. I. Conf. etiam cap. XXV fin. *πλέονα*, quod Jonum et Atticorum esse volunt pro *πλείονα* *), et cap. XXVII Jonicam formam *ὑποτιθέασι*. Huc etiam referam Genitivos Jonicos, quibus aliquoties Photium fuisse usum videmus, in Persicc. Cap. LIII. *Ἰδέρνεω* Ibid. LV. *Τεριτούχμεω* ubi conf. not.

De indole ac virtutibus Ctesianae orationis vix quidem judicium facere liceret, nisi exstarent certa quaedam veterum testimonia. Ita Photius ad calcem Excerptt. Perss. cp. 63: *ἔστι δὲ οὗτος ὁ συγγραφεὺς σαφής* **) *τε καὶ ἀφελὴς λίαν, διὸ καὶ ἡδονῇ αὐτῷ σύγκρατός ἐστιν ὁ λόγος — ἡ δὲ ἡδονὴ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ τῶν διηγημάτων αὐτοῦ γίνεται διασκευῇ* ***), *τὸ παθητικὸν καὶ ἀπροςδόκητον ἐχούσῃ πολὺ καὶ τὸ ἐγγὺς τοῦ μυθώδους αὐτὴν διαποικίλλειν· καὶ διαλελυμένος* †) *δέ ἐστι πλέον τι τοῦ δέοντος αὐτῷ ὁ*

*) Conf. Fischer. ad Weller. II, pag. 102.

**) *σαφής* de orationis *claritate* ac *perspicuitate* accipiendum; ut apud Aristotel. Rhet. III, 12. Inde *σαφὴς λέξις*, quae nec loquax nec nimis jejuna concisave est. Add. Diogen. Laert. X, 10.

ἀφελής de periodorum simplicitate, si recte video, intelligendum. Plura vid. in Ernesti Lexic. Technolog. Graece. Rhetor. p. 51.

***) »*διασκευή* dicitur peculiaris modus tractandi argumenta »et confirmandi, qui vim movendi habet et est *παθητικός*. — »Est igitur illustris expositio rei, de qua controversia agitatur, cum »gravitate quadam et dignitate.« Ernesti *Lex. Technolog.* p. 81. coll. pag. 237 seq.

†) i. e. »dictio soluta, concisa, brevis.« Ernesti l. l. pag. 78 ubi plura. *Ἰδιωτισμός* h. l. de oratione quotidiana, communi, quatenus contraria est orationi exaggeratae, ac verbosae. Conf. ibid. pag. 160.

λόγος, ὡς καὶ εἰς ἰδιωτισμὸν ἐκπίπτειν. His adjungam, quae habet Dionysius Halicarnasseus: II, pag. 9 lin. 7 Sylb. ἡ δέ γε (sc. λέξις) τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἡδέως μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, οὐ μὴν καλῶς γε ἐφ' ὅσον ἔδει· λέγω δὲ κοινότερον, ἀλλ' οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις (i. e. apud Thucydidem et Antiphontem, quorum in proxime antecedentibus mentio) ἥρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ παρὰ τούτοις καλῶς. Est denique Demetrius Phalereus, de elocutione §. 218, qui de Ctesia tale fert judicium, ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ*) διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῇ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς· πολλαχῇ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός· τίθεται γὰρ ταὐτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα κ. τ. λ. Sequuntur, quae in Fragm. Pers. Nro. 2 leguntur. Ita autem concludit §. 221. Καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος, ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως, ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ. Est igitur quam in Ctesiae oratione laudant, potissimum et suavitas et perspicuitas (ἐναργεία **). Cui accessit et illud, quod inopinati vel fabulosi quid, quod praecipue affectus moveat, orationi immiscuisse videtur. Nec enim exiguam in his inesse perspiciebat vim, qua animos legentium alliceret captosque teneret. Quare Plutarcho Ctesiae sermo dicitur: πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν ***) ἐκ-

*) Conf. Wollius et J. C. Wolf. ad Epist. ad Galat. IV, 9 (Curr. Nov. II. pag. 750.). ἀδόλεσχος dicitur orator nimis loquax et verbosus, multis verbis perspicuitatem captans; vid. Ernesti l. l. pag. 6 ibique Aristotel. loc. Rhet. III, 12.

**) Est »*evidentia, qua res singulae sensibus veluti admoventur*«. Ernesti Lexic. Techn. rhet. Gr. pag. 106. Add. Coraj. ad Isocrat. Tom. II. pag. 134. Taylor ad Lys. advers. Andocid. p. 193. Tom. V Reisk. Hinc Thucydides a Plutarcho vit. Nic. 1 dicitur rerum scriptor παθητικώτατος, ἐναργέστατος καὶ ποικιλώτατος.

***) est genus orationis, quod vel fictum habet argumentum e scena quasi repetitum, vel res fabulosas, incredibiles, miras profert, historiae immixtas.

τρεπόμενος τῆς ἀληθείας (V. Artaxerx. cp. VI fin.), atque Ctesias ipse dicitur ἐπιτραγῳδεῖν (ibid. cap. XVII.), i. e. *tragico more res exaggerare, ampliare*, oratione magnifica dictionibusque figuratis. Conf. Not. nostr. in Creuzeri Melett. III. pag. 69. et add. Ernesti Lex. Technol. pag. 130. Plutarch. Vit. Pericl. XXVIII Duridem ait ἐπιτραγῳδεῖν. Neque negari potest, eas res, de quibus loquitur Plutarchus, istiusmodi suspicione minime carere, mira caeteroquin orationis suavitate perfusas atque dulcedine.

§. 8.

De Ctesiae *fide.*

Quae ipsa jam eo nos deducunt, ut de Ctesiae fide disseramus. Nam qui fabulosa multa aliaque id genus orationi exornandae adhibuit, quo animos legentium et caperet et captos teneret, eum si rerum ab ipso narratarum spectamus fidem, vix ullius esse posse momenti par est. Atque hanc ob causam jam diu inter antiquos exstitere, qui Ctesiae fidem non dico labefactare sed prorsus subvertere studuerint; quorum vestigia nostratium haud paucos, ut doctorum vulgos factitare assolet, legisse sanequam est dolendum. Itaque nostrum esse putavimus, ut, quae Ctesiae et veteres et recentiores imputent, accuratius examinaremus, singulaque hanc in rem prolata argumenta diligenter excuteremus, quo inde judicium ferre litemque dirimere liceret. Qua in re nec illud, si quid video, praetereundum, ex Indicis quae supersunt fragmenta, ea multo majorem in vituperationem incurrere, quamvis ne Persica quidem atque Assyriaca hujuscemodi criminationibus carent. In universum quidem tales jam depulit Henricus Stephanus, antiquissimus Ctesiae vindex, cujus Apologiam sive »*de Ctesia historico antiquissimo disquisitionem*« praemittere ipsius rei gratia non dubitavi. Neque alteram ejusdem Henr. Stephani Dissertationem »de διττογραφίᾳ *quorundam nominum in* Ctesia *praesertim: et de Excerptis ipsis ac voce*

Ἐκλογῶν« hic desiderari volui. Utramque igitur Stephani dissertationem hic typis repetere placuit.

Henr. Stephani.

De Ctesia Historico Antiquissimo Disquisitio.

Qui melius, qui certius de rebus Persicis scribere potuerit, quam Ctesias, arbitror fuisse neminem. Quod quo magis mihi persuadeo, semperque persuasi: eo certe magis (ut homo Persicae historiae studiosissimus) aliquam ejus scriptorum partem in quopiam bibliothecae angulo reperire posse desidero ac semper desideravi. Nam istae ex ejus scriptis ἐκλογαί tantum abest, ut desiderio meo satisfaciant, ut illud, non aliter quam ex longo contractam sitim pauculae aquae guttae, multo vehementius accendant. Ut autem Ctesiae tantum tribuam, cum alia multa faciunt, tum vero, quod a Xenophonte laudatissimo authore laudari videam. Eum enim, cujus unius ex omnibus ab illo citetur testimonium, ut locupletissimum, laudari certe et magnificentissime quidem, interpretor. Unde fit etiam, ut Plutarcho, modestissimo alioquin et prudentissimo scriptori, succenseam: qui ita hujus historici mores exagitat, ut omnibus modis suspectam nobis ejus reddere velle videatur fidem. Sed quum duo in historico requirantur, et posse et velle de rebus vere scribere: *primum, an id praestare potuerit*, videamus: deinde de eo, *an voluisse verisimile sit*, disputabimus. At illud vel ipse Plutarchus nobis testabitur: et testatus erat ante eum laudatissimus, uti dixi, scriptor Xenophon. Respondeant igitur pro me ambo: Xenophon quidem in libro *Κύρου ἀναβάσεως* primo, his verbis, ubi narrat vulneratum a Cyro Artaxerxem regem, ejus fratrem: *καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός· καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι* et paucissimis interjectis verbis, *ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ*

γάρ ἦν. Plutarchus autem initio *Ἀρταξέρξου* (ita enim illic nominatur consentientibus etiam veteribus exemplaribus *) haec scribens, *ἀλλὰ τὸν Κτησίαν οὐκ εἰκός ἐστιν ἀγνοεῖν τοὔνομα τοῦ βασιλέως παρ' ᾧ διέτριβε, θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας.* Et pagina illius libri secunda, *Κτησίας δὲ ὃν οὔτε αγνοεῖν τὸν χρόνον εἰκός ἐστι, παρόντα ταῖς πράξεσιν, οὔτε ἑκὼν αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοῦ χρόνου μεταστῆσαι τὸ ἔργον, ὡς ἐπράχθη διηγούμενος.* Ex his igitur quum res omnes compertas exploratasque Ctesiam habere potuisse (praesertim cum medicorum apud reges multo major tunc temporis quam nunc authoritas esset) et ut de compertis atque exploratis vere scribere potuisse intelligamus: nunc an nem (ut *φιλαλήθη*, id est veritatis amatorem) id etiam voluisse probabile sit, consideremus. Nimirum et de hoc *ἁπλοῦς ὁ λόγος.* Nam si mentiri volebat Ctesias, nempe assentationis studium in causa fuisse dicamus necesse est. Si assentator erat, certe mentiendo, ejus auribus a quo plurimum commodi exspectabat, aliquid dare, ejusque ambitioni subservire sibi propositum habebat. A quo autem plura quam a rege suo aut a regis matre sperare eum par erat? Superest igitur, ut Ctesiam, dum Artaxerxi et Parysatidi statuit adulari, falsam illis laudem in historia sua plerumque affinxisse existimemus. At qui tantum abest, ut iis, ac Parysatidi praesertim, falsam laudem affinxerit, ut veram potius detraxisse, ex iis passim, quae de ea commemorat, omnibus videri possit. Et de his quidem ita loquor, quasi ante illorum obitum historiam suam edidisse Ctesiam constet. Nam si post eorum obitum in lucem ab eo prolatam fuisse credamus, quomodo eum hujus culpae, imo vel hujus suspicionis dicere affinem fuisse audebimus? Quod autem ad *res Indicas* attinet, profecto mendacii illum multis in locis nemo non facile suspectum ha-

*) Vid. Persicc. Excerptt. cap. XXIX. XXXV et praecipue XLIV ibique adnott. Baehr.

buerit: sed quotus quisque est, qui convincere queat et coarguere? Nescio (respondebit quispiam) quis eo tempore potuerit: at nunc possunt mercatores nostri, qui illuc et ipsi navigant. Ain' tu? at unde illis, ut, quum sint ἀναλφάβητοι, ideoque judicio eo, qoud literis et doctrina quaeritur, omnino carent, observare et observata aliis postea commemorare eadem, quae viri docti, possint? Ne longe abeamus, unde homini omnium literarum rudi, ut ligni παρήβου dicti naturam ita animadvertisse et animadversum ita queat describere, ut hoc in libello a Ctesia descriptam habemus? ut omittam illud, quod pro artis suae (quum medicus esset) solertia, ut observavit, ita et observasse debuit: nimirum illud lignum δίδοσθαι τοῖς κοιλιακοῖς βοήθημα *) vel tale quid quale alio quodam loco narratur? nempe aut miram cujusdam radicis ad corrigendum nimium lactis usum virtutem: aut, quod de asinorum sylvestrium cornu refert **)? qui e poculis ex eorum cornu confectis biberint, neque spasmo eos, neque comitiali morbo corripi: sed neque dummodo aut vinum aut aquam aut poculentum aliquid aliud ex hujusmodi poculis bibant, illos hausto aut ante aut post minime interire veneno? Nequaquam profecto ab imperitis istis mercatoribus exspectanda haec narratio fuerit. Quid igitur illi narrabunt? nimirum se vidisse sylvestres asinos cornu in fronte gestantes, quod cujus coloris esset, discernere non potuerint, sed nec satis ejus magnitudinem consideraverint. Hanc autem vim huic cornu esse insitam, tam sunt nescii, quam ii, qui nunquam ne Indorum quidem nomen audiverunt. Haec autem a me idcirco hic dicuntur, lector, ut, quoties in quosdam homines incides, qui plus fidei de illis rebus, mercatoribus etiam literarum imperitis, quam vel doctissimis antiquis scriptoribus adhibendum esse credunt, in promptu tibi, quod illis nugatoribus respondeas, esse pos-

---

*) Vid. Indicc. Excerptt. cap. XVIII. B.

**) Vid. Indicc. Excerptt. cap. XXV. B.

sit. Quod si quis me roget, an nec Ctesiae nec aliis vetustis authoribus rerum hujusmodi historiam describentibus derogandam arbitrer esse fidem, ille a me hoc responsum feret: me domi et in patria mea tot tantaque rerum videre passim miracula, ut, quum illos, qui de peregrinarum regionum miraculis scripserunt, lego: tum demum velim, Scepticam usurpans *ἐποχὴν*, dicere *οὐ μᾶλλον*, id est *οὐ μᾶλλον πιστεύω ἢ οὐ πιστεύω* si tantum illa excipias, quae ita a ratione abhorrent, ut ne ipse quidem sensus communis ea quenquam patiatur admittere. Quid si vero, quo magis tales sunt res aliquae, eo etiam magis inter miracula, sed non inter incredibilia tamen referendae sint? Nam vel istud quale sit considera. Fuerunt nonnulli prisco saeculo homines, qui quod de quadam Indica ave narrabatur, eam videlicet in India, Indicum, illinc in Graeciam transportatam, Graecum sermonem discere, et hominum more articulatas distinctasque voces tandem proferre: hoc ut plane absurdum et ineptum commentum, exsibilandum explodendumque esse dixerint. Qui nam? nempe non alii quam quibus hujusmodi avem ex Indicis oris advectam videre nunquam contigisset. Nam Ovidius et Statius, fortasse et ipsi, hominem id commemorantem, ut aperte mendacem, aliquando risu exceperant: at postquam ipsam illis datum fuit avem cernere et audire, quam ea de re famae et aliorum sermoni adhibere fidem noluerant, cum suis ipsorum oculis adhibere coacti fuerunt. Et, ut illos taceamus, hodieque vulgaris est adeo illa avis, ut extare aliquem, qui dicat incredibile esse, quod de illa narratur, id demum nobis plane sit incredibile. Quem enim psittacum (quem *βίττακον* *) Ctesias hic appellat), praeter illum Veronensem Claudiani senem, aut aliquem illi similem, nunquam vidisse putabimus? Finge tamen repiriri senem aliquem (et reperiuntur forsitan aliquot ex illis etiam, qui in urbibus degunt) qui nunquam eam volucrem viderit, aut, si viderit,

*) Vid. Indicc. Excerptt. cap. III ibique adnott. B.

loquentem certe nunquam audierit: an eum, qui hanc illi avi inditam esse naturam affirmabit, fidem apud hujusmodi hominem impetraturum reris? Hoc certe si credis, longe falleris. His igitur tandem hunc sermonem claudamus verbis. Quemadmodum si psittacus nunquam ex India advectus ad nos fuisset, avem apud Indos esse humanas voces sonantem nemo crederet: nunc vero, quoniam vulgaris est illa, vix quisquam hoc miraculi loco habet: itidem etiam multa de aliis Indicis animalibus referri et de plantis atque arboribus, nominatim etiam de quibusdam radicibus, item de aquis, de metallis, de aliis denique multis illi regioni peculiaribus rebus commemorari, quae multorum fidem superant: ac si tam facilis illarum rerum, quam psittaci asportatio esset, tam facile firma ab omnibus persuasione reciperentur, quam ea, quae de psittaco scripta sunt, recipiuntur. Ergo quod Plutarchus Ctesiae Persicis tribuit μυθῶδες, ego id in eum, ne in Indicis quidem, nedum in Persicis, cadere existimo. At erat φιλολάκων. Fuerit vero φιλαθηναῖος, fuerit φιλοθήβαιος; quid tum? Hoc certe ut aliquo in loco Lacedaemoniorum auribus aut Atheniensium aut Thebanorum potius quam veritati serviret, facere potuisse dixerim: at ex una historiae particula totam illam mendacii arguere, hoc ego iniquissimi judicis esse censuerim. Sed Plutarchum, aliquo praejudicio fortasse praeoccupatum, quicquid libuerit, impune scribere sinamus, et de Ctesiae Persicis penes ipsos Persas: de Indicis penes Indos esto fides. Hic certe libellus, qualis est, si aliud, quo commendaretur, non haberet, vel hoc unum abunde ad ejus commendationem valere posset, quod aliquot cum ab aliis, tum vero a Plinio citati in eo reperiantur loci. Sunt vero et maxime memorabiles in eo et minime tamen vulgares historiae; quarum unam, lector, Latino sermone interpretatam, proferam: διήγημα certe hujusmodi, quod rhetori cuipiam χρείας pulcherrimae argumentum, poetae, jocoso quidem, facetorum epigrammatum: se-

vero autem, gravissimae tragoediae amplissimam suppeditare possit materiam *). —

. — Hic jam mihi lector (quod in legendis historicorum scriptis longe et jucundissimum et utilissimum est) historiam cum historia confer, Presicam nimirum cum Romana. Amytin cum Messalina, regis Persarum filiam cum imperatoris Romani conjuge mihi compara: et muliebre utrobique, quasi in speculo quodam, contemplare ingenium.

— — — Claudius audi
Quae tulerit; dormire virum quum senserat uxor,
Ausa Palatino etc.

satis enim tibi notos esse puto versus **). Aptissime autem, meo judicio, hoc par mulierum copulaverimus: ut quas personas et longa temporum intercapedo et longum locorum intervallum et linguae magna discrepantia dissociaverunt, generis nobililitas (licet in altera major) et morum foeditas ac turpitudo minime nobili vinculo nobis consocient atque conjungant. Et de Messalinae quidem ut audias libidine, tibi longe abeundum non fuerit. Amytin autem praeterquam Ctesiae, etiam Dinonis gravissimi authoris hoc infamatam reperi elogio: *Ἄμυτις καλλίστη τῶν ἐν Ἀσίᾳ γυναικῶν καὶ ἀκολαστοτάτη*. Historiam cum historia contulisti lector: nunc autem poetae quomodo cum historicis conferri debeant, et ut cum illorum sententiis horum pulcre testimonia consonent, considera. Nimirum quod a poeta Latinorum omnium ingeniosissimo pronunciatum est, Litem magnam pudicitiae cum forma esse, non minus vere quam eleganter esse dictum, jam antea tibi, ut opinor, persuaseras: sed ita verum tamen hoc esse, ut non in omnes hanc cadere suspicionem existimare deberemus. At nunc hae te docent historiae, non

---

*) Sequitur hic locus de Amyti atque Apollonide medico, qualis Persicc. Excerptt. cap. XLII legitur. Quae hic iterum typis describi, supervacuum putavimus. B.

**) Sunt nobilissimi Juvenalis versus, Sat. VI, 115 seqq. B.

obscuras tantum, non privatas tantum affines huic culpae esse personas, verum etiam imperatrices, eorum etiam, qui regis regum vocabantur (et merito quidem vocabantur) filias. Sed cur ego tam memorabilem undique hanc tibi reddere conor narrationem? nimirum quod illa vel certissimum Ctesiae *φιλαληϑείας* durata sit testimonium. Quem enim missum me facere velle simulaveram, nunc quasi ex insidiis repetere libet sermonem. Ecquis unicuique erga suam artem et erga ejusdem artis societate junctos (quod ejusdem velut sacri sunt cultores) naturaliter quosdam amoris excitari nescit igniculos? Nisi igitur Ctesiae amica quidem ars sua, amicus vero Apollonides, sed amica magis historiae veritas fuisset, haeccine cum tanto utriusque narrasset dedecore? At ego (dicet fortasse Plutarchus) istud factum longe aliter interpretor. Nam ut *κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει,* sic etiam *ἰατρὸς ἰατρῷ*: hinc illa diffamatio. Itane tandem haec ejus diffamandi studio commemoret, quem aliquot in locis non multo ante sponte laudaverit? Quo te jam vertes Plutarche? Video, quo evadere velis. Passim ab Herodoto dissentit. Patrem fabularum mihi narres. Tandem te tuo confodisti gladio. Nimirum verax Ctesias mendaci Herodoto repugnat. Quid tu autem ad haec, lector? nonne jam tibi teneri Plutarchus videtur? Hoc si tibi persuasi, Ctesiae *τὸ φιλάληϑες* admirare mecum potius, quam cum Plutarcho *τὸ φιλοψευδὲς* reprehende. Aut, si tibi paria in utramque partem rationum videntur esse momenta, saltem te neutrum serva, et uti dixi, de Ctesiae Persicis penes Persas, de Indicis penes Indos fides esto. Vale.

De *Διττογραφίᾳ* quorundam Nominum in Ctesia praesertim: et de Excerptis ipsis ac voce *Ἐκλογῶν*.

(Ex ejusdem *Stephani* Castigatt. ad Appiani Iberica et Annibalica, Ctesiaeque, Agatharchidis et Memnonis excerpta, in fine.)

Duo sunt praeterea, lector, de quibus te admonitum volo: unum, quod ad nomina multa, in Ctesiae praesertim exemplaribus, *διττογραφούμενα;* alterum autem, quod ad vocem *ἐκλογαί* attinet. Exemplum hujus *διττογραφίας* ponam ex multis unum, *Πετίσας* cap. 38 in uno codice cum ι scriptum, quum in altera scribatur cum *η*. Certe hujus nominis et aliorum hujusmodi quaerere scripturam nescio cujus curiositatis esset. Nam si tandem repeciretur (quod tamen nullo fieri modo posse credo), quid tale repertum commodi nobis afferre possit, non video. Unum tamen optabile foret, ut, quo modo apud unum historicum nomen aliquod proprium scribitur, eodem apud alios quoque scriptum esset: ne erroris (ut saepe accidere videmus) diversa scriptura nobis occasionem praeberet: dum, quod de una eademque persona dicitur, de diversis dici existimamus. Sed illud qui fieri possit? Si tamen et hic conjectura locum habere debet, credo, quo longiora sunt, eo magis Persicae linguae characterem servare nomina. Scimus enim Persas, in suis denominandis, nequaquam id, quod quidam dixit, curasse, *πάντα δοῦλον εἶναι τῷ δεσπότῃ μονοσύλλαβον*, imo potius *καὶ δοῦλον καὶ δεσπότην εἶναι πολυσύλλαβον καὶ μακροσύλλαβον*. Quam rem videmus, ut facete Plautus etiam nolet. Haec igitur ratio videtur idonea ad probandum magis veram esse scripturam (duplex enim in hoc nomine reperitur) *Σφενδαδάτης* pro *Σφενδάτης* *), utpote longiorem: eandemque in id genus aliis esse debere rationem. Itidem in nonnullis nominibus, in quibus diversa scriptura, nimirum per *ζ* et per *ξ*, meis auribus nescio quid

*) Vid. Persicc. Excerptt. cap. X. B.

Persicum magis sonat, ideoque magis mihi probatur. Ut *Ἰξαβάτης* quam *Ἰζαβάτης* *), sic *Ἀρτιβαρξάνης* quam *Ἀρτιβαρζάνης* **). Nam etiam *Ἀρξάνης*, non *Ἀρζάνης* dicitur. In nonnullis melioris exemplaris fidem ubique secutus sum: ut *Σκυθάρκης* ubique, non *Σκυδάρχης* ***). Item *Ἄμυτις*, non *Ἄμυντις* †); quam *Ἄνουτιν* a Dinone appellatum reperio, siquidem non mendosum est exemplar. De duplici autem scriptura *Ἀρτοξέρξης* et *Ἀρταξέρξης* non habeo, quod dicam ††). Quin et *ἐθνικῶν* in dubio vocari scriptura possit. Nam quos *Δέρβικας* consensu utriusque exemplaris appellatos hic habes, Stephanus ait ipsum Ctesiam appellasse *Δερβίους* ἢ *Τερβισσούς*. Sed et male illic *Δελβίκκαι* legitur pro *Δερβίκαι* per ρ et unum κ prius †††). Alicubi certe exemplari alteri fidem audacter derogavi: ut in iis locis, qui sunt cap. 17 et 21. Habebat enim *Καρχηδονίων* et *Καρχηδονίοις* pro *Χαλκηδονίων* et *Χαλκηδονίοις* (cujusmodi mendum in hoc ipso nomine in aliorum auctorum antigraphis, ut Strabonis, mihi occurrit), quod exemplar etiam male et gravi cum errore permutatas nonnunquam habebat nominum quorundam sedes: ut cap. 29 (ibi: *καὶ παραγίνεται Δαρειαῖος ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρταβάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου*) in eo scriptum est *Ἀρτοξέρξης*, ubi habes *Δαρειαῖος*, et *Δαρειαίου*, ubi habes *Ἀρτοξέρξου*. Nec in propriis nominibus tantum, sed ubique a partibus melioris (ut mihi quidem videbatur) exemplaris stare volui: in incertis, alterutrum sine delectu sequutus sum: sed ita, ut alterius quoque lectionem tibi adnotatam in fine libri dederim, non in Ctesia solum, sed et in Agatharchide et Memnone. Nam quod ad Appianum attinet, ejus unicum

---

*) Vid. Persicc. Excerptt. cap. IX. B.

**) Ibid. cap. XLIX. et mox cap. XLVII. B.

***) Vid. ibid. cap. XVII. init. ibique not. B.

†) ibid. cap. 2. et alibi. B.

††) Vid. ad Persicc. Excerptt. cap. XLIV. annotata coll. XXIX et XXXV. B.

†††) Vid. copiosius notata ad Persicc. Excerptt. cap. VII. B.

exemplar nancisci potui. Sed hoc addere oblitus eram, non esse quod in nonnullis et propriis et appellativis nominibus, Jonici idiomatis terminationes in his ex Ctesiae libris ἐκλογαῖς reperire mireris, quam Jonica dialecto illos conscripsisse dicatur *): quamquam ut harum ἐκλογῶν testatur Auctor, ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς μᾶλλον ἰωνίζει ἢ ἐν τοῖς Περσικοῖς.

Alterum autem, quod te scire tua interesse existimo, hoc est. Ex Ctesiae scriptis haec ita fuerunt excerpta, ut is, qui excerpsit, aliquando verba ipsius sola posuerit: interdum autem et sane plurimum, sua illis admixta nobis dederit, simul etiam in pauca et velut in arctum ea, quae ille latius ac fusius exposuerat, contrahens. Utro igitur potius an ἐκλογῶν an ἐπιτομῆς appellanda sint ea nomine, videamus. Ἐπιτομῆς appellationem dare solitos Graecos existimo iis, quae ex scriptore aliquo ita describuntur, ut primum ordo idem, qui apud eum est, servetur: deinde vero ipsa etiam verba (quantum fieri potest), sed ex multis pauca aut ex paucis paucissima, retineantur. Eos autem locos, qui ex aliquo auctoris libro hinc inde, prout visum est, sed αὐτολεξεὶ describuntur, ἐκλογὰς ab iis vocitari solitos fuisse arbitror. Nec vero Athenaeum cum alibi, tum vero ubi ἐκλογὰς δραμάτων ποιησάμενος dicit, aliud hoc nomine significare voluisse crediderim. Quo fit etiam, ut iis, quae novissime in Germania editae fuerunt posteriorum Polybii librorum particulis, nequaquam ἐπιτομῆς, sed ἐκλογῶν imponendum fuisse nomen putem, et ita putem, ut affirmare audeam. Nam quin illic habeantur illa ipsa Polybii verba, mihi, qui locos aliquot ex iis a quodam Graeco auctore (ab Athenaeo, si bene mimini) quales illic sunt, ex Polybio citatos repererim: minime dubium amplius esse possit. Sed quod ad haec ex Ctesiae libris excerpta attinet, quum, ut dixi, nonnumquam ipsa auctoris verba et eum ipsum velut loquentem a nobis audiri faciat, (ut Indic. cap. 25. τὸν δὲ

*) Vide supra §. 7. B.

ἀστράγαλον κάλλιστον, ὃν ἐγὼ ἑώρακα, οἷόνπερ βοὸς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος) interdum vero, et multo frequentius id quidem, non μιμητικῶς, ut ita dicam, id est, non ipsum scriptorem loquentem inducendo, et verba quasi ex ejus ore excipienda nobis relinquendo, sed διηγηματικῶς, id est, ipse nobis, quid apud Ctesia mlege rit, narrans (ut Ind. c. 4 quum dicit: ἐξ οὗ (sc. σιδήρου) καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐσχηκέναι, ἓν παρὰ βασιλέως καὶ ἓν παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος· φησὶ οὖν περὶ αὐτοῦ, ὅτι κ. τ. λ. Indic. item cap. 28 καί φησιν ἰδεῖν αὐτὸ (sc. τὸ δένδρον) ὁ Κτησίας καὶ ὀσφρανθῆναι ὀσμῆς, οἵας οὔτε εἰπεῖν ἦν οὔτε εἰκάσαι). Quum, inquam, haec ita sint, nomen ἐκλογὰς admittere nos ita oportet, ut, quum quid proprie hac in re significet, non ignoremus, ad receptum tamen apud auctores usum significationem ejus hic non esse restringendam, sed paulo latius extendendam sciamus *).

His praemissis jam singula quaedam addere mihi placuit. Disseram sigillatim de Ctesiae fide in Assyriacis, Persicis ac denique Indicis:

I.

Ctesiae fides in rebus Assyriacis.

In rebus Assyriacis Ctesiam non minus fide dignum esse, quam ullum alium, qui post eum exortus est harum rerum scriptor, jure mihi sumere posse videor. Namque ut in Persicis adeoque Indicis ex ipsius re fuerit, ea, quae narraturus erat, nimium augere atque ampliare *), quid tandem

---

*) Quae sequuntur paucula, omisi, quoniam non ad Ctesiam, sed ad Agatharchidem et Memnonem spectant. B.

**) Quo Luciani spectat dictum, quomodo hist. sit conscribd. §. 39. Tom. IV. pag. 202 Bip. τοῦ δὲ συγγραφέως ἔργον ἕν, ὡς ἐπράχθη, εἰπεῖν· οὗτος δ' οὐκ ἂν δύναιτο, ἄχρις ἂν ἢ φοβῆται Ἀρταξέρξην, ἰατρὸς αὐτοῦ ὤν, ἢ ἐλπίζει κάνδυν πορφυροῦν καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ἵππον τῶν Νισαίων λήψεσθαι, μισθὸν τῶν ἐν τῇ γραφῇ ἐπαίνων.

quaeso lucrari poterat antiquissimas Assyriorum res nimis celebrando atque amplificando? At Ctesias Cyri, indeque prognatorum regum genus eo, quod, ab antiquissimis orbis terrarum dominis, a regibus Assyriis duceretur, exornare atque illustrare indeque commendare instituit *). Audio; attamen Medorum ac Persarum regibus cum Assyriis nulla intercedit cognatio. Quod ipsum diserte qui pronuntiat, reliquis obloquens, unus est potissimum Ctesias **). Corruat igitur necesse est totum istud argumentum. Alterum argumentum, quo Ctesiae fides imminui possit, in iis praecipue consistit, quod mirabilia, parum credibilia, portentisque similia in illius narratione passim inveniantur. Quae ad communem orientis rationem revocanda esse nemo non videt; neque his ac similibus carere, qui aliter atque Ctesias pronuntiarunt. Atque hi ipsi, qui secus atque Ctesias res antiquissimas Assyriorum memoriae prodiderunt, anquirendum, quinam et quales fuerint, et quibus in rebus potissimum a Ctesia discordent, fidemque justam isti ab eodem detrahant, necne. Nam utrique e simili quodam fonte, e vetustissimis quibusdam membranis sua se desumsisse jactant. Qua de re in universum ad Assyriacc. fragm. V a me est disputatum. Sunt vero illi, qui Ctesiae adversantur, neutiquam Ctesiae aequales aut suppares, immo multum ab eo distant aetatis quippe qui Alexandri magni demum tempestate floruerint de ipsius ducis clarissimi vel comitibus vel de eorum posteris. Qui ipsi quot portentis, aliisque rebus fide, si quid aliud, indignissimis, scateant, sat aliunde est cognitum ***); ut profecto, qui tales rerum scriptores

---

*) Vide, si placet: Imperium Babylonis et Nini ex monumentis antiquis, auctore Jo. Fr. *Schroeero* (Francof. et Lips. 1726) pag. 125 seq. 128.

**) conf. Persicc. Excerptt. cap. II. init.

***) conf. Strabo XI pag. 774 C.: *οὐ δὲ τοῖς περὶ Ἀλεξάνδρου δὲ συγγράψασιν ῥᾴδιον πιστεύειν τοῖς πολλοῖς·* et quae sequuntur. — At-

Ctesiae anteponere, eorundemque auctoritatem praeferre velit, is haud sciam an magis ipso Ctesia, quem criminatur, sit accusandus. Sed fac eos ipsos vera prodidisse; cum, quae protulerint, ita invenerint tradita in libris scriptis antiquissimis, quos inspexerant; jam disquirendum, utrum horum ipsorum librorum major sit auctoritas, quam illorum, quos a Ctesia inspectos esse scimus. Quod in tanta rei vetustate quotusquisque est, qui liquido affirmare audeat? Nihil enim equidem video, quod libris a Ctesia, nihil quod libris a Beroso, aliis, adhibitis majorem addat fidem. Pari fide igitur digni utriusque scriptoris fontes. Quid veteres statuerint, inde colligi posse mihi persuadeo, quod dispiciamus, utrius scriptoris narrationem sequi illi maluerint. Qua in re nescio an plus suffragiorum tulerit Ctesiae auctoritas, ad quem plurimi, qui res Assyriacas postmodo scripserint, ultro accessere. Jam vides, quem fide digniorem auctoritateque praestantiorem judicaverit antiquitas. Hausit Ctesias e Persarum annalibus regiis, ex Babylonicorum membranis Berosus, qui adversariorum ducit agmen; uter vero fide dignior indeque verior? neuter, ajo, ne nimium mihi sumam. Nam uterque his libris est usus, qui iisdem sunt insignes virtutibus, iisdem maculati vitiis, uno eodemque orientalium modo conscripti et ea quam postulamus crisi destituti. Quod ad Ctesiam si referemus, Beroso haud postponendum eundem statuemus, nec profecto verebimur, ne quis nimio partium studio nos captos esse pronuntiet. Quo ipso studio eos potius abreptos esse dixerim, qui prae gravissima, ut opinentur, Berosi auctoritate continuo in Ctesiam involent, eumque prorsus mendacem inanemque homuncionem dictitent. Nam hoc certe manifestum, si quid reprehensione dignum commiserit Ctesias, vix simile quid desiderari in Beroso, qui

que etiam hos scriptores non magis alia, quam quae fama essent tradita, narrare potuisse, egregie jam monuit Heynius Dissert. II de Fontibb. Diodor. pag. LV. Tom. I ed. Bipont.

igitur quando communi cum Ctesia sorte gaudeat, nec majori laude, nec vituperatione erit dignus.

Jam satis credo mihi esse demonstratnm, Beroso haud inferiorem reperiri Ctesiam. Restat, ut eum vel superiorem inveniri commonstrem. Quo haud minime facit illud, quod jam supra attigi, permultos inveniri rerum scriptores, qui Ctesiae vestigia legerint, multo pauciores, qui ad Berosi auctoritatem se conformare maluerint. Sic in universa de Semiramide et Sardanapalo narratione tantopere a posteris repetita ac decantata, (quod profecto iu rebus Assyriis primarium est caput), Ctesiam jure primarium ferri auctorem, non dubitandum *). Qui vitam regum Assyriorum si descripsit, qualem et postea et vel hodie et egerunt et agunt orientalium reges, affluentem illam quidem bonorum omnium copia, quae vitam beatam et jucundam reddere valeant, luxuriei ac mollitiei unice deditam, num ejus fides incerta? Et quando regem describit delicatulum hominem, in gynaeceis delitescentem, cum mulierculis vitam mollem atque effeminatam peragentem, rarissime ac fere nunquam in subditorum conspectum prodeuntem, summasque res, quibus imperii salus continetur, eunuchis aulicisve permittentem, talia igitur et quae sunt his consentanea, quando ante oculos nobis ponit, num ea parum congruere regnorum orientalium regumque ipsorum conditioni, planeque a vero abhorrere dicemus? Vix equidem tale quiddam mihi persuaderi patiar, plurimum iis, quae istum in modum de Sardanapalo rege mollissimo, ac rebellione adversus ipsum mota Ctesias retulerit, tribuendum esse ratus. Vid. quae copiosius disserui ad Assyrr. Fragment. XV. XVI. De Semiramide pri-

*) Vide ad Assyrr. Fragment. XV disputata. Consensum veterum scriptorum in sequendo Ctesia maximi esse faciendum in constituendo super Ctesiam judicio, jure observaverat Ulricus Harbertus in VII dissertat. de genuina Assyriorum aetate et regno Medorum (Institutt. historicc. Franecquerae 1703).

marius auctor est Ctesias, ut quae de hujus mulieris divina progenie variisque easibus apud alios scriptores leguntur, ex uno potissimum Ctesia deducta jure ponamus liceat. Conf. ad Fragm. Assyr. III coll. XI notata. Qui idem cum Babylonem a Semiramide, neque ut alii volunt, a Belo exstructam esse contendit, probabilia tradere neque cum reliquis concilari non posse, ad fragmenta Assyrr. Nro. 5 monstravimus. Atque vel in singulis moenium illius urbis reliquorumque operum, quae illa condidit, mensuris, vel copiarum, quibuscum ad subigendas Asiae gentes profecta sit, in numero quod ab aliis rerum scriptoribus hic illic dissentit Ctesias, haud mirum, nec ab aliis aliarum rerum scriptoribus alienum, ut qui in multis concordantes, in hujusmodi rebus cum maxime discordantes reperiuntur. Neque etiam haec tanta esse videntur, quae omnem Ctesiae fidem prorsus subvertant. Quod porro Ninum, antiquissimam urbem ad Euphratem sitam esse Ctesias perhibet, multi quidem alii refragantur, quibus ad Tigrim potius urbem exstructam esse placuit. Nec tamen injuria a Ctesia sic traditum esse, monstrabunt, quae ad Assyr. Fragm. II adnotavimus. At gravior in numero annorum dissensus, per quos Assyriorum atque Medorum regnum floruerit; nec minor inde dissensio inter singulos reges, qui varii a variis auctoribus proferuntur; ut haec inter se unquam rite componi posse desperem *). Et longum est, tot virorum doctorum sententias proponere, qui quo haec secum componerent, parum felici successu tentavere **). Nam qui difficultates quasdam sibi sustulisse videbantur, iis aliae eaeque multo graviores obortae sunt; ut ingenue confitearis oporteat, qui plus in iis

*) Vid. ad Assyr. fragmm. Nro. XIII. XVII. Atque in his forsitan quoque ad Diodorum nonnihil culpae redundare, qui, pro more negligentius hic illic praecipue in temporibus notandis Ctesiam exscripserit, jam Heynius sagaciter fuerat suspicatus; vid. Dissert. II de Diodori Fontt. p. LIV. LV ed. Bipont.

**) Vid. Fabricii Biblioth. Graec. supra pag. 7.

operae posuerit, eum oleum sanequam perdidisse videri. Neque enim menda ista tolli posse arbitror propter nimiam Orientalium in rebus chronologicis negligentiam, quâ ducti omnem temporum rationem confundere, aliaque alio transponere nil pensi habent. Qui testimonia quaerat, eum, ut alia taceam ad Indicas historias ablegatum velim. Quodsi igitur in his Ctesiam nec rejiciamus, nec probemus, ne aliorum quidem scriptorum narrationes eodem modo conscriptas illi anteferre licebit. Quin immo ea, quae paulo antea plura recensuimus, satis luculenter monstrant, de Ctesiâ non solum nihil detrahendum, sed eum reliquis scriptoribus anteferendum esse. Quod qui negare audeat, eum nec nisi pravo in Ctesiam judicio praeoccupatum, nec usquam amplius respiciendum crediderim, bene gnarus proverbii illius, quo Aethiopem lavare vetaris.

II.

Ctesiae fides in rebus Persicis.

Veniamus ad Persica. Neque enim in his defuerunt, qui, quantum in ipsis fuit, suspectam reddere studuerint Ctesiae auctoritatem. Luciani locum supra jam adposuimus. Continuo subjiciamus Strabonis sententiam, libro XI pag. 774 C declaratam. De rebus enim priscis Persarum, Medorum, Syrorum, qui scripserint, eos non admodum magnam invenisse fidem vult propter ipsorum simplicitatem fabulasque edendi studium. Qui cum eos, qui fabulas se scripturos profiterentur, florentes famâque celebratos viderent, et ipsos jucundam suam fore narrationem credidisse, quando sub narrationis specie ea proferrent, quae nec vidissent nec audiissent unquam *), id unum spectantes, ut suavitatis nonnihil et admirationis narrationi accederet. 'Ῥᾴδιον δ,' pergit auctor, ἄν τις Ἡσιόδῳ, καὶ Ὁμήρῳ πιστεύσειεν ἡρωολογοῦσι,

*) Hoc ipsum Ctesiae ab Indicis objicit Lucianus Ver. Hist. Tom. IV. pag. 220 Bip. Add. Strab. I. pag. 74 Almelov.

καὶ τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς ἢ Κτησίᾳ τε καὶ Ἡροδότῳ καὶ Ἑλλανίκῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις. In quo judicio assentientem nactus est eundem Lucianum, cujus modo fecimus mentionem, in Philopseud. cap. 2 pag. 250 Tom. VII. ed. Bipont. Dolet Lucianus, viro sceteroquin prudentes admirabilique praeditos sapientia subinde reperiri mendaciorum studiosos, qui, in reliquis probatissimi, in eo tamen labuntur, quod et se ipsos et in quoscunque incidant, decipiant. In quibus nominatur dein et Herodotus et *Ctesias Cnidius*, et ante hos poetae, inprimisque ipse Homerus. Eandem Idem sententiam pronuntiare non erubuit, Ver. Histor. II, 31 pag. 290 Tom. IV Bip.: *καὶ μεγίστας ἁπασῶν τιμωρίας ὑπέμενον οἱ ψευσάμενοί τι παρὰ τὸν βίον, καὶ οἱ μὴ ταληθῆ συγγεγραφότες· ἐν οἷς καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἦν καὶ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι πολλοί* *). Quo magis mirari subit Plutarchum, qui iniquissimum de Ctesia ferens judicium, haud tamen est cunctatus, plurima inde exscribere. Sic, uti hoc utar, in Vita Artaxerxis, quae refert Capp. XI. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XXIII, vel cuncta vel maximam partem e Ctesia esse desumta apparet. Videatur Annotatio nostra ad Pers. Except. LIX. LX. et Fragmenta Persica No. 18. 19. 20. 21. 22. Quae cum ita sint, tamen initio Illius Vitae ita scribit Plutarchus: *Ἀλλὰ τὸν Κτησίαν, εἰ καὶ τἄλλα μύθων ἀπιθάνων καὶ παραφόρων ἐμβέβληκεν εἰς τὰ βιβλία παντοδαπὴν πυλαίαν***), *οὐκ εἰκός ἐστιν ἀγνοεῖν τοὔνομα τοῦ βασιλέως, παρ' ᾧ διέτριβε, θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας.* Atque porro cap. VI. ei

*) Huc quoque referendum, quod apud Euseb. Praepar. Evangel. X. p. 467 D. legimus ex Porphyrii scripto, quo demonstrabat fures esse Graecos:

»*Πολίωνος δὲ ἐπιστολὴ πρὸς Σωτηρίνδαν, περὶ τῆς Κτησίου κλοπῆς· τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς Ἡροδότου κλοπῆς ἐστι βιβλίον.*

**) i. e. quamvis *rerum*, quae ullo veritatis indicio carent, colluvie suos *libros complevit*. De *πυλαίας* voce vide Wyttenbach. monentem ad Plutarch. Moral. I. Part. 2. pag. 12 11.

istud crimen objicit, quod saepe temporis ratione posthabita, rerum gestarum ordinem transverterit, nec raro ad fabulosa et trogoediis similia orationem deflexerit, a vero digressus *) — *οὔτε ἑκὼν αἰτίαν εἶχεν* (sc. *Ctesias*) *ἐκ τοῦ χρόνου μεταστῆσαι τὸ ἔργον, ὡς δ' ἐπράχθη διηγούμενος, οἷα πάσχει πολλάκις ὁ λόγος αὐτοῦ, πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν ἐκτρεπόμενος τῆς ἀληθείας.* Ejus studium Lacedaemoniorum atque Clearchi inprimis perstringit cap. XIII fin. *) et XVIII **). Denique huc referri potest Antigoni judicium, qui multa ab eodem mendacia narrari censet ***).

Neque vero haec Graecorum de Ctesia mirabere judicia, quando ad Graecorum mores, ingenia, indoles animum attenderis. A quibus multum abhorrere Ctesiae historias, non est quod profecto negemus. Quae ipsae quo minus cum Graecis conveniunt, eo magis iis sunt consentaneae, quae omnino de orientalium ratione, indole, moribus, ac sigillatim de orientalium regnorum conditione ac statu, de imperii administratione accepimus. Quae cum respexeris, multum procul dubio aberit, ut Ctesiae historias rejiciendas, ut plurimum potius iisdem tribuendum esse censeas. Atque hactenus haud scio an Ctesias, qui de regnis orientalibus, Assyriorum et Persarum regna dico, orientalium mori indolique convenienter scripserit, plus sibi acquirat auctoritatis fideique, quam qui de orientalium rebus Graecanico more conscripserint. Quo multum etiam illud facit, quod e regiis annalibus se suas historias concinnasse Ctesias profitetur †). Neque vero hoc a re alienum esse, unusquisque intelliget, qui rite Ctesiae perlegerit historias. Dominatur in iis, ut ita dicam, orientalium res narrandi et exponendi ratio, redolent illae quam maxime orientalium ingenia vitaeque aulicae rationem, qualem Persarum et vel prius Assyriorum re-

*) Vid. Persic. Fragm. Nro. 19.

**) Vid. Persic. Fragm. No. 20.

***) Vid. infra incert. Fragm. Nro. 1.

†) Vid. supra Prolegg. §. 5.

ges peragebant. Atque hac in re nonnihil illae ab Herodotea narratione differunt, quam magis ad Graecanicos mores, animosque compositam crediderim*); nec mirum inde, a Graecis, qui sibi ipsis talia magis convenire sentiebent, Herodotum pluris esse aestimatum. Quae vero dum repudiabat Ctesias orientalia magis sectans, ejus de fide detrahendum noluerunt. Nam Ctesias, qui probe perspiceret, in Orientalium (Persarum) rebus interdum vacillare Graecorum historiam, hoc ipsum sibi propositum habuit, ut quae perversa pravaque per Graecas historias divulgata essent, retractaret ac refutaret. Unde factum, ut vel Herodotum confabulatorem ac mendacem appellare auderet eumque refellere studeret **). Quod de omni Herodotea scriptione qui dictum accipiat, eum magnopere a vero aberasse crediderim; qui in singulis quibusdam illud valere pronuntiaverit, is haud scio an rectius pronuntiaverit. Namque unice ad capita quaedam Persicae historiae istud iniquum de Herodoto judicium relatum velim. In iis enim, quae magis ad Graecos spectant,

---

*) Non possum quin hisce adscribam, quae de universa orientalium historia ejusque scriptoribus disputarunt Viri Docti, *Chahan de Cirbied et F. Martin*, Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie etc. pag. XIII Préface: »Il est naturel, que »chacun connoîsse mieux ses propres affaires, que celles des au»tres, ainsi les Orientaux doivent mieux connoître l'histoire de »leur pays, que celle de l'Europe ou de l'Afrique, et pour bien »connaître leur histoire, ils doivent être consultés avant les écri»vains etrangers etc.« Monent deinceps illi, uniuscujusquo gentis historiam ita esse conscribendam, ut ipsius vivendi, dicendi, cogitandi, et agendi rationi sit congrua. »Il en résulte, pergunt, qu'un nation est souvent représentée par des historiens étrangers, non d'après son charactère distinctif, mais d'après celui de l'histoire de cette nation. *C'est ce qui est arrivé aux Occidentaux, qui ont écrit l'histoire de l'Orient.* Ainsi *Hérodote, en ecrivant l'histoire des Mèdes, les fait vivre sous une démocratie semblable à celle d'Athenes.*

**) Vid. Excerptt. Perss. cap. I. LVII.

et ab iis rectius cognosci *poterant*, Herodotum Ctesiae haud cunctatus praefero *).

Quod jam sigillatim persequar. Animo repetamus Cyri res fabulis plerumque involutas. De origine illius atque educatione, de ratione, qua ad regnum sit evectus, multa eaque diversa per orientem fuisse sparsa probabile est, quum et Herodotus et Xenophon diverso, suo quisque modo de his retulerint. De Xenophonte nunc tacebo. At Herodotum et Ctesiam qui inter se contendit, an is multum dubitabit, utrius scriptoris in his praevaleat auctoritas? Vix animum inducere possim. Multis fabulis adspersa Herodotea narratio, quibus prorsus caret Ctesias, qui, id quod sanequam multo probabilius, ne ullam quidem necessitatem inter Astyagem Cyrumque fuisse retulit. Neque quidquam apud illum de Cyri expositione, de supplicio crudelissimo, quod de Harpago sumsit Astyages **). Vid. quae uberius hanc in rem commentatus sum ad Persicc. cap. 2. Nec minores tragoedias mihi agere videtur Herodotus, quando Croesum rogo traditum Deique numine servatum esse prodidit. Numquid tandem, ut alia taceam, verisimile est, igne, sanctissimo

---

*) Neque vero tantum, quantum quidam opinentur, dissensionis inter utrumque scriptorem reperiri, apparet ex iis, quae disseruit Heerenius Ideen I, 1. pag. 158—165, inprimis p. 163 edit. tertiae. Pertinet hic dissensus ad eos maxime locos, ubi ex ipsa rerum natura certi quid comperire fuit difficillimum. Ac vel Ctesiae adversator in rebus Assyriis Babylonicisve ita pronuntiat:

» Ctesias igitur, quod crediderim certissimum esse, nimia »antiquitatis consectatione peccavit, quam si tollas et magni»ficentia absit, quam Ctesias ubique quaerit, in *summa rei ni»hil est,* quod cum Herodoto aliisque scriptoribus *consistere haud »possit.* « (Imperium Babylonis et Nini ex monumentis antiquis, autore Jo. Frid. *Schroeero.* pag. 140.)

*) Conf. Reinerum Reineccium, Famill. Regg. Medd. et Bactrr. (Lips. 1572) pag. 35: »ab Astyage usurpatae in Cyrum et »Harpagi filium crudelitatis decantatam ab Herodoto fabulam — »plane rejicimus.«

ac purissimo numine, quod humano adfletu pollui credebatur, fuisse Persas abusos, quo homini malefico vitam demerent? Quod a re ipsa multum abhorret. Vid. disputata nostra ad Persicc. cap. IV et XLVIII. Quae de Cyri morte, ut luculentiora tantummodo delibem, refert Herodotus, non minus ampliata atque exornata videntur, prae simplici eoque veriori Ctesiae narratione, de qua disserui ad Pers. Excerptt. cap. VII. In Magi falsi narratione, ne plus mihi sumam, nec magis veram nec falsam utramque et Ctesiae et Herodoti scriptionem dixerim. Insunt tamen et in Ctesiana scriptione, quae vix ita fingi potuerant, quemadmodum traduntur, quo, uti hoc utar, pertinent, quae de Magi defensione, arreptaque sella tradit Ctesias. Cap. XIV. Et quis etiam in talibus omnia liquere speret, quae in intimis gynaeceis peracta, vix ac ne vix quidem paucissimis accurate poterant innotescere? Quo magis tenendum, in conjuratione Persarum VII contra Magum et in iis, quae inde sunt insecuta, maximam partem Ctesiae narrationem convenire cum Herodotea (vid. Annotat. Nost. ad cap. XV). Quae idem Ctesias deinceps de expeditione in Scythas suscepta refert (cap. XVI. XVII), non usquequaque quidem concinunt, neque tamen ullam certam falsi mendaciive notam continent. Sed, uti jam supra monui, sunt quaedam, in quibus et ipse Herodoti auctoritatem pluris faciendam esse dicam. Nam in bellis, quae cum Graecis gessere Persae nonnulla apud Ctesiam inveniuntur prorsus ab Herodoti reliquorumque testimonio aliena, ut v. c. Datis occisus (cap. XVIII. cap. XXI), nec non quaedam in Xerxis contra Graecos expeditione, quae repetere longum est. Vid. cap. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVII. In his Herodoto plus credam quam Ctesiae. Levior ab Herodoto dissensus in Achaemene, cap. XXXII., major in iis, quae ad Athenienses spectant cap. XXXIII. coll. XXXIV. Habet tamen et ipse Ctesias, quibus Herodotus suppleri posse videatur, ut v. c. cap. XXVI. de sagittariis Cretensibus.

In historia eorum regum, qui inde a Xerxe priori regni gubernacula tenuere, nihil, quod prorsus commenticium, multa, quae cum orientalium regnorum conditione quam maxime sunt congrua, reperies. Vides ut in tabula picta caedes ac neces regum tum ab eunuchis, tum ab ipsis cognatis perpetratas; satrapas, hac regni inconstantia et infirmitate abusos, seditionem moventes, nec nisi dolo fraudeque plerumque vel superatos vel in gratiam reconciliatos*); feminas regias crudeles, flagitiosas, superstitiosas, quales fuere et Amytis et Parysatis **); fidem prostratam nec data promissa servata, id quod, ut hoc modo utar, Graecis captis Aegyptiisve accidit (Persicc. cap. XXXVI); aliaque hujusmodi haud pauca, quae similia nostra adeo aetate in Turcis, aliis deprehendas, cf. Not. ad Persicc. X. XLVIII. Eodem pertinent, quae Artaxerxis Mnemonis sub regno accidere; funestum illud bellum inter fratres obortum, machinae, fallaciae in regis aula structae, Parysatidis facinora, prae ceteris feminis saevitia et crudelitate insignis, eunuchi talium rerum socii ac participes, rege ipso infirmo parumque valido. Haec omnia et alia hujusmodi, quae recensere longum est, orientalium ab ingenio ac moribus, regnique administrandi ratione aliena esse, quis est qui affirmet? Redolent haec, si quae alia, orientem regumque orientalium vivendi genus. Quod qui neget, orientis prorsus ignarum se profitebitur. Neque dubitabimus, quin talia, prout Ctesias perhibet, e regum ipsorum annalibus sive commentariis sint ducta, quorum universa cum indole tantopere illis convenit. Ctesiae igitur fidem auctoritatemque in Persarum rebus conscribendis hanc ob causam amplectemur, quoniam quae tradit et ex Persarum

*) Exemplo est Megasthenes, qui tam diu Persarum copias elusit. Vid. Persicc. Capp. XXXIX et XL et conf. Heeren. Ideen, I, 1. pag. 441. 442 seq. ed. tert.

**) conf. Persicc. Capp. XXXVI. XL. XLII. XLIII. De Parysatide conf. Persicc. Capp. LIII. LV. LVI. LVII. LIX. LX. LXI. LXII. Heeren Ideen I, 1. pag. 443 seq. 498 seq. ed. tert.

annalibus sunt ducta, et vero etiam, siquae alia, cum Persarum moribus regnique administrandi ratione, consentanea reperiuntur*). Quod utrumque in Herodoto quodammodo desideramus, ut supra jam monui, narrationem suám magis ad Graecorum qui animos conformavit, neque iis subsidiis, quibus Ctesias, instructus fuerat. Praeter ea, quae jam supra hanc in rem attuli de Cyri majoris rebus, ab Herodoto aliquantum exornatis et fabularum colluvie adspersis, uno in praesentia luculento defungar exemplo. Mago interfecto, conjurati Persarum principes septem inter sese deliberant, quodnam imperii genus foret optimum maximeque Persis accommodatum. Quorum alter popularem dominatum, democratiam vulgo appellare licet, alter paucorum s. optimatum potentiam, alter denique unius principatum praeferendum esse censet **). At quis est, qui non intelligat, apud Persas et

*) Quae cum ita sint, mirari profecto subit, virum caeteroquin tam doctum orientisque peritum tale de Ctesia tulisse judicium, ut eum quidem summi momenti in rebus Persicis esse vellet, modo illud verum esset, quod de se jactaverit, e regiis nimirum annalibus se suas historias concinnasse. Ctesiae historias non tales esse, quales ex istis annalibus desumtas esse jure dixeris; multa in iis in esse aperte falsa fictaque, multa, quae cum reliquorum Graecorum testimoniis neutiquam conspirent; multa denique, quibus manifesto declaretur, auctorem linguae Persicae non satis parem fuisse (?!), quam, ut Persicis libris adjutus, historias suas conscribere valuerit. »So kann es — nam ipsa critici verba referre praestat — bis *zur Evidenz gebracht werden* (?!), *daſs Ctesias die alten Persischen Archive weder benutzt hat, noch aus Mangel an Sprachkenntniss benutzen konnte!!* Quae adeo *Largerii* intemperantiam excedunt. (Wahl Vorder und Mittelasien I. p. 111. 113. coll. p. 21.) Aliter de his pronunciantem vide virum aestimatissimum, cui tam multa debet Ctesias, Heeren Ideen etc. I, 1. pag. 157—165 ed. tert.

**) Herodot. III, 80. Cui adhibe, quae egregie hac de re disseruerunt Heerenius, Ideen etc. I, 1. pag. 432 seq. ed. tert. atque Creuzerus, die historische Kunst der Griechen. pag. 108 ibiq. not.

omnino apud orientis gentes tale quid nunquam quaesitum esse nec ex gentium indole quaeri potuisse, pertinere haec potius ad eas contentiones, quibus tunc temporis Graecia fuit magnopere agitata. Nam per orientem nunquam de alio imperii genere cogitatum fuisse, nisi de eo, ubi summa penes unum sit potestas, nullis legibus institutisve circumscripta, vel lippis et tonsoribus notum *). Ad Graeca igitur Graecosve animos capiendos efficta Herodoti narratio, cui, talia quando prodidit, eum utique rerum scriptorem anteponemus, qui Persis convenienter de Persis conscripsit et e Persarum commentariis se sua hausisse, re ipsâ comprobat? Quam multa habet Ctesias insigniora, quae ad Persarum indoles, mores, instituta illustranda quam plurimum faciunt; vid. not. ad cap. IX de eunuchis, cap. XV de Darii sepulcro, cap. XIX de regum sepulcris, XXII de aurea mole, cap. XXIII (de μαστιγοῦσθαι, XXX de σκαφεύεσθαι, XXXVI de crucis supplicio, cap. XLVIII de εἰς σποδὸν ἐμβάλλεσθαι) cap. LVII de cadaveribus non comburendis, cap. XLIX de regibus regnum auspicantibus ac nomen immutantibus, cap. XLVII de cidari imponenda, cap. XL de regis jure τοῦ πρωτοβολεῖν, cap. IX de ἀνασπάστοις et quae sunt reliqua, ab Herodoto, aliis quoque memorata. At miraculis portentis summopere indulsit, quae pro veris narrationi immiscuit, ut v. g. in iis, quae in Clearchi tumulo acciderant (cap. LXII **)! Haud nescio, haec captum vulgarem excedere neque pro veris haberi posse; cujusmodi tamen rebus quis magis abundat Herodoto? Et vix quidem scriptores antiquos reperias, qui a talibus enarrandis plane abstinuerint; neque vero etiam

*) De summa regum Persicorum potestate illimitaque optimo nuper Heerenius, I. l. I, 1. pag. 445 seqq. 451 seqq. 489 ed. tert.

**) Conf. supra §. 6. pag. 15.

***) Cap. XII ubi vid. Not., et de Dario Hystaspis regno cap. XIX ibiq. not. ac de Ochi regno cap. LVI ibiq. not. — Minor difficultas cap. XLIII. XLV. XLVI.

haec ejusmodi sunt, ut omnem in reliquis Ctesiae fidem evellant diluantque. At nimis multos in temporibus indicandis errores commisit Ctesias! Argumento sunt, quae falsa ille habet de tempore regni Cambysis ***), neque minus Darii Hystaspis, Darii alterius, qui dicitur Ochus. Eadem temporum confusio in iis, quae de Amyrtaeo Cambysis sub tempore florente perperam tradidit (cap. IX ibique not.), quae de Babyloniis seditionem contra Xerxem moventibus habet, quam ipsam jam antea Darii Hystaspis aetate accidisse luculentissimo Herodoti constet testimonio (cap. XXII ibiq. not.). Adde huc, quae in Graecis bellis nonnulla profert, perturbata prorsus temporum ratione, ut v. c. de Delphorum expugnatione cap. XXV, ubi vid. not. Pessime idem refert numerum navium ab Atheniensibus auxilio missarum Aegyptiis (cap. XXII ibiq. not.). Simíle vitium irrepsisse videtur in cap. XXIII, ut alia, quae minoris sint momenti, taceamus. Neque enim haec et quae sunt his similia nos, qui Ctesiae patrocinium suscepisse videamur, fugiunt. Ac primum quidem nullus sum dubius, quin hic illic menda in Ctesiae verba, qualia nunc legimus, in numeros potessimum vel librariorum vel epitomatoris culpa irrepserint. Luculentissimum exemplum invenio cap. XIX init. ubi vid. Annotata Nostra *). Atque passim talia notavimus. Quae qui respexerit, jam cautius de Ctesiae negligentia vel fraude in numeris indicandis aut temporum ratione permutanda pronuntiabit. Accedit alia ratio. Ctesiae historiam e Persarum annalibus regiis ductam fuisse vidimus. Persae autem, ut reliqui orientales, qui historiae literis consignandae operam dedere, parum solliciti reperiuntur de temporum rationibus, quibus accuratius diligentiusve discernendis supersedent, licet ipsas res gestas rectissime perhibeant. Quod nemini ignotum, qui vel obiter Orientalium gentium historias perlegerit. Atque hac parte

---

*) Haud paucis locis Ctesiam pessime fuisse tractatum a librariis epitomatoreve, infra probabitur; conf. modo, ut alia nunc taceam, cap. XXXVI, XXXVII, LXII.

etiam Ctesiae commentarios, quippe ex Persicis Annalibus desumtos, nonnihil laborare, haud invitus dabo, Graecorum in hisce diligentiam accuratamque temporum rationem praeferendam esse ratus. Ita factum, ut ex iis, unde Ctesiae tantam auctoritatem accedere vidimus, detrimenti quoque nonnihil sit illatum. At Ctesias, inquiunt, linguam Persicam, in qua isti annalium libri conscripti fuere, revera non callebat, callere tamen se jactabat *). Qui vero XVII annos in Persis circa regem proxime vixit et tanquam medicus regem ejusque comites curavit, eum linguam corum, quibuscum versaretur, non calluisse, ab omni prorsus verisimili abhorret. Quin immo in iis, quae adhuc supersunt e Ctesia reliquiae, haud pauca occurrunt nomina Persica Indicave, quae a Ctesia conversa, recte conversa, esse orientalium periti edocuerunt. Vide modo, quae post Relandum Tychsen disputavit in Heerenii Ideen etc. Vol. I, Part. I, Beylage II, pag. 610 seqq. ed. tert. Quibus insuper haec addi possunt, verba procul dubio Persica, cap. II, τὰ κρίςκρατα, cap. XLI (Πισάγας), cap. XLVI (Ἀζαβαρίτης), cap. XLIX (de Cyri nomine). Hanc itaque criminationem, quam de linguae Persicae inscitia repetunt, vanam atque inanem esse apparet. Reliqua crimina, quae Ctesiae objiciunt, nec minus infirma esse vidimus. Commisit subinde errores Scriptor Noster, annalibus istis, quibus caeteroquin multa auctoritas, in errorem inductus; plura tamen continet, quibus ista menda multum praeponderari unumquemque confiteri oporteat.

III.

Ctesiae fides in rebus Indicis.

In Indicis nonnulla inveniri, portentis fabulisve simillima, qualia nemo ante illum, ac vel postea rerum scriptor protulerat, negari nequit. Hinc jam veteres fidem ejus merito in dubium sibi vocare videbantur, quod praeter alios

*) Conf. *Wahl* Vorder- und Mittel-Asien I. pag. 113. et notam supra pag. 47.

summus fecit Aristoteles, qui de suibus Indicis agens, auctore Ctesia, (Histor. Animal. VIII, 28.) ὥς φησι Κτησίας, inquit, οὐκ ὢν ἀξιόπιστος; idemque Martichoram describens, addit: εἰ δεῖ πιστεῦσαι Κτησίᾳ, (Hist. Anim. II, 1. sive II, 3. §. 10. Schneid.). Diserte mendacii illum incusat Aristoteles, ubi de elephantorum semine tractat, (de Gener. Animal. II, 2 et hist. Animal. III, fin.). Nec non Aelianus, qui tam multa caeteroquin e Ctesia hausit, ubi de Martichora agit, illud addit: εἰ δή τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι ὑπὲρ τῶν τοιούτων Κτησίας (Hist. Anim. IV, 21); atque Arrianus de Exped. Alex. V, 4. §. 2. Ctesiae de Indo flumine proferens sententiam: εἰ δή τῳ ἱκανὸς καὶ Κτησίας ἐς τεκμηρίωσιν. Erroris vel mendacii Idem Ctesiam arguit Indic. 1 et 3. Inde non mirum, talia dici a Luciano Ver. Hist. I, 3 (Tom. IV, pag. 220 Bip.): Κτησίας ὁ Κτησιόχου, ὁ Κνίδιος συνέγραψε περὶ τῆς Ἰνδῶν χώρας καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς, ἃ μήτε αὐτὸς εἶδε, μήτε ἄλλε εἰπόντος ἤκουσεν *). Adde Strabonis testimonium lib. I pag. 74 Almelov. Θεόπομπος δὲ ἐξομολογεῖται φήσας, ὅτι καὶ μύθους ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐρεῖ κρεῖττον ἢ ὡς Ἡρόδοτος καὶ Κτησίας καὶ Ἑλλάνικος καὶ οἱ τὰ Ἰνδικὰ συγγράψαντες.

Atque Gellius Noctt. Att. IX, 4, plures veteres scriptores parvae auctoritatis recensens, qui libros miraculorum fabularumque plenos conscripserint, resque inauditas et incredulas narraverint, et *Ctesiam*, et Onesicritum, alios hujus generis nominavit. Sufficiant haec aliquot veterum de Ctesiâ judicia. Nam quae in illum certatim effati sunt recentiores quidam, putidum est recoquere. Inquirendum potius, quae veteres illi pronuntiarunt, utrum vera sint usquequaque et ad omnia Ctesiae de Indis narrata valeant; an secus accipi debeant. Atque omnium primum inde examinemus, quo s. ad quasnam Indiae partes ea ipsa sint referenda, quae varia

*) Adde alia Luciani in Ctesiam effata supra p. 40 seq. prolata. Conf. etiam, si juvat, quae hoc loco usus garrit Mannertus Geographie der Griechen und Römer, V, 1 pag. 16.

ille rerum scriptor memoriae prodidit. Nam ille primus Graecorum, Herodotum si excipias, de India loquitur, atque eadem si quid video, de India, de qua jam ante ipsum Herodotus quaedam minus certe copiose atque accurate enarraverat, prout eum, qui aut istas aut proxime sitas regiones nec ipse perlustraverat, tradere credibile est. Quod secus in Ctesia sese habet. Qui enim diutius media in Perside vixit, accuratiorem terrae proxime sitae notitiam vel ipse sibi comparare, vel ab aliis, qui eam terram viserant, audiendo accipere poterat. Quae Herodotus de Indis scribit, ea scimus ad septentrionales spectare partes, quae Bactris vicinae vel Persis subjectae, vel certe quodam cum illis commercii vinculo fuere junctae. Nam a Persis, quae Graecis retulit, acceperat. Conf. *Collin de* Bar Histoire de l'Inde ancienne et moderne (Paris 1814) P. I pag. 130. » ses descriptions se rapportent toutes à des cantons peu éloignés de l'Indus. Du côté du midi, la domination des Perses ne s'étendoit guère plus loin que la vallée où coule ce fleuve et au nord elle ne dépassa point les bords de l'Hypanis. « Atque ad easdem terras Ctesiana quoque verba esse referenda, in exploratis habeo. *) Sunt terrae potissimum inter Indum fluvium atque Gangem, quas primi Persae Graecive ingressi, Indiae nomine celebrarunt, adjectis iis montibus continuis, qui inde a Bactris usque ad Gedrosiam pertendunt. Neque enim tunc temporis, uti nunc fit, Indo flumine occidentem et septentrionem versus terminabatur India.

---

*) Facem in his praetulerunt viri summi, *Heerenius*, Ideen etc. I, 1, pag. 358 seqq. 361 seqq. edit. tert. coll. p. 366. *Velthem.* Sammlung vermischter Aufsätze etc. II, pag. 171. *Malte-Brun* Memoire sur l'Inde septentrionale d'Herodote et de Ctesias, comparée au Petit-Tibet des modernes (Nouvelles Annales des Voyages publiées par Eyriès et *Malte-Brun.* Paris 1819 Tom. II second. Part. pag. 307—384, inprimis pag. 351 seqq.) Conf. Wahl Erdbeschreibung von Ostindien, pag. 455 et 457. Herodot und Ctesias, über Indien in den Dorpatschen Beiträgen 1814, 2te Hälfte. Leipzig 1815.

Complectebatur regna, quae nunc appellamus Candahar, Cabul, terram *Caschmyr* *) et quae supra illam sunt sitae, Badagschan, Belur, *Tibetum parvam* **), montem Imai s. Mustag, nec non deserta Cobi aliaque hisce adjacentia.

Jam singula afferemus, quae huc potissimum faciunt. Insunt enim in ipsis Ctesianis reliquiis haud pauca, quae vix alio possis referre; quae plura adeo exstarent, si haec ipsa terra, de qua Ctesias loquitur, recentiorum peregrinationibus, magis esset frequentata. Inde factum, ut Ctesias, de Indo fluvio saepius tractans (cap. I, VI), de Gange aliisque terrae Hindostanae fluminibus ne verbulo quidem moneret. De montibus, plantis, arboribusve, quae circa Indum illiusque fontes, in montibus sunt, conspicua, idem loquitur cap. VI. ut de notissimo Indorum calamo. De aliis montibus haud procul a mari remotis, unde gemmae lapidesve pretiosi proveniunt, ubi, nimia aestate premente ***) Solis templum est exstructum, pluries retulit. Quae omnia et occidentales Indiae partes pertinere, copiosius edocui in Annotatt. ad Ind. cap. V, VIII, XVI. De hominibus albo colore insignibus quae tradit, ad easdem Indiae partes spectare, monitum ad Ind. cap. IX. Eodem revocanda sunt, quae de canibus Indicis mira magnitudine ac robore conspicuis praedicat, cap. V, ubi vid. not. Huc porro faciunt oves illae magnae ingentibus caudis, quas terrae Tibet et Caschmyr alunt; vid not.

---

*) De hac praestantissima valle, unde omnia humanae vitae initia profecta haud injuria quidam contendunt, vid. Hartmann. Aufklärung über Asien I, pag. 290 seq. et nostr. Annotat. ad Ind. IX et XIII. Terram *Caschmyr* veteribus non ignotam fuisse, quamvis ab Alexandro magno non perlustratam ob altissimos, quibus cingitur, montes, docet Danvillius Antiquité geographique de l'Inde etc. (Paris 1775) pag. 25. Hue enim refert *Κάσπειρος* apud Stephanum Byzant. et *Caspiram* Ptolemaci.

**) Vid. Wahl. l. l. pag. 457. Heeren. l. l. pag. 367 seq.

***) De nimio solis aestu convenit Ctesiae prorsus cum Herodoto; vid. Not ad. cap. V et VIII.

ad cap. XIII. Neque ad easdem septentrionales Indiae partes ea non referenda esse, quae de Pygmaeis, gryphibus, auri, quod non e fluminibus, sed e montibus proveniat, copia, deque argenti fodinis, quarum hodieque exstant, rudera habet, docebunt Annotationes ad Ind. cap. XI, XII. Quae boum, equorum, arietum, asinorum, oviumque de magnitudine ac cultu deque lana praestantissima et tinctura accuratius enarrat Ctesias, vera esse atque eodem respicere nullum dubium: vid. Annotatt. ad Ind. XI, XIII, XXIII, XXIV, coll. XXI, XXII. Altissimos quoque montes et inaccessos ab Indis incoli narrat cap. XXII. Quin adeo Bactris vicinos dixit Indos *), comparationemque inter utramque gentem instituit; Ind. XI, fin. XXI, Indosque ipsos ait montes altos incolere (cap. XII, XX), partim circa Indi fluvii fontes, (cap. XXI), partim supra eosdem (cap. XXIV). Commercii inter Persas atque Indos florentis vestigia reperisse mihi videor cap. IV et inprimis XXVIII coll. XXV.

Atque hasce terras vehementer est dolendum tam parum peragratas recentiori tempestate ac descriptas esse, ut pro terris fere incognitis sint habendae. Nam accuratior de iis notitia quando ad nos pervenerit, non despero fore, ut ad Ctesiam quoque lucis nonnihil redundet. Sunt reliquae terrae Indiae circa Gangem meridiem versus sitae, quas recentiorum industria nobis accuratius cognitas esse voluit. At de his pauca Ctesias; unde easdem illi vix notas fuisse, jure conjicias. Neque vero regionum meridiem ac solis ortum spectantium mentio ulla non reperitur. Famâ certe quaedam de his accepisse videtur; unde etiam fluxisse putem, quae de totius Indiae magnitudine et ambitu cap. I profert, mirum in modum ille quidem cum Herodoto consentiens. Eodem refero, quae leguntur cap. VIII, coll. XVI. Neque tamen nego, de reliquae Indiae situ et ambitu vagas nescio quas

*) Apud Aelian. Nat. An. V, 27. Conf. etiam Herodot. III, 102: τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἳ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαιταν, οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν.

reperiri Ctesiae opiniones, ut reliquorum fere omnium, qui prisco tempore de India scripserint, nec ad liquidum eas posse perduci. Ut autem hanc ob causam de Ctesia, qui etiam miraculosa subinde nec usquequaque credibilia narratis insperserit, detraham, omnique narrationis fide eundem destitutum esse affirmem, quod praeter alios fecit Hartmann. Aufklärung über Asien I, pag. 231, a me impetrare nequaquam potui, cum accuratiora, quae in hunc scriptorem impendi studia, prorsus alia me edocuerint. Quod idem de iis dictum velim, quae olim jactavit Wahlius Vorder- und Mittelasien I, pag. 386 Not.: ea, quae de India apud Romanos Graecosve reperiantur, nihil aliud esse nisi mancas quasdam narrationes, vel aperte falsas, vel certe male acceptas de nativa quarundam gentium ferarum palantiumve conditione et statu. Neque vero vicissim iis assentiri queo, quae pronuntiat Malte-Brun, Ctesiam de universa referre India, cum Herodotus de ea tantum parte, quae Persis fuerit subdita, verba fecerit. Quod ad Herodotum attinet, probe assentior; de Ctesia nunquam ille mihi persuadebit. Nam alia vestigia praeter ea, quae modo vidimus, nulla mihi quidem innotuere. Unicum hoc lubentissime dabo, Ctesiae narrationem non tam arctis includi finibus, quibus Herodotea, minus copiosa atque accurata; ut etiam confitetur Hartmannus modo laudatus pag. 231 T. I.

Atque has ipsas terras, quas a Ctesia describi monuimus, satis constat easdem esse, quae quam maxime fabulis Indorum sunt pervulgatae. Atque earum creberrima in libris illorum sacris mentio, quippe quae incunabula omnium in se contineant rerum, unde principes profecti homines in omnes deinceps orbis terrarum partes disjecti fuerint. Quod neminem adeo fugiet, qui et Persarum libros sacros, Zendavestam dico, et vero potissimum sacras Indorum literas, inprimis quae dicuntur Vedas vel obiter attigerit. In his enim literis multae reperiuntur fabulae, aliaque commenta, quae ad has regiones eo, quo diximus sensu unice pertinere videantur, per totam fere Asiam deinde dissipata ac pervulgata. Nec igitur absonum, quod apud Ctesiam quoque non-

nulla hujusmodi inventa reperias, quae non nisi tesseraria ratione explicare, atque enucleare possis, cum istis e terris fabularum feracibus ad Persas translata fuerint. Huc potissimum, ut alia taceam, pertinent de Martichora narrationes, cap. VII, de Pygmaeis cap. XI, Gryphibus, cap. XII, de Monocerote cap. XXV et seq. alia, quae suis quaeque locis notabimus. Itaque optime Heerenius Ideen etc. I, 1. pag. 323 not. 6: »Die Ueberhleibsel der ältesten Mythologie des Orients liegen in den Fragmenten des *Ctesias* zerstreut. Ohne Zweifel gehört auch das Meiste, was er von den übrigen Wundern Indiens uns erzählt, in dieselbe Classe. Man sey also minder freygebig mit den Benennungen von Mährchenerzähler, Lügenschmidt u. s. w. Ctesias schrieb von Indien die Sagen nieder, die bey den Persern davon herumgiengen. Waren diese auch zum Theile fabelhaft, so war er darum doch nicht der Erfinder. Die Autorität des Ctesias vertheidigen, heisst nicht seine fabelhaften Sagen vertheidigen, sondern sie nur für das ansehen, was sie sind.« Confer sis etiam, quae multo ante jam optime monuerat Heynius de Diodori fontt. Diss. II, pag. LIV edit. Bipont. Eadem de re idem Heerenius admonuit l. l. I, 2; pag. 689 ed. tert. p. 500 not. 1. edit. Vienn. multa, quae plerumque in Ctesia pro falsis essent habita, reapse esse vera, modo recte ea intellexeris atque explicaveris. Sic v. c: homines *capite canino* praeditos videri esse *Parias* cap. XXI, vel aliam quandam Indorum classem impuram atque contemtam. Wilfordium (Asiat. Res. IX, p. 65 seq.) quoque, pergit, complura istiusmodi explicasse, quibus ista de Ctesianis commentis sententia, quae supra sit proposita, plane confirmatur. Respicere haecce terram *Tibetum*, eorundemque mentionem fieri in libris sacris, qui dicuntur *Puranas*. Esse igitur neutiquam fabulas a Ctesia confictas, sed Indica potius e terra enatas. Multum huc quoque valuit terrae ipsius sacrae exigua cognitio, qua factum est, ut omnia illinc profecta, et amplificarentur et exornarentur mirumque certe in modum enarrarentur; quod ipsius loci deorum atque hominum primordiis

inclyti sanctitas sibi quodammodo poscere videbatur. Manarunt hinc v. c. quae mira prodidit de Pygmaeis ex parte (cap. XI), de gryphibus (cap. XII), de admirabili vitae longitudine (cf. not. ad cap. XV), de ligno mirando, cui nomen est πάρηβον cap. XVIII, de hominibus, bestiarum membris instructis vel bestiarum more vitam agentibus. Conf. cap. XI. XX, XXII, XXIII, XXIV, XXXI. Quod de istiusmodi animalibus Ctesias habet, de iis audiamus virum in paucis doctum, naturae scrutatorem, Cuvierium. Cum enim apud veteres Graecos animalia quaedam memorentur, quae hodie non amplius reperiantur, in universum haec ad rem sacram ac tesserariam relata vult, quippe quae nunquam in rerum natura exstiterint. Quod in Ctesia inprimis tenendum censemus. Adscribamus igitur Viri docti verba ex versione vernacula, qua sola nobis in praesentia uti licet:

» Lasst uns eben so wenig nach den mythologischen » Thieren der Perser, den Kindern einer noch mehr über- » spannten Einbildungskraft, suchen, nemlich nach jenem » Martichoras oder Menschen-Vernichter, der einen Men- » schenkopf auf einem Löwenkörper trägt, und mit einem » Scorpionsschwanze sich endigt *); jenem Greiffen oder » Schatzwächter, welcher halb Adler, und halb Löwe ist **); » jenem Cartazonon ***) oder wilden Esel, dessen Stirne » mit einem langen Horne bewaffnet sich zeigt. «

» Ctesias, der diese Thiere für lebende angegeben hat, » wurde von vielen Andern als ein Erfinder von Fabeln gehal- » ten, obgleich er blos den hieroglyphischen Bildern Wirklich- » keit beylegte. Man hat diese phantastischen Zusammensetzun- » gen in den Ruinen der Sculpturen von Persepolis wiedergefun-

---

*) Plinius VIII, 31. Aristot. Lib. II, cap. XI. Phot. Bibl. Art. 72. Ctes. Ind. Aelian. Anim. Hist. IV, 21.

**) Aelian. Animal. Hist. IV, 27.

***) Aelian. l. l. XVI, 20. Photius Bibl. 11. Ctes. Indic. cap. XXV ibiq. not.

» den*). Was sie bedeuten mögen, werden wir wahrscheinlich » niemals erfahren, aber gewiss stellen sie keine wahrhaften » Geschöpfe dar. « (Cuviers Ansichten von der Urwelt, nach der zweiten Originalausgabe, verdeutscht von J. Nöggerath. Bonn 1822 pag 59, 60, quibuscum Rhode über Alter und Werth einiger Morgenländischer Urkunden, pag. 99.) Hac igitur ratione ea erunt explicanda, quae apud Ctesiam legimus incredibilia, portenta, quae reapse sic sese habere rerum natura repugnat, animalia mira sive dicas, sive arbores miris praeditas virtutibus, plantas adeoque ipsos homines. Quamquam his ipsis haud raro verum quiddam subest, quod totum ad fabulae modum redigere ac detorquere vetamur. Sic, ut luculento confirmem testimonio, in fabula, quae de Pygmaeis fertur, vera quaedam sublatere quis est, qui neget? Notavimus hanc in rem nonnulla ad Indicc. cap. XI. Addo fabulam de Cynocephalis, hominibus capite canino, caudaque instructis, diutissimeque viventibus, (vid. Not. ad Indicc. XX et XXIII), fabulam de Monocerote (vid. Not. ad cap. XXV), nec non de istis hominibus, de quibus capite XXXI Ctesias refert. Detexit in his nonnulla virorum doctorum sagacitas, nec in posterum, crescente in dies de orienti notitia, plura detecta fore desperamus. Nec desunt etiam in Ctesia, quae speciem modo miraculi prae se ferunt, qua demta, omnis portenti splendor disparet, resque ipsa omni admiratione exemta, clare omnium oculis subjicitur. Huc praeter alia faciunt, quae Ctesias habet de Pantarba cap. II, ubi vid. Annotat. de fonte auri ferace atque Magnete, cap. IV, de solis magnitudine, cap. V, de aliis fontibus memoratu dignis, cap. X et Fragmm. Indd. No. 18, 19, de fonte, cujus liquor coagulatus mentis alienationem efficit, cap. XIV, ubi vid. Not., de fontibus pice refertis, cap. X, de fonte apud Naxum, unde vinum profluere ajunt, ibid. de alio fonte,

---

**) » Siehe Corneille Lebrün Voyage en Moscovie, en Perse » et aux Indes Tom. II, und das Werk von Heeren über den Han- » del der Alten. «

cujus aqua, quaecunque sunt injecta, attollit et ejicit, miramque purgandi habet vim, cap. XXX coll. XXXII, de igni perpetuo juxta Phaselidem, qui solo fimo exstinguitur, cap. X, de oleo, quod e lacu hauritur cap. XI, de oleo ex lacte parato sive de butyro, cap. XXIII, de Siptachora arbore atque electro hinc defluente, cap. XIV ibique Annott. de eo, quod nostratibus est Cochenille, cap. XXI, de ligneis amictibus, cap. XXII, de arbore *Carpion*, cap. XXVIII, et quae sunt reliqua ejusdem generis, in Annotatione uberius exposita. Nec omittenda, quae verissima et cum aliis rerum scriptoribus prorsus consentanea idem Ctesias memoriae prodidit, ut v. c. cap. I de Indiae terrae magnitudine, incolarumque multitudine, de Indo flumine; cap. III de elephantis simiisve, ac psittacis; cap. VIII, XI, XIV, XX de Indorum justitia ac probitate; cap. XI de venatione avium ope instituta; cap. XIII de palmis Indicis; cap. XV de Indorum morbis vitaeque diuturnitate; cap. XXIX de Indico vino, alia. At restant etiam, quae nondum satis explicata et clariore in luce collocata esse confiteamur oporteat; vera credo commentis permixta; quae inter se discernere ac disponere, haud quidem facile dixeris negotium; in tantis praesertim tenebris, quibus illas terras, unde haec provenere, nunc affusas esse constat. Sic v. c. quae de serpentum quodam genere narrat cap. XVI, de ave, quae vocatur *δίκαιρον*, cap. XVII, de ligno, quod vocant *πάρηβον*, cap. XIX. Fabulis quodammodo adscribenda, quae non solum de Pygmaeis aut Gryphibus, sed etiam de Cynocephalis capite canino caudaque instructis tradidit Ctesias (cap. XX, XXIII). Adde huc, quae alia incredibilia narrat cap. XXIV, et de verme Indico cap. XXVII, de hominibus, qui altos Indiae montes incolunt, cap. XXXI. Tantum vero abest, ut haec omnia a Ctesia, prout illius obtrectatores factitant, ficta esse existimemus, ut potius ab Indis talia excogitata et ad reliquas Asiae gentes, Persas praecipue perlata esse pro comperto habeamus. Atque hactenus profecto, si qui alius, vera prodidisse existimandus erit Ctesias, quod, cum ipse Indicas terras non permeasset, ea, quae de India audiendo acceperat

vel ab Indis ipsis regis Persarum aulam frequentantibus vel a Persis, qui Indiam aliquando itineribus perlustraverant, mercatoribus potissimum *), quibus commercia cum Indis remotissimis florebant, quique hanc ob causam crebriora ad itinera fuere coacti, non minus accurate quam religiose retulit. Haud quaerimus, utrum, quae retulit, eo ipso quoque, quo retulerit modo, revera sese habeant, multum hic potius respiciendam esse censemus ignorantiam incuriamque eorum, qui alio consilio illas terras permeantes, ea, quae obiter illis occurrissent, continuo, nec satis explorate ad Ctesiam retulerant **), qui, ut erat rerum naturalium merito curiosus, ea cupide arripiebat, ipse tamen, suspicor, hic illic subdubitans istas hominum peritorum narrationes, ut subinde, quo majorem narratis adderet fidem, suum ipsius testimonium adponere necesse haberet. Conf. cap. IV, XXV, XXVIII.

Nec denique in judicio super Ctesiae Indicis constituendo illud praetermittendum censeo, quod multa forsitan minus absurda et communi hominum sensui repugnantia nobis apparerent, si integrum Ctesiae libellum ante oculos haberemus, nec tantum excerpta quaedam, frusta ac fragmenta misere lacerata et depravata cum epitomatoris, tum librariorum culpâ. Qua de re vix attinet ea repetere, quae in Persicis jam supra monuimus; Ctesiae Indica non minus atque Persica pessime a librariis epitomatoreve esse tractata, quo factum ut haud pauca ad nos pervenerint, e quibus sanam vixdum possis elicere sententiam, nisi singulis verbis vel transpositis vel mutatis vel etiam prorsus ejectis.

*) Vid. bene hanc in rem disputantem Com. de Velthem. Vermischte Aufsätze pag. 269—272, Part. II.

**) Huc v. c. pertinere mihi videtur, quod Indiam non imbribus, sed a fluminibus irrigari dicit, cap. I. coll. cap. VIII ibiq. Annott. Nam hoc, quod forsitan in quadam tantum Indiae parte animadverterant, ad universam quaque patentem Indiam perperam retulerant.

I.

ΕΚ ΤΩΝ

Κ Τ Η Σ Ι Ο Υ

ΤΟΥ ΚΝΙΔΙΟΥ ΠΕΡΣΙΚΩΝ

ΕΚΛΟΓΑΙ.

I.

ΕΚ ΤΩΝ

ΚΤΗΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΝΙΔΙΟΥ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΑΙ *).

Ἀνεγνώσθη βιβλίον Κτησίου τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικὰ ἐν 1
βιβλίοις κγ'· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ἓξ τά τε Ἀσσύρια δια-
λαμβάνει καὶ ὅσα πρὸ τῶν Περσικῶν, ἀπὸ μέντοι τοῦ ζ τὰ Περ-
σικὰ διεξέρχεται· καὶ ἐν μὲν τῷ ζ' καὶ ή καὶ ί καὶ ια' καὶ ιβ'
καὶ ιγ' διέξεισι τὰ περὶ Κύρου καὶ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου,
Δαρείου τε καὶ τοῦ Ξέρξου· σχεδὸν ἐν ἅπασιν ἀντικείμενα Ἡρο-
δότῳ ἱστορῶν, ἀλλὰ καὶ ψεύστην αὐτὸν ἀποκαλῶν ἐν πολλοῖς,
καὶ λογοποιὸν ἀποκαλῶν· καὶ γὰρ νεώτερος μέν ἐστιν αὐτοῦ,
φησὶ δὲ αὐτὸν τῶν πλειόνων, ἃ ἱστορεῖ, αὐτόπτην γενόμενον ἢ
παρ' αὐτῶν Περσῶν (ἔνθα τὸ ὁρᾶν μὴ ἐνεχώρει) αὐτήκοον κα-
ταστάντα, οὕτως τὴν ἱστορίαν συγγράψαι. Οὐχ Ἡροδότῳ δὲ μόνῳ
τἀναντία ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου ἐπ'
ἐνίων διαφωνεῖ. Ἤκμασε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δαρείου
καὶ Παρυσάτιδος, ὃς ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξου (εἰς ὃν ἡ Περσικὴ
βασιλεία κατῆλθεν) ἐτύγχανε. Φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυά- 2
γους, ὡς οὐδὲν αὐτῷ Κύρος πρός γένος ἐχρημάτιζεν· οὗτος δὲ
αὐτὸν καὶ Ἀστυΐγᾶν καλεῖ· φυγεῖν δὲ ἀπὸ προσώπου Κύρου
Ἀστυΐγᾶν ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κριοκράνοις
τῶν βασιλείων οἰκημάτων, κρυψάντων αὐτὸν τῆς τε θυγατρὸς
Ἀμύτιος καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Σπιταμᾶ· ἐπιστάντα δὲ Κύρον
ἐπιτάξαι ἀνακρίνειν διὰ στρεβλώσεων Σπιταμᾶν τε καὶ Ἄμυτιν,
ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν Σπιτάκην τε καὶ Μεγαβέρνην, περὶ
Ἀστυΐγᾶ· τὸν δὲ ἑαυτὸν προσαγγεῖλαι, ἵνα μὴ δι' αὐτὸν στρεβ-
λωθείησαν οἱ παῖδες. Ληφθέντα δὲ πέδαις παχείαις ὑπὸ Οἰβαρᾶ

*) Ex Photii Patriarchae Bibliotheca LXXII p. 106. seqq.

δεθῆναι· λυθῆναι ὑπ' αὐτοῦ Κύρου μετ' οὐ πολύ, καὶ ὡς πατέρα τιμηθῆναι· καὶ τὴν θυγατέρα Ἄμυτιν πρῶτον μὲν μητρικῆς ἀπολαῦσαι τιμῆς, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀχθῆναι τῷ Κύρῳ, Σπιταμᾶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀνῃρημένου, ὅτι ἐψεύσατο, ἀγνοεῖν εἰπὼν ἐρευνώμενον Ἀστυΐγᾶν. Ταῦτα λέγει Κτησίας περὶ Κύρου, καὶ οὐχ οἷα Ἡρόδοτος. Καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε, καὶ ἀγχώμαλος ἡ μάχη ἐγένετο. Ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυΐγᾶν μὲν, πατέρα Κύρου γεγενημένον, Ἄμυτιν δὲ, μητέρα καὶ γυναῖκα, ἔμαθον,
3 ἑαυτοὺς ἑκόντες Ἀμύτι καὶ Κύρῳ παρέδοσαν. Καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κύρος, καὶ συνέλαβεν Ἀμόργην τῶν Σακῶν μὲν βασιλέα, ἄνδρα δὲ Σπαρέθρης· ἥτις καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ ἀνδρὸς στρατὸν συλλέξασα, ἐπολέμησε Κύρῳ, ἀνδρῶν μὲν στράτευμα, τριάκοντα μυριάδας ἐπαγομένη, γυναικῶν δὲ, εἴκοσι. Καὶ νικᾷ Κύρον, καὶ συλλαμβάνει ζωγρίαν μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων Παρμίσην τε τὸν Ἀμύτιος ἀδελφὸν, καὶ τρεῖς αὐτοῦ παῖδας, δι' οὓς ὕστερον καὶ Ἀμόργης ἀφείθη, ἐπεὶ κἀκεῖνοι ἀφείθησαν.
4 Καὶ ὅτι στρατεύει Κύρος ἐπὶ Κροῖσον καὶ πόλιν Σάρδεις, συνεργὸν ἔχων Ἀμόργην· ὅπως τε τῇ βουλῇ Οἰβαρᾶ Περσῶν εἴδωλα ξύλινα ἀνὰ τὸ τεῖχος φανέντα, εἰς δέος μὲν κατέστησε τοὺς ἐνοικοῦντας, ἥλω δὲ διὰ ταῦτα καὶ αὐτὴ ἡ πόλις. Ὅπως τε πρὸ τῆς ἁλώσεως δίδοται ὁ παῖς Κροίσου ἐν ὁμήρου λόγῳ, δαιμονίου φαντάσματος ἀπατήσαντος Κροῖσον· ὅπως τε δολοῤῥαφοῦντος Κροίσου ὁ παῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ἀναιρεῖται· καὶ ὅπως ἡ μήτηρ τὸ πάθος ἰδοῦσα, ἑαυτὴν τοῦ τείχους ἀποκρημνίζει, καὶ οὐ θνήσκει· ὅπως τε, ἁλούσης τῆς πόλεως, πρὸς τὸ ἐν τῇ πόλει ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καταφεύγει, καὶ θνήσκει· καὶ ὡς τρὶς ἐν τῷ ἱερῷ πεδηθεὶς ὑπὸ Κύρου, λύεται τρίτον ἀοράτως· καίτοι σφραγίδων τῷ ἱερῷ ἐπικειμένων, καὶ τούτων τὴν φυλακὴν Οἰβαρᾶ ἐμπεπιστευμένου· ὅπως τε οἱ συνδούμενοι Κροίσῳ, τὰς κεφαλὰς ἀπετέμνοντο, ὡς καταπροδιδόντες λύεσθαι Κροῖσον. Καὶ ὅτι ἀναληφθεὶς ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ δεθεὶς ἀσφαλέστερον, βροντῶν καὶ σκηπτῶν ἐπενεχθέντων, λύεται πάλιν. καὶ τότε μόλις ὑπὸ Κύρου ἀφίεται. Ἐξ οὗ καὶ περιείπετο, καὶ ἔδωκε Κύρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρήνην, ἐγγὺς Ἐκβατάνων, ἐν ᾗ ἦσαν ἱππεῖς μὲν πεντακισχίλιοι, πελτασταὶ δὲ καὶ ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται, μύ-
5 ριοι. Ἔτι δὲ διαλαμβάνει ὡς ἀποστέλλει Κύρος ἐν Περσίδι

Πετισάκαν τὸν ἡμιάῤῥενα, μέγα παρ᾿ αὐτῷ δυνάμενον, ἐνέγκαι·
ἀπὸ Βαρκανίων Ἀστυϊγᾶν. ἐπόθει γὰρ αὐτός τε καὶ ἡ θυγάτηρ
Ἄμυτις τὸν πατέρα ἰδεῖν. καὶ ὡς Οἰβαρᾶς βουλεύει Πετισάκᾳ
ἐν ἐρήμῳ τόπῳ καταλιπόντα Ἀστυϊγᾶν, λιμῷ καὶ δίψῃ ἀπολέσαι·
καὶ γέγονε. δι᾿ ἐνυπνίων δὲ τοῦ μιάσματος μηνυθέντος, Πετισά-
κας, πολλάκις αἰτησαμένης Ἀμύτιος, εἰς τιμωρίαν παρὰ Κύ-
ρου ἐκδίδοται. ἥδε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξασα, καὶ τὸ δέρ-
μα περιδείρασα, ἀνεσταύρωσεν. Οἰβαρᾶς δὲ δεδιὼς μὴ τὰ ὅμοια
πείσεται, καίτοι Κύρου μηδὲν τοιοῦτον ἰσχυριζομένου παραχω-
ρῆσαι, αὐτὸς ὅμως ἀποκαρτερήσας δι᾿ ἡμερῶν δέκα, ἑαυτὸν ἐξ-
ήγαγεν. Ἀστυϊγᾶς δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐτάφη· καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ
δὲ ἄβρωτος αὐτοῦ διέμεινεν ὁ νεκρός. λέοντες γὰρ αὐτοῦ (φασὶ)
μέχρι Πετισάκαν πάλιν ἐλθεῖν καὶ ἀναλαβεῖν, ἐφύλαττον τὸν νε-
κρόν. Κῦρος δὲ στρατεύει ἐπὶ Δέρβικας, Ἀμοῤῥαίου βασι- 6
λεύοντος αὐτῶν· καὶ ἐξ ἐνέδρας οἱ Δέρβικες ἱστῶσιν ἐλέφαντας,
καὶ τοὺς ἱππεῖς Κύρου τρέπουσι. καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Κῦρος
ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ Ἰνδὸς ἀνήρ· (συνεμάχοντο γὰρ καὶ Ἰνδοὶ
τοῖς Δερβίκεσιν, ἐξ ὧν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔφερον) οὗτος οὖν
ὁ Ἰνδὸς πεπτωκότα Κῦρον βάλλει ἀκοντίῳ ὑπὸ τὸ ἰσχίον, εἰς
τὸν μηρόν. ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ. τότε δὲ ζῶντα ἀνελόμενοι αὐτὸν
οἱ οἰκεῖοι, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ᾔεσαν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ
μάχῃ καὶ Περσῶν πολλοὶ καὶ Δερβίκων ἴσοι. μύριοι γὰρ καὶ
αὐτοί. Ἀμόργης δὲ περὶ Κύρου ἀκούσας, σπουδῇ παραγί- 7
νεται, ἔχων Σακῶν δισμυρίους ἱππέας. καὶ πολέμου συῤῥα-
γέντος Περσῶν καὶ Δερβίκων, νικᾷ κατακράτος ὁ Περσικὸς καὶ
Σακῶν στράτος. ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ τῶν Δερβίκων βασιλεὺς
Ἀμοῤῥαῖος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δύο παῖδες αὐτοῦ. ἀπέθανον δὲ
Δερβίκων μὲν τρισμύριοι, Περσῶν δὲ ἐννεακισχίλιοι. καὶ προς-
εχώρησεν ἡ χώρα Κύρῳ. Κῦρος δὲ μέλλων τελευτᾶν, Καμ- 8
βύσην μὲν τὸν πρῶτον υἱὸν, βασιλέα καθίστη· Τανυοξάρκην δὲ
τὸν νεώτερον, ἐπέστησε δεσπότην Βακτρίων (καὶ) τῆς χώρας, καὶ
Χοραμνίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς
χώρας διορισάμενος. τῶν δὲ Σπιταμᾶ παίδων, Σπιτάδην μὲν,
Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγαβέρνην δὲ, Βαρκανίων. τῇ
μητρὶ δὲ πάντα πείθεσθαι προσέταττε. καὶ Ἀμόργην φίλον
τούτοις, τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων ἐποιεῖτο καὶ ἀλλήλοις·

καὶ ταῖς μὲν ἐμμένουσι ταῖς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίαις ἀγαθὰ
ηὔχετο, ἐπηρᾶτο δὲ τοῖς χειρῶν ἄρξουσιν ἀδίκων. ταῦτα εἰ-
πών, ἐτελεύτησε τρίτῃ ὕστερον ἀπὸ τοῦ τραύματος ἡμέρᾳ, βα-
σιλεύσας ἔτη λ'. ἐν οἷς ὁ ιά Κτησίου λόγος τοῦ Κνιδίου. Ἄρ-
9 χεται δὲ ὁ ιβ' ἀπὸ τῆς Καμβύσου βασιλείας. οὗτος βασιλεύσας
ἀπέστειλε τὸν τοῦ πατρὸς διὰ Βαγαπάτου τοῦ ἡμιάῤῥενος εἰς Πέρ-
σας ταφῆναι νεκρόν· καὶ τἄλλα ὡς ὁ πατὴρ ὡρίσατο, διῳκήσατο.
μέγιστον δὲ παρ' αὐτῷ ἠδύνατο Ἀρτασύρας Ὑρκάνιος· τῶν δὲ ἡμιαῤ-
ῥένων Ἰξαβάτης τε καὶ Ἀσπαδάτης καὶ Βαγαπάτης, ὃς καὶ παρὰ τῷ
πατρὶ μέγιστος (καὶ) μετὰ τὸν Πετισάκα θάνατον· οὗτος στρα-
τεύει ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Ἀμυρταῖον, Κομ-
βαφέως τοῦ ἡμιάῤῥενος, ὃς ἦν μέγα δυνάμενος παρὰ τῷ Αἰγυπ-
τίων βασιλεῖ, καταπροδόντος τάς τε γεφύρας καὶ τἄλλα τῶν
Αἰγυπτίων πράγματα, ἐφ' ᾧ γενέσθαι ὕπαρχος Αἰγύπτου. καὶ
γέγονε. ταῦτα γὰρ αὐτῷ Καμβύσης διὰ Ἰξαβάτου τοῦ Κομβα-
φέως ἀνεψιοῦ συνέθετο, καὶ αὐτὸς οἰκειοφώνως ὕστερον. ζωγρίαν
δὲ λαβὼν τὸν Ἀμυρταῖον, οὐδὲν ἄλλο κακὸν εἰργάσατο ἢ ὅτι
εἰς Σοῦσα ἀνάσπαστον σὺν ἑξακισχιλίοις Αἰγυπτίοις, οὓς αὐτὸς
ᾑρετίσατο, ἐποιήσατο. καὶ τὴν Αἴγυπτον δὲ πᾶσαν ὑπέταξεν.
ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ, Αἰγυπτίων μὲν μυριάδες πέντε, Περ-
10 σῶν δὲ δύο. Μάγος δέ τις Σφενδαδάτης ὄνομα, ἁμαρτήσας καὶ
μαστιγωθεὶς ὑπὸ Τανυοξάρκου, ἀφικνεῖται πρὸς Καμβύσην, ἐν-
διαβάλλων τὸν ἀδελφὸν Τανυοξάρκην ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ.
καὶ σημεῖον ἐδίδου τῆς ἀποστάσεως, ὡς εἰ κληθείη ἐλθεῖν, οὐκ
ἂν ἔλθοι. δηλοῖ τοίνυν ὁ Καμβύσης ἐλθεῖν τὸν ἀδελφόν· ὁ δέ,
χρείας ἄλλης ἀπαιτούσης μένειν, ἀνεβαλέτο. παῤῥησιάζεται ταῖς
διαβολαῖς πλέον ὁ μάγος. Ἄμυτις δὲ ἡ μήτηρ, τὰ τοῦ μάγου
ὡς ἦν ὑπονοοῦσα, ἐνουθέτει Καμβύσην τὸν υἱὸν μὴ πείθεσθαι·
ὁ δὲ ὑπεκρίνετο μὴ πείθεσθαι, ἐπείθετο δὲ μάλιστα. δια-
πεμψαμένου δὲ τρίτον Καμβύσου πρὸς τὸν ἀδελφόν, παραγίνε-
ται, καὶ ἀσπάζεται μὲν αὐτὸν ὁ ἀδελφός, οὐδὲν δὲ ἧττον ἀνελεῖν
ἐμελέτα. κρύφα δὲ Ἀμύτιος εἰς πρᾶξιν ἀγαγεῖν τὴν μελέτην
ἔσπευδε. καὶ λαμβάνει πέρας ἡ πρᾶξις. ὁ γάρ τοι μάγος βου-
λῆς τῷ βασιλεῖ κοινωνῶν, βουλεύει τοιοῦτον· ὅμοιος ἦν αὐτὸς
ὁ μάγος κάρτα τῷ Τανυοξάρκῃ. βουλεύει τοιγαροῦν αὐτὸν μὲν
ἐν τῷ φανερῷ, ὡς δῆθεν ἀδελφοῦ βασιλέως κατειπόντα, τὴν

κεφαλὴν προςτάξαι ἀποτμηθῆναι, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ ἀναιρεθῆναι Τανυοξάρκην, καὶ τὴν ἐκείνου στολὴν ἀμφιασθῆναι τὸν μάγον· ὥςτε καὶ τῷ ἱμφιάσματι νομίζεσθαι Τανυοξάρκην. καὶ γίνεται ταῦτα. αἵματι γὰρ ταύρου, ὃ ἐξέπιεν, ἀναιρεῖται Τανυοξάρκης. ἀμφιάζεται δὲ ὁ μάγος, καὶ νομίζεται Τανυοξάρκης· καὶ λανθάνει πάντας ἐπὶ πολὺν χρόνον, πλὴν Ἀρτασύρα καὶ Βαγαπάτου καὶ Ἰξαβάτου. τούτοις γὰρ μόνοις Καμβύσης ἐθάῤῥησε τὴν πρᾶξιν. Λάβυζον δὲ ἡμιαῤῥένων τὸν πρῶτον 11
οἳ ἦσαν Τανυοξάρκεω, προςκαλεσάμενος ὁ Καμβύσης, καὶ τοὺς ἄλλους, ὑποδείξας τὸν μάγον ὡς ἐσχημάτιστο καθεζόμενον, Τοῦτον (ἔφη) νομίζετε Τανυοξάρκην; ὁ δὲ Λάβυζος, θαυμάσας, καὶ τίνα ἄλλον, ἔφη, νομιοῦμεν; τοσοῦτον ἐλάνθανε τῇ ὁμοιότητι ὁ μάγος. ἐκπέμπεται οὖν εἰς Βακτρίους, καὶ πράττει πάντα ὡς Τανυοξάρκης. πέντε δὲ ἐνιαυτῶν διελθόντων, μηνύεται ἡ Ἄμυτις τὸ δρᾶμα διὰ Τιβέθεως τοῦ ἡμιάῤῥενος, ὃν ὁ μάγος τυπτήσας ἐτύγχανε, καὶ αἰτεῖ τὸν Σφενδαδάτην παρὰ Καμβύσου. ὁ δὲ οὐ δίδωσιν. ἡ δὲ ἐπαρᾶται, καὶ πιοῦσα φάρμακον, τελευτᾷ. Θύει ὁ Καμβύσης, καὶ τῶν ἱερείων σφαζομένων αἷμα οὐκ 12
ἀποῤῥεῖ, καὶ ἀθυμεῖ. καὶ τίκτει αὐτῷ ἡ Ῥωξάνη παιδίον ἀκέφαλον· καὶ πλέον ἀθυμεῖ. καὶ οἱ μάγοι λέγουσιν αὐτῷ τὴν τῶν τεράτων δήλωσιν, ὅτι οὐ καταλείψει τῆς ἀρχῆς διάδοχον· καὶ ἐφίσταται αὐτῷ ἡ μήτηρ ἐν νυκτὶ, ἀπειλοῦσα τῆς μιαιφονίας, καὶ πλέον ἀθυμεῖ. ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ξέων ξυλάριον μαχαίρᾳ, διατριβῆς χάριν, παίει τὸν μηρὸν εἰς τὸν μῦν, καὶ ἑνδεκαταῖος τελευτᾷ. βασιλεύσας δυοῖν δέοντα εἴκοσι. Βα- 13
γαπάτης δὲ καὶ Ἀρτασύρας, πρὶν ἢ Καμβύσης τελευτήσει, ἐβουλεύσαντο βασιλεῦσαι τὸν μάγον. καὶ ἐβασίλευσαν, ἐκείνου τελευτήσαντος. λαβὼν δὲ τὸ Καμβύσου σῶμα Ἰξαβάτης ἦγεν εἰς Πέρσας. τοῦ μάγου δὲ βασιλεύσαντος ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ Τανυοξάρκου, ἧκεν Ἰξαβάτης ἐκ Περσίδος, καὶ κατειπὼν τῇ στρατιᾷ πάσῃ, καὶ θριαμβεύσας τὸν μάγον, κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερόν· ἐκεῖθέν τε συλληφθεὶς ἀπετμήθη. Ἐντεῦθεν ἑπτὰ 14
τῶν Περσῶν ἐπίσημοι συνέθεντο ἀλλήλοις κατὰ τοῦ μάγου, Ὀνόφας, Ἰδέρνης, Νορονδαβάτης, Μαρδόνιος, Βαρίσσης, Ἀταφέρνης καὶ Δαρεῖος Ὑστάσπεω. τούτων ἀλλήλοις πίστεις δόντων, προςλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρτασύρας, εἶτα καὶ ὁ Βαγαπάτης, ὃς τὰς

κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε. καὶ εἰσελθόντες διὰ τοῦ Βαγαπά-
του οἱ ἑπτὰ εἰς τὰ βασίλεια, εὑρίσκουσι τὸν μάγον παλλακῇ Βαβυ-
λωνίᾳ συγκαθεύδοντα. ὡς δὲ εἶδεν, ἀνεπήδησε· καὶ μηδὲν εὑρὼν
τῶν πολεμικῶν ὀργάνων, (πάντα γὰρ ὁ Βαγαπάτης λάθρα ὑπεξ-
ήγαγε) δίφρον χρύσεον συντρίψας, καὶ λαβὼν τὸν πόδα, ἐμά-
χετο. καὶ τέλος, κατακεντηθεὶς ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, ἀπέθανε, βασι-
15 λεύσας μῆνας ἑπτά. Βασιλεύει δὲ τῶν ἑπτὰ, ὁ Δαρεῖος, τοῦ ἵπ-
που, καθὰ συνέκειτο ἀλλήλοις, πρώτου μηχανῇ τινι καὶ τέχνῃ,
ἐπειδὴ ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐγένετο, χρεμετίσαντος. ἄγεται
τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφονίας, καθ' ἣν Σφενδαδάτης ὁ
μάγος ἀνῄρηται. Δαρεῖος προστάσσει τάφον ἑαυτῷ κατασκευ-
ασθῆναι ἐν τῷ δισσῷ ὄρει· καὶ κατασκευάζεται. ἐπιθυμήσας
δὲ ἰδεῖν αὐτὸν, ὑπό τε τῶν Χαλδαίων, καὶ τῶν γονέων κωλύεται.
οἱ δὲ γονεῖς ἀνελθεῖν βουληθέντες, ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς εἶδον [ὄφεις]
οἱ ἀνέλκοντες αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ φοβηθέντες ἀφῆκαν
τὰ σχοινία, ἔπεσον καὶ ἐτελεύτησαν. καὶ ἐλυπήθη Δαρεῖος λίαν·
καὶ ἀπετμήθησαν αἱ κεφαλαὶ, τεσσαράκοντα ὄντων τῶν ἀνελ-
16 κόντων. Ὅτι ἐπιτάσσει Δαρεῖος Ἀριαράμνῃ τῷ σατράπῃ Καπ-
παδοκίας, ἐπὶ Σκύθας διαβῆναι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας αἰχ-
μαλωτίσαι. ὁ δὲ διαβὰς πεντηκοντόροις λ', ᾐχμαλώτισε. συν-
έλαβε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Μαρ-
σαγέτην, ἐπὶ κακώσει εὑρὼν παρὰ τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ δεδε-
17 μένον. Σκυθάρκης δὲ ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἔγραψεν
ὑβρίζων Δαρεῖον· καὶ ἀντεγράφη αὐτῷ ὁμοίως. στράτευμα δὲ
ἀγείρας Δαρεῖος, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ ζεύξας τὸν Βόσπο-
ρον καὶ τὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας, ὁδὸν ἐλάσας ἡμερῶν
ιέ. καὶ ἀντέπεμπον ἀλλήλοις τόξα. ἐπικρατέστερα δ' ἦν τὰ
τῶν Σκυθῶν. διὸ καὶ φεύγων Δαρεῖος διέβη τὰς γεφυρώσεις·
καὶ ἔλυσε σπεύδων πρὶν ἢ τὸ ὅλον διαβῆναι στράτευμα. καὶ
ἀπέθανον ὑπὸ Σκυθάρκου οἱ καταληφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ,
μυρίαδες ὀκτώ. Δαρεῖος δὲ τὴν γέφυραν διαβὰς, Χαλκηδονίων
οἰκίας καὶ ἱερὰ ἐνέπρησεν, ἐπεὶ τὰς πρὸς αὐτοῖς γεφύρας ἐμελέ-
τησαν λῦσαι· καὶ ὅτι τὸν βωμὸν, ὃν περῶν Δαρεῖος κατέθετο
18 ἐπ' ὀνόματι διαβατηρίου Διὸς, ἠφάνισαν. Δάτις δὲ ἐπανιὼν
ἐκ Πόντου, καὶ τοῦ Μηδικοῦ στόλου ἡγούμενος, ἐπόρθει νή-
σους καὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐν Μαραθῶνι δὲ Μιλτιάδης ὑπαν-

τιάζει, καὶ νικᾷ τοὺς βαρβάρους, καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δά-
τις. καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα Πέρσαις αἰτησαμένοις ἐδόθη. Δαρεῖος 19
δὲ ἐπανελθὼν εἰς Πέρσας, καὶ θύσας, καὶ ἡμέρας νοσήσας
λ', τελευτᾷ· ζήσας μὲν ἔτη ιβ' πρὸ τῆς βασιλείας, βασιλεύ-
σας δὲ ἔτη λά. ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀρτασύρας· καὶ ὁ Βαγαπάτης
δὲ τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε. Βασιλεύει 20
Ξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Ἀρτάπανος ὁ Ἀρτασύρα παῖς γίνεται
δυνατὸς παρ' αὐτῷ, ὡς ὁ πατὴρ παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ Μαρδόνιος
ὁ παλαιός. ἡμιαρρένων δὲ μέγιστον ἠδύνατο Νατάκας. γαμεῖ
δὲ Ξέρξης Ὀνόφα θυγατέρα Ἄμιστριν, καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς
Δαρειαῖος. καὶ ἕτερος μετὰ δύο ἔτη, Ὑστάσπης, καὶ ἔτι Ἀρταξέρ-
ξης· καὶ θυγατέρες δύο, ὧν ἡ μὲν, Ἄμυτις, κατὰ τὴν ὀνομα-
σίαν τῆς μάμμης· ἡ δὲ, Ροδογούνη. Ὁ δὲ δὴ Ξέρξης στρατεύει 21
ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τε Χαλκηδόνιοι λῦσαι τὴν γέφυραν (ὡς
ἤδη εἴρηται) ἐπειράθησαν· καὶ ὅτι τὸν βωμὸν ὃν ἔστησε Δαρεῖος,
καθεῖλον· καὶ ὅτι Δᾶτιν Ἀθηναῖοι ἀνεῖλον, καὶ οὐδὲ τὸν νεκρὸν
ἔδοσαν. πρότερον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, καὶ ἰδεῖν ἐπεθύ-
μησε τὸν Βελιτανᾶ τάφον, καὶ εἶδε διὰ Μαρδονίου· καὶ τὴν
πύελον ἐλαίου οὐκ ἴσχυσεν, ὥσπερ καὶ ἐγέγραπτο, πληρῶσαι.
Ἐξελαύνει Ξέρξης εἰς Ἐκβάτανα, καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ ἀπόστα- 22
σις Βαβυλωνίων, καὶ Ζωπύρου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ὑπὸ σφῶν
ἀναίρεσις. οὕτως καὶ περὶ τούτων φησὶ Κτησίας, καὶ οὐχ ὡς
Ἡρόδοτος· ἃ δὲ περὶ Ζωπύρου ἐκεῖνος λέγει, πλὴν ὅτι ἡμίονος
αὐτῷ ἔτεκεν. ἐπεὶ τά γε ἄλλα Μεγάβυζον οὗτος λέγει διαπρά-
ξασθαι, ὃς ἦν γαμβρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἄμυτι, τοῦ Ξέρξου.
οὕτως μὲν ἥλω διὰ τοῦ Μεγαβύζου Βαβυλών. δίδωσι δὲ αὐ-
τῷ Ξέρξης ἄλλα τε πολλὰ, καὶ μύλην χρυσῆν, ἓξ ἕλκουσαν τά-
λαντα· ὃ τιμιώτατον τῶν βασιλικῶν δώρων παρὰ Πέρσαις ἐστί.
Ξέρξης δὲ συναγείρας στρατιὰν Περσικὴν, ἄνευ τῶν ἁρμάτων, 23
ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ τριήρεις χιλίας, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλ-
λάδα, ζευγνὺς τὴν Ἄβυδον. Δημάρατος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος
παρεγενέτο ἤδη πρῶτον, καὶ συνὴν αὐτῷ ἐν τῇ διαβάσει, καὶ
ἀπεῖργε τῆς εἰς Λακεδαίμονα ἐφόδου. Ξέρξης δὲ προσβάλλει ἐν
Θερμοπύλαις Λεωνίδᾳ τῷ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων, δι'
Ἀρταπάνου, ἔχοντος μυρίους. καὶ κατεκόπη τὸ Περσικὸν πλῆ-
θος, τῶν Λακεδαιμονίων δύο ἢ τριῶν ἀναιρεθέντων. εἶτα προς-

βαλεῖν κελεύει μετὰ δισμυρίων· καὶ ἧττα γίνεται κἀκείνων. εἶτα
μαστιγοῦνται ἐπὶ τῷ πολεμεῖν· καὶ μαστιγούμενοι, ἔτι ἡττῶντο. τῇ
δὲ ὑστεραίᾳ κελεύει μάχεσθαι, μετὰ πεντακισμυρίων· καὶ ἐπεὶ οὐ-
24 δὲν ἤνυεν, ἔλυσε τότε τὸν πόλεμον. Θώραξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς, καὶ
Τραχινίων οἱ δυνατοὶ, Καλλιάδης καὶ Τιμαφέρνης, παρῆσαν
στρατιὰν ἔχοντες. καλέσας δὲ Ξέρξης τούτους τε καὶ τὸν Δη-
μάρατον καὶ τὸν Ἡγίαν τὸν Ἐφέσιον, ἔμαθεν ὡς οὐκ ἂν ἡττη-
θεῖεν Λακεδαιμόνιοι, εἰ μὴ κυκλωθείησαν. ἡγουμένων δὲ τῶν δύο
Τραχινίων διὰ δυσβάτου στρατὸς Περσικὸς διελήλυθε, μυριάδες
τέσσαρες· καὶ κατὰ νώτου γίνονται τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ
25 κυκλωθέντες ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες. Ξέρξης
δὲ πάλιν στράτευμα πέμπει κατὰ Πλαταιέων, μυριάδας ιβ', ἡγου-
μενον αὐτοῖς Μαρδόνιον ἐπιστήσας. Θηβαῖοι δ' ἦσαν οἱ κατὰ
Πλαταιέων τὸν Ξέρξην κινοῦντες. ἀντιστρατεύει δὲ Παυσανίας
ὁ Λακεδαιμόνιος, τριακοσίους μὲν ἔχων Σπαρτιήτας, χιλίους δὲ
τῶν περιοίκων, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἕξ. καὶ νικᾶ-
ται κατακράτος ἡ Περσικὴ στρατιὰ, καὶ φεύγει τραυματισθεὶς
καὶ Μαρδόνιος. οὗτος ὁ Μαρδόνιος πέμπεται συλῆσαι τὸ τοῦ
Ἀπόλλωνος ἱερὸν παρὰ Ξέρξου· κἀκεῖ, φησὶ, θνήσκει, χαλάζης
26 ἐπιπεσούσης παχείας· ἐφ' ᾧ λίαν Ξέρξης ἐλυπήθη. Ξέρξης
δὲ ἐπ' αὐτὰς Ἀθήνας ἐλαύνει· καὶ Ἀθηναῖοι, πληρώσαντες
ἑκατὸν δέκα τριήρεις, φεύγουσιν εἰς Σαλαμῖνα. καὶ Ξέρξης
τὴν πόλιν κενὴν αἱρεῖ, καὶ ἐμπίμπρησι, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως.
ἐν αὐτῇ γὰρ ἔτι τινὲς ὑπολειφθέντες ἐμάχοντο. τέλος κἀ-
κείνων νυκτὶ φυγόντων, κἀκείνην συνέφλεξαν. ὁ δὲ Ξέρξης
αὐτόθεν ἐλθὼν ἐπὶ στενότατον τῆς Ἀττικῆς, ὃ Ἡράκλειον καλεῖ-
ται, ἐχώννυε χῶμα ἐπὶ Σαλαμῖνα, πεζῇ ἐπ' αὐτὴν διαβῆναι
διανοούμενος. βουλῇ δὲ Θεμιστοκλέους Ἀθηναίου καὶ Ἀριστεί-
δου, τοξόται μὲν ἀπὸ Κρήτης προσκαλοῦνται καὶ παραγίνονται·
εἶτα ναυμαχία Περσῶν καὶ Ἑλλήνων γίνεται. Περσῶν μὲν,
ναῦς ἐχόντων ὑπὲρ τὰς χιλίας, στρατηγοῦντος αὐτοῖς Ὀνό-
φα· Ἑλλήνων δὲ, ἑπτακοσίας. καὶ νικῶσιν Ἕλληνες, καὶ
διαφθείρονται Περσικαὶ πεντακόσιαι νῆες· καὶ φεύγει Ξέρξης,
βουλῇ πάλιν καὶ τέχνῃ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους. ἐν δὲ
ταῖς λοιπαῖς ἁπάσαις μάχαις ἀπέθανον Περσῶν ιβ' μυριάδες.
27 Ξέρξης δὲ περάσας εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπελαύνων εἰς Σάρδεις,

ἔπεμπε Μεγάβυζον τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος παρῃτεῖτο, ἀποστέλλεται Ματακᾶς ὁ εὐνοῦχος, ὕβρεις τε φέρων τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ πάντα συλήσων. καὶ δὴ οὕτως ποιήσας, πρὸς Ξέρξην ὑπέστρεφε. Ξέρξης δὲ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς 28
Πέρσας παραγίνεται, καὶ Μεγάβυζος κατὰ τῆς γυναικὸς τῆς ἰδίας Ἀμύτιος, (ἣ θυγάτηρ, ὡς προείρηται, Ξέρξου ἐτύγχανεν) ὡς μεμοιχευμένης, λόγους ἐκίνει. καὶ ἐπιτιμᾶται Ἄμυτις λόγοις ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπισχνεῖται σωφρονεῖν. Ἀρτάπανος δὲ, μέ- 29
γα παρὰ Ξέρξῃ δυνάμενος, μετὰ Σπαμίτρου τοῦ ἡμιάῤῥενος, καὶ αὐτοῦ μέγα δυναμένου, βουλεύονται ἀνελεῖν Ξέρξην· καὶ ἀναιροῦσι. καὶ πείθουσιν Ἀρτοξέρξην τὸν υἱὸν ὡς Δαρειαῖος αὐτὸν ὁ ἕτερος παῖς ὀνεῖλε. καὶ παραγίνεται Δαρειαῖος ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου, πολλὰ βοῶν καὶ ἀπαρνούμενος ὡς οὐκ εἴη φονεὺς τοῦ πατρός· καὶ ἀποθνήσκει. Καὶ βασιλεύει Ἀρτοξέρξης, σπουδῇ Ἀρταπάνου· 30
καὶ ἐπιβουλεύεται πάλιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς Ἀρτάπανος Μεγάβυζον, ἤδη λελυπημένον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ Ἄμυτι, διὰ τὴν τῆς μοιχείας ὑπόληψιν· καὶ ὅρκοις ἀλλήλους ἀσφαλίζονται. ἀλλὰ μηνύει πάντα Μεγάβυζος, καὶ ἀναιρεῖται Ἀρτάπανος ᾧ τρόπῳ ἔμελλεν ἀναιρεῖν Ἀρτοξέρξην· καὶ γίνεται πάντα δῆλα τὰ εἰργασμένα ἐπὶ Ξέρξῃ καὶ Δαρειαίῳ. καὶ ἀπόλλυται πικρῷ καὶ κακίστῳ θανάτῳ Ἀσπαμίτρης, ὃς ἦν κοινωνὸς ἐπὶ τοῖς φόνοις Ξέρξου καὶ Δαρειαίου· σκαφεύεται γὰρ, καὶ οὕτως ἀναιρεῖται. μάχη δὲ γίνεται μετὰ τὸν θάνατον Ἀρταπάνου, τῶν τε συνωμοτῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν. καὶ πίπτουσιν ἐν τῇ μάχῃ οἱ τρεῖς τοῦ Ἀρταπάνου υἱοί· τραυματίζεται δὲ καὶ Μεγάβυζος ἰσχυρῶς· καὶ θρηνεῖ Ἀρτοξέρξης καὶ η Ἄμυτις καὶ ἡ Ῥοδογούνη, καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἄμυστρις. καὶ μόλις πολλῇ ἐπιμελείᾳ περισώζεται Ἀπολλωνίδου ἰατροῦ τοῦ Κώου.
Ἀφίσταται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα καὶ ὁ σατράπης, ἄλλος Ἀρτάπα- 31
νος· καὶ γίνεται μάχη ἰσοπαλὴς καὶ γίνεται πάλιν ἐκ δευτέρου. καὶ ἀνέμου κατὰ πρόσωπον Βακτρίων πνεύσαντος, νικᾷ Ἀρτοξέρξης, προσχωρεῖ αὐτῷ πᾶσα Βακτρία. Ἀφίσταται Αἴγυπτος, Ἰνάρου 32
καὶ Λυβίου ἀνδρὸς καὶ ἑτέρου Αἰγυπτίου τὴν ἀπόστασιν μελετήσαντος. καὶ εὐτρεπίζεται τὰ πρὸς πόλεμον. πέμπουσι καὶ Ἀθηναῖοι, αἰτησαμένου αὐτοῦ, τεσσαράκοντα νῆας. καὶ μελετᾷ αὐτὸς

Ἀρτοξέρξης ἐκστρατεῦσαι. καὶ τῶν φίλων οὐ συμβουλευόντων, πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφὸν, τεσσαράκοντα μὲν μυριάδας ἐπαγόμενον στράτευμα πεζικὸν, νῆας δὲ π΄. συμβάλλει πόλεμον Ἴναρος πρὸς Ἀχαιμενίδην· καὶ νικῶσιν Αἰγύπτιοι, καὶ βάλλεται Ἀχαιμενίδης ὑπὸ Ἰνάρου, καὶ θνήσκει· καὶ ἀποπέμπεται ὁ νεκρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτοξέρξην. ἐνίκησεν Ἴναρος καὶ κατὰ θάλασσαν, Χαριτιμίδου εὐδοκιμήσαντος, ὃς τῶν ἐξ Ἀθηνῶν τεσσαράκοντα νηῶν ἐχρημάτιζε ναύαρχος· καὶ ν΄ Περσῶν νῆες, αἱ μὲν εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐλήφθησαν, αἱ δὲ λ΄ διεφθάρησαν.
33 Εἶτα πέμπεται κατὰ Ἰνάρου Μεγάβυζος, ἐπαγόμενος ἄλλο στράτευμα πρὸς τῷ ὑπολειφθέντι, μυριάδας εἴκοσι, καὶ νῆας τ΄· καὶ ἐπιστάτην αὐτοῖς Ὀρίσκον. ὡς εἶναι χωρὶς τῶν νεῶν, τὸ ἄλλο πλῆθος, ν΄ μυριάδας. Ἀχαιμενίδης γὰρ ὅτε ἔπεσεν, ι μυριάδες αὐτῷ, ἐξ ὧν ἦγε μ΄, συνδιεφθάρησαν. γίνεται οὖν μάχη κρατερὰ, καὶ πίπτουσιν ἀμφοτέρωθεν πολλοὶ, πλείους δὲ Αἰγύπτιοι. καὶ βάλλει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρὸν Ἴναρον, καὶ τρέπεται· καὶ νικῶσι Πέρσαι κατακράτος· φεύγει δὲ πρὸς τὴν Βύβλον Ἴναρος, (πόλις ἰσχυρὰ ἐν Αἰγύπτῳ αὕτη) καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ μετ᾽ αὐτοῦ, ὅσοι μὴ ἐν τῇ μάχῃ καὶ μετὰ Χαριτιμίδου
34 ἀπέθανον. Προςχωρεῖ δὲ Αἴγυπτος πλὴν Βύβλου πρὸς Μεγάβυζον. ἐπεὶ δὲ ἐκείνη ἀνάλωτος ἐδόκει, σπένδεται πρὸς Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας ἑξακισχιλίους ὄντας, [καὶ ἔτι πρὸς], ὁ Μεγάβυζος, ἐφ᾽ ᾧ μηδὲν κακὸν παρὰ βασιλέως λαβεῖν, καὶ
35 τοὺς Ἕλληνας, ὅτε βούλοιντο, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπανελθεῖν. Καθίστησι δὲ τῆς Αἰγύπτου σατράπην Σαρσάμαν· καὶ λαβὼν Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας, παραγίνεται πρὸς Ἀρτοξέρξην, καὶ εὑρίσκει λίαν κατὰ Ἰνάρου τεθυμωμένον, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀχαιμενίδην ἀπεκτονὼς εἴη. διηγεῖται τὰ γεγονότα πάντα Μεγάβυζος, καὶ ὡς πίστεις δοὺς Ἰνάρῳ καὶ τοῖς Ἕλλησι, Βύβλον εἴληφε. καὶ ἐξαιτεῖται λιπαρῶς βασιλέα περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας· καὶ λαμβάνει. καὶ ἐξάγεται τέλος τῇ στρατιᾷ ὡς Ἴναρος
36 καὶ οἱ Ἕλληνες οὐδὲν κακὸν πείσονται. Ἄμυτις δὲ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς Ἀχαιμενίδου δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ τιμωρήσαιτο Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας· καὶ αἰτεῖται ταῦτα βασιλέα, ὁ δὲ οὐκ ἐνδίδωσιν. εἶτα Μεγάβυζον, ὁ δὲ ἀποπέμπεται· εἶτα, ἐπεὶ διώχλει τὸν υἱὸν, κατειργάσατο· καὶ πέντε παρελθόντων ἐτῶν, λαμβάνει

τὸν Ἴναρον παρὰ βασιλέως καὶ τοὺς Ἕλληνας. καὶ ἀνεσταύρωσε
μὲν ἐπὶ τρισὶ σταυροῖς· πεντήκοντα δὲ Ἑλλήνων, ὅσους λαβεῖν
ἴσχυσε, τούτων ἔτεμε τὰς κεφαλάς. Καὶ ἐλυπήθη λύπην σφο- 37
δρὰν Μεγάβυζος, καὶ ἐπένθησε· καὶ ᾐτήσατο ἐπὶ Συρίαν τὴν
ἑαυτοῦ χώραν ἀπιέναι. ἐνταῦθα λάθρα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν
Ἑλλήνων προέπεμπε, καὶ ἀπῄει· καὶ ἀπέστη βασιλέως. καὶ
ἀθροίζει μεγάλην δύναμιν, ἄχρι πεντεκαίδεκα μυριάδων, χωρὶς
τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν. καὶ πέμπεται Οὔσιρις κατ' αὐ-
τοῦ σὺν εἴκοσι μυριάσι. καὶ συνάπτεται πόλεμος, καὶ βάλλου-
σιν ἀλλήλους Μεγάβυζος καὶ Οὔσιρις, ὁ μὲν, ἀκοντίῳ· καὶ
τυγχάνει Μεγαβύζου εἰς τὸν μηρὸν, καὶ τιτρώσκει ἄχρι δακ-
τύλων δύο. ὁ δὲ ὡσαύτως ἀκοντίῳ τὸν τοῦ Οὐσίριος μη-
ρόν. εἶτα βάλλει εἰς τὸν ὦμον. κἀκεῖνος πίπτει ἐκ τοῦ ἵππου·
καὶ περισχὼν Μεγάβυζος προστάσσει ἀναλαβεῖν καὶ περισῶ-
σαι. ἔπιπτον δὲ πολλοὶ τῶν Περσῶν· καὶ ἐμάχοντο ἀνδρείως οἱ
τοῦ Μεγαβύζου παῖδες Ζώπυρος καὶ Ἀρτύφιος. καὶ νίκη γίνε-
ται Μεγαβύζῳ κραταιά. περιποιεῖται Οὔσιριν ἐπιμελῶς, καὶ
ἀποπέμπει τοῦτον αἰτησάμενον πρὸς Ἀρτοξέρξην. Πέμπεται δὲ 38
κατ' αὐτοῦ ἑτέρα στρατιά, καὶ Μενοστάνης ὁ τοῦ Ἀρταρίου
παῖς. ὁ δὲ Ἀρτάριος, σατράπης μὲν ἦν Βαβυλῶνος, Ἀρτοξέρ-
ξου δὲ ἀδελφος. καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, καὶ φεύγει η
Περσικὴ στρατιά. καὶ Μενοστάτης βάλλεται εἰς τὸν ὦμον ὑπο
Μεγαβύζου, εἶτα εἰς τὴν κεφαλὴν τοξεύεται οὐ καιρίαν. φεύ-
γει δὲ ὅμως αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ νίκη λαμπρὰ γίνεται
Μεγαβύζῳ. Ἀρτάριος δὲ πέμπει πρὸς Μεγάβυζον, καὶ παραι-
νεῖ σπείσασθαι βασιλεῖ. Ὁ δὲ δηλοῖ σπείσασθαι μὲν βού- 39
λεσθαι καὶ αὐτὸν, οὐ μέντοι παραγενέσθαι πρὸς βασιλέα, ἀλλ'
ἐφ' ᾧ μένειν ἐν τῇ ἑαυτοῦ. ἀπαγγέλλεται ταῦτα βασιλεῖ· καὶ
συμβουλεύουσιν Ἀρτοξάρης τε ὁ Παφλαγὼν εὐνοῦχος, ἀλλὰ
καὶ ἡ Ἄμιστρις, σπουδῇ σπείσασθαι. πέμπεται οὖν Ἀρτάριός
τε αὐτὸς καὶ Ἄμυτις ἡ γυνὴ, καὶ Ἀρτοξάρης, ἐτῶν ἤδη ὢν
εἴκοσι, καὶ Πετίσας ὁ Οὐσίριος καὶ Σπιταμᾶ πατήρ. πολλοῖς
οὖν λόγοις καὶ ὅρκοις πληροφορήσαντες Μεγάβυζον, μόλις ὅμως
πείθουσι πρὸς βασιλέα παραγενέσθαι. καὶ βασιλεὺς τέλος
ἔπεμπε παραγενομένῳ συγγνώμην ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων. Ἐξέρ- 40
χεται βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, καὶ λέων ἐπέρχεται αὐτῷ. μετεώρου δὲ

φερομένου τοῦ θηρίου, βάλλει ἀκοντίῳ Μεγάβυζος, καὶ ἀναιρεῖ· καὶ ὀργίζεται Ἀρτοξέρξης ὅτι πρὶν ἢ αὐτὸς τύχῃ, Μεγάβυζος ἔβαλε· καὶ προστάσσει τὴν κεφαλὴν τὸν Μεγάβυζον ἀποτμηθῆναι. Ἀμίστριος δὲ καὶ Ἀμύτιος καὶ τῶν ἄλλων τῇ παραιτήσει, τοῦ μὲν θανάτου ῥύεται, ἀνάσπαστος δὲ γίνεται εἰς τὴν ἐρυθρὰν ἔν τινι πόλει ὀνόματι Κύρται. ἐξορίζεται δὲ καὶ Ἀρτοξάρης ὁ εὐνοῦχος εἰς Ἀρμενίαν, ὅτι πολλάκις ὑπὲρ Μεγαβύζου βασιλεῖ
41 *ἐπαῤῥησιάσατο. Ὁ δὲ Μεγάβυζος πέντε διατρίψας ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔτη, ἀποδιδράσκει, ὑποκριθεὶς τὸν πισάγαν. πισάγας δὲ λέγεται παρὰ Πέρσαις ὁ λεπρὸς, καί ἐστι πᾶσιν ἀπρόσιτος. ἀποδρὰς οὖν παραγίνεται πρὸς Ἄμυτιν καὶ τὸν οἶκον, καὶ μόλις ἐπιγινώσκεται· καὶ δι' Ἀμίστριος καὶ δι' Ἀμύτιος καταλλάσσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ποιεῖ αὐτὸν, ὡς τὸ πρόσθεν, ὁμοτράπεζον. ζήσας δὲ ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἀπέθανε· καὶ κάρτα ἠχθέσθη*
42 *βασιλεύς. Τελευτήσαντος δὲ Μεγαβύζου, κάρτα ἦν Ἄμυτις ἀνδράσιν ὁμιλοῦσα· καὶ πρό γε ταύτης, καὶ ἡ μήτηρ Ἄμιστρις ὁμοίως. ὁ δὲ Ἀπολλωνίδης ὁ ἰατρὸς ὁ Κῶος, ἐπεὶ ἀσθενῶς εἶχεν Ἄμυτις, εἰ καὶ βληχρῶς καὶ οὐκ ἰσχυρῶς, ἐκεῖνος δὲ ἠράσθη αὐτῆς, ἔφη εἰς τὴν ὑγίειαν αὐτὴν ἐπανελθεῖν, ἐὰν ἀνδράσιν ὁμιλήσῃ. τῆς γὰρ ὑστέρης εἶναι τὸ νόσημα. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ ἐξεγένετο τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ ὡμίλει αὐτῇ, ἡ δὲ ἄνθρωπος ἐμαραίνετο, ἀπέστη τῆς συνουσίας. τελευτῶσα δὴ οὖν ἐπήγγειλε τῇ μητρὶ, ἀμύνασθαι Ἀπολλωνίδην. ἡ δὲ ἀπήγγειλε πάντα Ἀρτοξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε ὡμίλει, καὶ ὅπως ἀπέστη ὑβρίσας· καὶ ὅπως ἡ θυγάτηρ ἐπήγγειλεν Ἀπολλωνίδην ἀμύνασθαι. ἐκεῖνος δὲ τῇ μητρὶ τὸ παριστάμενον αὐτῇ πράττειν ἐπιτρέπει. ἡ δὲ, λαβοῦσα ἔδησε τὸν Ἀπολλωνίδην, δυσὶ μησὶ κολάζουσα· ἔπειτα ζῶντα κατώρυξεν, ὅτε καὶ Ἄμυτις ἀπέθανε.*

43 *Ζώπυρος δὲ ὁ Μεγαβύζου καὶ Ἀμύτιος παῖς, ἐπεὶ αὐτῷ ὅ, τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησεν, ἀπέστη βασιλέως· καὶ εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο, κατὰ τὴν τῆς μητρὸς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίαν. εἰς Καῦνον δὲ ἅμα τοῖς ἑπομένοις εἰσέπλευσε, καὶ ἐκέλευσε, παραδιδόναι τὴν πόλιν. Καύνιοι δὲ αὐτῷ μὲν παραδιδόναι τὴν πόλιν ἔφασκον, Ἀθηναίοις δὲ τοῖς συνεπομένοις, οὐκέτι. εἰσιόντι δὲ Ζωπύρῳ εἰς τὸ τεῖχος λίθον Ἀλκίδης Καύνιος ἐμβάλλει εἰς τὴν κεφαλήν· καὶ οὕτως Ζώπυρος ἀποθνήσκει.*

Ἄμιστρις δὲ ἡ μάμμη τὸν Καύνιον ἀνεσταύρωσεν. ἀποθνήσκει
δὲ καὶ ἡ Ἄμιστρις, κάρτα γραῦς γενομένη· καὶ Ἀρτοξέρξης δὲ
ἀποθνήσκει, μ' καὶ β' ἔτεα βασιλεύσας· τέλος τῆς ιζ' ἱστορίας,
ἀρχὴ δὲ τῆς ιη'.

Ἀρτοξέρξου δὲ τελευτήσαντος, Ξέρξης ὁ υἱὸς βασιλεύει, 44
ὃς μόνος ἦν γνήσιος ἐκ Δαμασπίας· ἣ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν
ᾗ καὶ Ξέρξης ἐτελεύτησεν, ἀπεβίω. Βαγόραζος δὲ τὸν νεκρὸν
τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἀπήγαγεν εἰς Πέρσας. ἑπτακαίδεκα
δὲ νόθους υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἀρτοξέρξης, ἐξ ὧν ἐστι καὶ Σεκυνδιανὸς,
ὁ ἐξ Ἀλογούνης τῆς Βαβυλωνίας, καὶ Ὦχος, καὶ Ἀρσίτης, ὁ ἐκ
Κοσμαρτιδήνης, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. ὁ δὲ Ὦχος ὕστερον
καὶ βασιλεύει· ἔτι δὲ παῖδες αὐτοῦ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις,
καὶ Βαγαπαῖος καὶ Παρύσατις, ἐξ Ἀνδίας, καὶ αὐτῆς Βαβυ-
λωνίας. αὕτη ἡ Παρύσατις Ἀρτοξέρξου καὶ Κύρου μήτηρ ἐγέ-
νετο. τὸν δὲ Ὦχον ζῶν ὁ πατὴρ Ὑρκανίων σατράπην ἐποίησε,
δοὺς αὐτῷ καὶ γυναῖκα Παρύσατιν ὄνομα· ἥτις ἦν Ξέρξου μὲν
θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ οἰκεία. Ὁ δὲ Σεκυνδιανὸς προσποιησά- 45
μενος Φαρνακύαν τὸν εὐνοῦχον, ὃς ἦν μετὰ Βαγόραζον, καὶ Με-
νοστάνη καὶ ἑτέρους τινάς, μεθύοντος ἐν ἑορτῇ τινι τοῦ Ξέρ-
ξου, καὶ καθεύδοντος ἐν τοῖς βασιλείοις, εἰσελθόντες ἀποκτείνου-
σιν αὐτὸν, τεσσαρακοστῆς καὶ πέμπτης ἡμέρας διαγενομένης ἀπὸ
τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς. συνέβη οὖν ἀμφοτέρους ἅμα εἰς Πέρ-
σας ἀποκομισθῆναι. αἱ γὰρ ἄγουσαι τὴν ἁρμάμαξαν ἡμίονοι,
ὥσπερ ἀναμένουσαι καὶ τὸν τοῦ παιδὸς νεκρὸν, οὐκ ἤθελον
πορεύεσθαι. ὅτε δὲ κατέλαβε, σὺν προθυμίᾳ ἀπῄεσαν. Βασι- 46
λεύει δὲ Σεκυνδιανὸς, καὶ γίνεται ἀζαβαρίτης αὐτῷ Μενοστά-
νης. ἀπιὼν δὲ Βαγόραζος, καὶ ὑποστρέψας πρὸς Σεκυνδιανὸν,
ἐπεὶ παλαιὰ αὐτοῖς ἔχθρα ὑπετύφετο, ὡς δῆθεν ἄνευ τῆς ἑαυ-
τοῦ γνώμης τοῦ πατρὸς λιπὼν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, προστάξει βασι-
λέως λιθόλευστος ἐγεγόνει. ἐφ' ᾧ ἡ στρατιὰ εἰς λύπην κατηνέχ-
θη. ὁ δὲ δῶρα αὐτῇ ἐδίδου. οἱ δὲ ἐμίσουν αὐτὸν, ὅτι τε τὸν
ἀδελφὸν Ξέρξην ἀπεκτόνει, καὶ ὅτι Βαγόραζον. Διαπέμπεται 47
Σεκυνδιανὸς προσκαλούμενος Ὦχον. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται μὲν, οὐ
παραγίνεται δέ. καὶ γίνεται τοῦτο πολλάκις. τέλος περιβάλλε-
ται Ὦχος πολλὴν στρατιὰν καὶ ἐπίδοξος ἦν βασιλεύειν. ἀφίσταται
Ἀρβάριος ὁ τῶν ἱππέων Σεκυνδιανοῦ ἄρχων πρὸς Ὦχον· εἶτα Ἀρ-

ξάνης ὁ Αἰγύπτου σατράπης. καὶ Ἀρτοξάρης δὲ ἐξ Ἀρμενίας ἧκε
48 πρὸς Ὦχον. καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ τὴν κίταριν, οὔτι ἑκόντι. Βασιλεύει
Ὦχος, καὶ μετονομάζεται Δαρειαῖος. καὶ μετέρχεται ἀπάτῃ καὶ
ὅρκοις, ὑποθήκῃ Παρυσάτιδος, τὸν Σεκυνδιανόν· πολλὰ Μενο-
στάνους παραινοῦντος Σεκυνδιανὸν μὴ πιστεύειν τοῖς ὅρκοις, μηδὲ
σπένδεσθαι τοῖς ἐξαπατῶσι. πείθεται δ' οὖν ὅμως, καὶ ἁλί-
σκεται, καὶ εἰς τὴν σποδὸν ἐμβάλλεται καὶ ἀπόλλυται, βασι-
49 λεύσας μῆνας ἕξ, ἡμέρας πεντεκαίδεκα. Βασιλεύει οὖν μόνος
Ὦχος, ὁ καὶ Δαρειαῖος· εὐνοῦχοι δὲ τρεῖς ἠδύναντο παρ' αὐτῷ,
μέγιστον μὲν Ἀρτοξάρης, δεύτερος δὲ Ἀρτιβαρξάνης, καὶ τρίτος,
Ἀθῶος. ἐχρῆτο δὲ μάλιστα τῇ γυναικὶ συμβούλῳ. ἐξ ἧς πρὸ τῆς
βασιλείας δύο ἔσχε τέκνα, Ἄμιστριν θυγατέρα καὶ Ἀρσάκαν υἱόν·
ὃς ὕστερον μετωνομάσθη Ἀρτοξέρξης. τίκτει δὲ αὐτῷ ἕτερον
υἱὸν βασιλεύουσα, καὶ τίθεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἡ-
λίου Κῦρον. εἶτα τίκτει Ἀρτόστην, καὶ ἐφεξῆς μέχρι παίδων
δεκατριῶν. καί φησιν ὁ συγγραφεὺς, αὐτὸς παρ' αὐτῆς ἐκείνης
τῆς Παρυσάτιδος ταῦτα ἀκοῦσαι. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα τῶν τέκ-
νων ταχὺ ἀπεβίω· οἱ δὲ περιγεγονότες, οἵ τε προῤῥηθέντες τυγ-
50 χάνουσι, καὶ ἔτι τέταρτος υἱὸς Ὀξένδρας ὠνομασμένος. Ἀφί-
στανται βασιλέως, Ἀρσίτης οἰκεῖος ἀδελφὸς ὁμοπάτριος καὶ
ὁμομήτριος, καὶ Ἀρτύφιος ὁ Μεγαβύζου. πέμπεται Ἀρτα-
σύρας κατ' αὐτῶν, καὶ πολεμεῖ Ἀρτύφιον. καὶ δυσὶ μάχαις
Ἀρτασύρας ἡττᾶται· εἶτα πάλιν συμβαλὼν νικᾷ Ἀρτύφιον· καὶ
ὑπάγεται τοὺς σὺν αὐτῷ Ἕλληνας δώροις, καὶ καταλιμπάνον-
ται αὐτῷ Μιλήσιοι μόνοι τρεῖς. τέλος ὅρκους καὶ πίστεις λαβὼν
παρὰ Ἀρτασύρα, ἐπεὶ ὁ Ἀρσίτης οὐκ ἐφαίνετο, προσεχώρησε
51 βασιλεῖ. Παρύσατις δὲ βουλεύεται βασιλεῖ ὁρμῶντι πρὸς τὸν
Ἀρτυφίου θάνατον, μὴ ἀνελεῖν τέως, (ἔσεσθαι γὰρ τοῦτο ἀπό-
την, καὶ εἰς τὴν προσχώρησιν τοῦ Ἀρσίτου) ἐπειδὰν δὲ κἀκεῖ-
νος ἀπατηθεὶς ὑλῷ, δεῖν τότε ἄμφω διαχρήσασθαι. καὶ γέγο-
νεν οὕτως, εὐοδωθείσης τῆς συμβουλῆς. καὶ ἐμβάλλεται εἰς τὴν
σποδὸν Ἀρτύφιος καὶ Ἀρσίτης. καίτοι Ἀρσίτην ὁ βασιλεὺς οὐκ
ἐβούλετο ἀπολέσαι, ἀλλ' ἡ Παρύσατις, τὰ μὲν πείθουσα, τα
δὲ βιαζομένη, ἀπώλεσε. κατελεύσθη δὲ καὶ Φαρνακύας, ὁ
συνανελὼν Σεκυνδιανῷ Ξέρξην. ἀνῃρέθη δὲ καὶ Μενοστάνης
52 ὑφ' ἑαυτοῦ, ἤδη πρὸς θάνατον συλλαμβανόμενος. Ἀφίσταται

Πισούθνης· καὶ ἀποστέλλεται κατ᾽ αὐτοῦ Τισσαφέρνης, καὶ Σπιθραδάτης καὶ Παρμίσης. ἀντεπεξήει δὲ Πισούθνης, ἔχων καὶ Λύκωνα τὸν Ἀθηναῖον ἅμα Ἕλλησιν ὧν ἐκεῖνος ἦρχε. λαμβάνουσι δὲ οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ χρήμασι Λύκωνα καὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀφιστῶσι Πισούθνου. εἶτα δόντες αὐτῷ πίστεις καὶ λαβόντες. ἄγουσι παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ εἰς τὴν σποδὸν ἐνέβαλεν, Τισσαφέρνῃ δοὺς τὴν Πισούθνου σατραπείαν. ἔλαβε δὲ Λύκων καὶ πόλεις καὶ χώρας ὑπὲρ τῆς προδοσίας.
Ἀρτοξάρης δέ, ὃς μέγα ἠδύνατο παρὰ βασιλεῖ, ἐπιβουλεύει 53
βασιλέα, θέλων αὐτὸς βασιλεῦσαι, ἐκτομίας ὑπάρχων. πώγωνα γὰρ καὶ ὑπόῤῥινα προσέταξεν αὐτῷ γυναικὶ κατασκευάσαι, ἵνα ὡς ἀνὴρ φαίνοιτο. δι᾽ ἧς καὶ καταμηνύεται, καὶ συλλαμβάνεται· καὶ παραδίδοται Παρυσάτιδι, καὶ ἀναιρεῖται. Ἀρσάκης δὲ ὁ τοῦ βασιλέως παῖς, ὁ καὶ ὕστερον μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης, γαμεῖ τὴν Ἰδέρνεω θυγατέρα Στάτειραν· τὴν δὲ τοῦ βασιλέως θυγατέρα, ὁ τοῦ Ἰδέρνεω υἱός. Ἄμιστρις ἦν ἡ θυγάτηρ. τῷ δὲ ταύτης νυμφίῳ ὄνομα Τεριτούχμης· ὃς καὶ τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, ἀντ᾽ αὐτοῦ σατράπης κατέστη.
Ἦν δὲ ὁμοπατρία αὐτῷ ἀδελφὴ Ῥωξάνη, καλὴ τῷ εἴδει, καὶ 54
τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐμπειροτάτη. ἐρῶν δὲ ταύτης ὁ Τεριτούχμης καὶ συγγινόμενος, ἐμίσει Ἄμιστριν· καὶ τέλος ἐμβαλεῖν αὐτὴν εἰς σάκκον, καὶ κατακεντηθῆναι ὑπὸ τριακοσίων ἀνδρῶν, μεθ᾽ ὧν καὶ τὴν ἀπόστασιν ἐμελέτησεν, ἐβουλεύσατο. ἀλλά τις Οὐδιάστης ὄνομα, ἰσχὺν ἔχων παρὰ Τεριτούχμῃ, καὶ γράμματα παρὰ βασιλέως, πολλὰς ὑποχέσεις ἔχοντα εἰ περισωθείη αὐτῷ ἡ θυγάτηρ, δεξάμενος, ἐπιτίθεται καὶ ἀναιρεῖ Τεριτούχμην, γενναίως ἐν τῇ ἐπαναστάσει ἀνδρισάμενον, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντα. μέχρι γὰρ λ' καὶ ζ' φασὶν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Ὁ 55
δὲ υἱὸς τοῦ Οὐδιάστου Μιτραδάτης, ὑπασπιστὴς ὢν Τεριτούχμου, καὶ μὴ παρών, ἐπεὶ ἔμαθε, πολλα τῷ πατρὶ κατηράσατο, καὶ πόλιν Ζάριν καταλαβών, ἐφύλασσε ταύτην τῷ παιδὶ τοῦ Τεριτούχμεω. ἡ δὲ Παρύσατις τήν τε μητέρα τοῦ Τεριτούχμεω, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μητρώστην καὶ Ἥλικον, καὶ τὰς ἀδελφὰς δύο οὔσας, χωρὶς τῆς Στατείρας, ζώσας ἐκέλευσε καταχῶσαι· τὴν δὲ Ρωξάνην, ζῶσαν κατατεμεῖν. καὶ ἐγένετο. Ὁ 56
δὲ βασιλεὺς εἶπε τῇ γυναικὶ Παρυσάτιδι, ποιῆσαι ὁμοίως

καὶ Στάτειραν τὴν Ἀρσάκου γυναῖκα τοῦ παιδός. ἀλλ' ὅγε Ἀρσάκης πολλὰ τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα δάκρυσι καὶ κοπετοῖς ἐξιλεωσάμενος, ἐπεὶ ἡ Παρύσατις ἐπεκάμφθη, συνεχώρησε καὶ Ὦχος ὁ Δαρειαῖος, εἰπὼν Παρυσάτιδι, πολλὰ μεταμελήσειν αὐτήν· τέλος τῆς ιη' ἱστορίας.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' ἱστορίᾳ διαλαμβάνει ὡς Ὦχος ὁ Δαρειαῖος
57 ἀπέθανεν, ἀσθενήσας ἐν Βαβυλῶνι, ἔτη βασιλεύσας λέ. Βασιλεύει δὲ Ἀρσάκης ὁ μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης· καὶ ἐκτέμνεται ὁ Οὐδιάστης τὴν γλῶτταν, καὶ ἐξελκύεται ταύτην ἐξόπισθεν, καὶ θνήσκει. ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Μιτραδάτης ἀντὶ τοῦ πατρὸς καθίσταται σατράπης. ἐπράχθη δὲ ταῦτα σπουδῇ Σταπείρας. καὶ ἠνιᾶτο Παρύσατις. διαβάλλεται Κῦρος ὑπὸ Τισσαφέρνους πρὸς Ἀρτοξέρξην τὸν ἀδελφὸν, καὶ καταφεύγει Παρυσάτιδι τῇ μητρὶ, καὶ ἀπολύεται τῆς διαβολῆς. ἀπελαύνει Κύρος ἠτιμωμένος παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν σατραπείαν, καὶ μελετᾷ ἐπανάστασιν. διαβάλλει Σατιβαρζάνης Ὀρόντην, ὡς Παρυσάτιδι μίγνυται, καίτοι λίαν αὐτῆς σωφρονούσης· καὶ ἀναιρεῖται Ὀρόντης. καὶ ὀργίζεται ἡ μήτηρ τῷ βασιλεῖ, ὅτι Παρύσατις φαρμάκῳ διαφθείρει τὸν Τεριτούχμεω υἱόν· καὶ περὶ τοῦ θάψαντος τὸν πατέρα διὰ τοῦ πυρὸς, παρὰ τὸν νόμον. ἐξ
58 οὗ καὶ ἔλεγχος Ἑλλανίκου καὶ Ἡροδότου, ὡς ψεύδονται. Ἀπόστασις Κύρου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ συναγωγὴ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ βαρβαρικοῦ, καὶ στρατηγῶν Κλέαρχος Ἑλλήνων. ὅπως τε Συέννεσις ὁ Κιλίκων βασιλεὺς ἄμφω συνεμάχει Κύρῳ τε καὶ Ἀρτοξέρξῃ ὅπως τε Κῦρος τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ καὶ Ἀρτοξέρξης πάλιν τῇ οἰκείᾳ παρῄνεσαν. Κλέαρχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ὃς ἦρχε τῶν Ἑλλήνων, καὶ Μένων ὁ Θετταλὸς, οἱ μετὰ Κύρου ἦσαν, ἀεὶ διάφοροι ἀλλήλοις ἐτύγχανον· διότι τῷ μὲν Κλεάρχῳ ἅπαντα ὁ Κῦρος συνεβούλευε, τοῦ δὲ Μένωνος λόγος οὐδεὶς ἦν. ηὐτομόλουν δὲ ἀπὸ μὲν Ἀρτοξέρξου πρὸς Κῦρον πολλοὶ, πρὸς οὐδὲ Ἀρτοξέρξην ἀπὸ Κύρου οὐδείς· διὸ καὶ ὁ βάρβαρος προσχωρῆσαι Κύρῳ μελετήσας, καὶ διαβληθεὶς, εἰς τὴν σποδὸν ἐνεβλήθη. προσβολὴ Κύρου πρὸς τὴν βασιλέως στρατιὰν, καὶ νίκη Κύρου. ἀλλὰ καὶ θάνατος Κύρου, ἀπειθοῦντος Κλεάρχῳ· καὶ αἰκισμοὶ τοῦ σώματος Κύρου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρτοξέρξου. τήν τε γὰρ κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, μεθ' ἧς τὸν Ἀρτοξέρξην ἔβαλεν, αὐτὸς ἀπέτεμε καὶ ἐθριάμβευσεν.

ἀναχώρησις Κλεάρχου τοῦ Λακεδαιμονίου, ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ Ἕλλησι, τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν τῆς Παρυσάτιδος πόλεων μιᾶς κατάληψις. εἶτα σπονδαὶ βασιλέως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὡς Παρύσα- 59
τις εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, πενθοῦσα Κῦρον, καὶ μόλις ἐκομίσατο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἔθαψεν, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Σοῦσα. τὰ περὶ Βαγαπάτου τοῦ ἀποτεμόντος προστάξει βασιλέως, τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος Κύρου· ὅπως ἡ μήτηρ μετὰ βασιλέως κύβοις ἐπὶ συνθήκαις παίξασα, καὶ νικήσασα, ἔλαβε Βαγαπάτην. καὶ ὃν τρόπον τὸ δέρμα περιαιρεθεὶς ἀνεσταυρίσθη ὑπὸ Παρυσάτιδος· ὅτε καὶ τὸ πολὺ ἐπὶ Κύρῳ πένθος αὐτῇ ἐπαύσατο, διὰ την πολλὴν τοῦ Ἀρτοξέρξου δέησιν. ὡς Ἀρτοξέρξης δῶρα ἔδωκε τῷ ἐνέγκαντι τὸν Κύρου πῖλον, καὶ ὡς τὸν Κᾶρα τὸν δοκέοντα Κῦρον βαλεῖν Ἀρτοξέρξης ἐτίμησε. καὶ ὡς Παρύσατις τὸν τιμηθέντα Κᾶρα αἰκισαμένη, ἀπέκτεινεν. ὡς Ἀρτοξέρξης παρέδωκεν αἰτησαμένη Μιτραδάτην Παρυσάτιδι ἐπὶ τραπέζης μεγαλαυχήσαντα ἀποκτεῖναι τὸν Κῦρον. κἀκείνη λαβοῦσα, πικρῶς ἀνεῖλε. ταῦτα καὶ ἡ ιθ' καὶ ἡ κ' ἱστορία.

Ἐν δὲ τῇ κά καὶ β' καὶ γ', ἥτις καὶ τῆς ὅλης πέρας ἐστὶν 60
ἱστορίας, τάδε περιείληπται. ὡς Τισσαφέρνης ἐπιβουλεύει τοῖς Ἕλλησι, καὶ προσεταιρισάμενος Μένωνα τὸν Θεσσαλὸν, δι' αὐτοῦ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις ἐχειρώσατο, τοῦ Κλεάρχου καὶ προειδομένου καὶ ἀποκρουομένου τὴν ἐπιβουλήν. ἀλλὰ τό, τε πλῆθος διὰ Μένωνος ἀπατηθὲν, κατηνάγκασε καὶ ἄκοντα Κλέαρχον πρὸς Τισσαφέρνην παραγενέσθαι, καὶ Πρόξενος ὁ Βοιώτιος, αὐτὸς ἤδη προαλοὺς ἀπάτῃ, συμπαρῄνει. ὡς εἰς Βαβυλῶνα πρὸς Ἀρτοξέρξην Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέστειλεν ἐν πέδαις· καὶ ὡς ἐπὶ θέαν Κλεάρχου ἅπαντες συνεῤῥύησαν. ὡς Κτησίας αὐτὸς, ἰατρὸς ὢν Παρυσάτιδος, πολλὰ Κλεάρχῳ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντι πρὸς ἡδονὴν καὶ θεραπείαν δι' αὐτῆς ἔπραξε· καὶ τῶν δεσμῶν ἂν Παρυσατὶς ἔλυσεν καὶ ἀφῆκεν, εἰ μὴ Στάτειρα τὸν ἄνδρα Ἀρτοξέρξην ἀνέπεισε τοῦτον ἀναιρεθῆναι. καὶ ἀνῃρέθη Κλέαρχος· καὶ τέρας ἐπὶ τῷ σώματι συνέστη. αὐτόματος γὰρ ἐπ' αὐτῷ τάφος, μεγίστου πνεύσαντος ἀνέμου, ἐπὶ μέγα ἠρμένος, ἐπισυνέστη. ἀνῃρέθησαν δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀναπεμφθέντες Ἕλληνες,
πλὴν Μένωνος. Λοιδορία Παρυσάτιδος πρὸς Στάτειραν, καὶ 61
ἀναίρεσις διὰ φαρμάκου, τοῦτον διασκευασθέντος τον τρόπον

(ἐφυλάττετο γὰρ Στάτειρα λίαν μὴ παθεῖν ὃ πέπονθε) μαχαιρίου τὸ ἓν μέρος ἐπαλείφεται τῷ φαρμάκῳ· τὸ δὲ λοιπὸν οὐ μετεῖχε. τούτῳ τέμνεται ὀρνίθιον μικρὸν, μέγεθος ὅσον ᾠοῦ· (ῥυνδάκην Πέρσαι τὸ ὀρνίθιον καλοῦσι) τέμνεται δὲ δίχα, καὶ τὸ μὲν καθαρεῦον τοῦ ἰοῦ ἥμισυ αὐτὴ λαβοῦσα Παρύσατις ἐσθίει, τὸ δὲ προσομιλῆσαν τῷ φαρμάκῳ, ὀρέγει Στατείρᾳ. ἡ δὲ, ἐπεὶ ἐσθίουσαν τὴν ἐπιδοῦσαν ἑώρα τὸ ἥμισυ, μηδὲν συνιδεῖν δυνηθεῖσα, καὶ αὐτὴ συνεσθίει τοῦ θανάτου τὸ φάρμακον. ὀργὴ διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν μητέρα, καὶ σύλληψις τῶν εὐνούχων αὐτῆς, καὶ αἰκισμὸς καὶ ἀναίρεσις. καὶ ἔτι σύλληψις Γίγγης ἣ ᾠκείωτο Παρυσάτιδι, καὶ κρίσις ἐπ' αὐτῇ· καὶ ἀθώωσις μὲν παρὰ τῶν κριτῶν, καταδίκη δὲ παρὰ βασιλέως· καὶ αἰκισμὸς Γίγγης, καὶ ἀναίρεσις· καὶ ὀργὴ διὰ τοῦτο Παρυσάτιδος πρὸς τὸν υἱὸν, κἀκείνου πρὸς
62 τὴν μητέρα. Καὶ τὸ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου δι' ἐτῶν ὀκτὼ μεστὸν ἐφάνη φοινίκων, οὓς ἦν κρύφα Παρύσατις, καθ' ὃν καιρὸν
63 ἐτελεύτησε, διὰ τῶν εὐνούχων καταχώσασα. Αἰτίαι δι' ὃς Εὐαγόρᾳ βασιλεὺς Ἀρτοξέρξης διηνέχθη. καὶ ἄγγελοι Εὐαγόρα πρὸς Κτησίαν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν παρὰ Ἀβουλίτου τὰς ἐπιστολάς. καὶ Κτησίου πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ, περὶ τοῦ διαλλαγῆναι αὐτὸν Ἀναξαγόρᾳ τῷ Κυπρίων βασιλεῖ. τῶν παρὰ Εὐαγόρα ἀγγέλων εἰς Κύπρον ἄφιξις, καὶ τῶν παρὰ Κτησίου γραμμάτων ἀπόδοσις Εὐαγόρᾳ. καὶ Κόνωνος πρὸς Εὐαγόραν λόγος ὑπὲρ τοῦ πρὸς βασιλέα ἀναβῆναι, καὶ Εὐαγόρα ἐπιστολὴ περὶ ὧν ἠξιώθη ὑπ' αὐτοῦ. καὶ Κόνωνος πρὸς Κτησίαν ἐπιστολή. καὶ βασιλεῖ παρὰ Εὐαγόρα φόρος. καὶ τῶν ἐπιστολῶν Κτησίᾳ ἀπόδοσις. Κτησίου λόγος πρὸς βασιλέα περὶ Κόνωνος, καὶ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτόν. τῶν παρὰ Εὐαγόρου δώρων ἀπόδοσις Σατιβαρζόνῃ, καὶ τῶν ἀγγέλων τῶν εἰς Κύπρον ἄφιξις. καὶ Κόνωνος ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα καὶ Κτησίαν. ὡς ἐτηρήθησαν οἱ παρὰ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι πεμφθέντες πρὸς βασιλέα. βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς Κόνωνα καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, ἣν Κτησίας αὐτὸς ἐκομίσεν. ὡς ὑπὸ Φαρναβάζου ναύαρχος Κόνων ἐγένετο.
64 Κτησίου εἰς Κνίδον τὴν πατρίδα ἄφιξις καὶ εἰς Λακεδαίμονα, καὶ κρίσις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους, ἐν Ῥόδῳ καὶ ἄφεσις· ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς, σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν. κατάλογος βασιλέων ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως, μέχρι Ἀρτοξέρξου. ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος.

II.

ANNOTATIONES

ad

CTESIAE PERSICC. EXCERPTT.

A. S. — *Andreas Schottus.*

C. V. — *Cod. Vaticanus.*

M. M. s. Max. Marg. — *Max. Margunius.*

H. St. — *Henr. Stephanus.*

D. H. — *David. Hoeschelius.*

Cod. Mon. — Codex Monacensis Photii Nro. 30 chartaceus a Werfero accuratissime collatus.

Cap. I.

καὶ ἐν μὲν τῷ ζ' καὶ ή καὶ ι' etc.]. Nemo non videt in his numeris nonnihil turbatum esse. Nam deest libri *decimi* mentio. Hinc ita scripserim: *καὶ ἐν μὲν τῷ ζ' καὶ ή καὶ θ' καὶ ι'* etc. — Mox Cod. Monac. 30. habet *μάγνου* pro *μάγου*.

ἀλλὰ καὶ ψεύστην αὐτὸν ἀποκαλῶν ἐν πολλοῖς καὶ λογοποιὸν ἀποκαλῶν] Henr. Stephano prius participium *ἀποκαλῶν* expungendum esse videtur. Cui equidem si quid omnino ejiciendum est, ita assentior, ut alterum *ἀποκαλῶν* quod posteriore loco legitur, tolli malim, in quo jam veteres librarios haesisse, vel illud indicat, quod in margine notatum: *ἐλέγχων*; neutrum recte.

Diverso quoque modo *λογοποιὸν* Interpretes reddiderunt, quorum alter vertit: »*scriptorem fabularum*,« alter »*fabularum confictorem.*« Haud tamen dubium, malo quidem sensu istud vocabulum esse adhibitum. Significat enim, ut de aliis significationibus taceam, *fabularum scriptorem, rumigerulum, qui res fictitias prodit.* Quam in rem cum plurima jam a Piersono sint allata, ad Moerin p. 244., vix est, quod addendum habeam. Namque Philostrati Scholia p. 516. seq. Boissonad. cum Suidâ plane consentiunt, ut *λογοποιός* is adeo sit, *ὃς λόγους ψευδεῖς λέγει ἢ πλάττει.* Vide sis, quae quamvis breviter, utiliter tamen ipse Boissonadius monuit l. l. Hinc porro saepe promiscue *λογοποιοί* et *μυθοποιοί* dicuntur, qui *fabulas* (*μύθους* s. *λόγους*) condidere, ut accurata disputatione ostendit vir eximius, D.

Wyttenbach. ad Plat. Phaedon. p. 127. Quin ipse Plato de Republ. III. p. 392. A. quos ποιητὰς καὶ λογοποιοὺς dixerat, eosdem mox (ibid. D.) μυθολόγους ἢ ποιητὰς dicit. Videndus, qui de universo istorum vocabulorum genere accuratius tractavit, Creuzerus in libro vernaculo: die historische Kunst der Griechen, pag. 177. seq. Unde quoque, quod ad sequentia attinet, τὴν ἱστορίαν συγγράψαι, illud annotemus, quemadmodum *pedestris sermo* dicatur συγγραφή, ita, qui eo utantur, eos dici συγγραφεῖς et συγγράφειν, atque strictiori sensu eos potissimum, qui *suae aetatis res gestas literis consignaverint*; Conf. Schaefer. ad Theocrit. Epigr. XX, 4. et Ast. ad Plat. Phaedr. p. 344.

καὶ γὰρ νεώτερος μέν ἐστιν αὐτοῦ] Vid. quae supra pag. 13. hanc in rem disputavimus.

φησὶ δὲ αὐτὸν τῶν πλειόνων κ. τ. λ.] Cod. Mon. φησὶν δὲ αὐτὸν, quod placuisse video Schweighaeusero.

οὕτως τὴν ἱστορίαν συγγράψαι] Dav. Hoesch. οὕτω. At liber Monacensis exhibet οὕτως. Conf. infra §. 20. 27.— De usu particulae post participia praegressa plura monere putidum est. Conf. tamen locum geminum in Plutarch. Tib. Gracch. cap. 20.

ἐν τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος] »*Dariaeum* hunc, non *Darium* in iis, quae sequentur, vocat; cap. 48.« A. Sch. Ad quem locum plura de nominis ratione diximus. De *Cyro* vid. ad cap. 49.

ὃς ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξου] Vid. infra cap. 56. seq. De nomine diximus ad cap. 44.

Cap. II.

φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυάγους, ὡς οὐδὲν αὐτῷ Κῦρος πρὸς γένος ἐχρημάτιζεν] Constat inter viros doctos, quantopere haec cum a Xenophontea tum ab Herodotea narratione abhorreant. De Xenophontis ratione hic non amplius quaeramus; Herodotus autem eam ingenue se ratio-

nem secutum esse ait, quae reliquis probabilior ipsi visa fuerit, cum trifariam a veteribus de Cyri ortu sit traditum (I. 96.). Aliam igitur Ille viam ingressus, aliam Ctesias, aliam Xenophon, aliam denique Aeschylus*), non magis ille quidem hic respiciendus, quam quem modo nominavi, Xenophon. Nam uterque uti nonnulla, reapse vera continet, ita tamen haud pauca, a rerum historiâ aliena, prout consilium vel rei tractandae ratio postulabat, admiscuisse videtur. Veniunt igitur hic potissimum in censum Herodotus et Ctesias. Illius narrationem multi et veterum et recentiorum amplexi sunt, Ctesiae pauciores, in quibus forsitan Diodorus, monente Wesselingio**) alias quoque Ctesiae quam maxime sequax; siquidem Cyrum ἐξ ἰδιώτου ad regnum totius Asiae pervenisse enarrat.

E recentioribus plerique fere omnes, rejectis scilicet Ctesiae mendacissimi hominis nugis, Herodotum sine ulla dubitatione sunt secuti; quorum de grege tamen exemtum velim virum doctum, qui nuper *de Cyro Ctesiae* commentatus est***). Conciliare ille studuit Ctesiam cum reliquorum scriptorum sententiis (§. 10.) hunc in modum, ut, quoniam Cyrum pro uxore adeoque pro matre habuisse dicat Ctesias Amytin, Astyagis filiam, atque ipsum Astyagem pro patre, hinc ortam esse statueret famam, quae Cyrum genus duxisse ab Astyage avo ferebat, licet parentum nomen latius apud gentes illas patuerit. Atque etiam ea, quae intra moenia regiae Medorum gererentur, vix ac ne vix quidem plebi ex vetere illo Dejocis instituto innotescere po-

*) V. Pers. 767. seqq. ibique Stanlejum et Larcherum ad Ctesiae locum. Ab his iterum ea differunt, quae Armenii rerum scriptores de Cyro tradunt. Vid. copiosius enarrata in Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie par Cirbied et Martin. Chap. VI. pag. 64. seqq.

**) Lib. XIII. cap. 22. init.

***) *Osiander* l. supra laudato, cf. pag. 11.

tuisse; unde ea, quae in aula evenissent, fama adulterari in promptu fuisse. Cyrum, Cambyse Persa patre usum, haud negandum esse, regiam tamen dignitatem Cambysi a Xenophonte tributam a reliqua historia abhorrere, cum illo tempore Medos longe lateque rerum in Asia potitos esse, nemo dubitaret. Cambysem, nobili quidem genere ortum, nec tenuisse regnum nec ambivisse videri. Hoc a Xenophonte confictum, ad heroem suum exornandum et illustribus quoque natalibus commendandum. Hactenus ille. Jam exponendum, quid mihi in hac sententiarum diversitate rerumque ipsarum ambiguitate videatur. Quis enim non intelligat, ea, quae et Herodotus et Xenophon de Cyri natu atque educatione, omninoque de Cyri juventute protulerint, magnam partem videri nimis portentosa, mirabilia, incredibilia; Graeciamque quam maxime redolere.

Sic, uti hoc utar, Herodoti in narratione quis non meminit Oedipi Thebani, et quae illi acciderunt; ad quae efficta dixeris Cyri fata; in Xenophonte autem eum conspicias licet juvenem, qui Socraticae disciplinae praeceptis mature imbutus, reliquis juvenibus optimum exemplar sese exhibeat. Quae cum ita sint, et ipse crediderim, Cyrum nulla regia stirpe oriundum, sed mediocri natum fortunâ, egregia caeteroquin indole ornatum, illo tempore vixisse, quo omnia Medorum imperio paruerint, cujus provinciis sive partibus, orientalium regnorum ex more singulis singuli praefuerint reguli, sive satrapae, qui in provinciis et ipsi regum loco haberentur, quorumque potestas a patre non minus ad filios transiret. Atque horum quendam Cambysen vel ipsum Cyrum fuisse suspiceris licet, qui regi Medorum summo subditus, Persis regio fere imperio praefuerit, quique in summum regem seditionem movens, ipse subditorum ope ad regnum illud evectus fuerit, et, quo melius reliquas gentes in subditione retineret, apud easdem sese tanquam filium ac legitimum successorem regis summi, in cujus locum tanquam haeres adscenderit, praedicari voluerit; id ipsum magni mo-

menti sibi fore ratus, ne scilicet illae gentes de defectione cogitarent, inque libertatem sese vindicare studerent*), quando ipsius imperium injustum esse sensissent. Hinc puto, illae nuptiae Amytin inter atque Cyrum, hinc Astyages, non foeda morte interemptus, sed pro patre habitus a Cyro summisque honoribus adscitus, Cyri comes in expeditionibus adversus populos, qui defecerant, faciendis; ut inde totius imperii statum haud magnopere mutatum fuisse existimaverim, rege tantummodo mutato, eodemque forsitan ex alia gente prognato, atque prior fuerat rex. Possis etiam Cyrum satellitibus regiis praefectum existimare, qui rege sublato ipse in ejusdem locum sese transtulerit; id quod multis post annis Arabum in regno a Turcis factitatum videmus. Ac nemo nescit, tunc temporis Medos in omnis generis luxuriam prolapsos fuisse, ut Arabes postmodo; satellites autem ab ipsorum regibus fuisse sumtos e forti, nequaquam emollita atque effeminata Persarum gente, a quibus tamen ipsi postea eversi fuerint.

Haec sunt, quae de Cyri juventute viris doctis dijudicanda proponam; in quibus uti sunt multa, quae certis veterum testimoniis careant, sunt rursus alia, quae magna Orientalium regna eorundemque fata accuratius consideranti, haud prorsus incredibilia fideque destituta videantur.

Οὗτος δὲ αὐτὸν καὶ Ἀστυϊγᾶν καλεῖ] In regis nomine scribendo magna dissensio. Herodotus ejusque sequaces plerique Graecorum scribunt *Ἀστυάγης*, Ctesias *Ἀστυϊγᾶς*, Diodorus ex Ctesia ipso laudat *Ἀσπάδας* (II. 34.); ut sanequam verum quid sit, haud facile discernas. Conf. tamen Wesseling. ad Diodor. l. l. et infra Assyrr. Fragm. XIX.

*) Hinc Bactrios legimus, qui Cyri imperium parum agnovisse videntur, bello a Cyro petitos, at cum Astyagem (priorem dominum) Cyri patrem, et Amytin, Cyri matrem et feminam viderent, continuo se ultro dedisse Cyro. v. Cap. I.

φυγεῖν δὲ Ἀστυΐγᾶν ἐν Ἐκβατάνοις] Max. Marg. Codex: *Ἀστυΐων*, male. De scriptura nominis *Ἐκβάτανα* varie tradunt veteres. Stephanus Byzantinus de Urbb. p. 12. s. v.: *Κτησίας δὲ πανταχοῦ τῶν Περσικῶν τὰ παρὰ Μήδοις Ἀγβάτανα διὰ τοῦ ᾱ γράφει, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τοῦ ε̄· τὸ Περσικὸν, ὡς δειχθήσεται.* Sequuntur alia aliorum Graeculorum super hanc rem commenta, quae omittere utique praestat. Conf. tamen Iuterpretes ad Stephani locum, et Wesseling. ad Herodot. I, 98. 110. Apud eum enim ubivis nunc scriptum legitur *Ἀγβάτανα*. Isidorus Choracenus habet *Ἀποβάτανα*. Nostro in loco quidpiam mutare, adversantibus codicibus haud sum ausus. Etsi enim vix dubium, a Ctesiâ ipso scriptum fuisse eum in modum, ut tradit Stephanus, hic tamen loci illud reputandum censeo, nos neutiquam Ctesiae ipsius, sed epitomatoris Photii verba habere, qui Ctesiae orationem ad vulgarem sermonem converterit. De etymo nominis confer denique sis Freinshem. ad Curtii V, 8. 1. Fuit autem haecce urbs, ut inter omnes notum, antiqua Medici regni sedes, a Dejoce exstructa ac miro novem moenium orbe ornata. Persis rerum potitis remansit regia sedes per aestivas certe menses, opulentia aediumque magnitudine excellens. Alexandri demum aetate eversam esse accepimus, et in ipsius ruderibus multo post urbem eam exstructam, quam nunc dicimus *Hamadan*. Hactenus de re, copiosius et accuratius a pluribus viris doctis tractata. Praeter Sargum in Journ. des Sav. Janvier 1819. pag. 45. et Szabon. Descript. reg. Persic. p. 152. inprimis consule Hoeckii Monumentt. Vett. Pers. et Med. p. 144. 155. Hammer. in Annall. Vienn. VII. p. 266. seqq., coll. IX. p. 32. Ritteri Erdkunde II. p. 84. Alia denique nonnulla laudat Wienerus in Bibl. Reallexic. p. 175.

καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κριςκράνοις τῶν βασιλείων οἰκημάτων] Ad *κριςκράνοις* in margine notatur: »al. *κριοκρώνοις*.« — Persicum nisi vocabulum dixeris, quod tamen in Gracco auctore parum sit probabilc, vitiosum csse suspi-

catur Osiander, mutandumque in *κριοκράνοις*. Vid. Programm. ad Solemn. Gymnas. Stuttgard. indicand. (1818. Septemb.) pag. 14. not. Schweighaeuserum si audias, scribes *κιοκράνεις* (pro κιονοκράνοις), ut etiam vult Jungermannus ad Pollūc. VII. 121. qui de *capitibus columnarum* sive de *epistylio* illud accipiendum esse censet. Ac probavit Schneiderus in Lexic. Graeco s. v. Tom. II. p. 795.; quo prius ab Hederico vocem expositam esse: *scrinia*, *in quibus annales publici regiive asservabantur*, notatum reperio. Ex Osiandri contra sententia τὰ κριόκρανα designant *palatii partem*, *columnas trabesve arietum capitibus coelatis distinctas habentem*. Nam κριός esse ornamentum in capitulis columnarum Corinthiacarum; κράνον *caput* sive *calvam*. Simile quid in regia Astyagis locum invenisse. Gedoynus verterat: »*dans un coin du palais*« nec tamen interpretandi rationem reddidit. Peregrinae originis adeoque Persicae vocabulum esse jam Largerius contenderat, a librariis illam quidem adulteratam. Et confirmavit doctissima Sacyi interpretatio, quam a Largerio adjectam esse laetati sumus.

Esse enim duo vocabula Persica, unde Ctesiae κρίσκρανα compositum; *ghiriz* i. e. *fuga*, et *khanch* i. e. domus; *Ghiriz-khanch* i. e. *domus*, *cubiculum refugii;* ut vel hodie *ghiriz-ghiah*, i. e. *locus refugii*, *asylum*. Quum vero in nomine *ghiriz* prius illud ī vix pronuntiaretur, haud male apud Ctesiam redditum esse *κρις*; et alterum *khanch* per quandam a natura rei non absonam pronuntiationem transiisse in Graecum *κρανα*. Praeterea aliis haud paucis cum verbis illud *khanch* conjunctum apud Persas reperies, quae recenset Sacyus, his in rebus omnium facile princeps. Et juvat profecto, huic interpretationi, tam nativae, quam aptae, simile vocabulum addere, quod apud Herodotum pluries occurrit, *κρησφύγητον* dico, quod in Herodoti V. 124. glossa reddit per *καταφυγή*, *ὀχύρωμα*. Add. ibid. VIII, 51. IX, 95.

Ut ut est, eo omnia nos ducere videntur, ut κρίσκρανα,

(nam in lectione recepta quidquam mutare vetabat religio) de domo vel cubiculo secreto in regio palatio accipiamus, quod fortassis eam ipsam in rem paratum fuit, ut difficillimis temporibus tutum regi praeberet refugium.

αὐτὸν τῆς τε θυγατρὸς Ἀμύτιος] »D. H. *Ἀμυτιος.*« Sed Cod. Monac. *ἀμύτιος.*

ἐπιτάξαι ἀνακρίνειν διὰ στρεβλώσεων Σπιταμᾶν τε καὶ Ἄμυτιν] De eo more Persarum, ex quo de reis quaestionem habebant per tormenta, jam multa congessit Brissonius de Reg. Pers. Princip. II. §. 227. p. 591.; quibus noster locus merito adjici potest. — Pro *Ἄμυτιν* Dav. Hoesch. iterum *Ἄμυτιν*, cui hoc loco assentitur Monacensis liber, prorsus sibi inconstans. Conf. Henr. Stephanum de *διττογραφίᾳ* etc. supra pag. 33.

πέδαις παχείαις ὑπὸ Οἰβαρᾶ δεθῆναι] Videmus cum ex iis, quae et hoc loco et infra cap. 4. 5. narrantur, tum ex iis, quae ex Aristide profert Brissonius de Reg. Pers. Princ. I. §. 124. p. 177., huncce Oebarem primas tenuisse partes apud Cyrum. Idem Oebares Justino (I, 6. 7.) est *Sybares* *); qui servus proprie, dein a Cyro socius in potiundo regno assumtus, tantopere valuit, ut omnibus Cyri expeditionibus et negotiis interesset ac vel sororem Cyri in matrimonium acciperet.

Pro *παχείαις* Monacensis liber: *ταχείαις.* — Narrat Dio Chrysostomus oratione ultima *aureis compedibus* a Cyro

---

*) Notavit ad Justini locum J. Vossius: »*Sybarem.*] M. S. »habet *Sebarem.* Legitur: *Soebarem.* Et sic quoque infra: Soe»bares is est Oebares, *Οἰβάρης.* Utrumque enim dicitur. Sic Andro»cottus Sandrocottus, Indica Sindica, Merdis Smerdis, Osthenes »Aeschylo est *Ζωσθάνης.* Alibi plura.« Sic v. c. in Curtio IV, 1. 28. occurrit *Sabaces* Persa, ubi alii *Astaces*, alii *Mastaces.* De qua confusione plura ad hunc locum dixit Freinshemius. Eadem confusio mox apud eundem scriptorem IV, 9. 7. ubi, quem ille *Satropatem* vocat, *Atropatem* alii.

vinctum fuisse Astyagem; quo eodem modo multo post Cyrum alterum ab Artaxerxe fratre vinctum fuisse accepimus; vid. Justin. V, 11. 4. Similia quaedam de aureis compedibus vid. apud Freinshem. ad Curt. V, 12, 20.

καὶ τὴν θυγατέρα Ἄμυτιν πρῶτον μὲν μητρικῆς ἀπολαῦσαι τιμῆς, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀχθῆναι τῷ Κύρῳ] D. H. iterum *Ἄμυντιν* habet. — Quantum illud valeat, pro matre haberi, honoresque inde debitas accipere, nemo ignorabit, qui Orientalium regum conditionem modumque vel hodie cognoverit; apud Persas luculento exemplo est Parysatis ista, de qua infra plura dicturi sumus. Cf. Heeren. Ideen I, 1. pag. 449. 501. et Ctesiam §. 10. 36. 39. 40. 42. 49.

Quod vero etiam in matrimonium sibi Cyrus Amytin adduxit *), id haud alienum a Persarum moribus; apud quos fas jusque esse cum matre aut filia concumbere Magorum ex instituto referunt Diogenes Laertius, alii. Quin ipsius Ctesiae locum Tertullianus servavit, qui forsitan huc est referendus: »Persas cum suis matribus misceri *Ctesias* refert.« Apud Brissonium plura leguntur l. l. II. §. 155. p. 493. et apud Creuzerum ad fragg. historicc. p. 223. ubi fragmentum e Xanthi magicis libris affertur, plane eadem, quae Ctesias, sed copiosius referentis. Conf. Freinshem. ad Curtium III, 11. 24. et VIII, 2. 19. Adjice, quae Theodoretus Serm. IX. de Graec. affect. Curat. p. 614. scribit: »Persae ex Zara»dae legibus viventes et matribus et sororibus et filiabus »quoque suis miscebantur et rem injustissimam justae legis »loco habebant.« Indeque alios quoque ad populos hunc morem fluxisse credibile est. Tu vide quae hanc in rem collecta sunt a Cornelii Nepotis interpretibus, Ernstio et van Staaveren ad Praefat. pag. 6. Bard. Quibus tamen omnibus Anquetil persuaderi sese non passus est, uti vulga-

---

*) Ex Amyti etiam Cambysem susceptum fuisse, Ctesiam quodammodo innuere putat Osiander, altero programm. de Ctes. Stuttgardt 1821. pag. 6.

rem atque communem Persis morem illum vindicaret; vid. Append. ad Zendav. I, 1. p. 71. seq. At ita praeter citatos Eusebius Praepar. Evang. VI, 275. C. ex Bardesanis scriptis: *Παρὰ Πέρσαις νόμος ἦν, γαμεῖν τὰς θυγατέρας, καὶ τὰς μητέρας καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ κλίματι, τούτους τοὺς ἀνοσίους γάμους οἱ Πέρσαι ἐποίησαν, ἀλλα καὶ ὅσοι αὐτῶν τῆς Περσίδος ἐξεδήμησαν* κ. τ. λ. Add. ibid. pag. 279. A. et I. pag. 11. B.

Denique notanda locutio: *ἄγεσθαί τινα εἰς γυναῖκα.* De qua plura quidem jam disputata sunt ab iis, qui in Mediorum Graecorum vim inquisiverunt*). Est enim plerumque illud *ἄγεσθαι*, additis saepe vocabulis *γυναῖκα* et *ἐς οἰκίαν* vel simile quid, *feminam sibi* (i. e. *in suam ipsius domum*, *familiam*, i. e. *filio*) *ducere*; Herodot. II, 47.: *οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτέων· ἀλλ' ἐκδίδονταί τε οἱ συβῶται καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων*: i. e. nemoque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cujuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias.«

Add. ibid. V, 92. §. 2. *ἐδίδοσαν καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων.* ib. V. 16. *ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναῖκας.* ib. IV. 78. *γυναῖκα ἔγημε ἐς οἰκία.* coll. VI. 130. Hesiod. *Ἐργ.* 745. Homer. Odyss. XV. 237. XXI. 214. Jl. *π'* 190. ib. I. 34. *ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα.* IX. 108. *ἠγάγετο ἐς ἑωυ-*

---

*) Cf. modo Kusterum de verborum mediis p. 52. 184. sive pag. LVI. nro. 28. P. I. e nova Anglica editione Thesauri Stephaniani. Add. ejusdem Par. V. pag. 788. seq. Adponam lectorum in gratiam, quae ibi e schedis Schaeferianis sunt adjecta: »*ἄγεσθαι*, *ἄγειν γυναῖκα*, Marcl. Suppl. 1064. Wakef. Herc. 12. Heyn. Hom. 7. 528. »Jacobs Antholog. 6. 191. Kuster V. M. 36. Brunck Apollon. R. 68. »Villois. ad Long. 244. Pausan. 380. ad Diod. Sic. 2. 276. Lucian. 3, »421., actionem habet Herod. V. 40. Xenoph. Ephes. p. 49. 193. »Scheller. Praef. ad Aelian. p. XV. Toup. Opusc. 2, 167. Hesiod. »Theog. 266. 410.«

τοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα; ib. 111. *). In quibus locis ἄγεσθαι potius dicitur de patre familias, qui ex antiquo connubii jure filio feminam dat, in ipsius domum abducendam. Conf. etiam Plutarch. Solon. 22. fin. — Conjicias hinc fortassis, in Ctesia exstinguendum illud εἰς ante γυναῖκα; quod tamen religio vetat, praesertim cum bene possimus εἰς explicare de *fine*, *consilio*. — Caeterum huc etiam referri potest, quod Barnabas Brissonius monstravit, Persas ad bellum proficiscentes, ex more secum duxisse conjuges, matrem, aliam familiam; vid. de Reg. Perss. princip. III. 43. pag. 693.

καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε] Alia Herodotus I, 153. Cyrum, ait, victo Croeso, Ecbatana esse reversum, nova bella animo versantem: ἥ τε γὰρ Βαβυλὼν οἵ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτὸς κ. τ. λ. Sed in narratione progressus, neque de Bactris, nec de reliquis, quos illo loco memoraverat, populis quidquam protulit, vel plane oblitus, vel aliarum rerum, quae Graecorum forsitan animos magis adverterent, narratione abreptus. Neque ullum verbum apud Xenophontem, nisi quod in gentibus Cyro subjectis et Bactrios et Sacas nominat; Cyropaed. I, 1. 4. Noli tamen mirari, quod primos Bactros a Cyro bello petitos esse Ctesias enarrat, quandoquidem Bactriana terra omnium, quotquot et Medorum prius et Persarum postmodo imperio additae fuere, maxima propemodum et amplissima cum hominum frequentia, tum vero etiam ingeniorum cultura, antiquissimo inprimis aevo fuisse fertur, ubi ante Medos Persasve regnum florentissimum viguerit **), unde omne cultioris vitae genus,

*) Etiam ἐξάγεσθαι Herodot. V. 39. init. VI. 63. 69. coll. V. 40.

**) Quod vel e Nini historia patet. Qui cum reliqua fere Asia subacta, Bactros quoque aggressus esset, primum victus, postea tandem gravissimo bello, nec nisi plurimis undecunque collectis copiis

omnia instituta omnemque denique religionem sive Deos colendi rationem profecta esse volunt. Atque hoc nomine laude potius dignus censeri debet Ctesias, e cujus narratione, quam ampla fuerit haecce terra, magis, quam ex Herodotea et Xenophontea apparere videtur. Hinc etiam postea satraparum, huic terrae praepositorum, haud paucae seditiones, quarum aliquot Ctesias prodidit, occurrunt.

Haec sufficiant ad Ctesiae narrationem et explicandam et tuendam. Plura qui discupiat, is adeat VV. DD. disputationes: Heerenii, Ideen I, pag. 237. seqq., Josephi de Hammer, qui, orientalibus quoque ac sacrae scripturae auctoribus adhibitis, in hac ipsa terra Bactriana principem sedem humani generis, omnisque humani cultus initia deinceps ad alias gentes ortum versus et occasum propagata, collocavit; vid. Wiener Jahrbüch. d. Litt. 1820. IX. p. 25. ff. 31. ff. Hac e terra etiam omnem quae dicitur Magorum et Chaldaeorum religionem ac Zoroastri disciplinam, quatenus e sacris libris Persarum adhuc superstitibus comparet, fluxisse perhibent, ut hactenus non prorsus improbanda sit Osiandri conjectura l. l. pag. 20. §. 18. Bactrianos arma cepisse, a Magis excitos, quorum vim apud Medos Cyro in regnum advecto fractam esse credere liceat. Quod vero cum secus esse accepissent, Medosque, Cyro in Medorum principis domum adscito, imperio destitutum non iri, aut Cyrum magis se neutiquam infestum praebere, illos continuo, mutatis animis cum Cyro in gratiam rediisse armaque deposuisse.

---

in ditionem gentem istam redigere potuit. Vid. Diodor. Sicul. II. 2. sq. 5. sq. Conf. etiam Bayeri Histor. Regni Bactriani, qui initio operis ita monet: »In vetusta memoria multa ad Bactriani populi »celebritatem exstant: ad perpetuam rerum gestarum memoriam per»pauca. Virtus gentis apud Graecos ita celebrata fuit, ut in fabulis »quoque poetae Dionyso ex Bactriis debellatis gloriam quaererent.« Caeterum Bactrios et a Parthis, qui post exstitere, et a Scythis diversos fuisse genere, ibidem cap. 9. demonstratur.

κα ἀγχώμαλος ἡ μάχη ἐγένετο] i. e. »cum *aequo* »*Marte utrinque* pugnatum esset.« Eodem modo, ut alia nunc taceam, Plutarchus in Othon. cap. 13. init. ubi Coray, (p. 471.) apte laudavit Photium, qui ita habet: ἀγχώμαλου· τῆς ἴσης, τῆς ἐγγὺς τοῦ ὁμαλοῦ. Plura dabit Ruhnkenius ad Timaei Lex. Plat. p. 14. Add. Scholia ad Plutarch. ibiq. adnott. in Creuzeri Melett. III. pag. 96.

"Αμυτιν δὲ μητέρα κ. τ. λ.] D. H. et hic et mox "Αμυντιν et "Αμυτι. Monacensis liber habet "Αμιντιν δὲ et mox: ἑαυτοὺς ἑκόντες ἄμυντιν καὶ κύρῳ. Cf. etiam Jacobs Additamm. ad Athen. pag. 327.

Cap. III.

καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κῦρος] De ipsa Sacarum natione conf. Beck. Anleitg. z. Weltgesch. I. pag. 655. sqq. Herodotus quidem Sacas dictos fuisse refert *Scythas Amyrgios*, illud addens, omnes Scythas a Persis dici *Sacas* (VII, 64.). Etiam Diodorus Siculus II, 43. Scythas prodit, alios *Sacas*, alios *Massagetas*, alios *Arimaspos* alios aliis nominibus similiter a regum nomine deductis esse vocatos. Apud Xenophontem, Cyrop. V, 2, 25. finitimi Hyrcaniis dicuntur *Sacae*, iidemque ab Assyriis vexati; Cyro tamen iidem illi socii, V, 3, 22. Accuratius Strabo, lib XI, cap. XIII. p. 780. A, plerosque Scythas inde a Caspico mare incipientes, vocari ait *Daas*; qui his confines essent orientem versus, *Massagetas* et *Sacas*, reliquos promiscue *Scythas*, ac singulatim suis quosque nominibus; cunctos vero nomades fuisse. Deinceps etiam hoc docemur, Sacas terram ultra Iaxartum et Sogdianam aliquando occupasse, (igitur id terrae, quam hodie *Buchariam* *) *minorem* vocant) eosdemque si-

*) V. Osiander. p. 21. ibique laud. Mannert Geogr. d. Gr. u. Röm. 10. p. 478.

milibus expeditionibus atque Cimmerii et Seres, terras et vicinas et remotiores petiisse, Bactrianam Armeniaeque optimam partem tenuisse, cui adeo nomen Sacasenae indiderint; quin etiam ad Cappadociam usque et Ponticas inprimis terras eosdem progressos esse. Et cum aliquando illi de praeda coiissent, (eos a Persis, subito irrumpentibus sublatos fuisse; Persas autem festum Sacaeorum hanc ob causam instituisse. *) At alii Sacas dolo fraudeque a Cyro suppressos, festumque Sacaeorum in victoriae memoriam institutum dicunt; id quod pluribus persequitur Strabo l. l. Ad Herodoti locum supra laudatum facit quoque Stephanus Byz. et Hellanicus (v. ejusd. Fragmm. p. 96): *Ἀμύργιον, πέδον Σακῶν· Ἑλλάνικος Σκύθαις·* Atque hinc Perizonius ad Aeliani V. H. XII, 38, a Sacis nomen Scytharum formatum autumat; scil. a *Σάκαι*, *Σακύθαι*, ut a *Sabba*, *Sabbatha*, urbs in regione Sabaeorum et a *Sabba* Sibylla, *Sambethe.*

Ut vero in unum colligamus, quid nobis de hac gente videatur, cum Herodoto et Hellanico eos statuamus fuisse *Scythas*, gentem nomadicam, quae regiones supra Persidem ac Mediam tenebant. Accuratius sedes definiit Wahl. Erdbeschreib. von Ostindien p. 462; cujus verba apponam: »Sie »bewohnten eine Gegend der grossen Bucharey, zwischen »der grossen und kleinen Bucharey bis in Turkestaan hinein, »die noch jetzt *Ssakita* heisst, nordöstlich über der Landschaft Badachschaan.« Qui idem Wahlius jam antea de *Sacis* inquisiverat: Vorder- und Mittelasien I, pag. 417. Nomen gentis ipsum varie exponunt. Sunt, qui *potatores* significari velint, sunt, qui de voce *Shakhaa* i. e. *pharetra*, nomen derivent; sunt denique, qui de Persico vocabulo *Ssagh* i. e. *canis*, gentem contemptus causa denominatam esse ducant. Parum recte. Nam canis multum abest ut despicatui

---

*) De hoc festo vid. Annotat. Nostram ad Assyriacc. Fragmm. XX.

sit habita apud Persas, ut inter bona animalia Ormuzdi fuerit relata. Vid. Plutarch. de Isid. et Osir. p. 369. F. p. 514 Wytt. Fuit quoque imago fidei, et inprimis immortalitatis spe plenae, et idcirco conspicua in monumentis sepulcralibus. Vid. Creuzeri Symbolic. I. pag. 752, ne plura. Alia de nominis etymo affert et Jones (Asiatic. Res. II, 401.) et *Ritter*, Erdkunde II, p. 789. Nuper admodum hanc in rem ingeniosissimus inquisivit Jos. de Hammerus; cum enim eadem, quae Graeci de *Sacarum* incursionibus narrant, Orientales, inprimis liber, qui dicitur Schahnameh, ad *Turcos* et *Ssakalib* referant, et vel ipsum festum *τὰ Σάκαια* in antiquo Persico reperiatur calendario, tanquam dies festus in memoriam victoriae de Turcis reportatae institutus, Herodoti *Ἀμουργίους* eosdem putat V. Cl. atque *Τούργους*, *Turcos*, levi facta adulteratione. Hi autem Turci iidem sunt, quos alii vocant *Turanios*, Schahnameh vero *Ssakalib* a *Ssaklab* s. *Scoklob*; quocum egregie convenit Herodotus VI, 6. omnes Scythas dici referens *Σκολότους*. Ut igitur in Herodoto *Sacae* et *Amurgii* iidem perhibentur esse, sic in Schahnameh *Turci* et *Ssakalib*; i. e. ii, quos nos dicimus *Slaven*. Hactenus Ille. Tu vide Annall. Viennenss. IX. 1820. pag. 43 seq.). Atque jam dudum Reinerus Reineccius (Famil. Regg. Med. et Bactrian. Lips. 1572. pag. 32, 33.) a Sacis *Saxones* Nostros descendere censuerat, praesertim cum Ptolemaeus in orientali ora illa gentes sedibus vicinas nominet, Sassones, Suevos, Suabenos, Chatas, quae sint magis trita nomina Saxones, Suevi, Chatti, vel Hassi. Quod idem multo post statuit Ritterus l. supra l.

Historiam populi quod attinet, exstant nonnulla, quae gemina de Massagetis atque Amazonibus memoriae sunt prodita, quo v. g. pertinent reginae fortissimae ac strenuae gnaviter rempublicam gerentes; refert multa hanc in rem Diodorus, inprimis de regina fortissima, Zarina, qua Slavicae historiae antiquissimam reginam Zarin designari autumat Hammerus l. l. Secutus vero ille Ctesiam, in hisce enarran-

dis, (II, 34); quo eadem faciunt, quae Nicolaus habet Damascenus in Excerptt. Valess. p. 437, 438. (p. 30 seq. Orell.) Demetr. Phaler. de Elocution. §. 218, 219. vid. fragmm. XIX. Hinc Wesselingius ad Diodori verba II, 34: *Καθόλου μὲν οὖν τὸ ἔθνος τοῦτο γυναῖκας ἀλκίμους ἔχει καὶ κοινωνούσας τοῖς ἀνδράσι τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνων*, haec adnotavit: »Tali ingenio fuit *Sparethra*, Sacarum regina, Cyri aetate, de qua Ctesias in Photii Bibl. et Theon Progymn. cp. 9. p. 112. sed ex Ctesia adjuvandus; tali *Tomyris*, Sauromatides apud Platon. VII. de Legg. p. 804. E. Albanorum et Hiberorum feminae in Appian. Mithridat. p. 401; tali *Amazones*, de quibus cp. 45; non omnes quidem e Sacis, sed aut vicinae aut ejusdem originis.« Namque secundum Diodorum magnam fuisse gentem liquet, cui Parthi contra Medos, tunc summae rerum potitos, rebellantes in potestatem sese tradunt. Unde simul patet, eosdem Medis tunc neutiquam paruisse, sed liberos in regionibus superioribus transegisse vitam, credo, nomadicam, haud raro terras vicinas Medis subditas incursionibus infestantes; plane ut de Turaniis, terram Iram depopulantibus atque pervagantibus sacri Persarum libri scribunt liberque ille regius Schahnameh.

ἥτις καὶ στρατὸν συλλέξασα, ἐπολέμησε Κύρῳ] De Scytharum more, ex quo vel mulieres pugnant, ac certaminibus intersunt, omnia nota, nec praeteriit Largerius; unde etiam alios mores bellicosos atque horridiores apud Scythas inductos jure credit Perizonius ad Aelian. V. H. XII, 38. Sparethrae autem ne quis audaciam ac fortitudinem miretur, legat ille, quae de *Zarina* prodiderunt et Diodorus et Nicolaus Damascenus ll. ll. ubi vid. Orelli Not. pag. 181.

στράτευμα τριάκοντα μυριάδας ἐπαγομένη] Pro *μυριάδων*, ut saepius infra §. 17. 23. 24. 25. 32. 33. Conf. Matth. Gramm. Graec. §. 433. not. 4. et Perizon. ad. Aelian. Var. Hist. X, 16.

καὶ ἄλλων πλείστων] Punctum, quod post haec verba a Stephano erat positum, tollit Osiander ll. p. 21. ut

Ctesias non quidem Cyrum, id quod parum foret credibile, sed Parmisen aliosque a Sacis captos esse dicat. Quam correctionem lubens recepi. Belli ipsius vices narrat idem Osiander p. 21. Caeterum mox D. H. *Παρμίσην τε τὸν Ἀμύντιος* ut semper.

Cap. IV.

ὅμως τε τῇ βουλῇ Οἰβαρᾶ Περσῶν εἴδωλα ξύλινα ἀνὰ τὸ τεῖχος φανέντα etc.] Nimis brevis hic epitomator, quem ex iis, quae Tzetzes tradidit, supplere possumus, loco infra subjiciendo (Chil I, 1. 89). Huc potissimum faciunt verba: *Οἰβάρην — ξύλινα λέγει* (sc. Ctesias) *πρόσωπα Σάρδεσιν ἐπιστῆσαι ἐν ὑπερμήκεσι κοντοῖς νυκτὸς ἐνδεδυμένα; οὕτω Λυδίου ταράξαι δὲ καὶ κατασχεῖν τὴν πόλιν.* Contis igitur longis vestimenta indutis, muroque adductis, ut hominum speciem referrent, tantum Lydis terrorem Oebares addidit, ut moenibus relictis urbem Cyro Persisque traderent. Quo eodem modo retulit Gedoynus (M. de l'Acad. d. Bell. Lett. XIV. p. 251.) a Largerio hanc ob rem reprehensus. Ut ut enim sit, illud Oebaris strategema plane absurdum fuisse vult iste Ctesiae perpetuus vituperator, cum Herodoti narratio (I, 84.) magis ad verum accederet. Negari nequit, aliter rem narrari ab Herodoto, aliter a Xenophonte (cf. Cyr. VIII, 2. 1 — 13.); neque vero inde quidquam afferri potest, quo vel hujus utriusque, vel Ctesiae narratio falsa perhibeatur. Ac si ea, quae arcem captam antecedunt, in Ctesia non leguntur, epitomatori potius, qui haec tanquam notissima praetermitti posse existimabat, hoc tribuendum censeo, ut bene vidit Osiander l. l. p. 22. Cum Ctesiae narratione praeterea egregie conveniunt, quae habet Polyaenus, quaeque ipsa a Ctesia desumta jure putat Hemsterhusius ad Lucian. de contempt. T. III, p. 385. Bip. Adscribam Polyaeni locum memorabilem (VII, 6. §. 10): *Κῦρος πολιορκῶν Σάρδεις ξύλα πολλὰ ἰσομήκη τοῖς τείχεσιν ἐπιστήσας, αὐτὸς εἴδωλα*

πώγωνας ἔχοντα καὶ Περσικὴν ἐσθῆτα, καὶ φαρέτραν κατὰ νώτου, καὶ τόξα μετὰ χεῖρας, νύκτωρ προςήγαγεν, ὑπερέχοντα περὶ τῶν τειχῶν τῆς (τὰς Casaub.) ἄκρας· ὁ δὲ κατὰ τὰ ἄκρα ἕτερα al.) μέρη τῆς πόλεως προςέβαλεν ἀρχομένης ἡμέρας· ἡ δὲ στρατία (στρατεία al.) τοῦ Κροίσου ἀπομαχομένη ταῖς τοῦ Κύρου προςβολαῖς, ἐπειδή τινες αὐτῶν ἐπιστραφέντες, εἶδον ἀπὸ μακροῦ τὰ εἴδωλα ὑπὲρ τὴν ἄκραν, ἐβόησαν· πάντας δὲ εἷλε φόβος, ὡς ἤδη τῆς ἄκρας ὑπὸ Περσῶν κατειλημμένης· τὰς πύλας δὲ ἀνοίξαντες, ἄλλος ἄλλῃ ἔφυγον· Κῦρος δὲ Σάρδεις κατὰ κράτος (scr. κατάκρατος) εἷλεν. *) Idem tamen Polyaenus l. l. §. 2. Cyrum ait, induciis factis, recessisse, mox vero, nocte ingruente, ad Sardes exercitum abduxisse — καὶ προσπεσὼν (ὁ Κῦρος) τοῖς τείχεσι ἀφυλάκτως προςθέμενος κλίμακας κατέσχε τὰς Σάρδεις. Quod forsitan ex alio fonte fluxit. Itaque quemadmodum de ortu Cyri ac de ratione qua ille regnum sit adeptus, varia a variis autoribus tradi vidimus, sic quoque de Sardium expugnatione diversimode a veteribus esse traditum existimo; quamvis quaenam diversarum illarum narrationum pro veriori sit habenda, equidem non exputo. Relinquamus Herodoto suam fidem, relinquamus et ipsi Ctesiae eandem fidem, neve invidi in eum invehamur, qui nec majori (ne plus dicam) nec minori fide utique erit dignus. Quae cum ita sint, vix fuerit opus ad ea confugere, quae sagaciter caeteroquin excogitavit Osiander p. 22. »ut igitur, inquit, demus, astuto isto consilio Persas adjutos fuisse; tamen Herodoto et Xenophonti fides juxta potest constare; arcem, qua maxime ardua erat et defensoribus vacua, a Persis conscensam.«

ὅπως τῇ βουλῇ Οἰβαρᾶ κ. τ. λ.] Scholion Ms. ad h. l. ὅρα τὴν τῶν εἰδώλων ἐμφάνισιν.

ἀνὰ τὸ τεῖχος φανέντα] i. e. Quae per omnem murum, in toto murorum ambitu conspiciebantur. Est enim

*) Cf. etiam Schneider. ad Xenoph. Cyrop. VII, 2. 3.

h. l. *ἀνά, per, in;* cujus generis multa leguntur apud Fischer. ad Weller. III, b. pag. 161 et inprimis 162.

ἐν ὁμήρου λόγῳ] i. e. *pro obside.* Plura Wesseling. et Valckenaer. ad Herodot. III, 120. p. 121. Schwgh. Caeterum de hoc Croesi filio omnia alia Herodotus, qui eundem mutum, eo ipso temporis articulo, cum Croesum miles quidam Persa interfecturus erat, vocem primò fregisse, militemque abhortatum esse prodidit. (I, 34. 38. 85.). Aliter Nicolaus Valess. Excerptt. I, 457. Croesum cum pyram ascenderet, filium sibi adduci jussisse — ὃς οὐκέτι ἐπεπήρωτο τὴν φωνήν, ἐξότου τὸ πρῶτον ἐφθέγξατο, ἦν δὲ καὶ τἄλλα ἔμφρων. Ubi vid. annotantem Creuzerum in Fragmm. Historicc. pag. 211.

δαιμονίου φαντάσματος ἀπατήσαντος τὸν Κροῖσον) Annotat Osiander p. 23. haec verba laudans, »probabile esse, ad simulacra illa lignea panicum terrorem Lydis incutientia, vocem referendam: quanquam superstitioni cuicunque Croesum deditum fuisse constat.« Et ipsi mihi haecce verba male transposita fuisse videbantur, cum proprie sequerentur post verba ἥλω δὲ διὰ ταῦτα καὶ αὕτη ἡ πόλις; qui quidem verborum ordo ut facillime a librariis mutari poterat, ita nec minus rationi optime eundem convenire nemo non videt. Sed non satis causae subesse postmodo video, cum haec verba non magis incommode ad Croesi filium possint referri pro obside datum; in quo ipso Croesus numinis cujusdam invidia deceptus esse sit dicendus. Et sanequam omnem corrigendi conatum vix etiam sinit epitomatoris in hisce brevitas non satis accurata.

ὅπως τε δολοῤῥαφοῦντος Κροίσου, ὁ παῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ἀναιρεῖται] Haec verba et sequentia lucem fortassis accipiunt ex iis, quae apud Polyaenum l. l. §. 3. legimus. Cyrum enim, Sardium urbe quidem potitum, necessarios familiaresque eorum, qui adhuc cum Croeso arcem tenerent, in vincula conjecisse; illis autem edixisse, si arcem tradidissent, incolumes ipsis redditum iri familiares; sin

minus, supplicio summo hos affectum iri. Qua causa permotos, arcem illos Cyro dedisse.

ἀποκρημνίζει καὶ οὐ θνήσκει] Haud displicet eorum ratio, qui illud *οὐ* ad alterum proximum *θνήσκει*, quod de Croeso recte intelligunt, transponunt. Atque ita jam ad verba *καταφεύγει καὶ θνήσκει* annotaverat A. Schottus: »negantem hinc particulam in praecedentem paulo ante versum perperam translatam (ibi *οὐ θνήσκει*) plane mihi persuadeo. Alii omissa voce *Croesi* haec ad ejus uxorem referunt.« D. H. *καταφεύγει ὁ Κροῖσος καὶ θνήσκει*, renitente libro Monacensi.

ὅπως τε οἱ συνδούμενοι Κροίσῳ τὰς κεφαλὰς ἀπετέμνοντο, ὡς καταπροδιδόντες λύεσθαι Κροῖσον] Genus supplicii, apud Persas haud infrequens, quo nobiliores potissimum, satrapaeque a rege defecti afficiebantur. Plura apposui ad Plutarchi Artaxerx. 13. pag. 60. Melett. Creuz. III, et ad Plut. Alcib. pag. 265. Add. Plut. Agesil. 10. infra Ctes. §. 36. 40.

ὡς καταπροδιδόντες λύεσθαι Κροῖσον] Vertunt vulgo: »ut quorum proditione solutus Croesus fuisset (vel esse crederetur).« Nec injuria haerebis in voce *καταπροδιδόντες*, quod equidem accuratius ita reddere studui: »ut qui *proditionem* (s. conjurationem) *inierint*, *Croesi liberandi causa.*«

καὶ ὅτι — βροντῶν καὶ σκεπτῶν ἐπενεχθέντων, λύεται πάλιν] Nemo nescit, quantopere haec a Herodoteis abhorreant, (I, 86.) *) qui non minus mirabilia narrationi suae inspersit atque Ctesias, cujus narrationem uti minus miraculosam Herodotea negaverim (quod Gedoynus vult) ita tamen Herodoteam haud simpliciorem Ctesiana existimem; quod Largerius contendit. Ab utroque porro scriptore multum differt Nicolaus Damascenus, tragoediae instar res exornans; cujus verba longiora, quam quae huc apponantur,

*) Herodoti vestigia legit Diodorus Siculus de virtutt. et vitt. p. 553.

legas in Excerptt. Valess. p. 457 seqq. p. 58 seqq. Orelli et Not. p. 195. et Supplem. p. 38. et in Creuzeri fragmm. hist. p. 207 seqq. Unicum illud transcribere juvat, quod ad Persarum religionem illustrandam multum valet. Cum nimirum in coelo sereno pessima subito oborta esset tempestas, cum imbres vehementes in terram ingruerent, fulmina ac tonitrus audiretur, ut ignis, qui rogum in quo Croesus stabat, jam comprehenderat, exstingueretur, Croesusque servaretur, tunc timorem quendam, divinitus immissum, Persis incidisse, (δείματα δαιμόνια ἐνέπιπτεν) Ille narrat, eosdemque Sibyllae oraculorum ac Zoroastri institutorum (λόγια) *) recordatos esse. *Κροῖσον μὲν οὖν*, pergit auctor, *ἐβόων ἔτι μᾶλλον ἢ πάλαι σώζειν· αὐτοὶ δὲ καταπίπτοντες εἰς γῆν προσεκύνουν, εὐμένειαν παρὰ τοῦ θεοῦ αἰτούμενοι. — Τόνγε μὴν Ζωροάστρην Πέρσαι ἀπ' ἐκείνου διεῖπαν, μήτε νεκροὺς καίειν, μήτ' ἄλλως μιαίνειν πῦρ, καὶ πάλαι τοῦτο καθεστὼς τὸ νόμιμον τότε βεβαιωσάμενοι.* **) Quem locum, de aetate Zoroastri agens, Danquetil du Perron ***) accuratius excussit, incertum esse affirmans, utrum Cyrus Croesum comburi jusserit, quae quidem res neque a Xenophonte, neque a Ctesia narraretur. Mihi quidem ut ingenue confitear, in universa et Nicolai et Herodoti narratione de Croeso comburendo semper illud fuit fraudi, quod igne Croesum Persae interimi voluerant. Quod cum plane ignoret Ctesias, haud scio an veriora nobis Idem Ille prodiderit. Quibus enim ignis fuit sanctissimus, eos igni fuisse abusos ad supplicium

---

*) De his *λογίοις* Zoroastri, quibus omnia illius scripta, instituta, leges etc. continentur, vid. Kleuker Append. ad Zendavest. II, Part I, pag. 8 seq. 16 seq. Add. *Ochsner* in Orelli Suppll. Not. in Nicol. Damascen. pag. 41.

**) De lege quae Persas cadavera cremare vetuit, vid. infra ad cap. 57. Ctes.

***) Ad Zendavest. — Append. I, pag. 363. De ignis sanctitate vid. Rhode, die heilige Sage der Bactrer etc. pag. 417. 418. 448.

sumendum de homine condemnato, numquid reapse est credibile? Nonne hoc abusu ignem sacrum quasi dehonestari oportuit? Nam illud quidem vix quisquam infitias iverit, Persas tunc temporis Zoroastri institutis jam imbutos ignem coluisse; quod qui persuasum habuerit, ille fidem Herodoto et Nicolao derogare haud cunctabitur, ut qui scriptores talia narrationis exornandae causa et ad Graecorum animos accommodandae vel ipsi adhibuerint vel ab aliis accepta tradiderint. Ignem enim, summum numen, adhibitum esse ad homines pravos perditosque e societate humanâ tollendos, parum utique est probabile. *) Sed hoc multo magis probabile, tonitrua et fulgura, coelitus immissa Persarum animos excivisse et ad misericordiam flexisse, ut, qui Croesum in vinclis constrictum tenerent interfecturi, jam ad alia omnia extemplo sese verterent, hominemque, in deorum quasi tutela repositum, et liberandum et honorandum esse sibi persuaderent. Quae ipsa vel magis probantur iis, quae ad cap. LVII infra posuimus.

πρὸς τὸ ἐν τῇ πόλει ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καταφεύγει]

*) At loquitur de combustione, tanquam supplicio apud Persas Brissonius de Reg. Pers. Princ. II, 216. pag. 577. Quos vero affert locos, sunt bini e Ctesiâ, ubi potius de alia sermo est poena, quâ in cinerem rei conjiciebantur, itaque *vivi suffocabantur*, ut nulla hac in re ignis ipsius sive flammae fuerit pars. Vid. infra ad cap. XLVIII. Tertius locus ex Heliodori Aethiopicis est depromptus, qui unus hac in causa nihil efficere potest. Apud Babylonios Chaldaeosve tale quidem supplicium in usu fuisse e libris sacris cognitum. At ne illic quidem rogum exstruebant, in quo collocatus maleficus poenam subiret, sed, quod notandum, fornacibus calefactis usi sunt, in quas condemnatos conjicerent, (vid. Berthold. ad Daniel. III, 6. pag. 269 seq.). Quod comburendi supplicium si a Chaldaeis ad Persas translatum dixeris, inque Croeso adhibitum: quid sibi tandem vult rogus, quo praecipue Herodotea sibi nititur narratio? Utut est, vix negare possis, eam ipsam Herodoti narrationem non usque quaque veram esse posse, quippe Graecorum ad mores nimis conformatam.

Mirum, quod in eodem *Apollinis* nominc, omnes, quotquot de his tradiderunt, et Herodotus et Ctesias et Nicolaus optime inter se conveniunt.

καὶ ἔδωκε Κῦρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρήνην, ἐγγὺς Ἐκβατάνων] *Βαρήνην*. Vid. Stephan. Byzantin., quem e Ctesia hausisse Largcrius existimat, qui tamen nil nisi (p. 154.): *Βαρήνη πόλις Μηδίας, ἐγγὺς Ἀγβατάνων, οἱ οἰκήτορες Βαρηνοί.* Iustinus I, 7. »Croeso et vita et patrimonii partcs et urbs »*Barce* concessa sunt, in qua etsi non regiam vitam, proxi»mam tamen majestati regiae degeret.« — De re conf. etiam Symmachi Chronograph. pag. 188. A. *Κῦρος οὗτος πολέμῳ τὸν Κροῖσον ἔλαβε καὶ τὴν Λυδῶν βασιλείαν εἰς Σάρδις ἐλθών· τῷ παιδί τε Καμβύσῃ παιδαγωγὸν αὐτὸν κατέστησεν.* Conf. Herodot. I, 88.

πελτασταὶ δὲ καὶ ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται, μύριοι] De peltastis, genere militum levis armaturae, qui a pelta, quam ferebant, i. e. a scuto minore ac leviore, quam quo gravis armaturae milites utebantur, tale nomen acceperant, amandat Largerius ad suam Anabaseos Xenophonteae translationem, lib I, 7. not. 17. Add. Potteri Archaeolog. Graec. Tom. II, pag. 25. ibique Rambach. Romanis sunt *cetrati*, ut Livio XXXI, 36.

Cap. V.

ἔτι δὲ διαλαμβάνει] D. H. *ἔτι δὲ καὶ λαμβάνει.* Perperam. *ὡς ἀποστέλλει Κῦρος ἐν Περσίδι τὸν ἡμιάῤῥενα μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον, ἐνέγκαι ἀπὸ Βαρκανίων Ἀστυϊγᾶν*] *ἐν Περσίδι* interpretatur Largerius: »envoja *en Perse* l'eunuque« additque talem notulam: »Astyigas avoit donc été »envoyé en Perse, et on lui avoit fait quitter le séjour de »Barène.« Aperte igitur Astyagem, cum Croeso ad Barenem delegato confudit. Monuit de hoc loco Gailius in libro, qui inscribitur: *le philologue*, Tom. IV, p. 406; atque ita vertit: »il envoie Petisace *en Perse* (*εἰς Περσίδα*), pour »sejourner quelque temps *en Perse* (*ἐν Περσίδι*) et y rem-

»plir une mission de confiance.« Quodsi enim, bene adjicit ille, h. l. exstaret εἰς Περσίδα, nihil amplius nisi: »Cyrus »envoya *Petisace en Perse*« et nihil amplius. Quam equidem interpretationem, aliis quoque locis similibus a Gailio firmatam, haud rejiciendam existimo, nisi omnino, quod apud posteriores scriptores nec non sacris in libris saepius obtinet, ἐν pro εἰς positum habebis. Vid. Fischer. ad Weller. III, b. pag. 141. et conf. Schleusneri Lex. N. T. Tom. I, pag. 805 seq. s. v. ἐν nro. 2. Wiener Grammatik des Neutestamentl. Sprachidioms III, §. 44. pag. 117 ibiq. Marc. V, 30. Quod in voce *Βαρκανίων* haeret Largerius et pro Barcaniis *Carmanios* restitutum vult, non satis attendisse ille mihi videtur. Namque apud Tzetz. l, 1, 87 Ctesias et ipse tradit, Astyagem *Barcaniorum* ducem (ἄρχοντα) esse constitutum. Habet etiam Stephanus Byzantinus p. 154: *Β α ρ-κ ά ν ι ο ι*, ἔθνος τοῖς Ὑρκανοῖς ὅμορον, quod e Ctesiae exemplari depravato fluxisse sentit Largerius. Nam Carmaniam Persidis, (Her. I, 125.) proprie sic dictae, partem fuisse, desertisque locis plenam ac refertam, in quae deductus fuerit Astyages. Quo minus denique cum Largerio istam Barcaniorum gentem a Ctesia et h. l. et infra §. 8 fictam habeamus, impediunt alii quoque loci, Curtii III, 2. qui inter gentes, quas contra Alexandrum Darius collegit, *Barcanorum* equitum duo commemorat millia; Diodori Siculi, II, 2. e populis, quos sibi Ninus subegerit, Hyrcanios, Derbices, Parthyneos et vero etiam *Barcanios* ex Ctesia recensentis; et confer sis ipsum Ctesiam §. 8. ubi *Καρμανίους* corrigere, vel proxime antecedentia vetant. De Eunuchis exponetur ad cap. IX. Pro *Π ε τ ι σ ά κ α ν* D. H. *Πετισακᾶν*. Max. Marg. *Πετησακᾶν*, ex analogia similium verborum, ut *Ἀ τ τ α γ ᾶ ς*, *Σ α τ α ν ᾶ ς*; cf. Fischer. ad Weller. I, pag. 284. coll. pag. 280. — Tzetzes l. l. habet *Πετησάκαν*. Similis confusio infra §. 20. ubi pro *Ν α τ ά κ α ς* alii *Ἀτακᾶς*, alii *Ν α τ α κ ᾶ ς*. et §. 27. ubi vulgo recte *Ματακᾶς*, at in marg. *Μάτακας*. Conf. cap. XLI.

τὸν ἡμιάῤῥενα] Notavit Henr. Stephanus: »γρ. εὐνοῦχον, sic et in aliis omnibus locis, in quibus ἡμιάῤῥενα habes.« Atque D. H.: εὐνοῦχον, μεγάλως παρ' αὐτῷ ὄντ.

Ἄμυτις τὸν πατέρα ἰδεῖν] D. H. Ἄμυντις renitente libro Monacensi.

βουλεύει Πετισάκᾳ] Πετισάκα Max. Margunii Cod. et liber Monacensis. D. H.: Πετισάκαν et ad oram Πετισακᾶν.

λιμῷ καὶ δίψῃ ἀπολέσαι] ut Herodotus, I, 130 narrat, Cyrus Astyagem usque ad extremum diem secum habuit, nullo malo afflictum. Contra Isagoras (orat. Evag. T. II, p. 87.) Astyagem a Cyro nepote interfectum esse ait; id quod haud dubie, ut bene sentit Largerius, ille e Ctesia desumsit, in Cyrum consulto forsitan Petisacae crimen conferens, quo magis Evagorae, quem sibi laudandum proposuerat, humanitas et illustraretur et amplificaretur. *) Atque rem ipsam si circumspiciamus vix negari nequit, Cyrum non prorsus immunem videri ab hujus caedis labe, quam prudens per alios, uti fit, quo ipse lateret, neve tantum in se crimen conflaret, perpetrari curaverit. Namque nunc regnum sibi Cyrus stabiliverat, neque Astyage sibi amplius opus esse putavit, cum omnes gentes ipsi, ut legitimo Astyagis successori ac quasi haeredi jam obedirent. Tollere igitur eundem, ex quo nulla amplius utilitas capi, immo damnum exoriri potuit, potius e re Cyri visum est; ita tamen, ut omnis hujus caedis culpa vacuus videretur. Quae quidem ratio ei, qui Orientalium regna, regesque ipsos penitus cognoverit, haud absona videbitur.

καὶ γέγονε] Recurrit dictio §. 51. Atque istud καὶ possis explicare pro ὅ, loco pronominis relativi, ut apud Diodor. Sic. IV, 75 init. ibique Wesselingium, addentem: »Xen. Hellen. I, p. 349 ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον καὶ

---

*) Conf. etiam Fraguier Memoires de l'Académie des belles lettres Tom. II, pag. 46.

»ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον; de quo »genere plura Duckerus in Thucyd. VIII, 73.« Add. Plut. Agesil. 22. fin. ὁ καὶ συνέβη; Arat. 29. init. etc.

αἰτησαμένης Ἀμύτιος] D. H. Ἀμύντιος.

ἥδε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξασα καὶ τὸ δέρμα περιδείρασα, ἀνεσταύρωσεν] Mon. L. ἀνεσταύρισεν. Eadem ex Ctesia Tzetza narrat, Chil. I, 1, 98, hoc adjiciens, Petisacae corpus postea avibus pro esca objectum fuisse; quod tamen, si locis a Brissonio II, §. 252 p. 623, congestis fidem habebimus, vix opprobrii causa fieri potuisse videatur. Nam Magos, inde discimus, haud antea corpus humanum sepelire consuevisse, quam istud a feris avibusque laniatum fuerit. Idem Brissonius adeundus de diversis suppliciorum generibus, quae hic memorantur, quaeque in usu fuerunt Persis; de oculis effodiundis II, §. 224. p. 589. de pelle detrahenda II, §. 217, p. 578 sq. de cruce II, §. 215, p. 575.

καίτοι Κύρου, μηδὲν τοιοῦτον ἰσχυριζομένου παραχωρῆσαι] ἰσχυριζομένου. i. e. Cyro *firmiter asseverante.* Plura Duckerus ad Thucydid. VII, 49.

αὐτὸς ὅμως ἀποκαρτερήσας δι' ἡμερῶν δέκα ἑαυτὸν ἐξήγαγεν] Similiter Lucianus, Macrob. Tom. VIII, pag. 125. Bip. verbo ἀποκαρτερεῖν est usus, ubi vid. Majum pag. 475 et Scholia, quae ita exponunt: ἑαυτὸν λιμῷ ἢ ἀγχόνῃ ἐξάγειν. Dicitur autem de eo, *qui cibo abstinet, ut a vita per inediam discedat,* quemadmodum bene explicuit Davis. ad Ciceron. Tuscull. I, 34. Conf. Ctesiae Pers. infra Fragm. 2. et Schaefer. ad Lambert. Bos. Ellipss. L. Gr. pag. 62.

ἐν τῇ ἐρήμῳ] Paulo ante dixerat: ἐν ἐρήμῳ τόπῳ; conf. Matth. Gr. Gr. §. 118. Anmerk. 3. pag. 143. ibique laud.

μέχρι Πετισάκα πάλιν ἐλθεῖν κ. ἀναλαβεῖν] Hoc credas necesse est, ante quam Amyti traderetur, supplicioque afficeretur Petisacas, esse factum. Caeterum non ita accurate, uti par erat, hoc exposuit epitomator. D. H. αὐτοῦ φησὶ μέχρι Πετισάκα et ad oram Πετισακᾶ. Henr.

Stephanus: »puto legendum *Πεισάκαν* ut sit accusativus;« quod jure recepi.

CAP. VI.

Κῦρος δὲ στρατεύει ἐπὶ Δέρβικας] Primarios veterum de hac gente locos jam indicavit Largerius, *Ptolemaei* VI, 10, p. 183, Derbices in Margiana terra collocantis, ubi Oxus in mare Caspium undas effundit, *Strabonis* XI, p. 782, in Hyrcania sedes hujus gentis ponentis. Quod ita conciliare studet Largerius, ut Strabonis aetate terram Margianam ad mare Caspium usque extensam fuisse negaret. A Plinio caeteroquin Oxum dici Derbicorum terram permeare, Hist. Nat. VI, 16, p. 314. Atque alii magis occidentem versus juxta Cadusios, in meridionali et occidentali maris Caspii litore gentem habitasse volunt; conf. Mannert Geograph. der Gr. u. Röm. V, 2, p. 135. At Wahlius (Vorder- und Mittelas. I, p. 562) in terra Margiana, (quae pars hujus est terrae, quam hodie vocant *Chorassan*,) ubi Mardi quoque habitaverint, Derbicorum sedes quaerendas esse existimavit. *) Addam Stephani Byzantini locum, quem probabiliter hic refero, pag. 230: *Δελβίκκαι*, ἔθνος πλησίον τῶν Ὑρκανῶν. Ἀπολλώνιος δὲ δὶς τὸ κκ γράφει· *Κτησίας* δὲ *Δερβίους* αὐτούς φησιν, ἢ *Τερβισσούς*. Ubi praeter alia Interpres: »Literarum ordo clamat scribendum esse *Δερβίκκαι*: sic etiam vocantur a Ptolemaeo VI, 10: καὶ κατέχουσιν αὐτῆς (sc. Margianae) τὰ μὲν πρὸς τῷ Ἄξῳ ποταμῷ *Δερβίκκαι*. Melae lib. III et Straboni lib. XI *Derbices* [et Curtio III, 28.] dicuntur. — *Dercebii* dicuntur Periegetae v. 734. — — ἄγχι δὲ Μάρδοι
Ὑρκάνιοι, Τάπυροί τ', ἐπὶ δέ σφισιν ὁλκὸν ἑλίσσει
Μάρδος, *Δερκεβίων* τε καὶ ἀφνειῶν πόμα Βάκτρων.« Vide etiam H. Stephanum supra in Diss. de διττογραφίᾳ

*) Distinguendum probe *Δέρβη* ac *Δερβαῖοι*; vid. Stephanum Byzant. l. l. et Valckenaer. in quaedam loca N. F. pag. 598.

Ctes. disputantem pag. 33. Equidem cum Strabone Derbices circa Oxum litoraque Caspii maris sedes fixas tenuisse crediderim, quae forsitan per Parthyaeam usque ad terram Bactrianam sese extenderint, adsentiente Hammero, qui Derbices et Tapyros in terra Taberistan, quae ab ipsis nomen invenerit, habitasse statuit. Vide Wiener Jahrbücher VII, p. 253. Lubens tamen ipse in Osiandri sententiam accido, (l. l. p. 24.) cujus verba potiora apponam: »equidem »Scythicam gentem fuisse crediderim, Cyri aetate propius »Indos sitam, cum de foedere Derbicum cum Indis inito »mentio injiciatur: inferiori vero tempore genti Persis in»festae, quo facilius coerceretur, sedes prope Caspium mare »datas esse conjicio.« Poterat quoque esse gens nomadica, forsitan Scythica, quae ad Paropamisum usque olim porrigens, cum Indis ita in quandam venerit societatem conjunctionemque. Scythicam vero gentem fuisse, ex Aeliani Var. Hist. IV, 1 haud immerito concludas. Quae enim illic de Derbicibus enarrat Aelianus, haec permulti alii scriptores de *Scythis* ipsis referunt, ut copiose monstravit Perizonius, quem vide. Dicuntur autem Aeliano, ex justa virorum doctorum emendatione *Δελβίκκαι*.

καὶ τοὺς ἱππεῖς Κύρου τρέπουσι] Quod saepius in bellis accidisse notum est, ut equi elephantum adspectu perterriti, terga dederint, insidentesque viros secum rapuerint. Omnia hanc in rem doctissimus jam collegit Bochartus in Hierozoic. P. I, lib. II, cap. 24 et seqq.

συνεμίσγοντο γὰρ καὶ Ἰνδοί] D. H. *συνεμάχουν*.

Cap. VII.

ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ] Nemo nescit, quantopere ab his, quae Ctesias narrat, abhorreant ea, quae Herodotus, Xenophon, alii prodiderunt. *) Ut de Herodotea narratione

*) De Cyri adversus Massagetas bellum fuisse quidem qui retulerint, neque vero eorum quemquam veritatem exacte *perhibuisse*, auctor est Strabo pag. 774 B.

initium faciam, dicam aperte, quid sentiam. Videtur illa quidem non carere tragico ornatu, quo etiam reliqua de Cyro exornavit Herodotus, ad Graecorum animos sublimes illa quidem pulcre excogitata, ita tamen ut hoc saltem jure inde colligere possis: Cyrum, cum Scythis (*Turaniis*?) bellum gerentem occubuisse. Atque talia abesse vides a Ctesiana narratione, simplici illa quidem, nihil a vero plane absonum portentosumque, nil exaggeratum continente, ideoque majori fide procul dubio dignâ. Quas easdem in partes abire Osiandrum laetatus sum, copiosius pag. 26 l. l. hanc in rem inquirentem. Ctesiae fidem addi vult ex Arriano (Exped. Al. VI, 29) et Strabone, (XIV, p. 730) qui Cyri monumentum atque cadaver laute et opipare conditum Alexandri aetate Pasargadis inventum fuisse retulerint; quod vix unquam fieri potuisse, si Cyri corpus a Scythis, ut Herodotus auctor est, tam indigne habitum fuerit, tamque discerptum. Deinde Cyro prorsus victo, Scythas in Persidem ipsam irrupuisse, par fuisse, sed de eo altum silentium. Denique vix intelligi posse, qui Cyrus, cui tam foedus fuerit exitus, ad tantam nominis gloriam atque famam apud seros posteros pervenire, ipsumque imperium salvum ad ejus natos redire potuerit. »Venia igitur, ait Osiander, sit conjecturae, odio illi, in quod tyranni aut imperiorum conditores facile incurrunt, famam Cyri contaminare gestienti, fabulam de foedo Cyri exitu tribuendam esse.« Vel omnino a Graecis, libertatis amore ductis fabulam fictam dixeris, quo dura tyrannorum fata, vel sero a diis punitorum reliquis ante oculos ponerent, et ab omni imperii capiendi molimine eos depellerent. Qui rem ita se composuisse opinentur, ut, quemadmodum Uphagen, duos Cyros fuisse existiment, quorum alterius qui a Scythis fuit interemptus, fata ad alterum, Persarum regem male translata fuerint, ii vel magis a scopo aberrasse censendi sunt. Haec mea quidem de re admodum incertâ nimisque reconditâ sententia. Quod reliquum est, adscribam ea, quae de variis veterum super hac causa sententiis posuit

Bosius ad Cornelii Nepotis verba: XXI, (s. de Regibus) I, §. 2: *Prior* horum (*i. e. Cyrus*) *apud Massagetas in proelio cecidit:* »In proelio contra Scythas sive Massagetas eum »cecidisse, etiam *Herodotus I*, *Polyaenus VIII*, *Justinus I*, »8 et *Valer. Maxim.* I, 10, scribunt: *) sed in acie captum »et cruci affixum, *Diodorus* II, 44. Aliter item *Xenophon* »VIII, et *Ctesias* in *Persicis*, qui ex acie saucium elatum et »in castris suis mortuum ajunt, postquam filiis praecepta »dedisset. Rursus aliter *Joannes Malela* et *Lucianus* libro »de Longaevis. Vide Usserii Annal. V, T. pag. 140 et 149.« Quibus haec adjecit van Staveren: »Adde T. Hemsterh. ad »Lucian. T. I, p. 608, 609, et Wesseling. ad Diodori locum et ad Herodoti I, c. 214, lin. 78.«

νικᾶ κατακράτος ὁ Περσικὸς] Rectius quidem scribes *κατὰ κράτος*, quae est doctissimorum sententia; vid. Wesseling. ad Diodor. Sicul. Eclog. XXII, 14, pag. 498, Tom II, Duckeri Praefat. ad Thucydid. Tom. II, p. XVIII, seq. ed. Beck. Conf. Held ad Plut. Vit. Timoleont. cap. XXI, pag. 84. At quoniam codices in vulgata persistunt, Photiusque et ipse in scriptoribus haud ita accuratis est censendus, vulgatam intactam relinquere praestat. Recurrit infra cap. XXV: *καὶ νικᾶται κατάκρατος ἡ Περσικὴ στρατιά*, ubi Lib. Monac. *κατὰ κράτος* sejunctim. Et cap. XXXIII: *καὶ νικῶσι Πέρσαι κατὰ κράτος*. De significatione, quae est: *magna vi* s. *maximopere*, *valdequam*, vid. Kypke Obss. Sacr. ad Actor. XIX, 20, pag. 96, seq. Tom. II.

ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ τῶν] D. H. *ἀν. δὲ ὁ τῶν*, omisso *καὶ*. Mox al. *Ἀμοῤῥαῖος*. Vulgo *Ἀμοραῖος*; quod hinc et hoc loco, et cap. VI, correxi.

Cap. VIII.

βασιλέα καθίστη] D. H.: *καθίστησι* et mox pro *ἐπέ-*

*) Add. Syncelli Chronogr. p. 183 D. Eusebii Chronic. pag. 49. infra.

στησε: ἐπέστη. Ταννοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον, ἐπέστησε δεσπότην Βακτρίων etc.] Ex more Persicorum regum, qui filiis natu minoribus, fratribus aliisve cognatis satrapias s. provincias decernebant administrandas, ita tamen ut summum fratris, natu majoris imperium agnoscerent; ut v. c. §. 10. infra et alias saepe. Vid. Barnabas Brissonius de Reg. P. Pr. I, 171. pag. 241. *) cujus non immemor fuit, de hoc more monens Gesenius ad Jesai. X, 8. pag. 391 seq. Atque hos ipsos regis titulum sibi sumsisse, multis idem testimoniis confirmavit. Testimonio etiam est Ctesianus ille Cilicum rex *Syennesis*. cap. LVIII. Caeterum hic Tanyoxarces est idem, quem Herodotus perpetuo *Smerdin* appellat (III, 30. 65. 75.) et Justinus (I, 9.) *Ergin* sive *Merdin*; cum notante tamen J. Vossio, litera σ saepenumero nominum propriorum initio affigatur. Apud Xenophontem (Cyrop. VIII, 7, 11.) Cyrus moriens Cambysi et ipsi regnum tradit, alterum filium, Ταναοξάρην nomine, satrapam Medorum, Armeniorum et Cadusiorum designat. — Βακτρίων καὶ τῆς χώρας καὶ Χοραμνίων] »Vide, ne per errorem irrepserint verba καὶ τῆς χώρας, quum in ora libri pro καὶ Χοραμν. notatum fuisset καὶ Χωρασμ.« *Schweighaeuser*. Et sanequam potest χώρας esse ortum e sequenti vocabulo, nisi leviori mutatione loco mederi velis, ut legas Βακτρίων τῆς χώρας, ejecta particula καί.

Βακτρίων [καὶ] τῆς χώρας καὶ Χοραμνίων καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων] De Bactris supra vidimus ad cap. I. De *Choramniis* difficilior quaestio. Nam Stephanus Byzantinus pag. 725. ed. Pincd. ex Ctesia *Choramnaeos* (Χωραμναῖοι) laudat, gentem in Perside admodum feram, ut adeo cervos cursando capiant, aliaque hujus generis haud pauca agant. Χωραμναῖοι, ait, ἔθνος Περσικὸν ἀγρίων ἀνθρώπων· Κτησίας ἐν Περσικῶν δεκάτῳ· οὕτω δὲ ταχύς

*) Etiam apud Turcos simile quid obtinuisse, monet Hammerus die Staatsverfassung des Osmanischen Reiches, Part. II, pag. 75.

ἐστιν ὁ ἄγριος ἄνθρωπος, καὶ διώκων τὰς ἐλάφους καταλαμβάνειν· καὶ ἄλλα πλεῖστα περὶ αὐτῶν φησι. Quae ipsa movebant Largerium, ut Ctesiae Choramnaeos eosdem putaret atque Chorasmios, *) de quibus alii auctores similia perhibent, quique Bactris, Parthis et Carmaniis vicini quoque sunt. Equidem hic de ea terra malim cogitare, quae nunc *Chorassan* dicitur, bene distinguenda ab ea, quae nunc est *Chowaaresm.* Comprehendit autem Chorassan terras *Ariam* et *Margianam* et proprie est: *solis terra*, *terra orientalis* (Morgenland). Vid. Wahl. Vorder- u. Mittel-As. I, p. 561. Diodorus quoque e Ctesia populos, quos sibi Ninus subegit, recensens II, 2, ita: (ἐκυρίευσε δὲ τῆς χώρας) — ἔτι δ' Ὑρκανίων καὶ Δραγγῶν· πρὸς δὲ τούτοις Δερβίκων καὶ Καρμανίων, καὶ Χωρομναίων **) ἔτι δε Βαρκανίων καὶ Παρθυαίων. *Parthi* qui apud Ctesiam occurrunt, Diodoro l. l. sunt *Parthyaei*, quamvis alio loco II, 34 *Parthos* quoque habet, qui Assyriis et postea Medis paruere. Cf. etiam Majus ad Luciani Macrob. T. VIII, p. 471. Bip. Occurrunt autem, observante Wahlio (Vorder- u. Mittelas. I, pag. 219. 545.) saepius apud Romanos Graecosve scriptores nomina. *Παρθία*, *Παρθυαία* et *Παρθυήνη* pro ea terra, quae vulgo *Media Magna* appellatur. Videntur enim ista nomina eandem habere notionem originemque, ac *Pars*, *Pers.* Vid. ibid. pag. 219.

---

*) De *Chorasmiis* vid. Steph. Byzant. s. v. pag. 722 Pined. Szabo Descript. Reg. Pers. p. 157 et 158. coll. Wahl. Vorder- u. Mittelasien I, pag. 556. Est enim sita veterum *Chorasmia* (hodie *Chowaaresm*) secundum Oxi ripas usque ad mare Caspicum. — Occurrunt iidem apud Curtium VIII, 1, 8, ubi conf. Freinshem.

**) Ita Ctesiae haud immemor Wesselingius edidit, cum alius codex ferret *Χωράσμων*, alii *Ῥόμνων*. Equidem tamen eam scripturam, quam Stephanus Byz. l. l. affert: *Χωραμναῖοι* rectiorem esse censeo, quam sponte in Ctesia reposuissem, modo in ullo libro vetusto ita reperissem.

De Parthyaea, quae hodiernis est *Faraschwad*, cf. Hammer. Wien. Jahrb. VII. pag. 253.

De Caramaniis (hodie *Kirman*) v. Heeren Ideen etc. I, 1. p. 243 sq. et v. Hammer Wien. Jahrb. VIII. p. 299 sq. cf. etiam Wahl. Vorder- u. Mittel-As. I, pag. 584 seqq.

De Barcaniis v. supra ad cap. V. In margine: *Βαρηκανίων*. Mox liber Monacensis *πίθεσθαι*.

Σπιτάδην μὲν] Supra cap. II idem dicitur *Σπιτάκης*.

καὶ Ἀμόργην φίλον τούτοις, τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων, ἐποιεῖτο καὶ ἀλλήλοις· καὶ τοῖς μὲν ἐμμένουσι etc.] Difficultatem facessunt ista *καὶ ἀλλήλοις*, quam quidem sustulit Largerius libere vertens: »il voulut aussi qu'ils se liassent »entre eux et avec Amorgès de la plus étroite amitié et les »obligea de se donner mutuellement la main, comme un »gage de cette amitié.« Possis ita h. l. explicare: Amorgen his amicum reddidit, et eosdem rursus sibi ipsis amicos reddidit vel inter se reconciliavit. *καὶ ἀλλήλοις* breviter dictum pro *καὶ τούτους ἀλλήλοις* (s. *αὐτοῖς*) *) *ἐποιεῖτο φίλους*; atque iisdem in gratia atque mutuo amore remanentibus bona precatus est etc.

τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων] Monacens. liber *ἐκβαλλομένων*. De eo more, ex quo dextra data fidem suam obstringebant, idque ipsum pro sanctissimo fidei pignore habitum esse volebant, post Brissonium de Reg. Pers. Princ. I, 163. pag. 225 plurima, nec nostro loco omisso, eruditissimus Freinshemius ad Curtium VI, 4. 14.

ἐπηρᾶτο δὲ τοῖς χειρῶν ἄρξουσιν ἀδίκων] i. e. dira iis imprecatus, qui primi alteros aggressi fuerint; Largerius: »il fit des imprécations contre ceux, qui la violeroient les premiers.« Laudat deinde de hac locutione, qua

*) Ut in Thucydide III, 81, *οἱ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν — διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους*; v. Hemsterhus. in Misc. Obss. X. p. 209.

optimi quique usi sunt auctores, Demosthenem advers. Aristocr. p. 410 lin. 10 et Leopard. Emendatt. X, 12. Add. Vigerum de Idiotism. L. Gr. pag. 156 ibique Zeunium, Perizonium ad Aeliani Var. Hist. I, 14.

ἐτελεύτησε — βασιλεύσας ἔτη λ'] Parum diverse Herodotus undetriginta annos Cyrum regnasse narrat (I, 214). Sed cum Ctesia et Justinus (I, 8) et alii faciunt; inter quos Dinon et ipse rerum Persicarum scriptor *) triginta annos Cyrum regnasse, septuaginta vixisse tradiderat, Cicerone auctore de Divin. I, 23. §. 46, ubi haec annotavit Davisius: »Ita quidem plerique. Vid. Photium Cod. LXXII, col. 112 et Justinum I, 8, 14. Sed Cyrus uno et triginta annis rerum potitus est, ut ait Sulpicius Severus H. S. II, 9. **) Quin et eum *ἑκατοντούτῃ γενόμενον*, excessisse vitâ, tradit Lucianus Macrob. T. II, p. 420. 471 [T. VIII, p. 122. Bip.] Xenophon nihil nisi admodum provectum aetate (*μάλα δὴ πρεςβύτης ὢν*) Cyrum defunctum esse tradit. (Cyrop. VIII, 7. 1.) Quodsi vero in canone Assyriorum regum novem modo annos Cyrum regnasse legimus, id bene ostendit Largerius ad tempus hocce referri, quo demum Assyriorum rex Cyrus est factus, capta Babylone, 538 a. Chr. n. Excessit vero Cyrus vita, 530 a Chr. n.; qua igitur ratione omnia propemodum sibi cohaerent. Quod Gedoyni ***) refutandi causa utiliter monuit Largerius, qui mortem Cyri ponit in annum 530 a Chr. n. et Olymp. 62. 3. (Tab. Chronologiq. pag. 629.) Itaque ex Dinonis et Ctesiae ratione Cyrum pervenisse usque ad finem anni 218

*) De Dinone, ne plura afferam, videas modo quos laudarunt Solanus ad Luciani Macrob. T. VIII, p. 470. Bip. et Interpr. ad Corn. Nepot. Conon. 5. fin. p. 197. Fisch.

**) Sic plane Syncellus Chronograph. pag. 186. B.: *Κύρου πρώτου βασιλέως Περσῶν ἔτη λά.*

***) Mem. de l'Acad. d. bell. Lettr. XIV. p. 243. Not.

aer. Nabonass. (i. e. 528. a. Chr. n.) statuit I. C. Scaliger, de emend. tempp. p. 402.

Κτησίου λόγος τοῦ Κνιδίου] Monac. lib. *Κνηδίου*.

Cap. IX.

ἀπέστειλε τὸν τοῦ πατρὸς διὰ Βαγαπάτου τοῦ ἡμιάῤῥενος εἰς Πέρσας ταφῆναι νεκρόν] D. H.: *τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν διὰ Β. τοῦ ἡμ. εἰς Π. ταφῆναι· καὶ τἄλλα* etc. Neque vero suffragatur liber Monacensis. — E quo loco satis concludi potest, Cyrum alio regni amplissimi loco habitantem, patriam tamen in terram afferri ibique sepeliri voluisse. Ac multi sunt veterum, qui Cyri sepulcrum Pasargadis non solum memorant sed accurate describant, quin adeo ipsi se suis oculis vidisse affirment. Unde accuratam monumenti descriptionem contexuit Hoeckius: Veteris Mediae et Pers. monumentt. pag. 69 — 72. Quae enim rudera undecim milliaria Germanica septentrionem versus a Persepoli ad vicum, qui hodie dicitur Marghab, inveniuntur, plerumque ab incolis appellata *Meschid - Mader - Suleiman* (i. e. *templum matris Salomonis*) *) ea ad Cyri sepulcrum pertinuisse contendit Morierius, recens investigator. Cui tamen jure obloquutus Hoeckius l. l. pag. 61. Nam Pasargadis Cyri sepulcrum fuisse, uno ore clamant veteres; quae certe urbs, cujus ad Cyrum usque primordia revocantur, prima melioris et cultioris vitae sedes apud Persas memoratur, patria regum qui inde regnum et capiebant **) et defuncti quasi deponc-

*) Descripsit tabula adjecta Hoeckius l. l. pag. 53. seq. — Vide quoque J. de Hammer in annall. Viennenss. VIII, p. 324. et IX, p. 70, qui ex orientalibus fontibus potissimum docere instituit, haecce aedificia ab ea, quam Orientales *Houmai*, Graeci vero *Parysatin* matrem Artaxerxis Mnemonis vocant, esse exstructa.

**) Conf. modo Plutarch. Artaxerx. cap. III.

bant. *) Quare ibidem regum fuisse sepulcra, a vero minime, si quid video, abhorrebit. Ac supersunt vel hodie magna quaedam amplissimorum aedificiorum rudera, aliquo intervallo a Pasargadis meridiem versus sita eo in loco, qui non minori sanctitate religioneque insignis fuisse perhibetur, ubi *Persepolin* urbem exstitisse vulgo contendunt. Vocantur hae ruinae ab hodiernis harum regionum incolis *Tschil Minar.* Atqui totum istum campum, in quo utraque urbs et Pasargadae et Persepolis fuerit condita, consecratam **) Persarum sedem principem sacramque patriam equidem duxerim; id quod ipsum, haud sine magna sapientia institutum, ad Persarum imperium augendum, quantum valuerit, dici vix potest. Atque hoc ipso in loco sacrato defunctos Persarum reges solemniter sepultos atque conditos fuisse, jure mihi contendisse videntur viri primarii, quorum locos supra adposui. Et ipse Ctesias testimonia hanc in rem exhibet, §. 13. (coll. §. 15.) 44. 45. Impugnavit quidem ex parte hancce sententiam, quae Persepoli regiam mortuorum quasi

*) Copiosius in hanc rem inquisivit Heerenius, Ideen etc. I, 1. p. 235 seq. 261 seqq. 272 seq. Add. Hoeck. l. l. pag. 64 sq. 66 — 68. Creuzer. Symbol. I, pag. 689 seq. — Conf. etiam infra ad cap. XIX.

**) De situ utriusque urbis luculenter exposuit Ritterus, Erdkunde Tom. II, pag. 85 — 87. Haud quidem sum nescius, magnopere inter viros doctos disceptari, utrum ambae urbes una tantum fuerint urbs, diversis nominibus vocitata, an duae reapse urbes inter se diversae, sed eadem religione insignes. Vid. Heeren. Ideen etc. I, 1. p. 265 sq. 625 sq. 642 sq. Hoeck l. l. pag. 62 sq. Quod certe ad liquidum perducere, uti vix erit hujus loci, ita tamen, quod sentio, aperte dicam. Vix mihi persuadere possum, unam eandemque designari urbem per Pasargadas et Persepolin, sed diversa fuisse loca, haud multum inter se distantia, eâdem tamen religione et soli sanctitate consecrata, ut universa ista regio, in qua utraque urbs sita fuerit, pro sanctissimâ Persarum patriâ eâque principe et vivorum et mortuorum fuerit habenda. (die eigentliche Heymath — Todtenheymath). Vid. viros supra laudatos.

sedem fuisse vult Hammerus, in Annall. Vienn. VIII, pag. 321 seq. Nequaquam enim Persepoli tantum regia fuisse sepulcra, quae eadem et in monte regio (*Rahmet*) et in monte duplice (*Akdepe* s. *Duta*) et vero etiam Ecbatanis et Arbelae reperiantur, eversa illa quidem a Caracalla Caesare. Deinde quae pompa solemnis gentium cunctarum regi dona in veris festo (Newrus) offerentium, in monumentis sit conspicua, eandem minime ad mortem sepulcraque spectare, sed potius ad vitae vigorem ac florem, imperii majestatem et amplitudinem, alia id genus. Accuratius et Pasargadas et Persepolin distinguit summus Zoega de Obeliscc. pag. 314, quarum urbium illa sit antiquior, haec recentior, a Dario Hystaspis forsitan exstructa, utraque tamen sepulcris regiis inclyta. Sed vide uberius disputata ad cap. XV. De Cyri sepulcro Pasargadis aedificato vid. ibid. pag. 365 seq. atque conf. quae nuper admodum in eandem rem disseruit Osiander, altero programmate, quo Cambysis res, prout a Ctesia memoriae sunt proditae, accuratius examinat, (Stuttg. 1821) pag. 7. Not. 21.

καὶ τἄλλα ὡς ὁ πατὴρ ὡρίσατο, διῳκήσατο] Haud dissimili ratione Diodorus Sicul. XII, 64: *ὁ δὲ Ποστούμιος, δόξας καλῶς διῳκηκέναι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον.*

τῶν δὲ ἡμιαῤῥένων Ἰξαβάτης κ. τ. λ.] Admodum in hoc nomine variatur: D. H. habet *Ἰζαβάτης*, et liber Monacens. *Ἰζαλβάτης*; in Marg. Max. *Ἰξαλβάτης* Conf. Henr. Stephanum de *διττογραφίᾳ* etc. supra pag. 33.

ὃς καὶ παρὰ τῷ πατρὶ μέγιστος [καὶ] μετὰ τὸν Πετισάκα θανατόν] D. H. *μέγα ἦν*, renitente libro Monacensi. Verba quae sequuntur *καὶ μετὰ τὸν Πετισ. θανατὸν* vulgo perperam ad sequentia trahunt: *καὶ μετὰ τ. Π. θανατὸν οὗτος στρ.* At qui fieri potuit, ut homo, tantis cruciatibus quantis de Petisaca legimus, affectus, ad Cambysis usque regnum vitam produxerit? Hoc profecto omnem veritatem excedit. Itaque levissima mutatione mendum sustuli, interpunctionem immutans et particulam *καὶ* male textui inculcatam uncis inclu-

dens. Etiam Osiandrum l. l. pag. 9 huic loco ita succurrisse postmodo vidi, ut pro *καὶ* recipi vellet *ἦν*, et punctum post *μέγιστος* deleri. Caeterum hoc loco semel lectores velim monitos, ut attendant, quanta vel apud veteres Persas fuerit eunuchorum et auctoritas et potestas, qui regibus ita fuere affixi, ut omnia fere ab illis penderent, eorumque consilio universa propemodum administrata. Quod ipsum in novo Persarum regno nec minus quam in Turcorum aula et apud reliquos orientis populos et semper obtinuisse et hodieque obtinere quis est, qui nesciat? *) Quapropter vel in eo ipso Ctesiae fidem in rebus Persicis enarrandis secundum eorundem annales, quam maxime cerni putem, quod tam accuratus ubivis reperitur in iis indicandis eunuchis, qui apud quemque regem plurimum polluerint. Quod obiter hic velim monitum. De Persicis eunuchis caeterum conferantur praecipue Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 91. pag. 137. 115. pag. 165 seq. II, 164. pag. 505 seqq. Heeren. Ideen I, 1. pag. 497 sqq. 501. et Ctesias ipse §. 13. 20. 5. 11. 19. 27. 29. 30. 45. 49. 53. 38. 39. 40. 44. Add. Osiandrum l. l. pag. 8 seq. et Freinshem. ad Curt. III, 3. 23.

οὗτος στρατεύει ἐπ' Αἴγυπτον καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Ἀμυρταῖον, Κομβαφέως τοῦ ἡμιάῤῥενος] D. H.: *καὶ τῶν Αἰγυπτίων τὸν βασιλέα Ἀμυρταῖον· καὶ νικᾷ Ἀμυρταῖον, Κομβαφ. κ. τ. λ.* — Atque his quidem obloquuntur gravissimi rerum scriptores, Herodotus (II, 140. III, 15.) Thucydides (I, 110.), coll. Diodoro Siculo (XI, 74. 77.)

---

*) De eunuchis in Turcorum aula vid. Lüdeke, türkisch. Reich. I, 286. coll. Paulsen Regierung des Morgenland. 417 ff. 431. 434 sq. Rosenmüller Morgenl., ad Ierem. XXXVIII, 7. nro 1026. Tom. IV. p. 289. v. Hammer des Osmanischen Reichs Staatsverfassung. Part. II, pag. 63 sq. de eunuchorum praefecto, qui dicitur Kislar Agassi, summaque illius vi ac potestate. Atque hujusmodi praefectus, plurimum in aula regia pollens jam apud Danielem I,3 reperitur (רַב־סָרִיסִים) de quo Berthold secundo ad Daniel. excursu pag. 820.

Secundum hos enim Amyrtaeus iste in Artaxerxis Longimani tempora cadit, sexaginta annis post expugnatam a Cambyse primitus (525 a. Chr. n.) Aegyptum, cui tuuc regio imperio praeerat Psammenitus, Amaseos filius. Nam Artaxerxis illius tempore Aegypti Atheniensium classe adjuti seditionem moverant Jnaro sub regulo; quo tamen victo et cruci affixo, reliqui in paludes proximas sese abdidere, duce Amyrtaeo, qui Jnari capti in locum successerat. (458 a. Chr. n.) Quae cum ita sint, fidem hisce scriptoribus vix derogandam esse audeam, neque vero tam intempestive *) Ctesiae exprobrarem, quod ea nobis prodiderit, quae procul dubio sic in annalibus Persarum, unde historiam suam hauserat, invenerat tradita. Confer tamen infra §. 32. Osiandro etiam l. l. pag. 11 Herodoti narratio probabilior videtur, cum Cambysis crudeliter gesta non omnia in membranis istis, unde Ctesias hausit, memoriae prodita esse, credibile sit, ut Amyrtaeum istum Ctesiae, unum ex filiis aut cognatis Psammeniti fuisse, autumare liceat. — Caeterum de Amyrtaeo haec laudat Gottleberus ad Thucydidis l. l.: »v. Herod. II, 140. »III, 15. Ex h. l. ut et Diodor. XI, 71 et Ctesiae exc. pa»tet, Amyrtaeum et Jnarum circa Olymp. 79 excussisse ju»gum; v. Wesseling. ad Herod. III. pag. 201. Euseb. Chron. »p. 133 auctor est Aegyptum a Persis defecisse et Amyr»taeum regnasse Olymp. 91. Falso: nam defectio Amyr»taei fuit prior bello Peloponnesiaco et hoc incidit in Olymp. »87, 1.«

ἐφ' ᾧ γενέσθαι ὕπαρχος Αἰγύπτου] i. e. *ea lege, ut ipse Aegypto fieret praefectus;* noto dicendi usu. Quod ad vocem *ὑπάρχου* attinet, jam alii enotarunt, modo *satrapam* ipsum eadem designari, modo alios inferioris ordinis praefectos, qui etiam *οἰκονόμων* nomine occurrunt, ut apud

*) Id quod Largerio accidisse doleo. Ita enim ille: »Ctesias »donne ici une preuve si évidente de son ignorance, qu'elle suffit »pour le décréditer dans tout le reste.«!!!

Joseph. Antiquitt. XI, 6. Vid. Heeren Ideen etc. I, 1. p. 528 seq. Nostro in loco satrapam ipsum intelligi, perquam est credibile. Sic, quod Largerium minime subterfugit, a Xenophonte idem Teribazes et ὕπαρχος et satrapa dicitur; Anabas. IV, 4 §. 4 et VII, 8. §. 25. coll. Diodor. Sicul. XIV, §. 27 Tom. I. p. 663. Plura leguntur in Sturzii Lexic. Xenophonteo pag. 365 Tom. IV. Conf. infra Persicc. Fraggm. 14.

Caeterum de *Satrapis* Graecorum ac Latinorum consulatur Barn. Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 168. pag. 234. Nomen ipsum Persicum esse omnes ferc consentiunt, quid vero significet, dissentiunt. Namque שְׁדַרְפָּן *regium portarum custodem* denotari, quidam volunt, alii aliter; vid. qui caute in his est versatus, Gesenium Lex. V. T. pag. 29. Sic Berthold. secundo ad Daniel. Excurs. pag. 823 commune praefectorum (Statthalter) nomen fuisse ait שְׁדַרְפָּן, unde apud Persas شهربان apud Graecos σατράπης. Alii denique Indicam huicce vocabulo asserunt originem, cum apud Indos hodieque Mahrattarum principes dicantur *Rattra-pati* i. e. *umbraculi s. umbellae domini;* vid. Ritteri Erdkunde II, p. 114. Eandem sententiam sequitur auctor libri bonae frugis plenissimi, Recherches nouvelles sur l'histoire ancienne. (Paris 1814.) III. p. 105. Unde quoque apparere, antiquitus hoc fuisse istius modi ducis aut praefecti, ut umbella ante ipsum praeferretur, utque sub umbella judicia pronuntiaret. Sunt etiam, qui *Satrapae* vocabulum e duabus vocibus compositum esse contendunt, ex *choetro* i. e. *urbs* et *pad* i. e. custos. In quibus Langlès Not. à l. voyage d. Chardin X. p. 165, assentiente Reynier sur l'Economie publique d. Pers. pag. 66 Not., qui idem nolit eos sequi, qui *Satrapae* vocem corruptam esse credant e *Marz* et in Plurali *Marazebath;* quo sc. nomine s. titulo regionibus finitimis praefecti afficiebantur. (v. Herbelot Bibl. Or. s. v.) Comparari hisce possit Nostrum *March.*

Διὰ Ἰξυβάτου] D. H. *Ἰζυβάτου.*

καὶ αὐτὸς οἰκειοφώνως] i. e. sua ipsius voce, *mündlich*. Vix autem alibi hoc adverbium reperias.

ζωγρίαν δὲ λαβὼν τὸν Ἀμυρταῖον] »id est *ζῶντα*. Num. 21. 835. Deuter. 2. 34. Hesych. sed *ζωγρίᾳ ἑλεῖν* Zosim.« D. H. ad pag. 41 Photii in Theoph. Simocat. verba *ζωγρίαν ἔλαβον*. Et sanequam crebro apud optimos quosque scriptores *ζωγρίᾳ λαβεῖν* s. *ἑλεῖν*, v. c. apud Herodot. VI, 28. 37. Diodor. Sic. XVI, 16. Ctes. §. 2. 3. et apud Polybium, cujus locos excitavit Schweighaeuser. in Lexic. Polybiano pag. 294. Idem vero est *ζωγρίαν* (i. e. *ζῶντα*) *λαβεῖν τινα*. Extra omnem dubitationem posuit, non praetermisso nostro loco, Wesseling. ad Diodor. Sicul. Eclog. XXV, 2. pag. 510 Tom. II. coll. ibid. XXIII, 8. Add. Schleusneri Thesaur. V. T. Tom. III, pag. 10 ibique praecipue Macab. II, 12, 35 et Henr. Stephani Thesaur. L. Gr. V. pag. 733 ed Valpy. Neque vero, in dictione *ζωγρίαν λαβεῖν*, istud *ζωγρίαν* descendit a substantivo *ζωγρία*, *captivitas*, ut abstractum pro concreto positum existimetur; quemadmodum perperam Thesauri Stephaniani editores contendunt; sed descendit a nomine *ζωγρίας*, quod ***hominem***, *qui vivus capitur* designat, plane eodem modo quo *τραυματίας* *) ***hominem vulneratum***.

ἢ ὅτι εἰς Σοῦσα ἀνάσπαστον σὺν ἑξακισχιλίοις Αἰγυπτίοις — ποιήσατο] Liber Monacensis in rasura a manu correctum habet *σοῦσαν*. — *ἀνάσπαστον ποιεῖσθαι* Persae dicuntur, qui gentes debellatas ex ipsorum sedibus motas plane alium in locum eumque remotissimum transferre solebant. Morem attigerunt Wesselingius atque Largerius ad Herodoti VII, 30. et 80, Valckenaer. ad ejusdem IV, 204, Brissonius

---

*) Vid. Herodot. III, 79. Diodor. Sicul. II, 25. Lexic. Polybian. pag. 621. Plutarch. Marcell. 26. fin. Philopoem. 5 med. Hinc in ejusdem Plutarchi Pyrrho, cap. 21 merito correxit Bryanus *τραυματίων* e vulgato *τραυμάτων*.

l. l. II, 222. pag. 586. Heeren. Ideen etc. I, 1. pag. 424. Conf. infra §. 40 et Gesenii Commentar. in Jesaiam, cap. XXXVI, 16.

Susorum vero urbis, ad Choaspem sitae frequens cum apud veteres, tum apud recentiores mentio. Fuit enim Susianae terra caput, sedesque Persarum regia verno tempore. Tu vide Heeren. Ideen. I, 1. pag. 327 seq. Szabo. descript. Reg. Pers. pag. 149, Berthold. ad Daniel VIII, pag. 480, Hoeck. Monumentt. Vet. Med. et Pers. pag. 90 seq. De situ urbis diversas in partes viri docti abeunt. Sunt enim, qui Susa vetera in loco, qui hodie appellatur *Schusch*, quaerenda esse censeant. Quorum in numero praeter Rennelium, M. Kinneir et Barbier du Bocage vel Hoeckium fuisse video. Iis vero obloquutus praeter alios (v. c. Herbelot, Danvillius, Mannertus, etc.) Hammerus, qui in eo loco, qui nunc dicitur *Schuster*, vetera Susa condita esse perhibet. Vide Annall. Vienn. Tom. VIII. pag. 355 seq. 365—371. coll. Ritteri Erdkunde II. pag. 91 seq. Caeterum nomen ipsum urbis sonat *lilium*, quibus regio ista abundat; est enim lilium שׁוּשַׁן (Schuschan) *), quod Persice sonat *Susen;* vid. Hammer. Fundgruben des Orients VI, 3. pag. 339. coll. Hoeck. l. l. pag. 90. Possis igitur existimare *liliorum urbem* (*Lilienstadt*), quae inter urbes eodem modo excellit, quo *lilium* inter flores.

οὓς αὐτὸς ἡρετίσατο] i. e. quos ipse *delegerat.* Saepius hac notione *αἱρετίζειν* apud LXX; vid. Schleusneri Thesaur. Philol. in V. T. Tom. I. pag. 89. Apud Polybium quoque aliquoties *αἱρετιστής;* vid. Lexic. Polybian. pag. 17.— Mox ad *Περσῶν δὲ δύο* supple: *μυριάδες.* At D. H.: *ἑπτακισχίλιοι δύο.*

---

*) Vid. Gesenius Hebr. Wörterbuch. s. v. pag. 1128. et qui laudantur a Chr. L. Schlichter, in Decimis Sacris s. Observatt. in N. et V. T. (Bremae 1732.) Obss. XXXIV. §. 5. pag. 254. not.

Cap. X.

μάγος δέ τις Σφενδαδάτης ὄνομα, ὁμαρτήσας καὶ μαστιγωθεὶς ὑπὸ Ταννοξάρκου] Pro *μάγος* alii et Monac. lib. *μέγας*. Mox D. H. *Σφανδαδάτης*, et in seqq. pro *Ταννοξάρκην* lib. Monac. *Τανυξάρκην*. — Conf. etiam Henr. Stephanum de *διττογραφίᾳ* etc. supra pag. 32 seq.

Qui vero hic Sphendadates appellatur, eum Herodotus semper nominat *Smerdin*, Justinus (I, 9.) *) *Mergin*, Aeschylus *Merdin* (*Μέρδιν*). Et sanequam Ctesianam et Herodoteam narrationem nonnihil differre negari nequit, ita tamen ut in summa rei, in parricidio commisso utrique conveniat, in singulis quibusdam utrique invicem a se et ab aliis discrepent **). Namque Herodotus Smerdin a Cambyse fratre, somniis excito, in Persiam missum ibique Prexaspis opera interemtum narrat (III, 30). Postea demum duos magos, quorum alter facie simillimus fuit interfecto regis fratri, ejusdemque et ipse tenuit nomen, Cambysis imperium detrectasse regnumque occupasse (III, 61 sq.). Aliter Justinus qui in eo cum Herodoto consentit, quod Mergin a Cambyse fratre somniis exterrito sublatum vult, operâ Cometis cujusdam et ipsius magi. Qui idem magus ubi Cambysem obiisse audiit, fratrem suum, Oropasten, qui Mergidi prostrato persimilis fuit oris et corporis lineamentis, subjecit, ut Mergidis nomine regnum administraret.

In tali veterum scriptorum dissensione, tamen temperare sibi Largerius non potuit, quin pro more in Ctesiae narrationem inveheretur, Herodoteamque multo probabilio-

*) Vid. J. Vossii notam ad h. l. supra jam ad cap. 2 allatam. Aeschyli locus est in Persis 774 ubi tamen pro *Μέρδις* alii habent *Μάρδος*. At jure damnant Scholia vetusta, assentiente Rutgersio (Var. Lect. p. 231.) et Brunckio, qui primae literae (*Σ*) absorptionem ex metri necessitate factam putat; id quod in aliis quoque vocabulis usitatum.

**) Quae eadem est Osiandri sententia, altero programmate pag. 12.

rem ac veri similiorem diceret. Quod equidem parum perspicio. Insunt in utraque narratione, quae suspectam reddere possint eandem, insunt nec minus, quae ab utroque narratis fidem conciliare possint, ut sanequam difficile fuerit certi quid pronuntiare, nisi hanc ob causam Ctesiae fidem potiorem dixeris, quoniam illi regios annales adeundi fuerit copia, quâ destitutus Herodotus ea tantum, quae famâ acceperat, retulerit. Disseruit eandem in rem Kleukerus ad Zendavest. III. p. 247. Not. Quod enim Ctesias Tanyoxarcen Cambysis fratrem, Bactris praepositum, eundemque a mago, qni dein callide ipse occupaverit regnum, interfectum tradat, id nequaquam cum Herodoteis posse componi, nisi si Bactrianam terram, de qua hic sermo, eandem statueris atque illam, quae a Plinio inter Elymaidem et Susianam collocetur *). Quae vero Ctesias ipse adjecerit, ea jam satis esse, ut rem ipsam indubiam reddant. Namque fieri neutiquam potuisse, ut quinque per annos Magus iste, qui falso Smerdis s. Tanyoxarcis nomine regnum occupavisset, a nemine agnosceretur, ab eunuchis praesertim, aliisque, qui circa verum germanumque Tanyoxarcem olim fuissent. Neque invitus equidem concesserim, in regnis, qualia apud nos hac tempestate florent, talem fraudem non ita diu accidere potuisse; in orientalibus autem secus rem sese habere, nemo historiae vel obiter peritus, infitias iverit. Atque significavit ipse Justinus l. l.: »quae res eo occultior fuit, quod »apud Persas persona regis sub specie majestatis occulitur.« Add. Brisson. de Reg. Pers. Princ. I, 27. pag. 34 seq. Quod idem de Assyriorum regibus constat. Hinc de Ninyâ Diodorus Siculus II, 21 init. — ἐν τοῖς βασιλείοις τὸν ἅπαντα χρόνον διέτριβεν, ὑπ' οὐδενὸς ὁρώμενος πλὴν τῶν παλλακίδων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν εὐνούχων. Conf. etiam Freinshem.

---

*) Plin. H. N. VI. 27. coll. Freret in Memoires de l'Academ. d. bell. Lettr. Tom. IV. p. 611.

ad Curtium VIII, 9, 23. Berthold. ad Danielem Excurs. II. pag. 819 seq.

παῤῥησιάζεται ταῖς διαβολαῖς] D. H. *παρ. δὲ ταῖς δ.* Mox ibid. etiam *Ἄμυτις*, ut in vulgatis.

Ἄμυτις δὲ ἡ μήτηρ τὰ τοῦ μάγου κ. τ. λ.] Vel hoc ex loco intelligi potest, quanta fuerit apud Persas regis matris auctoritas, quantumque illa in omnibus, quae agebantur, pollucrit. Id quod praeter alia et Amytis et Parysatidis potissimum exemplum confirmat. De quo plura deinceps. Conf. Heeren. Ideen I, 1. pag. 501 seq. Conf. Ctesiae cap. XXXVI. XL. XLI. XLII. coll. XLIV. Quae eadem ratio vel hâc tempestate subinde in Turcorum aula; conf. v. Hammer Staatsverf. des Osman. Reichs. Part. II, p. 73. 74.

οὐδὲν δὲ ἧττον ἀνελεῖν ἐμελέτα] D. H. [*ἐπεὶ*] *οὐδὲν δ.* Et liber Monacensis: *ἐπεὶ οὐδὲν ἀνελεῖν ἐμελέτα.* Max. Marg. *ἐπεὶ οὐδὲν ἀνελῶν ἐμελέτα.*

κρύφα δὲ Ἀμύτιος εἰς πρᾶξιν ἀγαγεῖν τὴν μελέτην ἔσπευδε· καὶ λαμβάνει πέρας ἡ πρᾶξις] Notanda locutio, quae recurrit §. 35, adhibita etiam a Plutarcho, Vit. Ciceron. 7 med. *οὐδὲ λήψεται πέρας ἡ κρίσις*, ubi conf. Coraj. pag. 411. Idem Num. 12: *πέρας σχεῖν.* Atque ipse Plato Phaedr. §. 41: *πέρας ἐχέτω ὁ λόγος*, ubi conf. Heindorf. pag. 234. Plura suppeditabit Lexicon Polybianum pag. 462, unde aliquos locos exscribam: V, 31, 2: *πέρας λαμβάνει ὁ πόλεμος.* X, 32, 6: *πέρας εἶχε τὸ πρᾶγμα.* XI, 34, 14: *το πέρας τῆς στρατείας τοιαύτην ἔλαβε τὴν συντέλειαν.*

ὡς δῆθεν ἀδελφοῦ βασιλέως κατειπόντα] »ut qui falso »indicium fecerit de regis fratre,« »ut *qui* falso regis fra»trem accusaverit.« Quo sensu aegre careas *τῷ δῆθεν.*

ἀποτμηθῆναι] »al. *ἀνατμηθῆναι*, *ὡς δὲ.* Sed *ἀποτέμνειν* in his solemne; vid. ad cap. IV.

ἀμφιασθῆναι τὸν μάγον] *ἀμφιασθῆναι* a verbo *ἀμφιάζειν*, quo serioris aetatis scriptores atque etiam Alexandrini utuntur pro verbo *ἀμφιέννυμι*; vid. Alberti ad Hesych. I. p. 295. Dorvillii Vann. Critic. pag. 610. Hinc non omisit

Sturzius in libro de dialect. Alexandr. pag. 146. Add. Schleusneri Thesaur. philolog. in V. T. Tom. I. pag. 196. Jacobs. ad calcem Dionys. Halicarnass. de Composit. Verbb. ed. Göller pag. 259.

αἵματι γὰρ ταύρου, ὃ ἐξέπιεν, ἀναιρεῖται Ταννοξάρκης] »Venenosum enim esse docent medici: et non alio »veneno exstincti Midas, Themistocles, alii. Vid. Ptolem. »Hephaestionis excerpta apud Photium.« *Andreas Schottus.* Et monuit eadem de re Largerius, constantem fuisse veterum opinionem, ut sanguinis taurini potum letiferum esse crederent. Accessit Wesselingii auctoritas ad Diodori Sicul. XI, 58: »Sanguinem taurinum si bibatur, pestilentem esse, »docent Nicander Alexipharm. 312 et Dioscorides Alexiph. »c. 25, feruntur que eo hausto periisse Tanyoxarces in Ctesiae Persic. c. 10 Aeson, Jasonis pater, superius L. IV, 51, »atque alii plures. De Themistocle vulgi is rumor fuit, »quem falsi arguit Symmachus in Schol. ad Comici Equit. »v. 83.« De Mida locus primarius est Strabonis, lib. I. pag. 106 *); de Thucydide vid. praeter Ciceronis Brut. c. 12 et Ducker. atque Gottleberum ad classicum Thucydidis locum I, 138, inprimis quae multa congesserunt docti Nepotis interpretes, Gebhardus et van Staaveren ad Themistocl. cap. X. pag. 126. 127 ed. Bardili. — Ad Nicandri l. l. talia tradunt scholia: »τὸ ταύρειον αἷμα φησὶ Πραξαγόρας πινόμε»νον πήγνυσθαι καὶ θρομβοῦσθαι· ἔπειτα συνέχον τὸ πνεῦμα, »θνήσκειν ποιεῖ· οὐ λανθάνει δὲ πινόμενον ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα »δηλητήρια πολλάκις ἀγνοοῦνται. ἔστι γὰρ εὐτονώτερον τοῦ »τῶν ἄλλων ζώων αἵματος, ὡς Ἀριστοτέλης. — θρομβοῦται δὲ »ἀντὶ τοῦ πήγνυται τὸ ταύρειον αἷμα ποθὲν καὶ ἐμφράσσει »τοὺς πόρους τῆς ἀναπνοῆς, καὶ οὕτως ἀπόλλυται ὁ πίνων.« Aristotelis locus est in Hist. Animal. III, 6. 19. de Part. II, 4, ubi tauri sanguinem dixit παχύτατον, μελανότατον καὶ

*) Conf. Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. T. I. Part. II. pag. 1021.

ἰνωδέστατον, ideoque celerrime coagulari. Nec denique praetereundus Pausaniae locus, Achaicc. s. Lib. VII, cp. 25 §. 8 de sacerdotibus Telluris in templo, quod erat prope Aegas. Namque mulieres ait, quae sacerdotio fungantur, inde ab illo tempore non amplius coire cum viris, neque etiam antea iis licitum esse, pluribus viris nubere, sed uni tantummodum. Atque hujus rei probationem fieri *sanguinis taurini potu:* »πίνουσαι δὲ αἷμα ταύρου δοκιμάζονται· ἣ δ' ἂν αὐτῶν τύχῃ μὴ ἀληθεύουσα, αὐτίκα ἐκ τούτου δίκην ἔχει.

καὶ Βαγαπάτου καὶ Ἰξαβάτου] Ἰξαβάτου. At Cod. Vatic. Ἰζαβάτου. D. H. At Monac. liber Ἰξαβάτου.

ἐθάῤῥησε τὴν πρᾶξιν] i. e. facinus credidit s. aperire ausus est, confidit. Similes dictiones serioris potius esse aetatis, a Pholostrato inprimis adamatas, ut v. c. θαῤῥεῖν τὴν ὁδόν, τὸ ἔργον etc. ex iis videmus, quae plurima attulit Boissonad. ad Philostrati Heroic. pag. 364, et ad Nicet. Manass. pag. 274. 275 coll. Heindorf. ad Plat. Phaedr. pag. 228. Eodem modo Romani *audere aliquid;* vid. Boissonad. l. l. pag. 275.

Cap. XI.

Λάβυζον δὲ ἡμιαῤῥένων] »al. Λάβυξον τῶν ἡμι.« D. H. Mox pro οἳ lib. Monac. οἱ; et in sequentibus D. H. καὶ ὑποδέξας.

ὑποδείξας τὸν μάγον ὡς ἐσχημάτιστο καθεζόμενον] Vertunt vulgo: »magum illa veste indutum ostendit sedentem.« Et sanequam possis vertere σχηματίζεσθαι *veste indui*, ita tamen, ut aliquid *falsi* aut *simulati* adjectum esse cogitetur. Hinc explicat Hesychius Tom. II. p. 1130 σχῆμα: πλάσμα, ἱματισμός, διάθεσις κ. τ. λ. Ac plura Schleusnerus excitavit in Lexico N. Foed. II. p. 1054 ed. quart., ubi est: *habitus, vestitus, forma.* Sic σχηματισμός de *exteriori habitu* et *specie*; vid. Perizon. ad Aelian. V. H. X, 14. Sed semper nonnulla simulatio admixta esse videtur, quod Hesy-

chius idem indicavit l. l.: σχηματιζόμενοι, προσποιούμενοι, σχῆμα ἐπιδεικνῦντες, atque Timaeus in Lex. Plat. pag. 245: σχηματιζόμενος· προσποιούμενος ἢ συντασσόμενος, ubi pro more plurima subjecit exempla Ruhnkenius. Atque σχηματισμός » *conformatio corporis et habitus ad simulandum* » *quemdam animi affectum.* « Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. Animadverss. P. I. pag. 380. Quamobrem quis forsitan vertere malit: » magum, prout *simulaverat regiam digni-* » *tatem*, s. *simulata regia auctoritate* in solio regio seden- » tem ostendit. «

καὶ αἰτεῖ τὸν Σφενδαδάτην παρὰ Καμβύσου] Σφάνδαδ. D. H. et in not. idem l. Σφενδ. — Liber Monac. habet σφενδοδάτην sed in marg. correctum manu aliena σφανδαδάτην. Idem paulo ante τιβέθεος.

Cap. XII.

καὶ τίκτει αὐτῷ ἡ Ῥωξάνη παιδίον ἀκέφαλον] Quae rursus Ctesiae objurgandi ansam dedere Largerio. Sufficiat monuisse, et hujus prodigii et alterius de victimis nullam mentionem ab Herodoto factam esse, qui caeteroquin hujusmodi prodigia et portenta refugere non assolet. De prodigio ipso aliisque ejusdem generis plura Bulengerius attulit, in Graevii Thesaur. Antiqq. Romm. T. V. p. 374. (de sortibus I, cap. 2.)

ὅτι οὐ καταλείψει] D. H. ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψει.

ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα] Aliter Herodotus, qui eidem, ex Aegypto contra Magum proficiscenti, equumque ascendenti, gladium nudatum, involucro abjecto, in femur incidisse dicit; quo ex vulnere illum Syria in terra mortuum esse. (III, 64 seqq.)

παίει τὸν μηρὸν εἰς τὸν μῦν] Herodotus l. l.: γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν —.

καὶ ἑνδεκαταῖος τελευτᾷ] In hoc quoque dissentit Herodotus, Cambysem narrans viginti fere diebus post vul-

nus acceptum, Persarum principibus ad sese convocatis, (l. l. cap. 65.) verba fecisse. Quibus actis fatum oppressisse ipsum: ὡς ἐσφακέλισέ τε το ὀστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπήνεικε Καμβύσεα τὸν Κύρου κ. τ. λ. Strabo exeunte libro XV. pag. 1069: διαδεξάμενος δὲ τοῦτον (Κῦρον) Καμβύσης υἱός; ὑπὸ τῶν μάγων κατελύθη.

— βασιλεύσας δυοῖν δέοντα εἴκοσι] Herodotus III, 66 — ἀπήνεικε Καμβύσεα, τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτα ἔτεα καὶ μῆνας πέντε. Atque cum Herodoto alii quidam consentiunt, qui Ctesiae alias sequaces, hic eum relinquunt, octo annos Cambysi tribuentes: Eusebius Chronic. I. p. 45, 52, Chronic. Canon. p. 147, 164, Syncelli Chronograph. p. 188. D. E. *). Quos locos ideo attulit Largerius, quo Ctesiae, mendacissimi hominis increpandi facultatem justam sibi haberet. Equidem, nisi vitium in numeros irrepserit, et ipse Ctesiae testimonium reliquis anteponendum esse negaverim, excusandum tamen Ctesiam, quod quae in annalibus regiis invenerat, ita retulit. Et Orientales omnino parum accuratos in numeris esse satis superque constat. Osiander in altero programmate, de Ctesia, quod prodiit MDCCCXXI Stuttgardtiae, §. 25 pag. 15 hac difficultate temporum ita defungendum retur, ut quindecim annis ante Cyri obitum regio honore et aliqua provinciae praefectura Cambysen ornatum fuisse ponat.

Cap. XIII.

Ad ea, quae de Magi regno, deque Persarum rebellione referuntur, in universum comparanda sunt Herodoti capita, rem copiosius enarrantis et aliquot locis nonnihil a Ctesia dissentientis; libro III, cap. 61 — 88.

---

*) Apud eundem tamen Syncellum l. l. pag. 192 B: (pag. 240 Paris.) Καμβύσης, κατὰ Ἰώσηπον ς' ἔτη βασιλεύσας ἐπανιὼν ἐξ Αἰγύπτου θνήσκει ἐν Δαμασκῷ. J. Scaliger de Emendat. Tempp. 403 nullam

ἐβουλεύσαντο βασιλεῦσαι τὸν μάγον· καὶ ἐβασίλευσαν]: »Melius τελευτήσῃ. et pro ἐβασίλευσαν legendum puto »ἐβασίλευσεν, nimirum ὁ μάγος; nam illos duos regnasse, »falsum comperietur« *Henr. Stephanus*. At fefellit virum doctum rarior vocis βασιλεύειν significatio. Rectius vertit Andreas Schottus: »*post illius mortem detulere ei regnum.*« Annotaverat idem H. Stephanus, in Thes. L. Gr. I. p. 725, apud sacros scriptores peculiari quodam usu reperiri βασιλεύειν pro: *regem creare, regem facere, constituere*; de qua significatione nunc plura dederunt Bielius in Thes. philolog. I. p. 238 s. v., Schleusneri Thes. philol. in V. T. I. pag. 549, Gatakerus de N. instr. stylo cap. V. p. 32. E. Opp. Attigerunt eundem usum Wyttenbachius ad Plut. Moral. I. p. 183 et Barnesius ad Eurip. Jon. 1596, Wiener. in Grammat. N. Foed. III. §. 31. b. pag. 78.

Ἰξαβάτης ἦγεν εἰς Πέρσας] Ἰξαβάνης hic D. H. et alterum ad oram. — De re conf. ad cap. IX supra.

καὶ θριαμβεύσας τὸν μάγον] Largerius: »*après l'avoir diffamé.*« Dictionem de Romanorum triumphis desumtam putat, atque de probris dici, quae vel in captivos, in triumpho ductos, vel in imperatorem ab ipsis militibus, quibus hoc licitum fuit, sint jacta. Quo tamen vocabulo Ctesiam ipsum usum esse jure negat, cum nemo quisquam scriptor ante Strabonem illud omnino usurpare videatur, et ea significatione, quam ei tribuerit Photius, sacri demum scriptores frequentarint. Apud Plutarchum aliquoties dicitur *θριαμβεύειν τινὰ* de *aliquo triumphum ducere*; vid. Kypkii Observv. sacrr. II. p. 243 ad II Corinth. II, 14. Pertinet forsitan ad nostrum locum glossa Zonarae, Lex. p. 1057 et Phavorini: *θριαμβεύοντι· φανεροῦντι, κατάδηλον*

Ctesiae fecit mentionem; caeteros auctores secutus in anno mundi 3428 Cambysis ponit obitum. Eusebius Chronic. pag. 52: Περσῶν ἐβασίλευσεν β. Καμβύσης υἱὸς Κύρου ἔτη η. Quocum consentit Chronic. Paschal. pag. 115 E.

ποιοῦντι; vid. Ernesti in Glossis sacris Suidae p. 61; ut igitur potius sit *in publicum proferre*, *manifestum reddere*, adjuncta quadam ignominia; cf. Schwizeri Thes. I. p. 1407. Id quod in nostrum locum nec minus cadit. Recurrit idem verbum infra cap. LVIII de Artaxerxi, qui Cyri fratris dextrâ manu et capite abscisso, in *triumpho quasi* haec *circumgestans*, *probri causa*, *sese jactaverit*, ἐθριάμβευσεν.

ἀπετμήθη] »Aut addendum τὴν κεφαλὴν aut subaudiri dicendum est.« *Henr. Stephanus.* Conf. ad cap. IV.

Cap. XIV.

De hac Persarum conjuratione copiosius exposuit Herodotus III, 70—88, et Justinus I, 9 seq. Magna potissimum in nominibus horum conjuratorum dissensio, qualem omnino in nominibus orientalibus, in iis potissimum, quae cum Graecis in comparationem veniunt, deprehendi, satis superque constat. Vide hanc ob rem Hammerum in Annall. Vienn. IX. p. 16 seq. not., qui etiam tabulam adjecit, quam paucis mutatis, huc transferendum esse judicavi.

Nomina Conjuratorum.

apud Herodotum.		*apud Ctesiam.*
Οτάνης	—	Ὀνόφας
Ἰνταφέρνης	—	Ἀρταφέρνης *)
Γωβρύης	—	Νορονδαβάτης (D. H. Νοροδαβ.)
Μεγάβυζος	—	Μαρδόνιος
Ἀσπαθίνης	—	Βαρίσσης (D. H. Βαρίσης)
Ὑδάρνης	—	Ἰδέρνης
Δαρεῖος	—	Δαρεῖος

*) Hammerus ibi posuit Ἰδέρνην, quem tamen melius cum *Hydarne* Herodoti convenire putem, quem Hammerus pro *Artapherne* Ctesiae accepit. Eundem Artaphernen Hellanicus vocaverat Δαφέρνην.

Utra autem in his nominatio verior sit, haud facile dijudicatu censeo. Quod Largerio non accidit, qui Herodotum melius edoctum fuisse Ctesia, dicere non erubuit. Quem eundem continuo missum faciamus, ubi similia ad voces *προςλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρτασύρας κ. τ. λ.* hariolatur.

προςλαμβάνεται] Herodotus in simili causa (III, 70) eodem verbo est usus et vero etiam eleganti verbo *προςεταιρίζεσθαι*. Ctesiam a Largerio impugnatum, quod Artasyram et Bagapatem in conjurationis consortium admissos esse, absurde tradiderit, probe tuitus est et ab omni crimine vindicavit Osiander tertio programmate, quo Pseudo-Smerdis historiam persequitur, Stuttgardt. 1822, pag. 5 not. 12.

ὃς τὰς κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε] *κλεῖς*, ut *κλεῖν* magis Atticum volunt quam *κλεῖδα*; conf. Interprr. Thomae Magistr. p. 536. Sic eodem modo *κλεῖς* in Evangel. Matth. XVI, 19, et Apocal. I, 18, notante Wienero in Grammatica N. F. II. §. 7 pag. 29.

καὶ εἰςελθόντες διὰ τοῦ Βαγαπάτου] Aliter Herodotus III, 77.

παλλακῇ] Monacens. liber *παλλακῆ*.

δίφρον χρύσεον συντρίψας] Secundum Herodotum III, 78 arcu et cuspide subito arrepta se defendunt Magi. Aurea sella semper usos fuisse Persarum reges, testis est Dinon, rerum Persicarum scriptor apud Athenaeum XII, 10. pag. 514. A. p. 410, Schweigh. (» *ἀεὶ αὐτῷ χρυσοῦς δίφρος ἐτίθετο καὶ τούτῳ ἐπιβαίνων κατήει· καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τοῦτο εἵπετο.* Plura collegit hanc in rem Brissonius Reg. Pers. Princ. I, 75. pag. 102, seq. atque Raderus et Freinshemius ad Curtium V, 2, 13. VIII, 4, 17.

καὶ τέλος, κατακεντηθεὶς ὑπὸ τῶν ἑπτά, ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας ἑπτά] Aeschylus Artaphernen solum vocat Magi necatorem. Pers. 776.

— — — — — — τὸν δὲ σὺν δόλῳ
Ἀρταφρένης *) ἔκτεινεν ἐσθλὸς ἐν δόμοις
σὺν ἀνδράσι φίλοισι, οἷς τόδ' ἦν χρέος.

Ubi monent scholia, eundem ab Hellanico *Δαφέρνην* dici; vid. Hellanici fragmm. p. 144. ed. Sturz. qui laudat Hoepfneri cujusdam dissertationem de conjuratione septem Persarum in regni usurpatorem, Tubingae 1674; quam vero mihi nondum videre licuit.

βασιλεύσας μῆνας ἑπτά] Convenit plane Syncellus Chronograph. pag. 192. C: *Περσῶν γ'. ἐβασίλευσαν Μάγοι ἀδελφοὶ δύο μῆνας ἑπτά.* Atque Eusebius pag. 52 infra: *Περσῶν ἐβασίλευσεν γ. Μάγοι ἀδελφοὶ β μῆνας ζ'.* Chronic. Paschal. pag. 116. B: *Περσῶν τρίτοι ἐβασίλευσαν δύο ἀδελφοὶ Μέρδιος καὶ Πατζάτης μῆνας ζ'.*

Cap. XV.

τοῦ ἵππου, καθὰ συνέκειτο ἀλλήλοις κ. τ. λ.] In universum ad Ctesiae narrationem adhibendus est Herodotus, III, 85—88, qui diligentius et copiosius totam hancce rem pertractavit, in plerisque cum Ctesiâ consentiens. Caeterum addidit hic D. Hoesch. »Herodot. Thalia et Themistius, orat. 12, *ἐπανήκεις δὲ αὐτοκράτωρ, οὐχ ἵππου χρεμετίσαντος, ὥσπερ Δαρεῖος· οὐδὲ κυνῇ σπείσας, ὥσπερ Ψαμμίτιχος.*« Vid. Themistii Orat. V. pag. 66.

μηχανῇ τινι καὶ τέχνῃ χρεμετίσαντος] Pluribus exposuit Herodotus III, 87. Paulo ante pro *πρώτου* D. H. *πρῶτον.*

ἐπειδὴ ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐγένετο] i. e. cum sol oriretur. Similes quasdam dictiones vid. apud Wesseling. ad Herodot. III, 86. — D. H. *ἐπεὶ δ' ἄν*, lib. Monac. *ἐπειδ' ἄν.*

ἄγεται τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφονίας] Cave scri-

*) Ita scribit Aeschylus, pro *Ἀρταφέρνης*, ad Graecum potius fingens nomen, quo eum designaret, *qui recta, sana utitur mente;* ab *ἄρτιος* et *φρήν*. Apud Herodotum quoque, VI, 30 Sardibus praefectus, Dario regnante, *Artaphernes* occurrit.

bas η ἑορτή, quod mihi aliquando venit in mentem. Omittitur jure in simili Herodoti loco articulus, III, 79, loco de hoc festo classico: *ταύτην τὴν ἡμέραν θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ ὁρτὶν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων μαγοφόνια· ἐν τῇ μάγυν οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτους οἱ μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέραν ταύτην.* Ubi vide Interprr. et inprimis Agathiam de Imperio et rebus gestis Justiniani II, p. 65. (pag. 46. E. 47. A.) qui sunt primarii loci non omissi a Brissonio de Reg. Pers. Princ. II, 70. p. 398, neque a Largerio ad h. l. Altioris tamen indaginis sunt, quae Kleukerus ad Zendavestam III. p. 247 *) disseruit. Negat enim hocce festum ad Persarum religionem pertinere potuisse, ut quod Magis, Zoroastri religionis cultoribus ac quasi custodibus, summo dedecori fuerit. Fuisse potius videri civile quoddam festum, neutiquam commune, neque per totum late patens regnum celebratum, sed iis modo in terris, quae magis occidentem versus spectant; praesertim cum nulla hujus festi mentio in sacris Persarum libris facta sit. Quae tamen sententia cum nescio quid incommodi habeat, magis ad Hammeri sententiam inclino, qui Magophoniae festum in orientalibus scriptoribus laudari asserit tanquam exstirpatae omnis Ahrimaniae progeniei (Charfesters) festum, extremo Februario celebratum; ubi tale quid precabantur: Nomine dei summi Ormuzd, omnes Charfester interficio, et quae sunt reliqua. (v. Kleuker l. l. III, p. 246.) Adjecit praeterea illud vir doctissimus: ex hac lustrationis sacrae opinione eidem mensi apud Romanos *Februarii* nomen inditum esse, a *februando* i. e. purgando, lustrando **); vid. Wiener Jahrbüch. d. Literat. 1820. X. pag. 249 et 250. Quod ad Magophoniam

*) Add. eundem in append. ad Zendavest. II. P. III, p. 192 nr. 370 et Foucher ibid. I, P. II, p. 73. Not.

**) Plura de Februarii nomine Creuzerus disputavit in Symbol. II, p. 919.

attinet, vix mihi persuadebit Kleukerus. Quidni Persae festum agere poterant interfecti magi, qui dolo ac vi regnum occupaverat, cum tale quid ad religionem neutiquam pertinuisse, neque sacris cum rebus quidquam commune habuisse dicerent, festum mere civile, ut ita dicam, agitantes?

Δαρεῖος προςτάσσει τάφον ἑαυτῷ κατασκευασθῆναι ἐν τῷ δισσῷ ὄρει] Ad Persepolin orientem versus Diodorus (XVII, 71.) scribit montem quendam esse, qui regius appellatur, in quo regum Persarum sepulcra insint, rupibus incisa. Ad quae tamen nullum aditum patere, arte factum munitumque, sed mortuos arcis inclusos per machinas quasdam artificiose inferri. Quam quidem Diodori descriptionem ad ea rudera, quae hodie Tschil-Minar dicuntur, optime referri posse Heerenius *) contendit, neque qui Diodoro regius sit mons appellatus, differre eundem ab eo, quem hic Ctesias duplicem vocaret, in quo ipso Darii Hystaspis insit sepulcrum. Quae eadem pluribus persecutus est Hoeckius **), cujus verba potiora huc transferam: »Illud »*βασιλικὸν ὄρος* Diodori unum idemque est cum *διττῷ* »*ὄρει* Ctesîae, quo sibi Darius sepulcrum comparari jussit. »Non modo spatium, quo haec sepulcra, teste Diodoro, a »palatio distabant, sed tota descriptio plane quadrat cum »cryptis illis monti Rachmed incisis, quas sepulcrorum usui »inservisse, ex earum interiori natura omnes fere peregri»natores uno ore contendunt. Extra omnem dubitationem »positum mihi videtur, montem *Rachmed* eundem esse, quem »*regium* Diodorus, *duplicem* Ctesias appellat, sepulcra vero, »ex eorundem scriptorum testimonio ei incisa, eadem esse, »quae e regione ruderum *Tschil-Minar* etiam nunc sese

*) Ideen etc. I, 1. pag. 246 seq.

**) Veter. Med. et Pers. Monumm. p. 16 seq. 28 seq. Add. Fr. *Münter*, Versuch über die keilförmigen Inschriften zu Persepolis, pag. 29. *Rhode* über Alter und Werth einiger morgenländischen Urkunden, p. 135 ff. et Die heilige Sage der Bactrer etc. pag. 498.

»spectanda praebent, ideoque corum in altero conditum fuisse »Darii Hystaspis filii corpus. Insigniter sepulcro conveniunt, »quae in ejus fronte conspiciuntur anaglypha.« Quorum sequitur descriptio, adjecta tabula *). Confer quoque Hammerum in Wien. Jahrb. d. Lit. VIII. p. 322. Atque jam antea, hunc de Darii sepulcro locum ea, qua insignis est, summa et diligentia et doctrina tractaverat Zoega de Obeliscc. p. 313 seq. qui non solum montem ipsum, sed etiam cryptas illi incisas quam accuratissime fieri poterat descripsit, ut jam amplius quid dilucidiusve nihil exspectes. Neque, quod ad aetatem harum cryptarum attinet, fidem denegandam Ctesiae, qui tale sepulcrorum genus a Dario institutum dicat; quin et ipsam Persepolin ab hoc rege conditam atque a successoribus ampliatam fuisse conjicit, Aegyptiorum Graecorumque hominum opera usis. Nam veterem Achaemenidum sedem regiam Pasargadas fuisse, ubi et Cyrus sepultus sit, in Persepoleos autem ruderibus, quae delineata sistant peregrinatores, et Graecae et Aegyptiae artis haud obscura occurrere indicia, licet totum opus barbarae gentis genio fuerit accomodatum. Quod Diodori, aliorum testimoniis deinde probat. *Münterus* l. l. pag. 57 conjicit, Darii Hystaspis monumentum fuisse primum e cryptis, novo consilio incisis, reliqua quinque sepulcra successoribus ejus, Artaxerxi, Xerxi II, Artaxerxi II, et qui illos sunt secuti ad Darium usque Codomannum, fuisse destinata. Conferri jubet hanc in rem Ctes. Persicc. 9. 13. 15. 44. 46. Aelian. V. H. VI, 8.

ἐν τῷ διςσῷ ὄρει] Hoc subobscurum esse Heerenius **) censet: »Will man ihn von der Gestalt des Berges erklären,

---

*) Quae eadem tabula expressa est apud Creuzerum, Symbol. Tab. XXXII. v. Explicat. p. 11. ac diu antea haud minus accurate apud Kaempfer. Amoenitt. Exott. fasc. II, Relat. IV. p. 512 seqq.

**) Ideen I, 1. p. 247. aliique, Chardin, Lebrun, Niebuhr, quos laudat Zoega l. l.

»der zwei Arme bildet, aus denen das Gebäude von Tschil-Minar gleichsam hervorgeht? Oder schrieb Ctesias in dem unzugänglichen Berge — ἐν τῷ ἀδύτῳ ὄρει.« Haec ille. Haud tamen scio an verius Hoeckius *): »Mons idcirco di-»ctus fuisse videtur *duplex*, quod lunae falcis instar est ab »extrema parte.« Est διισσὸν ὄρος, ut bene Hammerus l. l. est interpretatus: zweygipflich, *duo cacumina habens*, neque quidquam amplius anquirendum. Utrum vero hicce duplex mons idem sit, quem Diodorus regium appellat, necne, in diversas partes abeunt viri docti. Heerenius atque Hoeckius, uti vidimus, ll. ll. affirmant; Hammerus negat **). Qui enim a Diodoro regius mons dicatur, esse eundem, quem recentiores *Naghant* s. *Rahmet* s. *Rachmed* vocent; qui orientem versus pone Persepolitana rudera assurgat, cum duobus magnis regiis sepulcris; duplicem vero montem esse eum, qui septentrionem versus a Persepoli distet, cujus monumenta ac sepulcra peregrinatores istarum regionum *Nakschi Rostem* dictitent. Quem eundem a Persico quoque geographo nomine *Gerwie* s. *Duta* i. e. *duplicis* designari. Qui quidem geographus inter alia illud pronuntiat: »mons *Geriwe*, quem »inprimis *duplicem* (*Duta*) vocant, ubi Keichosrew suo tem-»pore occubuisse dicunt.«

At mihi magis vera in his jam videtur vidisse Zoega de Obeliscc. l. l. Audiamus ipsum virum immortalem: »Cum recentiorum testimoniis ubi veterum testimonia confero, mons ille quem *duplicem* appellat Ctesias, Diodorus *regium*, complecti videtur duo juga initio XL tantum passibus ab invicem distantia, postea, ubi regiae urbis rudera sunt, VI fere millibus passuum semota, alterum Kaempfero dictum Rahmed, ab arcis reliquiis distans 600 pass. alterum Achtopeh,

*) Monumentt. Vet. Med. et Pers. p. 16. Not. a.

**) Vid. Wien. Jahrbüch. VIII p. 304 seqq. 322.

V millia pass. ab iis dissitum. (Kaempf. pag. 306. 316. Chard. pag. 114. Niebuhr. pag. 155.)« Sequitur secundum eosdem peregrinatores accuratissima cryptarum descriptio, quam integram huc apponere longum est. Add. ibidem pag. 377 seqq. Qui nuper hoc argumentum tractavit, Osiander tertio Programmate pag. 13 seq. aliam proponit lectionem. Suspicatur enim, forsan scriptum fuisse in Ctesia λισσῷ ὄρει i. e. *laevi* monte: quo vocabulo λισσός aliquoties Homerum fuisse usum monet: v. c. Od. X, 4. III, 293. Atque etiam Diodorum hic loqui de rupe κατεξαμμένῃ i. e. *laevigata*.

ὑπό τε τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν γονέων κωλύεται] Solemnis haecce *Magorum* et *Chaldaeorum* confusio, apud posteriores inprimis scriptores, quibus *Chaldaei* isti omnino sunt sacerdotes, vates, iidemque atque Magi, quamvis maturius sane Chaldaeorum nomen jam apud Persas occurrit. Vid. Heerenii Ideen I, P. 2. pag. 176. Plura Creuzerus, Symbol. I. p. 677. ed. sec. Ritter Erdkunde II, pag. 799 f. Inde quoque Hesychius II. pag. 1536. Χαλδαῖοι γένος Μάγων, et *Chaldaei* et alibi et Danielis in vaticiniis pro quadam classi Babylonicorum Magorum occurrunt; cf. II, 2. IV, 20. IV, 4. V, 7. 14. coll. Berthold. III. Excurs. ad Daniel. Ritt. II, 838 seqq. Beck Anleitung z. Weltgesch. I, 182. 630. Erant igitur hi singularis Magorum pars, quae tamen ab iis, qui vulgo Chaldaeorum nomine obveniunt, erit distinguenda, a praestigiatoribus illis, qui levissimis artibus vulgum decipiebant. Nam ii, de quibus hic sermo, sunt principes sacerdotes, qui ubivis, vel in bellicis expeditionibus a regis latere non discedunt. Vide ll. ll. — Conf. etiam Curtius V, 1, 22 ibique Freinshem. Quo ipso ex loco Ctesiae mihi illud probatur, quod nuper legi in Gesenii Commentar. in Jesaiam Tom. II. pag. 355 seq. Chaldaeorum nomine in universum designari istum sacerdotum ordinem gentemve, per Mediam, Persidem, Mesopotamiam, Assyriam, credo dispersam, alio alibi nomine singulari obviam.

βασιλεύει δὲ τῶν ἑπτὰ ὁ Δαρεῖος τοῦ ἵππου

κ. τ. λ.] Contra Aeschylus post magum ab Artapherne interfectum, hosce reges tradit (Pers. 778.)

ἕκτος δὲ *Μάραφις*, ἕβδομός τ' *Ἀρταφρένης*.

A quo regnum *Darius* traditum accepit. Hinc Stanlejus *Maraphin* cum Ctesiae Mardonio comparans, non statim post magum interfectum ad Darium regnum transiisse suspicatur, sed ad quosdam e conjuratis; quibus demum sublatis, regnum a Dario fuisse occupatum. Schützius tamen versum istum, quem supra adposui, a glossatoris manu profectum arbitratur, inscititiumque habet; vid. Excurs. ad h. l. T. II p. 124. ibique laud. Waltherum, Commentt. de antiquiss. Asiae monarchis ad locum Aeschyli vs. 762 sq. Caeterum regio ex genere Cyri illius, qui regnum Persicum condiderat, oriundum esse hunc Darium, ex Herodoto apparet VII, 11, ubi vid. Larcer. et Schweighaeuser.

ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς εἶδον οἱ ἀνέλκοντες αὐτοὺς] D. H. *ἐπεὶ εἶδον* [ὄφεις] *οἱ ἀνέλκ.*, non assentiente libro Monacensi. Annotaverat autem Henr. Stephanus: »In veteri libro inter »*εἶδον* et *οἱ* insertum erat superne *ὄφεις*, sed locus hic ne»que emendari neque intelligi, nisi ex aliorum historia potest.« Hinc uncis inclusam textui inseruit voculam D. Hoeschelius, sequitur etiam Largerius. Nec male, si quid video.

Omnino tamen locum depravatum et mutilatum vel epitomatoris vel librariorum culpa crediderim, cui vix, unica voce inserta, ita ut par erit, possis mederi. Osiander l. l. pag. 15 not. 51 e lectione *ὄφεις* lucis aliquid huic loco affundi putat. »Cum enim, ait, (Herodot. I, 140) serpentes mali ominis esse Persis viderentur, animalia ista, in locis saxosis inopinato forte prorumpentia terrorem Magis injecerant; cf. Agath. I. c. II, p. 59.«

De re ipsa ita judicat Zoega de obelisce. pag. 314. quo eos refelleret, qui ad ista sepulcra intus ventum esse autument per cuniculos subterraneos ad cavernarum pavimenta assurgentes. Cum enim, ait, veteres scriptores affirment, funium machinarumque ope ad eos sublevata fuisse funera,

credendum videtur in frontibus januas fuisse, post illata cadavera ita artificiose clausas, ut postea inveniri non potuissent.

Cap. XVI.

ἐπιτάσσει Δαρεῖος Ἀριαράμνῃ — ἐπὶ Σκύθας διαβῆναι] Ἀριαράμνῃ in prima Henrici Stephani editione scriptum est; sed in altera editione, quae est Herodoto annexa (an. 1570) Πριαράμνῃ expressum. D. Hoesch. habet Ἀριάμμῃ. Equidem in tanta veterum nominum et ignorantia et diversitate vulgatam retinui, similis cujusdam Persici memor nominis, quod apud Herodotum VIII, 90 occurrit: Ἀριαράμνης. Rem ipsam, quae a Ctesia narratur, suspectam infirmamque reddere studuit Largerius; ut quae non solum aliis testimoniis veterum destituta sit, sed etiam a verisimilitudine plane abhorreat. Qui vero, inquit, fieri potuit, ut Ariaramnes tantis cum copiis (fuere enim ad summum duodecim millia*) ad eas gentes sit profectus, contra quas post Darius ipse cum septingentis millibus militavit et re infecta, turpiter afflictus, domum rediit. In hunc modum et alia plura argutatur, quae silentio premere malui. Et defendit quoque Ctesiam ab injusta criminatione Osiander programm. tert. pag. 7 not. Nam equidem nil incommodi video, si Ariaramnen Darii jusso subita quadam incursione aliquam Scytharum gentem infestasse, resque satis prospere ibidem gessisse statuamus. Atque potest etiam in navium numero vitium irrepsisse, quod haud raro accidere solet.

ἔλαβε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Μαρσαγέτην] D. H. et lib. Monac. Μασαγέτην. Hunc

---

*) Nam pentecontoros sive quinquaginta remorum navem ad summum quadringentos homines capere posse. Sunt autem πεντηκόντοροι (sc. νῆες) naves, quinquaginta remis uno ordine, neque quinquaginta transtris instructi, ut perperam quidam opinati sunt. Vid. Scheffer de milit. naval. Vett. II, 2. (in Poleni Supplementt. Tom. V. pag. 834 D.) Potteri Archaeolog. Gr. II. p. 264 seq. ed. Rambach.

Scytharum regem Ctesias ipse infra §. 17 vocat *Scytharcen*, ac Justinus II, 5 *Iancyrum*, ubi tamen Cl. Vossius haec annotat: »Omnino scribendum *Idantyri*. Herodoto [IV, 75] »est Ἰνδάθυρσος, ut et Arriano VII. Straboni Ἰδάνθυρσος. »Plutarcho in Apophthegmatibus [p. 174. E, ibiq. Wyttenbach.] »Ἰδάθυρσος. Multis enim vocabulis inseritur εὐφωνίας ergo »et plenioris toni τὸ ν; ut Ἀτέας, Ἀντέας, Ἄμισος, Ἄμινσος; »Thymodas, Thymondas et alia sexcenta hujus generis.« Quem tamen Indathyrsum (ut Herodotus nomen profert) neutiquam eundem esse atque illum, qui et ipse Scytharum dux ad Aegyptum usque, debellatis plurimis Asiae gentibus, pervenerit, auctoribus Megasthene apud Arrianum, Ind. p. 518 et Strabone, X. p. 1007 summus Iablonskius edocuit, Opuscc. T. III. p. 40. De Idathyrso, cujus nomen tam varie scriptum invenitur, vide etiam Wyttenbach. ad Plutarchi locum supra laudatum pag. 1048 Annotatt. ad Plut. Moral. Part. II. et Fr. Nic. Baguet de Chrysippi Vita etc. — Commentatio (Lovanii 1822.) pag. 344.

ἐπὶ κακώσει εὑρὼν παρὰ τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ δεδεμένον] »i. e. quem a fratre suo vinctum ob illata mala sive injurias (alii: ob male administratum munus) invenisset.« Liber Monacensis: δεδεμένου.

Cap. XVII.

Σκυθάρκης] In margine notatur: »al. Σκυτάρβης et Σκυτάρης.« Et: »Σκυθάρχης et in marg. Σκυθάρβης Max. Marg.« Monacensis liber habet σκυθάρχης, quod forsan rectum judicat Schweighaeuserus. Quo eodem in libro verba inde a Μασαγέτην usque ad ὁ Σκυθῶν in margine suppleta sunt correctoris manu. Conf. etiam Henr. Stephanum de διττογραφίᾳ etc. supra pag. 32 sq.

Σκυθάρκης — ἔγραψεν ὑβρίζων Δαρεῖον· καὶ ἀντεγράφη αὐτῷ ὁμοίως] Largerius Herodoti ex auctoritate haec postea demum facta esse vult, Dariumque ipsum primum ad Scy-

tharum regem superbas dedisse literas, cum illos neutiquam assequi valeret, eosdemque vix tamdiu aliquo in loco commorantes videret, quamdiu ad campos depascendos fuisset opus; vid. Herodot. IV, 126. 127. Sed fieri assolet, ut inter omnes constat, in bellis ut alius aliter rem exponat; itaque Ctesiam Persarum narrationes (e libris regiis opinor ductas) secutum esse credo, quos utique pro contumeliarum et injuriarum ipsiusque belli auctoribus haberi noluisse credibile est. At Herodotus contrariam rationem secutus, veriora an prodiderit, certo affirmare non audeam, quum certam veritatis notam nec minus in hoc scriptore desiderem.

στράτευμα δὲ ἀγείρας Δαρεῖος ὀγδοήκοντα μυριάδας] Totidem millia cum Dario fuisse auctor est Diodorus Siculus II, 5. Tom. I. pag. 117, ex Ctesiâ, ut quidem haud immerito suspicatur Wesselingius, profectus. *Septingenta millia* Persarum a Dario coacta esse tradit Herodotus IV, 8, quem et Justinus II, 5 et Orosius II, 8 sequuntur.

καὶ ζεύξας τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἴστρον] Cod. Monacens. *Ἵστρον*. At *Ἴστρος* Herodoto (I, 26 etc.) aliisque usitatum. — Recte caeterum vulgo vertunt: »Bosphoro Istro»que ponte junctis.« Pessime accepit Gedoynus (Memoires de l'Acad. d. bell. Lettr. Tom. XIV. pag. 258.) »Darius fit »jeter des ponts pour la communication du Bosphore avec »la Danube.« Quo rectius ita vertit Largerius: »il fit con»struire des ponts de bateaux sur le Bosphore et sur l'Ister.« De Graeca dictione conf. Wesseling. ad Herodot. IV, 83. Isocrat. Panegyr. 25. *τὸν Ἑλλήσποντον ζεύξας* et infra Ctesias ipse cap. XXIII. *ζευγνὺς τὴν Ἄβυδον*. Sic Diodor. Sic. II, 18. *ἡ δὲ Σεμίραμις ἔζευξε τὸν ποταμόν*. Polyb. V, 52, 4. *ζευγνύειν τὸν Τίγριν*. Plut. Mar. 23. *ἔζευξε τὸν πόρον*. Xenoph. Anabas. II, 4, 13. *διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἐζευγμένην πλοίοις ἑπτά*. Plurima Dionis exempla in Indice edit. Reim. collecta reperies pag. 1595. — De re ipsa conf. Osiandr. tert. programm. pag. 9 seq.

Quo eodem dicendi genere Romani utuntur; vid. Liv. XXI, 45: »Romani ponte Ticinum *jungunt*« et ibid. 47: »*jungere* ratibus *flumen*.« Florus III, 5. post med. »mox subruto Pyraei portu, Colch istenus *jungere* Bosphoron;« Id. IV, 12: »quoties concretus gelu Danubius *junxerat* ripas;« Curtius III, 7. init. »*junctoque Euphrate* pontibus.« Plinius H. N. V, 24. 7. »*Apamiam* Seleucus — *ponte junxerat*.«

καὶ ἀντέπεμπον ἀλλήλοις τόξα] Lib. Monac. *ἀνέπεμπον.* Mox D. H. *ἐπικρατέστερον δ' ἦν τὸ τῶν.* Fit autem hoc loco arcus mentio, quoniam arcus Persis est vigoris ac roboris virtutisque in bello signum. Id quod satis ex iis cognosci potest, quae vel in veterum scriptis tradita vel in monumentis Persepolitanis insculpta reperiuntur. Tu vide copiose de hac re, nec nostro loco amisso, admonentem Creuzerum in Symbolic. vernac. Tom. I. pag. 674. not. De peritia Persarum arcubus tractandis conf. etiam Bochart. Geograph. Sacr. IV, 26. pag. 264.

καὶ ἀπέθανον ὑπὸ Σκυθάρχου] »*σκυθάρων* D. H. et »in ora: al. *Σκυθαρβέων. ἴσ. Σκυθῶν.*« Liber Monac. *σκυθάρχου*, recte forsitan ex Schweighaeuseri sententia.

Χαλκεδονίων οἰκίας καὶ ἱερὰ ἐνέπρησεν] D. H. *Καρχηδονίων*; et sic quoque in lib. Monac. in cujus tamen marg. corr. manu: »*ἴσως καλχηδονίων.*« Bene. Recurrit eadem confusio infra cap. XXI.

ὃν περῶν Δαρεῖος] *περῶν* jam tacite correxerat Stephanus. Mendosum *Περσῶν* habet ed. Hoeschel.

τὸν βῶμον, ὃν περῶν Δαρεῖος κατέθετο ἐπ' ὀνόματι διαβατηρίου Διός, ἠφάνισαν] Similem in modum multo post Alexander, Macedonum rex, feliciter transgresso tum Istro, tum mari, quod Europam et Asiam secernit, Jovi *ἀποβατηρίῳ* altaria statuit, ut Arrianus enarrat, Expedit. Alex. I, 3. et II, 11, coll. Ritteri Vorhalle Europ. Völkergesch. p. 326. 327 seq. Quod ad Darium attinet, aliter Herodotus (IV, 137) atque Ctesias: duas columnas a Dario ad Bosphori ripas erectas, quibus nomina gentium, quas secum duxerat, characte-

ribus Graecis et Assyriis insculpenda idem ille curaverit. In quibus igitur gentibus cum Graeci probabiliter fuerint, eorum in gratiam Diabaterio forsan aras statutas esse, Largerio placet, qui tamen istud moris Persarum fuisse negat, qui invitissimi quoque peregrini quidquid in religionem suam transtulerint. Eo etiam accedere, quod Graecorum in Darii exercitu militantium vix talis fuisset numerus, quam quibus tale quid a Dario tributum existimes; quod vel praeter Herodoti de ara silentium, dubiam reddere universam narrationem. Et sanequam ipse mihi vix persuaserim, Graecis quo gratificaretur Darium aras posuisse, nec potius ei deo, quem summum Graeci nec minus quam Persae, diversis quamvis utrique nominibus colerent, cujus tamen nomen Ctesias, qui Graecis scripsit, non sacra Persarum in lingua, sed Graecanica, protulit; ut igitur, quae proprie Persarum fuerint, ad Graecos mores, et ad faciliorem Graecorum intelligentiam conformasse sit existimandus. *) Nam Graeci, qui Jovis, summi numinis cultui adsueti erant, illud idem ubivis reperire sibi videbantur, ubi summum quoddam numen sanctissime coli intellexerant **).

Est autem istud numen summum, quod vulgo Jovis nomine colunt, Persarum *Ormuzd*, ut certe persuadere nobis studuit Kleukerus; haud male, cum alii quoque accedant testimonia de Jove a Persis culto, deo patrio, totiusque Persicae stirpis auctore; vid. Brissonium de Reg. Pers. Princ. II, 2. p. 338 seq. II, 38. p. 369. Dorvill. ad Charit. p. 491. Kleuker. in Append. ad Zendavest. II. Part. III. p. 31 seq. nr. 62 seqq. et pag. 129. nr. 257. coll. Part. I. pag. 87. nr. 82. Assensus etiam nuperrime Rhode, die heilige Sage der Bactrer etc. pag. 474. Neque vero hoc a Persarum moribus religioneve abhorrere, in fluminum transitu rem sacram facere, testimo-

*) Conf. Hammerum in Annall. Vienn. X. pag. 242 seq.

**) Nec aliter de his sensit Osiander l. l. pag. 11.

nio est ipse Herodotus. Qui quidem Xerxem tradit (VII, 53. 54.) copias suas Hellespontum trajecturum preces fudisse ad eos deos, qui sortiti essent terram Persida *), posteaque ipsum sacra peregisse.

In unico fere hoc cum Largerio consentio, quod Ctesias solus inter veteres Jovis *Διαβατηρίου* fecerit mentionem. Jovem *ἀποβατήριον* supra memoravimus. Est procul dubio istud numen, quod salvum ac felicem praestat trajectum vel maria super vel flumina. Namque *τὰ διαβατήρια* sc. *ἱερά* crebrius occurrunt, ubi sacrificia significant diis oblata, quibus vel trajectum facilem felicemque uti nobis praebeant, contendamus, vel trajectus feliciter peracti debitas illis grates persolvamus; vid. Thucydid. V, 54. 55. 118. Xenoph. Hellen. IV, 7. 2. Copiosius istud omne sacrificiorum **) genus tractarunt Pierson. ad Moer. p. 222. seq. Valckenaer. ad Theocrit. Adoniaz. pag. 283. Boissonad. ad Philostrat. Heroic. pag. 433. Coraj. ad Heliodor. Aethiopic. pag. 161. Tom. II. Breviter ad nostrum locum ita annotaverat Andreas Schottus: »Solenne »quippe gentibus fuit, transitus causa diis sacrificare. Sic »Lucull. apud Plutarch. Euphrati taurum ferit.« Vid. ibid. cap. XXIV.

Cap. XVIII.

καὶ τοῦ Μηδικοῦ στόλου ἡγούμενος] D. H. *Ποντικοῦ*; male. Nam constat Medos a Graecis haud raro vocari Persas.

Μιλτιάδης ὑπαντιάζει] Idem verbum ab Herodoto usurpatum IV, 121. Addit autem hic Andr. Schottus: »Marathonia pugna nihil unquam celebratum magis, CCC ad eam describendam occupatis doctorum ingeniis, Plut. teste.«

---

*) — *οἱ Περσίδα γῆν λελόγχασι.* Vid. Kleuker. Append. ad Zendavesi. III. pag. 24. nr. 50.

**) Quo eodem pertinent *τὰ ἐκβατήρια, τὰ ἐμβατήρια, τὰ ὑπερβατήρια,* neque minus Romanorum *Peremnia*, de quibus Cicero de N. D. II, 3 ibique Lambin. et Davis. pag. 219. Creuz.

καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δᾶτις] Quem eundem Persarum ducem domum reversum esse salvum auctor est Herodotus VI, 119 seq. cui in hoc ipso plus tribui vult Largerius sine idonea causa, ut videtur. Nam Persas ipsos melius scire oportuit, utrum exercitus dux salvus ad suos redierit necne. Attamen potest etiam confusio quaedam hic locum habuisse, ut alium quempiam Persarum ducem cum Datide confuderit Ctesias: quae Osiandri (l. l. pag. 13) est sententia, Herodoti auctoritatem item praeferentis. Qui idem nonnihil haerens in verbis initio capitis *Δᾶτις δὲ ἐπανιὼν ἐκ Πόντου*, hic quaedam praecessisse a Photio putat, in quibus de priore aliqua Datidis in Pontum Euxinum expeditione traditum fuerit Ctesiae. At cum vocem *πόντος* promiscue usurpari constet, ab Herodoto ipso (II, 97) sic vocari mare Aegaeum, sensum talem fere Ctesiae verbis subesse: »Datis impetum fecit »e regione maris Aegaei, neque vero terrestri itinere Grae»ciam invasit.« Insulas a Persarum duce vastatas probabiliter esse Naxum atque Euboeam.

Cap. XIX.

ζήσας μὲν ἔτη ιβ' πρὸ τῆς βασιλείας, βασιλεύσας δὲ ἔτη λά.] H. Stephanus: »in altero exemplari, non sine magno errore, »scriptus est inusitato modo numerus *οώ.* pro quo hic *ιβ'.* »ubi etiam mendum esse quis suspicari possit.« Atque in numeris hic erratum esse nemo non videt; ut hactenus quidem recte Largerius Herodotum sequi malit, qui I, 109 Darium tradit, quo tempore fuerit mortuus Cyrus, tunc temporis natum fuisse *εἴκοσι κου μάλιστα ἔτεα.* Additis huc annis septem et quinque mensibus, per quos regnum administravit Cambyses, additis porro septem mensibus, per quos Magus imperium summum tenuerat, efficitur inde ex Largerii ratione, Darium, cum Persarum regnum adipisceretur, *undetriginta* annorum aetatem peregisse. Ac profecto haec ratio praeferenda, quando quidem in Ctesiae verbis mendum

inesse nullus dubito, cui ita medetur Schweighaeuserus, ut pro ιβ' legendum censeat λβ' i. e. *triginta duos* annos. Equidem olim conjeceram, κβ' vel κθ' i. e. *undetringinta;* quod librariorum culpa detorserit in ιβ'. — Obiit autem Darius, animi moerore, quem ex cladibus acceptis conceperat, teste Syncello Chronograph. pag. 19 6. *E.* *αὐτὸς δὲ Δαρεῖος οὐκ ἐνέγκας τὸ πάθος, ἐξ ἀθυμίας ἀπόλλυται.* Eadem Eusebius Chronic. pag, 53 supra.

βασιλεύσας ἔτη λά] Contra Herodotus VII, 4 triginta sex annos posuit, *) quod ideo Largerio verius videatur, quia cum Ptolemaei canone optime conveniat. Consentit cum Herodoto etiam Syncellus Chronogr. pag. 195. D. et Eusebius Chronic. p. 52: *Περσῶν ἐβασίλευσεν ὁ Δαρεῖος Ὑστάσπου — ἔτη λς.* atque Chronic. Paschal. pag. 116 B.

Δαρεῖος δὲ ἐπανελθὼν εἰς Πέρσας καὶ θύσας] Referendum hoc existimem ad eum, qui apud Persas valuisse dicitur mos, ut certis quibusdam diebus rex Persepolin s. Pasargadas (sacrum Persarum solum) adiret solemnia facturus sacra in montium cacuminibus. **) Quo in itinere cum multa secum duceret sacrificia, multa alia, quae singulis Persis obviam venientibus impertiret, factum est, ut ista sacra regisque iter toti genti acceptissima essent. Quam in rem lectu dignus est Xenophontis locus in Cyropaed. VIII, 5, 21. coll. Brissonio de Reg. Pers. Princ. I, 136. pag. 193. Nec vero minus regi proficiscenti singuli Persae pro suis quisque facultatibus dona qualiacunque offerebant. Videatur Aelianus V. H. I, 31: *νόμος οὗτος Περσικὸς ἐν τοῖς μάλιστα ὑπ' αὐτῶν φυλαττόμενος, ὅταν εἰς Πέρσας ἐλαύνῃ βασιλεὺς, πάντες αὐτῷ Πέρσαι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστος προςκομίζει κ. τ. λ.;* ubi mirum in modum istud *εἰς Πέρσας* interpretes torsit. Recte tamen Perizonius

*) Vid. Largerii not. 8 ad Herodoti l. l.

**) Confirmant, quae supra ad cap. IX posui de Persepoleos urbis Pasargadarumque ratione.

nihil se in eo absurdi videre ait, *Regem Persarum revera proficisci in Persidem*, quum ille neutiquam habitarit semper in Perside, sed plerumque extra eam, modo Susis, modo Ecbatanis, modo Babylone, rarius Persepoli. Laudat deinde Plutarchum de profectu virt. p. 78 et in Alexandro p. 703. Hinc ergo et recte et saepe legimus apud veteres regem venisse εἰς Πέρσας. — »Quin ex hoc rariore, pergit Perizonius, adventu in Persidem vel progressu in publicum, et singulas ejus regiones, quas ex instituto Cyri obedire debebat, ortum rear, ut adventanti regi munera, de quibus Auctor hic agit, singuli adtulerint.«

καὶ ὁ Βαγαπάτης δὲ τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ' ἐτελεύτησε] Lucem quodammodo haec accipiunt ex iis, quae infra §. 46 legimus, Bogorazum eunuchum a Secyndiano rege morte acerba esse affectum, quod sine ipsius permissione patris Artaxerxis mortui cadaver reliquerit; ut sanequam in more positum fuisse credas, ut qui apud defunctum maxime valuerint, ejus funus sequerentur et in sepulcris conditum diu servarent nec inde discederent. Quo certe pietatem insignem ergo dominum ereptum declarare solebant, vel, ut quibusdam videtur, impedire, quo minus ornatus, regi defuncto additus, spoliaretur. Nam lautissime *) sepultos et conditos fuisse Persarum reges haud uno testimonio liquet, magnasque Pasargadis hac ratione fuisse coarcervatas opes. **) Sic Cyri mortui et sepulti cadaver Magis traditur in custodiam, ut ex Brissonio cognosci potest; l. l. I, 249 pag. 326. E Ctesia conferri possunt hi loci §. 14. 19. 40. 44. 45. add. Heeren. Ideen I, 1 pag. 262 seq. coll. pag. 257 seq.

---

*) Vid. Brissonius l. l. I, 245 pag. 320.

**) Vid. Brissonius l. l. I, 70 pag. 96 seq. I, 181 pag. 253 seq.

Cap. XX.

καὶ Ἀρτάπανος ὁ Ἀρτασύρα παῖς γίνεται δυνατὸς παρ' αὐτῷ] D. H. Ἀρταπάνος. Herodotus, ut notat Largerius, *Artabani* cujusdam et ipse meminit, Hystaspis filii ac Darii fratris, [IV, 83. VII, 10. 11. 17. etc.] cujus summa apud Xerxem auctoritas; ac jure quidem, si certe idem est Artabanus, cujus judicio Xerxi cum Ariamene fratre disceptanti regnum obtigit, uti auctor est Plutarchus de fratern. amor. pag. 488 F. pag. 988 Wyttenb. *) Quem vero Ctesias dicit Artapanum, Artasyrae eunuchi filium ut videtur, eum vix quidem eundem esse posse atque Herodoteum, nemo non videt. Mardonius autem ille priscus sive major, cujus continuo apud Ctesiam mentio, eum Gobryae filium Dariique sororis esse censet Largerius, magna auctoritate et apud Darium et apud Xerxem pollentem.

μέγιστον ἠδύνατο Νατάκας] In marg. notatur: Ἀτακᾶς et Νατακᾶς. Monacensis liber: ἠδύνατονατακᾶς (sic). Equidem praetulerim Νατακᾶς. Vid. ad cap. V notata.

Mox pro Ἄμιστριν in marg. Ἄμαστριν et Ἄμηστριν. Adscripsit autem haec fere Andreas Schottus: »Xerxem et »Amistrin Scaliger Assuerum et Estherem interpretatur, quod »Nic. Serarius confutat.«

γαμεῖ δὲ Ξέρξης Ὀνόφα θυγατέρα Ἄμιστριν.] Quam eandem Xerxis uxorem *Amestrin* (Ἄμηστριν) Herodotus vocat, VII, 61. 114, crudelem illam ac superstitiosam, Otanisque filiam, qui quidem ut supra cap. XIV vidimus, idem est, qui a Ctesia Onophas appellatur. Apud Platonem, Alcibiad. I, cap. 19 p. 123 C. nomine Ἀμάστριδος ista Xerxis uxor occurrit, ubi Astium haec adnotasse legimus: »Cod. Venet. Ἀμήστριδι. Vind. Ἀμίστριδι. Vide de varia »hujus nominis scriptura interprr. ad Diodor. Sic. XX, 108. »T. II. p. 484 seq. et de ipsa nobilissima femina Spanh.

*) De hac disceptatione conf. etiam Herodot. VII, 1 — 3.

»de Num. Praest. p. 495. Wesseling. Obss. II, 24.« De ejusdem crudelitate infra ad §. 55 exemplum proferemus. De hac Amestri, quam male nonnulli pro *Esthera* Sacrae Scripturae habuerunt, disputavit Wesseling. Obscrvv. Varr. II, cap. 24 pag. 251 seqq. Caeterum reginae legitimae, quae multum ab illegitimis s. concubinis, quarum filii etiam a regno exclusi, differebant, plerumque ex Achaemenidis eligebantur, cum omnino ii, qui hujus stirpis fuerunt, inter se solos matrimonia iniisse, ἐκδιδόσθαι καὶ ἄγεσθαι, ut Herodoteis utar verbis, videantur. Onopham autem, sicuti sex reliquos, qui Magum regno dejecerant, ex Achaemenidarum gente fuisse, mihi admodum est credibile. Hinc quoque Megabyzum, unum ex illis septem principibus, (Hcr. III, 70. 153) Xerxis regis filiam in matrimonio habuisse infra §. 22. legimus. Vide sis etiam Heerenii Ideen I, 1. pag. 499 seq. ubi jure Ctesiae locos laudat, atque de Persarum reginis in universum videatur Brissonius, I, 106. p. 157 seqq.

καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς Δαρειαῖος] De hoc nomine infra ad §. 48 nobis erit dicendum.

ὧν ἡ μὲν Ἄμυτις κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μάμμης] Amytin supra (cap. II. X.) legimus, Cyri fuisse feminam Cambysisque matrem. Quae igitur eadem vix simul esse potuit vel Onophae vel Hystaspis uxor, Xerxisque avia. At bifariam loci difficultatem tollere liceat, si quidem μάμμην latiori acceperis sensu pro una ex aviis majoribus, ut forsitan Cyri uxor et ipsa sit intelligenda. Potuit etiam hoc nomine apud Persas usitato gaudere Onophae uxor, ut igitur de natae avia materna μάμμη sit interpretandum. Sed vide sequent. not. et confer infra ad cap. XXXVI.

ἡ δὲ Ῥοδογούνη] Breviter notat Andr. Schottus: »Rhodogunes cujusdam Persicae imaginem habes apud Philostratum lib. II, Icon. 5. [pag. 815. 816.]« Laudat Largerius Suidae locum: [Tom. III. p. 262.] Ῥοδογούνη· γυνὴ μὲν Ὑστάσπου, Ξέρξου δὲ καὶ Δαρείου μήτηρ· quod tamen ita corrigendum putat: γύνη μὲν Ὑστάσπου, Δαρείου δὲ μήτηρ, καὶ

Ξέρξου μήτηρ. Nam eadem videtur esse atque illa, cujus Ctesias mentionem facit. Unde mihi suspicio oritur, quae proxime antecedunt verba, κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μάμμης, ea nequaquam ad Amytin, sed ad Rhodogunen esse referenda. Suidae interpres haec adnotaverat: »Alia Rodogune fuit, »de qua loquitur Ctesias apud Photium pag. 118, qui eam »Xerxis filiam fuisse scribit.« — De nomine ipso Ῥοδογούνη vel Ῥοδογύνη, in historia Persica et Parthica notissimo disseruit Dorville ad Charit. p. 471. seq. unde extrema apponam: »Novimus Demetrii II Nicanoris uxorem *Rhodogunen* apud »Appianum Syriac. p. 213, item *Xerxis filiam* ap. Ctesiam »in Pers. cap. 20. quae Πολεμική videtur vocari a Dione »Chrysostomo Orat. 64. p. 592. *Artaxerxis filia* memora»tur Plutarcho in ejus vita p. 307 Oraetae uxor. Alia forte »ap. Philostr. Icon. 2, 5. [p. 815, 816, regina, quae Ar»menios vicerat, Rhodogune dicitur]. Hinc ergo Βασιλίς »Nostra ficta est. Zopyri certe filia et Megabyzi uxor, quod »scio, non est nota apud historicos sub hoc nomine. *Amy»tis* erat uxor. cujusdam Megabyzi, Xerxis filia, Artaxerxis »soror. Vide Casaub. ad Athenaeum 13, 9, 884.«

Ad quod idem nomen, auctore Dorvillio, aliud referendum, quod infra §. 43 legitur: Ἀλογούνη. —

βασιλεύει Ξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ] Narrat Plutarchus, Reg. Apophthegm. p. 173 B. C. p. 688 Wytt. Xerxem cum Arimene *) fratre de regno contendisse, sed mox reconciliatum, fratri primam apud se statuisse dignitatem summamque potentiam. Quae quidem, ut Justinianae, (II, 10) ex Ctesia sumta esse, probabiliter Wyttenbachius judicavit, in Animadvss. ad Plutarch. l. l. p. 1044.

Cap. XXI.

ὁ δὲ δὴ Ξέρξης στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τε Χαλ-

*) Altero Plutarchi loco supra laudato De fratern. Amor. pag. 488 F is dicitur Ariamenes.

κηδόνιοι λῦσαι τὴν γέφυραν (ὡς ἤδη εἴρηται) ἐπειράθησαν etc.] cf. §. 17. Veram tamen belli causam Xerxi talem fuisse existimat Largerius, ut cladem Marathone acceptam ulcisceretur, gloriamque diminutam repararet, forsitan quoque dominandi cupidine adductus. Pro *Χαλκηδόνιοι* D. H. *Καρχηδόνιοι*, assentiente libro Monacensi, qui etiam *τὲ*; cf. cap. XVII.

καὶ ὅτι Δάτιν Ἀθηναῖοι ἀνεῖλον καὶ οὐδὲ τὸν νεκρὸν ἔδοσαν] Lib. Mon. *Δάτην*, — Vide §. 18 ibique notata. Ac revera talem causam praetendisse Persas, quo belli Graecis illati excusationem haberent, haud alienum esse videtur.

καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμησε τὸν Βελιτανᾶ τάφον] Haec et sequentia ex iis unice lucem accipiunt, quae pluribus Aelianus enarravit, Var. Hist. XIIII, 3: *Ξέρξης ὁ Δαρείου παῖς, τοῦ Βέλου τοῦ ἀρχαίου διασκάψας τὸ μνῆμα, πύελον ὑελίνην εὗρεν, ἔνθα ἦν κείμενος ὁ νεκρὸς ἐν ἐλαίῳ. Οὐ μὴν πεπλήρωτο ἡ πύελος, ἐνέδει δὲ ἀπὸ τοῦ χείλους εἰς παλαιστήν. Παρέκειτο δὲ τῇ πυέλῳ καὶ στήλη βραχεῖα, ἔνθα ἐγέγραπτο, τῷ ἀνοίξαντι τὸ μνῆμα, καὶ μὴ ἀναπληρώσαντι τὴν πύελον, οὐκ ἔστιν ἄμεινον· Ἀναγνοὺς δὲ ὁ Ξέρξης ἔδεισε, καὶ προσέταξεν ἐπιχέαι ἔλαιον τὴν ταχίστην· οὐ μὴν πεπλήρωτο· ὁ δὲ πάλιν προσέταξεν ἐπιχέαι· αὔξησιν δὲ οὐκ ἐλάμβανεν· ἕως ἀπεῖπε μάτην ἀναλίσκειν τὸ ἐπιχεόμενον. Κατακλείσας δὲ ὀπίσω τὸν τάφον, ἀπηλλάγη ἀθημονῶν. Οὐ διεψεύσατο δὲ ἡ στήλη, ὅσα προεῖπεν. Ἀθροίσας γὰρ ἑβδομήκοντα μυριάδας ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, κακῶς ἀπήλλαξεν· εἶτα ἐπανελθὼν, αἴσχιστα ἀνθρώπων ἀπέθανεν, ἀποσφαγεὶς νύκτωρ ἐν εὐνῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ.* Haec ille, quae ipsius verbis exscribi oportebat. Ex iis tamen, quae doctissimi interpretes ad Aeliani locum annotarunt, nonnulla, quae summopere mihi huc facere videntur, adponam. Sic *Belitanas* iste Largerio est *Belus* *) vetere Persica vel potius Assyriaca lingua,

*) Cf. Perizonii Origin. Babylonn. cap. V, pag. 57 — 62. Herod. I, 182, ubi statuam e Iovis *Beli* templo, a Xerxe, invito sacerdote abreptam legimus. Cap. 187 idem simile quoddam, atque Ctesias, de

suffragante Aeliani loco, qui *Βήλου τοῦ ἀρχαίου μνῆμα* memorat. Quod Beli sepulcrum in pyramidis quadratae formam exstructum, a Xerxe dirutum fuisse auctor est Strabo XVI, p. 738. »Ex Aeliano tamen, ait Perizonius, colligas »intimum penetrale, in quo fuerit solium seu conditorium, »relictum integrum. *Βελιτανῶ* autem Ctesiae Kuhnius pro »*Belisthana* putat dictum et interpretatur *Beli regionem*, quia »בטאן apud Persas *regionem* notat. Sed praeterquam quod absurdum est, dici ita junctim *sepulcrum Beli regionem*, antiquius etiam illud nomen fuit, quam ut ex posteriori lingua Persica deduci debeat. Adde opportunissimam esse hujus vocabuli significationem, iisdem plane literis, in lingua Hebraica et Chaldaica seu Babylonica, ubi *Belitana* notat *Belum* seu *dominum validum* ac *potentem;* איתן enim *validus* est et robustus apud Hebraeos, unde Chaldaeum erit, solita istic terminatione איתנא quod si maxime in reliquiis Chaldaicae linguae nunc forte non occurrat, tamen id olim, ut ista appellatio, *Belitana*, fuit antiquissima, etiam Chaldaeis in usu fuisse, ex Hebraico sermone, ubi frequens est, colligere licet, plane ut vicissim hebraica multa eruuntur e linguis cognatis.« Jo. Fr. Schroeerus Imper. Babylon. et Nini pag. 80 sect. III. §. 7 Nobonassarem eum habet, quem libri sacri *Baledan* et Ctesias *Belitana* nominant; cum Baladan, idoli cujusdam nomen nil aliud esse nisi *Baal*, cui additum ארן i. e. *dominus*.

De Deo *Belo* lectu dignissima Hammerus nuper adnotavit in Wiener Jahrbüch. X, p. 239 Not. 1. Add. Gesenius Commentar. in Iesai. Tom. II. pag. 335 seq. Berthold. ad Daniel. I, 2. pag, 180 seq.

καὶ τὴν πύελον ἐλαίου οὐκ ἴσχυσεν πληρῶσαι] *πύελος* quid sit, longa disputatione exposuit Perizonius ad Aeliani

---

Nitocris, Babylonicae reginae sepulcro prodidit; quod tamen Plutarchus ad Semiramidem refert; v. Apophthegmm. regg. p. 173 B. p. 687 Wytt.

l. l. »Est enim proprie ac primitus, *loculus*, *solium*, in »quo ipsum cadaver deponebatur, a *πύον*, *pus*, *tabum*, unde »et *πύϑω* puteo, et Latinorum *putei* ac *puticuli*; in quibus »cadavera pauperum abjiciebantur et putescebant.« De aliis hujus vocis significationibus nunc quaerere non vacat.

Cap. XXII.

ἀγγέλλεται αὐτῷ Βαβυλωνίων ἀπόστασις] Multus hac de re Herodotus III, 150 seqq. atque Justinus I, 10, ad Darii Hystaspis regnum uterque hanc Babyloniorum seditionem referens. Zopyri et Babyloniorum defectionis Plutarchus quoque meminit, Apophthegmm. Regg. p. 175 A. p. 687 Wytt., Herodotum opinor secutus, cujus locus haud fugit doctissimum interpretem, pag. 1043. Idem tamen Plutarchus paulo post pag. 173 C. pag. 688 Wytt. de defectione quadam Babyloniorum, quae Xerxe regnante exorta est, tradit, ubi Ctesiam, de quo tamen alias detrahere haud est veritus, ante oculos illum habuisse mihi admodum est verisimile. — Caeterum cf. etiam Largerii not. 274 ad Herodot. III, 159. Mox pro *οὕτως* D. H. *οὕτω*. Eadem diversitas paulo infra eodem capite.

καὶ Ζωπύρου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ὑπὸ σφῶν ἀναίρεσις] De nomine Zopyri haec Dorvillius ad Charit. p. 472: »Decantatum in Persicis rebus nomen. Atqui unde id tam »bene Graecum? utrum deflexerunt ad suum idioma, an »*ἰσοδύναμον* substituerunt? S. Bochartus Hierozoic. L. III, »c. 11. p. 414 *Ζωπύρων*, *vesparum* generi more suo Chal»daeam et Arabicam adfingit originem. A. Relandus omisit »in *Λειψάνοις* Persicis.«

πλὴν ὅτι ἡμίονος αὐτῷ ἔτεκεν] In his igitur Herodotum consentientem habet Ctesias; vid. III, 153. Annotat Largerius, mulas quamvis genitalibus praeditas, nequaquam prolem edere; Aristotelis ille usus testimonio, qui mulam gravidam quidem factam, neque vero natum edidisse enarrat.

(Hist. An. VI, 24. p. 882 B.) Addit Plinius H. N. VIII, 44. p. 470, 12: »Est in Annalibus nostris (mulas) pe»perisse saepe, verum prodigii loco habitum.« Et sanequam saepius mulae partus a veteribus commemoratus, sed semper prodigii loco habitus. Quae multa occurrunt exempla, nostri quoque aevi testimoniis probari ait doctissimus Beckmann. ad Aristotel. Auscultt. Mirabb. cap. 70. pag. 142, coll. 427, ubi ad unum fere omnia et veterum et recentiorum testimonia collaudata reperies.

ἔπει τάγε ἄλλα Μεγάβυζον οὗτος λέγει] Fuit forsitan is Megabyzus, qui et Zopyri pater et socius Persarum, qui magum interfecerant, ab Herodoto III, 153 appellatur. De nomine ipso quod alii proferunt Μεγαβάζος, Interpretes ad Herodoti locum exposuerunt. Recurrit eadem scripturae diversitas infra §. 33; ubi a Ctesia et Diodoro, utroque Μεγάβυζος scribente dissentit Thucydides, scribens Μεγάβαζος; confer sis potissimum Ducker. ad Thucydid. I, 109, cujus non fuit immemor Wesseling. ad Diodori Sicul. XI, 74, pag. 460. Plura Hemsterhusius ad Luciani Timon. p. 383. Tom. I. ed. Bip. Dorvillius ad Chariton. p. 472 et Perizonius ad Aeliani V. H. II, 2. Est enim nomen, quod licet saepius in Persarum historia recurrat, neutiquam tamen omnibus Persarum ducibus commune fuisse credo, quo forsitan Hesychii locus s. v. ducere possit, sed iis modo, qui genus e nobilissima Megabyzi illius stirpe duxerint, ut eos a vero aberrasse crediderim, qui solum dignitatis nomen esse existimarunt. Vid. Gottleber. ad Thucydid. I, 109.

δίδωσι δὲ αὐτῷ Ξέρξης ἄλλα τε πολλὰ καὶ μύλην χρυσῆν] Parum se hujus doni rationem perspicere ait Largerius. Finxisse videri a Ctesia copiosa oratione monstrare studuit. Atqui haud pauca ejusdem generis ornamenta et insignia eaque aurea cuncta, carmine Persarum regio, quod dicitur Schahnameh, celebrantur, qualia Hammerus recenset, nec nostro loco omisso. v. Wiener Jahrbüch. IX, p. 63. cf. etiam Barnab. Brissonius l. l. I, 154, p. 219. Est autem, si

quid video, hujus doni ratio ex universa vitae ratione, qua Persae utebantur, petenda. Quos agriculturam plurimi fecisse, inter omnes constat, *) ut adeo ipsius fuerit regis, quotidie per aliquod tempus in agro suo (in Paradiso) opus facere, atque in eos, qui optime agros colebant, praemia et beneficia conferre. **) Nolim nunc altius hanc in rem descendere, de qua insigniora protulerunt viri doctissimi Creuzerus Symbol. I, p. 714 seqq. atque Hammerus, l. l. IX, p. 81 — 83. Quae qui accurate perlegerit, illi haud mirum videbitur quod Rex, quem maxime honoratum esse vellet, tali munere donabat, quod ad agriculturam, vel ad ea, quae agricultura quaeruntur, quam maxime pertinere videbatur. Quod vero *aurea* mola dono fuit data, hinc explicandum puto, quod *aurum*, ut omnino res Soli similes, res splendidae Persis fuere sacrae, maximi igitur habitae. Vid. si placet, Anhang z. Zendavesta III, p. 184. coll. p. 56. 75. Freinshem. ad Curtium. III, 13, 10 et Strabo XV, p. 1067 de Persis: *κοσμουνται οἱ παῖδες χρυσῷ τὸ πυρωπὸν τιθεμένων ἐν τιμῇ· διὸ οὐδὲ νεκρῷ προςφέρουσι καθάπερ οὐδὲ τὸ πῦρ κατὰ τιμήν.* Cogitanda autem procul dubio *mola manuaria* sive *manualis*, qualis non solum Iudaeis veteribus fuit in usu, sed etiam hodiernis orientalibus usui est; conf. Niebuhr. Reise etc. B. 51. R. I, 150. cum tabula.

Cap. XXIII.

Ξέρξης συναγείρας στρατιὰν (D. H. *στρατείαν*) *Περσικὴν ἄνευ τῶν ἁρμάτων, ὀγδοήκοντα μυριάδας καὶ τριήρεις*

---

*) Vid. modo, ne plura, *Reynier* Economie publique et rurale des Perses (Paris 1819.) pag. 253 seqq. *Rhode*, Die heilige Sage der Bactrer etc. pag. 517. 518.

*) Vid. Barnab. Brissonium I, 159 p. 222 ibique Xenophontis locum.

χιλίας, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.] Herodotus VII, 60: συμπαντὸς δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες; et VII, 87: ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. In quo tamen numero et calones, et mercatores, et mulieres, et reliquam totam quae exercitum sequebatur, turbam, inclusam esse existimem. Atque ut in hujusmodi rebus plerumque fit, scriptores de militum numero, quibuscum Graeciam Xerxes invaserit, inter se magnopere dissentiunt; quos omnes expromere non attinet post diligentes Brissonii curas, l. I. III, 72. p. 743 seq. Add. Aelian. V. H. XIII, 3: Ἀθροίσας γὰρ (ὁ Ξέρξης) ἑβδομήκοντα μυριάδας ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, κακῶς ἀπήλλαξεν.

Navium numerum quod attinet, ita Herodotus VII, 97: τριηκόντεροι δὲ καὶ πεντηκόντεροι, καὶ κέρκουροι, καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια. Qui numerus etsi verus esse potest, Ctesiae tamen sua constabit auctoritas, ut qui naves bellicas, triremes tantum, recensuerit, cum Herodotus omnis generis navium tria millia ponat. Cum Ctesiâ caeterum Aeschylus ac Plutarchus consentiunt, alii ab eo dissentiunt; quae omnia a Brissonio collecta sunt singulari industria, III, 73. p. 747 seqq.

ζευγνὺς τὴν Ἄβυδον] i. e. *Abydum ponte jungens*. Vid. ad cap. XVII adnotata.: Eodem modo Florus IV, 12: »*Bonnam* et *Gesoniam* cum pontibus *junxit*« loco admodum vexato.

Δημάρατος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρεγένετο ἤδη πρῶτον] Contra atque Herodotus, qui Demaratum vivo adhuc Dario, inque belli apparatu occupato, Susa venisse auctor est; VII, 3. coll. VI, 70. De Demarato praeterea videatur ejusdem Herodoti VII, 101 — 103.

προσβάλλει — δι' Ἀρταπάνου ἔχοντος μυρίους] Medos et Cissios primos fuisse, qui Leonidam aggressi sunt, tum decem millia, quae *Immortalium* nomen gerebant, duce Hydarne, apud Herodotum VII, 210. 211 legimus, qui in

eo a Ctesiâ non discrepat, quod et ipse paucos (*ὀλίγους*) Laconum occubuisse refert. Forsitan etiam vitium irrepsit in Ctesiae numerum, qui revera parum videtur credibilis.

εἶτα μαστιγοῦνται ἐπὶ τὸ πολεμεῖν] Locos aliorum scriptorum, qui de hoc more Persarum milites ad pugnam flagellis excitandi agunt, jam Largerius occupavit. Sunt autem fere hi: Herodot. VII, 56 et 223, 103, Xenoph. Anab. III, 4, 24.

ἔλυσε τότε τὸν πόλεμον] Verterim equidem: »*pugnam tunc solvit*, *diremit.*« Herodotus VII, 213, 214: *ἀπορέοντος δὲ βασιλῆος, ὅτι χρήσεται τῷ παρέοντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου ἀνὴρ Μηλιεὺς ἦλθέ οἱ ἐς λόγους κ. τ. λ.* Nolim reliqua adscribere, quae a Ctesiae narratione nonnihil differre constat. Forsitan ita in Persarum annalibus, e quibus sua Ctesias deprompsit, fuit proditum; quod tamen ipsum non impedit, quo minus Herodoti narrationem ut de re, quae Graecis melius innotescere potuerit, et ipse veriorem ducam.

Cap. XXIV.

Θώραξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς καὶ Τραχινίων οἱ δυνατοὶ, Καλλιάδης καὶ Τιμαφέρνης παρῆσαν] De *Thorace* Larissaeo, qui Xerxis partibus enixe adhaesit, plura leguntur apud Herodotum IX, 1, cum Wesselingii nota. Quae inde huc assumsit Largerius in nota ad h. l. — Pro *Θώραξ* Max. Marg. *Θύραξ*. Quod vero Hoescheliana editio articulo ante *Θεσσαλός* caret, id ne probemus, vehementer caveamus. Tali enim in formula, articulo ipso rex vel certe princeps quidam (*ὁ Θεσσαλός* pro *rege Thessalorum*) designatur. Conf. Wesseling. ad Herodot. I, 2, IV, 127. Fischer. ad Xenoph. Cyropaed. I, 1. — Mox pro *στρατιὰν* D. H. *στρατείαν*. De Ephialte vid. Herodot. VII, 223 seq.

καλέσας δὲ Ξέρξης τούτους τε καὶ τὸν Δημάρατον καὶ τὸν Ἡγίαν τὸν Ἐφέσιον] Cum Demarato, si Herodoto credamus, jam antea de hac re verba fecerat Xerxes; vid. VII, 101 —

104. Hegias ille *Ephesius*, idem forsan est, qui Herodoto est *Elensis*. Tisameni frater, IX, 33. Quae reliqua Largerius ineptit, lubentes ei largiamur. — Marg. Max. pro Ἡγίαν, Ὀγίαν.

ἡγουμένων δὲ τῶν δύο Τραχινίων διὰ δυςβάτου, στρατὸς Περσικὸς διελήλυθε, μυριάδες τέσσαρες] Locus δυςβατὸς pluribus ab Herodoto VII, 216 describitur. Supplendum vero ad Nostri διὰ δυςβάτου, χωρίου; vid. Lamb. Bos. Ellips. L. Gr. p. 566 ed. Schaef. — Pro Τραχινίων D. H. Τραχηνίων.

μυριάδες τέσσαρες] Herodotus eam exercitus partem, cui Hydarnes praefuit, statim e Xerxis castris profectam esse narrat. (VII, 215.) Quam ipsam aliis e locis (VII, 211, 83) Immortales istos, qui vocabantur, decem mille fuisse, conjicimus.

καὶ κυκλωθέντες ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες] Vid. Herodotus VII, 225.

CAP. XXV.

Ξέρξης δὲ πάλιν στράτευμα πέμπει κατὰ Πλαταιέων, μυριάδας ιβ′] Quae hic de pugna Plataeensi Ctesias narrat, haec aliorum scriptorum fide constat postea demum, Athenis captis, proelioque navali ad Salaminem commisso, contigisse; quae temporum confusio vix cuiquam probanda erit, qui Herodotum de rebus Graecis veriora prodidisse sibi jure persuaserit.

ἡγούμενον αὐτοῖς Μαρδόνιον] D. H. ante αὐτοῖς inserit δέ, quod et Monacensis liber ignorat.

μυριάδες ιβ′] Trecentos mille Persas, una cum quinquaginta mille Graecis opem ferentibus recenset Herodotus VIII, 113. IX, 32.

ἀντιστρατεύει δὲ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος, τριακοσίους μὲν ἔχων Σπαρτιήτας, χιλίους δὲ τῶν περιοίκων, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἕξ] Lib. Monac. τ̄ μὲν ἔχων σπαρτιτας. — Contra Herodotus IX, 10, 11, 28, 29, quinque Spartanorum millia, quorum unusquisque septem helotas secum ducebat,

(quadraginta igitur millia), decem millia Lacedaemoniorum circumhabitantium, ad bellum profectos enarrat; quibus si adjeceris, qui Athenis vel aliis quibuslibet ex urbibus confluxere, existit inde numerus centum decem millium, qui cum Pausania fuerint.

τῶν περιοίκων Largerius vertit: » Lacédémoniens des » villes voisines de Sparta. « Fuisse enim Spartae subditos, qui terrae Laconicae urbes circa Spartam incoluerint. Eodem vocabulo usus quoque Herodotus IX, 11. coll. 28. Plura Duckerus ad Thucydid. VIII, 22. Kortüm Beyträge zur Geschichte Hellen. Staatsverfass. pag. 33.

κατάκρατος ἡ Περσικὴ στρατιά] Lib. Monac. rectius κατὰ κράτος. Vid. ad cap. VII. Mox D. H. male στρατεία.

καὶ φεύγει τραυματισθεὶς καὶ Μαρδόνιος] Mardonium in pugna Plataeensi occubuisse, Herodoto teste (IX, 64) constat; ut adeo ejusdem sepulcrum ostenderetur; vid. Pausan. IX, 2, p. 714. Aliorum scriptorum testimonia, qui quamvis alias Ctesiae vestigia legunt, hic tamen eum relinquunt, Largerius magna cum industria congessit; Diodor. Sic. XI, 31. T. I, p. 428. Plut. Aristid. p. 330 C. Pausan. III, 4, p. 214. Strabo IX, p. 632.

οὗτος ὁ Μαρδόνιος πέμπεται συλῆσαι τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν παρὰ Ξέρξου] Contende cum his Herodot. VIII, 35 seq. Justin. II, 12, p. 109, qui quatuor mille milites Delphos a Xerxe missos narrat. Quae reliqua hinc argutatur Largerius, silentio premere satius duxi.

χαλάζης ἐπιπεσούσης παχείας] Vel mirabilius ista tradit Herodotus VIII, 37.

Θηβαῖοι δ' ἦσαι οἱ κατὰ Πλαταιέων τὸν Ξέρξην κινοῦντες] Thebanos semper inimicos fuisse Plataeensibus, cum aliunde constat, tum vero etiam diserto Thucydidis ex testimonio, qui multa hanc in rem initio libri secundi prodidit. Sic, ut alia taccam, II, 2: οἱ Θηβαῖοι ἠβούλοντο τὴν Πλάταιαν, ἀεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν, προκαταλαβεῖν κ. τ. λ.

CAP. XXVI.

Ξέρξης δὲ ἐπ' αὐτὰς Ἀθήνας ἐλαύνει] conf. Herodot. VIII, 51, quem, temporum rationem si exceperis, in plerisque cum Nostro congruisse senties.

καὶ Ἀθηναῖοι πληρώσαντες ἑκατὸν δέκα τριήρεις] *ducentas* naves ab Atheniensibus impletas, Herodotus VIII, 61 tradit. — Mox D. H. *ἀναιρεῖ* pro *αἱρεῖ* et pro *ἐμπίμπρησι* Max. Marg. *ἐμπίπρησι*. Herodot. VIII, 51 et ipse habet *κενὴν αἱρεῖ*.

τέλος κἀκείνων νυκτὶ φυγόντων, κἀκείνην συνέφλεξαν] Quae aliter refert Herodotus VIII, 51 — 54. Nam Atheniensium senes, in arce relictos, cum ipsam urbem, patriumque solum relinquere noluissent, aliquamdiu se fortiter ac strenue defendisse auctor est, postea vero, cum Persae in arcem irrupissent, omnes ad unum occubuisse, arcemque ipsam incensam planeque dirutam esse. — Pro *συνέφλεξαν* D. H. *συνέφλεξεν*.

— *ἐχώννυε χῶμα ἐπὶ Σαλαμῖνα*] Quod ipsum Herodotus VIII, 97 post proelium Salaminium factum esse perhibet.

— *ἐλθὼν ἐπὶ στενότατον τῆς Ἀττικῆς, ὃ Ἡράκλειον καλεῖται*] Apte his verbis Phanodemum apud Plutarch. V. Themistocl. p. 118 [cap. 13 init.] admovit Largerius: *ἅμα δ' ἡμέρᾳ Ξέρξης μὲν ἄνω καθῆστο τὸν στόλον ἐποπτεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημός φησιν, ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον, ᾗ βραχεῖ πόρῳ διείργεται τῆς Ἀττικῆς ἡ νῆσος*. — D. H. *στενώτατον*. At Max. Margunii et Monacens. liber: *στενότατον*, quod jure non immutavit Schweighaeuserus. Sic Diodorus Sicul. II, 8: *κατὰ τὸ στενότατον μέρος*, quod tamen, si Eichstaedium audias Praefat. ad Diodor. Sicul. pag. XLIV, mutabis in *στενώτατον*. Quo tamen cautius egit Heindorfius ad Platon. Phaedon. pag. 236 seq., ne Fischero quidem assentiens, qui alias cautissimus, hic tamen vocalem longam reponere non est veritus. Vid. ad Welleri Grammatt. p. 85. Spec. II. Equidem in scriptore, qualis Noster est, *στενότατον* mutare non ausus sum. Apud Plutarch. Vit. Flam. 4. occurrit *στενώτατος* et

Philopoem. 2. fin. στενώτερος; sed utrobique Monacensis liber Nro. 85 ponit ō pro ω̄. Apud Polybium et Appianum eadem obvia lectionis diversitas, ubi tamen optimos codices in ω̄ consentire asserit Schweighaeuserus Animadverss. ad Polyb. IV, 42, pag. 73. Tom. VI.

τοξόται μὲν ἀπὸ Κρήτης προςκαλοῦνται καὶ παραγίνονται] Quod ab Herodoto omissum, memoratu tamen dignissimum censet Largerius; quod vero Cretae nunc demum, hac data occasione ab Themistocle et Aristide arcessiti fuerint, id negat, cum Cretas jam antea copiarum suarum partem, quae ipsis obtingebat, ad exercitum Graecorum misisse probabilius sit. Nonnulla itidem de arte arcuum tractandorum, qua per totam fere antiquitatem Cretae fuerunt insignes, adjecit, allatis duobus Pausaniae locis, IV, 8, p. 298. et I, 23, p. 54. Ab Apolline enim primi hominum hanc artem edocti feruntur; vid. Potter Archaeolog. Graec. ex edit. Rambach. II. pag. 83. cf. etiam Horat. Od. I, 15, 17. IV, 9, 17 ibique Interprr.

Περσῶν μὲν ναῦς ἐχόντων ὑπὲρ τὰς χιλίας, στρατηγοῦντος αὐτοῖς Ὀνόφα, Ἑλλήνων δὲ ἑπτακοσίας] Constabat Persarum classis, si Herodotum audiamus, navibus mille ducentis septem, (Herod. VIII, 66) Graecorum navibus trecentis octoginta. (ib. 82.)

Onophae nomen tacet Herodotus, Ariabignem, Darii ipsius filium aliosque Persarum praefectos nominat, VII, 97. VIII, 89.

καὶ διαφθείρονται περσικαὶ πεντακόσιαι νῆες καὶ φεύγει Ξέρξης] Aliter Herodotus (VIII, 89) atque Diodorus Siculus, (XI, 19) qui Persas ducentas, praeter eas, quae Graecis captae sint, naves, Graecos vero quadraginta solum amisisse asserit.

βουλῇ πάλιν καὶ τέχνῃ] Verba *καὶ τέχνῃ* absunt a Monacensi libro.

Cap. XXVII.

Ξέρξης δὲ περάσας εἰς τὴν Ἀσίαν] conf. Herod. VIII, 117 seqq.

ἔπεμπε Μεγάβυζον τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι] Iam supra cap. XXV de quadam Xerxis expeditione Delphos missa verba fecerat, cum Herodoto aliisque auctoribus probe consentiens; hujus alterius vero expeditionis cum nemo quisquam veterum mentionem faciat, cumque eadem mirum in modum temporum rationem pervertat, jure dubitare licebit, eandemque rejicere vix reverebimur; factum tamen hinc esse putamus, quod vel Persarum annales ita contra veritatem retulerant, vel Photius ipse ea, quae ad cap. XXV apponenda erant, immemor huc rursus transtulerit.

πρὸς Ξέρξην ὑπέστρεφε] Quod idem verbum eadem in re Herodoto frequentatur; cf. IV, 128. 140. VII, 211. coll. IV, 129.

ἀποστέλλεται Ματακᾶς] In marg. et in libro Monacensi: *μάτακας*. Vid. ad cap. V. — Mox verba *ὁ εὐνοῦχος* absunt a libro Monacensi.

καὶ δὴ οὕτως ποιῆσαι] D. H. *οὕτω*, refragante Cod. Monacens.

Cap. XXVIII.

ὡς προείρηται] supra cap. XXII.

Cap. XXIX.

Ἀρτάπανος δὲ μέγα παρὰ Ξέρξῃ δυνάμενος, μετὰ Σπαμίτρου κ. τ. λ.] D. H. *Ἀρτάβας*. Max. Marg. *Ἀρτάβανος*. Cod. Monacens. *ἀρτάπανος* (β superscr.) (sic.) Quem *Artapanum* Noster, eum Herodotus semper *Artabanum* nominat, atque Diodorus Sicul. XI, 69, qui, eadem copiosius enarrat, et ita quidem, ut e Ctesiae ipsius narratione sua desumsisse videatur.

Spamitram Ctesias §. sequenti Aspamitren vocat, quod epitomatoris culpâ factum esse videtur. Apud Diodorum idem audit Mitridates, regii cubiculi praepositus s. cubicularius,

quae summa fuit dignitas, ut bene monstravit Wesselingius ad l. l., qui etiam haec addidit: »Aristoteles, cui caedis auctor *Ἀρταπάνης*, metu in hoc scelus impulsum ait, *φοβούμενον τὴν διαβολὴν τὴν περὶ Δαρείου ὅτι ἐκρέμασεν οὐ κελεύσαντος Ξέρξου*, Politic. Lib. V, 10, quae brevius proposita, quorsum spectent, non divino.« Est locus Aristotelis, ubi de regibus s. principibus, qui metus causa interfecti sunt, loquitur, Polit. V, 8 (vulgo 10) §. 14, pag. 222 Schneid. *οἷον Ξέρξην Ἀρταβάνης* (sic), *φοβούμενος τὴν διαβολὴν τὴν περὶ Δαρείου, ὅτι ἐκρέμασεν οὐ κελεύσαντος Ξέρξου, ἀλλ' οἰόμενος συγγνώσεσθαι ὡς ὑμνημονοῦντα διὰ τὸ δειπνεῖν.* Tu vid. annotat. Schneideri Tom. II, p. 343, ubi loco difficiliori varieque tentato mederi studuit. Equidem hunc in modum restituerim, *οἷον Ἀρταξέρξην Ἀρταβάνης, φοβ. τ. διαβ. τ. π. Δαρ., ὅτι ἐκρέμασεν, οὐ κελεύσαντος Ἀρταξέρξου, ἀλλ' κ. τ. λ.*: quemadmodum Artaxerxi Artabanes insidias struxit, timens criminationem de Dario, quem Artaxerxis injussu suspenderat, putans tamen, se ab illo veniam accepturum, utpote immemore hujus rei propter coenam. *Ἀρταξέρξης* autem a librariis saepe in *Ξέρξης* mutatum reperio; si quidem idem vitium in Ctesiae Pers., cap. 35 irrepsit. — De re ipsa minus accurate Aelianus V. Hist. XIII, 3, (*ὁ Ξέρξης*) *ἐπανελθὼν, αἴσχιστα ἀνθρώπων ἀπέθανεν, ἀποσφαγεὶς νύκτωρ ἐν τῇ εὐνῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ.* Quae cum ita sint, copiosiorem tamen Diodori (XI, 69) et Justini (III, 1) narrationem, quam utramque ex Ctesia fluxisse magna mihi est suspicio, huc apponere nolui, quippe longiorem, quam quae huc describi possit.

καὶ πείθουσιν Ἀρτοξέρξην] D. H. *Ἀρταξέρξην* et sic semper in seqq. Tu vide ad cap. XXXV,

καὶ παραγίνεται Δαρειαῖος ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου] Pro *Δαρειαῖος* D. H. *Ἀρταξέρξης*, ut mox pro *Ἀρτοξέρξου*, *Δαρειαίου*. Etiam Max. Marg. hic habet *Δαριαίου*.

πολλὰ βοῶν καὶ ἀπαρνούμενος] D, H. *παραιτούμενος*. Mox absunt a Monac. libro verba *τοῦ πατρός*.

Cap. XXX.

καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς Ἀρτάπανος Μεγαβύζον] Pro Megabyzo *Bacabasum* Justinus III, 1 nominat, quod e Ctesiâ corrigendum censet Largerius, audacter sanequam, quandoquidem in scriptura nominum propriorum admodum variare antiquos libros satis est notum. Videantur omnino Diodori ac Justini loci, quos modo adscripsimus.

καὶ ἀπόλλυται πικρῷ καὶ κακίστῳ θανάτῳ Ἀσπαμίτρης] Aliter Justinus, loco supra laudato, Diodorus Siculus l. l. de his quidem nihil. — Pro *Δαρειαίῳ* Max. Marg. *Δαριαίῳ* ut capite antecedenti.

σκαφεύεται γὰρ]. Quaenam istaec fuerit poena, ex Plutarchi verbis optime intelligitur, Vit. Artax. 16 p. 1019 B. »τὸ δὲ σκαφευθῆναι τοιοῦτόν ἐστι· σκάφας δύο πεποιημένας ἐφαρμόζειν ἀλλήλαις λαβόντες, εἰς τὴν ἑτέραν κατακλίνουσι τὸν κολαζόμενον ὕπτιον· εἶτα τὴν ἑτέραν ἐπάγοντες καὶ συναρμόζοντες, ὥστε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἔξω καὶ τοὺς πόδας ἀπολαμβάνεσθαι, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πᾶν ἀποκεκρύφθαι, διδόασιν ἐσθίειν τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν μὴ θέλῃ, προςβιάζονται, κεντοῦντες τὰ ὄμματα· φαγόντι δὲ, πιεῖν μέλι καὶ γάλα συγκεκραμένον ἐγχέουσιν εἰς τὸ στόμα καὶ κατὰ τοῦ προσώπου καταχέουσιν. **) Εἶτα πρὸς τὸν ἥλιον ἀεὶ στρέφουσιν ἐναντία [alii minus bene: ἐναντίον] τὰ ὄμματα, καὶ μυιῶν *) προςκαθημένων πλῆθος πᾶν ἀποκρύπτεται τὸ πρόσωπον. Ἐντὸς δὲ ποι-

*) Verba *εἰς τὸ στόμα* usque ad *καταχέουσιν* a Junt. Ald. et Crater. absunt, a librario, ut putat Henr. Stephanus, temere ob concursum verborum *ἐγχέουσιν* et *καταχέουσιν* omissa. Neque eadem vertit Cruserius neque Xylander. Reiskio post *συγκεκραμένον* deesse videtur *κἂν μὴ θέλῃ*, et ad eandem vocem subaudiendum e praegressis: *διδόασιν*. Nos in lectione vulgata, quam etiam optimus liber Palatinus nr. 283 tuetur, substitimus.

**) Cod. S. G. et Palatinus, Ed. Junt. Ald. Crat. *μυῶν* parum recte. De iis, quae continuo sequuntur verbis, mire a librariis tractata in Creuzeri Meletemm. III, p. 66 seq. monui.

οὖντος, ὅσα ποιεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι ἐσθίοντας ἀνθρώπους καὶ πίνοντας, εὐλαὶ *) καὶ σκώληκες ὑπὸ φθορᾶς καὶ σηπεδόνος ἐκ τοῦ περιττώματος ἀναζέουσιν, **) ὑφ' ὧν ἀναλίσκεται τὸ σῶμα διαδυομένων εἰς τὰ ἐντός. Ὅταν γὰρ ἤδη φανερῶς ***) ᾖ τεθνηκὼς ὁ ἄνθρωπος, ἀφαιρεθείσης τῆς ἐπάνω σκάφης, ὁρῶσι τὴν μὲν σάρκα κατεδηδεσμένην, †) περὶ δὲ τὰ σπλάγχνα τοιούτων θηρίων ἑσμοὺς ἐσθιόντων καὶ προςπεφυκότων. Quae vix aliunde quam e **Ctesia** hausta esse arbitrer.

καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἄμιστρις] Max. Marg. Ἄμυστρις.

Ἀπολλωνίδου ἰατροῦ τοῦ Κῴου] D. H. Ἀπολλωνίου. Adscripsit autem haecce Henr. Stephanus: »In utroque exemplari legitur hic Ἀπολλωνίου; at contra in iis locis, qui sunt cap. 41 utrumque Ἀπολλωνίδης et Ἀπολλωνίδην scriptum habet.«

Cap. XXXI.

Ἀφίσταται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα καὶ ὁ σατράπης, ἄλλος Ἀρτάπανος·] »Ἀ τ ά β α ν ο ς D. H. et sic etiam editio H. Stephani

---

*) Hesychius: εὐλαί, οἱ ἐν τοῖς τραύμασιν γινόμενοι σκώληκες. Sunt, quos dicimus *Vermes*; vid. Stephani Thes. L. Gr. s. v.

**) Parum absone Herodotus IV, 205: ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐ ξ έ ζ ε σ ε, ubi vid. Wesselingius.

***) φ α ν ε ρ ῶ ς e S. G. codice editum, pro vulgata: φ α ν ε ρ ό ς, quae etiam in Palatina comparet, quaeque eadem, si quid video, minime erat sollicitanda. Conf. modo, ut alia sexcenta taceam, Wolfius ad Demosth. Leptin. p. 256 ubi itidem φανερός male mutatum videmus in φανερῶς. Add. Plutarch. Lycurg. 5 init. et Themist. 2. Arat. 49 med. 50 init. ubi eodem modo δῆλος occurrit.

†) Recurrit idem verbum in Artaxerx. 25: ἀλφοῦ κ α τ α ν ε μ η θ έ ν τ ο ς αὐτῆς τὸ σῶμα i. e. corpore putredine *absumto*. Dicitur enim de morbis et ulceribus νέμεσθαι et κατανέμεσθαι. Vid. Wyttenbach. ad Plut. de S. N. V. p. 16 Annott. Add. Plutarch. Pericl. 34. — Mox περὶ δὲ τὰ σπλάγχνα, quod e S. G. editum, a Palatino confirmatur. Pro π ρ ο ς π ε φ υ κ ό τ ω ν male Junt. Ald Crat. προπεφυκοτων, non addicente Palatino libro.

prima.« Sed in editione Stephaniana, quae prodiit 1570, dilucide expressum video *Ἀρτάβανος*. Caeterum haec vulgo ita vertunt: »*desciscunt ab Artaxerxe Bactra, aliusque item* »*praefectus Artapanus*«, veluti si is alterius provinciae non Bactrianae fuerit satrapa. At *ὁ σατράπης ἄλλος Ἀρτάπανος* est Bactrae satrapa, neque tamen ille Artabanus, quem paulo ante commemoraverat, regiae parricidam domus, sed alter ejusdem nominis satrapa Bactrorum. Monuit *Bayerus* Histor. Regn. Bactrian. X, pag. 22 seq. Hanc ob causam virgulam post *ὁ σατράπης* posui.

καὶ γίνεται πάλιν ἐκ δευτέρου] *πάλιν ἐκ δευτέρου* eadem orationis abundantia dictum arbitrer, qua apud optimos quosque: *πάλιν αὖ, χρόνῳ ὕστερον, εἶτα χρόνῳ*, id genus alia.

καὶ ἀνέμου κατὰ πρόςωπον Βακτρίων πνεύσαντος] An *κατὰ προςώπου*? At videtur eadem abundantia esse dictum, qua saepius in Sacra Scriptura, v. c. Luc. II, 31: *ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόςωπον πάντων τῶν λαῶν*. Add. ibid VII, 27, IX, 52, et quae alia permulta hujus generis congessit Schleusnerus in Lex. Nov. Foeder. Tom II, pag. 766 nro. 7. Respondet enim Hebraeorum לִפְנֵי vel עַל־פְּנֵי. Recte explicuit prae caeteris Raphelius: *coram, in faciem*, exemplorum magnâ copia ex Polybio adjecta; vid. Annotatt. in N. T. ex Polyb. ad Actor. III, 13, ad II Corinth. X, 1. coll. vs. 7 ad Galat. II, 11. coll. ad Actor. XXV, 16. Add. Krebsii Observatt. in N. T. e Josepho ad Galat. l. l. pag. 320.

Cap. XXXII.

ἀφίσταται Αἴγυπτος, Ἰνάρου Λυβίου ἀνδρὸς καὶ ἑτέρου Αἰγυπτίου] Bene ex Herodoto III, 12 Largerius correxit *Ἰνάρου Λυβίου* e vulgato eodemque mendoso *Λυδίου*. Vertit autem: »Inaros, roi de Libye« atque hanc versionem aliis Herodoteis locis firmare studuit, quales sunt III, 2: *ὁ Αἰγύπτιος*, i. e. Aegyptiorum rex, III, 9: *ὁ Ἀράβιος* i. e. Arabum rex; et potissimum Thucydidis auctoritate, I, 104: *Ἰνάρως*

δὲ ὁ Ψαμμητίχου, Λίβυς, βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως, ἀπέστησεν Αἰγύπτου τὰ πλέω ἀπὸ βασιλέως Ἀρταξέρξου καὶ αὐτὸς ἄρχων γενόμενος, Ἀθηναίους ἐπηγάγετο. Plura de locutione supra ad cap. XXIV monuimus. Sed occupaverat jam diu Largerii emendationem Wassius, vel potius Duckerus ad Thucydidis l. l. Ita enim ille ad vocem Ἰνάρως: » Ctesias cap. 32 *Lydium* vocat perperam, vid. Herodot III, 12, 15, VIII, 7 et Montefalconii Palaeograph. II, 4. » At plura Duckerus: » In » Herodoto quoque est Ἰνάρως, in Diodoro Ἰναρώς, ap. Schol. » Aristoph. Plut. 178 Ἴναρως, in Ctesia ap. Photium Biblioth. » Cod. LXXII Ἴναρος. Ibi perperam legi Ἰνάρου Λυδίου » ἀνδρὸς, etiam observarunt Casaubon. ad Baron. Exercitt. » XVI, §. 77 et Usserius in Annal. ad H. P. I. 4254. Nam » Herodotus III, 12 dicit: ἀπὸ Ἰνάρω τοῦ Λίβυος et VII, 7: Ἰνά» ρως ἀνὴρ Λίβυς, ut hic Thucydides, et infra cap. 110: Ἰνά» ρως ὁ τῶν Λιβύων βασιλεύς Errorem illum secuti sunt » omnes, qui haec Excerpta Photii e Ctesia vel separatim » vel una cum Herodoto ediderunt. Sed non tam *Ctesiae*, aut » *Photii*, quam, ut recte post Casaubonum Hudsonus in Var. » Lect. ad cap. 110, librariorum vitium est, qui in Pho» tio e Λιβύων fecerunt Λυδίων, quemadmodum e Λιβύων scriba Cod. Gr. infr. l. d. Λυβίων. «

De hoc bello autem praeter Thucydidem I, 104, 109, 110, potissimum consule Diodor. Sicul. XI, 71. 74, copiosius exponentem.

καὶ εὐτρεπίζεται τὰ προς πόλεμον] i. e. *parantur* ea, quae ad bellum pertinent. Notavit verbum εὐτρεπίζεσθαι Budaeus Commentt. Ling. Gr. pag. 375, 31 seq. additis exemplis. Descendit a vocabulo εὐτρεπής, (*expeditus*, *paratus*,) quod frequens est optimis scriptoribus, explicatum et copiose illustratum ab Hemsterhusio ad Lucian. Diall. Tom. II, pag. 382 Bipont. Add. Wyttenbach. Animadverss. ad Plut. Moral. Part. II. pag. 989. Polyb. V, 5, 12. Sic Diodor. Sicul. I, 18: πάντων δ' εὐτρεπῶν γενομένων, Idem XVIII, 70, XVIII,

54: ὡς δὲ εὐτρεπῆ πάντα ἦν. XX, 48. coll. Jacobs. ad Achill. Tat. Animadvss. ad II, 31, pag 579. Add. Dion. Reim. pag. 620, 30. — Quod ad rem attinet, copiosius hosce apparatus bellicos describit Diodorus Sic. XI, 71.

πέμπουσι καὶ Ἀθηναῖοι, αἰτησαμένου αὐτοῦ, τεσσαράκοντα νῆας] *Ducentas* potius naves ab Atheniensibus missas, ex Thucydidis l. l. colligi posse videtur. Quocum Diodorus consentit XI, 74, p. 460, dissentit XI, 81, p. 448 et XIII, 25, p. 561, ubi *trecentas* naves ponit, minus recte, ut ad Diodor. XI, 71 censuit Wesselingius adstipulante Largerio, Ctesiam vitio foedatum ratus. Ac revera Ctesiae dissensus ad librarios vel epitomatorem potius mihi revocari posse videtur, qui ita numerum verum ducentarum navium in quadraginta perperam depravarint.

καὶ μελετᾷ αὐτὸς] D. H. uncis habet inclusum καὶ quod ignorat liber Monacens.

πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφὸν τεσσαράκοντα μὲν μυριάδας ἐπαγόμενον στράτευμα πεζικὸν, νῆας δὲ π΄.] Herodotus III, 12 de craniis Aegyptiorum loquens, ista adjicit — εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παμπρήμι, τῶν ἅμα Ἀχαιμένεϊ τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρω τοῦ Λίβυος, ubi Reiskius in nota annum ponit 464 a. Chr. n. Idem Herodotus VII, 7 de Xerxe, altero post Darium mortuum anno contra eos, qui defecerant, profecto: »τούτους μέν νυν καταστρεψάμενος καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὴν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένεϊ, ἀδελφεῷ μὲν ἑωϋτοῦ, Δαρείου δὲ παιδί· Ἀχαιμενέα μέν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμιτίχου ἀνὴρ Λίβυς, ubi Wesselingius: »Achaemenem Ctesias Pers. 32 »Ἀχαιμενίδην fratremque Artaxerxis perhibet, aberrans. Res »certa ex III, 13 et Diodor. XI, 74, cladem Persicam et »Achaemenis necem cum Olymp. 79, 3, annoque Artaxerxis »tertio componente.« Ac sane Diodorus l. l. *Achaemenem*, Darii filium, ipsius vero Artaxerxis avunculum (θεῖον) vocat. In hoc tamen omnes conspirant, Aegyptiorum hancce

defectionem Artaxerxe rege esse factam; Thucydides I, 104, Diodorus Siculus XI, 71, 74, et quodammodo etiam Herodotus, si quidem loco supra laudato *χρόνῳ μετέπειτα* Achaemenem ab Inaro interemtum refert.

Quod porro ipsum praefecti ac ducis nomen attinet, dissentiunt, uti vidimus, auctores. Namque Herodotus ac Diodorus *Ἀχαιμένην* produnt, Darii illum quidem filium et Artaxerxis *θεῖον*, (i. e. patris fratrem, patruelem) Ctesias et hoc loco et infra §. 35, 36, *Ἀχαιμενίδην*, Artaxerxis fratrem, Xerxisque filium; quamquam §. 20 Xerxis prolem enarrans, Achaemenidem non memorat; sed practer Darium et Artaxerxem, *Hystaspen* quendam, qui utrum iste fuerit Achaemenides necne, affirmare non ausim. Potuit iste Achaemenides natus esse ex pellice quadam, quarum multas regem Persarum habuisse constat. Cui tamen refragantur, quae cap. XXXVI exponuntur.

τεσσαράκοντα μυριάδας] trecenta militum millia Achaemenem secum duxisse auctor est Diodorus Siculus XI, 74, qui omnino copiosius atque uberius belli hujus vices enarrat. De quo itidem atque de Atheniensium illuc transmisso auxilio plura reperiuntur in Scholiis ad Aristophan. Plut. 178, ubi legenda, quae Hemsterhusius p. 55 et Duckerus p. 104 ed. Beck. attulerunt.

καὶ ἀποπέμπεται ὁ νεκρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτοξέρξην] Laudat locum Dorvillius ad Charit. pag. 444, de praepositione *εἰς* monens, cum personis conjuncta, quod vulgo exprimunt per: *ad.*

Χαριτιμίδου εὐδοκιμήσαντος] Max. Marg. *Χαρητιμίδου* (?). De pugna navali tacet Diodorus l. l. unam terrestrem commemorans, (XI, 74,) e qua Inarus, initio pressus a Persis, postea demum ab Atheniensibus adjutus, victor discessit.

ὃς τῶν ἐξ Ἀθηνῶν τεσσαράκοντα νηῶν ἐχρημάτιζε ναύαρχος] D. H. *ἐχρημάτισε* et Monac. lib. *ἐχρημάτισεν*. *Audiebat*, *dicebatur*, *appellabatur* dux. Eodem modo Plutarchus V. Anton. cap. 54 fin.: *καὶ νέα Ἶσις ἐχρημάτιζε* i. e. et nova *dicebatur* Isis; non ut vulgo parum recte vertunt: »at-

que *novae Isidis nomine responsa dabat populo.«* Iure hinc Corajus ἐχρημάτιζε exposuit: ἐκαλεῖτο, ὠνομάζετο, ad Heliodorum amandans II, p. 347. Atque ita jam antea explicuerat Lambertus Bosius Exercitt. Philologg. in N. T. ad Roman. VI, 3, ubi plura de hac notione reperias. Add. Wetsten. ad eundem locum, et praecipue Kypke, Observv. Sacr. ad Actt. Apost. XI, 26, pag. 55 Tom. II. Münter. Miscell. Hafnienss. I, fasc. 1, pag. 9. Atque vide etiam Schweighaeuseri Lex. Polyb. p. 665, 666. De aliis verbi significationibus (»*publice quid agere*, *responsa dare*«) non est, quod hic exponam. Vide tamen Ducker. ad Thucydid. V, 61, VI, 62, Wesseling. ad Diodor. Sicul. I, 70, 61, Raphel. Annott. ad Evangel. Matth. II, 12, Lexic. Polybian. pag. 665.

Cap. XXXIII.

εἶτα πέμπεται κατὰ Ἴναρον Μεγάβυζος] Quem eundem hac in causa narrat Thucydides I, 129, *Μεγάβαζον*, Zopyri filium; Diodorus praeterea Artabazum quendam addit ducem XI, 74, 77; quem tamen classi praefectum fuisse Largerius suspicatur. — De nominis scriptura vid. ad cap. XXII. Mox D. H. et Monac. lib. Ὠρίσκον pro Ὀρίσκον. De *κατάκρατος* vid. ad cap. XXV.

φεύγει δὲ πρὸς τὴν Βύβλον Ἴναρος] *Βύβλος* cave accipias de ea urbe, quae nobilissima Osiridis religionibus in Phoenice est sita. Iam bene distinguit Stephanus Byzant. de urbb. pag. 186 seq. qui de Byblo Phoenices locutus, haec subjicit: ἔστι καὶ Βύβλος ἐν τῷ Νείλῳ, πόλις ἀσφαλεστάτη, e Ctesiâ forsitan ducta. Thucydides I, 109 in *Prosopitide* insula inclusos esse vult Graecos, assentiente Diodoro XI, 77. Ejusdem quoque meminere Herodotus II, 41, Stephan. Byz. s. v. et Diodorus XII, 3. De nomine, quo posthac fuit, insignis, Wesselingius amandat ad not. ad Antonin. itiner. p. 156.

Caeterum belli breviter modo a Ctesia enarrati vices, ac Thucydides atque Diodorus, quod jam supra monui, copio-

sius persequuntur, in quibusdam illi quidem a Ctesia vel potius, si diis placeat, ab illius epitomatore, dissentientes, quae ipsa intelligentem lectorem non fugient. Maxima dissensio in iis reperitur, quae de exitu belli deque Atheniensibus feruntur. Quae multum Ctesiae exprobrandi ansam dedisse Largerio, haud profecto subit mirari. Neque vero eo me adduci passus sum, ut hisce conviciis chartulas meas quoque implerem.

φεύγει δὲ πρὸς τὴν Βύβλον] In marg. »εἰς« Mox D. H. *πόλις δὲ ἰσχυρὰ κ. τ. λ.* - In libro Monac. est *πρός*.

Cap. XXXIV.

προςχωρεῖ δὲ Αἴγυπτος] De *προςχωρεῖν* sine casu aliquot locos suggessit Duckerus ad Thucydid. VIII, 56.

σπένδεται πρὸς Ἴναρον etc.] Paucos tantum Graecos, plerisque absumtis, Cyrenen diffugisse, itinere per Libyam facto, auctor est Thucydides I, 110. At Diodorus XI, 77 Aegyptios, cum Persarum res prospere cadere vidissent, posthabitis Atheniensibus sociis in gratiam cum Persis rediisse narrat; quod idem postea Athenienses, aliquamdiu solos fortiter resistentes, factitasse, quo salvi ex Aegypto excederent. Itaque per Libyam illos Cyrenen petiisse indeque salvos in patriam regressos.

Hoc praeterea addit Thucydides, de quo nullum apud Ctesiam verbum, Athenienses iterum alteram navium quinquaginta classem ad Aegyptum misisse; quae tamen eadem magnam partem interemta fuerit.

καὶ ἔτι πρὸς ὁ Μεγάβυζος] *πρὸς δὲ*, *πρὸς ἔτι* simpliciter positum *praeterea*, *insuper*, Herodoto, aliis frequens; vid. Fischer. et Kuinoel. ad Welleri Grammatt. Gr. Spec. III, b, pag. 250. At hoc loco haec verba negotium mihi facessunt, quae male huc translata esse auguror. Forsitan scriptum fuit: *πρὸς Ἴναρον καὶ ἔτι πρὸς τοὺς Ἕλληνας*, vel ad sequentia pertinebant hunc in modum: *ἐφ' ᾧ μηδὲν*

— λαβεῖν καὶ ἔτι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Utut est, quo loco plerumque leguntur, vix sana esse poterunt. Quocirca uncis saltem inclusi.

Cap. XXXV.

σατράπην Σαρσάμαν] D. H. Συρτάμαν· Mox παραγίνεται πρὸς Ξέρξην vulgo, atque ita etiam in libro Monacensi, in cujus tamen margine manu correctoris: ἴσως Ἀρταξέρξην. Inde haud cunctatus in textum reposui Ἀρτοξέρξην. Conf. cap. XXIX.

περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας] D. H. αὐτοῦ, renitente libro Monacensi. Mox D. H. στρατείᾳ, male.

Cap. XXXVI.

Ἄμυτις δὲ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς Ἀχαιμενίδου δεῖνα ἐποιεῖτο] *Amytis*, Xerxis filia, Artaxerxis soror (cap. XX) itidemque Achaeminidae (cap. XXXII), Megabyzi eadem uxor (cap. XXVIII). Quae parum conveniunt cum hoc loco, unde regis Artaxerxis matrem fuisse apparet. Atque regis Persarum matrem multum polluisse constat. Notavimus ad cap. X. Quae cum ita sint, vitium in hoc loco latere suspiceris, vel epitomatoris, vel librarii culpâ, indeque rescribendum Ἄμιστρις, quae fuit et Xerxis uxor, et Artaxerxis mater; (cap. XX;) nisi Amytis erit intelligenda, avia ista, ex qua Amytis altera, Xerxis filia, Megabyzi uxor, nomen accepit; (cap. XX;) quocum ii quoque conveniunt scriptores, quos Achaemenidam sive Achaemenem Darii filium, Xerxisque fratrem tradere supra (ad cap. XXXII) vidimus. At qui tunc potuit Artaxerxis ejusdem filius dici? (ἐπεὶ διώχλει τὸν υἱόν.) In tanta nominum confusione, textum immutare non sum ausus. Wesselingius Obserνv. Varr. II, 24, pag. 253 Ἄμιστριν repositum vult in Ctesia, cum *Amytis* (ut vulgo legunt) non fuerit Achaemenidis, quem Inarus in proelio interfecerat, mater, sed soror.

εἰ μὴ τιμωρήσαιτο] D. H. *τιμωρῆσαι τόν.* Idem mox: *αἰτεῖται τοῦτα βασιλεῖ* pro *βασιλέα.* Vulgatum tenet Monacensis liber.

ὁ δὲ οὐκ ἐνδίδωσιν] »Pro *ἐνδίδωσιν* reponendum puto *ἐκδίδωσιν.*« *Henr. Stephanus. ἐκδίδωσι* foret: eum, qui ad dedendum exposcitur, non *tradit*, *dedit.* Quo tamen vix opus. Nam *ἐνδίδωσιν* est: »Iste vero *non cedit*, sc. illius precibus.« Vide modo Leusner. et Schaeferum ad Lambert. Bos. de Ellipss. L. Gr. pag. 262, 263. Hinc jure Timaeus Lex. Plat. p. 101 exponit *εἶξαι.*

εἶτα Μεγάβυζον, ὁ δὲ ἀποπέμπεται] Parum recte secundum verba vulgo vertunt: »deinde Megabyzum ab eo »exposcens, repulsam itidem patitur.« Est autem locus, nisi in mendo cubat, nimia certe brevitate obscurior. Equidem legere malim: *ἡ δὲ ἀποπέμπεται* hoc sensu: »deinde *a Megabyzo Graecos petit, sed eadem remittitur*, s. *repulsam fert.*« Fuit, cum interpretarer: »Megabyzum a rege poscit, ille vero remittitur ex ejus conspectu s. aula regia.« Sed refragari mihi videbantur ea, quae cap. sequenti de eodem Megabyzo leguntur, qui postea demum, injurias Graecis illatas aegre ferens, discessit.

καὶ ἀνεσταύρωσε μὲν ἐπὶ τρισὶ σταυροῖς] Thucydides I, 110: *Ἰνάρος δὲ ὁ τῶν Λιβύων βασιλεὺς, ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς Αἰγύπτου, προδοσίᾳ ληφθεὶς, ἀνεσταυρώθη,* ubi haec notata legimus: »Aegypti cruces in usu fuisse te»stari videtur Justinus XXX, 2. Vide Lipsium I de cruce, »cap. XI. Add. quae de tota hac re disputat Casaubonus »ad Baron. Exercitt. XVI, §. 77, p. 440 sqq.« Refert hoc ipsum Plutarchus, V. Artax. XVII, pag. 1019. — *προςέταξεν ἐκδεῖραι ζῶντα, καὶ τὸ μὲν σῶμα πλάγιον διὰ τριῶν σταυρῶν ἀναπῆξαι, τὸ δὲ δέρμα χωρὶς διαπατταλεῦσαι.* Adi quoque de crucis supplicio apud Persas Barnabam Brissonium II, 215, p. 565 seq.

ἀνεσταύρωσε] Max. Marg. *ἀνεσταύρισε*, assentiente libro Monacensi, ut etiam infra cap. XLIII. Mox A. Schot-

tus ita legit: »ἐπὶ γ' σταυροῖς πεντήκοντα· τῶν δ' Ἑλλήνων, ὅσους.«

Cap. XXXVII.

ἐνταῦθα λάθρα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν Ἑλλήνων προέπεμπε] ἐνταῦθα, *hic* s. *tunc*, de tempore. Vulgo accipiunt de loco: *huc*. Plura vid. apud Becker. in Specimm. Observv. in Philostrat. V. Apoll. pag. 77, 78.

καὶ ἀθροίζει μεγάλην δύναμιν, ἄχρι πεντεκαίδεκα μυριάδων, χωρὶς τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν] Locus aperte corruptus, quem Schottus ad verbum Latine expressit; H. Stephanus, ut sensus quidam probus inesset, ita: »maximasque copias coegit, quae praeter equites, ex centum et quinquaginta millibus constabant.« Largerius: »il leva une armée de cent cinquante mille hommes, tant d' infanterie, que cavallerie, et se revolta contre le roi.« Neque vero in notis quidquam attulit, quo locum corruptum sanaret. Qui enim sibi cohaerent ista: ἄχρι πεντεκαίδεκα μυριάδων, χωρὶς τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν? Quae cum ita sint, vix dubito, quin verba καὶ τῶν πεζῶν transferenda sint post πεντήκοντα μυριάδων, ejecta particula καί.

καὶ πέμπεται Οὔσιρις] Ὄσιρις D. H. et sic semper post sine υ.

εἶτα βάλλει εἰς τὸν ὦμον] sc. ὁ Μεγάβυζος.

κἀκεῖνος πίπτει] i. e. Οὔσιρις.

Ἀρτύφιος] D. H. Ἀρτίφυος, adversante libro Monacensi.

ἀποπέμπει τοῦτον αἰτησάμενον] D. H. τοῦτο. Mox admodum mihi est verisimile, antiquitus exstitisse αἰτησόμενον.

Cap. XXXVIII.

καὶ Μενοστάνης ὁ τοῦ Ἀρταρίου παῖς] »Μενοστάτης D. H.« At mox eodem capite legimus: καὶ Μενοστάτης βάλλεται, ubi haec notavit Henr. Stephanus: »Lege Μενο-

» στάνης, aut ut hic, ita etiam ante, versu abhinc quarto, » Μενοστάτης· nam duplex est scriptura. «

τοξεύεται οὐ καιρίαν] i. e. sagitta percutitur, neque vero *vulnere letali*. Supple πληγὴν, ellipsi solemni, de qua vid. Lambert. Bos. Ellipss. L. Gr. pag. 335 — 387.

Ἀρτοξέρξου δὲ ἀδελφός] ex pellicibus procul dubio natus fuit, quarum copiam magnam Persarum reges habuisse, veteres scriptores testantur. Vid. modo Brisson. de Reg. Pers. Princ. I, 110, pag. 162 seqq. Freinshem. ad Curtium III, 2, 24, VI, 6, 8 et infra ad Nostri cap. XLIV. Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 498 ed. tert. Ex his nati regis filii cum a successione fuissent exclusi, satrapae aut aliam quandam dignitatem amplissimam accipiebant.

Cap. XXXIX.

σπείσασθαι] Monacensis liber πείσασθαι.

βούλεσθαι καὶ αὐτόν] D. H. αὐτὸν, et mox pro ἑαυτου, αὐτοῦ

Ἀρτοξάρης τε ὁ Παφλαγὼν εὐνοῦχος] » Ἀρταξάρης [εὐνοῦχος] D. H. « Liber Monacensis habet Παμφλαγὼν, sed μ. expunct. et deinceps omittit εὐνοῦχος.

Πετίσας ὁ Οὐσίριος] D. H. Ὀσίριος.

πολλοῖς οὖν λόγοις καὶ ὅρκοις πληροφορήσαντες Μεγάβυζον] D. H. ὅρκοις καὶ λόγοις, ordine inverso. — Verbum πληροφορεῖν de iis usurpatur, qui certo et firme alicui aliquam rem persuadere studeant. Multis illustrarunt varii Interpretes ad Evangel. Luc. I, 1, pag. 232 ed. Kuinoel. ubi nostrum locum ita versum invenies: »multis sermonibus et juramentis ad fidem Megabyzo faciendam adhibitis. «

ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων] In marg. » ἡμαρτηκότων· «

Cap. XL.

ἐξέρχεται βασιλεὺς ἐπὶ θήραν κ. τ. λ·] Persas admodum

deditos esse venando inter omnes constat, ac prae ceteris reges ipsos plurimum huic rei indulsisse tum exercitationis tum voluptatis causa; quod praeter alios monuit Barnab. Brisson. de Reg. Pers. Pr. I, 165, pag. 229 seq. Add. ibid. I, 33, pag. 44, I, 167, pag. 233. Heeren. Ideen etc. I, 1, pag. 507 seq. Unde etiam lucem accipiunt, quae statim a Ctesia narrantur. In venatione enim, priusquam rex telum emisisset, nemini feram aliquam ferire licitum fuit. Quod tanquam singulare Artaxerxis edictum ita profert Plutarchus Apophthegg. Regg. et Ducc. pag. 173 D. πρῶτος δὲ πρωτοβολεῖν ἐκέλευσε τῶν συγκυνηγετούντων τοὺς δυναμένους καὶ βουλομένους· ubi Wyttenbach. (Animadverss. ad Plut. Moral. pag. 1045) nostri loci non fuit immemor, haec adjiciens: »for»tasse rex quum ignovisset Megabyzo, hanc legem regiae »πρωτοβολίας abrogavit, quod a Ctesia memoratum Photius »omiserit.« Simile quoddam in Curtio VIII, 6, 7 legimus, ubi copiose pro more hunc in Persarum regum morem est commentatus Freinshemius.

μετεώρου δὲ φερομένου τοῦ θηρίου] »i. e. eum praeceps, *erecta* in eum irruisset bestia.« Parum accurate vulgo vertitur: »*et cum adorto leone.*« At μετέωρος hic de animali capiendum, quod posterioribus pedibus insistens, praeceps in regem ferebatur. Apud Xenophontem de equo erecto ac stante occurrit; De Venat. V, 13, indeque de equo sublimi altiusque ingrediente; De Re Equestr. XI, 1. Apud eundem quoque eodem sensu *μετεωρίζειν*: De Re Equestr. X, 10, coll. XI, 7, 9. De Venat. X, 13, de equo se ipsum atollente, qui inde omnium in se convertit vultus. Et sic alibi omnino: attollere, in sublime tollere, v. c. apud Aelian. H. A. III, 20, X, 22 etc. Indeque naves, in alto jactatae, *μετεωρίζεσθαι* dicuntur et metaphora inde desumta, qui animo jactantur, qui animi pendent ac solliciti sunt. Sed haec a nostro loco aliena, ab aliis etiam satis superque illustrata.

Ἀμίστριος δὲ καὶ Ἀμύτιος] D. H. *Ἀμύστριος*. At Marg. Max. et Liber Monac. vulgatum retinent.

ἀνάσπαστος δὲ γίνεται εἰς τὴν ἐρυθρὰν] De ἀνάσπαστος vid. supra ad cap. IX.

ἔν τινι πόλει ὀνόματι Κύρται] Est unus Stephanus Byzantinus, qui ex Ctesia hujus verbis meminit, quam vero *Κυρταῖα* appellat: *Κυρταῖα· πόλις ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, εἰς ἣν ὑπερώρισεν Ἀρταξέρξης Μεγάβαζον. Κτησίας τρίτῳ τῶν Περσικῶν.* Atque hoc ipso in Ctesia forsitan reponendum esse suspicatur Largerius.

ἐξορίζεται δὲ καὶ Ἀρτοξάρης] De exsilii poena apud Persas confer potissimum Brisson. l. l. II, 223, pag. 586. Verbum, quo Noster hic utitur, *ἐξορίζειν*, usurpat de Demosthenis exsilio Pollux IX, §. 157, ubi Ctesiae locus non fugit summum Hemsterhusium pag. 1141. Atque occurrit idem verbum aliquoties apud Demosthenem, vid. Reiskii Indic. Gr. pag. 327. Hinc *ἐξόριστος* et Demostheni frequens (vid. l. l.) et Polybio II, 7, 10. Nec minus hac voce delectatus Dio Cassius, cujus locos vid. in Indic. ed. Reimar. pag. 1587.

Cap. XLI.

διατρίψας ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔτη] In margine notatur: [*ἐν*] D. H. Et abest *ἐν* a Codice Monacensi.

ὑποκριθεὶς τὸν πισάγαν. πισάγας δὲ λέγεται παρὰ Πέρσαις ὁ λεπρὸς καί ἐστι πᾶσιν ἀπρόσιτος] *εἰς* uncis habet inclusum D. H. sed tenet Monac. Liber, qui tamen in eo conspirat, quod item scribit *Πισαγᾶν*. — Conf. supra ad cap. V. Mox vulgo male *καὶ ἔστι*, quod mutavi. Ad rem compara classicum Herodoti locum I, 138: *ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι· φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτοντά τι, ταῦτ' ἔχειν· ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τουτέων, ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρης· πολλοὶ καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπιφέροντες;* quem locum non omisit Barnab. Brissonius de Reg. Pers. Princip. II, 180, pag. 523 seq. Add. Hesychium Tom. II, pag. 965 Albert. *Πισσᾶται*,

οἱ τὴν λεύκην ἔχοντες λέπραν, ubi Alberti, Ctesiae loco inductus, scribere mavult: Πισσάγαι, solemni literarum Τ et Γ confusione. Cum autem alius sit, qui λεύκην habent, alius, qui λέπραν, nomen generale utrisque commune illi videtur vocabulum Πισσάγας. (Reland. Dissertt. II, p. 220.) Ac jure, si quid video, cum inter ἀλφὸν, λεύκην et λέπραν magnopere distinguant veteres et medici et rerum scriptores. Qui tamen non omnes discrimen istud, quod revera intercedere nemo negabit, mihi servare videntur, haud raro utroque morbo inter se mixto atque confuso. Tu vide primaria virorum doctorum super hac re monita, utiliter allat a Wienero, Biblisches Realwörterbuch. (Leipzig 1820) Part. I, pag. 70. Ut ad Persas redeam, lepram qualemcunque dixeris, summopere illi abominabantur, quam quidem ab Ahrimanio inflictam esse crediderunt, ut vel in libris Persarum sacris preces inveniantur, in leprosi cujusdam adspectu faciendae, ne ulla illius contagio ad nos pertineat. Vid. Zendavest. Tom. II, pag. 167 ed. Kleuker. coll. Kleukero ipso in Appendic. ad Zendavest. II, Part. III, pag. 20, quo tamen melius in hoc argumento versatum esse dixeris Hammerum, in Annall. Vienn. IX, pag. 18. Add. Rhode, die heilige Sage u. das Religionssystem des Bactrer etc., pag. 501 ff.

καὶ δι' Ἀμίστριος καὶ δι' Ἀμύτιος] D. H. καὶ δι' Ἀμύστριος καὶ [δι'] Ἀμύτ. Monacens. liber offert καὶ δι' ἀμίστριος καὶ ἀμύτιος.

καὶ ποιεῖ αὐτὸν — ὁμοτράπεζον] Id quod magno fuisse honori constat. Conf. supra Prolegomm. §. 3, ubi Brissonii hac de re locum jam attuli. Plures Xenophonteos locos, hic pertinentes collegit Sturzius in Lex. Xenophont. Tom. III, pag. 285. Sic, uti hoc utar, Cyri majoris natu ὁμοτράπεζοι occurrunt in Cyropaed. VII, 1, 30, Cyri minoris in Anabas. I, 8, 18, I, 9, 17.

Cap. XLII.

καὶ ἡ μήτηρ Ἄμιστρις] Sic et Monac. liber. D. H. Ἀμυστρις.

εἰ καὶ βληχρῶς καὶ οὐκ ἰσχυρῶς] βληχρὸς, βληχρῶς, *lenis*, *levis*; quo vocabulo rarius utuntur recentiores scriptores; Vid. Valckenaer. ad Theocrit. Adoniaz. pag. 217 B. C. ut hanc vocem a Ctesia ipso usurpatam esse haud temere affirmaveris. Caeterum Monac. lib. habet αὐληχρῶς, mendose; D. H. ἀβληχρῶς. Sensum vero loci, quem parum recte cepit Interpres, talem esse puto: »Apollonides »medicus, cum aegre sese haberet Amytis, tamen licet in»firma nec satis valida esset, amore illius est incensus.« — De re ipsa conf. Henr. Stephanum in disquisit. de Ctesia, supra pag. 30.

ἐκεῖνος δὲ τῇ μητρὶ τὸ παριστάμενον αὐτῇ πράττειν ἐπιτρέπει] τὸ παριστάμενον i. e. quod subito menti occurrat, s. »matri *quidquid placuerit*, ut Apollonide medico faciat, »permittit.« Ita enim optime hunc locum expositum video ab Hemsterhusio in Luciani T. III, p. 392 seq. ubi plura similia laudantur.

ἔπειτα ζῶντα κατώρυξεν] Defossionem vivorum maleficorum Persis in more fuisse, multi veterum loci evincunt; vid. Brissonius de. Reg. P. Pr. II, 218, p. 581 seq. Sic infra §. 55: ἡ δὲ Παρύσατις τήν τε μητέρα — ζώσας ἐκέλευσε καταχῶσαι, ubi Interpres laudat Herodotum VII, 114 (ubi consul. Wesseling.) et Plutarchum de Superstit. p. 171 D. p. 679. Wytt. Ἄμηστρις δὲ ἡ Ξέρξου γύνη δώδεκα κατώρυξεν ἀνθρώπους ζῶντας ὑπὲρ αὐτῆς τῷ Ἅδῃ. Add. Herod. VII, 114, ibique Wesseling. Quorum tamen locorum ratio ab hoc loco nonnihil aliena esse videtur. Hoc ceterum nec a Persarum, nec aliarum gentium moribus abhorrens, quod Inferis destinatos multum ante omnibus modis excruciabant, quam ipsam vitam demererent. Quam in rem multa congessit Freinshem. ad Curt. VIII, 8, 20.

τῆς γὰρ ὑστέρης εἶναι τὸ νόσημα] ὑστέρα· μήτρα, Hesychius T. II, p. 1481 Alb. Significat uterum, s. eam corporis partem, in qua fit conceptio, quaeque ad humani generis propagationem necessario attributa est; hinc inde quoque causa muliebrium morborum. Haec atque plura Foesius in Oeconom. Hippocr. s. v. pag. 389.

Paulo antea mendosum *ὑγείαν*, quod etiam Monacensis liber praebet, sponte mutavi in *ὑγίειαν* — *τῷ βασιλεῖ*] *τῷ* omiss. in Monac. libro.

Cap. XLIII.

Ζώπυρος δὲ ὁ Μεγαβύζου καὶ Ἀμύτιος παῖς - ἀπέστη βασιλέως] Unus Herodotus hujus Zopyri mentionem fecit libri tertii fine: (III, 160) *Ζωπύρου δὲ τούτου* (istius, cujus opera Babylon est capta] *γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας ηὐτομόλησε ἐκ Περσέων.*

κατὰ τὴν τῆς μητρὸς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίαν] Interpretor: Athenas venit, (ibique receptus est) propter beneficia, quae ipsius mater in Athenienses contulerat. Largerius eodem sensu: » il alla à Athènes, où il fut bien reçu en considération des services importans que sa mère avoit rendus aux Atheniens. « Referenda opinor ad ea, quae Megabyzum pro salute Atheniensium captorum factitasse legimus supra §. XXXI seqq.

εἰς Καῦνον δὲ - εἰςέπλευσε] Caunus, Cariae urbs, de qua hunc in modum Pomponius Mela I, 16: - » secundum Calbin amnem *Caunus* oppidum, valetudine habitantium infame. « ubi vid. Interprr. At postmodo magnam habuit urbs commendationem, qua de re multa collegit Dalechampius ad Plin. H. N. XV, 19, sub fin. Vid. etiam Stephanum Byzant. s. v. pag. 371, et Strabon. lib. XIV, pag. 963 B. seq. et Freinshem. ad Curt. III, 764.

οὐκέτι] D. H. *οἰκ ἔτι* obnitente libro Monacensi.

καὶ οὕτως Ζώπυρος] D. H. *οὕτω*, eodem libro Mon. adversante.

ἀνεσταύρωσεν] Mon. Lib. *ἀνεσταύρισεν*. Conf. cap. XXXV.

καὶ ἡ Ἄμιστρις] *ἡ* omiss. in Monac., uncis inclusum ab Hoesch.

Ἀρτοξέρξης δὲ ἀποθνήσκει μ' καὶ β' ἔτεα βασιλεύσας] Diodorus XII, 64: *Ἀρταξέρξης δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα· τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ξέρξης ἐβασίλευσεν ἐνιαυτόν.* ubi Wesselingius: »decessisse »hoc tempore Longimanum Artaxerxem ex Thucyd. IV, 50, »constat. In regni ejus spatio nec hic, neque XI, 69, ulla »discordia: quod justo contractius Noster facit, illos secutus »scriptores, quibus Themistoclem ad Xerxem in Asiam con»tendisse placebat. *) Hinc illius productius regni interval»lum, hujus brevius, etiam in Ptolemaei Canone, Eusebio »et Syncello, qui si pro XLI annis, illi XLV totos impu»tassent, cum rerum gestarum ordine conspirassent melius. »Tu si haec uberius comprobata desideres, inspice accura»tissimae diligentiae comment. Hier. van Alphen in Daniel. »IX, Parte III, c. 6.« Largerius Diodorum in Artaxerxis regno sequi maluit, Xerxi autem viginti annos se tribuisse dicit, assentiente Eusebio ac Syncello. Neque Ptolemaeum magnopere hinc abhorrere, Xerxi annos XXI imputantem, i. e. viginti annos et aliquot menses. Syncelli locus est pag. 200 D. *Περσῶν ς'· ἐβασίλευσεν Ἀρτάβανος υἱὸς Ξέρξου μῆνας ζ' — Περσῶν ζ'. ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης Ξέρξου ὁ λεγόμενος Μακρόχειρ ἔτη μα'.* Eadem Eusebius Chronic. p. 54 supra et Chronic. Paschal. pag. 130, C. Verba extrema: *τέλος τῆς ιζ ἱστορίας, ἀρχὴ δὲ τῆς ιη* ex Hoeschelii editione adscita. Desunt tamen in libro Monacensi.

---

*) Vide Bosium et van Staveren ad Cornelii Nepot. Themistocl. VI, §. 1, pag. 119, Bardil.

Cap. XLIV.

ὃς μόνος ἦν γνήσιος ἐκ Δαμασπίας] Indicat Persarum legem Herodotus III, 2. — νόθον οὔ σφι (τοῖς Πέρσαις) νόμος ἐστὶ βασιλεῦσαι, γνησίου παρεόντος. Conf. quoque Heerenii Ideen I, 1, p. 350 ed. Vien. Hic forsan Xerxes iste est, de quo Plutarch. de fratern. amor. p. 480 D. p. 958 Wytt.: ὥσπερ οὖν τοὐναντίον, Ξέρξης αἰσθόμενος Ὦχον τὸν υἱὸν ἐπιβεβουλευκότα τοῖς ἀδελφοῖς, ἀθυμήσας ἀπέθανε.

ἣ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ καὶ Ξέρξης ἐτελεύτησεν, ἀπεβίω] Haec cum iis, quae continuo et cap. sequenti narrantur, congruere non possunt, nisi Damaspiam eodem die, quo non multo post regnum susceptum sublatus est Xerxes, obiisse, et cum patris cadavere, nondum abslato, simul una in Persidem abductam esse existimes. Sed alia quoque ratio est in promptu, quâ omnis loci difficultas tollitur. Scribe: ἐν ᾗ καὶ Ἀρτοξέρξης ἐτελεύτησεν. Quocum optime conveniunt, quae statim leguntur, Bagorazum simul una et patris (Artaxerxis) et matris (Damaspiae) cadaver in Persidem abduxisse. [cf. ad cap. XIX.] Haud vero raro utrumque vocabulum a rerum scriptoribus confunditur. Conf. Reimar. ad Dion. Cass. (Tom. II. pag. 1370) ad LXXX, 31 L. 61 et supra ad cap. XXIX. — De *Alogune* conf. ad cap. XX.

ἑπτακαίδεκα δὲ νόθους υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἀρτοξέρξης] νόθοι sunt, quos e pellicibus rex genuerat. Namque praeter feminas legitimas, ex Achaemenidarum domo plerumque desumtas, plurimas quoque pellices in gynaeceis tenere regi fuit licitum. Vid. supra ad cap. XXXVIII.

ὁ ἐκ Κοσμαρτιδήνης] D. H. ὁ ἐκ γυναικὸς Μαρτιδηνῆς.

ὁ δὲ Ὦχος ὕστερον καὶ βασιλεύει] καὶ abest a D. H. — De re vid. infra cap. XLVIII et seq. Est idem, qui plerumque *Darii Nothi* nomine occurrit, vel Darii II apud Ptolemaeum, quo a priori Dario Hystaspis dignoscatur.

De *Ochi* nomine haec Scaliger. Emendd. Tempp. p. 587 B: »Ἄχος, ut est apud Ctesiam, vel Ὦχος, אָחַשׁ frequenti in usu

»est tam simplex, quam compositum« etc. Occurrit enim in libris sacris haud semel nomen אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ idque compluribus Persarum regibus tribuitur. Primam autem hujus vocis partem אֲחַשׁ apud Persas *dignitatem*, *majestatem* denotare, docent periti; ut igitur *Ochi* s. *Achi* nomen *dignum* hominem, s. *majestate dignum* significet. Tu vide luculenter de his exponentem Gesenium in Lex. Hebr. p. 29, 1240, 1241. Accedit, quod *Ochi* nomen commune aliis pluribus, v. g. fluminibus; v. Wahl Mittel-und Vorder-Asien I, p. 753, coll. Ritter. Erdkunde II, p. 22. Habetur enim Persis *Ochus* s. *Oxus* exemplar s. Ideal omnium fluminum, quae orientem versus cursum dirigunt, v. Wahl. l. l. p. 749 ff; e quo unice varia, quibus afficitur, nomina sunt explicanda.

αὕτη ἡ Παρύσατις Ἀρτοξέρξου καὶ Κύρου μήτηρ ἐγένετο] Notissima ista atque, si quae alia Persarum regina, crudelitatis nomine infamissima, *Parysatis;* cujus nomen vero, *Pharzirin*, depravatum a Graecis in Parysatin fuisse vult Strabo XVI fin. Hammerus (Wien. Jahrb. VIII, 394) nomen Persicum adscribit, quod sonat *Perisade* i. e. die Feengeborne. Occurrit quoque levis diversitas in scribendo nomine apud Graecos auctores. Namque in Straboue ac Plutarcho scriptum reperimus *Παρυσάτις;* in Ctesiâ atque Xenophonte constanter *Παρύσατις*. Vide hujus scriptoris locos apud Sturzium in Lex. Xenoph. III. p. 464. — Parysatis quoque Darii Hystaspis mater appellatur a Syncello, Chronograph. pag. 192 C.

τὸν δὲ Ὦχον ζῶν ὁ πατὴρ] *ζῶν* eadem forma, atque *σῶν* in Accusativo, de quo Matth. Grammat. Graec. §. 125. De *ζῶν* confer Koen. ad Gregor. Corinth. pag. 466.

Juvat autem, hic data occasione, nonnulla adjecisse de nomine *Artoxerxis*. Quod quidem a Ctesiâ, Plutarcho, qui hujus regis vitam conscripsit atque etiam ab Herodoto constanter scribitur per o: *Ἀρτοξέρξης*. Sed tamen classico Herodoti loco, VI, 98 unus Codex praebet *Ἀρταξέρξεω*· quae lectio, monente Wesselingio, a Thucydide, [I, 104], Cornelio Nepote, [Themist. 9, 10. De Rgg. 1.] Stephano By-

zantino, Diodoro, Xenophonte, aliisque auctoritatem aufert. Nam illi omnes constanter scribunt Ἀρταξέρξης *). Et sanequam multa reperiri ait Wesselingius nomina Persica, quae omnia a syllabis ARTA initium ducunt. Sed tamen aliis locis Herodotus scripsit Ἀρτοξέρξης, VII, 106, 151 et VII, 3 Ἀρτοβαζάνης, cum Ctesia atque Plutarcho consentiens. Significat autem nomen si Herodotum sequamur l. l., *magnum pugnatorem*, *μέγαν ἀρήϊον;* Add. J. Scaligeri Emendd. tempp. p. 586 seq. Ac probatur haecce interpretatio Persicae atque omnino Orientalium linguarum peritis. Ortum enim putant ex Persico nomine *Artahschetr*, quod *magnum regem* **) significat. Remansit quoque in Hebraeorum אַרְתַּחְשַׁשְׁתָּא. Plurima hac de re, inprimis de syllaba *Art*, quacum multa Persarum nomina sunt composita, (v. g. Artabanus, Artaphernes etc.) nuper laudavit atque disseruit Gesenius in Lex. Hebr. II, p. 1247. Conf. quae ad Assyr. Fragmm. XIX posuimus.

Cap. XLV.

προσποιησάμενος Φαρνακύαν τὸν εὐνοῦχον] Marg. Max. *Φαρνακίαν* et cap. LI. Verba *τὸν εὐνοῦχον* a Monac. absunt lib., a Dav. Hoesch. uncis inclusa. *προσποιησάμενος* est: cum sibi *adscivisset*, *conciliasset*. Thomas Mag. pag. 754: *προσποιοῦμαι· καὶ τὸ οἰκειοῦμαι, οἱονεὶ τὸ πρὸς ἐμαυτὸν ποιοῦμαι·* Ἡρόδοτος *κ. τ. λ.* Add. Valken. ad Herodot. IX, 37. Lexic. Polybian. pag. 472.

ὃς ἦν μετὰ Βαγόραζον καὶ Μενοστάνη καὶ ἑτέρους τινας]

---

*) Unico tantum apud Xenophontem loco, Cod. Guelf. et August. pro vulgato Ἀρταξέρξης habent Ἀρτοξέρξης; Cyrop. VIII, 8, 12.

**) Indeque haud mirandum, quod plures reges hoc eodem nomine in sacra scriptura obviam veniunt; Smerdis v. c., Xerxis, Darii Hystaspis successor, Artaxerxes Longimanus; quamvis de his summa virorum doctorum dissensione disceptatur; vid. modo Wineri Bibl. Real-Lexic. s. v. Part. I. pag. 57. 58 ibique laudata.

»i. e. qui principem locum tenebat inter eunuchos apud re- »gem, secundum Bagorazum et alios quosdam.« Explicui, ne, quod mihi olim accidit, quis quid excidisse crederet. — Pro *Μενοστάνης* supra cap. XXXVIII *Μενοστάτης*. — De re conf. Barn. Brisson. l. l. II, 164 fin. pag. 506.

ὅτε δὲ κατέλαβε] i. e. »cum advenisset,« sive »*cum* »*vero illam etiam mors oppressisset*, s. *occupavisset*.« Jam animadvertit vir doctus in Biblioth. Crit. X, p. 46 neutralem hujus verbi usum, ex quo de rebus gravioribus, v. g de bello, tyrannide, morbo, id genus aliis, quae subito incidunt, usurpatur. Plurima de variis ejusdem verbi significationibus monuit Irmischius ad Herodian. I, p. 811 seq. Nostro loco haud absimilem Hoogeveenius ex Pausaniae Corinth. attulit ad Viger. de Idiotism. p. 258: *Ἐπωπέα κατέλαβεν ἀποθανεῖν, Epopeum mors occupavit.* Quibus plures similes Herodoti locos addere potuisset, quorum aliquot citasse sufficiat: III, 127, II, 66, 152, III, 42, .65, 118, VI, 103, 105. VIII, 55, coll. II, 180, ubi *ἐπιλαμβάνειν*.

αἱ γὰρ ἄγουσαι τὴν ἁρμάμαξαν ἡμίονοι] De harmamaxis adeundus B. Brissonius II, 170, p. 514 seq. Dorvillius ad Chariton. p. 470. Freinshem. ad Curtium III, 3, 23. Nomen ipsum autem Persicum esse constat; quod hodieque audit *Araba*, vid. Hammer. Fundgruben des Orients VI, Heft 3. p. 339.

τεσσαρακοστῆς καὶ πέμπτης ἡμέρας διαγενομένης ἀπὸ τῆς τοῦ πατρὸς τελευτῆς] Diodorus Siculus XII, 71: *κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν Ξέρξης ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἐνιαυτόν· ὡς δ'ἔνιοι γράφουσιν, μῆνας δύο.**) *τὴν δὲ βασιλείαν διαδεξάμενος ὁ ἀδελφὸς Σογδιανὸς ἦρξε μῆνας ἑπτά· τοῦτον δ'ἀνελὼν Δαρεῖος ἐβα-*

---

*) »Ctesias dat illi dies XLV, Excerpt. Pers. c. 44, menses duos »Euseb. in Chronic.« WESSELING. Qui idem Diodorus eodem libro, cap. 64: *Ἀρταξέρξης δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα· τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ξέρξης ἐβασίλευσεν ἐνιαυτόν.*

σίλευσεν ἔτη δεκαεννέα. — In quibus tamen, quod sanequam mirum, Ctesiae plus quam reliquis scriptoribus tribuendum censet Largerius. Ptolemaei canon nec Xerxem nec Sogdianum s. Secyndianum memorat, ob regni brevitatem sine dubio. At Syncellus in Chronograph. pag. 203 C, assentiente Eusebio Chronic. pag. 54, huic Xerxi, Artaxerxis Longimani filio, tribuit duorum mensium regnum.

Cap. XLVI.

καὶ γίνεται Ἀζαβαρίτης αὐτῷ Μενοστάνης] Assentior Largerio, vocem *Ἀζαβαρίτης* pro nomine proprio habendam neganti, Hesychium deinde citat, pag. 116: »*Ἀζαραπατεῖς· οἱ* »*εἰςαγγελεῖς παρὰ Πέρσαις.*« de quo Internuncii munere, per quem solum cum Rege agere licuit, pluribus locis Herodotus loquitur: I, 114, 120, III, 34, 118, (ibique Largerii notam nr. 223.) IV, 71. Nec omisit Barnabas Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 28 pag. 36 seq. Praeterea Largerius Nepotem laudat, Conon. 3 et Aelian. V. H. I, 21. Namque Ctesiae *Ἀζαβαρίτης* unum idemque vocabulum esse atque *Ἀζαραπάτης* apud Hesychium, jam summus Hemsterhusius observaverat (ad Hesych. l. l.). Perizonio ad Aeliani l. l. compositum videbatur vocabulum ex צערה *atrium*, et פתח *aperire.* Erit autem procul dubio e Persica lingua hujus vocis etymon quaerendum, praesertim cum Hesychius Persicam diserte pronuntiet; unde retulit Brissonius II, 248, p. 617 — Add. Dorville ad Charit. p. 467 ibique laudd. potissimum not. ad Diodor. 17, 47. In mentem quoque venit eorum, qui apud Babylonios vocabantur גְּדָבְרַיָּא et in LXX *γαζβάρινοι* (v. c. Esdr. I, 8) s. *ἄρχοντες φορολογίας* s. *ὕπαρχοι*, qui tributum summo loco exigebant. Plura de his vid. apud Berthold. sec. Excurs. ad Daniel. pag. 826 seq. Namque apud Hesychium ut ille notat; *γάζα· παρὰ Πέρσαις οἱ ἐκ τῶν πολλῶν φερόμενοι φόροι ἢ τὰ τίμια.* Quae cum ita sint, locum ita acceperim: »fit Menostanes apud ipsum (regem) inter»nuncius primus (*εἰςαγγελλεύς*) vel unus e cubiculariis,«

quos ex eunuchis plerumque desumtos esse jure contendit Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 216, pag. 291 seq. — Vulgo vertunt: »qui Azabaritem et Menostanem eunuchos apud se habuit:« vel paulo rectius: »Secyndianus Menostanem sibi creat azabariten.«

ἐπεὶ παλαιὰ αὐτοῖς ἔχθρα ὑπετύφετο] »i. e. cum jam dudum simultas inter illos *exorta* sive *subnata* esset.« Explicuit vocabulum ὑποτύφειν, *leviter succendere*, *accendere*, Perizonius ad Aelian. V. H. IX, 41, quo jure usus est Schweighaeuser. ad Polyb. V, 42, 3 pag. 197. Tom. VI. Hinc vero ὑποτύφεσθαι etiam de eo, *quod clam*, *tacite incipit* et *exoritur*, ut Suidas s. v: ὑποτυφομένη ἤδη ἐκ πολλοῦ δυσμένεια et Julian. Orat. I, p. 15: ὑποτυφομένου ἤδη τοῦ πολέμου; vid. Perizon. l. l.

βασιλεύει καὶ Σεκυνδιανὸς] Diodori locum jam supra ad cap. antecedens attulimus, ubi ad vocem Σογδιανὸς haec annotat Wesselingius: »Literam, quam praecedens vocabu»lum regis nomini abstulerat, addidi. Pejus habitum ejus»dem nomen in Pausan. VI, 5, pag. 464, ubi de Dario Notho: »ὃς ὁμοῦ τῷ Περσῶν δήμῳ Ἰσόγαιον καταπαύσας παῖδα »Ἀρταξέρξου γνήσιον, pro ὁμοῦ τῷ Περσῶν δήμῳ Σογδαιὸν »etc. At id librariorum peccatum jam adverterat Palmer. »Exercit. pag. 401. *Sogdiano* regi sive *Secyndiano* Ctesias »Excerpt. c. 47 menses VI, dies XX, Eusebius menses regni »VII contribuit, ut Noster.« Atque Eusebius et Syncellus eundem vocant Σογδιανόν. Chronic. Paschal. pag. 133 C: Περσῶν θ' ἐβασίλευσε Σογδιανὸς ἔτη ζ'.

ὡς δῆθεν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ πατρὸς λιπὼν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ] Comma, quod plerumque post γνώμης inserebatur, sustuli, ut talis inde effloresceret sententia: »ut *qui* sine illius (Secyndiani) consilio, patris cadaver reliquisset in Perside indeque discessisset.« De re vid. supra ad cap. XIX.

λιθόλευστος ἐγεγόνει] De lapidationis supplicio apud Persas tibi adeundus Barn. Brissonius de Reg. Pers. Princ.

II, 219, pag. 583. Vid. infra cap. LI. et adde Freinshem. ad Curtium VI, 11, 38.

ἐφ' ᾧ ἡ στρατιὰ] ἡ abest a D. Hoesch., legitur in Monac. libro.

Cap. XLVII.

διαπέμπεται Σεκυνδιανὸς προςκαλούμενος Ὦχον] i. e. »Secyndianus Ochum advocans ad se venire jubet sive arcessit.« Est mira abundantia in vocibus *διαπέμπεται* et *προςκαλούμενος*. Nam *διαπέμπεσθαι* eadem significatione, qua *μεταπέμπεσθαι* (*arcessere*) usurpari, jam monuit Budaeus, Commentt. L. Gr. pag. 937 seq. Atque Polybio frequens idem verbum, ubi denotat: *nuncios mittere* ad agendum de aliqua re; vid. Lexic. Polyb. pag. 144.

καὶ ἐπίδοξος ἦν βασιλεύειν] »exspectationem cierat, se regnum occupare velle.« Tu vid. praeter alios (Oudendorp. ad Thom. Mag. p. 342. Valckenaer. ad Ammon. pag. 53.) Lobeck. ad Phrynich. pag. 133.

Σεκυνδιανοῦ] Monac. Lib. *σεκυδιανοῦ*.

καὶ Ἀρτοξάρης ὁ ἐξ Ἀρμενίας] »Famosa quoque urbs »Armeniae *Ἀρτάξατα*; vid. L. Holstenium ad Stephanum in »h. v. et Miscell. Obss. VII, p. 94, unde forma hujus no»minis adseritur. *Ἀρταξάρης* (ita) Ctesiae c. 46 in Persi»cis memoratur. Ex Armenia *Ἀρταξάνης* quidam ap. Theo»dor. Prodr. IV, 144. Tacito II Annal. 56 rex *Artoxias* et »urbs *Artaxata* eodem loco celebrantur« DORVILLE ad Charit. pag. 467.

καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ τὴν κίταριν] »Ei (Ocho) *citarin* imposuerunt.« Quod fuit regiae dignitatis insigne, impositum regi, cum regnum capesseret; ut recte monet Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 11. pag. 13 seq. Occurrit autem hoc diadema regium variis nominibus, cum modo *citaris*, modo *cidaris*, modo *tiara* appelletur, descriptum secundum veterum locos ab eodem Brissonio, l. l. lib. I, 50 seqq. Add. Gataker. Adverss. Miscell. cap. XXIV, pag. 690 seqq. Opp. Schleusneri

Thesaur. philol. in A. F. Tom. III, pag. 317. Joann. Michaelis Disputt. Acadd. (Norimbergae 1652) Tom. I, pag. 140, ad Esdr. III, 6 et potissimum Hammerum in Annall. Vienn. IX, pag. 60 — 62. coll. Fundgruben des Orients VI, Heft 3, pag. 339. Nam et in carmine regio Schahnamch, et apud historicos Persarum inveniri ait et *tiaram* s. *Kulah* et *coronam* s. *Tadsch*, cui semper adjecta sit vox *Kiani* s. *Kajani*, quae regium ornatum designet. Unde ad Graecos defluxisse vocabulum *κίταρις* s. *κίδαρις*, quod hodie apud Persas sit *Tadschkiani* *) Quod vero citaris et tiara pro una eademque sit habenda, prout jam Wahlius ostenderit, id diserte probare et Plutarchum et Arrianum, qui promiscue vocibus *tiarae* et *cidaris* utantur, et vero etiam discrimen, quod inter *ὀρθὴν* (d. i. der glatten geraden) et *οὐκ ὀρθὴν καὶ ἐπτυγμένην* (der nicht geraden und gefalteten) intercedit, ad utrumque, ad tiaram aeque ac citarin referant. Atque hoc diadematis genus postmodo, vetere Persarum regno quasi restituto, ab Arsacidis et Sassanidis denuo esse receptum. Testimonio est, uti hoc utar, Syncelli locus in Chronolog. pag. 286 D. (ed. Venet. 1729). Vide etiam accurate de his disputantem Hoeck. Vet. Med. et Pers. Monum. pag. 43 seq.

Cap. XLVIII.

καὶ μετονομάζεται Δαρειαῖος] Quem vulgo *Δαρεῖον* (cf. Ctesiam ipsum §. 1) vocant, Ctesias constanter *Δαρειαῖον*, v. g. §. 20, 48, 48. Consulatur de variis hujus regis nominibus, *Δαρεῖος*, *Δαριήκης*, *Δαριαῖος* etc. Casaubonus ad Strabon. XVI fin. p. 1132 Almelov. *αἱ δὲ τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις*, ait Strabo, *καὶ μάλιστα τῶν βαρβαρικῶν πολλαί· καθάπερ τὸν Δαριήκην Δαρεῖον ἐκάλεσαν, τὴν δὲ Φάρζιριν Παρυσάτιν κ. τ. λ.* Etymon hujus vocis summus J. Scali-

---

*) Gataker l. l. e Hebraeorum כתר Graecum *κίδαρις* profluixisse putat.

ger, de emendat. temp. p. 586 C. D. hunc in modum reddidit: »Darius, vel ut Ctesias Δαριαῖος, quod propius accedit ad formam Persicam (neque ab ea abludit Δαρειὰν »apud Aeschylum) Herodoto exponitur ἑρξείης, a premendo »et coercendo. Ἑρξίης dicitur veteri poetae apud Hephaestionem: ἑρξίῃ πῇ δῆτ' ἄνολβος ἀθροΐζεται στρατός, ubi »innuit de expeditione Darii in Scythas cum exercitu numeroso, quando Bosphorum ponte junxit. Id nomen scribitur »דָּרְיָוֶשׁ Dariavves. Quod nomen quid sit, nescio, nisi sit »דָּרְוֶשׁ, hoc est, ἕρξις, θλίψις; in quo mirifice convenit cum »Herodoti interpretatione.« Quoniam vero compluribus regibus istud nomen convenit, merito appellativum, ut ajunt, dixeris, cujus tamen significatio non aeque in expedito est. Volunt enim alii *regem* esse, alii *prudentem*, alii *coercentem*, *dominatorem*, qui omnia premendo sibi subigit; quas omnes interpretationes e Persica lingua certatim probare student. Equidem, orientalium linguarum minus peritus, rem aliis discernendam reliquisse satius duxi, praecipue cum plurima, quae huc faciunt, singulari industria atque ingenii acumine collecta reperio in Gesenii Lex. Hebr. I, p. 208 II, 1255. Add. Wineri Biblisches Real-Lexicon P. I, pag. 156, 157.

πολλὰ Μενοστάνους] D. H. *μὲν Ὀστάνους*.

καὶ εἰς τὴν σποδὸν ἐμβάλλεται] Locus primarius de hoc supplicio apud Valerium Maximum exstat, IX, 2, Extern. §. 7: »Ochus autem, qui postea Darius appellatus est, *) — crudeliorem mortis rationem excogitavit, qua onerosos sibi non »perrupto religionis vinculo tolleret. Septum enim altis parietibus locum cinere complevit, suppositoque tigno prominente, benigne cibo et potione exceptos in eo colloca-

*) Omisi paucula quaedam, in quibus Valerium aberasse paret. Permiscuit enim Darium Hystaspis filium, cum altero Dario secundo, qui revera Ochus fuit. Plura ad hunc locum Valerii interpres Koppius adnotavit.

»bat; e quo somno sopiti, in illam insidiosam congeriem deci-»debant.« Ubi interpretes Ovidium laudant, in Ibin vs. 317:

atque necatorum Darei fraude secundi,
sic tua subsidens devoret ossa cinis.

Brissonius II, 216, p. 577, vivos etiam interdum exuri Persas consuevisse facinorosos e Ctesia comprobare studens, justas reprehensionis ansas dedit Largerio; cum tale quidpiam apud Ctesiam minime reperiatur. Recurrit idem supplicium cap. LI, LII, LVIII et Machabaeorr. II, 13, vs. 5 et 6. Conf. Freinshem. ad Curtium VI, 8, 16. Conf. supra ad cap. IV.

βασιλεύσας μῆνας ἕξ, ἡμέρας πεντεκαίδεκα] Apud D. H. haec et sequentia ita leguntur: *βασιλεύει οὖν μόνος Ὦχος, ὁ καὶ Δαρειαῖος, μῆνας στ', ἡμέρας ιε'* — In Ptolemaei canone nec Xerxis nec Sogdiani ullam fieri mentionem ob regni brevitatem, jam supra ad cap. XLV monuimus, ubi etiam Diodori locum adscripsi, septem menses Sogdiano tribuentis, assentiente Eusebio Chronicc. I, pag. 54. Sogdiani depulsi meminit praeterea Pausanias, loco supra laudato, lib. VI, 5, pag. 464. Syncellus in Chronogr. p. 203 C. illi VII menses tribuit. At Chronicon Paschale VII annos, vid. supra ad cap. XLVI.

Cap. XLIX.

Ἀρτοξάρης] D. H. *Ἀρτοξάνης* et mox *Ἀρτιβαζάνης*. Cf. Henr. Stephanum de *διττογραφίᾳ* etc. supra pag. 32 seq.

καὶ τίθεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἡλίου Κῦρον] Plutarchus in Artaxerx. 1, p. 1012 A: *ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἀπὸ Κύρου τοῦ παλαιοῦ τοὔνομα ἔσχεν, ἐκείνῳ δ' ἀπὸ τοῦ ἡλίου γενέσθαι φασί· Κῦρον γὰρ καλεῖν Πέρσας τὸν ἥλιον.* Ubi cf. Corajum, vel adhuc solem a Persis *Hour* appellari dictitantem. Cui loca alia testimonia Largerius adjunxit, Hesychii s. v., Plethonis Schol. ad Orac. Magic. Zoroast. p. 88, 3 a fin. Suidas in hujus vocis etymo aperte nugatur: *Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεύς, οὕτως ἐκλήθη, διὰ τὸ ἐν τῇ βασιλίνδα λεγομένῃ παιδιᾷ, κυριεῦσαι τῶν ἡλίκων.* — Negarunt tamen hocce etymon, ex quo *Κῦρος* Persica lingua *solem* denotaret, duum-

viri, J. Scaliger de emend. tempp. p. 586 C. et Gataker Advers. Miscell. 21, p. 659 seqq. quorum ille a Ctesia (ex quo uno locos supra laudatos fluxisse autumat Gatakerus) duo vocabula confusa esse vult, כֹּרֶשׁ, i. e. *sol*, et כֹּרֶשׁ, *cibus*, *alimonia;* Cyrum vero scribi כֹּרֶשׁ. Nec minus plura, quo Ctesiae testimonium infringeret, Gatakerus disseruit, eo potissimum fretus, quod Persae solem potius *Μίθραν* vocaverint. — Quae ipsa nunc dijudicare nolim, orientalium linguarum peritis rem dijudicandam relinquens. Quum vero in libris sacris saepius regis Persarum כֹּרֶשׁ fiat mentio, jure, credo, Gesenius huc admovit Graecum *Κῦρος*, in Lex. Hebr. pag. 1279, ubi praeter alia, etiam ex hodierna Persarum lingua, Ctesiae interpretatio probatur. Cf. etiam Kleuker Append. ad Zendavest. II, P. III, p. 182.

Ac plura adeo, quibus *Hor*, *Horos* vocabulum Persis aliisque fuisse *solem* denotans, appareat, nuper congessit doctissimus Ritter, Vorhalle Europäischer Völkergeschichten, pag. 86 seqq. Quo vel prior Wahlius Vorder-u. Mittelasien I, p. 599 ostenderat, *Chor* significare in prisca Persarum lingua: *Sol*, *splendor*, *lux*. Utut est, *Cyri* certe nomen ille, quisquis fuit, tunc demum nactus est, cum vel ad regnum esset evectus, vel pro futuro rege haberetur. Ita enim ferebat Persarum aliorumque mos, ut qui ad regnum adspirarent vel illud jam essent adepti, nomine priori rejecto, aliud idque splendidius atque magnificentius, quod melius ipsorum dignitati conveniret, assumerent. Et sigillatim de Persarum regibus receptum fuisse videtur, ut, ad regnum accedentes, nomina commutarent. Sic, ut alia taceam, Cyrus ipse major antea *Agradatus* appellatus esse dicitur a Strabone, hisce verbis, XV, cap. III, p. 1060: ἔστι δὲ καὶ Κύρος ποταμὸς, διὰ τῆς κοίλης καλουμένης Περσίδος ῥέων περὶ Πασαργάδας, οὗ μετέβαλε τὸ ὄνομα ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ Ἀγραδάτου μετονομασθεὶς Κῦρος. De Ocho, qui regnum occupans, *Darii* nomen accepit, ipse Ctesias asserit §. 48. Add. cap. LVII. Videndi de hoc nominum mutandorum more, non solum, apud Persas, sed apud Assyrios

quoque ac per totum fere orientem usitato, Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 13, p. 15, coll. Heeren. Ideen etc. I, 1, p. 163 seq. 260, 418 et praecipue Recherches nouvelles sur l'histoire ancienne Tom. II. p. 145, 146. Koopmans de Sardanapalo pag. 27. Conf. etiam, quae ipse olim posui ad Plutarch. Artaxerx. IX in Creuzer. Melett. III, pag. 51. Ad locum Ctes. cap. XLVIII conf. etiam Curtium VI, 6, 13 ibique Freinshem.

εἶτα τίκτει Ἀρτόστην καὶ ἐφεξῆς μεχρὶ παίδων δεκατριῶν] De prole Darii atque Parysatidis ita Plutarchus l. l. Δαρείου γὰρ καὶ Παρυσάτιδος παῖδες ἐγένοντο τέσσαρες, πρεσβύτατος μὲν Ἀρτοξέρξης, μετ' ἐκεῖνον δὲ Κῦρος· νεώτεροι δὲ τούτων Ὀστάνης καὶ Ὀξάθρης — ὁ δ' Ἀρτοξέρξης Ἀρσίκας *) πρότερον ἐκαλεῖτο, καίτοι Δείνων φησὶν, ὅτι Ὀάρσης. Ostanem et Oxathrem quoque idem Plutarchus l. l. cap. 5 fin. p. 1013 D, e quibus *Ostanes* a Ctesiae *Artoste* parum abhorret, quemadmodum Oxathres a Ctesiae *Oxendra* in fine hujus cap. Conf. de his nominibus quoque J. Scaliger. Emend. Tempp. p. 587 D.

εἶτα τίκτει Ἀρτόστην] τίκτει abest a Mon. libro a D. H. uncis inclusum. Mox Mon. Lib. τυγχάνουσιν. Δεκατριῶν pro τρισκαίδεκα, rarior forma, quam nostro ex loco laudat Matthiae Gramm. Gr. §. 140. Sic idem Noster, Ind. 8, 18 δεκαπέντε; Plutarch. Tib. Gracch. 12 δεκαεπτά; id. Lys. 29. Anton. 86 fin. δεκατέσσαρες; Tib. Grach. 1 δεκαδύο. Diodor. Sic. XII, 71 δεκαεννέα.

Cap. L.

ἀφίστανται βασιλέως Ἀρσίτης οἰκεῖος ἀδελφὸς] Nihil hac de rebellione apud Diodorum, qui caeterum pactionem inter Darium atque Spartanos factam, et alia quaedam, quae eodem pertinent, protulit, notante ad h. l. Largerio. Vid. Diodor. XIII, 36, 37, 46. coll. Thucydid. VIII, 80 seqq. 88. — D. Hoesh. ὁ οἰκεῖος ἀδελφός.

*) Ctesias semper Ἀρσάκας §. 49, 53.

καὶ καταλιμπάνονται αὐτῷ Μιλήσιοι μόνοι τρεῖς] Notanda forma verbi *καταλιμπάνειν*. Nam *λιμπάνω* eodem modo ex *λείπω* deductum volunt, quo *λανθάνω* a *λήθω*, *ἀνδάνω* a *ἥδω*, *φυγγάνω* a *φεύγω*, alia id genus, quae ex Etymolog. Magn. pag. 566, 24, pag. 513 Lips. enarrat Fischer. ad Weller. III, a. pag. 3. Occurrit verbum *καταλιμπάνειν*, (quod seriori demum aetate in usum venisse arbitrer) aliquoties in LXX Interprr. Vid. Schleusner. Thes. Philolog. in V. F. Tom. III, pag. 225. Sic in Etymolog. magn. pag. 814, 54 Heid. pag. 738 Lips. *ἡ καταλιμπανομένη συλλαβή*. Schol. Aristoph. in Av. ad vs. 1649: *νόμος δὲ ἦν Ἀττικός, τοῖς νόθοις μέχρι πέντε μνῶν καταλιμπάνειν*.

Cap. LI.

Ἀρτυφίου θάνατον] D. H. *Ἀρτυβίου* et mox *Ἀρτίβιος* libro Monacensi adversante. — Mox *τέως* est: *aliquamdiu.*

ἔσεσθαι γὰρ τοῦτο ἀπατήν· καὶ εἰς τὴν προσχώρησιν τοῦ Ἀρσίτου] Brevius prolata, copiosius ita reddes: »hoc enim dolo illum decipiendum esse, (hoc nil nisi dolum »fore) simulque etiam illud facturum esse ad Arsitae dedi»tionem.«

ἐπειδὰν] Liber Monac. *ἐπειδ' ἄν*.

ἄμφω] i. e. Arsitem et Artyphium.

ἀπολέσαι] D. H. *ἀπολέσθαι* — Lib. Monac. *ἐμβάλεται*.

Φαρνακύας] Marg. Max. *Φαρνακίας* ut cap. XLV. — De supplicio vid. ad cap. XLVI.

Μενοστάνης] cf. supra §. 44, 45, 47. Quae continuo sequuntur verba, et ad Menostanem vulgo referuntur: *ἤδη πρὸς θάνατον συλλαμβανόμενος*, haud scio an rectius cum sequentibus conjungantur, ut legatur: *Ἤδη πρὸς θανατὸν συλλαμβανόμενος, ἀφίσταται Πισούθνης*; Pisuthnes, qui jam in eo erat, ut necis causa comprehenderetur, deficit. Sed possis etiam in vulgata acquiescere.

Cap. LII.

ἀφίσταται Πισούθνης] Quem Hystaspis filium, atque Lydiae satrapam Thucydides vocat I, 115, quique etiam Athenienses quosdam vel eorum socios secum junxerat, ut idem narrat scriptor III, 31; ex quo illud praeterea cognoscimus, post Pisuthnis mortem, Amorgen filium in seditione remanentem, aliquamdiu contra Tissaphernen bellum produxisse. Hystaspem autem illum, qui Pisuthnis pater vocatur, eum fuisse Largerius conjicit, qui supra cap. XX inter Xerxis I filios laudatur.

Τισσαφέρνης] D. H. *Τισαφέρνης*. Vid. monita nostra ad Plutarchi Alcib. pag. 198. — Mox ibid. *Σπιθαραδάτης*.

ἀντεπεξήει] Sic in Monac. libro correctoris manu refictum, ex *ἀντεξήει*. — Mox pro *χρήμασι* D. H: *χρήματα*.

Τίσσαφέρνῃ δοὺς τὴν] D. H. *Τίσσαφερνίδης τήν*. Atque ita reapse in libro Monacensi, ubi tamen ante *Τισσαφ.* signum correct. manu positum reperitur hoc: ·j· quo aliquid excidisse indicetur; quamquam in margine nihil omnino suppletum. Stephanus correxit *Τισσαφέρνῃ δούς*.

Cap. LIII.

Ἀρτοξάρης δὲ — ἐπιβουλεύει βασιλέα] An *βασιλεῖ*? Eadem caeterum confusio supra cap. XXXVI.

πώγωνα γὰρ καὶ ὑπόῤῥινα προσέταξεν αὐτῷ γυναικὶ κατασκευάσαι] *ὑπόῤῥινα*. In Monac. libro *ὑπόρρινα* ct in marg. *ξένον*. Accipit Schneiderus in Lex. Gr. pro *τὰ ὑπόῤῥινα*, de barba, quae sub naribus enascitur, quae alias plerumque dicitur *μύσταξ* (*Schnurrbart*), quo sensu multo frequentius *τὸ ὑποῤῥίνιον*; vid. Pollux Onomastic. II, 80, pag. 193: *αἱ δὲ ὑπὸ τῇ ῥινὶ τρίχες, μύσταξ, ὑποῤῥίνιον, προπωγώνιον, πρώτη βλάστη*, ubi Jungermannus attulit hunc Ctesiae locum, in quo Stephanus *ὑπόῤῥινα* atque *πώγωνα* pro unius ejusdem rei significatione accepit, Schottus *ὑπόῤῥινα* pro mystace. Equidem olim de accusativo *ὑπόῤῥινα*, qui ab *ὑπόῤῥις* s. *ὑπόῤῥιν* descen-

dit, cogitaveram, ductus potissimum iis, quae cognata aliquot protulit Stephanus in Thes. L. Gr. Tom. III, p. 698, v. c. εὐθύῤῥιν s. εὐθύῤῥις, κολοβόῤῥιν, μικρόῤῥιν, alia. Sequuntur mox verba: »Invenitur etiam Ὑπόῤῥινος: qui sic loquitur ut vox in naribus stridat, ut Camerarius interpretatur ex Hesychio, apud quem tamen unico ῥ scribitur. Quidam cum Horatio: qui balba de nare loquitur.« Hesychii locus legitur Tom. II, pag. 1274: Ὑπορίνους τοὺς ὑπὸ ῥινὶ φθεγγομένους, ubi alii Ὑποῤῥινοὺς — At talis notionis vocabulum ab hoc loco abhorret, in quo procul dubio ὑπόῤῥινα de mystace accipiendum, qui alias saepissime dicitur ὑποῤῥίνιον; vid. H. Stephanum l. l. pag. 699 et Foesium in Oeconom. Hippocr. pag. 385.

Ἀρσάκης] cf. cap. XLIX, ubi dicitur Ἀρσάκης. — Conf. etiam Arrian. II, 2, 37, ubi de lectione Ἀρσάκης et Ἀρσάνης disceptatur.

γαμεῖ τὴν Ἰδέρνεω θυγατέρα Στάτειραν] Mon. lib. ἰδερνέῳ et mox ἰδερνέω. Conf. ad cap. LV.

Statirae nomen haud paucis Persicis mulieribus commune, uti videtur, cum plures vel postmodo occurrunt Statirae; vid. Freinshem. ad Curtium IV, 5, 1.

ὄνομα Τεριτούχμης] ὄνομα abest a Monac. libro, uncis inclusum a D. H. ad cujus oram: »al. Περιτούχμης.«

Cap. LIV.

ἦν δὲ ὁμοπατρία αὐτῷ ἀδελφὴ Ῥωξάνη κ. τ. λ.] Neque enim cum matribus solum, sed etiam cum filiabus ac sororibus consuetudinem habere, apud Persas fas atque jus erat, ut multi loci testantur, a Brissonio collecti II, 157, p. 494.

ἐμελέτησεν] D. H. μελετήσασα. In libro Monac. est ἐμελέτησας. Mox D. H. rectius ἀλλά τις Οὐδιαστὴς pro vulg. ἀλλὰ τὶς Οὐδιάστης. Sed ἀλλά τις Οὐδιάστης jam invenio in edit. Stephaniana 1570. — In fine capitis D. H. ἀποκτείνοντα.

Cap. LV.

καὶ πόλιν Ζάριν καταλαβὼν] De hac urbe altum apud veteres silentium; quod tamen non impedivit quendam virum doctum, quo minus in Media istam collocaret. *Zariaspe* urbs Bactriana memoratur praeter alios a Stephano Byzantino pag. 287, ubi conf. Interpr. Conf. Salmasium in Solin. p. 1175.

ζώσας ἐκέλευσε καταχῶσαι] Vid. supra ad cap. XLII.

τὴν δὲ Ῥωξάνην, ζῶσαν κατατεμεῖν] Recte vertit Largerius: »elle la fit couper par morceaux« Adscripserat autem haec Andreas Schottus: »quod genus supplicii multis »etiam post saeculis apud eam gentem usurpatum, ut quando »regina, Hormisdae regis uxor τετεμαχῖσθαι dicitur in ex»cerptis Photii ex Theophylacti Simoc. historiarum libro IV.« Vid. Photii Biblioth. Cod. 65, p. 89: τεμαχίζεται ἡ Βασιλίς· i. e. »la reine fut hachée par morceaux.« — Mox pro ἐγένετο Monac. lib. ἐγίνοντο.

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Οὐδιάστου Μιτραδάτης, ὑπασπιστὴς ὢν] D. H. Μιθριδάτης. Iam J. Scaliger Emend. Temp. p. 588 A. de Mithradatis nomine exposuerat; quo tamen accuratius a Gesenio disputatum vides. Compositum enim vult e *Mithra* Solis genio optimo, et verbo quodam Persico, quod deinceps ad Hebraeos quoque fluxit, (דָּת), significatione *dandi, ponendi, imperandi*; ut igitur Mitradates sit a *Mitra* s. *Sole datus*. Apteque idem comparat Graecorum Θεοδῶρος, Θεόδοτος, alia quae huc spectant Persica nomina, in quibus similis notio subsit, qualia v. g. sunt *Tiridates*, *Phradates*, *Spithridates*, *) Reomithres, **) v. Lex. Hebr. II, p. 1287 coll. I, p. 212. — Pro Μιθραδάτης et hic et in sequentt. D. H. Μιθριδάτης. Occurrit autem utraque forma saepius; vid. Gataker. Miscell. Adverss. Posth. cap. XXI pag. 660 F. (Opp.)

---

*) v. c. Plutarch. Agesil. VIII, XI. Xenoph. Agesil. III, 3. V, 4.

**) Vid. Schneider. ad Xenophont. Cyropaed. VIII, 8, 4.

ubi multa de hoc atque similibus Persarum nominibus, cum *Μίθρα* compositis. Et nomen Mithridatis admodum frequens apud Persas occurrit, vel posteriori aetate; vid. van Staveren ad Cornel. Nepot. Datam. cap. XI §. 1 pag. 446 Bardili.

ὑπασπιστὴς ὢν Τεριτούχμου] Annotat Henr. Stephanus: »Sic in utroque exemplari, et in utroque rursus statim »post *Τεριτούχμεω*. Illud linguae communis, hoc Jonicae ter»minationem habet.« Eodem modo cap. LIII *Ἰδέρνεω*. Mon. lib. dat *τεριτέχμεω*.

CAP. LVI.

ἀλλ' ὅγε Ἀρσάκης etc.] »Marg. Max: *πολλὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.* — Eadem apud Plutarchum, suppresso tamen Statirae nomine leguntur, vit. Artax. II, p. 1012 B: *γυναῖκα δὲ καλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔλαβε μὲν* (sc. *ὁ Ἀρτοξέρξης*, qui tunc temporis Arsacas dicebatur), *τῶν γονέων κελευόντων, ἐφύλαξε δὲ, κωλυόντων. Τὸν γὰρ ἀδελφὸν αὐτῆς ἀποκτείνας ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύετο κἀκείνην ἀνελεῖν. Ὁ δ' Ἀρσίκας, τῆς μητρὸς ἱκέτης γενόμενος, καὶ πολλὰ κατακλαύσας, μόλις ἔπεισε μήτ' ἀποκτεῖναι, μήτ' αὐτοῦ διαστῆσαι τὴν ἄνθρωπον.*

ἀλλ' ὅγε Ἀρσάκης — ἐξιλεωσάμενος, ἐπεὶ ἡ Παρύσατις ἐπεκάμφθη, συνεχώρησε· καὶ Ὦχος ὁ Δαρειαῖος — πολλὰ μεταμελήσειν αὐτήν] Haec verba quemadmodum sic ordinata leguntur, parum sibi conveniunt; quid enim quaeso: *Ἀρσάκης συνεχώρησε*? Praeterea deest verbum finitum ad *Ὦχος*. Nonnihil praesidii attulit Monacensis liber, qui verba *συνεχώρησε καὶ Ὦχος* conjungit, ita ut ab his verbis exordiatur apodosis, licet ad protasin *ὅγε Ἀρσάκης — ἐξιλεωσάμενος* desit verbum finitum, cujus in locum participium successisse vix dixeris. Verterim interea: »cum Arsaces et matrem et patrem mul»tis fletibus et planctibus placasset, postquam flexa fuit Pary»satis, Ochus et ipse remisit poenam, quamvis Parysatidi affir»mans, fore, ut valde ipsam aliquando poeniteret.« Quem eundem sensum Largerii interpretatio reddit: »Parysatis étant

»apaisée, Darius lui accorda la vie de Statira, mais en même »temps il lui dit, qu'elle auroit un jour à s'en repentir.«

ἐξιλεωσάμενος] D. H. ἐξιλεούμενος et mox: ἐπεὶ [δὲ] ἡ Παρ. cum in Monac. libro aperte legatur: ἐπεὶ δὲ ἡ π.

πολλὰ μεταμελήσειν αὐτήν] Henr. Stephanus: »rectius dicetur αὐτῇ.« Tu vide Fischer. ad Weller. Gramm. Graec. III, a pag. 415 seq. Sed plane ita, ut Ctesias, Plutarchus in Alcibiad. 25: ὥστε — τοὺς Ἀθηναίους καὶ μεταμέλεσθαι τοῖς γνωσθεῖσι περὶ αὐτοῦ.

τέλος τῆς ιή ἱστορίας] Haec verba ex D. Hoesch. editione sunt recepta, in marg. libri Monac. appicta.

ἀπέθανεν ἀσθενήσας ἐν Βαβυλῶνι, ἔτη βασιλεύσας λέ] Veteres enim Persarum reges per hibernas menses tempus Babylone exegisse constat; v. Brissonium I, 67, p. 88 seqq. ne plura. Quod attinet ad tempus regni Darii, nisi vitium in numeros Ctesianos irrepserit, jure huncce scriptorem vel ignorantiae vel negligentiae incusaveris, cum neque Diodorus Siculus, neque regum Babylonicorum ac Persarum Canon consentiant, qui undeviginti modum annos Darium regnasse asserunt. Ita enim Diodorus diserte XII, 71 — τοῦτον (Σογδιανὸν) δ'ἀνελὼν Δαρεῖος ἐβασίλευσεν ἔτη δεκαεννέα. Atque Syncellus, Chronograph. pag. 203 C: ἐβασίλευσε Δαρεῖος ὁ Νόθος ἀνελὼν Σογδιανὸν ἔτη ιθ' (i. e. XIX). Assentitur Eusebius, Chronic. pag. 54 et Chronic. Paschal. pag. 532 D. Attamen verisimilius mihi videtur, vitium aliquod in Ctesia latere, quod peritioribus ac me acutioribus detegendum relinquam.

Cap. LVII.

βασιλεύει δὲ] »βασιλεύει δὲ καὶ« D. Hoesch. in Not. Mox D. H. ut supra cap. LV Οὐδιαστὴς et deinde in ora Μιθριδάτης ut cap. LV.

βασιλεύει δὲ Ἀρσάκης ὁ μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης] Narrat Plutarchus, Artaxerx. 2, p. 1012 B. C. Parysatin matrem variis modis apud Darium maritum conatam esse,

quo Cyrum, minorem quidem natu filium, sed qui primus Dario ad regnum evecto natus fuerit, successorem ille in regno crearet. Neque tamen regi persuasisse, ut qui moriens Artaxerxi regnum detulerit, Cyrum vero Lydiae satrapam et omnium, qui ad mare sunt, ducem designaverit.

μετονομασθεὶς] Vid. ad cap. XLIX.

καὶ ἐκτέμνεται ὁ Οὐδιάστης τὴν γλῶτταν, (Mon. lib. *γλώτταν*) *καὶ ἐξελκύεται ταύτην ἐξόπισθεν*] Explicuit Largerius hunc in modum: »après lui avoir fait d'abord sortir la langue de la bouche, on la lui tira ensuite en arrière, afin de la couper jusqu'à la racine« Quas tamen attulit similes dictiones apud Homer Jl. I, 459 et Pindar. Olymp. XIII, 113, nonnihil alienae illae ab hoc loco mihi videntur esse. Verterim equidem: »Udiastae lingua abscinditur, eademque radicitus pone evellitur.« In quo acquiescere malim. Namque parum credibile videtur, quod aliud proponit Largerius: »si ce n'est pas le sens, il faut, qu'on lui ait fait une ouverture derrière le cou, afin de pouvoir tirer la langue; ce que je ne puis croire.«

διαβάλλεται Κῦρος ὑπὸ Τισσαφέρνους πρὸς Ἀρτοξέρξην τὸν ἀδελφὸν καὶ καταφεύγει Παρυσάτιδι etc.] Ctesiae adsentitur Xenophon Anab. I, 1, 3, 4: *ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος, καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς ἐπιβουλεύοι αὐτῷ· ὁ δὲ πείθεταί τε καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ, ἐξαιτησαμένη αὐτὸν, ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ὁ δ', ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεὶς, βουλεύεται, ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ', ἢν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρύσατις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην.* Aliter tamen Plutarchus, Vit. Artaxerx. 2. 3. Artaxerxi enim, regnum initia capienti, a Cyro insidias structas esse refert; quae vero cum detectae essent, Cyrusque ipse morti traderetur, multis Parysatidis precibus illum quidem vix a nece dimissum liberatum, inque satrapiam ablegatum esse, ubi aucta irâ denuo

consilio agitaverit, quibus summae rerum potiri posset. Alias quoque causas, quas tradunt, minus credibiles illas quidem atque verisimiles, idem auctor cap. 3 memoriae prodidit. D. H. *Τισαφέρνης*. Vid. ad cap. LII.

ἀπελαύνει Κῦρος ἠτιμωμένος παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν σατραπείαν] Fuit Lydia, si fides adhibenda Plutarcho, V. Artax. 2, p. 1012 C: *Κῦρος δὲ* (sc. *ἀπεδείχθη*) *Λυδιάς σατράπης καὶ τῶν ἐπὶ θαλάσσης στρατηγός*. Alii tamen aliter Cyri munus atque imperium describunt, quos recenset Schneiderus ad Xenoph. Hist. Gr. I, 4, 3, a quo etiam dicitur: *ἄρχων τῶν ἐπὶ θαλάττῃ* et *Κόρανος* (i. e. *Κύριος*) *τῶν ἐς Καστωλὸν ἀθροιζομένων*. Add. Anabas. I, 1, 2. Sic Diodoro Siculo XIV, 19 dicitur *ὁ τῶν ἐπὶ θαλάττης σατραπειῶν ἡγούμενος*.

διαβάλλει Σατιβαρζάνης Ὀρόντην] D. H. *Ὀρόνδην* et mox *Ὀρόνδης*. Quem ipsum [cf. cp. LV] Terituchmis filium fuisse credam ex iis, quae continuo leguntur. Largerius Satibarzanem hujus Terituchmis filium esse suspicatur, perperam. Nam iste fuit eunuchus, qui etiam talia patefecit, quae vix alius quam gynaecei custos, cubiculariusve scire poterat. Quo accedit Plutarchi auctoritas, qui in V. Artaxerx. XII, p. 1017 B. eunuchum regium, *Satibarzanen* nomine memorat; quod ipsum nomen, Solano notante, Eunuchorum proprium videri queat, iisque potissimum, quos Graeci appellent *κατακοιμιστάς*. De his accurate egit Wesseling. ad Diodori Siculi XI, 69. — Recurrit Satibarzanes infra cap. LXIII.

καὶ ὀργίζεται ἡ μήτηρ τῷ βασιλεῖ, ὅτι Παρύσατις φαρμάκῳ διαφθείρει τὸν Τεριτούχμεω υἱόν] Parum accurate sic interpretatus est Largerius: »la reine mère, indignée contre »le roi, fit empoisonner le fils de Teritouchmès.« Intelligendum autem *ἡ μήτηρ* de matre mortui filii Terituchmis sive de femina Terituchmis, quae erat Amistris, Artaxerxis regis soror (vid. supra §. 53). Ista igitur Amistris regi fratri irata fuit, quod sui ipsius filium a Parysatide veneno interfici passus erat.

περὶ τοῦ θαψάντος] Addatur hic locus iis, quae disputavit Dorvill. ad Chariton. pag. 244. Nam *θάπτειν* bene docet, de omni funeris curandi ratione usurpari, ut vel ea corpora, in quibus sola crematio locum habuerat, *θάπτεσθαι*, *sepeliri* dicantur, etiamsi nondum fuerit secuta humatio. Laudat hanc in rem Dorvillius Cuperi Observv. I, 7. Hemsterhus. in Miscell. Observv. Vol. V, pag. 21. Wesseling. ad Diodor. III, pag. 323. [cap. 54.] — Caeterum Strabo XV, p. 1068 A de Persis: *θάπτουσι δὲ κηρῷ περιπλάσσοντες τὰ σώματα.*

ἐξ οὗ καὶ ἔλεγχος Ἑλλανίκου καὶ Ἡροδότου, ὡς ψεύδονται] Mon. Liber *ἐλανίκου*. Prae nimia epitomatoris brevitate vix certo definire possit, quid potissimum sit, in quo Hellanicus atque Herodotus mendacii arguantur. Suspicatus sum hoc ad proxime antecedentia spectare: *περὶ τοῦ θάπτοντος τὸν πατέρα δια τοῦ πυρὸς παρὰ τὴν νόμον* — ut illi de crematione mortuorum apud Persas falsa prodiderint. Attamen ipse Herodotus III, 16 (coll. I, 140): *Πέρσαι θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ· τὸ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισι ἐστί· Πέρσῃσι μὲν δὴ ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπον* *). Nisi forsitan id respexit Ctesias, quod Croesum rogo a Persis impositum fuisse tradiderat Herodotus, quo igni absumeretur. Atque hoc ipsum non usquequaque verum nobis videri, jam supra ad cap. IV monuimus. Namque nefas arbitrati sunt Magi, igni cremare cadavera, quippe qui purus et sanctus, labisque immunis pollueretur mortalis hominis crematione. Hinc etiam qui mortuum igni imponunt, eos morte mulctant, ut diserte monet Strabo XV, pag. 1065 B: *τοὺς δὲ φυσήσαντας ἢ νεκρὸν ἐπὶ πῦρ θέντας ἢ βόλβιτον, θανατοῦσι.* Plura praeter Brissonium de Reg. Pers. Princ. II, pag. 249, 619. Foucher. in

*) Notaverat jam diu istum Persarum morem Jo. Michaelis, Dissertat. Acadd. Tom. I, pag. 114. — Conf. Strabo XV p. 1067 B: *κοσμοῦνται οἱ παῖδες χρυσῷ τὸ πυρωπὸν τιθεμένων ἐν τιμῇ διὸ οὐδὲ νεκρῷ προςφέρουσι, καθάπερ οὐδὲ τὸ πῦρ κατὰ τιμήν.*

Append. ad Zendavest. I, 2, pag. 147 seq. et Kleuker. ipse ibid. II, 3, pag. 22 nr. 43. II, 3, pag. 65 nr. 136. Add. Zoega de Obeliscc. pag. 274 b. Rhode die heilige Sage der Bactrer etc. pag. 417, 418, 437 f. et pag. 448, unde cognoscimus, cremare cadavera summum nefas Persis visum fuisse. Atque cum Graecorum ferret mos, mortuorum cadavera cremandi, hanc ob causam potissimum opinor, Darii Codomanni mater conjuxque supplices orant, ut Darii corpus ipsis *patrio more* sepelire permittatur; vid. Curtium de reb. Alex. III, 12, 11—14, ubi illius moris non obliti nec Raderus nec Freinshemius.

Cap. LVIII.

Ἀπόστασις Κύρου] »Cyri hanc adversus fratrem rebellionem persecutus est diligentissime Xenophon lib. I et II ἀναβάσεως.« Andr. Schottus.

ὅπως τε Συέννεσις ὁ Κιλίκων βασιλεὺς ἄμφω συνεμάχει Κύρῳ τε καὶ Ἀρτοξέρξῃ] »Συέννεσις etiam Cod. Vatic. et Max. Margunii.« D. H. Συνέννεσις, obloquente libro Monac. qui haec verba usque ad Ἀρτοξέρξῃ in margine habet suppleta. Wesseling. ad Diodor. Sic. XIV, 20: »Non injusta suspicio est Stanleji, nomen illud paene proprium fuisse Ciliciae regulis. Habet certe Herodotus *Syennesin* Ciliciae regem, Cyaxari aequalem, I, 74; alium Darii Persarum regis aetate, V, 118 et Xerxis tempore, VII, 98. Aeschylus Pers. 326, ubi vir doctissimus« *). Cum ejus, qui hic intelligitur Syennesis, uxore Cyrum rem habuisse e Xenophont. Anab. I, 2, 12 colligas. Quod deinceps dixit ἄμφω pro ἀμφοῖν, id apud poetas quidem frequentius, apud pedestris sermonis scriptores rarius; vid. Matthiae Gramm. Gr. §. 138, ubi h. l. Notavit etiam Fischerus ad Weller. II, pag. 160.

τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ] D. H. στρατείᾳ.

---

*) Similem morem apud alias quoque obtinuisse gentes per orientem dispersas, ostendunt ea, quae collegit Freinshemius et Raderus ad Curt. VIII, 12, 14.

διότι τῷ μὲν Κλεάρχῳ ἅπαντα ὁ Κῦρος συνεβούλευε κ. τ. λ.] Quam veram simultatis, quae inter Clearchum ac Menonem intercesisse fertur, causam fuisse videri, nec Largerius ausus est negare. Quae Xenophon memoriae prodidit Anab. I, 5, 12 seqq. haud minus quidem vera videntur, sed enata ex hac ipsa inter utrumque jam conflata invidia simultateque.

διὸ καὶ ὁ βάρβαρος] »D. H. *διὸ καὶ Ἀρταβάριος*, al. *Ἀρβάριος*.« Atque sic reapse liber Monacensis. Obiter monebo, haec de Oronte, de cujus morte etiam nihil compertum fuisse Xenophon scribit, neutiquam intelligi posse; nam iste a Cyro ad regem transfugere meditatus fuerat; vid. Xenoph. Anab. I, 6.

διαβληθεὶς] i. e. *accusatus*, quemadmodum, ut alia taceam, in Luc. XVI, 1, *οὗτος διεβλήθη αὐτῷ*, hic apud illum delatus est. Conf. Krebsii Observv. Flav. in N. T. pag. 127 et inprimis Kypke Observatt. Sacr. in N. T. Tom. I, pag. 296. Fuit etiam, cum explicarem: spe *frustratus*, *deceptus lapsus*, quoniam et *διαβάλλειν* et *διαβάλλεσθαι* (in medio) haud raro occurrunt notione *decipiendi*, *circumveniundi*, i. q. *ἐξαπατᾷν*, ut in Aristoph. Avv. 1647: *διαβάλλεταί σ' ὁ θεῖος*, ubi copiose illustrant Scholia et quos Beck. ad h. l. laudavit, Alberti ad Hesych. s. v. [Tom. I, pag. 937]. Lambert. Bos. Observatt. Criticc. pag. 41 seq. Wesseling. ad Herodot. pag. 396.

εἰς τὴν σποδὸν ἐνεβλήθη] Vid. supra ad cap. XLVIII.

Προςβολὴ Κύρου πρὸς τὴν βασιλέως στρατιὰν καὶ νίκη Κύρου κ. τ. λ.] Haec, et quae sequuntur, copiosius exponuntur a Xenophonte, Anabas. I, 8, a Plutarcho, Vit. Artaxerx. cap. VIII seqq. ubi e Ctesiâ ipso multa profert, quae infra exhibebimus, a Diodoro XIV, cap. 22 seqq. brevius a Justino V, 11, aliis.

ἀλλὰ καὶ θάνατος Κύρου, ἀπειθοῦντος Κλεάρχῳ] Cyri mortem retulit Xenophon Anab. I, 8 §. 26—29; copiosius Plutarchus, varias et Dinonis et Ctesiae sententias proponens, Vit. Artaxerx. cap. X, XI. A quo non vehementer dissentit Diodorus Sicul. XIV, 23 fin. coll. Justino l. l. Verbis *ἀπειθοῦντος Κλεάρχῳ* lux quodammodo affulget ex iis,

quae Plutarchus, l. l. cap. VIII, e Ctesia probabiliter enarrat, Cyrum minime morem gessisse Clearcho, qui ipsum adhortabatur, ut pone Lacedaemonios in acie sese collocaret, sed praecipitem sese dedisse media in pericula, nullam sui plane rationem habentem. Quae ut videtur Ctesiae fuit sententia, impugnata Plutarcho, qui in acie instruenda Clearchum non minus turpiter lapsum fuisse contendere studuit. Vid. l. l. Conf. etiam Rennel Histor. Exped. Cyri min. pag. 114 seq.

καὶ αἰκισμοὶ τοῦ σώματος] D. H. *αἰκισμὸς*; Lib. Monac. *αἰκιασμός*. Mox Monac. lib. *ἀπὸ τοῦ ἀδ.* et deinde *ἔβαλλεν* et *ἐθριάμβευεν*.

τήν τε γὰρ κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, μεθ' ἧς τὸν Ἀρτοξέρξην ἔβαλεν, αὐτὸς ἀπέτεμνε καὶ ἐθριάμβευσεν] *αὐτὸς ἀπέτεμνε* i. e. caput abscindere *jussit*; cum infra cap. LIX Bagapatum regis jussu hoc perpetrasse legamus. Vid. Plutarch. Vit. Artaxerx. XIII: *ὡς — κατὰ δή τινα νόμον Περσῶν ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπεκόπη καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κομισθῆναι.* Ad quem locum haec notavi in Creuzeri Melett. III, pag. 60, quae nunc auctiora et emendata recudam: »Videntur omnino hoc supplicio affecti fuisse, qui vel a rege defecerant, vel ei obtemperare detrectarant; conf. Ctesiae Excerptt. Perss. cap. IV, XXL. Atque honestius habebatur hoc genus supplicii, ut manifesto patet ex Xenophont. Anab. II, 6, 29. Plura Brissonius de Reg. Pers. Princ. II, 214, pag. 573. coll. Dorvill. ad Charit. pag. 582. Multus quoque de hoc supplicio manuum abscissionis apud plures adeo gentes usitato Freinshem. ad Curtium V, 5, 6 coll. ad III, 8, 15. Est primarius hac de re apud Strabonem locus XV, p. 1066 B. de Persis: *βασιλεύονται δ' ὑπὸ τῶν ἀπὸ γένους· ὁ δ' ἀπειθῶν, ἀποτμηθεὶς κεφαλὴν καὶ βραχίονα ῥίπτεται.* Caeterum facta haec capitis dextraeque manus abscissio operâ *Masabatis*; s. Plutarchum audiamus l. l. cap. XVII. Xenophon Anab. I, 10, 1, brevius: *ἐνταῦθα δὴ Κῦρον ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ χεὶρ ἡ δεξιά*, ubi tenenda vis atque potestas quae et h. l. et aliis multis (v. g. Plut. Pyrrh. 34. Artax. 14.)

inest in verbo *ἀποτέμνειν*, de quâ exposuit Gail in libro, qui inscribitur: le Philologue, (Paris 1818) pag. 55, 56. Eorum, qui prava consuetudine in inimicos mortuos saevierint, aliquot exempla attulit Davisius ad Ciceronis verba (Tuscull. I, 44): »multi inimicos etiam mortuos poeniuntur.«

ἀναχώρησις Κλεάρχου] Haec et sequentia pluribus ut constat, persecutus est Xenophon Anabas. libro secundo. Diodorus Sicul. XIV, 25 seq.

καὶ τῶν τῆς Παρυσάτιδος πόλεων μιᾶς κατάληψις] Vicos, qui Parysatidis fuerunt, Xenophon memorat, Anab. I, 4, 9, ac potissimum II, 4, 27, in Media sitos, quos Graecis dedit Tissaphernes diripiendos. Et quamvis in temporum et locorum ratione non usquequaque sibi conveniunt et Xenophon et Ctesias, tamen res ipsa ab utroque pariter narratur; ut sanequam non esset, cur tantopere in Ctesiam Largerius solito quamvis modo inveheretur.

Fuit autem Persici moris, ut reginis regiones certae atque vici, unde singulas suas impensas facerent, tribuerentur; sic, ne alia commemorem, vici isti, de quibus Xenophon Anab. I, 4, 9, Parysatidi traditi fuere *εἰς ζώνην*, et alii alias ad res. Multus hac de re Brissonius de Reg. Pers. Princ. I, 108, p. 160 seqq. Adscribam praeterea, quae Sturzius laudavit in Lex. Xenoph. Tom. II, pag. 459 ad locum laudatum Anabaseos: »Nam solebant reges Persarum ad sin- »gulas partes ornatus singula oppida dare; v. Hutchins. ad »h. l. Cicer. Verr. III, 33, Valckenaer ad Herodot. II, 98 [qui »ibi etiam Wesselingium ad Diod. Sicul. I, 52 laudat] et »Triller. ad Thom. Magist. s. v.« Add. J. de Hammer in: Wiener Jahrbücher VIII, p. 386 et 387 Not. coll. Ejusdem Staatsverfass. des Osman. Reichs. Part. II, pag. 73, 74.

ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ Ἕλλησι τῆς νυκτὸς καὶ τῶν Παρυσάτιδος κ. τ. λ.] Haec verba hunc in modum leguntur in libro Monac. ἅμα τοῖς σ. α. ἕλλησι καὶ τοῖς τῆς παρυσάτιδος· πόλεως μιᾶς κατάληψις.

Cap. LIX.

τὰ περὶ Βαγαπάτου τοῦ ἀποτεμόντος etc.] Hanc rem e Ctesia ipso, ut equidem nullus dubito, pluribus enarravit Plutarchus V. Artaxerx. cap. 17, p. 1019 D. seq. Quae nimis multa huc non adscripta esse hanc ipsam ob causam lectores haud gravabuntur. Nam et in hisce eandem secuti sumus legem, quam in Assyriacis nobis proposuimus, ut ea tantum in Ctesiae fragmentt. referremus, quae ipso *Ctesiae* nomine essent insignita.

τὸ δέρμα περιαιρεθεὶς ἀνεσταυρίσθη] D. H. *ἀνεσταυρώθη* ut supra. - Max. Marg. et Lib. Mon. *ἀνεσταυρίσθη* correctum ex *ἀνεσταιρίσθη*. - Mox pro *αὐτῇ* D. H. *αὕτη* et Cod. Vatic. *ταύτῃ*. Cod Mon. omittit *καὶ* — De his suppliciis Persarum vid. Brisson. l. l. II, 215, pag. 576 et II, 217, pag. 578 seq.

ὡς Ἀρτοξέρξης δῶρα ἔδωκε τῷ ἐνέγκαντι τὸν Κύρου πῖλον καὶ ὡς τὸν Κᾶρα τὸν δοκέοντα Κῦρον βαλεῖν Ἀρτοξέρξης ἐτίμησε] Pro *Κᾶρα* et hic et mox D. H. *Κάρα* — Max. Marg. et Monac. liber: *ὡς τὸν δοκέοντα βαλεῖν κάρα Κύρον*; Dav. Hoesch: *βαλεῖν Κύρον.* —

Rem ipsam quod attinet, commentarii instar Plutarchi locus, ubi haec eadem copiosius e Ctesia ipso, ut nullus dubito, proferuntur Vit. Artaxerx. Cap. XIV, inde a verbis *οἰόμενος δὲ καὶ βουλόμενος* — *ἕως ἀποθάνοι*. Quae tamen legis nostrae bene memores, huc omnia transscribere noluimus.

ὡς Ἀρτοξέρξης παρέδωκεν αἰτησαμένῃ Μιθραδάτην Παρυσάτιδι] D. H. *Μιθριδάτην*. Max. Marg. et Monac. lib. *Μιτραδάτην*. Copiosiori narratione haec Plutarchus retulit, Vit. Artax. cap. XV. et XVI, usque ad *τὸ δὲ σκαφευθῆναι* [vid. ad cap. XXX,] quae eadem e Ctesia desumta nemo infitias ibit, deficiente licet diserto Ctesiae testimonio.

ἀποκτεῖναι τὸν Κῦρον] *τὸν* abest a Mon. libro, uncis inclusum a D. H. Mox idem liber *ἂν ἀνεῖλε· ταῦτα καὶ ιθ' καὶ κ' ἱστορία*. D. Hoesch. uncis inclusum habet *ἄν*.

Cap. LX.

Τάδε περιείληπται] D. H. *διείληπται* et ad oram: *δὴ περιείληπται· διαλαμβάνειν narrandi* significatione supra Cap. V, LVI. - Mox D. H. ut semper *Τισαφέρνης*.

ὡς Τισσαφέρνης ἐπιβουλεύει τοῖς Ἕλλησιν, καὶ προςεταιρισάμενος Μένωνα, τὸν Θεσσαλὸν κ. τ. λ.] Quae hic leguntur, cum Xenophontis verbis comparari debent, qui libro Anabaseos secundo fraudes, dolosque, quibus Graecos circumvenerit Tissaphernes, accuratius persequitur. Ctesias quae hoc capite enarrat, ista Plutarchus, Ctesiae nomine laudato, descripsit V. Artax. cap. XVIII, cujus verba in fragmentis Ctesianis subjiciemus.

προςεταιρισάμενος] Eodem vocabulo in Persarum septem contra Magos conjuratione Herodotus usus est, III, 70, ubi Ctesias, de eadem re loquens cap. XIV *προςλαμβάνεσθαι* scripserat.

Menonis indolem, mores ac totam vitae rationem descripsit prae ceteris Xenophon in Anabas. II, 6, §. 21 seqq. Alia quaedam praeterea quae ad Menonis genus spectant, adjecit Largerius. Fuit enim Thassali in Thessalia e nobilissima gente prognatus, unde vel postea mulier quaedam Aeacidae nupsit, materque Pyrrhi inclaruit. *) Noster Meno jam Peloponnesiaci belli initio Thessalis, qui Atheniensibus opem tulere, praefuerat. (Thucyd. II, 22.) Quo bello finito, una cum aliis Graecis ad Cyrum se recepit, et in pugna apud Arbela commissa, cornu sinistro praepositus. (Xen. Anab. I, 7, 1.) Multa in Menonis laudem habet Plato, minime tamen illius superbiam obtegens, in Menon. T. II, p. 70. Id quod Athenaeo ansam dedit, philosophum acrius perstringendi. Crudelissima poena illum interfectum esse auctor est Xenophon, extremo libro II Anabas. A quo dissentit Diodorus Siculus

*) V. Diogen. Laert. II, 50, Plutarch. Pyrrh. p. 383 D.

XII, 27: *Μένωνα δὲ μόνον ἀφῆκεν* (sc. Tissaphernes) *ἐδόκει γὰρ μόνος οὗτος στασιάζειν πρὸς τοὺς συμμάχους προδώσειν τοὺς Ἕλληνας.* Quae cum Ctesianis verbis congruunt, Graecorum multitudinem a Menone deceptam fuisse. Et sanequam quo etiam cum Xenophonte conciliemus, crudelissimum istud supplicium aliquanto post de Menone sumtum haberi potest.

Κλέαρχον] Clearchum qui cognoscere velit, locos primarios adeat Xenophontis, Anab. II, 6, §. 1 seqq., Didori Siculi XIV, 12. — De *Proxeno* Boeoto idem legatur Xenophon, Anab. II, 6, 16 seqq.

συμπαρῆνει] Abest a Monac. libro.

Παρύσατις ἔλυσεν καὶ ἀφῆκεν] Pro *ἔλυσεν* in marg. »al. *ἔλασε*« Cod. Monacens. et Marg. Max. *ἔλαβεν*.

αὐτόματος γὰρ] D. H. *αὐτομάτως*. De re vid. Plut. Vit. Artax. cap. XVIII.

ἀνῃρέθησαν — πλὴν Μένωνος] Quod aliter accidisse credamus, si quidem in hisce major Xenophontis fides. Quum enim Clearchus atque reliqui Graecorum duces supplicio satis honesto afficerentur, abscissi videlicet caput, Menonem, ut qui gravissima ac nequissima perpetraverit, per totum annum variis suppliciis ad mortem usque fuisse excruciatum narrat. Cum Ctesia Diodorum consentire modo vidimus, qui reliquis Graecorum ducibus obtruncatis, unum Menonem servatum esse memoriae prodidit.

Cap. LXI.

Λοιδορία Παρυσάτιδος πρὸς Στάτειραν κ. τ. λ.] Quae nimis breviter hic leguntur, copiosius e Ctesia Plutarchus enarravit V. Artax. cap. XIX, quem locum infra subjiciemus, adjectis nonnullis notis, quibus hinc inde et Ctesias et Plutarchus vicissim illustrantur.

μαχαιρίου τὸ ἓν μέρος ἐπαλείφεται κ. τ. λ.] »Hoc ipso »circumventum fuisse dolo a consanguineo suo L. Verum

»imperat. finxerunt quidam, ut refert Aurel. Victor in hi»stor. Augusta, in Anton. Philosopho.« *Andreas Schottus.* Vid. Aurelii locum cap. XVI de Caesaribus.

μέγεθος ὅσον ὠοῦ] »al. *ἴσον.*« Laudat locum Barn. Brissonius de Reg. Persar. Princip. II, 183, pag. 527, ubi Sylburgius haec subjecit: »mutilatus videtur locus, quod avis et ovi parum apta sit comparatio, ita fortasse interpolandus, *μέγεθος ὅσον περιστερᾶς· περιττώματος δ' οὐδέν ἐστιν· ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐντὸς, πιμελῆς διάπλεων, μέγεθος ὅσον ὠοῦ.* Hesychio sane aviculae hoc genus est *ἡλίκον περιστερά·* et quae de interaneis adjeci, Plutarchi sunt (l. l.). In eodem Plutarchi loco *τὰ ἐντὸς* dictum ellipsi praepositionis *κατά.* Scribitur autem *ῥυνδάκη* per *δ* etiam apud Hesychium, per *τ*, et masculina terminatione, etiam in Florentina Plutarchi editione 166, b.« Apud Hesychium Tom. II, pag. 1126 Albert. legitur: *Ῥυνδάκη· ὀρνίθιον ἡλίκον, περιστερά.* Ubi in notis de varia hujus nominis scriptura monemur, cum et *ῥυντάκης*, (ut Plutarchus) et *ῥυνδάκης* ut Ctesias, et *ῥυνδάκη* ut Hesychius, scribant. »Eadem loca praeter G. Burton. de »vet. L. Pers. p. 75. notarunt Ed. Bernard et Reland. T. »II, Dissert. 8, pag. 121, et uterque confert Persicum رند »*Rund*, nomen avis, quae frequentius in oryzetis invenitur, »unde addita Graeca terminatione *Ῥυνδάκης.*« Quos secutus Corajus ad Plutarchi l. l. praefert scripturam Ctesiae *Ῥυνδάκης.* Habebant aves autem Persarum reges in deliciis, earumque esu praecipue capiebantur, quod nonnullis locis merito collegit Dorvill. ad Chariton. pag. 559. Occurrit etiam flumen *Ryndacus* nomine apud Strabon. XII, pag. 863, A.

τέμνεται δὲ δίχα] Monac. lib. *διχά* – Mox D. H. *αὕτη* pro *αὐτή.*

σύλληψις τῶν εὐνούχων αὐτῆς] D. H. *σύλληψις τῶν ὑπηρετούντων εὐνούχων αὐτῇ·* A Monac. libro plane abest *εὐνούχων.*

καὶ κρίσις] D. H. *καὶ κρίσεις.* Mon. Lib. *κρίσις.*

καὶ ἀθώωσις] i. e. *absolutio, impunitas;* quod ex hoc uno loco laudat Schneiderus in Lex. Graec. De *ἀθῷος* i. q. *ἀζήμιος* vide disserentem Lennep. ad Phalarid. Epp. pag. 152.

Cap. LXII.

καὶ τὸ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου] Vid. ad cap. LX.

μεστὸν ἐφάνη φοινίκων, οὓς ἦν κρύφα Παρύσατις — διὰ τῶν εὐνούχων καταχώσασα] D. H. *διὰ [εὐνούχων] τῶν ὑπηρετούντων αὐτῇ κατ.* A Monac. libro abest *εὐνούχων*. — Sed major difficultas in eo exsistit, quod Parysatis hoc loco dicitur palmas, quibus repletus octo post annis conspiciebatur Clearchi tumulus, eodem tempore, quo Clearchus obiit, obruisse (*καταχώσασα*) ope eunuchorum. Quod Largerius adduxit, ut pro *οὓς* repositum mallet *ὃ*, ad *χῶμα* referendum, hoc sensu: »apparuit palmis repletus tumulus, quem tunc, cum Clearchus sublatus esset, clam Parysatis aggesta terra per eunuchos exstruendum curaverat.« Nec inepte nisi malis ita vulgatam interpretari: »Multo post, »octo annorum intervallo (*δι' ἐτῶν ὀκτώ*) comparuit tumulus »palmis repletus, quas easdem tunc temporis, cum Clear»chus mortuus est, illa per eunuchos aggesta terra obrue»rat, sive defoderat.«

Cap. LXIII.

Αἰτίαι, δι' ἃς Εὐαγόρᾳ βασιλεῖ Σαλαμῖνος βασιλεὺς Ἀρτοξέρξης διηνέχθη] De Evagora multus Isocrates in oratione funebri, quam ejus in laudem conscripsit. Neque regis Persarum inimicitias, neque bellum, quod inter se gesserint, tacet; quod tamen eum in modum exaggerat, ut regem majori in hoc bellum Cyprium conatu incubuisse dicat, Evagoramque illi multo graviorem fuisse adversarium, quam ipse olim Cyrus frater, quocum de regno ille decertaverat.

Namque talem se praebuisse Evagoram, ut non solum Persarum impetus retuderit, sed etiam tota fere Cypro potitus, oras adeo terrasque vicinas ad defectionem moverit. Quo factum ut Persae, belli satietate capti, in gratiam cum ipso redirent, nihil mutato ipsius imperio. *) Hactenus ille, quae panegyricorum more ornata et amplificata esse nemo non videt. Causas, quae bellum excierint inter Evagoram et Artaxerxem, non memorat, **) neque nuntios, quos ab Evagora ad Ctesiam missos hic continuo legimus. De Evagora conf. etiam Palmer. et Wesseling. ad Diodor. Sicul. XV, cap. 47.

ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν παρὰ Ἀβουλίτου τὰς ἐπιστολάς] D. H. *Ἀβουλήτου*. Sed Monac. lib. *ἀβουλίτου*. — Ejusdem nominis Persa apud Curtium occurrit V, 2, 8, ubi eadem diversitas. Vid. Raderum et Freinshemium. Nostri certe Abulitis nulla, quod sciam, alibi mentio. Neque etiam quidquam de Anaxagora Cypriorum rege constat.

καὶ Κόνωνος πρὸς Εὐαγόραν λόγος κ. τ. λ.] De amicitia officiisque luculentissimis, quae sibi invicem praestitere et Conon et Evagoras, plura idem Isocrates l. l.

καὶ Κόνωνος πρὸς Κτησίαν ἐπιστολή] Spectant procul dubio huc, quae apud Plutarchum Vit. Artaxerx. Cap. XXI leguntur, quaeque in Fragg. Ctess. integra referentur.

καὶ βασιλεῖ παρὰ Εὐαγόρα φόρος] Quae callidus rhetor Isocrates non tetigit, breviter submonens, Persas lubentissime fecisse pacem, nihil mutantes Evagorae imperium — *ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο — οὐδὲν κινήσαντες τῆς Εὐαγόρα τυραννίδος.*

---

*) Vid. cap. 11. Add. Isocrat. Panegyr. 37, 39, ibique interpretes pag. 101 et 105 Spohn.

**) Conf. Interprett. ad Isocrat. Panegyr. cap. 39, pag. 105 Spohn. Fuisse videntur verae belli causae, quod iste Evagoras totam Cyprum Artaxerxi subditam sibi omnino vindicare voluerit.

ἀπόδοσις Σατιβαρζάνῃ] Monac. Liber *σατιβαρξάνῃ*.

καὶ τῶν ὑγγέλων τῶν εἰς Κύπρον ἄφιξις] Loquitur, opinor, de legatis, qui ab Evagora ad Artaxerxem fuerant missi, indeque Cyprum reversi.

ἣν Κτησίας αὐτὸς ἐκόμισεν] quo eadem spectant Ctesiae ipsius apud Plutarchum verba, loco supra laudato. — Pro *ἣν* Monac. liber *ἃς*.

ὡς ὑπὸ Φαρναβάζου ναύαρχος Κόνων ἐγένετο] *ὑπὸ Φαρναβάζου* est: Pharnabazi ope, consilio, Pharnabazo hoc regi suadente. Ita enim Diodorus Sicul. XIV, 39, init. *Φαρνάβαζος δὲ — ἀνέβη πρὸς τὸν βασιλέα καὶ συνέπεισεν αὐτὸν στόλον ἑτοιμάσαι, καὶ ναύαρχον καταστῆσαι Κόνωνα τὸν Ἀθηναῖον*. Ac paulo post: - *τῷ δὲ Κόνωνι περὶ τῆς ναυαρχίας διαλεχθεὶς* (sc. Pharnabazus) *ἐπέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν θάλατταν ἡγεμόνα, μεγάλας ὑποφαίνων παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλπίδας*. Non ita diserte Plutarchus, Vit. Artaxerx. XXI, init. *ἐξέβαλε* (sc. Artaxerxes) *δὲ καὶ τῆς θαλάσσης Λακεδαιμονίους Κόνωνι, τῷ Ἀθηναίῳ, μετὰ Φαρναβάζου στρατηγῷ χρησάμενος*· disertius Justinus VI, 1, fin: » Acceptis igitur quingentis talentis, Pharnabazus *jussus est Conona classi praeficere*. «

Fuit autem Pharnabazus Joniae et Lydiae satraps, idemque regis gener ac propinquus, ut auctor est Cornelius Nepos, quem omnino hac de re vid. in Conon. cap. II, III.

Cap. LXIV.

Κτησίου εἰς Κνίδον τὴν πατρίδα ἄφιξις] *ἄφιξις adventus*, vel etiam propter additam praepositionem: *profectio, discessus, abitus*; ut optime commonstrat Kypke, Observv. Sacr. Tom. II, pag. 109, ad Acta Apost. XX, 29. Add. ibid. J. Chr. Wolfii Cur. Phil. pag. 1312, Tom. I.

καὶ κρίσις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους ἐν Ῥόδῳ. καὶ ἄφεσις ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων] Quae vulgo ita in-

terpretantur: »et disceptatio adversus Lacedaemoniorum legatos apud Rhodum: et emissio ab Epheso usque ad Bactra;« sive etiam: »et ut Epheso dimissus fuerit Bactra;« sensu sanequam deficiente. Quid enim sibi volunt verba: *καὶ ἄφεσις ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων*? qua de re aut quo de homine ista intelligenda? *) Quamobrem haud cunctatus interpretatione mutata loco pristinam sanitatem reddere studui hunc in modum: *καὶ κρίσις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους ἐν Ῥόδῳ καὶ ἄφεσις· ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων καὶ Ἰνδῆς ἀριθμὸς σταθμῶν, ἡμέρων, παρασαγγῶν* i. e. »judicium in Lacedaemoniorum legatos institutum, eorundemque absolutio s. dimissio. Ab Epheso usque ad Bactra terramque Indicam numerus s. enumeratio mansionum, dierum, parasangarum.« Quo fere sensu *ἄφεσις* apud Luc. IV, 18: *κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν* et alibi. Conf. Herodian. VII, 11, 3, ibique Irmisch pag. 845.

Est autem *κρίσις* judicium ipsum, quod in aliquem aliqua de re exercetur s. statuitur, judicandi actio, ut supra cap. LXI et in Matthiae Evang. V, 21, 22, *ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει*, et in dictione *κρίσιν ποιεῖν*, de qua bene Kypke Observv. Sacrr. Tom. I, pag. 367, ad Joann. V, 27. Caeterum pro Ῥόδῳ D. H. *λόγῳ*. - *Βάκτρων*] »A. S. M. M. *μάτρων*. illud (*Βάκτρων*) C. *Bav.* 2 et H. St.« In Cod. Monac. est *μάκτρων* (β superscr.), et mox omissa verba: *σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν*, sed paulo infra in marg: *παρασάγγων σταθμῶν· ἡμέρων*.

κατάλογος βασιλεών κ. τ. λ.] »A Nino id et Semiramide »inchoatum ad magistratum usque Ithyclis, id est Olymp. »XCV, an. 3, deduxisse Ctesiam auctor est Diodor. lib. XIV, »pag. 421, edit. Graec.« *Andreas Schottus*. Est locus Diodori, libro XIV, cap. 46, fin. *Κτησίας δ' ὁ συγγραφεὺς*

*) Werferus beatus scribendum conjecerat: *ἀφήγησις — ἀριθμοῦ*. Quo tamen non opus.

τὴν τῶν Περσικῶν ἱστορίαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν [Olymp. XCV, 3,] κατέστρεψεν, ἀρξάμενος ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως. Ubi Wesselingius: »Idem confici potest et ex iis, quae Plut. »in Artax. pag. 1021, F. et quae Photius commentatur Bi-»blioth. Cod. LXXII, pag. 133.«

ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος] Adjicit Mon. liber ἔστιν.

III.

RELIQUA FRAGMENTA

ex

CTESIAE PERSICIS.

Fragment. Nro. 1.

Tzetz. Chiliad. XII, 894.

τοὺς Σάκας ἔθνος γίνωσκε, ὧν εὕρεμα τὸ σάκος,
καὶ αἱ γυναῖκες τούτων δὲ συμμάχονται ἀνδράσιν,
ὡς καὶ Κτησίας εἴρηκε καὶ ἕτεροι μύριοι·
»αἱ τῶν Σακῶν γυναῖκες δὲ μάχονται δὴ ἀφ' ἵππων,«
»καὶ πάλιν δὲ Στρυάλιος, ἀνήρ τις ἐκ τῶν Μήδων,
»γυναῖκα τῶν Σακίδων μὲν καταβαλὼν ἐξ ἵππου.

Quae copiosius a Demetrio Phalereo conservantur loco, quem continuo subjiciemus.

Fragment. Nro. 2.

Demetrius Phalereus de Elocutione §. 218, 221.

§. 218 ὅπερ δὴ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῇ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς· πολλαχῇ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνδρός. τίθεται γὰρ ταὐτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα. [conf, Prolegg. §. 5.]

§. 219, οἷα τὰ τοιάδε· Στρυάγλιός τις ἀνὴρ Μῆδος, γυναῖκα Σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου (μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν Σάκαις ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες) θεασάμενος δὴ τὴν Σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι· μετὰ δὲ τοῦτο σπονδῶν γενομένων, ἐρασθεὶς τῆς γυναικὸς, ἀπετύγχανεν· ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ ἀποκαρτερεῖν· γράφει δὲ πρότερον ἐπιστολὴν τῇ γυναικὶ μεμφόμενος τοιάνδε, »ἐγὼ μὲν σὲ ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι' ἐμὲ ἐσώθης· ἐγὼ δὲ διὰ σὲ ἀπωλόμην.«

§. 220. Ἐνταῦθα ἐπιτιμήσειεν ἄν ἴσως τις βραχυλόγος οἰόμενος εἶναι, ὅτι δὶς ἐτέθη πρὸς οὐδὲν τὸ, »ἔσωσα καὶ δι' ἐμὲ ἐσώθης.« ταυτὸν γὰρ σημαίνει ἀμφότερα· ἀλλ' εἰ ἀφέλοις θάτερον, συναφαιρήσεις καὶ τὴν ἐνάργειαν, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐναργείας πάθος· καὶ τὸ ἐπιφερόμενον δὲ, τὸ »ἀπωλόμην« ἀντὶ τοῦ ἀπόλλυμαι, ἐναργέστερον αὐτῇ τῇ συντελείᾳ ἐστί· τὸ γὰρ δὴ γεγονὸς, δεινότερον τοῦ μέλλοντος ἢ γινομένου ἔτι.

§. 221. καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος (ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως) ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ, οἷον καὶ ἐν τοιοῖςδε * * * [conf. Prolegg. §. 5.]

De Sacis conf. ad Assyriac. Fragment. Nro. XIX, et ad Persic. cap. III.

ἀποκαρτερεῖν ἐγνώκει] Plane geminus locus apud Chariton. III, 1, ubi nostro loco apte est usus Dorville pag. 341, Lips. Conf. supra not. ad Persic. Excerpt. cap. V.

Fragment. Nro. 3.

Tzetzes Chil. I, 1, 82 seqq.

ὁ δὲ Κτησίας ἰατρὸς, υἱὸς τοῦ Κτησιόχου,
ἐξωρισμένος πόλεως ἐκ Κνίδου τῆς Κυπρίας,
ὃς Ἀρταξέρξῃ κρατηθεὶς, ὡς συμμαχῶν τῷ Κύρῳ,
ἐν Πέρσαις διετέλεσε χρόνους ἑπτὰ καὶ δέκα,
Βίβλοις τρισὶ καὶ εἴκοσι τὰ Περσικὰ συγγράψας,
τὸν Ἀστυάγη μέν φησι καταβληθέντα Κύρῳ
τῶν Βαρκανίων ἄρχοντα γενέσθαι παρὰ τούτου.
Οἰβάρην δὲ τὸν στρατηγὸν τὸν μέγαν τὸν τοῦ Κύρου
ξύλινα λέγει πρόσωπα Σάρδεσιν ἐπιστῆσαι
ἐν ὑπερμήκεσι κοντοῖς, νυκτὸς ἐνδεδυμένα·
οὕτω Λυδοὺς ταράξαι δὲ καὶ κατασχεῖν τὴν πόλιν.
Μετὰ τὴν αἰχμαλώτισιν, φάσκει δὲ τὴν τοῦ Κροίσου,
πρὸς Ἀστυάγη πέπομφεν ὁ Κῦρος Πετησάκαν,
οπως ἐλθὼν τὴν Ἄμυτιν ἴδῃ σὺν Ἀστυάγει.
ἡ Ἄμυτις ὑπάρχουσα δὲ παῖς τοῦ Ἀστυάγους

τοῦτον τὸν πρωτοευνοῦχον, ἄθλιον Πετησάκαν,
ἐπίβουλον νοήσασα τούτου τοῦ Ἀστυάγους,
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρυξεν, ἐκδείρασά τε ζῶντα,
ἀνεσκολόπησε σταυρῷ, θεῖσα βορὰν ὀρνέοις.

De vers. 82 — 86 conf. in Prolegg. §. 1 et 2 disputata. De Sardibus Oebaris dolo expugnatis vid. ad cap. IV Persicc. et de Petesaca not. ad cap. V Persicc.

Fragment. Nro. 4.

Theo Progymnasmatt. cap. *XI* περὶ ἐκφράσεως pag. 119, ed. Lugd. Bat. 1626. In exemplis accuratae descriptionis etiam hoc affert:

ἐν δὲ τῇ ἐνάτῃ Κτησίας· οἷον τὰ εἴδωλα τῶν Περσῶν ἐπὶ τοῖς μακροῖς ξύλοις ὁρῶντες ὑπὸ τὸν ὄρθρον πρὸς τὰς ἀκροπόλεις πόῤῥωθεν οἱ Λυδοὶ εἰς φυγὴν ἐτράποντο, νομίσαντες τὴν ἀκρόπολιν πλήρη εἶναι Περσῶν καὶ ἤδη ἑαλωκέναι.

Quod ad Excerptt. Perss. cap. IV pertinere manifestum est.

Fragment. Nro. 5.

Stephanus Byzantinus s. v. *Δυρβαῖοι*. pag. 248, Pined.

*Δυρβαῖοι, ἔθνος καθῆκον εἰς Βάκτρους καὶ Ἰνδικήν. Κτησίας ἐν Περσικῶν δεκάτῃ· Χώρα δὲ πρὸς αὐτὸν πρόςκειται Δυρβαῖοι εὐδαίμονες ἄνδρες καὶ πλούσιοι καὶ δίκαιοι, οὔτ' ἀδικοῦντες οὔτ' ἀποκτιννύοντες ἄνθρωπον· ἐὰν δ' εὕρωσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἢ χρυσὸν ἢ ἄλλο τι** Ubi Pinedo pro vulgato *ἀποκτεννύοντες ἄνθρωπον* legi mavult *ἀποκτείνοντες ἄνθρωπον·* quo nihil opus. Correxi apertum mendum, scribens *ἀποκτιννύοντες.* Pro *Δυρβαῖοι* idem mavult *Δυρβαίων.*

Fragment. Nro. 6.

Stephanus Byzantinus pag. 725, ed. Pined.

Χωραμναῖοι, ἔθνος Περσικὸν ἀγρίων ἀνθρώπων· Κτησίας ἐν Περσικῶν δεκάτῳ· οὕτω δὲ ταχύς ἐστιν ὁ ἄγριος ἄνθρωπος

καὶ διώκων τὰς ἐλάφους καταλαμβάνειν· καὶ ἄλλα πλεῖστα περὶ αὐτῶν φησι. Quae jam attulimus ad Persicc. Excerpt. cap. VIII. Huc autem talia adnotata reperio: »Salmasius emendat *ὡς καὶ διώκοντα ἐλάφους καταλ.* non quod *τὰς ἐλάφους* improbet; vetustissimos enim Graecos vocem *ἔλαφος* sive de masculino sive de foemina loquerentur, fere extulisse: *) inscitiaeque damnandos grammaticos, qui mirantur apud poetas cervis feminis cornua attribui, cum exploratissimum sit eas cornibus carere.«

Fragment. Nro. 7.

Apollon. Histor. mirabil. XX.

Κτησίας ἐν τῇ δεκάτῃ Περσικῶν, καμήλους τινὰς ἐν Χώρᾳ γίγνεσθαι, ἃς ἔχειν τρίχας πρὸς Μιλήσια ἔρια τῇ μαλακότητι· ἐκ δὲ τούτων τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἄλλους δυνάστας τὰς ἐσθῆτας φέρειν.

Lucem accepit hic locus ex iis, quae copiose disputat Bochart. Hierozoic. II, 2, pag. 14, 78; unde apparet h. l. intelligendam esse Caspiorum terram, ubi cameli pilis molissimis alebantur, unde vestes confectae ad delicias pertinebant. Cf. Aelian H. A. 17, 34, qui etiam videtur ex Ctesia profecisse, licet ejus nomen amittere maluerit: *αἶγες δὲ Κάσπιαι γίνονται λευκαὶ ἰσχυρῶς, καὶ κεράτων δὲ ἄγονοι, μικραὶ τὸ μέγεθος καὶ σῖμαι. Κάμηλοι δ' ἀριθμοῦνται πλείους, αἱ μέγισται κατὰ τοὺς ἵππους τοὺς μεγίστους, εὔτριχες ἄγαν. Ἁπαλαὶ γὰρ εἰσι σφόδρα αἱ τούτων τρίχες ὡς καὶ τοῖς Μιλησίοις ἐρίοις ἀντικρίνεσθαι τὴν μαλακότητα· οὐκοῦν ἐκ τούτων οἱ ἱερεῖς ἐσθῆτα ἀμφιέννυνται, καὶ οἱ τῶν Κασπίων πλουσιώτατοί τε καὶ δυνατώτατοι.*

De lana Mileti praestantissima aliquot veterum locos

*) Ubicunque enim non diserte genus distinguendum est, Graeci in multis foemineo nomine utuntur; vid. Fischer ad Wellerum I, pag. 370.

attulit Meursius. Plura et de lana et de vestibus stragulisve inde confectis disserui ad Plut. Alcibiad. XXIII, pag. 194 seq.

Fragment. Nro. 8.

Athenaeus Deipnosoph. XIII, cap. 10, (s. cap. 1,) pag. 560 D.

καὶ ἡ ἐπ' Αἴγυπτον δὲ Καμβύσου στρατεία, ὥς φησι Κτησίας, διὰ γυναῖκα ἐγένετο· ὁ γὰρ Καμβύσης πυνθανόμενος τὰς Αἰγυπτίας γυναῖκας ἐν ταῖς συνουσίαις διαφέρειν τῶν ἄλλων, ἔπεμψε πρὸς Ἄμασιν, τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, μίαν αἰτῶν πρὸς γάμον τῶν θυγατέρων· ὁ δὲ τῶν μὲν ἑαυτοῦ οὐκ ἔδωκεν, (ὑπονοήσας μὴ γυναικὸς ἕξειν αὐτὴν τιμὴν, ἀλλὰ παλλακίδος) ἔπεμψε δὲ τὴν Ἀπρίου θυγατέρα Νειτῆτιν. ὁ δὲ Ἀπρίης ἐκπεπτώκει τῆς Αἰγυπτίων βασιλείας, διὰ τὴν γενομένην ἧτταν πρὸς Κυρηναίους καὶ ἀνῄρητο ὑπὸ Ἀμάσιδος· ἡσθεὶς οὖν ὁ Καμβύσης τῇ Νειτήτιδι καὶ σφόδρα ἐρεθισθεὶς, ἐκμανθάνει παρ' αὐτοῦ τὰ πάντα· καὶ δεηθείσης ἐκδικῆσαι τοῦ Ἀπρίου τὸν φόνον, πείθει πολεμῆσαι Αἰγυπτίοις.«

Conf. Herodot. III, init. cap. 1 et 16, qui in plerisque cum Ctesia consentit. At in Ctesiana narratione aliquid difficultatis suboriri ex temporis ordine, sagaciter odoratus est *Osiander* in altero Programmate de Ctesia, quod Stuttgardtiae anno MDCCCXXI prodiit, §. 15, pag. 9 seq. Namque cum Amasis inde ab anno 570 a. Chr. n. regnare coeperit, Cambyses inde ab anno 529 a. Chr. n. utique Nitetis Cambysi nupta, provectior aetate fuisse videtur, quam cujus consuetudine Cambyses delectari potuisset. Ut igitur fides Ctesiae constaret, vel θυγατήρ pro femina accipiendum esse, genus ab Aprie ducentem, vel multo ante capessitos regni fasces Cambysem matrimonium iniisse existimandum esse putat Osiander. Quo magis cum Osiandro adstipuler Herodoto, qui Nitetidem jam in Cyri pellices adscitam esse enarrat.

Fragment. Nro. 9.

Tzetz. Chil. III, 641.

Νόμος κοινός τις Περσικός ἐστι κατ' ἀχαρίστων
τοὺς δυναμένους σύμπαντας χάριν ἀποδιδόναι
καὶ μὴ διδόντας, ἰσχυρῶς εὐθύνων καὶ κολάζων.
τοὺς ἀχαρίστους οἴονται καὶ γὰρ πρὸς τὴν πατρίδα
καὶ πρὸς γονεῖς καὶ πρὸς θεὸν, ἀσεβεστάτους εἶναι.
τὴν μὲν τοῦ Κύρου, Ξενοφῶν· τὴν δὲ τοῦ Πέρσου νόμου
Κτησίας καὶ Ἡρόδοτος γράφουσιν ἱστορίαν

Verba τὴν μὲν τοῦ Κύρου, Ξενοφων ad antecedentia spectant, ubi de Cyro ex Xenophontis narratione traditur. De lege autem Persica, quae hic memoratur, vid. Barnab. Brisson. de Reg. Pers. Princ. II, 96, pag. 423 seq.

Fragment. Nro. 10.

Athenaeus, II, cap. 23, pag. 171 seq. Schwgh. (cap. VI, pag. 45 B.)

ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ὥς φησιν ἐν τῇ πρώτῃ Ἡρόδοτος (I, 188 ubi vid. Valk.) ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεος πιεῖν ἄγεται, τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος· τοῦ δὲ μόνου πίνει ὁ βασιλεύς· τοῦ δὲ τοιούτου ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ἕπονταί οἱ. Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος καὶ ἱστορεῖ, ὅπως ἕψεται τὸ βασιλικὸν τοῦτο ὕδωρ, καὶ ὅπως ἐναποτιθέμενον τοῖς ἀγγείοις φέρεται τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτὸ καὶ ἐλαφρότατον καὶ ἥδιστον εἶναι.

In quibus σύμφερεται scribendum jussit Valckenarius ad Herodoti l. l., quoniam a Brissonio de Reg. Pers. p. 80 notatum sit: »aqua vasis recondita deportari solet, quocunque se Rex moverit.« At rectius scribes Χοάσπεω a casu recto Χοάσπης.

Ex Athenaeo haec iterum descripsit Eustathius ad Homeri Odyss. IV, pag. 173, 22 — ὃ δὴ ἄλλοι καὶ περὶ τοῦ

Σουσίου ἱστόρησαν, φάμενοι ὡς ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ὕδωρ ἀπεψημένον ἀπὸ Χοάσπεω τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, ἐκόμιζον τῷ βασιλεῖ μόνῳ ἐκεῖθεν πίνοντι. Interjectis quibusdam de vino Chalybonio, quo solo rex utatur, deque sale Ammonico, ex Duride, opinor, sumtis, sequuntur haec verba, et ipsa ex Ctesianis expressa (vid. Fragment 1, de Tributt. Ass.) *καὶ μὲν καὶ τὸ ἐλαίῳ ἀκανθίνῳ χρῆσθαι μετὰ λουτρόν.* Conf. etiam Strabo XV, pag. 1068 B. C. Plutarch. De Exsil. pag. 601 D. pag. 424, Wyttenb. *εἶτα τῶν μὲν Περσῶν βασιλέων καταγελῶμεν, εἴγε δὴ ἀληθές, ὅτι τὸ τοῦ Χοάσπου μόνον ὕδωρ πίνοντες, ἄνυδρον αὐτοῖς τὴν ἄλλην ποιοῦσιν οἰκουμένην.*

De re ipsa vix quidquam addendum post copiosam Brissonii disputationem, de Reg. Pers. Princip. I, 82, pag. 122 seqq. et Salmasii Exercitt. Plinn. pag. 619 et seqq.

Egit etiam Hammerus (Annall. Viennenss. VIII, pag 356, 357) de praestantia aquae hujus fluminis, quae per tot saecula ad nostram usque aetatem intemerata remanserit. Affert idem locum inediti scriptoris Persici, qui Choaspis aquam hodieque semper subfrigidam (kühl) esse, tradit, miraque praeditam esse vi, qua cibos facile concoquendos reddat, ut quam permeat, terrae incolae, vehementissimo solis ardore, cibos concoctu difficillimos sumentes, hujus tamen aquae praestantissimae ope, nullam inde molestiam stomachi ventrive persentiscant (percipiant.)

Fragmemt. Nro. 11.

Athenaeus, IV, 27, pag. 72 Schwgh. (II, 10, pag. 145 C.) *ὁ δὲ Περσῶν βασιλεύς, ὥς φησι Κτησίας καὶ Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς, ἐδείπνει μὲν μετὰ ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων, καὶ ἀνήλισκετο* (Epit. *ἀνήλισκεν*) *εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετρακόσια.*

De sumptuosis Persarum regum epulis vid. Barnb. Bris-

son. de Reg. Persar. Princip. I, 88, 90, pag. 135 seqq. Add. Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 93 seq.

Fragment. Nro. 12.

Athenaeus XI, cap. 11 (sive cap. 464 A.) pag. 201 Schweigh.

παραιτητέον δ' ἡμῖν τὰ κεράμεα ποτήρια· καὶ γὰρ Κτησίας »παρὰ Πέρσαις, φησὶν, ὃν ἂν βασιλεὺς ἀτιμάσῃ, κεραμέοις χρῆται.«

κεράμεα et *κεραμέοις* edidit Schweighaeuserus pro vulgato *κεράμια* et *κεραμείοις*. Similis in Xenophont. Anab. III, 4, 7, ubi Lion, nuperrimus editor haec annotavit: »*πλίνθοις κεραμίαις* praebet cum reliquis libris cod. F. »Eandem formam habet Hesych., *κεραμείαις* dederunt ob *ana*»*logiam* linguae, Hutch. Z. et W. Alibi etiam *κεράμικος* »legitur. V. quos laudât Schaefer. in Ind. ad Gregor. Cor. »pag. 997. Lobeck. ad Phrynich. pag. 147.«

Quantum vero Persae poculis aureis argenteisve, coelatis, id genus aliis delectati fuerint, multis exemplis monstravit Barnab. Brissonius de Reg. Pers. Princip. II, 141, pag. 476 seq.

Fragment. Nro. 13.

Athenaeus XII, 40, pag. 470 Schweigh. (cap. VII, pag. 530 D.)

Κτησίας δ' ἱστορεῖ, Ἄνναρον τὸν βασιλέως ὕπαρχον, καὶ τῆς Βαβυλωνίας δυναστεύσαντα, στολῇ χρῆσθαι γυναικείᾳ καὶ κόσμῳ· καὶ ὅτι βασιλέως δούλῳ ὄντι αὐτῷ εἰς τὸ δεῖπνον εἰςῄεσαν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ψάλλουσαι καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες. ἔψαλλον δὲ αὗται καὶ ᾖδον ἐκείνου δειπνοῦντος.

ὕπαρχον.] Vid. ad Excerptt. Persicc. cap. IX.

στολῇ χρῆσθαι γυναικείᾳ] Vid. ad Assyriacc. Fragmm. Nro. XV.

Ψάλλουσαι καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες] »v. Th. Marcil. interp.

ad Suetonii Titum in cap. III, ad ista: »ut qui cantaret et psalleret.« »Adi et inprimis de his μισουργοῖς mulieribus doctissimum Brissonium lib. I de Reg. Pers.« Andreas Schottus s. D. H. De istis pellicibus quae regem coenantem cantibus exhilarare ac delectare solebant, multus est a Schotto laudatus Brissonius l. l. I, 95 et 96, pag. 141 seqq. De multitudine pellicum regis idem adeundus, I, 110, pag. 162 seq.

Fragment. Nro. 14.

Aelian. Nat. Animal. VII, 1.

πέπυσμαι δὲ ἄρα καὶ ἀριθμητικῆς τὰς βοῦς οὐκ ἀμοίρους εἶναι τὰς Σουσίδας· καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως κόμπος τὸ εἰρημένον, μάρτυς ὁ λόγος ὁ λέγων, ἐν Σούσοις τῷ βασιλεῖ βοῦς ἐς τοὺς παραδείσους πολλὰς ἐς τὰ ἧττον ἐπίῤῥυτα, ἀντλεῖν ἑκάστην κάδους ἑκατόν· οὐκοῦν ἢ τὸν ἐπινησθέντα αὐταῖς, ἢ τὸν συντραφέντα ἐκ πολλοῦ μόχθον προθυμότατα ἐκτελοῦσι· καὶ οὐκ ἂν βλακεύουσάν τινα θεάσαιο· εἰ δὲ πέρα τῆς προειρημένης ἑκατοντάδος, ἵνα γοῦν προςλιπαρήσαις κάδον ἀνιμήσασθαι, οὐ πείσεις οὐδὲ ἀναγκάσεις, οὔτε παίων οὐδὲ κολακεύων, λέγει Κτησίας.

Eadem habet Plutarchus »terrestriane an aquatilia Animalia sit callid.« p. 974, e. p. 953 Wytt. »*ἧττον δὲ ταῦτα θαυμαστὰ, καίπερ ὄντα θαυμάσια, ποιούσιν αἱ νόησιν ἀριθμοῦ κ. δύναμιν τοῦ ἀριθμεῖν ἔχουσαι φύσεις, ὥσπερ ἔχουσιν αἱ περὶ Σοῦσα βόες· εἰσὶ γὰρ αὐτόθι τὸν βασιλικὸν παράδεισον ἄρδουσαι περιάκτοις ἀντλήμασιν, ὧν ὥρισται τὸ πλῆθος· ἑκατὸν γὰρ ἑκάστη βοῦς ἀναφέρει καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἀντλήματα, πλείονα δὲ οὐκ ἔστιν οὔτε λαβεῖν οὔτε βιάσασθαι βουλόμενον, ἀλλὰ καὶ πείρας ἕνεκα πολλάκις προςτιθέντων, ὑφίσταται, κ. οὐ πρόεισιν, ἀποδοῦσα τὸ τεταγμένον· οὕτως ἀκριβῶς συντίθησι κ. καταμνημονεύει τὸ κεφάλαιον, ὡς Κτησίας ὁ Κνίδιος ἱστόρηκε.*

FRAGMENT. Nro. 15.

Ex Aelian. Nat. Animal. XVI, 42.

Κτησίας γε μὴν ὁ Κνίδιός φησι περὶ τὴν Περσικὴν Σιττάκην ποταμὸν εἶναι Ἀργάδην ὄνομα· ὄφεις δὲ ἐν αὐτῷ γίνεσθαι πολλούς, μέλανας τὸ σῶμα, πλήν γε τῆς κεφαλῆς· εἶναι δὲ αὐτοῖς λεύκην ταύτην· προϊέναι δὲ εἰς ὀργυιὰν τὸ μῆκος τοὺς ὄφεις τούςδε· τοὺς οὖν ὑπὸ τούτων δηχθέντας ἀποθνήσκειν. μεθ' ἡμέραν μὲν μὴ ὁρᾶσθαι, ὑφύδρους δὲ νήχεσθαι· νύκτωρ δ' ἢ τοὺς ὑδρευομένους, ἢ τοὺς τὴν ἐσθῆτα φαιδρύνοντας διαφθείρειν· πολλοὺς δὲ ἄρα πάσχειν τοῦτο ἢ χρείᾳ ὕδατος ἐπιλείποντος ἢ μεθ' ἡμέραν ἀσχοληθέντας, καὶ ἀποπλῦναι τὴν ἐσθῆτα μὴ δεδυνημένους.

Ubi haec notatum reperimus: »Potuit hoc et ex Indicis Ctesiae excerpsisse Aelianus, e quibus fere quae ex hoc auctore apud eum legas; ut itaque hoc non nego: ita hic sequi libuit amicum nostrum A. Schottum, qui ad Persica haec quoque retulisse videtur.« Vid. infra Indicc. Excerptt. cap. XVI.

περὶ τὴν Περσικὴν *Σιττάκην*] Stephanus Byzant. pag. 604: *Σιτάκη*· πόλις Περσική ὡς Ἑκαταῖος Ἀσίᾳ· ὁ πολίτης Σιτακηνός· καὶ ἡ χώρα Σιτακηνή· ubi primarios veterum locos jam attulit Pinedo: Ptolemaei VI, 1. Plinii H. N. VI, 27 et Strabonis XV, pag. 1064 A. coll. XVI, p. 1079 B. et XI, p. 757 C.

Dicitur quoque ab aliis Ψιττακή, ut monuit Beckmann ad Aristotel. Mirabill. Auscultt. pag. 75 et in Additamm. ad calc. Antigoni Carystii pag. 233. Urbem putat in ultimis Assyriae finibus occidentem versus fuisse conditam, nomine *Sittacen* vive *Psittacen*, quam quae circumdederit terra, nomen inde accepisse Psittacenes. Conf. etiam Mannert Geograph. d. Griech. u. Röm. V, 2, pag. 383 seqq. coll. pag. 465, et Rennel Historiam expedit. Cyri minoris pag. 81 seq. 97, (p. 71, 83 ed. vernacul.)

Fragment. Nro. 16.

Hesychius Tom II, pag. 1152 Albert.

Σάραπις· *Περσικὸς χιτὼν μεσόλευκος, ὡς Κτησίας· καὶ διαῤῥηξαμένη τὸν σάραπιν καὶ τὰς τρίχας καθειμένη, ἐτίλλετό τε καὶ βοὴν ἐποίει· καλεῖται δὲ καὶ ὁ Πλάτων* (leg. *Πλούτων*) *οὕτως.* »Adposui autem hoc loci istud fragmentum, »quod alicui non ita vero absimile videri queat, ista de »Parysatidis luctu ob interfectum filium a Ctesia scripta »fuisse, de quo Excerptt. Pers. c. 58.« *Andr. Schottus.* Laudat locum de Persarum luctu monens Brissonius de Reg. Pers. Princip. II, 205, pag. 563. Hammerus comparat Persicum *Dschorab*, quod hodie inter Persarum vestimenta reperitur, Graecis appellatum *Σάραπις.* Quod vero Dschorab cum sit *sacci* genus, varie pictum, quo pro tibialibus utuntur, neque vero, ut Hesychius vult, *χιτών*, nonnulla adhuc mihi superest dubitatio. Vide tamen Fundgrub. des Orients VI, Heft III, pag. 339, Annall. Vienn. Vol. VIII, pag. 386. Namque Pollux Onomast. 171, 61, pag. 730: *ὁ δὲ Σάραπις Μήδων τι φόρημα πορφυροῦς μεσόλευκος χίτων*, quod Curtio III, 3, 17: *purpureae tunicae medium album intextum.* Atque Democritus Ephesius de Ephesiorum vestibus scribens profert: *καὶ σαράπεις μήλινοι καὶ πορφυροῖ καὶ λευκοί, οἱ δὲ ἁλουργεῖς.* Vid. Athenaei XII, pag. 525, C. coll. XII, p. 537, E. ubi in Alexandri Magni ornatu memoratur *χλαμὺς πορφυρᾶ* atque *χιτὼν μεσόλευκος*, plane ut Curtii in loco laudato. *)

---

*) Quae ipsa cum de *Σάραπις* scribo, Etymologici Gudiani in mentem venit locus pag. 496, 19, ubi haec leguntur: *Σαράβαρα, ἐσθὴς Περσική· ἔνιοι δὲ λέγουσι βρακία· ἄλλοι δὲ περὶ τὰ σκέλη ἐνδύματα.* Occurrit idem vocabulum in Daniel. III, 21: סַרְבָּלֵיהוֹן, quod exponunt *περσικῶν περιβολαίων εἶδος*, vel etiam *ἀναξυρίδες.*, quodque idem vocabulum in multas dein linguas transierit, nomine *σαράβαρα, σαράβαλλα.* Vide copiosius de hac voce disputantem Berthold. ad Danielis l. l. pag. 277 seq. Occurrit idem vocabulum in Paschal. Chronic. pag. 106, C. pag. 108, B.

διαῤῥηξαμένη] i. e. *suam sibi* vestem discindens, lacerans. De qua medii vi, hoc loco allato egit Hemsterhusius ad Xenophont. Ephes. pag. 234, ed Locell. De more Persarum, ut omnino Orientalium notissimo, vestes sibi in luctu gravive dolore abscindendi, multa post Brissonium de Reg. Pers. Princ. II, 204, p. 563 sq. congessit et Raderus et Freinshem. ad Curtium III, 11, 25. De Judaeorum aliorumque more copiosissime Joan. Michaelis Dissert. Acadd. Tom. I, pag. 131 sqq. ad Iudith. XIV, 15.

ἐτίλλετο] *τίλλεσθαι* et *τίλλειν* promiscue usurparunt veteres, quod hujus loci non immemor commonstravit Dorvill. ad Chariton. pag. 412.

Fragment. Nro. 17.

Eustath. ad Odyss. XVIII, 3, p. 651, 20 seqq.

Ἄριστα οὖν τοῦτό γε φρονοῦσιν Ἰνδοί. παρ' οἷς ὡς ἱστορεῖ Κτησίας, οὐκ ἔστι τῷ βασιλεῖ μεθυσθῆναι. παρὰ δέ γε Πέρσαις ὥς φησι Δοῦρις, ἐφίεται τῷ βασιλεῖ μεθύσκεσθαι ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν ᾗ τῷ Μίθρᾳ ἔθυον, ὅτε καὶ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο· τῶν δὲ λοιπῶν, οὐδεὶς τηνικαῦτα. εἰ δὲ ὁ Πέρσης Δαρεῖος ὁ τοὺς μάγους ἀνελὼν, ἐπιγεγραμμένον εἶχε τῷ αὐτοῦ μνήματι τὸ, ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολὺν καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς, πολυπότης μὲν ἂν εἴη, μέθυσος δὲ οὔ.

Quae ex Athenaeo, ut multa alia sunt desumta lib. X, cap. 45, pag. 91 Schweigh. (cap. X, p. 434 D.) *Δαρεῖος δὲ ὁ τοὺς μάγους ἀνελὼν, ἐπιγεγραμμένον εἶχεν ἐπὶ τοῦ μνήματος· ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολὺν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς· Κτησίας δὲ »παρ' Ἰνδοῖς, φησὶν, οὐκ εἶναι τῷ βασιλεῖ μεθυσθῆναι. παρὰ δὲ Πέρσαις τῷ βασιλεῖ ἐφίεται μεθύσκεσθαι μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ θύουσι τῷ Μίθρῃ.« γράφει δὲ οὕτως περὶ τούτων Δοῦρις ἐν τῇ ἑβδόμῃ τῶν Ἱστοριῶν· »ἐν μόνῃ τῶν ἑορτῶν τῶν ἀγομένων ὑπὸ Περσῶν τῷ Μίθρῃ βασιλεὺς μεθύσκεται καὶ τὸ Περσικὸν ὀρχεῖται κ. τ. λ.* — Conf. hac

de re Barnab. Brisson. de Reg. Pers. Princip. II, 71, pag. 399, I, 84, pag. 130. Gataker. Adverss. Miscell. pag. 660 E. F. (opp.) Ac forsitan hoc ipsum fuit festum, ubi Xerxes ebrius interfectus fuit; vid. Excerpt. Persicc. cap. XLV. — Conf. etiam Freinshem. ad Curtium VII, 4, 1.

Caeterum idem, quod in sepulcro scribi jussit Darius, multo post de se jactare haud erubuit Cyrus minor natu, apud Plutarch. Vit. Artaxerx. Cap. VI, pag. 1014 A: *μεγαληγορῶν δὲ περὶ αὑτοῦ πολλὰ καὶ καρδίαν ἔφη τοῦ ἀδελφοῦ φορεῖν βαρυτέραν — οἶνον δὲ πλείονα πίνειν καὶ φέρειν.* Quae eadem repetuntur in Apophthegmm. Regg. et Ducc. p. 173, E. p. 690 Wyttenb. et in Symposiacc. I, 4, pag. 620, C. Tu conf. Brisson. l. l. I, 251, pag. 328, et Strabon. XV, pag. 1062 B. Caeterum hancce inscriptionem in sepulcro et Darii et Cyri nequaquam vere Persicam esse, sed Graecorum in commentis ac fabulis habendam suspicatur Münterus: Ueber die keilförmigen Inschriften zu Persepolis pag. 23. Nec injuria, si quid video.

Fragment. Nro. 18.

Demetrius Phalereus de Elocutione §. 222, 223.

§. 222. *δεῖ τὰ γενόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν, ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, κρεμῶντα τὸν ἀκροατὴν καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾷν· τοῦτο ὁ Κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ.*

§. 223. *Ἐλθὼν γὰρ ὁ ἄγγελος, οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε Κῦρος παρὰ τὴν Παρυσάτιν· τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγειλεν, ὅτι νικᾷ· ἡ δὲ ἥσθη καὶ ἠγωνίασε. μετὰ δὲ τοῦτο ἐρωτᾷ, βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει; ὁ δὲ, πέφευγέ φησι· καὶ ἡ ὑπολαβοῦσα, Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος· καὶ πάλιν ἐπανερωτᾷ, Κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δὲ ἄγγελος ἀμείβεται, ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι· κατὰ μικρὸν καὶ κατὰ βραχὺ προϊὼν, μόλις τὸ δὴ λεγόμενον, ἀπέῤῥηξεν αὐτό· μάλα ἠθικῶς καὶ ἐναρ-*

γῶς τόν τε ἄγγελον ἐμφήνας ἀκουσίως ἀγγελοῦντα τὴν συμφορὰν καὶ τὴν μητέρα εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλὼν καὶ τὸν ἀκούοντα.

Pertinet, credo, ad Persicc. Excerptt. Cap. LVII. τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν] Conf. Herodot. IV, 127, ubi conf. Wesseling. Valckenaerius huc refert formulam: κλαίειν λέγω s. ἀγορεύω, et quod magis frequentatum ab Atticis: χαίρειν λέγω s. κελεύω. Tu vide praesertim Athenaeum XII, 27, pag. 449 Schweigh. (V. p. 524, E.) ubi bene Dalecampius: »Σκυθῶν ῥῆσις »proverbium de iis, quae *acerbe crudeliter* et *barbare* dicun»tur aut imperantur.« Vid. Suidas s. v. Hinc Σκυθῶν ἐρημία pro *summis calamitalibus exitiove*, vid. Freinshem. ad Curtium VII, 8, 23, et Interprett. ad Aristoph. Acharn. 704.

Fragment. Nro. 19.

Plutarch. Vit. Artaxerx. cap. XI, p. 1017 B.

Ἡ δὲ Κτησίου διήγησις, ὡς ἐπιτεμόντι πολλὰ συντόμως ἀπαγγεῖλαι, τοιαύτη τις ἐστί. Κῦρος ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην, ἤλαυνον εἰς αὐτὸν βασιλέα τὸν ἵππον καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνον, ἀμφότεροι σιωπῇ. Φθάνει δὲ βάλλων Ἀριαῖος, ὁ Κύρου φίλος, βασιλέα καὶ οὐκ ἔτρωσε. Βασιλεὺς δ' ἀφεὶς τὸ δόρυ, Κύρου μὲν οὐκ ἔτυχε, Τισαφέρνην δὲ πιστὸν ἄνδρα Κύρῳ καὶ γενναῖον, ἔβαλε καὶ κατέκτεινε. Κῦρος δ' ἐπ' αὐτὸν ἐξακοντίσας, διὰ τοῦ θώρακος ἔτρωσε τὸ στῆθος, ὅσον ἐνδῦναι δύο δακτύλους τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δ' αὐτὸν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου. Φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τῶν περὶ αὐτὸν γενομένης, ὁ μὲν ἀναστὰς μετ' ὀλίγων, ἐν οἷς καὶ Κτησίας ἦν, λόφον τινὰ πλησίον καταλαβὼν ἡσύχαζε· Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνειλούμενον ὁ ἵππος ἐξέφερεν ὑπὸ θυμοῦ μακράν, ἤδη σκότους ὄντος, ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ζητούμενον ὑπὸ τῶν φίλων. Ἐπαιρόμενος δὲ τῇ νίκῃ καὶ μεστὸς ὢν ὁρμῆς καὶ θράσους διεξήλαυνε βοῶν· »Ἐξίστασθε πενιχροί.« Τοῦτο δὲ Περσιστὶ πολλάκις αὐτοῦ βοῶντος, οἱ μὲν ἐξίσταντο προσκυνοῦντες· ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς ἡ τιάρα τοῦ Κύρου καὶ παρατρέχων

νεανίας Πέρσης, ὄνομα Μιθριδάτης, ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταφον αὐτοῦ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀγνοῶν, ὅστις εἴη. Πολὺ δ' αἷμα τοῦ τραύματος ἐκβαλόντος, ἰλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κῦρος ἔπεσε. Καὶ ὁ μὲν ἵππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο· τὸν δ' ἐφίππειον πῖλον ἀποῤῥυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κῦρον βαλόντος ἀκόλουθος, αἵματι περίπλεω. Τὸν δὲ Κῦρον, ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις εὐνοῦχοί τινες παρόντες ὀλίγοι ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλον ἵππον ἀναθέσθαι καὶ σώζειν. Ἀδυνάτως δ' ἔχοντα καὶ δι' αὐτοῦ προθυμούμενον βαδίζειν, ὑπολαβόντες ἦγον· τῷ μὲν σώματι καρηβαροῦντα καὶ σφαλλόμενον, οἰόμενον δὲ νικᾷν, ἀκούοντα τῶν φευγόντων ἀνακαλουμένων Κῦρον βασιλέα καὶ φείδεσθαι δεομένων. Ἐν δὲ τούτῳ Καύνιοί τινες ἄνθρωποι κακόβιοι καὶ ἄποροι καὶ ταπεινῶν ὑπουργημάτων ἕνεκα τῇ τοῦ βασιλέως στρατιᾷ παρακολουθοῦντες, ἔτυχον συναναμιχθέντες ὡς φίλοι τοῖς περὶ τὸν Κῦρον. Ὡς δὲ μόλις συνεῖδον τὰ ἐπιθωρακίδια φοινικᾶ, λευκοῖς χρωμένων τῶν βασιλέων ἁπάντων, ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. Εἷς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν τὸν Κῦρον ἀκοντίῳ. Τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναῤῥαγείσης, πεσὼν ὁ Κῦρος, ἅμα παίει πρός τινι λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταφον καὶ ἀποθνήσκει. Τοιοῦτος μὲν ὁ Κτησίου λόγος, ᾧ καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ, μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνῄρηκεν. —

In universum compara *Ctesiae* Persicc. Excerptt. cap. LVIII. — Initio capitis de dictione ὡς ἐπιτεμόντι — ἀπαγγεῖλαι, contra Coraji conjecturam ἐπιτεμόντα plura monui in Creuzeri Meletemm. Part. III, p. 53. Nunc addo Eunapii Prooem. ad Vit. Sophist. pag. 14: — ἐπιτρέχοντι καὶ συνελόντι εἰπεῖν.

Ad verba τὸν δ' ἐφίππειον πῖλον Reiskius notat, se aliis probantibus, ita edidisse. Atque adsentitur Cod. Palatinus Nro. 283. Vulgo ἐφίππιον. At recurrit ἐφίππειος infra cap. 14 Artaxerx. Inde probo, ab Astio in Platone de Legg. VIII, 4. pag. 833 A. veriorem lectionem ἐφίππειος receptam fuisse. Conf. Commentt. ad h. l. pag. 401. Sturz. Lex. Xenophont. Tom. II, pag. 432: »ἐφίππειον: *sella equo*

imposita, stratum equo impositum ad insidendum; de Re Eq. VII, 5, XII, 8. De Mag. Eq. VIII, 4.« Stratum esse e lana vel capillis confectum, quod equis supersternitur, monuit quoque ad Plutarchi locum Corajus. At latius hic accipiendum esse de toto cervicis apparatu. —

αἵματος περίπλεω] Vulc. Cod. *περίπλεων*. Eadem lectionis varietas in Plut. Anton. 85 init. ubi pro vulgata *ἐπίπλεω* nunc legitur *ἐπίπλεων* itidem in Accusativo, ut *διάπλεων* in Plut. Alcib. 6 fin. *περίπλεων* Anton. 7 fin. Sertor. 19 *ἀνάπλεων*. At in Thucydid. VI, 31, ubi itidem libri variant, Wassius praetulit *ἀξιόχρεω* pro *ἀξιόχρεων*. Conf. Maittar. de Dialect. pag. 41.

ἀναφέροντα] Vid. Melett. l. l. pag. 54 et ad Plutarch. Alcib. pag. 115 Not.

ὑπολαβόντες] Casuros *ὑπολαμβάνειν* proprie Graeci dicunt ut monuit Dorville ad Charit. pag. 304 seq. hoc ipso allato loco. Add. Plut. Philopoem. 8.

ᾧ — μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνῄρηκεν] Affertur hic locus una cum aliis similis generis a Vitringa Obss. ad Joann. Vorst. (ad calcem Lamb. Bos. Obss. in N. T.) pag. 244, quo monstraret, a Graecis saepius participium ejusdem originis verbo addi. Vertit autem nostrum locum ita: »*ejusmodi est narratio Ctesiae, qua tanquam obtuso ense vix neci dedit hominem.*«

FRAGMENT. Nro. 20.

Plutarchus Vit. Artaxerx. cap. XIII, pag. 1017 C.

Ἐν δὲ τούτῳ *) *προςήλαυνον οἱ τριάκοντα λαμπροὶ καὶ περιχαρεῖς, ἀναγγέλλοντες αὐτῷ* [sc. *τῷ Ἀρτοξέρξῃ*] *τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν. Ἤδη δὲ καὶ πλήθει τῶν συντρεχόντων πάλιν πρὸς αὐτὸν καὶ συνισταμένων ἐθάῤῥει καὶ κατέβαινεν ἀπὸ τοῦ λόφου φωτὶ πολλῷ περιλαμπόμενος. Ὡς δ' ἐπέστη τῷ νεκρῷ καὶ κατά δή τινα νόμον Περσῶν ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπεκόπη καὶ ἡ*

*) i. e. tunc, cum Cyrus modo interemtus esset.

κεφαλὴ τοῦ σώματος, ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κομισθῆναι· καὶ τῆς κόμης δραξάμενος οὔσης βαθείας καὶ λασίας, ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμφιδοξοῦσιν ἔτι καὶ φεύγουσιν. Οἱ δ' ἐθαύμαζον καὶ προςεκύνουν· ὥστε ταχὺ μυριάδας ἑπτὰ περὶ αὐτὸν γενέσθαι καὶ συνειςελάσαι πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐξηλλάκει δ' ὡς ὁ Κτησίας φησὶν, ἐπὶ τὴν μάχην τεσσαράκοντα μυριάσιν. Οἱ δὲ περὶ Δείνωνα καὶ Ξενοφῶντα πολὺ πλείονας γενέσθαι λέγουσι τὰς μεμαχημένας. Ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας ἐννακιςχιλίους ἀνενεχθῆναί φησι πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην, αὐτῷ δὲ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους φανῆναι τοὺς κειμένους. Ταῦτα μὲν οὖν ἔχει διαμφισβήτησιν· ἐκεῖνο δὲ τοῦ Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεῦσμα, τὸ πεμφθῆναι φάναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτὸν μετὰ Φαλήνου τοῦ Ζακυνθίου καί τινων ἄλλων. Ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἠπίστατο συνδιατρίβοντα βασιλεῖ Κτησίαν· μέμνηται γὰρ αὐτοῦ καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐντετυχηκὼς δῆλός ἐστιν. Οὐκ ἂν οὖν ἐλθόντα καὶ λόγων τοσούτων ἑρμηνέα γενόμενον, παρῆκεν ἀνώνυμον, Φάληνον δὲ, τὸν Ζακύνθιον, ὠνόμαζεν. Ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὢν καὶ οὐχ ἧττον φιλολάκων καὶ φιλοκλέαρχος, ἀεί τινας ἐν τῇ διηγήσει χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν· ἐν αἷς γενόμενος πολλὰ καὶ καλὰ μιμνήσκεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαίμονος.

ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπεκόπη] — De hoc Persarum more, qui etiam aliquoties in Ctesiae reperitur fragmentis plura citavi in tertia parte Melett. Creuzeri pag. 60. Credas autem licet, vel haec, ubi nominatim non laudatur Ctesias, ex eodem esse deprompta, cum ille Persicc. c. LIX *Bagapati* manu hancce et capitis et detrae manus abscissionem factam esse enarrat, ipse quidem parum sibi constans, ut videtur, quippe qui cap. LVIII hoc regi ipsi tribuit. At alterutrum male a Photio positum esse verisimilius est. Plutarchus Artaxerx. Vit. cap. 17 *Masabaten* nominat caedis auctorem. — De universo autem hujus capitis argumento conf. Ctesiae Persicc. Excerptt. cap. LVII; de Xenophonte, ad quem hic provocat Plutarchus, vid. Prolegg. pag. 125 seq.

ἐντετυχηκὼς] Ita jure credo a Reiskio est positum pro

vulgata ἐντετυχώς, quam formam Phrynichus damnat, pag. 395 ubi copiosiorem adeas Lobeckii notam.

Hisce adjungas licet, quae continuo apud Plutarchum capitis sequentis (XIV) initio leguntur:

Μετὰ δὲ τὴν μάχην δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπεμψε καὶ μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παιδὶ, τοῦ πεσόντος ὑπὸ Κύρου· καλῶς δὲ καὶ Κτησίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἐτίμησε. *)

Fragment. Nro. 21.

Plutarchus Vit. Artaxerx. cap. XVIII, pag. 1020 A.

Ἐπεὶ δὲ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισαφέρνης ἐξηπάτησε καὶ παρεσπόνδησεν, ὅρκων γενομένων, καὶ συλλαβὼν ἀνέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεηθῆναί φησιν αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας, ὅπως κτενὸς εὐπορήσειε. Τυχόντα δὲ καὶ τημελήσαντα τὴν κεφαλὴν ἡσθῆναί τε τῇ χρείᾳ καὶ τὸν δακτύλιον αὐτῷ δοῦναι, σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους· εἶναι δὲ γλυφὴν ἐν τῇ σφραγῖδι, Καρυάτιδας ὀρχουμένας. Τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τῷ Κλεάρχῳ τοὺς συνδεδεμένους στρατιώτας ἀφαιρεῖσθαι καὶ καταναλίσκειν, ὀλίγα τῷ Κλεάρχῳ διδόντας ἀπ' αὐτῶν. Ἰάσασθαι δὲ καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Κτησίας, πλείονα τῷ Κλεάρχῳ πέμπεσθαι διαπραξάμενος, ἰδίᾳ δ' ἕτερα τοῖς στρατιώταις δίδοσθαι· καὶ ταῦτα μὲν ὑπουργῆσαι καὶ παρασχεῖν χάριτι καὶ γνώμῃ τῆς Παρυσάτιδος. Πεμπομένου δὲ καθ' ἡμέραν τῷ Κλεάρχῳ κωλῆνος ἐπὶ τοῖς σιτίοις, παρακαλεῖν αὐτὸν καὶ διδάσκειν, ὡς χρὴ μικρὸν εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον, ἀποκρύψαντα πέμψαι καὶ μὴ περιιδεῖν ἐν τῇ βασιλέως ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ γενόμενον· αὐτὸν δὲ φοβούμενον μὴ ἐθελῆσαι. Βασιλέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ παραιτουμένῃ, μὴ κτεῖναι τὸν Κλέαρχον, ὁμολογῆσαι καὶ ὀμόσαι· πεισθέντα δ' αὖτις ὑπὸ τῆς Στατείρας, ἀποκτεῖναι πάντας πλὴν Μένωνος. Ἐκ δὲ τούτου τὴν Παρύ-

---

*) Cod. Palat. ἐκετίμησε, quod tueri conatus sum in Melett. l. l. pag. 60 seqq.

σατιν ἐπιβουλεῦσαι τῇ Στατείρᾳ καὶ συσκευάσασθαι τὴν φαρμακείαν κατ' αὐτῆς· οὐκ εἰκότα λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας· εἰ δεινὸν ἔργον οὕτως ἔδρασε καὶ παρεκινδύνευσεν ἡ Παρύσατις, διὰ Κλέαρχον ἀνελεῖν τολμήσασα τὴν γνησίαν βασιλέως γυναῖκα καὶ τέκνων κοινωνὸν ἐπὶ βασιλείᾳ τρεφομένων. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον, ὡς ἐπιτραγῳδεῖται τῇ Κλεάρχου μνήμῃ. Καὶ γὰρ ἀναιρεθέντων φησὶ τῶν στρατηγῶν τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κυνῶν σπαράττεσθαι καὶ ὀρνέων· τῷ δὲ Κλεάρχου νεκρῷ θύελλαν ἀνέμου, γῆς θῖνα πολλὴν φέρουσαν, ἐπιχῶσαι καὶ ἐπικρύψαι τὸ σῶμα· φοινίκων δέ τινων διασπαρέντων, ὀλίγῳ χρόνῳ θαυμαστὸν ἄλσος ἀναφῦναι καὶ κατασκιάσαι τὸν τόπον· ὥστε καὶ βασιλεῖ σφόδρα μεταμελεῖν, ὡς ἄνδρα θεοῖς φίλον ἀνῃρηκότι τὸν Κλέαρχον.

In universum compara *Ctesiam*, Excerptt. Perss. cap. LX et LXII.

Καρυάτιδας] »*Καρυατίζειν* genus est saltandi a Ca»store et Polluce Lacedaemoniis traditum Caryis Laconicae »oppido. Vide Lucianum *περὶ ὀρχήσεως*« Xylander. Tu vide de hac saltatione Caryatica Lucian. de saltat. §. 10 ibique interprett. pag. 447, Tom. V ed. Bip. ubi et hic locus laudatur. Locus primarius est Pausaniae Laconn. (III) cap. X, §. 8: *τρίτη δὲ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς εὐθείας ἐκβολὴ κατὰ τὰ δεξιὰ ἐς Καρύας ἄγει καὶ ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος· τὸ γὰρ χωρίον Ἀρτέμιδος καὶ Νυμφῶν ἐστιν αἱ Κάρυαι, καὶ ἄγαλμα ἕστηκεν Ἀρτέμιδος Καρυάτιδος. χοροὺς δὲ ἐνταῦθα αἱ Λακεδαιμονίων παρθένοι κατὰ ἔτος ἱστᾶσι καὶ ἐπιχώριος αὐταῖς καθέστηκεν ὄρχησις.* — De Diana *Καρυάτιδι* vide praeter Girald. De Diis Syntagm. XII, p. 356, inprimis Meurs. Miscell. Laconn. I, 2, (in Gronov. Thes. Antiqq. Graecc. Tom. V, p. 2300 seq.) ac de festo in ejus honorem instituto (*τὰ Καρυάτεια*) ibid. II, 14, (l. l. pag. 2392). De urbe *Κάρυαι* ibid. IV, 14, (l. l. pag. 2475) ac praecipue Wasse ad Thucydid. V, 55. Conf. etiam Plin. Hist. Nat. Tom. II, p. 727 Harduin.

κωλῆνος ἐπὶ τοῖς σιτίοις] *κωλήν* cadentis videtur Coraio

esse Graecitatis pro antiquiori κωλέα et κωλῆ. Notat autem *pernam suillam*, ut egregie monet Sturzius in Lex. Xenoph. Tom. II, pag. 815. Lobeckius ad Phrynich. p. 78 contendit, in Plut. Artaxerx. 18 male legi κωλή pro κωλῆ.

ἐπιτραγῳδεῖται] Plura notavi in Creuzeri Melett. Part. III, pag. 69.

FRAGMENT. Nro. 22.

Plutarchus Vit. Artaxerx. cap. XIX. pag. 1021 D.

ἡ δ' οὖν Παρυσάτις, μίσους τε πρὸς τὴν Στάτειραν ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένου καὶ ζηλοτυπίας, ὁρῶσα τὴν μὲν αὑτῆς δύναμιν αἰδουμένου βασιλέως καὶ τιμῶντος οὖσαν, τὴν δ' ἐκείνης ἔρωτι καὶ πίστει βέβαιον καὶ ἰσχυρὰν, ἐπεβούλευσεν ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς ᾤετο, παραβαλλομένη. Θεράπαιναν εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην παρ' αὐτῇ μέγιστον, ὄνομα Γίγιν· ἣν ὁ μὲν Δείνων ὑπουργῆσαι τῇ φαρμακείᾳ φησὶ, συγγνῶναι δὲ μόνον ἄκουσαν ὁ Κτησίας. Τὸν δὲ δόντα τὸ φάρμακον οὗτος μὲν ὀνομάζει Βελιτάραν, ὁ δὲ Δείνων Μελάνταν. Ἐκ δὲ τῆς πρόσθεν ὑποψίας καὶ διαφορᾶς ἀρξάμεναι πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ φοιτᾷν καὶ συνδειπνεῖν ἀλλήλαις, ὅμως τῷ δεδιέναι καὶ φυλάττεσθαι, τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐχρῶντο. Γίνεται δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον, ᾧ περιττώματος οὐδέν ἐστιν, ὅλον διάπλεων πιμελῆς τὰ ἐντός· ᾗ καὶ νομίζουσιν ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῶον· ὀνομάζεται δὲ ῥυντάκης. Τοῦτό φησιν ὁ Κτησίας μικρᾷ μαχαιρίδι κεχρισμένῃ τῷ φαρμάκῳ κατὰ θάτερα τὴν Παρυσάτιν διαιροῦσαν, ἐκμάξαι τῷ ἑτέρῳ μέρει τὸ φάρμακον· καὶ τὸ μὲν ἄχραντον καὶ καθαρὸν εἰς τὸ στόμα βαλοῦσαν αὐτὴν ἐσθίειν, δοῦναι δὲ τῇ Στατείρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον· ὁ δὲ Δείνων οὐ τὴν Παρυσάτιν, ἀλλὰ τὸν Μελάνταν τέμνοντα τῷ μαχαιρίῳ τὰ φαρμασσόμενα τῶν κρεῶν τιθέναι κατὰ τὴν Στάτειραν. Ἀποθνήσκουσα γοῦν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων μεγάλων καὶ σπαραγμῶν, αὐτή τε συνῃσθάνετο τοῦ κακοῦ, καὶ βασιλεῖ παρέσχεν ὑποψίαν κατὰ τῆς μητρὸς, εἰδότι τὸ θηριῶδες αὐτῆς καὶ δυσμείλικτον. Ὅθεν εὐθὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν ὁρμήσας, τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ τραπεζοκόμους τῆς μητρὸς συνέλαβε καὶ κα-

τεστρέβλωσε· τὴν δὲ Γίγιν ἡ Παρυσάτις πολὺν χρόνον εἶχεν οἴκοι μεθ' αὐτῆς, καὶ βασιλέως ἐξαιτοῦντος, οὐκ ἔδωκεν· ἀλλ' ὕστερον αὐτῆς δεηθείσης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς, αἰσθόμενος καὶ λόχον ὑφεὶς συνήρπασε καὶ κατέγνω θάνατον. Ἀποθνήσκουσι δ' οἱ φαρμακεῖς ἐν Πέρσαις κατὰ νόμον οὕτως· λίθος ἐστὶ πλατὺς, ἐφ' οὗ τὴν κεφαλὴν καταθέντες αὐτῶν, ἑτέρῳ λίθῳ παίουσι καὶ πιέζουσιν, ἄχρις οὗ συνθλάσωσι τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλήν. Ἡ οὖν Γίγις οὕτως ἀπέθανε. Τὴν δὲ Παρυσάτιν ὁ Ἀρτοξέρξης ἄλλο μὲν οὐδὲν οὔτ' εἶπε κακὸν, οὔτ' ἐποίησεν, εἰς δὲ Βαβυλῶνα βουλομένην ἐξέπεμψεν, εἰπὼν, ἕως ἐκείνη περίεστιν, αὐτὸς οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα.

Quae hic fusius narrantur, brevissime ac summatim tantum indicavit Ctesiae Epitomator, Excerptt. Perss. cap. LXI.

μικρᾷ μαχαιρίδι] Notanda forma foemininarum in hoc aliisque istius generis nominibus, vid. Fischer ad Weller II, pag. 30. Infra eodem capite et supra cap. XVIII, ut etiam in Ctesiae l. l. invenitur μαχαιρίον. — De ῥυντάκης ad Ctesiae l. l. est monitum.

μετὰ πόνων μεγάλων] πόνος hic accipiendum pro *dolore*. Vid. Toup. ad Longin. de Sublimit. 25, 4, pag. 360. Weisk. ubi et hic locus adhibetur.

De veneficii crimine apud Persas conf. Barn. Brisson. de Reg. Persar. Princ. II, 183, pag. 525.

Fragment. Nro. 23.

Plutarchus Vit. Artaxerx. cap. XXI, pag. 1021 E.

Ἐξέβαλε δὲ καὶ (sc. ὁ Ἀρτοξέρξης) τῆς θαλάσσης Λακεδαιμονίους, Κόνωνι τῷ Ἀθηναίῳ μετὰ Φαρναβάζου στρατηγῷ χρησάμενος. Ὁ γὰρ Κόνων διέτριβε μὲν ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, οὐ τὴν ἀσφάλειαν ἀγαπῶν, ἀλλὰ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν, ὥσπερ ἐν πελάγει τροπὴν, περιμένων. Ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς δυνάμεως, καὶ τὴν βασιλέως δύναμιν ἀνδρὸς ἔμφρονος δεομένην, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν βασιλεῖ περὶ ὧν διενοεῖτο. Καὶ ταύτην ἐκέλευσε τὸν

κομίζοντα μάλιστα μὲν ἀποδοῦναι διὰ Ζήνωνος, τοῦ Κρητὸς ἢ Πολυκρίτου, τοῦ Μενδαίου· τούτων δ' ἦν ὁ μὲν Ζήνων ὀρχηστὴς, ὁ δὲ Πολύκριτος ἰατρός· ἂν δ' οὗτοι μὴ παρῶσι, διὰ Κτησίου, τοῦ ἰατροῦ. Λέγεται δ' ὁ Κτησίας τὴν ἐπιστολὴν λαβὼν παρεγγράψαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἐπεσταλμένοις, ὅπως καὶ Κτησίαν ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν, ὡς ὠφέλιμον ὄντα ταῖς ἐπὶ θαλάσσῃ πράξεσιν. Ὁ δὲ Κτησίας αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλέα φησὶ προςθεῖναι τὴν λειτουργίαν αὐτῷ ταύτην.

Cum his contende Ctesiam, Persicc. Excerptt. cap. LXIII et confer Cornel. Nepot. Vit. Conon. cap. 3, 4.

διὰ Ζήνωνος, τοῦ Κρητὸς] Conf. Athenaeum I, 4, pag. 83 Schwgh. (Fragm. Nro. 24.)

Πολυκρίτου, τοῦ Μενδαίου] Polycritus item historiarum scriptor, de quo multas J. G. Vossius de Histor. Graec. III, pag. 405. At ambigitur, cujas fuerit. Nam et Siculum sunt qui contendant, et alii, qui Thracem, alii denique, qui Aegyptium illum perhibent; hi certe minus recte. Quae enim est Aegypti urbs *Μένδη*, gentile habet nomen *Μενδήσιος*. At *Μενδαὶ*, quae est Sicula urbs, habet *Μενδαῖος*, itemque *Μένδη*, quae est Thraciae urbs, Jonumque colonia, ut praeter alios auctor est Stephanus Byzant. s. v. et Pausanias V, 27 §. 8. Inde diversas in partes viri docti abeunt. Corajus de Thraciae urbe hic cogitat, Beckmanno aliter visum est in nott. ad Aristotel. de Auscultt. Mirabb. CXXII, pag. 250, ubi non de duobus Polycritis, sed de uno tantum Polycrito cogitandum esse monet. »*Μένδαι*, inquit, fuit urbs Siciliae — Polycrito auctore usi sunt et Plutarchus Alex. pag. 691 et Plin. XXXI, 2 et Antigon. Caryst. cap. 150. Polycritus, Mendaei filius [?], medicus, laudatur a Plutarcho in Artaxerx. pag. 1012.« Utut statuis, vix tamen verisimile videtur, Polycritum medicum unum eundemque fuisse atque historiarum Sicularum scriptorem, de quo plura disputat Voss. l. l. Fuit, credo hicce origine Siculus, Mende oriundus, at ille, medicus, Thrax fuit genere. — Conf. etiam Menag. ad Diogen. Laert. II, 63, pag. 106.

αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ] Monui de dictione in Creuzeri Melett. Part. III, pag. 70, 71. Add. Plut. Camill. 2: αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ πρῶτος εἰς δόξαν προῆλθεν.

Fragment. Nro. 24.

Athenaeus I, 40. pag. 83 Schweighaeus.

ὀρχησταὶ δὲ ἔνδοξοι Βολβὸς μὲν, παρὰ Κρατίνῳ καὶ Καλλίᾳ· Ζήνων δὲ, ὁ Κρὴς, ὁ πάνυ Ἀρταξέρξῃ προςφιλέστατος, παρὰ Κτησίᾳ.

Quae extremis e libris Ctesiae desumta putem; pertinent enim ad ea, quae Plutarchus ex Ctesia refert, Vit. Artax. cap. XXI. (Vid. supra fragm. Nro. 23.)

Fragment. Nro. 25.

»Sed fere oblitus fui loci adhuc apud Antigonum *ἐν ἱστοριῶν παραδόξων συναγωγῇ* ubi tamen liquido quid scripserit Ctesias indicare tibi non possum. Postquam enim narravit Cranone, urbe Thessaliae esse saltem duos corvos nec unquam plures ibi visos; quibus interjicit de incolarum aereo curru sacro, quo pulsato et deum precati impetrant pluviam: tum ex Theopompo addit, eos corvos tamdiu Cranone morari dum pullos educaverint, quibus tum relictis ipsi abeant statim. Post quae ita ait, historia, ut signant XVI: [pag. 27 ed. Beckmann.]

Καὶ ἐν Ἐκβατάνοις δὲ καὶ ἐν Πέρσαις Κτησίας ἱστορεῖ παραπλήσιόν τι τούτοις. διὰ δὲ τὸ αὐτὸν πολλὰ ψεύδεσθαι παρελείπομεν τὴν ἐκλογήν· καὶ γὰρ ἐφαίνετο τερατώδης.«

Haec *Andreas Schottus*. Neque Beckmannus pag. 27 divinare potuit, quid indicaverit Ctesias, quamquam et hoc ipsi est certum, nihil hac de re in fragmentis a Photio servatis inveniri.

Fragment. Nro. 26.

Autigon. Caryst. cap. 128.

φησὶν δ' ὁ ἱστοριογράφος Ἀρσύμην τὸν Πέρσην εὐθὺς ἐκ γενετῆς ὀδόντας ἔχειν. —

Niclas: »An *Ctesias* in Persicis?«

Idem porro: »Videtur Darii Codomanni patrem intelligere. Euseb. chronic. an. 1681. Persarum 15mus Darius Arsami filius« — *Beckmann* p. 178: »Quis vero sit Arsames, equidem nescio; num Artaxerxis frater, Darii parens, de quo Wesseling. ad Diodor. Sic. XVII, p. 164, an ille Ciliciae satrapa, cujus meminit Curtius.« Vid. Curtii locum III, 4, 3, coll. VIII, 3, 17 et ad utrumque locum adhibe Freinshemium. Quorum vero neuter a Ctesiâ potuit memorari, quippe qui ad Artaxerxem Mnemonen usque historiam suam perduxerit. Sed potest esse Arsames, quem Herodotus I, 209, parem Hystaspis, avumque Darii nominat, vel filius Artaxerxis Mnemonis, de quo Plutarchus in Artaxerx. cap. ultimo.

De re autem ipsa, quae narratur, plura collegit Beckmann l. l. p. 178.

IV.

ἘΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΤΗΣΙΟΥ ἸΝΔΙΚΩΝ

ἘΚΛΟΓΑΙ.

IV.

ἘΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΤΗΣΙΟΥ ἸΝΔΙΚΩΝ

ἘΚΛΟΓΑΙ *).

Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ Ἰνδικὰ ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, ἐν οἷς 1
μᾶλλον ἰωνίζει. λέγει περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, τὸ μὲν στενὸν
αὐτοῦ, εὖρος τεσσαράκοντα σταδίων εἶναι, τὸ δὲ πλατύτατον,
καὶ διακοσίων. λέγει περὶ αὐτῶν τῶν Ἰνδῶν, ὅτι πλείους σχεδὸν
συμπάντων ἀνθρώπων. περὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἐν τῷ ποταμῷ·
ὃ καὶ μόνον τῶν ἄλλων θηρίων ἐν αὐτῷ γίνεται. περὶ τοῦ μὴ
οἰκεῖν ἐπέκεινα αὐτῶν ἀνθρώπους· ὅτι οὐχ ὕει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ
ποταμοῦ ποτίζεται ἡ Ἰνδική. Περὶ παντάρβας τῆς σφραγῖδος· 2
καὶ ὡς οζ' σφραγῖδας ἀποῤῥιφείσας καὶ τιμίους λίθους εἰς τὸν
ποταμὸν, ἅτινα ἦν τοῦ Βακτρίων καπήλου, αὐτὴ ἀνείλκυσεν
ἐχομένας ἀλλήλων. Περὶ τῶν τειχοκαταλυτῶν ἐλεφάντων. περὶ 3
τῶν μικρῶν πιθήκων τῶν ἐχόντων οὐρὰς τετραπήχεις. περὶ τῶν
ἀλεκτρυόνων τῶν μεγίστων. περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ βιττάκου, ὅτι
γλῶσσαν ἀνθρωπίνην ἔχει καὶ φωνήν· μέγεθος μὲν, ὅσον ἱέραξ,
πορφύρεον δὲ πρόσωπον· καὶ πώγωνα φέρει μέλανα. αὐτὸ δὲ

---

*) Ex Photii Patriarchae Bibliothec. LXXII, pag. 144 seqq.

κυάνεόν ἐστιν [ὡς] τὸν τράχηλον, ὥςπερ κιννάβαρι. διαλέγεσθαι δὲ αὐτὸ ὥςπερ ἄνθρωπον, Ἰνδιστί· ἂν δὲ Ἑλληνιστὶ μάθῃ,
4 καὶ Ἑλληνιστί. Περὶ τῆς κρήνης τῆς πληρουμένης ἀνὰ ἔτος ὑγροῦ χρυσίου· ἐξ ἧς ἑκατὸν προχοαὶ ὀστράκινοι ἀνὰ ἔτος ἀρύονται. ὀστρακίνοις δὲ δεῖ εἶναι, ἐπεὶ πήγνυται ὁ χρυσὸς ἀπαρυόμενος· καὶ ἀνάγκη τὸ ἀγγεῖον θλᾶν, καὶ οὕτως ἐξάγειν αὐτό· ἡ δὲ κρήνη, τετράγωνός ἐστιν, ἑκκαίδεκα μὲν πηχῶν ἡ περίμετρος, τὸ δὲ βάθος, ὀργυιά. ἑκάστη δὲ προχοὴ τάλαντον ἕλκει. καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ πυθμένι τῆς κρήνης σιδήρου, ἐξ οὗ καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐσχηκέναι, ἓν παρὰ βασιλέως, καὶ ἓν παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος. φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι πηγνύμενος ἐν τῇ γῇ, νέφους καὶ χαλάζης καὶ πρηστήρων ἐστὶν ἀποτρόπαιος. καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ταῦτα φησὶ, βασιλέως δὶς
5 ποιήσαντος. Περὶ τῶν κυνῶν τῶν Ἰνδικῶν, ὅτι μέγιστοί εἰσιν, ὡς καὶ λέοντι μάχεσθαι. περὶ τῶν ὀρῶν τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἥ τε σαρδὼ ὀρύσσεται, καὶ οἱ ὄνυχες, καὶ αἱ ἄλλαι σφραγῖδες. ὅτι ἀλέα πολλὴ, καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δεκαπλασίων τὸ μέγεθος ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις αὐτὸς ἑαυτοῦ φαίνεται, καὶ πολλοὶ ἐνταῦθα τῷ πνίγει φθείρονται. καὶ θάλασσαν φησὶν αὐτόθι οὐδὲν ἔλαττον τῆς Ἑλληνικῆς. τὸ δὲ ἄνω αὐτῆς ἕως τεσσάρων δακτύλων, θερμὸν εἶναι, ὥστε μὴ ἰχθὺν ζῆν προςπελάσαντα τῷ θερμῷ, ἀλλὰ κάτωθεν διαιτᾶσθαι.

6 Ὅτι ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέων διὰ πεδίων, καὶ δι᾽ ὀρέων ῥεῖ· ἐν οἷς καὶ ὁ λεγόμενος Ἰνδικὸς κάλαμος φύεται, πάχος μὲν ὅσον δύο ἄνδρε περιωργυιωμένοι μόλις περιλάβοιεν· τὸ δὲ ὕψος, ὅσον μυριοφόρου νεὼς ἱστός. εἰσὶ καὶ ἔτι μείζους καὶ ἐλάττους, οἵους εἰκὸς ἐν ὄρει μεγάλῳ. εἶναι δὲ τῶν καλάμων καὶ ἄῤῥενας καὶ θηλείας. ὁ μὲν οὖν ἄῤῥην ἐντεριώνην οὐκ ἔχει, καὶ ἔστι
7 κάρτα ἰσχυρός· ἡ δὲ θήλεια ἔχει. Καὶ περὶ τοῦ μαρτιχόρα τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος θηρίου· ὡς τὸ πρόσωπον ἐοικὸς ἀνθρώπῳ· μέγεθος μέν ἐστιν ὥςπερ λέων, καὶ χρόαν ἐρυθρὸς ὡς κιννάβαρι· τρίστιχοι δὲ ὀδόντες, ὦτα δὲ ὥςπερ ἀνθρώπου, καὶ ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς, ὁμοίους ἀνθρώπῳ· τὴν δὲ κέρκον ἔχει οἵανπερ σκορπίος ὁ ἠπειρώτης, ἐν ᾗ τὸ κέντρον ἔχει, μείζω ὑπάρ-

χουσαν πήχεως. ἔχει δὲ καὶ ἐκ πλαγίου τῆς κέρκου ἔνθα καὶ ἔνθα κέντρα. ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ, ὥςπερ σκορπίος, κέντρον. καὶ τούτῳ μὲν ἐὰν προσέλθῃ τὶς, κεντεῖ τῷ κέντρῳ, καὶ πάντως ὁ κεντηθεὶς ἀποθνήσκει· ἐὰν δέ τις πόῤῥωθεν μάχηται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔμπροσθεν ἱστὰς τὴν οὐρὰν, ὥςπερ ἀπὸ τόξου βάλλει τοῖς κέντροις, καὶ ὄπισθεν ἐπ' εὐθείας ἀποτείνων. βάλλει δὲ ὅσον πλέθρον εἰς μῆκος· καὶ πάντας οὓς ἂν βάλῃ, πάντως ἀποκτείνει, πλὴν ἐλέφαντος. τὰ δὲ κέντρα αὐτοῦ ἐστι τὸ μὲν μῆκος, ὅσον ποδιαῖα, τὸ δὲ πλάτος, ὅσον σχοῖνος λεπτότατος. μαρτιχόρα δὲ Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον· ὅτι πλεῖστα ἐσθίει ἀναιρῶν ἀνθρώπους. ἐσθίει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. μάχεται δὲ καὶ τοῖς ὄνυξι καὶ τοῖς κέντροις. τὰ δὲ κέντρα πάλιν φησὶν, ἐπειδὰν ἐκτοξευθῇ, ἀναφύεσθαι. ἔστι δὲ πολλὰ ἐν τῇ Ἰνδικῇ. ἀποκτείνουσι δὲ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασιν ἐποχούμενοι ἄνθρωποι, κἀκεῖθεν βάλλοντες. Περὶ τῶν Ἰνδῶν ὅτι δικαιότατοι· καὶ περὶ τῶν ἐθῶν 8
καὶ νομίμων αὐτῶν. περὶ τοῦ ἱεροῦ χωρίου τοῦ ἐν τῇ ἀοικήτῳ, ὃ ἐπ' ὀνόματι τιμῶσιν ἡλίου καὶ σελήνης· ἐν ᾧ διὰ δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Σαρδοῦς τίς παραγίνεται. καὶ ὅτι λέ ἡμέρας ὁ ἥλιος ψύχει ἐκεῖσε τοῦ ἐνιαυτοῦ, διὰ τὴν ἑορτὴν, ἵνα μὴ ἄφλεκτοι αὐτὴν τελέσωσι, καὶ ὑποστρέψωσιν. Ὅτι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ὑετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἄνεμοι δὲ πολλοὶ, καὶ πρηστῆρες πολλοί· καὶ ἁρπάζουσιν ὅ, τι ἂν λάβωσιν. ὁ δὲ ἥλιος ἀνίσχων τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας ψύχος ποίει, τὸ δ' ἄλλο, λίαν ἀλεεινὸν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τῆς Ἰνδικῆς τόπων. Ὅτι Ἰνδοὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰσὶ μέλανες, ἀλλὰ φύσει. εἶναι 9
γάρ φησιν ἐν αὐτοῖς καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας λευκοτάτους πάντων, εἰ καὶ ἐπ' ἔλαττον. ἰδεῖν δὲ καὶ αὐτὸν τοιαύτας Ἰνδὰς δύο γυναῖκας καὶ πέντε ἄνδρας. Ὅτι πιστῶσαι τὰ περὶ τοῦ 10
ἡλίου βουλόμενος, ὡς ἐν λέ ἡμέραις ἐν Ἰνδίᾳ ψύχει, λέγει ὅτι καὶ τὸ πῦρ ἐκ τῆς Αἴτνης ῥέον τὸν μέσον χῶρον, ἅτε δικαίων ἀνδρῶν ὄντα, οὐ φθείρει, φθεῖρον τὰ ἄλλα. καὶ ἐν Ζακύνθῳ κρηνίδας ἰχθυοφόρους εἶναι ἐξ ὧν αἴρεται πίσσα. καὶ ἐν Νάξῳ κρήνην, ἐξ ἧς οἶνος ἐνίοτε ῥεῖ καὶ μάλα ἡδύς. ἀλλὰ καὶ τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ διαμεῖναν νυχθ-

ἥμερον, οἶνος ἥδιστος γίνεται. καὶ ὅτι πῦρ ἐστιν ἐγγὺς Φασήλιδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον, καὶ ὅτι ἀεὶ καίεται ἐπὶ πέτρας καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὕδατι μὲν οὐ σβέννυται, ἀλλὰ ἀναφλέγει, φορυτῷ δὲ σβέννυται. ὁμοίως καὶ ἐν Αἴτνῃ καὶ Προύσῃ
11 διηνεκῶς ἀνάγεται πῦρ. Ὅτι ἐν μέσῃ τῇ Ἰνδικῇ ἄνθρωποι εἰσὶ μέλανες καὶ καλοῦνται Πυγμαῖοι, τοῖς ἄλλοις ὁμόγλωσσοι Ἰνδοῖς. μικροὶ δέ εἰσι λίαν· οἱ μακρότατοι αὐτῶν, πήχεων δύο· οἱ δὲ πλεῖστοι, ἑνὸς ἡμίσεος πήχεως. κόμην δὲ ἔχουσι μακροτάτην, μέχρι καὶ ἐπὶ τὰ γόνατα, καὶ ἔτι κατώτερον, καὶ πώγωνα μέγιστον πάντων ἀνθρώπων. ἐπειδὰν οὖν τὸν πώγωνα μέγαν φύσωσιν, οὐκέτι ἀμφιέννυνται οὐδὲν ἱμάτιον, ἀλλὰ τὰς τρίχας, τὰς μὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὄπισθεν καθίενται πολὺ κάτω τῶν γονάτων· τὰς δὲ ἐκ τοῦ πώγωνος, ἔμπροσθεν μέχρι ποδῶν ἑλκομένας. ἔπειτα περιπυκασάμενοι τὰς τρίχας περὶ ἅπαν τὸ σῶμα, ζώννυνται, χρώμενοι αὐταῖς ἀντὶ ἱματίου. αἰδοῖον δὲ μέγα ἔχουσιν, ὥστε ψαύειν τῶν σφυρῶν αὐτῶν, καὶ παχύ. αὐτοὶ δὲ σιμοί τε καὶ αἰσχροί. τὰ δὲ πρόβατα αὐτῶν, ὡς ἄρνες καὶ αἱ βόες καὶ οἱ ὄνοι, σχεδὸν ὅσον κριοί· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν καὶ οἱ ἡμίονοι καὶ τὰ ἄλλα κτήνη πάντα, οὐδὲν μείζω κριῶν. ἕπονται δὲ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν, τούτων τῶν Πυγμαίων ἄνδρες τρισχίλιοι, σφόδρα γάρ εἰσι τοξόται. δικαιότατοι δέ εἰσι, καὶ νόμοις χρῶνται ὥσπερ καὶ οἱ Ἰνδοί. λαγωοὺς δὲ καὶ ἀλώπεκας θηρεύουσιν, οὐ τοῖς κυσὶν, ἀλλὰ κόραξι καὶ ἰκτῖσι καὶ κορώναις καὶ ἀετοῖς. ὅτι λίμνη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, σταδίων ὀκτακοσίων ἡ περίμετρος, ἐν ᾗ ἀνέμου μὴ πνέοντος ἐπάνω τῆς λίμνης, ἔλαιον ὡς τὸ ἡμέτερον ἐφίσταται. καὶ πλοιαρίοις πλέοντες δι᾽ αὐτῆς, ἐκ μέσης αὐτῆς σκαφίοις τοῦ ἐλαίου ἀπαρύονται καὶ χρῶνται. χρῶνται δὲ καὶ σησάμῳ. ἔχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθύας. καὶ τῷ καρυΐνῳ δὲ χρῶνται. κρεῖσσον δὲ τὸ λιμναῖον. ἔστι δὲ αὐτόθι ἄργυρος πολὺς, καὶ ἀργύρεα μέταλλα, οὐ βαθέα, ἀλλὰ βαθύτερα εἶναί
12 φησι τὰ ἐν Βάκτροις. Ἔστι δὲ καὶ χρυσὸς ἐν τῇ Ἰνδικῇ χώρᾳ, οὐκ ἐν τοῖς ποταμοῖς εὑρισκόμενος καὶ πλυνόμενος, ὥσπερ ἐν τῷ Πακτωλῷ ποταμῷ· ἀλλ᾽ ὄρη πολλὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς οἰκοῦσι γρῦπες, ὄρνεα τετράποδα, μέγεθος ὅσον λύκος· σκέλη

καὶ ὄνυχες, οἷάπερ λέων. τὰ ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι πτερὰ, μέλανα,
ἐρυθρὰ δὲ τὰ ἐν τῷ στήθει. δι' αὐτοὺς δέ ὁ ἐν τοῖς ὄρεσι
χρυσὸς πολὺς ὢν, γίνεται δυςπόριστος. Ὅτι τὰ πρόβατα τῶν 13
Ἰνδῶν καὶ αἱ αἶγες, μείζους ὄνων εἰσὶ, καὶ τίκτουσιν ἀνὰ
τέσσαρα καὶ ἕξ, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἔχουσι δὲ οὐρὰς μεγάλας·
διὸ τῶν τοκάδων ἀποτέμνουσιν, ἵνα δύνωνται ὀχεύεσθαι. ὗς δὲ
οὔτε ἥμερος οὔτε ἄγριος ἐστὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ. οἱ δὲ φοίνικες
οἱ ἐν Ἰνδοῖς καὶ οἱ τούτων βάλανοι, τριπλάσιοι τῶν ἐν Βαβυ-
λῶνι. καὶ ποταμόν φησιν ἐκ πέτρας ῥέοντα μέλι. Πολλὰ δὲ λέ- 14
γει περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὸν σφῶν βασι-
λέα εὐνοίας, καὶ τῆς τοῦ θανάτου καταφρονήσεως. λέγει δὲ
ὅτι πηγή ἐστι, καὶ ἐπειδάν τις ἀρύσῃ τὸ ὕδωρ αὐτῆς, πήγνυ-
ται ὥςπερ τυρός. τούτου οὖν τοῦ πηκτοῦ ὅσον τρεῖς ὀβολοὺς
ἐὰν τρίψας δῷς ἐν ὕδατι πιεῖν, ἐξαγγέλλει πάντα ὅσα ἔπραξε·
παραφρονεῖ γὰρ καὶ μαίνεται ταύτην τὴν ἡμέραν. χρᾶται δὲ
αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὧν κατηγορουμένων τἀληθὲς εὑρεῖν
ἐθελήσῃ· κἂν μὲν ἐξείπῃ, προςτάσσεται ἀποκαρτερῆσαι. ἂν
δὲ μηδὲν ἐλεγχθῇ, ἀφίεται. Ὅτι φησὶν ὡς Ἰνδῶν οὐδεὶς 15
κεφαλαλγεῖ, οὐδὲ ὀφθαλμιᾷ, οὐδὲ ὀδονταλγεῖ, οὐδὲ ἑλκοῦται
τὸ στόμα, οὐδὲ σηπεδόνα οὐδεμίαν ἴσχει. ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν, ρκ'
καὶ λ', καὶ ν', καὶ σ', οἱ τὰ πλεῖστα βιοῦντες. Ἔστιν ὄφις σπι- 16
θαμιαῖος ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἡ καλλίστη πορφύρα·
ἡ δὲ κεφαλὴ, λευκοτάτη· ὀδόντας δὲ οὐδ' ὅλως ἔχει. θη-
ρεύεται ἐκ τῶν καυματωδεστάτων ὀρέων, ὅθεν ἡ Σαρδὼ ὀρύσ-
σεται. οὗτος δάκνει μὲν οὔ, ὅτου δ' ἂν κατεμέσῃ, τοῦτο τὸ χω-
ρίον πάντως σήπεται. ποιεῖ δὲ φάρμακον διττὸν, ἀπὸ τῆς οὐ-
ρᾶς κρεμάμενος, ἠλεκτροειδὲς καὶ μέλαν. καὶ τὸ μὲν, ζῶντος
ἀποῤῥεῖ· τὸ δὲ μέλαν, θανόντος. καὶ τὸ μὲν, ὅσον σήσαμον
διδόμενον, ὁ ζῶντος ἔῤῥευσεν, αὐτίκα φθείρει, τοῦ ἐγκεφάλου
τοῦ πιόντος, διὰ τῶν ῥινῶν ἀποῤῥεύσαντος· τὸ δὲ ἄλλο διδό-
μενον, εἰς φθίσιν ἀπάγει, καὶ δι' ἐνιαυτοῦ μόλις διόλλυσιν.
Καὶ ὄρνεον, φησὶν, ἐπικαλούμενον δίκαιρον, ὅπερ Ἑλληνιστὶ 17
δίκαιον σημαίνει· τὸ μέγεθος, ὅσον πέρδικος ὠόν· τοῦτο τὸν
ἀπόπατον κατορύσσει, ἵνα μὴ εὑρεθῇ. εὑρισκόμενος δὲ, ἂν πο-

*θῇ αὐτοῦ ὅσον σησάμου, ἕωθεν ὕπνος ἐπιλαμβάνει· καὶ κα-
θεύδει, μηδὲν αἰσθανόμενος· καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου τελευτᾷ.
18 Καὶ ξύλον ἐστὶ πάρηβον καλούμενον, τὸ μέγεθος ὅσον ἐλαία·
ἐν τοῖς βασιλείοις μόνον εὑρίσκεται κήποις. οὔτε ἄνθος φέρει,
οὔτε καρπόν· δεκαπέντε δὲ μόνας ῥίζας ἔχει, καὶ ταύτας πα-
χείας κατὰ γῆς. ἔστι δὲ τὸ πάχος αὐτῆς ὅσον βραχίων, τὸ λεπ-
τότατον αὔτη ἡ ῥίζα, ὅσον σπιθάμη. λαμβανομένη, οὗ ἂν προσ-
αχθῇ, ἅπαντα ἕλκει πρὸς ἑαυτὴν, χρυσὸν, ἄργυρον, χαλκὸν,
λίθους· καὶ τἄλλα πάντα, πλὴν ἠλέκτρου. εἰ δὲ ὅσον πή-
χεως ἡ ῥίζα ληφθῇ, ἕλκει καὶ ἄρνας καὶ ὄρνεα. ταύτῃ γὰρ
καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὀρνέων θηρεύουσι. καὶ ἐὰν βούλῃ καὶ
ὕδωρ πῆξαι ὅσον χόα, τῆς ῥίζης ἐμβαλὼν ὅσον ὀβολὸν, πήξεις
αὐτό· καὶ ἐὰν οἶνον, ὡσαύτως. καὶ ἕξεις τῇ χειρὶ αὐτὸν, ὥςπερ
κηρόν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ διαχεῖται. δίδοται δὲ κοιλιακοῖς βοή-
19 θημα. Ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς διαῤῥέων διὰ τῆς Ἰνδικῆς, οὐ μέ-
γας μὲν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δύο σταδίους τὸ εὖρος· ὄνομα δὲ τῷ
ποταμῷ, Ἰνδιστὶ μὲν Ὕπαρχος, Ἑλληνιστὶ δὲ, Φέρων πάντα
τὰ ἀγαθά. οὗτος τοῦ ἐνιαυτοῦ λ' ἡμέρας ἤλεκτρον καταῤῥεῖ·
φησὶ γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι δένδρα εἶναι ὑπερέχοντα τοῦ ὕδατος·
(ὕδατι γὰρ ῥεῖται τὰ ὄρη) εἶτα ὥρα ἐστὶν ὅτε δάκρυα φέρει,
ὥςπερ ἀμυγδαλῆ, ἢ πίτυς, ἢ ἄλλό τι δένδρον. μάλιστα δὲ εἰς
λ' ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. εἶτα ἀποπίπτει τὰ δάκρυα ταῦτα εἰς
τὸν ποταμὸν, καὶ πήγνυται. τῷ δενδρέῳ δέ τούτῳ ὄνομά ἐστιν
Ἰνδιστὶ σιπταχόρα. Ἑλληνιστὶ σημαίνει, γλυκὺ, ἡδύ. κἀκεῖθεν
οἱ Ἰνδοὶ συλλέγουσι τὸ ἤλεκτρον. φέρειν δὲ καὶ καρπὸν τὰ
δένδρα βότρυς, ὥςπερ ἄμπελος. ἔχειν δὲ τὰς ῥῶγας ὥςπερ κάρυα
20 τὰ Ποντικά. Ἐν τοῖςδε τοῖς ὄρεσι φησὶν ἀνθρώπους βιοτεύειν
κυνὸς ἔχοντας κεφαλήν. ἐσθῆτας δὲ φοροῦσιν ἐκ τῶν ἀγρίων
θηρίων. φωνὴν δὲ διαλέγονται οὐδεμίαν, ἀλλ' ὠρύονται ὥςπερ
κύνες, καὶ οὕτως συνιᾶσιν αὐτῶν τὴν φωνήν. ὀδόντας δὲ μεί-
ζους ἔχουσι κυνὸς, καὶ τοὺς ὄνυχας ὁμοίως κυνῶν, μακροτέρους
δὲ καὶ στρογγυλωτέρους· οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι, μέχρι τοῦ
Ἰνδοῦ ποταμοῦ· μέλανες δέ εἰσι καὶ δίκαιοι πάνυ, ὥςπερ καὶ
οἱ ἄλλοι Ἰνδοὶ οἷς ἐπιμίγνυνται. καὶ συνιᾶσι μὲν τὰ παρ' ἐκεί-*

νων λεγόμενα, αὐτοὶ δὲ οὐ δύνανται διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τῇ ὠρυγῇ καὶ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις σημαίνουσιν, ὥςπερ οἱ κωφοὶ καὶ ἄλαλοι. ἡ ἔσθησις γὰρ αὐτῶν κρέη ὠμά. καλοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν Καλύστριοι, ὅπέρ ἐστιν Ἑλληνιστὶ Κυνοκέφαλοι· τὸ δὲ ἔθνος ἐστὶν ἕως δώδεκα μυριάδων. Παρὰ δὲ 21
τὰς πηγὰς τούτου τοῦ ποταμοῦ ἐστὶ πεφυκὸς ἄνθος πορφυροῦν· ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται οὐδὲν ἧττων τῆς Ἑλληνικῆς. ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐανθεστέρα. ὅτι αὐτόθι ἐστὶ γινόμενα θηρία τὸ μέγεθος ὅσον κάνθαρος, ἐρυθρὰ ὥςπερ κιννάβαρι. πόδας δὲ ἔχει μακροὺς σφόδρα. μαλακὸν δέ ἐστιν ὥςπερ σκώληξ. καὶ γίνεται ταῦτα ἐπὶ τῶν δένδρων τῶν τὸ ἤλεκτρον φερόντων· καὶ τὸν καρπὸν κατεσθίει αὐτῶν καὶ διαφθείρει, ὥςπερ ἐν τοῖς Ἕλλησιν οἱ φθεῖρες τὰς ἀμπέλους. ταῦτα οὖν τὰ θηρία τρίβοντες οἱ Ἰνδοὶ, βάπτουσι τὰς φοινικίδας καὶ τοὺς χιτῶνας, καὶ ἄλλα ὅ, τι ἂν βούλωνται· καὶ εἰσι βελτίω τῶν παρὰ Πέρσαις βαμμάτων. Ὅτι οἱ Κυνοκέφαλοι οἰκοῦντες ἐν τοῖς ὄρεσιν, 22
οὐκ ἐργάζονται, ἀπὸ θήρας δὲ ζῶσιν· ὅταν δὲ ἀποκτείνωσιν αὐτὰ, ὀπτῶσι πρὸς τὸν ἥλιον· τρέφουσι δὲ καὶ πρόβατα πολλὰ, καὶ αἶγας, καὶ ὄνους. πίνουσι δὲ γάλα καὶ ὀξύγαλα τῶν προβάτων. ἐσθίουσι δὲ καὶ τὸν καρπὸν τοῦ σιπταχόρου, ἀφ' οὗ τὸ ἤλεκτρον· γλυκὺς γάρ. καὶ ξηραίνοντες αὐτοὺς, σπυρίδας συῤῥάπτουσιν, ὥςπερ ἐν τοῖς Ἕλλησι τὴν ἀσταφίδα. οἱ δὲ Κυνοκέφαλοι σχεδίαν ποιησάμενοι, καὶ ἐπιθέντες, ἀπάγουσι φόρτον τούτου· καὶ τῆς πορφύρας τὸ ἄνθος καθαρὸν ποιήσαντες, καὶ τοῦ ἠλέκτρου ξ' καὶ σ' τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· καὶ ὅτῳ τὸ φοινίκιον βάπτεται τοῦ φαρμάκου, ἕτερα τοσαῦτα. καὶ ἠλέκτρου χίλια τάλαντα ἀπάγουσι κατ' ἐνιαυτὸν τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ. καὶ ἕτερα δὲ κατάγοντες πωλοῦσι τοῖς Ἰνδοῖς, πρὸς ἄρτους καὶ ἄλφιτα καὶ ξύλινα ἱμάτια. πωλοῦσι δὲ καὶ ξίφη, οἷς χρῶνται πρὸς τὴν τῶν θηρίων ἄγραν, καὶ τόξα καὶ ἀκόντια· πάνυ γὰρ καὶ δεινοί εἰσιν ἀκοντίζειν καὶ τοξεύειν. ἀπολέμητοι δ' εἰσὶ, διὰ τὸ οἰκεῖν αὐτοὺς ὄρεα ἄβατα καὶ ὑψηλά. δίδωσι δὲ αὐτοῖς διὰ πέμπτου ἔτους δῶρα ὁ βασιλεὺς, λ' μὲν, μυριάδας τόξων, καὶ ἀκοντίων τοσαύτας, πελτῶν δὲ, δώδεκα· καὶ ξίφη δὲ πεν-

23 τακισμύρια. Τούτοις τοῖς Κυνοκεφάλοις οὐκ εἰσὶν οἰκίαι, ἀλλ' ἐν σπηλαίοις διαιτῶνται. θηρεύουσι δὲ τὰ θηρία, τοξεύοντες καὶ ἀκοντίζοντες, καὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι· ταχὺ γὰρ τρέχουσι. λούονται δὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἅπαξ τοῦ μηνὸς, ὅταν τὰ καταμήνια αὐταῖς ἔλθῃ, ἄλλοτε δ' οὔ. οἱ δὲ ἄνδρες οὐ λούονται μὲν, τὰς δὲ χεῖρας ἀπονίζονται. ἐλαίῳ δὲ χρίονται τρὶς τοῦ μηνὸς, τῷ ἀπὸ τοῦ γάλακτος γινομένῳ, καὶ ἐκτρίβονται δέρμασι. τὴν δὲ ἐσθῆτα ἔχουσιν οὐ δασεῖαν, ἀλλὰ ψιλῶν τῶν μασθλημάτων, ὡς λεπτοτάτων, καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν. οἱ δὲ πλουσιώτατοι αὐτῶν λινᾶ φοροῦσιν· οὗτοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι. κλῖναι δὲ αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ στιβάδας ποιοῦνται. οὗτος δ' αὐτῶν πλουσιώτατος νομίζεται εἶναι, ᾧ ἂν πλεῖστα πρόβατα ᾖ· ἡ δὲ ἄλλη οὐσία, παραπλησία. οὐρὰν δὲ ἔχουσι πάντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὑπὲρ τῶν ἰσχίων, οἵαν περ κύων· μείζονα δὲ καὶ δασυτέραν. καὶ μίσγονται ταῖς γυναιξὶ τετραποδιστὶ, ὥςπερ οἱ κύνες· ἄλλως δὲ μιγῆναι, αὐτοῖς ἐστιν αἰσχρόν. δίκαιοι δέ εἰσι καὶ μακροβιώτατοι πάντων ἀνθρώπων.
24 ζῶσι γὰρ ἔτη ρ' καὶ σ', ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ σ'. Ὑπὲρ δὲ τούτους, ἑτέρους φασὶ βιοτεύειν, ἄνω τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ· οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι, μέλανες μέν εἰσιν, ὥςπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἰνδοί· ἐργάζονται δὲ οὐδὲν, οὐδὲ ἐσθίουσι σῖτον, οὐδὲ πίνουσιν ὕδωρ. πρόβατα δὲ πολλὰ τρέφουσι, καὶ βοῦς καὶ αἶγας καὶ ὄϊς· πίνουσι δὲ τὸ γάλα, ἄλλο δὲ οὐδέν. ὅταν δὲ γένηται τινὶ αὐτῶν παιδίον, οὐ τέτρηται τὴν πυγὴν, οὐδὲ ἀποπατεῖ· ἀλλὰ τὰ μὲν ἰσχία ἔχει, τὸ δὲ τρῆμα συμπέφυκε· διὸ ἀποπατοῦσι μὲν οὔ, οὐρεῖν δὲ ὥςπερ τυρόν αὐτούς φησιν οὐ πάνυ παχὺν, ἀλλὰ θολερόν· ἐπὰν δὲ πρωῒ πίωσι τοῦ γάλακτος, καὶ εἰς μέσον ἡμέρας αὖθις πιόντες, ῥίζαν φασὶ παρ' αὐτοῖς εἶναι γλυκεῖαν, ἥτις οὐκ ἐᾷ τὸ γάλα πήγνυσθαι ἐν τῇ κοιλίᾳ. ταύτην οὖν τρώγοντες εἰς ἑσπέραν ἔμετον ποιοῦνται, καὶ ἐξεμοῦσιν ἅπαντα
25 εὐκόλως. Ὅτι εἰσὶν ὄνοι ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς, ἴσοι ἵπποις, καὶ μείζους· λευκοὶ δέ εἰσι τὸ σῶμα, τὴν κεφαλὴν πορφυροῖ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχουσι κυανέους. κέρας δὲ ἔχουσιν ἐν τῷ μετώπῳ, ἑνὸς πήχεως τὸ μέγεθος. τοῦ γὰρ τοιούτου κέρατος τὸ ῥίνισμα

δίδοται ἐν ποτῷ· καὶ ἔστι φυλακτήριον θανασίμων φαρμάκων.
καὶ ἔστι τὸ μὲν κάτω τοῦ κέρατος, ὅσον ἐπὶ δύο παλαιστὰς
πρὸς τὸ μέτωπον, πάνυ λευκόν· τὸ δὲ ἐπάνω ὀξύ ἐστι τοῦ
κέρατος· τοῦτο δὲ φοινικοῦν ἐστιν, ἐρυθρὸν πάνυ· τὸ δὲ ἄλλο
τὸ ἐν τῷ μέσῳ, μέλαν. ἐκ τούτων οἱ πιόντες (κατασκευάζουσι
γὰρ ἐκπώματα) σπασμῷ, φασὶν, οὐ λαμβάνονται, οὔτε τῇ
ἱερᾷ νόσῳ. ἀλλ' οὐδὲ φαρμάκοις ἁλίσκονται, οὔτ' ἂν προπίωσιν,
οὔτ' ἂν τῷ φαρμάκῳ ἐπιπίωσιν ἢ οἶνον ἢ ὕδωρ, ἢ ἄλλό τι ἐκ τῶν
ἐκπωμάτων. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὄνοι καὶ ἥμεροι καὶ ἄγριοι, καὶ
τὰ ἄλλα μώνυχα θηρία πάντα ἀστραγάλους οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ
χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος· οὗτοι δὲ καὶ ἀστράγαλον καὶ χολὴν
ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἔχουσι. τὸν δὲ ἀστράγαλον, κάλλιστον ὧν ἐγὼ
ἑώρακα, οἷόν περ βοὸς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος· βαρὺς δ'
ὡς μόλιβδος· τὴν δὲ χρόαν, ὥςπερ κιννάβαρι, καὶ διὰ βάθους.
ταχύτατον δέ ἐστι τὸ ζῶον τοῦτο καὶ ἀλκιμώτατον· οὐδὲν δὲ
οὔτε ἵππος, οὔτε ἄλλό τι διωκόμενον καταλαμβάνει. ὄρχεται δὲ
τρέχον βραδύτερον· ὅσον δ' ἂν πλέονα χρόνον τρέχῃ, ἐντείνε-
ται δαιμονίως, καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον τρέχει. Ἄλλως μὲν οὖν 26
ἀθήρατόν ἐστι τὸ ζῶον τοῦτο· ὅταν δὲ τὰ τέκνα μικρὰ ὄντα
περιάγωσιν ἐπὶ τὴν βοτάνην, καὶ ὑπὸ ἱππείας πολλῆς περι-
ληφθῶσιν, οὐ βούλονται φεύγειν καταλιπόντες τοὺς πώλους,
ἀλλὰ μάχονται καὶ κέρασι καὶ λακτίσμασι καὶ δήγμασι, καὶ
πολλοὺς καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας ἀπολλύουσιν· ἁλίσκονται δὲ καὶ
αὐτοὶ, τοξευόμενοι καὶ ἀκοντιζόμενοι. ζῶντας γὰρ οὐκ ἂν λά-
βοις. τὰ δὲ κρέα, διὰ τὴν πικρότητα, ἄβρωτά ἐστιν· θηρεύε-
ται δὲ τῶν κεράτων καὶ τῶν ἀστραγάλων ἕνεκεν. Ὅτι ἐν τῷ 27
ποταμῷ τῶν Ἰνδῶν σκώληξ γίνεται, τὸ μὲν εἶδος, οἷόν περ ἐν
ταῖς συκαῖς εἴωθε γίνεσθαι, τὸ δὲ μῆκος, πήχεων ἑπτά· καὶ
μείζους δὲ καὶ ἐλάττους· τὸ δὲ πάχος δεκαετέα παῖδα μόλις
φασὶ ταῖς χερσὶ περιλαβεῖν. ἔχουσι δὲ ὀδόντας δύο, ἕνα ἄνω,
καὶ ἕνα κάτω· καὶ ὅ, τι ἂν λάβωσι τοῖς ὀδοῦσι, κατεσθίουσι·
καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐν τῇ ἰλύϊ τοῦ ποταμοῦ διαιτῶνται, τῇ
δὲ νυκτὶ ἐξέρχονται. καὶ τούτων ὃς ἂν ἐντύχῃ τινὶ ἐν τῇ γῇ
βοΐ ἢ καμήλῳ, καὶ δάκῃ, συλλαβὼν ἕλκει εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ

πάντα κατεσθίει, πλὴν τῆς κοιλίας. ἀγρεύεται δὲ ἀγκίστρῳ
μεγάλῳ, ἔριφον ἢ ἄρνα ἐνδυσάντων τῷ ἀγκίστρῳ, καὶ ἁλύσεσι
σιδηραῖς ἐναρμοσάντων. ἀγρεύσαντες δὲ, τριάκοντα ἡμέρας κρε-
μᾶσιν αὐτὸν, καὶ ἀγγεῖα ὑποτιθέασι· καὶ ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον
δέκα κοτύλας Ἀττικὰς τὸ πλῆθος. ὅταν δὲ παρέλθωσιν αἱ
τριάκοντα ἡμέραι, ἀποῤῥίπτουσι τὸν σκώληκα, καὶ τὸ ἔλαιον
ἀσφαλισάμενοι, ἄγουσι τῷ βασιλεῖ μόνῳ τῶν Ἰνδῶν· ἄλλῳ δὲ
οὐκ ἔξεστιν ἐξ αὐτοῦ ἔχειν. τοῦτο τὸ ἔλαιον ὡς πῦρ ἐφ' ᾧ
ἂν ἐπιχυθῇ, ἀνάπτει καὶ καταφλέγει ξύλα καὶ ζῶα· καὶ ἄλ-
28 λως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ πολλῷ τε καὶ παχεῖ. Ὅτι ἐστὶ
δένδρα ἐν Ἰνδοῖς ὑψηλὰ ὥςπερ κέδρος ἢ κυπάριττος, τὰ δὲ
φύλλα ὥςπερ φοίνιξ, ὀλίγον πλατύτερα. καὶ μασχαλίδας οὐκ
ἔχει. ἀνθεῖ δὲ ὥςπερ ἡ ἄρσην δάφνη, καρπὸν δ' οὐκ ἔχει.
ονομάζεται δὲ Ἰνδιστὶ μὲν, κάρπιον, Ἑλληνιστὶ δὲ μυροῤῥόδα.
ἔστι δὲ σπάνια· ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτῶν, ἐλαίου σταγόνες, οὓς ἐρίῳ
ἀναψῶντες ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἀποπιέζουσιν εἰς ἀλαβάστρους λι-
θίνους. ἔστι δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ἀτρέμας ὑπέρυθρον καὶ ὑπόπαχυ,
ὄζει δὲ πάντων ἥδιστον. ὄζειν δέ φασιν αὐτὸ καὶ ἐπὶ πέντε
σταδίους. μόνῳ δὲ βασιλεῖ κτητόν ἐστι τοῦτο καὶ τοῖς συγγε-
νέσιν αὐτοῦ. ἔπεμψε δὲ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἰνδῶν τῷ Περσῶν βασι-
λεῖ. καί φησιν ἰδεῖν αὐτὸ Κτησίας, καὶ ὀσφρανθῆναι ὀσμῆς
29 οἵας οὔτε εἰπεῖν ἦν, οὔτε εἰκάσαι. Ὅτι τὸν τυρὸν καὶ τὸν
οἶνον πάντων φησὶ γλυκύτατον, ὡς αὐτὸς (φησὶ) φαγὼν, διὰ
30 πείρας ἔμαθεν. Ὅτι κρήνη ἐν Ἰνδοῖς (φησὶν) ὅσον πέντε ὀρ-
γυιῶν ἡ περίμετρος, τετράγωνος δέ· ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ ἐν πέτρᾳ.
βάθος δὲ εἶναι μέχρι τοῦ ὕδατος, τριῶν πηχῶν· τὸ δὲ καθ'
ὕδατος, τριῶν ὀργυιῶν. λούονται δὲ ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι
τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἄνδρες καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες. κολυμβῶσι δὲ,
ἐπὶ πόδας ῥίπτοντες ἑαυτούς· ὅταν δὲ εἰςπηδῶσιν, ἐκβάλλει
αὐτοὺς τὸ ὕδωρ ἄνω. οὐκ ἀνθρώπους δὲ μόνον ἀναῤῥίπτει, ἀλλὰ
καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν ᾖ ζῶον, ἐκρίπτει εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ ζῶν καὶ τε-
θνηκός· καὶ ἁπλῶς, πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα, πλὴν σιδήρου καὶ
ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ· ταῦτα δὲ δέχεται κάτω. ἔστι
δὲ το ὕδωρ πάνυ ψυχρὸν καὶ ἡδὺ πιεῖν· ψόφον δὲ παρέχει μέ-

γαν, ὥςπερ ὕδωρ ζέον ἐκ λέβητος. καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο
ἀλφοὺς καὶ ψωριῶντας. καλεῖται δὲ Ἰνδιστὶ βαλλάδη, Ἑλληνιστὶ
δὲ ὠφελίμη. Εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς, ὅπου ὁ κάλα- 31
μος αὐτῶν φύεται, ἄνθρωποι, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἄχρι καὶ
τριῶν μυριάδων. τούτων αἱ γυναῖκες ἅπαξ τίκτουσιν ἐν τῷ βίῳ·
καὶ τὰ τικτόμενα ὀδόντας ἔχει καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω πάνυ
καλούς. καὶ τὰς τρίχας τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς ὀφρύσι,
πολιὸς ἔχει πάντα ἐκ γενετῆς, καὶ τὰ θήλεα καὶ τὰ ἄῤῥενα.
μέχρι μὲν οὖν τριάκοντα ἐτῶν λευκὰς ἔχει ἕκαστος τῶν ἀνθρώ-
πων ἐκείνων τὰς τρίχας δι' ὅλου τοῦ σώματος· ἄρχονται δὲ
ἐκεῖθεν μελαίνεσθαι· ἑξήκοντα δὲ ἐτῶν γενομένων, ἔστιν ἰδεῖν
αὐτοὺς πάσας ἔχοντας μελαίνας. ἔχουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι
ἀνὰ ὀκτὼ δακτύλους ἐφ' ἑκατέρᾳ χειρί, ὡσαύτως ἀνὰ ὀκτὼ καὶ
ἐπὶ τοῖς ποσί, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡσαύτως. εἰσὶ δὲ
σφόδρα πολεμισταί, καὶ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν ἕπονται τοξόται
τούτων πεντακισχίλιοι καὶ ἀκοντισταί. τὰ δὲ ὦτα φησὶ τηλι-
καῦτα ἔχειν, ὥςτε τοὺς βραχίονας αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν καλύπτεσ-
θαι μέχρι τῶν ἀγκώνων, καὶ ὄπισθεν τὸν νῶτον ἅπαντα συγ-
καλύπτειν. τὸ δὲ οὖς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου θιγγάνει. Ἔστι 32
δὲ ἐν Αἰθιοπίᾳ ζῶον λεγόμενον Κροκόττας, κοινῶς δὲ κυνόλυ-
κος· ἔστι δὲ τῇ δυνάμει θαυμαστόν· τοῦτο δέ φασιν ἀνθρωπί-
νην μιμεῖσθαι φωνὴν καὶ διὰ νυκτὸς καλεῖν ἐξ ὀνόματος τοὺς
ἀνθρώπους, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου φωνῇ προσιόντας. οἱ δὲ ἀθρόως
ἐπιπίπτοντες κατεσθίουσιν. ἔχει δὲ τὸ θηρίον ἀλκὴν λέοντος,
ταχύτητα ἵππου, ῥώμην ταύρου, σιδήρου δὲ ὑπεῖκον. ἐν
Εὐβοίᾳ δὲ τῇ Χαλκιδικῇ τὰ πρόβατα τοῦ ἐκεῖσε τόπου οὐκ
ἔχει χολήν· ἀλλὰ τὰ κρέη αὐτῶν πάνυ εἰσὶ πικρά, ὡς οὐδὲ
κύνες ἐσθίουσιν αὐτά. φησὶ γὰρ ἐπέκεινα τῶν Μαυρουσίων
πυλῶν ὕεσθαι μὲν τοῦ θέρους τὸν ἐκεῖσε τόπον, χειμῶνος δὲ
φλέγεσθαι. ἐν τῇ Κυωνίων χώρᾳ κρήνην εἶναί φησι ἐλαίου
ἀλλ' οὐχ ὕδατος ῥεῦμα ἔχουσαν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔποικοι τὴν
χρείαν ἀναπληροῦσιν εἰς τροφὰς παντοίας. ἐν τῇ νήσῳ τῇ
λεγομένῃ Μετάδριδα ἔστι κρήνη οὐκ ὀλίγον διεστηκυῖα τῆς
θαλάσσης, καὶ ποιεῖ ἄμπωτιν διὰ μέσης νυκτὸς πάνυ σφοδρὰν

πάντα κατεσθίει, πλὴν τῆς κοιλίας. ἀγρεύεται δὲ ἀγκίστρῳ μεγάλῳ, ἔριφον ἢ ἄρνα ἐνδυσάντων τῷ ἀγκίστρῳ, καὶ ἁλύσεσι σιδηραῖς ἐναρμοσάντων. ἀγρεύσαντες δὲ, τριάκοντα ἡμέρας κρεμᾶσιν αὐτὸν, καὶ ἀγγεῖα ὑποτιθέασι· καὶ ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα κοτύλας Ἀττικὰς τὸ πλῆθος. ὅταν δὲ παρέλθωσιν αἱ τριάκοντα ἡμέραι, ἀποῤῥίπτουσι τὸν σκώληκα, καὶ τὸ ἔλαιον ἀσφαλισάμενοι, ἄγουσι τῷ βασιλεῖ μόνῳ τῶν Ἰνδῶν· ἄλλῳ δὲ οὐκ ἔξεστιν ἐξ αὐτοῦ ἔχειν. τοῦτο τὸ ἔλαιον ὡς πῦρ ἐφ' ᾧ ἂν ἐπιχυθῇ, ἀνάπτει καὶ καταφλέγει ξύλα καὶ ζῶα· καὶ ἄλ-
28 λως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ πολλῷ τε καὶ παχεῖ. Ὅτι ἐστὶ δένδρα ἐν Ἰνδοῖς ὑψηλὰ ὥςπερ κέδρος ἢ κυπάριττος, τὰ δὲ φύλλα ὥςπερ φοίνιξ, ὀλίγον πλατύτερα. καὶ μασχαλίδας οὐκ ἔχει. ἀνθεῖ δὲ ὥςπερ ἡ ἄρσην δάφνη, καρπὸν δ' οὐκ ἔχει. ονομάζεται δὲ Ἰνδιστὶ μὲν, κάρπιον, Ἑλληνιστὶ δὲ μυρορόδα. ἔστι δὲ σπάνια· ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτῶν, ἐλαίου σταγόνες, οὓς ἐρίῳ ἀναψῶντες ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἀποπιέζουσιν εἰς ἀλαβάστρους λιθίνους. ἔστι δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ἀτρέμας ὑπέρυθρον καὶ ὑπόπαχυ, ὄζει δὲ πάντων ἥδιστον. ὄζειν δέ φασιν αὐτὸ καὶ ἐπὶ πέντε σταδίους. μόνῳ δὲ βασιλεῖ κτητόν ἐστι τοῦτο καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. ἔπεμψε δὲ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἰνδῶν τῷ Περσῶν βασιλεῖ. καί φησιν ἰδεῖν αὐτὸ Κτησίας, καὶ ὀσφρανθῆναι ὀσμῆς
29 οἵας οὔτε εἰπεῖν ἦν, οὔτε εἰκάσαι. Ὅτι τὸν τυρὸν καὶ τὸν οἶνον πάντων φησὶ γλυκύτατον, ὡς αὐτὸς (φησὶ) φαγὼν, διὰ
30 πείρας ἔμαθεν. Ὅτι κρήνη ἐν Ἰνδοῖς (φησὶν) ὅσον πέντε ὀργυιῶν ἡ περίμετρος, τετράγωνος δέ· ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ ἐν πέτρᾳ. βάθος δὲ εἶναι μέχρι τοῦ ὕδατος, τριῶν πηχῶν· τὸ δὲ καθ' ὕδατος, τριῶν ὀργυιῶν. λούονται δὲ ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἄνδρες καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες. κολυμβῶσι δὲ, ἐπὶ πόδας ῥίπτοντες ἑαυτούς· ὅταν δὲ εἰςπηδῶσιν, ἐκβάλλει αὐτοὺς τὸ ὕδωρ ἄνω. οὐκ ἀνθρώπους δὲ μόνον ἀναῤῥίπτει, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν ᾖ ζῶον, ἐκρίπτει εἰς τὸ ξηρον, καὶ ζῶν καὶ τεθνηκός· καὶ ἁπλῶς, πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα, πλην σιδίρου καὶ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ· ταῦτα δὲ δέχεται κάτω. ἔστι δὲ το ὕδωρ πάνυ ψυχρὸν καὶ ἡδὺ πιεῖν· ψόφον δὲ παρέχει μέ-

γαν, ὥςπερ ὕδωρ ζέον ἐκ λέβητος, καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο
ἀλφοὺς καὶ ψωριῶντας. καλεῖται δὲ Ἰνδιστὶ βαλλάδη, Ἑλληνιστὶ
δὲ ὠφελίμη. Εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς, ὅπου ὁ κάλα- 31
μος αὐτῶν φύεται, ἄνθρωποι, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἄχρι καὶ
τριῶν μυριάδων· τούτων αἱ γυναῖκες ἅπαξ τίκτουσιν ἐν τῷ βίῳ·
καὶ τὰ τικτόμενα ὀδόντας ἔχει καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω πάνυ
καλούς. καὶ τὰς τρίχας τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς ὀφρύσι,
πολιὸς ἔχει πάντα ἐκ γενετῆς, καὶ τὰ θήλεα καὶ τὰ ἄῤῥενα.
μέχρι μὲν οὖν τριάκοντα ἐτῶν λευκὰς ἔχει ἕκαστος τῶν ἀνθρώ-
πων ἐκείνων τὰς τρίχας δι' ὅλου τοῦ σώματος· ἄρχονται δὲ
ἐκεῖθεν μελαίνεσθαι· ἑξήκοντα δὲ ἐτῶν γενομένων, ἔστιν ἰδεῖν
αὐτοὺς πάσας ἔχοντας μελαίνας. ἔχουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι
ἀνὰ ὀκτὼ δακτύλους ἐφ' ἑκατέρᾳ χειρί, ὡσαύτως ἀνὰ ὀκτὼ καὶ
ἐπὶ τοῖς ποσί, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡσαύτως. εἰσὶ δὲ
σφόδρα πολεμισταί, καὶ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν ἕπονται τοξόται
τούτων πεντακιςχίλιοι καὶ ἀκοντισταί. τὰ δὲ ὦτα φησὶ τηλι-
καῦτα ἔχειν, ὥςτε τοὺς βραχίονας αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν καλύπτεσ-
θαι μέχρι τῶν ἀγκώνων, καὶ ὄπισθεν τὸν νῶτον ἅπαντα συγ-
καλύπτειν. τὸ δὲ οὖς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου θιγγάνει. Ἔστι 32
δὲ ἐν Αἰθιοπίᾳ ζῶον λεγόμενον Κροκόττας, κοινῶς δὲ κυνόλυ-
κος· ἔστι δὲ τῇ δυνάμει θαυμαστόν· τοῦτο δέ φασιν ἀνθρωπί-
νην μιμεῖσθαι φωνὴν καὶ διὰ νυκτὸς καλεῖν ἐξ ὀνόματος τοὺς
ἀνθρώπους, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου φωνῇ προςιόντας. οἱ δὲ ἀθρόως
ἐπιπίπτοντες καθεσθίουσιν. ἔχει δὲ τὸ θηρίον ἀλκὴν λέοντος,
ταχύτητα ἵππου, ῥώμην ταύρου, σιδήρου δὲ ὑπεῖκον. ἐν
Εὐβοίᾳ δὲ τῇ Χαλκιδικῇ τὰ πρόβατα τοῦ ἐκεῖσε τόπου οὐκ
ἔχει χολήν· ἀλλὰ τὰ κρέη αὐτῶν πάνυ εἰσὶ πικρά, ὡς οὐδὲ
κύνες ἐσθίουσιν αὐτά. φησὶ γὰρ ἐπέκεινα τῶν Μαυρουσίων
πυλῶν ὕεσθαι μὲν τοῦ θέρους τὸν ἐκεῖσε τόπον, χειμῶνος δὲ
φλέγεσθαι. ἐν τῇ Κυωνίων χώρᾳ κρήνην εἶναί φησι ἐλαίου
ἀλλ' οὐχ ὕδατος ῥεῦμα ἔχουσαν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔποικοι τὴν
χρείαν ἀναπληροῦσιν εἰς τροφὰς παντοίας. ἐν τῇ νήσῳ τῇ
λεγομένῃ Μετάδριδα ἔστι κρήνη οὐκ ὀλίγον διεστηκυῖα τῆς
θαλάσσης, καὶ ποιεῖ ἄμπωτιν διὰ μέσης νυκτὸς πάνυ σφοδρὰν

καὶ ἀποῤῥίπτει ἰχθύας πολλοὺς ἐν τῇ χέρσῳ, ὥστε μὴ δύνασ-
θαι τοὺς ἐκεῖσεν οἰκοῦντας συλλέγειν αὐτοὺς, ἀλλ' ἐᾷν τὰ
33 πλεῖστα καὶ ὄζειν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Ταῦτα δὲ γράφων καὶ μυ-
θολογῶν Κτησίας, λέγει τἀληθέστατα γράφειν, ἐπάγων ὡς τὰ
μὲν αὐτὸς ἰδὼν γράφει, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν μαθὼν τῶν εἰδό-
των. πολλὰ δὲ τούτων καὶ ἄλλα θαυμασιώτερα παραλιπεῖν,
διὰ τὸ μὴ δόξαι τοῖς μὴ ταῦτα θεασαμένοις, ἄπιστα συγ-
γράφειν.

V.

ANNOTATIONES

ad

CTESIAE INDICC. EXCERPTT.

Cod. Mon. (*sine numero adjecto*) est Codex Monacensis 287 chartaceus saeculi XV, ab Hoeschelio negligenter inspectus, accuratius collatus a Werfero.

Cod. Mon. 30. est Codex Monacensis Nro. 30 chartaceus eodem, ut videtur tempore, quo ille conscriptus, accurate collatus a Werfero.

ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τα Ἰνδικά, ἐν ἑνὶ βιβλίῳ] Retinui verba Photii, quae jam in edit. Stephan. ita mutata reperies: *Κτησίου τὰ Ἰνδικά, ἐν ἑ. β.* In Cod. Monacensi 287 talis praefixus est titulus: *Διηγήματα Κτησίου Κνιδίου περὶ τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ θαυμάτων.* — Mox Cod. Vat. *ἐν βιβλίῳ.*

λέγει περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, τὸ μὲν στενὸν αὐτοῦ, εὖρος τεσσαράκοντα σταδίων εἶναι, τὸ δὲ πλατύτατον καὶ διακοσίων] Cod. Mon. 30: *το εὖρος·* qui huc facit Arriani locus Expedit. Alex. V, 4 §. 2 *) eum jam attulit Largerius; dissentit autem in eo Arrianus, quod XL stadia, quâ angustissimus, C, quâ latissimus sit, Indum occupare, ex Ctesia ipso nobis prodidit. Cum Ctesia convenit Philostrato Vit. Apoll. II, 18: *τὸν μὲν δὴ Ἰνδὸν ὧδε ἐπεραιώθησαν, σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα· τὸ γὰρ πλώϊμον αὐτοῦ τοσοῦτον;* ubi conf. Olear. Indum, excepto Gange, omnium et Europae et Asiae fluminum esse maximum, e Strabone discimus XV, p. 1027 C. cui suffragantur et Curtius, et Mela, cum alii ipsum Indum magnitudine reliquos antecedere pronuntiaverint; vid. Davis. ad Ciceron. d. Nat. Deor. II, 52 pag. 427. Et sane poterat vel Arrianus non satis recte inspexisse Ctesiam, vel, quod verisimilius, ab Photio, aut ab ejusdem librariis in textu erratum, quem tamen sponte mutare non ausus sum, modo Ctesiae sua constet integritas ac fides. Nam Mannertus (Geograph. d. Griech. u. Röm. V, 1. p. 74 seqq.) pro more hic ansam repetiit in Ctesiam invehendi, quippe nimis amplifi-

*) Vid. Fragmm. Ind. 1, ibique notata.

cantem atque exornantem eas res, quas audiendo acceperit; cum quidem ne XX quidem stadiorum latitudinem Indo esse probabile sit

πλατύτατον] ex Vat. et H. St. Vulgo apud Hoesch. *πλατύτερον*.

ὅτι πλείους σχεδὸν συμπάντων ἀνθρώπων] Quae ipsa minime vera habet Largerius. At veteres jam ita statuisse, ut, si Ctesiae objurgare velis, idem in Herodotum et Strabonem cadat necesse sit, statim videbimus. Ita enim Herodotus III, 94: *Ἰνδῶν δὲ πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων*· de quo loco conf. Mannert. Geogr. V, 1, pag. 4. Strabo II, pag. 192 A: *πρώτη δ' ἐστὶ τούτων ἡ Ἰνδική, ἔθνος μέγιστον τῶν πάντων καὶ εὐδαιμονέστατον*· Conf. praeterea Herodot. III, 98, ubi *πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν* esse affirmat, affirmante postea et Megasthene et Arriano Indic. VII, 1. Fr. Schlegel. Ueber die Weisheit der Inder pag. 177. Caeterum huc fortasse pertinent, quae leguntur apud Arrianum Ind. 3: *Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τὴν Ἰνδικὴν γῆν ἴσην τῇ ἄλλῃ Ἀσίᾳ λέγει, οὐδὲν λέγων*· et apud Strabon. XV, p. 1011 A: *Κτησίου μὲν οὐκ ἐλάττω τῆς ἄλλης Ἀσίας τὴν Ἰνδικὴν λέγοντος*. Philostrat. V. Apollon. VI, 1, pag. 228: *μέγεθος μὲν οὖν οὐκ ἀξία (sc. ἡ Αἰθιοπία) παραβεβλῆσθαι πρὸς Ἰνδοὺς ἥδε ἡ χώρα, μηδ' ἄλλη μηδεμία, ὁπόσαι κατ' ἀνθρώπους ὀνομασταὶ ἤπειροι*. Add. Diodor. Sic. II, 35.

περὶ τοῦ σκώληκος] Conf. infra §. 27, unde profecit Aelianus H. An. V, 3.

ἐν αὐτῷ γίνεται] *ἐν αὐτῷ* i. e. *ἐν τῷ Ἰνδῷ*, quod ex Aeliani verbis clarius patet.

περὶ τοῦ μὴ οἰκεῖν ἐπέκεινα αὐτῶν ἀνθρώπους] Quae constans fuit veterum opinio. Herodotus III, 98: *πρῶτοι πρὸς ἠῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί*. Add. ibid. 106. Conf. tamen Strabon. 11, p. 192 A: *πρώτη δ' ἐστι τούτων ἡ Ἰνδικὴ — τελευτῶν πρός τε τὴν ἑῴαν θάλατταν καὶ τὴν νοτίαν τῆς Ἀτλαντικῆς*.

οτι οὐχ ὑει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ποτίζεται ἡ Ἰνδικὴ } Mon. liber 3a: οὐκ ὕει. Miratur Largerius, qui Valckenaerio in mentem potuerit venire ὕεται pro ὕει hic esse legendum. Quo certe ignorantiam atque imperitiam linguae Graecae quam maxime declaravit. Vid. Herodot. I, 193, III, 10 ibique Valcken. Adscribam quosdam Arriani locos: Ind. VI, 4: ὕεται δὲ ἡ Ἰνδῶν γῆ τὸ θέρος· et 5: ὕεται δὲ τοῦ θέρους καὶ τὰ πέδια τῶν Ἰνδῶν. Expedit. Alex. VII, 7, 9: οὐ γὰρ ὕεται τὸ πολὺ ἡ γῆ αὕτη ἐξ οὐρανοῦ. Strab. XV, p. 1013 B. ὕεσθαι — τὰ ὄρη φησι. 1014 A: φησὶ ὕεσθαι τὰ πέδια. Aelian. H. Anim. XV, 7: ὕεται Ἰνδῶν γῆ μέλιτι ὑγρῷ. Philostrat. V, Apoll. II, 19: τὴν γὰρ χώραν αὐτοῖς θάμα ὕεσθαι. Quae tamen contra codicum et editionum consensum me non movere potuerunt, ut Valckenaerianam lectionem alioquin elegantem reciperem.

Quod vero ad rem ipsam attinet, magna in hisce veterum dissensio. Copiosam disputationem apud Strabonem legas, XV, p. 1012 — 1015 varias doctorum virorum sententias proferentem. E quibus hunc in modum statuerat Eratosthenes (p. 1012 A): βρέχεται τοῖς θερινοῖς ὄμβροις ἡ Ἰνδικὴ καὶ λιμνάζει τὰ πεδία· et (p. 1015 D et 1016) A: οὐδὲν γὰρ ἔτος εὑρίσκεσθαι πρὸς ἀμφοτέρους καιροὺς ἄνομβρον. Contra docuerat Aristobulus: μόνα καὶ ὕεσθαι καὶ νίφεσθαι τὰ ὄρη καὶ τὰς ὑπωρείας· τὰ πεδία δὲ καὶ ὄμβρων ὁμοίως ἀπηλλάχθαι καὶ νιφετῶν· ἐπικλύζεσθαι δὲ μόνον κατὰ τας ἀναβάσεις τῶν ποταμῶν· (p. 10, 13 B. coll. 1015 A. B.) νίφεσθαι μὲν οὖν τὰ ὄρη κατὰ χειμῶνα· τοῦ δὲ ἔαρος ἀρχομένου καὶ τοὺς ὀμβροὺς ἐνάρχεσθαι καὶ ἀεὶ καὶ μᾶλλον λαμβάνειν ἐπίδοσιν — ἔκ τε δὴ τῶν χιόνων καὶ τῶν ὑετῶν πληρουμένους ποτίζειν τὰ πεδία κ. τ. λ. Quocum eodem in quibusdam consentiens, in eo tamen dissentiens Nearchus contenderat: ὕεσθαι τὰ πεδία θέρους, χειμῶνος δ' ἄνομβρα εἶναι. (p. 1014 A.) Etiam Arrianus Ind. VI, 4 multos imbres, in montibus praesertim, decidere ait; qui ipsi fluminum vim augeant. Crebras pluvias apud Indos in terram decidere, auctor est etiam

Philostratus V, Apoll. II, 19, p. 70. Binas quoque anno in India pluvias enarrat Diodorus Siculus II, 36. Vides in eo potissimum diversas verti sententias, quod alii Indiam imbribus rigari negabant, inundatam Indi fluctibus, qui certo tempore crescat, Nili ad instar *); alii contra et terram ipsam Indicam, ut reliquas fere omnes terras pluviis rigari contendebant. Accuratiora nunc de his edocuit Wahlius Beschreibung von Ostind. pag. 65 seqq. 86, 87 seqq. Nam Indiam, non fluminum tantum aquis, sed coelitus quoque delapsis, irrigari, nullum est dubium; hibernales potissimum per menses; unde fluvii mirum in modum augentur, camposque longe lateque inundant. Probe tamen vel singulas regiones inter se esse discernendas, ab eodem Wahlio monemur. Quae enim occidentem versus, ad maris oras, montium sub radicibus sunt sitae, harum plana alia tempestas, quam quae altius sitae, montibus repletae. In illis paucissimi imbres, in hisce multae pluviae, multae nives, unde fluvii tantum incrementi capiunt. Quae ipsa adjeci, ne malum quis inde judicium de Ctesiâ nostro ferat, cujus verba de iis potissimum regionibus, quae occidentem versus spectabant, Persis finitimae, neque de universa India late patente, esse accipienda, statuo.

Cap. II.

περὶ παντάρβας τῆς σφραγῖδος καὶ ὡς οζ' σφραγῖδας ἀποῤῥιφείσας] » vide Philostr. lib. III de Apollonio: *καὶ Ἡλιόδωρος οὕτω φησὶ περὶ τῆς πάντάρβης παράδοξα* « *Max. Margun.* Monac. 30: *ἀπεῤῥιφείσας*, correct. *ἀποῤῥιφείσας*. De Pantarba

---

*) Hinc veteres comparationem inter utrumque flumen, utriusque terrae et Indicae et Aegyptiacae conditionem instituerunt; vid. Philostrat. Vit. Apoll. II, 18, 19, pag. 69 seq. III, 14, pag. 104, VI, 1, pag. 229. Arrian. Indic. VI, §. 6. Atque ex hac aquarum abundantia fertilitatem quoque Indiae explicarunt; conf. Plin. Hist. Nat. VII, 2 et Strab. l. l. l. l.

accuratiora primus edocuit Comes de Veltheim, Sammlung von Aufsätzen etc. II, pag. 168 seq. Vix enim dubium, quin, qui Pantarbas a Ctesia dicatur lapis, idem ille sit, quem recentiores *Hydrophanem* sive *Lapidem mutabilem*, *Achatem oculum mundi* ex *Opalorum* genere, *) vocarunt. Qui quidem lapis aquam imbibere amat, multasque bullas ejiciens, fit admodum perlucidus, et varios reddit colores. Legas, quae optime de hujusce opali naturâ disseruit Leonhardius meus, vir harum rerum longe peritissimus in: Handbuch der Oryktognosie pag. 134. Quae quidem veteres et ipsi jam contemplati, haud tamen causas rationesque perspicere valuerunt. Hinc miraculosae illae narrationes, quae magnam partem e Ctesiâ ipso profluxerunt, ut est sententia Velthemii haud quidem improbabilis; Philostrat. V. Apollon. III, 46, p. 133. Heliodor. Aethiop. IV, p. 177, VIII, p. 392, 393 **). Nic. Caussini Syntagm. Elect. Symb. (Paris. 1618) LXI, 49. Qui idem vir acutissimus, postquam singula Ctesiae verba accuratius examinavit, hancce de universa narratione prodidit sententiam: Bactrianus quidam praestigiator multas, vel plures centum gemmas diversas in aquam injecerat. Quibus cum post Pantarbam quoque adjiceret, eundemque rursus protraheret ex aqua, ille idem reliquas in aquam ante conjectas gemmas ad se attraxerat, easque in se uno quasi unitas oculis spectatorum praebuerat. His et quae plura vir ille disputavit add. Ritteri Vorhalle Europ. Völkergesch. p. 126 de India, gemmis lapidibusque pretiosis divite, verba facientis. Hicce pantarbam et ipse pro gemma habet Bactriana, et septuaginta illas septem gemmas inter se connexas pro antiquissimis co-

*) Nostrates vocant: *Weltauge;* Galli: *Quarz résinite*, *hydrophane.* Sunt etiam, qui de gemma cogitarunt, magnetis vim habente, gemmasque attrahente; conf. Rader. et Freinshem. ad Curtium VIII, 9, 19.

**) Conf. Coraj. ad h. l. pag. 335 et Boissonad. ad Nicet. Manass. pag. 315 seq.

ronis rosaceis religiosis (*Rosenkränze* hodie dicunt), quales in monumentis Indorum conspiciantur. Gemmam quoque vel simile quid in Partarbâ agnoscit Hammer in Annall. Vienn. X, p. 228 Not. Utut est, nam omnia in hujusmodi rebus quis possit ad lucidum perducere, mihi quidem admodum est verisimile, Pantarbam fuisse, quem supra indicavimus lapidem Hydrophanem, Opalorum ex genere, visu memorabilem ob colores, quos aquae immersus varios reddit. Unde praestigiis locum dedisse, haud mirum; quarum tamen rationem accuratam indicare non ausim, nimis quippe contracta Ctesiae narratione, quam ut certi quid hinc enucleare possis. Addam, quae apud Herbelot Bibl. Orient. s. v. *Schah kwheran* leguntur: »l'Auteur du Zouvam almuk dit, que Khosroes Parwiz, ayant perdu une bague de très grand prix, qui était tombé dans la rivière du Tigre, il la recouvra par le moyen de cette pierre, qu'il fit attacher au bout d'une corde et plonger dans l'eau de la même rivière.«

Nominis ipsius etymon et Persica lingua repetere studuit Tychsen in Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 434, ratione tamen fluctuante nec satis firma, ut ipse ingenue est confessus. Vult enim esse *Παντάρβας*: firmus *in aqua profluente*, sive *vinculum in aquâ*.

Sed totum caput plane aliter legitur in Cod. Monac. chart. sec. XV, nro. 287 a David, Hoeschelio satis negligenter inspecto. Accuratius contulit *Werferus*, qui ita in illo exstare reperit: *φασὶ γὰρ ἐν τῷ Ἰνδικῷ ποταμῷ εὑρίσκεται λίθος παντάρβης λεγόμενος, εἴ τις ἔχει οζ σφραγίδας ἀποῤῥιφήσας· Ἐκεῖσε δὲ καὶ λίθοι πολλοὶ τίμιοι ἔσωθεν τῶν Βακτρίων πυλῶν.* Ubi haec notavit Werferus: »Leg. *φησὶ γάρ·* jam se»quuntur Ctesiae verba satis lacunosa, si cum editis excerp»tis, quae non minus depravata circumferuntur, compares. — »Cod. Monac. Excerpt. ex edito ita suppleverim: *φησὶ γάρ· »ἐν τῷ Ἰνδικῷ ποταμῷ εὑρίσκεται λίθος παντάρβης* (quasi *παν»ταρβής*) *λεγομένη· καὶ εἴ τις ἔχει οζ σφραγῖδας ἀποῤῥιφεί»σας εἰς τὸν ποταμόν, αὕτη ἀνείλκυσεν ἐχομένας*

»ἀλλήλων· Ἐκεῖσε δὲ καὶ λίθοι πολλοὶ τίμιοι ἔσωθεν τῶν »Βακτρίων πυλῶν.“ Ctesiam secutus videtur Philostratus in »describenda vi lapidis Pantarbae, Vit. Apoll. Tyan. III, 46, »p. 133: *) ἔστι σοι λίθους ὁπόσας βούλει, καταποντῶσαι ποι, »ἢ τῶν ποταμῶν .... ἡ δὲ (sc. Παντάρβη) ἐς αὐτὰς καθιμη»θεῖσα ξυλλέγεται πάσας τῇ τοῦ πνεύματος διαδόσει, καὶ ὑπο»κείσονται αὐτῇ βοτρυδὸν οἱ λίθοι, καθάπερ σμῆνος. (Hom. »Il. II, 89 de apibus: βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ᾽ ἄνθεσιν »εἰαρινοῖσιν. — βότρυν appellant *Hyadas* Graeci propter »formam. Schol. Venet. Il. XVIII, 486, p. 430 ed. Villoison.) »Pro εἴ τις ἔχει.... ἀποῤῥιφείσας melius erat dicere: »εἴ τις ἔχει.... ἀποῤῥίψας. Lapidis *Pantarbae* meminit »etiam Heliodorus Aethiop. IV, [8] p. 151 ed. Cor. et Coray. »ad h. l. p. 152 **). Ἐκεῖσε non solum recentioribus, sed »veteribus quoque pro ἐκεῖ est usitatum: Thucyd. VI, 77: »ἔχοντες παραδείγματα τῶν τε ἐκεῖσ᾽ Ἑλλήνων...: Apollon. »Rhod. II, 718: τέτυκται Κεῖσ᾽ Ὁμονοίης ἱρὸν ἐΰφρονος ***). »Verba τῶν Βακτρίων πυλῶν in corruptis ἅτινα ἦν τοῦ Βακ»τρίων καπήλου Excerpp. Edd. latere mihi videntur. Certe, »ut h. l. Βακτρίαι πῦλαι, ita Κάσπιαι πύλαι ab eodem »Ctesia commemorantur in Diodor. Sicul. lib. II, pag. 843 »init fragg. †) Ctes. et Μαυρούσιαι πύλαι in hoc ipso »Mon. C. Excerpt. fin.«

ἅτινα ἦν τοῦ Βακτρίων καπήλου, αὐτὴ ὀνείλκυσεν] Jam Stephanus possis suasit του (i. e. τινὸς) pro τοῦ. Mox malim pro αὐτή, αὕτη, quod jam apud Hoeschelium exstiterat.

---

*) Similia de conchâ quâdam Indica apud Arrianum, Indd. cap. VIII refert Megasthenes [B.]

**) Miror, in hoc loco explicando a Corajo non fuisse adhibitum Platon. Republ. II, p. 359. pag. 61 seq. Bekk.

***) Add. Lobeck. ad Phrynich. pag. 44.

†) Est locus Diodori libr. II, cap. 2. ubi vid. Wesseling. Et Bactriana etiam a Diodoro l. l. dicitur δυςείσβολος, de quo eundem vid. Wesseling. De Caspiis portis multa Strabo, II, p. 145—147. Add. Freinshem. ad Curtium VI, 4, 39.

CAP. III.

περὶ τῶν τειχοκαταλυτῶν ἐλεφάντων] In Cod. Monacens. *ἐκεῖσε δὲ καὶ Ἐλέφαντες παμμεγέθεις.* — Scripsi autem, quod jam aliis ante placuerat *τειχοκαταλυτῶν*, ut etiam exhibet Monac. Cod. 30. Fischer. ad Weller. I, pag. 272 seq. Caeterum quod hic de Elephantibus muros evertentibus memorat, luculentius e Ctesiae verbis exposuit Aelianus Animal. Hist. XVII, 29. coll. Diodor. Sic. II, 17 ibiq. Wesseling. Et ex iis, quae apud Aristotelem et Aelianum excerpta e Ctesia de elephantum natura, indole etc. leguntur, probabilis mihi fit suspicio, hoc ipso loco Ctesiam pluribus de Elephantibus egisse. Vid. praeterea de Indicis Elephantibus plura enarrantem Strabonem XV, p. 1030, 1031, nec illorum immemorem, qui proboscide (vel pectore, ut Aelianus refert) propugnacula urbium subverterent; et Cosmam Indicopleust. de Mundo XI, pag. 339. Add. Freinshem. ad Curtium de Reb. Alex. VIII, 9, 17. qui in Indiae descriptione: »Elephantorum »major, ait, est vis, quam quos in Africa domitant; et viri»bus magnitudo respondet.«

περὶ τῶν μικρῶν πιθήκων τῶν ἐχόντων οὐρὰς τετραπήχεις] In Cod. Monac: (sc. *ἐκεῖσε*) *καὶ πήθυκες* (leg. *πίθηκες*) *ἔχοντες οὐρὰς δ̄ πήχεις* (leg. *τετραπήχεις*). Locum cum aliorum narrationibus conciliare possim, si pro *μικρῶν* legeretur *μακρῶν*, quale vitium in Ctesiae reliquias depravatissimas facile irrepere potuit. Nam Megasthenes quoque de simiis Indicis retulerat, quae maximis canibus haud minores essent, quaeque caudam haberent *quinque* cubitorum, quarumque descriptio reliqua ex asse respondet iis, quae de simia *Mandi*, vel *Simia Fauno* tradit Wahlius (Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 806.) Ex fronte propendent comae vel supra oculos, barbaque promittitur; facies ipsa alba, cum reliquum corpus sit nigrum. Vid. Aeliani Nat. An. XVII, 39. coll. XVI, 10 et Strabon. XV, p. 1028 C: *Κερκοπιθήκους δὲ μείζους τῶν μεγίστων κυνῶν — τὰς δὲ κέρκους μείζους δυοῖν πηχέων.*

περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων τῶν μεγίστων] In Cod. Monac. *καὶ ἀλεκτρύονες ὡς πρόβατα*. Sumsit hinc, quae de gallis Indicis copiose habet Aelianus Nat. Animal. XVI, 2: *Ἀλεκτρύονες δὲ γίνονται μεγέθει μέγιστοι· καὶ ἔχουσι λόφον οὐκ ἐρυθρὸν κατά γε τοὺς ἡμεδαπούς, ἀλλὰ ποικίλον κατὰ τοὺς ἀνθινοὺς στεφάνους· τὰ δὲ πτερὰ τὰ πυγαῖα ἔχουσιν οὐ κυρτὰ οὐδὲ εἰς ἕλικα ἐπικαμφθέντα, ἀλλὰ πλατέα, καὶ ἐπισύρουσιν αὐτά, ὥσπερουν καὶ οἱ ταώς, ὅταν μὴ ὀρθώσωσί τε καὶ ἀναστήσωσιν αὐτά· χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτερὰ τῶν Ἰνδῶν ἀλεκτρυόνων χρυσωποῦν τε καὶ κυαναυγῆ κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον*. Sunt, qui istos *ἀλεκτρύονας* pro *Gallopavonibus* sive *Satyris* Linnaei habeant, ut Schneiderus ad Aelian. l. l., sunt, qui hancce avem America demum cognita, nobis innotuisse contendant. Equidem nihil discernam, rem me peritioribus dijudicandam relinquens. Est autem India gallorum, pavonum, aliorum id genus patria habenda, qua de re bene disputat Wahlius l. l. pag. 857 seq.

περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων] Mon. lib. *ἀλεκτριόνων*.

περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ βιττάκου, ὅτι γλῶσσαν κ. τ. λ.] Brevius haec in Codice Monacensi: *ἔστι δὲ κἀκεῖ ὄρνεον λεγόμενον βιττακὸς· τῷ μεγέθει ὅσον ἱέραξ ὑποπορφύρεον**) *διαλέγεται δὲ ὥσπερ ἄνθρωπον* (leg. *ἄνθρωπος*)· *οἵαν* (inser. *ἂν*) *γλῶτται ἐκδιδαχθῇ*.

Adjecerat autem ad h. l. Hoeschelius haec: »Haec *ψιττάκη* » est Plinio, qui X, 42 docet, quae aves imitari possint ser- » monem humanum, ut et Suidas in vocabulo Psittacus. Naz. » Praecept. ad Virg. V, 624: *Καὶ κόρακες κλέπτουσιν ὁμῶς* » *ὄπα· ὡς δ' ἐρατόχροος Ψιττακὸς ἀγκυλόχειλος ἔσω πλεκτοῖο* » *δόμοιο Ἀνδρόμεον φώνησε καὶ ἥπαφεν ἀνδρὸς ἀκουήν*. vid. » Olympiodori Excerpta apud Photium p. 112.« Omnes autem fere locos veterum de hac avi, quam Indicae terrae soli vin-

*) Hinc Hoeschelius ad h. l. »B. lib. *ὑποπορφύρεον*· causam varietatis colorum tam in psittacis, quam aliis nonnullis avibus, adfert Diodor. Sic. lib. II, [52].«

dicant, Bochartus collegit in Hierozoic. Part. II, libr. II, cap. 30. p. m. 342. Nomen ipsum avis varie scribitur. Apud Arrianum, Indicc. XV, 8 est σιττακός et ita quoque apud Aelianum An. Nat. XVI, 2 et 15; contra ψιττακός apud eundem XIII, 18, ut apud Diodorum et Pausaniam affirmante etiam Plinio. In Aristotele H. An. VIII, 12 [VIII, 14. §. 6. Schneid. cujus conf. Not. pag. 625 seq.] exstat ἡ ψιττακή. In Ctesiâ saltem rescribi placet βιττακοῦ· cum etiam codex Monac. habeat βιττακὸς. In reliquis quidquam mutare nolim. In mentem enim venit Indici *Bitak*, quod Ctesiae βιττακῷ optime respondet. Vid. Wahl. l. l. pag. 854. Ad Persicum *Tedek* (nostrum *Papagey*) vocis etymon revocaverat Relandus, quod sine causa, ut videtur, improbat Tychsen. ad Heerenii Ideen I, 1, p. 434.

ὅτι γλῶσσαν ἀνθρωπίνην ἔχει καὶ φωνὴν] Vid. Aristotel. H. Animal. l. l. Nam Alexandri demum aetate plurima Graecorum pars hujusce avis notionem accepisse videtur. De facultate, linguam humanam imitandi praeter alios dixit Aelianus Nat. An. XIII, 18, coll. XVI, 2; ut vel hanc ob causam sacra fuerit habita avis ista Brachmanis. — Breviter Curtius VIII, 9, 16 Indiam describens: »Aves ad imitandum humanae vocis sonum dociles sunt.« Quae de psittaco intelligenda, multis disseruit Freinshemius ad loc. l.

αὐτὸ δὲ κυάνεόν ἐστι ὡς τὸν τράχηλον] Istud ὡς vix sanum esse puto, ortum ex sequenti ὥσπερ. Uncis igitur inclusi.

κιννάβαρι] Apud Hoeschelium et in Monac. 30: κινάβαρι At Mon. Lib. et Andr. Schott. cum duplici νν. Et frequens alibi talis confusio; v. c. apud Aristotel. H. An. 11, 3. §. 10. Schneid. p. 86 Adnott.

Cap. IV.

περὶ τῆς κρήνης τῆς πληρουμένης ἀνὰ ἔτος etc.] In Cod. Monac. haec ita leguntur: ἔστιν ἐκεῖσε κρίνη μεγίστη ἀνὰ ἔτος ὑγροῦ πληρουμένη χρυσίου· ἐξ ἧς ῥέουσιν εκατὶν προχοαί·

ἑκάστη δὲ προχοῆ τάλαντον ἕλκει· quibus talia adnotaverat Werferus: »Leg. κρήνη. Conf. Excerptt. Edd. p. 144, 33 a »fin. Pro ἐξ ἧς ῥέουσιν is, qui haec e Ctesiae Indicc. Epitome »aliquâ excerpsit, debebat scribere ἀπαρύονται, ut est in »editis; itemque pro προχοαὶ προχοῇ, προχόαι atque προχόη. »Sunt enim προχόαι i. q. πρόχοοι, *urcei*, *urnae*.« Atque recte Werferus. Tu vide sis Brunck. ad Apollon. Rhod. I, 456. Tom. I, p. 210 Schaef. Est fere similis ratio, quae in voculis χρόα, πόα, ῥόα etc. obtinet; de qua diximus in Creuzeri Melett. III, pag. 52. Adde nunc Lobeck. ad Phrynich. p. 495, 496. — Pro ἀνὰ ἔτος Monac. 30. ἀν' ἔτος.

καὶ οὕτως ἐξάγειν αὐτό] Apud Hoeschelium αὐτόν. Sed potest αὐτό referri ad χρυσίον. Caeterum quae hic Ctesias enarrat, fabulosa, fictaque, ut videtur, iis haud fidem denegabis, si, quae Wahlius, Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 744 accurate exposuerit, perpenderis. Pertinere putat vir sagacissimus hancce Ctesiae narrationem ad quandam magnam *auri officinam* (*Hüttenwerk* vulgo dicunt), quae in septentrionalibus Indiae regionibus, auro repletis extiterit. Ac sanequam regio ipsa, quam luculenter describit Wahlius, huc vel maxime facit. — Eadem quoque suo modo attigerat Philostratus, V. Apoll. III, 45, pag. 132 Olcar. ἐρομένου δὲ αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ ὕδατος ὅ φασιν ἐκ πηγῆς βλύζειν κ. τ. λ.

ἡ δὲ κρήνη] »Φιλόστρατος ἐν τῷ εἰς τὸν Ἀπολλωνίου [lib. III] βίῳ ψεῦδος αὐτό φησι.« *Max. Marg.* Vid. locum Philostrati modo laudatum. Mox Monac. lib. 30: ὀργυία.

καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ πυθμένι τῆς κρήνης σιδήρου κ. τ. λ.] Haec in Codic. Monacensi non uni eidemque fonti tribuuntur: ἔστι δὲ ἑτέρα κρίνη [leg. κρήνη], ἥτις ἐξάγει σίδηρον· καὶ ὁ τοιοῦτος σίδηρός ἐστι ἀποτρόπαιος πηγνύμενος ἐν τῇ γῇ, νέφους, χαλάζης καὶ πρηστήρων. Conf. Philostratus Vit. Apoll. III, 45, p. 132, 133, a cujus partibus quodammodo stat Largerius, qui tamen omnem fidem Ctesiae ut evelleret, non sustinuit. Est enim hic procul dubio sermo de ferro atque

Magnete, qui crebro in Indiae montibus, qui septentrionem versus spectant, reperitur. Neque mirum, quod eo, quo Ctesias vixit tempore, hujus lapidis natura non ita, quemadmodum nunc, fuit cognita, quin talia quaedam de ejusdem vi adjicerent, quae haud usquequaque vera esse posse nemo negabit. Vide, qui Ctesiae loco explicato, copiosius de his tradiderunt, Wahl. l. l. pag. 746 seq. et Ritter Erdkunde II, pag. 794; conf. etiam Salmasii Exercitt. Pliniann. pag. 1103. De Indico chalybe illustrissimo, qui rei mercatoriae valde inserviebat cf. etiam Heerenii Ideen etc. I, 2, pag. 655 ed. tert. Pertinet denique huc, opinor, Palladius de Brachmm. p. 4: ἐπεὶ τοίνυν ὁ μαγνίτης λίθος*), ὁ τὸν σίδηρον ἐπισπώμενος, ἐν ἐκείναις γίνεται ταῖς νήσοις ταῖς λεγομέναις Μανιόλης, ἐν αἷς ἐὰν ἐπέλθῃ τις τῶν ἐνταῦθα τόπων, πλοῖον σιδηροῦς ἔχον ἥλους, κατέχεται ὑπὸ τῆς τοῦ λίθου φύσεως, μὴ δυνάμενον παρελθεῖν· ἔστι δὲ ἰδικῶς τὰ διαπερῶντα πλοῖα εἰς ἐκείνην τὴν μεγάλην νῆσον ἄνευ σιδήρου ἐν πιούροις ξυλίνοις κατεσκευασμένα.

παρὰ βασιλέως] i. e. ab Artaxerxe Mnemone, apud quem Ctesias medicus commorabatur.

καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ταῦτα φησί] D. Hoeschelius αὐτόν. Equidem malim αὐτός. At infra §. 9: ἰδεῖν δὲ καὶ αὐτὸν κ. τ. λ. Paulo ante ibidem ἀποτρόπαιον.

Cap. V.

περὶ τῶν κυνῶν τῶν Ἰνδικῶν, ὅτι μέγιστοί εἰσιν, ὡς καὶ λέοντι μάχεσθαι] Cod. Monac: εἰσὶ δὲ καὶ κύνες ἐν τῇ Ἰνδικῇ, μέγιστοι ὡς λέοντας μάχεσθαι. Ad quae Werferus: »Leg. »ὡς πρὸς λέοντας μ. In editis ὡς καὶ λέοντι μ. Cf. Edd. »p. 146 lin. 9, [cap. 7] μάχηται πρὸς αὐτόν.« Verba ὅτι μέγιστοί εἰσιν omissa sunt in Monac. 30. Caeterum tota hinc fluxit apud Aelianum narratio, de Canibus Indicis,

*) Leg. ὁ μαγνήτης.

eorumque vi, quâ leonem adaequarent, de Nat. Animal. IV, 19. Add. VIII, 1. Ctesiam ipsum diserte idem laudat, ubi de quodam Indicorum canum genere loquitur, admodum firmo atque valido, quod a Cynamolgis aleretur, boum causa, quae ab illis, adeo validis, interimerentur; de Nat. Animal. XVI, 31. Add. Polluc. Onomast. V, 5 et Megasthenem apud Strabon. XV, p. 1029 A. coll. p. 1025 A. Plinius Hist. Nat. VII, 2: »Maxima in India gignuntur animalia. Iudicio sunt canes »grandiores reliquis.« Add. Curtium de Reb. Alex. IX, 1, 31, ubi memorabile canis leonem aggressi exemplum, coll. ad h. l. Rader. et Freinshem. E recentioribus disseruit hanc in rem Heerenius Ideen I, 2, pag. 189 seqq. Nam frequentissimi apud Persas hi canes, venationis in usum aliti ac nutriti. Patriam autem horum canum in iisdem regionibus septentrionalibus Indiae esse quaerendam, et praecipue in terra, quae nunc *Kabul* dicitur, recentiorum peregrinatorum testimoniis satis probatur. Qui quidem hodieque maximos illic invenerunt canes, tam validos, ut vel leonem, tigrum aut bovem superare possint. Vid. Malte-Brun, Précis de la Géographie universelle, IV, pag. 33 et Wahl. Erdbeschr. v. Ostind. pag. 812.

περὶ τῶν ὀρῶν (in marg. *ὀρῶν*) *τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἥ τε σαρδὼ* (Monac. 30 *ἀρδὼ*) *ὀρύσσεται καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι σφραγῖδες* (Mon. 30 *σφραγίδες*)] Sunt gemmae aliique lapides pretiosi *), qui inde ab Indiae montibus ad Babylonios, alios deinceps sunt advecti, et in quibus magna fuit veterum mercatura. Quod eo magis credibile est, quum vel hodie in hisce regionibus lapidem Lazuli eximia pulcritudine reperiri audiamus; vid. Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 122 et I, 2, pag. 188. Atque satis quoque e veteribus constat, quanta lapidum pretiosorum omnis generis abundantia gavisa sit India, quamque nobilitatae Indorum gemmae, sardones, alia id ge-

*) De onyche Indico et Sardonyche vid. Plin. H. N. XXXVII, 6, sect. 24, pag. 778 Hard.

nus*). Sed quinam hi ipsi montes fuerint, quos Ctesias memorat, diu est disceptatum. Fuerunt enim, qui Taurum, vel Imaum vel Paropamisum, vel omnino eos montes, qui intra majorem et minorem Buchariam perque Thibet et Kaschmyr pertendunt, cis Indum fuisse contenderent. Quibuscum tamen ea, quae in sequentibus enarrat Ctesias, vix convenire videntur. Nam, ut alia taceam, magna aestas, quae illic fervit, marisque vicinitas, huc minime quadrare possunt. Quo etiam illud accedit, quod infra Ctesias horum ipsorum montium facit mentionem, cosque diserte distinguit ab iis, in quibus onyx sardoque proveniat. Meliora, puto, nos edocuit illustrissimus Comes de Veltheim, qui singularem conscripsit dissertationem de Onychum montibus apud Ctesiam, deque veterum mercatura cum Indis, (» Etwas über die Onyxgebirge des Ctesias und den Handel der Alten nach Ostindien. «) insertam Collectioni Miscell. (Sammlung von Aufsätzen etc. II Th.). Satis manifestum esse existimo ex disputatione luculentissima viri illustrissimi, eos montes, quos hic Ctesias memoret, esse eosdem, quos hodie vocant *Bala-Gauts* sive *Bala-Ghats*, trans Indum, in occidentali Indiae peninsula, in terra Decan, prope Beroah. Iam Arriani in Periplo pag. 28 memorantur onyches, alia id genus, quae ex Ozene advehantur. Est autem veterum Ozene circa eam regionem sita, quae hodie nomine *Ougein* obvenit; et quae nobis *Beroah* est, veteribus fuit *Barygaza*. E quibus ipsis regionibus *Cambaja* et *Beroah* hodieque sardones aliique id genus lapides ingenti multitudine evehuntur; et prope Gusurate in Beriebe hodieque fodina Sardonum et Chalcedonum exstat **). Quae cum ita sint, jure Velthemii sententiam et

*) Vide, si tanti est, Heerenii Ideen etc. I, 2, pag. 641 seq. et praecipue Wahl. Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 740 seqq.

**) In hisce iisdem terris, unde gemmae, lapidesque pretiosi veteribus advecti sunt, librorum quoque sacrorum *Ophir* quaerendum esse, contendit Wahlius l. l. pag. 208.

comprobarunt et copiosius ex parte illustrarunt Wahlius in Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 742, 743, Malte-Brun, Précis de la Geograph. univers. IV, pag. 29 et Nouvelles Annales des voyages, II, 2, pag. 352, coll. Heeren. l. l. pag. 189, 642, 657, 661.

ὅτι ἀλέα πολλή] Hoc, si quid video, de iis regionibus intelligendum, quae juxta mare, sub montibus Bala-Ghat, in occidentali Indiae parte sunt sitae. Vix enim in iis regionibus, quae Imao et Parapamiso adjacent, tanta aestas potuit furere, qualem hic Ctesias esse vult. Conf. etiam infra §. 8. Eundem aestatis furorem nimium circa Indi ostia recentiores peregrinatores satis sunt experti; vid. Heeren. Ideen I, 1, pag. 382.

καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δεκαπλασίων τὸ μέγεθος κ. τ. λ.] Brevius, uti assolet, Cod. Monac. ὁ ἥλιος μὲν κἀκεῖ δεκαπλάσιον φαίνεται τὸ μέγεθος ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις. In quibus Werfer. legendum putabat δεκαπλάσιος. At rectius scribes δεκαπλασίων, ut in editis quoque reperitur. Est enim recentioris aetatis forma διπλασίων pro διπλάσιος, rarissima illa quidem apud Atticos, ut bene monuit vir doctus in Ephemerid. literar. Jenenss., in Supplementt. 1818 nro. 43, pag. 338. Similis apud Strabonem forma occurrit, III, pag. 203 A: ὁ Ἀρτεμίδωρος ἑκατονταπλασίονα φησὶ δύεσθαι τὸν ἥλιον. Disseruit autem Strabo (l. l. p. 202 B. C. 203 A) eandem in rem, quod Sol quibusdam in terris, praecipue quando occidit, major esse videatur; ubi haec adjecit Casaubonus: » mirum non est, ho» minibus imperitis ita fuisse visum, cum certum sit, et Solem » et alia corpora coelestia majora videri, cum oriuntur aut » occidunt, quam quum μεσουρανοῦσι, cujus rei rationem Phy» sici atque etiam Optici explicant et Strabo mox veram » aperit. «

καὶ θάλασσαν φησὶν αὐτόθι κ. τ. λ.] Cod. Monac: καὶ ἡ ἐκεῖσε θάλασσα, τὸ ἄνωθεν μέρος αὐτῆς, ἕως δ̄ πηχῶν, θερμὸν εἶναι τὸ ὕδωρ, ὥστε μὴ ἰχθὺν ζῆν προσεγγίζοντα τὸ θερμόν, ἀλλὰ κάτωθεν νήχεσθαι (In Cod. ipso sic scriptum ʳήχεσ-

θαι. Contra quaedam prodit Antigonus Carystius cap. 148, de Capaeo et Crimiso Siciliae fluviis, superne frigidis, infra calidis; ubi doctiss. Beckmannus praeter alia pag. 196 haec annotavit: »solet vero aqua fluviorum marisque inferior esse frigidior, quam ea, quae in summo est, quam ob rem post tempestatem quando inferior aqua commixta est superiori, calor in summo maris imminutus reperitur. Experimenta, quae huc pertinent, leguntur in Actis Acad. Suecicae XV, p. 321, XXXIII, p. 9 et 38, p. 326.«

οὐδὲν ἔλαττον τῆς Ἑλληνικῆς] In marg. οὐκ

Cap. VI.

ὅτι ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέων διὰ πεδιὼν κ. τ. λ.] Haec quidem ita profert Monacensis liber: Ἐν δὲ τῷ Ἰνδικῷ ποταμῷ φύεται κάλαμος, ὅσον δύο ἄνδρες περιωργιώμενοι μόλις περιλάβοιεν (»Leg. περιωργυιωμένοι μόλις ἂν περιλάβοιεν« Werfer.) τὸ δὲ ὕψος, ὡς λ ὀργυιὰς καὶ ἄνωθεν· καὶ ὁ μὲν ἄῤῥην κάλαμος ἐστὶν πάνυ ἰσχυρός· ἡ δὲ θήλεια ἔχει ἐντεριόνην ὡς ναρθήκου. (»Scrib. ἐντεριώνην ὡς νάρθηκος . . .« Werfer.) E quibus jam dudum istud μόλις in textum fuit receptum. Ut ad περιλάβοιεν adjicerem ἄν, Werferus vix mihi persuadere potuit. Nam distinguendum puto inter aureae argenteaeque aetatis Graecitatem et inter eam, quae seriore aetate Photii tempore obtinuit. Haec enim aetas, parum illa quidem accurata in hisce rebus, male sedula in aliis, haud raro in Optativi et Conjunctivi structura particulam ἄν negligebat. Hinc etiam supra cap. 3 de Psittaco Codex Monacensis: διαλέγεται δὲ ὥσπερ ἄνθρωπος· ὅταν γλῶτταν ἐκδιδαχθῇ, ubi idem Werferus adjectam volebat particulam. — δύο ἄνδρες pro δ. ἄνδρε praeter Monac. librum exstat apud Andr. Schott. et Max. Marg. In seqq. μόλις insertum e Cod. Mon.

περιωργυιωμένοι] Fuit ὀργυιά Graecis proprie extensio et expansio manuum vel utriusque brachii longitudo

una cum pectoris longitudine. Conf. Hesych. II, pag. 775. Hinc deducta verba ὀργυιοῦσθαι, *) διοργυιοῦσθαι, de quo Creuzer. in Symbol. vernac. III, pag. 317, περιοργυιοῦσθαι, alia. »Inde apud Ctesiam in Indicis homines »ὀργυιωμένοι, qui manus expandunt et extendunt ad aliquid »amplectendum. De calamis Indicis: πάχος μὲν ὅσον ἄνδρες »περιωργυιωμένοι μόλις περιλάβοιεν. *Crassitudinem autem »quam vix duo homines circum manibus expansis complecti »queant.« Salmasius Exercitt. Plinn. pag.* 1234 *et* 1235. Add. Perizon. ad Aelian. V. H. XII, 22, qui idem περιοργυιοῦσθαι hic de *crassitudine* explicat, *quam duo viri circum expansis manibus vix complecti queant.* — Monac. 30 habet περιωργυωμένοι.

ὅσον μυριοφόρου νεὼς ἱστός.] Stephanus Thes. IV, pag. 125, μυριοφόρον ναῦν dici vult de navi oneraria et praegrandi, apud Phil. de mundo. Quod mihi in mentem venit, μυριοφόρτου nec ipsum auctoritate caret. Vid. eundem Stephanum l. l. Occurrit in Automedontis Cyziceni Epigrammate in Antholog. Graec. Tom. II, pag. 193, Nro. XI, ed. Jacobs. Usurpari vult de navi oneraria, cujus onus est infinitum, quod infinita vehit onera.

ἐντεριώνην οὐκ ἔχει] D. H. ἐντεριόνην· ἐντεριώνη tenera arborum ac plantarum medulla, de quâ Schneiderus laudat Moldenhauer. Specim. Theophrast. p. 130. Add. Schneideri Indicem ad Theophrasti Opp. sub. v. ibique locc. Hist. Plantt. I, 2, 6, (ubi in Cod. Urb. καλοῦσι δέ τινες τοῦτο (τὸ μεταξὺ ξύλον) καρδίαν, οἱ δ' ἐντεριώνην· ἔνιοι δὲ τὸ ἐντὸς τῆς μήτρας αὐτῆς καρδίαν, οἱ δὲ μυελὸν) III, 17, 5, III, 18, 5.

De Indico calamo ipso locos veterum primarios jam indicavit Largerius: Plinii Hist. Nat. XVI, 36, sect. 65, coll. Theophrast. Hist. Plant. IV, 12, p. 470, fin. et Tzetz. Chiliad. VII, 743. Add. Diodor. Sicul. II, 17, med. ἡ γαρ Ἰνδικὴ παρά τε τοὺς ποταμοὺς καὶ τοὺς ἑλώδεις τόπους φέρει

*) Suidas: ὀργυιωμένοις: ἐκτεταμένοις.

καλάμου πλῆθος, οὗ τὸ πάχος οὐκ ἂν ῥαδίως ἄνθρωπος περιλάβοι κ. τ. λ. Add. ibid. XVII, 90, Strab. XV, p. 1037, C. Copiosa de Calamo Indico diversisque ejusdem generibus ac viribus praebent Salmasii disputata in Exercitt. Plinn. pag. 1052 seq. 1019 seq. Quae ipsa adduxerunt Heerenium (Ideen etc. I, 1, pag. 382,) ut huncce calamum Indicum, de cujus amplitudine *) tam multi sunt veteres, *arundinem Bambi* esse existimaret, quae in iis regionibus, ad quae Ctesiae narrata sunt potissimum referenda, circa Indi ripas ostiaque, nimia crassitudine altitudineque crescit, ut vel sexaginta pedum altitudinem superet. Accuratius descripsit Wahlius l. l. pag. 765. Ac profecto si Ctesiam existimemus in majus extulisse ea, quae re ipsa de hacce planta nunc, tam aucta locupletatave historia naturali nobis sunt comperta, haud magis reliquis auctoribus, qui eadem, quae et ipsi ab aliis audierant, ita venditarunt, vituperatione ille erit dignus neque etiam totam istam narrationem pro fictis, mendaciisque habebimus, quod nolim accidisse Mannerto in Geographia etc. V, 1, pag. 14. Conf. modo Herodotum Ctesiâ priorem III, 98, de Indis: »(*τοὺς ἰχθύας*) *αἱρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὁρμεώμενοι· καλάμου δὲ ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιεῖται.*« Quae ipsa Ctesiam non omnimode mendacem hominem, qui omnia ipse solus de suo finxerit, evincent. Quo Plinii accedit auctoritas Hist. Nat. XVI, 36: »Harundini »quidem Indicae arborea amplitudo: quales vulgo in templis »videmus. Differre mares ac foeminas in his quoque Indi »tradunt. **) Spissius mari corpus, foeminae capacius. Na»vigiorumque etiam vicem praestant (si credimus) singula

---

*) Indiae arbores magnitudine excellere Plinius auctor est, VII, 3: »Arbores quidem tantae proceritatis traduntur, ut sagittis supe»rari nequeant.« Ubi conf. Harduin. I, pag. 372. Plura apud Strabonem leguntur. XV, 1, pag. 262 Tauchniz. pag. 1016 B. Almelov.

**) An *Ctesiam* intelligit, uti mox Herodotum. Conf. mox Theophrasti verba: *ἔστι δὲ ὁ μὲν ἄῤῥην στερεὸς, ὁ δὲ θῆλυς κοῖλος.*

»internodia etc.« Idemque, VII, 2: »Arundines vero (sc. »in India) tantae proceritatis, ut singula internodia alveo »navigabili ternos interdum homines ferant. Multos ibi quina »cubita constat longitudine excedere.« Add. Theophrasti locum de calamo haud dubie Indico. Plant. Histor. IV, 11, pag. 159, Schneid. — »ἔστι δὲ ὁ μὲν ἄῤῥην στερεὸς, ὁ δὲ θῆλυς κοῖλος. Διαιροῦσι γὰρ καὶ τοῦτον, τῷ ἄρρενι καὶ θήλει. »Φύονται δ' ἐξ ἑνὸς πυθμένος πολλοὶ καὶ οὐ λοχμώδεις· τὸ »δὲ φύλλον οὐ μακρὸν, ἀλλ' ὅμοιον τῇ ἰτέᾳ. Τῷ μεγέθει μεγάλοι καὶ εὐπαχεῖς, ὥστε ἀκοντίοις χρῆσθαι. Φύονται δὲ οὗτοι περὶ τὸν Ἀκεσίνην *) ποταμόν. Quibus Plinii locum l. admovit Schneiderus Annott. pag. 371, hoc addens: »ubi »(sc. in Plinii loco) merito verebatur Robertus, ne Plinius »aliquid ex hoc loco affinxerit Indicis arundinibus, et utrum»que genus diversum confuderit; Plinius enim loqui videtur »praecipue de genere isto, de quo Ctesias Indicorum cap. 5, »ubi non in campis ab Indo inundatis, sed in montibus, »quos permeat Indus, nasci ait arundinem, cujus crassitu»dinem quatuor homines circumplecti vix possint etc. — De »eodem genere est locus Herodoti III, 98. Hoc genus ad »*Bambusam* et *Calamum Rotang* Linnaei refert Sprengel. »I, p. 171. Diversum videtur, quod ex eodem Ctesia habet »Diodorus II, 17, natum circa fluvios et paludes, cujus »crassitudinem homo non facile circumplecti possit.« Ex »hoc navigia facta a Semiramide Ctesias narrat. Theophra»sti genus ἐπίγειον recte Brodaeus comparat cum eo, quod »Onesicrito auctore Strabo XV, p. 116. Sieb. ita describit »in provincia Musicani: καλάμους — τοὺς δὲ χαμαικλινεῖς »(εἶναι ὀργυιῶν) πεντήκοντα, πάχος δὲ, ὥστε τὴν περίμετρον »τοῖς μὲν εἶναι τριπήχη, τοῖς δὲ τετραπλάσιον. (Alii Cod. »διπλάσιον.) Aliud testimonium scriptoris veteris nondum re-

*) De Acesine fluvio, qui in Indum sese effundit, vid. Arrian. Exped. Alex. V, 20 §. 13 seqq. Indicc. IV, 9 seqq. Strabo XV, p. 1017 A. 1023 A.

»peri. Moneo tantum, cum arundo haec aperte sit Indica, »vanam esse conjecturam eorum, quibuscum Sprengelius, I, »p. 79, arundinem epigeion Linnaei interpretatur, nulla »plane nota convenientem cum hac Indica; nisi dicas, gemi- »nam speciem a librariis confusam in unam fuisse.« Hisce denique adjice quae apud Strabonem leguntur, XV, p. 1037, B. *καλάμους* (sc. Indicos *φησὶ*) *δὲ, μῆκος μὲν τριάκοντα ὀργυιῶν, τοὺς δὲ χαμαικλινεῖς πεντήκοντα· πάχος δὲ, ὥστε τὴν διάμετρον τοῖς μὲν εἶναι τριπήχη, τοῖς δὲ τετραπλάσιον.* ubi in not. Ctesiae haud immemor fuit Casaubonus.

CAP. VII.

καὶ περὶ τοῦ μαρτιχόρα τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος θηρίου κ. τ. λ.] Quae hoc capite leguntur, nimis contracta ita offert Monacensis liber: *ἔστι γὰρ κἀκεῖ θηρίον λεγόμενον Μαρτιχώρας· οὗ τὸ πρόςωπον, τὰ ὦτα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὡς ἀνθρώπου, τὸ μέγεθος ὡς λέων· τὴν χροὰν ἐρυθρόν* (»Leg. *τὴν χρόαν ἐρυθρός*«) *ἔχων κέρκον ὡς σκορπίον* (»Leg. *σκορπίος*«)· *ἐν ᾗ κέντρον μεῖζον πήχεως· ἀναιρεῖ πάντα, ὅσα ἂν αὐτῷ προςπελάσῃ.* In Max. Marg. his adpicta leguntur: »*καὶ τοῦτο ψεῦδος ὁ Φιλόστρατος φησί.*«

Caeterum hunc Ctesiae locum de Martichora multi deinceps suum in usum converterunt, quorum locos infra in fragmentis Ctesiae describemus. Namque praeter Aristotelem Hist. Animal. II, 1, p. 782, B. (II, 3, §. 10, Schneid.) et Plinium Hist. Nat. VIII, 21, T. I, pag. 449 Hard. inprimis qui huc facit, est Aelianus, plura, quam ipse h. l. Ctesias, proferens, Nat. Animal. IV, 21. Cui adde sis Pausaniam Boeot. (IX,) cap. 11, §. 4, qui tigrin fuisse martichoram perhibet. Add. Phil. de Animall. proprietate nr. 38, pag. 150; (ubi *ὁ μαντιχώρας*) et Philostrat. Vit. Apoll. III, 45, p. 132, seq. cui Ctesiae narratio incredibilis videtur.

E recentioribus plures disquisiverunt, hocce animal utrum reapse in rerum natura exstiterit, necne. Ac primum quod nomen ejusdem attinet, ex hodierna Persarum lingua

Ctesiae interpretationem verissimam esse, satis comprobavit Tychsen ad Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 611 seq. Et jure quidem dubitari licet, quin re vera tale animalis monstrum unquam fuerit; attamen hoc vix dubium, hancce narrationem animalque ipsum nequaquam, ut quidam et voluerunt et volunt, a Ctesia esse fictum. *) Est enim hoc animal in iis fictis animalibus, quibus Persarum artifices delectabantur ad varias res exprimendas adornandasve, similem prorsus in modum, quo Aegyptii Sphinges aliaque id genus commenti sunt, similemque simul ad usum, quo nimirum ad res sacras religionemque exprimendam talia traducebant. Hinc varia ista mira animalia, quibus Persepolitanae aedes magnificae fuerunt repletae, vel hodieque conspicua, hinc compositiones istae mirificae, quibus isti artifices notiones ad rem sacram pertinentes, ad oculorum sensum traducere conati sunt. In quibus ipsis fuisse Martichoram a Ctesia descriptum, hocque animal ab iisdem artificibus pro Indico — in terris incognitis fabulosisque, tot rerum miraculosarum plenis habitante — esse venditum, mihi quidem plane est persuasum. Itaque parum absonum, quod istud animal depictum in monumentis Persepolitanis sese conspexisse autumat Heerenius **), licet pauca quaedam differant, in quibus forsitan pro suo quisque arbitrio, artifices immutaverint. Offert sese in aedes Persepolitanas intrantibus hocce animal humano ex vultu, aquilae pennis, taurino corpore caudaque leonina, ut videtur, compositum, diademate regio ornatum; quo ipso dignitatem regiam animumque vere regium, quin adeo sapientiam regiam luculenter exprimi Heerenii est sententia. At alia edocuit vir, in paucis harum rerum peritissimus, de

*) Schneiderus ad Aristotel. l. l. Adnott. pag. 86: »Tigrin hoc »animal Pausanias interpretatur; equidem hystricis genus aliquod »nobis non satis notum intelligi puto, sed fabulosa multa ex vulgi »sermonibus admiscuit Ctesias.«

**) Ideen etc. I, 1, pag. 276 seq. ed. tert.

Hammer in Annall. literr. Vienn. X p. 245; esse istud animal, in aedium introitu positum, potius pro eo habendum, quod Persarum in carminibus, in Schah-nahmeh vocetur atque celebretur *Rachsch;* et ipsum animal fictum. Munterus et ipse animal, quod aedium Persepolitanarum aditum ab altera parte quasi custodit, leonis quidem specie, sed pennis humanaque facie instructum, pro Martichora habet, in eo tamen ab Heerenio dissentiens, quod robus atque fortitudinem illo significari existimat. Pluries quoque in gemmis Martichoram adspici, quarum una quoque penes ipsum esset, jaspis flava, aeneo annulo circumdata. Vid. Versuch über die keilförmig. Inschriften zu Persepolis, pag. 38 seq. Oblocutus Rhode, in libro, cui titulus: über Alter und Werth einiger Morgenländ. Urkunden; pag. 93 — 96. Add. Ejusdem: Die heilige Sage der Perser etc. pag. 223. Ut enim, ille inquit, Oromazes animalibus utilibus, quae ad ipsum pertinent, unum quasi proposuit princeps, Monocerotem *), ita quoque Arimanius bestiis nocivis, quales sunt leones, lupi, scorpiones, alii, ab ipso creati, unum praeposuit quasi regem *Martichoram*, quem ipsum ideo ex partibus earum videmus bestiarum compositum, quae ab Arimanio sunt creatae. Quod vero hominis facie praeditum conspeximus, inde originem traxit, quod improbus homo eâ, quâ valet prudentia et calliditate, vel majus ullo animali damnum afferre potest. At quem in aedium Persepolitanarum introitu exhibitum esse vult Heerenius Martichoram, multo verisimilius haberi putat Rhode Oromazis animal princeps; Martichoram qualem Ctesias descripserit, alibi conspici in tab. 22, 25, apud Niebuhrium, **) ubi Monocerotem, Orimazis animal aggrediatur. Haec ille. Conf. etiam Creuzeri Symbolic. I, pag. 721, 722. Hisce adde, quae nuperrime disseruit Hammerus

*) De quo Vid. infra ad cap. 25.

**) Descriptum quoque et in tabula adjecta repraesentatum istud animal a Kaempfero, Amoenitt. exott. Fascic. II, relat. IV, p. 356.

in Annall. Heidelbergg. 1823, Nro. 6, pag. 91 et 92. Namque monocerotem alatum, quod animalium Ahrimanii sit caput, saepius in ruderibus Persepolitanis etiam facie humana instructum reperiri ait proprieque esse pro Martichora habendum. Utut est, haec semper manebit sententia, Martichoram ad ficta Persarum animalia pertinere, quibus ad rem sacram deductis, tesserariaque notione insignitis artifices quoque utebantur in adornandis illis aedibus, quarum rudera summa cum admiratione adhuc contemplamur.

ὡς τὸ πρόςωπον ἐοικός] *ἐοικός* abest a Monac. 30.

καὶ χρόαν ἐρυθρός] Male, ut jam monuimus, in Cod. Monacensi *χροάν*. Conf. Creuzer. ad Plotinum de Pulcrit. pag. 195.

οἵαπερ σκορπίος ὁ ἠπειρώτης] Scorpionum, ut bestiarum nocivarum, ab Arimanio creatarum significationem tesserariam Creuzerus enucleavit in Symbol. I, p. 722. Not. 72. De caudis praeterea atque aculeis scorpionum vid. Apocalyps. IX, 3, 5, et 10, ubi conf. Eichhorn. Tom. II, pag. 22. Ctesias autem quam accuratus fuerit rerum scriptor, peritusque rerum naturalium, vel inde novimus, quod bene his adjecerit: *ὁ ἠπειρώτης*, quum bina exstent scorpionum genera, unum maritimum, alterum terrestre, de quo quando plerumque loquuntur, minus accurate id, quod Ctesias adjecit, omittunt. Vid. Bochart. Hierozoic. Part. II, lib. VI, cap. 29, pag. m. 635. Sic *οἱ σκόρπιοι οἱ χερσαῖοι* apud Aristotelem H. An. V, 21, (vulg. 24,) §. 3, Schneid. et alibi.

Caeterum scorpiones *πηχυαῖοι*, qui loca infestant inviaque reddunt, in India quoque esse asserit Palladius de Brachmm. p. 10.

μείζω ὑπάρχουσαν πήχεως] Haec, uti nunc leguntur, jungenda cum *τὴν κέρκον*. At obloquitur, qui Ctesiana protulit, Aelianus Nat. Animal. l. l. *τῇ δὲ οὐρᾷ ἄκρᾳ προςήρτηται σκορπίου κέντρον, καὶ εἴη ἂν ὑπὲρ πῆχυν τοῦτο.* unde satis est manifestum, haec dici de aculei, neque de caudae longitudine. Quo accedit libri Monacensis auctoritas,

quod h. l. exhibere ἐν ᾗ (sc. κέρκῳ,) κέντρον μεῖζον πήχεως, supra vidimus. Apud D. H. est μείζω ὑπάρχουσα, Andr. Sch. Max. Marg. et Monac. 30: μείζων ὑπάρχουσα, apud H. Steph. μείζω ὑπάρχουσαν.

Equidem locum librariorum incuria male tractatum, ita esse refingendum suspicor: μεῖζον ὑπάρχον ἂν πήχεως· quae accurate respondent Aelianeis: καὶ εἴη ἂν ὑπὲρ πῆχυν τοῦτο — Ctesiae locum ad Phil. de propriet. Animal. l. l. laudavit de Pauw, haec subjiciens: »De eodem aculeo in »cauda extrema bis pessime loquitur Auctor et verba etiam »luxata sunt misere, neque Editores et libri sibi constant. »Quare operae pretium est, ut in transitu et Auctori et »Orationi hic feramus suppetias. Scribe: τὴν δὲ κέρκον ἔχει, »οἵανπερ σκορπίος ὁ ἠπειρώτης, ἐν ᾗ τὰ κέντρα ἔχει· ἔχει δὲ »καὶ ἐκ πλαγίου τῆς κέρκου ἔνθα καὶ ἔνθα κέντρα· ἔχει δὲ »καὶ ἐπ' ἄκρῳ, ὥσπερ σκορπίος, κέντρον. καὶ τούτῳ μὲν etc. »Sic nihil sincerius. μείζω ὑπάρχουσαν πήχεως additamentum »est corruptum. Pro eo liber Bavaricus μεῖζον πήχεως, quod »simulac τὸ κέντρον ἔχει irrepsit pro τὰ κέντρα ἔχει, aliquis »ad marginem adscripsit, et dein ab imperitis in contextum »receptum fuit et depravatum. Illud igitur eo abire debet, »quo inauspicato venerat primum; nisi forte voces trans»ponere velis et legere, ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ, ὥσπερ σκορπίος, »κέντρον, μεῖζον πήχεως vel μεῖζον ὑρπάχον πήχεως, quod »mihi tamen non ita placet. Aelianus breviter et apposite »ad rem, τῇ δὲ οὐρᾷ ἄκρᾳ προςήρτηται σκορπίου κέντρον, »καὶ εἴη ἂν ὑπὲρ πῆχυν τοῦτο καὶ παρ' ἑκατέρα αὐτῷ ἡ »οὐρὰ κέντροις διείληπται.«

καὶ ἔμπροςθεν ἱστὰς οὐρὰν κ. τ. λ.] Pluribus verbis adeoque clarius haec apud Aelianum l. l. καὶ εἰς τοὔμπροσθεν μὲν ὅταν ἀπολύῃ τὰ κέντρα, ἀνακλᾷ τὴν οὐραν· ἐὰν δὲ εἰς τοὐπίσω, κατὰ τοὺς Σάκας ὅδε ἀποτάδην αὐτὴν ἐξαρτᾷ.

οὓς ἂν βάλῃ] Apud D. H. βάλλῃ, et in fine capitis βάλλουσι pro βάλλοντες.

οσον ποδιαῖα] ποδιαῖος etiam apud Aelianum l. l. occur-

rit. Unde inter alia adjectiva, ad pondera et mensuras et numos pertinentia, quae in $\overline{\alpha\iota o\varsigma}$ exeunt, retulit Fischerus ad Weller. Grammat. Specim II, pag. 166, 167. Pertinet huc etiam *σπιθαμιαῖος*, quod infra cap. 16 legitur.

μαρτιχόρα δὲ Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον] Hanc interpretationem verissimam esse jam supra monuimus, cum in hodierno Persarum sermone *Marchor* hominum edacem sive *interfectorem* denotet. Add. Fundgruben des Orients, VI, H. 3, pag. 339, et conf. Danville (Antiquité Géographique de l' Inde Paris 1775, sect. III, §. 2, pag. 96, 97,) qui et illud attulit, a peregrinatore recentiore, nomine Thevenot, apud Indos repertam fuisse gentem, mira pertinacia et insolentia prae caeteris insignem, ex earum numero, quas *Mardi-coura* appellaverint, i. e. *anthropophagos*. Namque *Mard* compluribus in dialectis Orientalium significare *virum*, *bellatorem*, *rebellem*.

Cap. VIII.

περὶ τῶν Ἰνδῶν, ὅτι δικαιότατοι κ. τ. λ.] Conf. infra cap. 14. A Cod. Monacensi haec plane absunt, ut etiam ea, quae mox de loco sacro deque sole traduntur.

περὶ τοῦ ἱεροῦ χωρίου τοῦ ἐν τῇ ἀοικήτῳ κ. τ. λ.] Conf. Nonnosum apud Photium Biblioth. Cod. III, p. 6 seqq. Sunt, qui hic de deserto, quod nunc dicitur *Cobi*, cogitent, locumque istum sacrum pro diversorio quopiam vel aliis hujusmodi aedibus medio in deserto permigrantium gratia exstructis habeant, ubi nunc lapideam turrim esse contendunt. Vid. Heeren. Ideen I, 1, pag. 122 seqq. et I, 2, pag. 670 seqq. Sed malim de templo quodam Solis, quod in deserto exstructum fuit, cogitare, praesertim cum constet, quantopere Solis cultus apud Indos floruerit. Ubinam autem haec aedes fuerit, nec ipse pro certo definire ausim. Velthemium *)

*) In ea dissertatione, quam supra jam laudavimus: Ueber die Onyxgebirge des Ctesias etc. §. 7, 15.

si audias, nequaquam ista in deserto Cobi erit quaerenda, sed potius trans Indum, ubi etiam mature jam Solis cultus viguit; tractum enim inhabitabilem, in quo aedes posita fuerit, esse vult magnum istud late patens desertum, quod trans Indum fluvium inde a regionibus *Cutch* usque ad fines terrae, quae dicitur *Moultan*, pertendit, longitudine quinquaginta et quingentorum milliariorum Anglicorum, latitudine centum vel centum quinquaginta. Hoc desertum reapse eo intervallo distare ab iis montibus, ubi Sardones Onychesque effodiuntur, i. e. a montibus Balla-Ghaut, quo intervallo Ctesias enarrat, Idem Vir acutissimus sibi perspexisse videtur. Quas easdem regiones nimio aestu premi jam supra vidimus. Locumque autem ipsum sacrum, sive Solis templum illud fuisse suspicatur Veltheim, quod in recentioribus chartis prope urbem Radampour enotatur.

ὄρους τῆς Σαρδοῦς] In Monac. 30 *σάρδους*.

ἵνα μὴ ἄφλεκτοι αὐτὴν τελέσωσι] i. e. »ne haud adusti, festum celebrent« sententia plane perversa. Nisi igitur *ἄφλεκτος* accipias pro: *plane ustus*, *tostus*, ex literae *ᾱ* significatione intensiva, (cujus tamen significationis exempla adhuc desidero) scribendum erit: *ἵνα μὴ φλεκτοὶ α. τ.* »ne dum festum agitent, plane torreantur solis aestu.«

ὅτι — καὶ ὑετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ] Vid. supra ad cap. 1. - Caeterum haec rursus habet Monacensis liber: *βρονταὶ δὲ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ὑετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν Ἰνδίᾳ· ἄνεμοι δὲ πολλοὶ καὶ πρηστῆρες.*

ὁ δὲ ἥλιος ἀνισχὼν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας κ. τ. λ.] Loci sensum, quem parum perspexerunt interpretes, talem esse puto: »Sol oriens per dimidium diei refrigerationem »praebet, per reliquum diei tempus nimio premit aestu. Id »quod in pleraque Indiae partes cadit.«

Similia, quamvis plura copiosioraque Herodotus jam tradiderat, III, 104. Solem enim apud Indos horis matutinis esse ferventissimum; reliquo diei tempore i. e. horis pomeridianis, ac vespertinis, non ita furere, ut vel frigus afferat.

Id quod a reliquarum terrarum conditione plane abhorrere. Inquisivit has in res Mannertus, Geograph. der Griech. u. Röm. V, 1, pag. 13, 14, pro more parum considerate in Ctesiam invehens. Explicanda haec taliaque esse censet ex ea, quam Homerus finxerit, terrae formâ; quam eandem et Herodotum et qui ejusdem aut proximae fuere aetatis, Ctesiam, alios, esse secutos. Mane enim solem perpendicularem cervicibus Indorum impendere summâque illos premere vi atque calore; quos ipsos tamen, quo magis ad occidentem ille vergat, paulatim relinqui ab eodem refrigerationem laetam vespere accipientes.

ὅτι ἂν λάβωσιν] Mon. Lib. 30: *λάβωσι* et mox *τὸ δ' ἄλλος λίαν.*

Cap. IX.

ὅτι Ἰνδοὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰσὶ μέλανες, ἀλλὰ φύσει] Testatur Arrianus, Exped. Alex. V, 4, §. 8 Indos esse nigriores reliquis hominibus, exceptis Aethiopibus. Ac vel prior Herodotus nigrum colorem Indis vindicaverat III, 101.

εἶναι γάρ φησιν ἐν αὐτοῖς καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας λευκοτάτους πάντων] Hoc ipsum, quod Ctesias scribit, alios Indos, eosque plurimos nigri esse coloris, alios, pauciores illos quidem, albos, id recentiorum peregrinatorum, qui hasce in terras intraverunt, testimoniis luculenter comprobari annotat Heerenius Ideen etc. I, 1, pag. 367 seq. Atque miratur idem ille (l. l. pag. 371,) qui factum sit, ut veteres, qui tam bene noverint montes in Indiae confiniis septentrionem versus sitos, nil tamen diserte prodiderint de valle illa, ubivis celebrata et cognita, quae hodie dicatur *Kaschmyr*. Pauca tamen putat apud Ctesiam reperiri vestigia quaedam, quae ad istam vallem probabiliter possint referri. Huc igitur referenda, quae Ctesias de hominibus albis, per montes habitantibus, *) memoret, huc referenda, quae idem ille de

*) Incolas hujusce vallis amoenissimae praeter alios albo esse colore, Tiefenthaler et Bernier, ab Heerenio, l. l. p. 160 allati satis testantur.

equis, deque ovium magnitudine cap. 11, forsitan etiam, quae de lacu, in quo oleum supernatet, §. 11, (ubi vid. annotatio). Sed hoc nonnisi meras esse conjecturas, ex obscuris, nec satis certis ductas vestigiis, ipse Vir sagacissimus eo, quo insignis est, candore veritatisque studio, ingenue confitetur. Namque Persarum regnum usque eo pertinere haud valuit, montesque ipsi beatos incolas ab omni exterorum populorum impetu tutos praestiterunt. Attamen ad Persas quandam eorum pervenisse notitiam, vel hic locus aperte clamare mihi videtur.

εἰ καὶ ἐπ' ἔλαττον] i. e. quamvis pauciores numero illi sunt, qui albo apparent colore, quamvis hujusmodi homines *rarius* deprehenduntur. Videtur dictio referri posse ad similes, quas collegit Fischeri industria ad Weller. III, b. pag. 246, in quibus praepositio cum nomine adjuncto fere adverbiascit. Quales sunt *ἐπὶ πολὺ*, aliae. Quo item pertineret *ἐπὶ μᾶλλον*, quod in Herodoti III, 104 pro vulg. *ἔτι μᾶλλον* unus offert liber, haud damnante Wesselingio, qui ibi quaedam attulit.

Pro *εἰ καὶ* apud D. H. *ἢ καί*.

ἰδεῖν δὲ καὶ αὐτὸν τοιαύτας Ἰνδάς] apud D. Hoesch. *αὐτόν*. Mallem, si quid innovandum, *αὐτός*.

πέντε ἄνδρας] D. H. *ἄνδρας πέντε*.

Cap. X.

λέγει ὅτι καὶ τὸ πῦρ ἐκ τῆς Αἴτνης ῥέον κατὰ μέσον χῶρον] Significari locum, quem *εὐσεβῶν χώραν* appellatum esse docet Conon, Narrat. XLIII, [pag. 43, ed. Kanne, cujus conf. not.] jam Andreas Schottus annotaverat. Tangi videtur fabula nobilissima de Amphinomo et Anapo, fratribus, qui cum igneus torrens ab Aetna Catanam versus undas devolveret, parentibus sublatis, fugam capesserant, atque torrente ipsis ob pietatem cedente et se ipsos et parentes humeris impositos servaverant. Unde et ipsi *εὐσεβεῖς* dicebantur

tur locusque fabula inclytus. Vid. Pausan. X, 28, §. 2. Strabon. VI, 2, pag. 412, B. Almclov. Valer. Max. V, 4. Extern. 4. Quos locos suggessit Largerius.

τὸν μέσον χῶρον, ἅτε δικαίων ἀνδρῶν ὄντα] Faciunt huc Pausaniae verba l. l. καὶ διχῇ σχισθῆναι λέγεται τὸν ῥύακα καὶ αὐτοὺς τοὺς νεανίσκους, σὺν δὲ αὐτοῖς τοὺς γονέας τὸ πῦρ οὐδὲν σφισι λυμηνάμενον παρεξῆλθεν. — Quod ante τὸν μέσον χῶρον distinctio addita in Hoescheliana, haud improbo. Pro ὄντα al. ὄντων.

καὶ ἐν Ζακύνθῳ κρηνίδας ἰχθυοφόρους εἶναι, ἐξ ὧν αἴρεται πίσσα] Malc Monac. Lib. 30 αἴρεται — Auctor est Herodotus IV, 195: — εἴη δ' ἂν πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτός ἐγὼ ὥρεον. Sequuntur plura hanc in rem, quam eandem tetigit Antigonus ex Eudoxo, Hist. Mirabil. 169: ἐκ δὲ τῆς ἐν Ζακύνθῳ λίμνης φησὶν Εὔδοξον ἱστορεῖν, ὅτι ἀναφέρεται πίσσα, καίτοι παρεχούσης αὐτῆς ἰχθῦς, ὅτι δ' ἂν ἐμβάλῃς εἰς ταύτην, ἐπὶ θαλάττης φαίνεσθαι, τεττάρων ὄντων ἀνὰ μέσον σταδίων; ubi haec notavit Beckmann. p. 214. »Zacynthus est insula, hodie quae Zante dicitur, quae etiam nunc picis fossilis magnam copiam praebet, de qua optime agit Spon in Itinerar. edit. German. p. 32. Is lacum hodie ducentorum passuum intervallo a mari distare auctor est. Liquidum hoc bitumen Zacynthium collaudarunt quoque Dioscor. I, 99. Vitruv. VIII, 3 et Plin. XXXV, 15, p. 715.« Atque recentiorum peregrinatorum investigationibus res ad liquidum est perducta. In quibus praeter alios hosce fontes bituminis (»Erdpech.«) plenos, accuratissime descripsit, additis veterum locis, illustrissimus Dodwell. »Classische u. topograph. Reise durch Griechenland; übersetzt von Sickler.« I, pag. 109 seqq. Add. Descriptionem peculiarem fontium istorum picis in Zacynthi insula, auctore Hawkins, insertam illam quidem itineribus variis, quae publici juris fecit R. Walpole, (conf. Journal. des Savans 1820. Octobr. pag. 617), et Williams Itinerr. in insulas Ionicas, in Annall. Itinerr. (Reisejournal;

Berlin 1821, März. pag. 245.) — Apud Eretrios quoque in Asiam, et Cissiam quidem a Dario translatos puteum fuisse memorat Philostratus, V. Apoll. I, 23, 24, p. 30, bitumine, oleo et aqua mixtum, totamque regionem bitumine esse irriguam. Pertinet quoque huc Stephani Byzantini locus, quem plerumque in Ctesianis fragmentis exhibent, et ad Indic. cap. XI referunt. Legitur pag. 652 Pined. . s. v. *Ἰέως* - *ἔστι καὶ ἑτέρα πόλις ἐν Διρβαῖς τῆς Σκυθίας, ἐν ᾗ λέγουσι λίμνην ἰχθύων ἔχουσαν πλῆθος· ἀφ' ὧν εὐδίας γενομένης, ἔλαιον ἐπιπολάζει τοσοῦτον, ὅσον ἀρύεσθαι αὐτὸ ταῖς χερσὶν εἰς σκάφος, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ.*

καὶ ἐν Νάξῳ κρήνην, ἐξ ἧς οἶνος ἐνίοτε ῥεῖ καὶ μάλα ἡδύς] De his Monacensis liber ita: *ἐν τῇ Νάξῳ δὲ γῇ κρήνη φησὶν εἶναι· ἐξ ἧς οἶνος ῥεῖ καὶ μάλλα ἡδύς· ἀλλὰ καὶ τοῦ φασίδος ποταμοῦ τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ διαμεῖναν νυχθήμερον, οἶνος ἥδιστος γίνεται*, ad quae Werferus: »Scribendum autem: *κρήνην . . . καὶ μάλα ἡδύς*. In sequentibus, quae ex Cod. Bav. Hoeschelius textui inseruit, leg. *διαμεῖναν . . . ἥδιστος*.« Qui idem Werferus in Actt. philoll. Monacc. II, 4, pag. 552: »Eadem apud Stephanum »Byz. s. v. *Νάξος*, pag. 580 Berk.: *ἔστι ἐκεῖ κρήνη, ἐξ ἧς οἶνος ῥεῖ μάλα ἡδύς*· quae Heraclidem auctorem habent, mo»nente Berkelio ad h. l. ex Suidâ.« Tu vid. Beckmann. ad Antigon. Caryst. 160- pag. 205, qui inde rem explicat, quod veteribus non fuit cognita aeris fixi vis ac potestas, qui quidem quibusdam in fontibus inest, merique vim subinde plane adaequat; quam ipsam igitur aquae vim ignorantes vinum ex hisce fontibus effluere crediderunt. Quae vero magis ad cap. 14 spectant. Vini torrentem in Andro insula memorat Philostratus Icon. I, 25, p. 799. Plinius H. N. II, 103, sect. 106, pag. 121: »In Andro insula, templo Liberi patris, fontem Nonis Januariis semper vini sapore fluere.« Plura idem XXXI, 2, sect. 13, pag. 549, ubi vid. Harduin.

καὶ ὅτι πῦρ ἐστιν ἐγγὺς Φασήλιδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον κ. τ. λ.] Haec quidem in Codice Monacensi et ipsa legun-

tur: ἐγγὺς δὲ *Φασίλιδος* ἀνάγεται πῦρ ἀθάνατον· καὶ ἀεὶ ἡμέραν καὶ νύκτα καίεται ἐκ πέτρας· ὕδατι μὲν οὐ σβέννυται ὡσαύτως, φορητῷ δὲ σβέννυται. Ad quae haec plura adnotavit Werferus; »Scribendum *Φασήλιδος* ex editis. et frag. Ctes. »ab Antigono Carystio servatis pag. 860 init. Wesseling. (cap. »182, pag. 223, ed. Beckmann.) — ὅτι περὶ τὴν τῶν Φα- »σηλιτῶν χώραν ἐπὶ τοῦ τῆς χιμαίρας ὄρους ἔστι τὸ καλού- »μενον ἀθάνατον πῦρ· τοῦτο δὲ ἐὰν μὲν εἰς ὕδωρ ἐμβάλῃς, »καίεσθαι βέλτιον· ἐὰν δὲ φορτίον ἐπιβαλὼν πνίξῃ τις, σβέν- »νυσθαι. Pro inepto φορτίον in notis, quae Ctesiae frag- »mentis leguntur subjectae, recte emendatum ex Indicis φο- »ρυτόν. *) Add. *Plin.* Hist. Nat. II, c. 106, p. 860, ed. »Wesseling: *exstingui vero terrâ aut foeno* ..... cui quis »*fimo* pro *foeno* reddendum possit suspicari. Iam vero pro εἰς »ὕδωρ vel legi debet εἰς αὐτὸ ὕδωρ vel ὕδωρ molesta ista prae- »positione prorsus liberari. **) Est enim ἐμβάλῃς i. q. *infu- »deris*. Conf. Matth. Animadvv. ad Hym. Homm. pag. 360, »qui hanc Verbi βάλλειν significationem idoneis exemplis »illustravit. Add. Scholiast. Arist. Vesp. 93. ἐν ᾧ ὕδωρ »ἔβαλλον. . . . Quin ipsius *Ctesiae* locum ex Indicis pag. »829. lin. 18, [cap. 14,] possum producere, qui ita in Cod. »Bav. scriptus exstat: οὐ μακρὰν δὲ ταύτης ἔστιν ἑτέρα πη- »γή, ἧς τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ βληθὲν πήγνυται ὥσπερ τυ- »ρός. . . . . — In sequentibus verba καὶ ἀεὶ ἡμέραν καὶ »νύκτα καίεται ἐκ πέτρας minus eleganter in editis ita dis- »junguntur: ὅτι ἀεὶ καίεται ἐπὶ πέτρας καὶ νύκτα καὶ ἡμέ- »ραν. . . . . Accurate et fuse hanc ῥῆσιν nuperrime illustra- »vit Schaefer. ad Gregor. Corinth. p. 169. Addend. ad *Seidl.* »libr. de Verss. Dochmm. pag. 418. ***) Multa, si vacaret

*) Occupaverat Salmasius ad Solin. cap. 21. et Beckmann l. l.

**) Meursius, quo eandem eliceret sententiam, conjecit: ἐάν μέν τις ὕδωρ ἐμβάλῃ.

***) Add. Werferianis Abresch. et Perlcamp. ad Xenoph. Ephes. pag. 71.

»possem adjicere, quorum e numero satius erit haec pauca »seligere: Hom. Il. XIV, 269: αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα. »Conf. Odyss. V, 210: αἰεὶ ἤματα πάντα. Od. VIII, 468: »αἰεὶ μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἤματα. XXIV, 745: αἰεὶ »τιμήσεσθε διαμπερὲς ἤματα πάντα. Hymn. in Apoll. »485: ἤματα διαμπερές. Il. XVI, 499: ἀεὶ κατ' ἦμαρ. Eu»rip. Troad. 407 ed. Seidl. ἀεὶ τὸ κατ' ἦμαρ. Eurip. Electr. »145, ed Seidl. ἀεὶ χρόνον εἰς τὸν ἅπαντα. Cert. Hom. »et Hes. pag. 485 Loesn. — Mox vocem ὡςαύτως, quae »Cod. Bav. soli debetur, sic acceperim: *eodem modo, uti »assolet*. Sequentia ita scribenda sunt: φορυτῷ δὲ σβέννυ»ται. . . .« Haec beatus Werferus larga uti solebat manu.

ἐγγὺς Φασήλιδος ἐν Λυκίᾳ] Φασίλιδος Cod. Mon. 30. Vid. supra. Est nomen civitatis Φάσηλις, civium Φασηλίτης. Sita urbs in confinio Lyciae et Pamphyliae; vulgo adnumerata Graecis urbibus, quae per Lyciam fuerunt dispersae, quamvis seorsim ab illis vivebant Phaselitae, suis utentes legibus suaque republica. Vid. Salmasium Exercitt. Plinn. pag. 785, coll. 801 et Mannert. Geographie etc. Pant. VI, Heft II, pag. 131 seq.

Quae vero Ctesias scribit de mira istius ignis immortalis vi, haud vana esse, veterum scriptorum consensus *) satis clamat. Neque etiam inter recentiores Ctesianis fidem derogarunt viri, harum rerum periti. In quibus jure habendus Beckmann. qui ad l. l. Antigoni, et ad Aristotel. Auscultt. Mirabb. pag. 283, coll. pag. 75, 76, plura disputavit. Cogitandum hic de asphalto s. bitumine, quod vel liquidum aquae innatat et paulatim indurat, vel cujus glebae induratae in terra, arenosa potissimum reperiuntur. Atque haec terra bitumine vel petroleo saturata solet exhalare vapores naphthae subtilissimae, qui facile ardent, et aqua exstingui non possunt, nam supernatant illi; at terrâ, limo, stercore vel aliis hujusmodi

*) Congessit veterum locos de hoc igni immortali in Lycia Beckmann. ad Aristotel. l. l. pag. 283.

quisquiliis si obruuntur. Quod vel ante Beckmann. jam Salmasius monuerat, Exercitt. Plinn. pag. 244, 245. Atque nuperrimus, qui Asiae minoris oras ac litora peragravit, Anglus homo, *Beaufort*, in iis regionibus, quae terram olim Phaselitarum sunt proximae, locum offendit, ubi ignis semper flagrans vel hodie conspicitur, qui, ut incolae certe contendunt, exstingui prorsus nequit, montium ignivomorum ad instar. Lacus iste hodie *Yanar* vocatur, Ctesiaeque verba eximie comprobat. Fuit etiam veteribus, qui quandam Vulcaniam vim in eodem inesse odorati sunt, Vulcano consecratus locus, atque fabulae nobilissimae de *Chimaera* locum dedisse videtur, uti jam Plinius significavit. Vid. Götting. Gelehrt. Anzeig. 1819, nro. 52, pag. 515. — Similem terram ignivomam juxta Apolloniam fuisse accepimus, loco et ipso consecrato, vid. Plut. Syll. 27, et Aristotel. Auscultt. Mirabb. cap. 139, ibiq. Beckmanni laudd. pag. 282. Plura vid. apud Dodwell. l. l. pag. 34, 35. Conf. etiam Leonhardii Handbuch der Oryktognosie pag. 681.

ὁμοίως καὶ ἐν Αἴτνῃ καὶ Προύσῃ διηνεκῶς ἀνάγεται πῦρ. Haec verba ex solo Monacensi libro in textum irrepserunt. Indicare videntur, hic potius de igne Vulcanio, vel de monte ignivomo esse cogitandum, quam de terra bituminosa, quae incendatur. — De *Prusa*, Bithyniae vel Mysiae urbe (nam utraque in terra ejusdem nominis exstat urbs, utraque monti adjacens) conf. Strabon. XII, p. 844 seqq. At nulla illic mentio montis ignivomi. Est tamen mihi hic suspicio, dici eam Prusam, quae Olympo monti fuit vicina, Cios olim dicta, et fontibus quoque miraculosis, aliis id genus inclyta. Quo me ducunt Antigoni Carystii narrata cap. 54 et 55.

Cap. XI.

ὅτι ἐν μέσῃ τῇ Ἰνδικῇ ἄνθρωποι εἰσὶ μέλανες καὶ καλοῦνται Πυγμαῖοι] Liber Monacensis: *ἐν μέσῃ δὲ τῇ Ἰνδικῇ οἰκοῦσι οἱ Πυγμαῖοι καλούμενοι ἄνθρωποι, μικροὶ λίαν ὡς ἕνος πή-*

χεως· ἢ ἑνὸς ἡμίσεως (scrib. ἡμίσεος ex editt.) κόμην ἔχουσι μακρὰν καὶ πώγωνα· ἔχουσι δὲ αἰδοῖον μέγα ὥστε φθάνειν (in marg. Cod. ψαύειν) τῶν σφυρῶν αὐτῶν. Οἱ βόες καὶ οἱ ὄνοι αὐτῶν ὡς κριοί· ἔστι δὲ κἀκεῖ λίμνη μεγάλη σταδίων ω̅· ἐπάνω δὲ τῆς λίμνης ἐμφύεται ἔλαιον ὡς τὸ ἡμέτερον καὶ διαπλοιαρίων (Leg. διὰ πλοι.) ἀπαρύονται τοῦτο καὶ χρῶνται· ἔστι δὲ αὐτόθι καὶ ἄργύριον πολὺ καὶ μέταλλα ἀργύρεια. — Pro ὅτι μέσῃ D. H. ὅτι ἐν μέσῃ quod repetimus. Mon. lib. 30 sine ἐν. In seqq. H. St. μέγαν φύσωσιν, cum apud D. Hoesch. μέγα φύσωσιν. Ibid. pro αὐτοὶ δὲ σιμοί τε, quod et in Mon. 30, αὐτοί τε σ. τ. — Pro ἐπὶ τὰ γόνατα καὶ ἔτι κατώτερον Cod. Mon. 30: τὰ γόνατα ἐστι κατώτερον, et mox pro ἐπειδὰν, ἐπεὶ δ' ἄν. Idem ἱμάτιον pro ἱμάτιον.

Multa sunt, quae de Pygmaeis, de illorum statura, belloque cum gruibus gesto confabulati sunt Graeci. *) Namque ad res sacras religionemque illos traduxerunt, ut plane cum diis Memphiticis, Pataecis ac Dioscuris convenire videantur. Quo imprimis valuit statura, quam illis tribuit Ctesias, promissior capillus, quae ipsa plane congruunt cum quibusdam et Aegyptiorum et Graecorum simulacris deformibus. **) Quae tamen nunc missa faciamus. Audiamus Plinium, qui probabiliter e Ctesia, quem eodem capite laudat, sua desumsit, Hist. Nat. VII, 2, T. I, pag. 373. — »Supra hoc extrema in »parte montium Spithamaei Pygmaei narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes, »salubri coelo, semperque vernante, montibus ab Aquilone »oppositis; quos a gruibus infestari Homerus quoque prodi-

*) Vid. inprimis Homer. Jl. III, 6, ibique Eustath. p. 372, lin. 6 seqq. et Heynium, Observv. pag. 449 seq. Tom. IV. Add. Aristotel. Hist. Anim. VIII, 12, pag. 907 E. s. VIII, 14, §. 2, ubi cf. Schneid. nott. p. 620. Philostrat. V. Apoll. III, 47, pag. 133 seqq. Plinius H. Nat. VII, 2, pag. 374 Hard.

**) Vid. Creuzeri Dionysus I, pag. 155 seq.

»dit. Fama est etc. etc.« Atque similia alios memoriae prodidisse e Strabone intelligimus, libr. XV, cap. 1, p. 1037 B. pag. 289, Tauchn. coll. II, p. 121 C. Exoritur autem hinc quaestio, utrum re vera talis exstiterit gens, qualem Ctesias descripserit, necne. Ad fabulas rejicit Heeren. Ideen etc. I, 1, pag. 368, neque tamen a Ctesiâ ipsò fictas, sed mere Indicas, indeque per totam Asiam ad Europam usque perlatas, quandoquidem apud Marcopolum, qui bis mille post annis Indiam peregrinatus est, similia fere legantur. Namque ab Indis auctor est, hujuscemodi figuras fictas ac monstra ad exteros mitti, quo fidem istis pararent, simulque utilitatem quandam inde caperent; quae eadem fraus si prisco admodum aevo jam exstiterit, quod pronum est ad credendum, haud profecto mirabere, qui Graecis harum rerum fama, ab ipsis deinceps auctarum et amplificatarum innotescere potuerit. - In alia tamen abit Malte - Brun Nouvelles Annales des vojages l. l. pag. 355 seq. Psyllos enim (de quibus post) unam eandemque esse gentem vult atque Pygmaeos, media in India a Ctesiâ collocatos. Et quum Tournerius in terra Butan viderit hominem minimum statura deformemque, quale equorum minimorum in Indiae montibus existit genus, non prorsus verisimile non esse, si Pygmaeorum gentem re vera in India exstitisse credamus. Quo vel illud accedit, quod in Ainos, insulis Curilibus incolas deprehendi ait, qui magnam partem quatuor tantum pedes altitudine habeant, quique longis capillis, quibus per corpus sunt tecti, eodem modo, quo Ctesiani Pygmaei, pro veste uti possint. Quodsi tale exstitit genus, idem vel adhuc in desertis ac remotis terrae Tibetanae regionibus, incognitis fere, vivere et potuit et potest. Haec ille; quae si non usquequaque pro veris habeam, tamen mihi quidem est persuasum, re vera fuisse gentem, Pygmaeorum nomine, reliquis forsitan minorem atque infirmiorem, deformem, inque montium jugis ac solitudinibus habitantem, ideoque et ipsam minus cognitam, ut mirae istae apud exteros inde ferrentur

narratione, quae quo ulterius praecessissent, ad Graecos usque, eo magis sint auctae amplificataeque. Ctesias sua procul dubio audiendo a Persis acceperat, ad quos ista commenta ab India ipsa, terra fere incognita ac fabulosa sunt delata. Atque huc inprimis faciunt, quae supra ex Heerenii Ideen etc. attulimus. Quare vix Cuverii in sententiam discedere licet, qui totam fabulam ad poetarum vel artificum commenta revocat. Cum enim in tabulis vel monumentis reges victores multo majores quam pro humana forma, victi autem multo inferiores exhiberentur, inde fabulam de Pygmaeis originem cepisse verisimile putat. V. Cuviers Ansichten der Urwelt pag. 61.

οἱ μακρότατοι αὐτῶν, πήχεων δύο] Homines *τετραπήχεις*, trans Indum inveniri, refert Philostratus V. Apoll. II, 4, p. 52, ubi aliorum hanc in rem testimonia suggessit Olearius.

τὰ δὲ πρόβατα αὐτῶν, ὡς ἄρνες καὶ αἱ βόες καὶ οἱ ὄνοι, σχεδὸν ὅσον κριοί· κ. τ. λ.] Eadem Aelianus Nat. Animal. XVI, 37, in eo modo dissentiens, quod, quae Ctesias Pygmaeis, ille Psyllis tribuit: *παρά γε τοῖς Ψύλλοις καλουμένοις τῶν Ἰνδῶν (εἰσὶ γὰρ καὶ Λιβύων ἕτεροι) ἵπποι γίνονται τῶν κριῶν οὐ μείζους, καὶ τὰ πρόβατα ἰδεῖν μικρὰ κατὰ τοὺς ἄρνας, καὶ οἱ ὄνοι δὲ τοσοῦτοι γίνονται τὸ μέγεθος, καὶ οἱ ἡμίονοι καὶ οἱ βοῦς, καὶ πᾶν κτῆνος ἕτερον ὁτιοῦν. Ὗν δὲ ἐν Ἰνδοῖς οὔ φασι γίνεσθαι κ. τ. λ.* Quae mihi vix dubia, quin e *Ctesia* profluxerint, cujus ejusdem continuo diserta mentio. Vera tamen sunt, si quidem recentiorum peregrinatorum testimonia audiamus. Nam quaedam Indiae regiones maximam partem boves graciles, minores ac deformes alunt, ut terrae, quae hodie dicitur *Adschmyr* et *Badricassram*, *Sheilan* insula, in qua boves vix sunt majores vitulis Anglicis unius anni. Ac praecipue in terra, cui nomen est *Shourate*, hujus generis boves nimis tenues minimaeque reperiuntur, quae Anglicos canes (*Doggen* vulgo dicunt) magnitudine vix aequant. Caeterum utiles atque aptas esse affirmant. Vid.

Wahlii Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 824. Comprobavit Malte - Brun (Précis de la Géograph. univers. IV, p. 34) in insula Ceylon et prope Surate boves reperiri »qui n' ont »que la taille d'un dogue, v. Pennant Hist. quadrup. I, tab. 3.« Add. *Cuviers Ansichten* von der Urwelt. pag. 55, version. vernac.

καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν καὶ οἱ ἡμίονοι καὶ τὰ ἄλλα κτήνη πάντων, οὐδὲν μείζω κριῶν] De Indicis equis, parva statura gracilitateque insignibus, deque asinis, quorum praecipue in India septentrionali usus, vid. Wahlium l. l. pag. 815 — 819. Etiam Malte - Brun l. l. pag. 32 asserit, in Bengalia inveniri equorum quoddam genus, valde parvum, sed idem celerrimum, nomine *Tattou.*

καὶ τὰ ἄλλα κτήνη πάντα] D. H. *πάντα ζῶα.* Ibid. mox: *καὶ νόμοισι* et *λαγωούς τε καὶ ἀλωπ.* Sed *δὲ* habet etiam Monac. 30. Idem pro *κυσὶν*: *κυσί.*

λαγωοὺς δὲ καὶ ἀλώπεκας θηρεύουσι, οὐ τοῖς κυσὶν, ἀλλὰ κόραξι καὶ ἰκτῖσι καὶ κορώναις καὶ ἀετοῖς] Copiosius locum exscripsit Aelianus Nat. An. IV, 26, pro Pygmaeis Indos in universum memorans, apud quos talis venatio locum habuerit. Loquitur etiam Aristoteles Auscultt. Mirabb. cap. 128 de admirabili venatione per aves feras instituta, quae Thracibus in usu fuerit; ad quem locum apte nos Ctesiae admonuit Beckmann. pag. 264, qui quidem in his prima artis falconariae rudimenta agnoscit, amandatque ad ea, quae ipse dederit in Beyträge zur Geschichte der Erfind. Vol. II, pag. 157. Et omnem per Indiam huncce lepores et vulpes venandi morem aquilarum et falconum ope obtinuisse, allatum illum quidem a Mogolis, uti videtur, edocuit Malte - Brun (Nouvelles Annales d. Vojag. l. l. p. 355), ut vel adhuc e terris, quibus nomen est Caschemyr, Kauschkaur, Tibet minor, optimi falcones afferantur; v. Agen Akberi I, 306, Heeren. Ideen etc. I, 1, pag. 369. Nam hodieque venatio avium ope per orientem usitata; vid. Kaempfer Amoenitt. exoticc. pag. 131. Shaw, Reisen in die Levante (Leipzig 1765, pag. 300.)

Locos, qui de veterum more per accipitres venandi loquuntur, congessit Bochart. Hierozoic. Part. II, lib. II, cap. 19, pag. m. 270 seq., qui idem, l. l. lib. III, cap. 13, p. m. 855, 856, multus de vario vulpium venatu, quem difficillimum veteres habebant, nec nostri loci immemor. Sic etiam in libris Judaeorum sacris vix canes ad venandum aptas invenias; retibus illi vel fossis vel sagittis vel hasta feras venantur; cujus moris si attineret, multos locos afferre possem.

ἔλαιον ὡς τὸ ἡμέτερον ἐφίσταται] Verba *ὡς τὸ ἡμέτερον* e Cod. Bav. (Monacensi) inseruit D. H. — De re vid. not. ad cap. X.

χρῶνται δὲ καὶ σησάμῳ] D. H. *σισάμῳ*. C. Vatic. *σισαμίνῳ*.

ἔχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθύας] Haud scio an H. Stephanus rectum verborum ordinem restituerit, quando ista verba post *κρεῖσσον δὲ τὸ λιμναῖον* collocat. Idem paulo ante pro *χρῶνται δὲ καὶ σησάμῳ* mavult *χρ. δὲ καὶ σησαμίνῳ* e Cod. Vaticano. Haud inepte. Intelligas *ἔλαιον* vel simile quid. Conf. Xenoph. Anab. IV, 4, 8: *χρίσμα ᾧ ἐχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σύειον, καὶ σησάμινον, καὶ ἀμυγδάλινον.* Quem locum Suidas respexit Tom. III, pag. 309. Add. Polyaen. IV, 3, 32, ubi et sesamini olei et amygdalini apud Persas usitati fit mentio. Hinc quoque Plinius Hist. Nat. XXIII, 4, et XIII, 1: *sesaminum oleum.* Et XVIII, 10: »Aestiva frumenta diximus, sesamam, milium, »panicum. Sesama ab Indis venit: ex ea et oleum faciunt. »Color ejus candidus.« Hinc *oleum sesamae* crebro apud »Plinium memoratur; cf. VI, 28, XV, 7, XXII, 25. Conf. Dioscorid. II, 119 — 121, et Theophrast. Hist. Plant. I, 11, 3, 18, 13, VIII, 3, 1, Schneid. et quae plura ille collaudat in Ind. Opp. Theophrastt. pag. 499. Curtius VII, 4, 23: »Succo ex *sesama* expresso, haud secus quam oleo, artus »perungebant« ubi vid. Freinshem. Conf. Salmasius Exercitt. Plinn. pag. 1033 et Sprengel Histor. Botan. I, p. 79. De Persarum oleo, ex sesamo vel nucibus parato egit quoque Reynier de l' Economie publique des Perses. p. 383.

καὶ τῷ καρυΐνῳ χρῶνται] Auctor est Plinius Hist. Nat. XV, 7: »Fit (sc. oleum) - e nucibus juglandibus, quod *caryinon* vocant.« Idem XXIII, 4: »E nuce vero juglande »(sc. oleum), quod *caryinum* appellavimus, alopeciis utile »est.« Conf. hanc in rem disputantem Salmasium Exercitt. Plinn. pag. 602, 603. Caeterum de simili fonte Antigonus Carystius tradit ex Lyco Rhegino, cap. 154, qui et ipse oleo fluit, quo in lucernis utuntur, cujusque ope tubercula scabiemque sanant. Atque etiam auctor est Aristoteles Auscultt. Mirabb. cap. 123, de simili fonte in Carthaginiensium ditione, qui et ipse oleo fluit. Ad quem locum doctiss. Beckmann. pag. 253, non solum reliqua et hujus et aliorum similium fontium testimonia, quae apud veteres occurrunt, collegit, sed etiam in causas hujus rei inquisivit. Liquorem enim sive pinguetudinem in hujuscemodi fontibus sine controversia *naphtham* esse vult, quod oleum minerale aquae innatare, sed paulatim in petroleum impurius abire et in asphaltum tandem indurare solet. Atque hujusmodi aquae bituminosae subinde inveniuntur. Vid. quae laudavit Beckmann. l. l. et conf. infra cap. 32 ibiq. nott.

καρυΐνῳ] Mon. Lib. 30, *καννυίνῳ*.

καὶ ἀργύρεα μέταλλα, οὐ βαθέα, ἀλλὰ βαθύτερα εἶναι φησὶ τὰ ἐν Βάκτροις] Adhuc usque fossarum altissimarum reliquiae, unde aurum argentumque proveniebat, conspiciuntur in monte *Waisli kara*, in regione Chiwae, quae Oxo s. Giheni est vicina; Vid. Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 116 ed. tert. ibique laud. Allgem. Geogr. Ephem. 1804 August. p. 447. Sunt quam maxime nobilitatae ut apud veteres, ita apud recentiores argenteae fodinae per Indiam septentrionalem, eaeque cum in montibus Belour et Badachschum, tum vero praecipue in Bactria finitima, jam olim per omnem antiquitatem celebratissimae, quarum ruinas vel adhuc reperias. Accurate, nec nostro loco omisso, Wahlius Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 746. Eodem Ctesiae loco usus Bayerus Histor. Regn. Bactr. cap. 44, pag. 106, de Bactrianis metal-

lis, postera aetate celeberrimis. Nec immemor ille nummorum serioris regni Bactriani, inde fusorum, cum Graeca plerumque inscriptione.

εἶναι φησὶ] In Hoesch. *εἶναί φασι.*

Cap. XII.

ὥσπερ ἐν τῷ Πακτωλῷ ποταμῷ] Res Graecis satis nota poetisque decantata. Vid. mod. Salmasii Exercitt. Plinn. p. 837 et Olear. ad Philostrat. Vit. Apollon. VI, 37, pag. 274.

Caeterum Cod. Monac. haec ita exhibet: *καὶ χρυσὸς οὐκ ἐν ποταμοῖς ὥσπερ ἐν τῷ Πακτωλῷ, ἀλλ' ἐν μεγάλοις ὄρεινοῖς καὶ τραχέσι· ὀκοὶ* (scr. *ἐκεῖ*) *εἰσὶ καὶ οἱ Γρύπες ὄρνεα τετράποδα· τὸ μέγεθος ὡς λύκοι· σκέλη καὶ ὄνυχας ὡς λέοντες.*

Quae vero hic Ctesias de auro Indico memoriae prodidit, haud ita accipiendum opinor, ac si e fluminibus prorsus nullum eveniat Indis aurum, sed praeter aurum, quod flumina haud pauca secum trahunt, etiam in montibus inveniri, quod effodiendo capiatur. Nam auro plenissimos esse Indiae fluvios, multorum probatissimorum scriptorum fide constat; qui omnino Indiam auro ditissimam esse tradunt. Legantur veterum testimonia apud Freinshem. ad Curtium VIII, 9, 18, coll. Heeren. Ideen etc. I, 2, pag. 637 seq. ed. III, ac Malte-Brun Precis etc. IV, pag. 27 seqq. et Nouvelles Annales d. Voyag. II, 2, pag. 354.

ἐν οἷς οἰκοῦσι Γρῦπες κ. τ. λ.] Copiosiorem possis reddere locum ex iis, quae multa, Ctesiam ipsum collaudans, habet Aelianus Nat. Animal. IV, 27 et qui eum excerpsit Phile de Animall. propriett. 2, pag. 15 seqq. ubi vid. de Pauw. Add. Herodot. III, 116, IV, 13, 27. Reliquos de Gryphibus veterum locos haud paucos Velthemii industria congessit Sammlung v. Aufsätzen etc. P. II, pag. 267. Addit Largerius Phil. de Animall. propriet. pag. 14 seq. et Pisid. s. v. *κοσμουργίᾳ* vs. 907. Fabulam ipsam de Gryphibus explicare, et Ctesiam a mendacii fictionisque crimine

vindicare studuit Comes Illustriss. de Veltheim peculiari disputatione, qua luculentissima acuminis ingeniique sui dedit specimina: »Von den goldgrabenden Ameisen und Greifen »der Alten, eine Vermuthung« v. vermischte Aufsätze, pag. 267 seqq. Tom. II. Narrationcs quidem Ctesiac aliorumque fabulosas uti videtur, non statim rejiciendas, sed potius explicandas enucleandasve esse ponit. Hinc istam fabulam ad auri lotionem refert, quae, qua ratione factitata sit apud veteres, ex hoc ipso loco sit repetenda. Nam in desertis *Cobi*, ubi adhuc hac ratione aurum capiant, aurum esse captum multorum hominum ope, qui e servis plerumque sumti fuerint, vel e captivis vel iis, qui aliquid grave deliquerint. Ad quos vero Indiae reges istud aurum sit perlatum, hos ipsos sedulo curassc, ne quid foris efflueret, unde scilicet auri tanta vis ad ipsos perveniret. Omnem igitur communionem ut interciperent, magnopere illos studuisse, omnia vigiliis atque custodiis, cum hominum, tum canum cingentes, ne quis propius accederet. Itaque etiam non abs re illis fuisse, quin miram de istis locis per se jam remotis parumque cognitis dispargerent famam, multaque miraculosa, horrendave de istis comminiscerentur; vcl ea, quae de locis difficilimis gravissimisque aditu sentiebant vulgo, et magis augerent et amplificarent. Velthemii disputatis adjice Heerenium, Idecn etc. I, 2, pag. 197 seq. et ipsum Aeliani vel potius Ctesiae locum illustrantcm. Indos istos, de quibus Ctesias, esse ex septentrionalis Indiae incolis, desertaque, unde aurum petierint, nunc dici *Cobi* *), tanta quidem amplitudine, ut Indi eo profecti vix ante tertium aut quartum annum redire potuerint, quemadmodum ex Ctesiâ plane tradit Aelianus. Atque hac ratione commercium quoddam Sinam (China) inter atque Indiam institutam fuisse, hinc idem ille concludit, l. l. pag. 668 seq.

---

*) Deserta ista in immensum late patentia descripsit Wahl. Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 481 seqq.

Qui viri licet vel plurimum locis in lucem obscurissimum attulissent, tamen exortus est, qui nec minus acutiora adeoque magis probabilia opinor, de hisce viderit. Vid. Wahl. Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 488 seqq. copiosissime in hoc argumento illustrando versantem. Unde potiora cum lectoribus communicabo, quorum haud parvum referre par est, vera in his videant, an meras fictiones. Gryphos enim, quae sit Asiac septentrionalis ejusdemque posterioris gens, unam eandemque esse vult atque Rypos, Rifaeos, Gryphes, quin adeo Hyperboreos, et quibuscumque demum nominibus hi ipsi obveniant, qui pro incolis montium altissimorum Asiae, *Altai* sive *Altai-Alin* habendi sint, quique primi per Asiam *metallorum effodiendorum artem exercuisse* videantur; ut Gryphum aurum nihil sit aliud, nisi aurum, ex metallis sive fodinis captum. Quarum vero gentium, quippe quae nimis remotae, in montium jugis terrisque vel nomine solo fortasse aut fama tantum cognitis, ideoque miraculosis habitarent, notitia quum pertenuis atque exigua ad reliquos Asiae, Indiae potissimum populos pervenisset, haud mirum, quod, quae pauca acceperant, cum alterâ famâ de ave Gryphe (Greif) facile confusa fuerint ac permixta, ut in unam eandemque fabulam fere coaluerint. Proinde commenta ista de avibus ingentibus, quae montium in cacuminibus habitantes, custodias ibi atque excubias agunt, ne quis aurum, ipsis commissum auferat. *) Hactenus ille.

Superest, ut Rhodii hac de re sententiam in medium proferam. Vid. Ueber Alter und Werth einiger Morgenländischer Urkunden. pag. 98 seqq. Add. Ejusdem: Die heilige Sage der Baktrer, Meder etc. pag. 227 seq. A religiosa Persarum doctrina rationem ille repetiit. Significari vult per Gryphos, genios istos Ahrimanios, quorum frequens in sacris Persarum libris mentio, ubi nomine *Dews* insigniuntur. Eos enim per deserta palari ac vagari, peregrinatores

*) Cf. etiam Creuzeri Symbolic. I, pag. 540, coll. pag. 441.

aquarum inopia premere, ventis sabulosis et internocivis, Typhonios adeo dicas, quos is solus, qui velocissimis utatur equis, effugere possit. Quae tamen ipsa parum firma parumque probata contendit Hammerus in Annall. Vienn. IX, p. 53 Not. Neque enim avi *Simurg* (Sphinx) neque avi *Roch* (Ctesianae γρῦψ) quidquam esse commune cum iis, qui nomine τῶν *Dews* plerumque occurrant. Adjecit etiam vir peritus, vocabulo *Roch*, praeter vulgarem *genarum* significationem, duplicem tribui significationem, quarum prima sit hominis fortis ac strenui in pugnando, herois adeo (*Recken*), altera avis miraculosae, qualem Gryphem fuisse constat. Add. eundem in Annall. Heidelbergg. 1823. Nro. 6, pag. 92, 93. Fuerunt etiam, qui aurum custodientes Gryphes unos eosdemque esse ducerent atque *Cherubim* sacrae scripturae, qui Paradisi introitu excubias ac vigilias agunt. Namque auri plenâ terrâ, quam Gryphes custodiant, significari paradisum, in quo auream homines aetatem degerint, cujusque memoria alte ipsorum animis sit impressa. Vid. Hasse Entdeckungg. im Felde der ältesten Erd- u. Menschen-Geschichte, pag. 235 ff. et Hartmann Aufklärungg. über Asien I, p. 137 sqq.

Cap. XIII.

ὅτι τὰ πρόβατα τῶν Ἰνδῶν κ. τ. λ.] In compendium pro more redegit Liber Monacensis: *τὰ δὲ πρόβατα τῶν Ἰνδῶν καὶ αἱ αἶγες μείζους εἰσὶν ὄνων καὶ τίκτουσιν ἀνὰ δ̄ καὶ σ̄τ̄· ὗς δὲ οὔθ' ἥμερος οὔτ' ἄγριος ἔστιν ἐν Ἰνδίᾳ.* — Mox e Hoeschel. revocavi *ἔχουσι δὲ οὐρὰς μεγάλας*, Vulgo sine *δέ*.

Multum autem omnino operae in pecoribus alendis ac praecipue ovibus posuerunt Indi; quod vel alii Ctesiae loci luculenter commonstrant, cap. 22: *τρέφουσι δὲ καὶ πρόβατα πολλὰ καὶ αἶγας καὶ ὄνους·* cap. 23: *οὗτος δ' αὐτῶν πλουσιώτατος νομίζεται εἶναι, ᾧ ἂν πλεῖστα πρόβατα ᾖ· ἡ δὲ ἄλλη οὐσία, παραπλησία.* cap. 24: *πρόβατα δὲ πολλὰ τρέφουσι καὶ βοῦς καὶ αἶγας καὶ ὄϊς.* Alios aliorum locos unâ cum his attulit

Heeren. Ideen etc. I, 1, pag. 368, 369; quibus, quae Ctesias prodidit, eo verisimiliora videntur, quo magis adhuc ex iis regionibus, quae circa Thibet, Kaschmyr montesque illos sunt sitae, optima lana proveniat. Nam vel antiquis Babyloniis ac Phoenicibus lana ista allata est, subtilissima illa quidem, unde tenuissima vestimenta elaborarent, proveniens ex India septentrionali, e terra Belur et Kaschmyr, ejusdemque confiniis; quae quidem regiones prae caeteris nutritione et ovium cultu excellebant. Vid. ibid. pag. 94. Confirmat, quae de lana Indica egregia oviumque proventu Ctesias habet, Malte-Brun Precis de la Geogr. IV, p. 33. Nouvelles Annales etc. pag. 355. Ctesiaeque locum de ovibus, quae in terra *Kaschmyr* pascuntur, accipit. Inprimis, quae ille de ovibus magnis, haec accipienda esse de quodam caprarum maximarum genere, quod in interiori Tibet minore alatur, (*grands moutons* appellat); reliquas oves esse probabiliter eas, quas hodie indigenae vallis Kaschmyr vocant *hundou*. Vid. quoque super hâc re disputantem Wahlium, Erdbeschreib. v. Ost. pag. 820 seq. et Reynier de l'Economie rurale d. Pers. pag. 316. *Cuvier*. Ansichten von der Urwelt pag. 55, vers. vernacul.

ἀνὰ τέσσαρα καὶ ἕξ] *ἀνὰ* h. l. distributive accipiendum: pariunt *quaternos* aut *senos*; vid. Fischer. ad Welleri Gramm. Spec. II, pag. 167, III, 6, pag. 163.

ὗς δὲ οὔτε ἥμερος κ. τ. λ.] Mon. Lib. 30, *ὗς*. Eadem ex *Ctesiâ* opinor, Aelianus Nat. Animal. XVI, 37: *ὗν δὲ ἐν Ἰνδοῖς οὔ φασι γίνεσθαι οὔτε ἥμερον, οὔτε ἄγριον· μυσάττονται δὲ καὶ ἐσθίειν τοῦδε τοῦ ζώου Ἰνδοὶ, καὶ οὐκ ἂν γεύσαιντό ποτε ὑείων, ὥσπεροῦν οὐδὲ ἀνθρωπείων οἱ αὐτοί.* Idem III, 3: *ὗν οὔτε ἄγριον οὔτε ἥμερον ἐν Ἰνδοῖς γενέσθαι λέγει Κτησίας, πρόβατα δὲ τὰ ἐκείνων οὐρὰς πήχεως ἔχειν τὸ πλάτος πού φησιν.* – Aristotel. Hist. Anim. VIII, 28, (27, §. 3,) *ἐν δὲ τῇ Ἰνδικῇ, ὥς φησι Κτησίας, οὐκ ὢν ἀξιόπιστος, οὔτε ἥμερος, οὔτ' ἄγριος σῦς·* ubi Schneider. Curr. posterr. p. 475, apte

collaudavit Palladium *) de Brachmm. p. 5, (in qno scriptore ille omnino Ctesiana vestigia haud raro detexisse sibi videtur) *χοῖρος γὰρ ἀπὸ Θηβαΐδος οὐκ ἔτι εὑρίσκεται ἐν τοῖς μέρεσι Ἰνδίας ἢ Αἰθιοπίας, δι' ὑπερβολὴν καυμάτων.* Recte tamen Indos inter eas recenset gentes doctissimus Bochart. Hierozoic. II, 57, p. m. 703, quae a suum esu abstinuerint, ut potius Philostrato sues in Indorum dapibus memoranti (Vit. Apoll. II, 28, pag. 80,) nulla sit habenda fides. At hodie apud Indos plurimas reperiri sues, satis edocuit Oedmann, Vermischte Sammll. aus d. Naturkunde I Heft, p. 38, Vers. Gröning. Si igitur reapse in India nunc inveniuntur sues, tamen hae ipsae minimi faciuntur ab incolis, neque earundem nutritioni ullam dant operam; ut igitur caro nullam voluptatem edendi efficiat, ab que solis Europaeis, qui illuc veniunt, edatur; Vid. Wahl. l. l. pag. 823.

οἱ δὲ φοίνικες οἱ ἐν Ἰνδοῖς καὶ οἱ τούτων βάλανοι, τριπλάσιοι τῶν ἐν Βαβυλῶνι] De palmis quam maxime fructiferis, quas Babylonica terra continebat, locus classicus est Herodoti I, 193, fin. et Diodori II, 53, coll. Schneider. ad Theophrast. H. Plant. II, 6, 10, pag. 125 seq.

Significatur autem, ni fallor, a Ctesia arbor ista, quam *Palmam dactyliferam* sive *Phoenicem dactyliferam* vocant, quae per totam Asiam fere est cognita, accuratius descripta a Kaempfero Amoen. Exot. Fasc. IV, Relat. II, et a Wahlio l. l. pag. 779. De palma Indica ita fere ille, p. 667, ut alia multa taceam: »Sylvestri classi palmarum accensenda venit »parva quaedam Palma Indica, quam copiosam Ceylana In»sula, rariorem Malabaria, (sub nomine Katuu Indel i. e. syl»vestris palma) rarissimam terra Gangetica videndam exhi»buerunt, dactylos ferentem minores, rubros, quodammodo

*) edit. Bissaei Londini 1665 4to. Attamen Palladii ipsius huncce libellum esse negat *Cave* scriptt. ecclesiastt. histor. liter. Vol. I, cap. 377. Videri tamen libellum a Christiano quodam homine conscriptum, florente adhuc re Romana.

»edules, carne farinulenta, ex qua coctionis ope mellis spe- »ciem Indi nonnunquam eliciunt.« Sed ipsa legi debet Viri D. disputatio copiosa. De Indicis palmis auctor quoque est Palladius de Brachmm. p. 4: ἔχει δὲ καὶ φοίνικας (sc. India) καὶ τὸ κάρυον τὸ μέγιστον τὸ Ἰνδικοῦν καὶ τὸ λεπτὸν τὸ ἀρωματίζον. — De usu ac praestantia palmarum per terras Persarum disseruit quoque *Reynier* de l'Economic publique et rurale des Perses. Geneve 1819, pag. 286 seqq.

ὅτι τὰ πρόβατα τῶν Ἰνδῶν καὶ etc.] Miror interpretes adhuc fugisse Aeliani locum, qui procul dubio ex hoc *Ctesiae* loco est descriptus, ut bene ad illum Schneiderus quoque monuit, IV, 32. Loquitur de re pecuaria Indorum: τὰς αἶγας δὲ καὶ τὰς ὄϊς ὄνων τῶν μεγίστων μείζονας ἀκούω, καὶ ἀποκύειν τέτταρα ἑκάστην· οὐ μείω γε μὲν τῶν τριῶν, οὔτ' αἴξ Ἰνδική, οὔτ' ἂν ὄϊς ποτὲ τέκοι. Καὶ τοῖς μὲν προβάτοις αἱ οὐραὶ πρὸς τὸν πόδα τέτανται· αἱ δὲ αἶγες μηκίστας ἔχουσιν, ὥστε ἐπιψαύειν γῆς ὀλίγου. Τῶν μὲν οὖν ὀΐων τῶν τίκτειν ἀγαθῶν ἀποκόπτουσι τὰς οὐρὰς οἱ νομεῖς, ἵνα ἀποβαίνωνται, ἐκ δὲ τῆς πιμελῆς τῆς τούτων καὶ ἔλαιον ἀποθλίβουσι. Τῶν δὲ ἀῤῥένων διατέμνουσι τὰς οὐρὰς καὶ ἐξαίρουσι τὸ στέαρ καὶ ἐπιῤῥάπτουσι, καὶ ἑνοῦται πάλιν ἡ τομὴ καὶ ἀφανίζεται τὰ ἴχνη αὐτῆς. Atque sunt multi veteres de caudis ovium magnis crassisque, quas Syria, Arabia atque India alebat. Congessit locos Bocharti industria in Hierozoic. II, cap. 45, p. m. 495. coll. Wahl. l. l. p. 820. Est inprimis, qui huc pertinet, Herodoti locus de ovibus Arabicis, III, 113, ubi vid. Largerii notam. Confer sis denique Palladium de Brachmm. pag. 5, ἔστι δὲ τὰ πρόβατα τετριχωμένα ἄνευ ἐρέας, γαλακτοφόρα λίαν πλατείας ἔχοντα οὐρούς. Κέχρηνται δὲ καὶ κρεωφαγίᾳ αἰγῶν καὶ προβάτων.

καὶ ποταμόν φησιν ἐκ πέτρας ῥέοντα μέλι etc.] Liber Monacensis: ἔστι δὲ κἀκεῖ πηγῇ ἔν τινι πέτρᾳ, *) ῥέοντα μέλι

---

*) »Scrib. πηγὴ . . . . ῥέουσα μέλι. Sunt tamen fortasse, qui »ῥέοντα culpae atque socordiae ejus hominis, qui ex ampliori Epi-

ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς· οὐ μακρὰ (leg. μακρὰν) δὲ ταύτης ἔστιν ἑτέρα πηγή, ἧς τὸ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ βληθὲν πήγνυται ὥσπερ τυρός· τούτου δ' οὖν τοῦ πυκτοῦ ἐὰν μετασχεῖ τις τρεῖς κοτύλους, *) ἐξαγγέλει πάντα, ὅσα ἔπραξε· παραφρονεῖ γὰρ καὶ μαίνεται τὴν τοιαύτην ἡμέραν. Ad quae *Werferus* ita: »scribendum: τούτου δ' οὖν τοῦ πηκτοῦ ἐὰν μετάσχῃ τις .... »ἐξαγγελεῖ. In editis: ὅσον τρεῖς ὀβολοὺς ἐὰν τρίψας δῷς κ. »τ. λ. Verbum μέτεχειν Cod. Bav. Excerptt. recte et optimo »jure junctum est *Partium Accusativo*; Aesch. Agam. 504, »Schütz. θανὼν μεθέξειν φιλτάτου τάφου μέρος. Aristoph. »Plut. 225, ὅπως ἂν ἴσον .... ἡμῖν μετάσχῃ τοῦδε τοῦ »πλούτου μέρος. Conf. v. 1145, ed. Hemsterh. οὐ γὰρ μέ»τειχες τὰς ἴσας πληγὰς ἐμοί· cum schol. ubi Hemster»husius in notis p. 438 a vero videtur aberrasse. Herod. »I, 204: οὐκ ἐλαχίστην μοίρην μετέχουσι ... IV, 145, »μοῖράν τε τιμέων μετέχοντες ... VI, 107, ὁκόσον δέ τί »μοι μέρος μετῆν, ὁ ὀδὼν μετέχει .... Hippocrat. de aer. »aq. locc. p. 22, §. XXV, ed. Cor. τῶν τε νοσευμάτων πάν»των μετέχειν μέρος ... Id. p. 114, §. CXXI, τῶν θερμῶν »πνευμάτων πλέον μέρος μετέχουσι ... Isocrat. Panegyr. »XXVIII, p. 60, ed. Mor. τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος με»τασχόντες .... Xen. Hier. II, 7, τούτου πλεῖστον μέρος »οἱ τύραννοι μετέχουσι. Cyrop. VII, 5, 54, πλεῖστόν σου »μέρος μεθέξομεν. Cf. II, 3, 6. Ob eandem causam *no»minativum* adjunctum habet Verbum μετεῖναι, v. c. Thucyd. »V, 47, τὸ ἴσον τῆς ἡγεμονίας μετεῖναι ἁπάσαις ταῖς πόλεσι.

»tome haec paucula excerpserit, malint imputare. Legitur enim in »editis: καὶ ποταμὸν φησιν ἐκ πέτρας ῥέοντα μέλι κ. τ. λ.« *WERFERUS.*

*) In impressis legitur ὀβόλους. Sed ferri quoque potest κοτύλας: neque enim de fluidis solum, sed etiam de siccis usurpatur ἡ κοτύλη: tu vid. Wurm de Ponderr. Rationn. cap. IX, §. 69, pag. 126 seq. coll. pag. 152 seq. De *oboli* ratione vid. ibidem cap. IV, §. 27.

»Xen. Cyrop. II, 3, 6, μετέσται τοσοῦτον μέρος . . . Add. »Eurip. Iphig. T. 1299 et Matth. Gr. Gramm. p. 484, qui »aliquot exempla supra a me laudata praecepit.« Add. Demosthen. Orat. pro Coron. pag, 312, et Heindorf. ad Plat. Sophist. pag. 338.

ἐκ πέτρας ῥέοντα μέλι] De structura verbi ῥεῖν vid. Himerium Orat. XIII, 7. p. 557, ὅτι καὶ τὴν γῆν λόγος ῥεῖν μὲν μέλι. Add. Exod. III, 8: εἰς τὴν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. Usum transitivum verbi ῥεῖν illustrat Wolf. ad Demosthen. Lept. p. 293. Aliam elegantiam activi usus in eodem verbo monstrat Scholiast. et Heindorf. ad Platonis Theaetet. p. 419. Nonnulla hanc in rem ipse disserui ad Plutarchi Alcibiad. pag. 179 seq.

Quae his continuo annexa fuere ab Hoeschelio: ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς, in Monacensi libro reapse leguntur. Abjecimus autem, probante Schweighaeusero, qui ad collationem hujus codicis cum ipso communicatam, haec allevit: »absunt haec a Photio, recte.«

Cap. XIV.

πολλὰ δὲ λέγει περὶ τῆς δικαιοσύνης — θανάτου καταφρονήσεως] Haec quidem verba, quae a Bavarico etiam codice absunt, aliunde huc adjecta, nec suo loco esse posita, magna mihi fit suspicio.

Βασιλέα] In Monac. 80: Βασιλέως (sic.)

ἐὰν τρίψας δῷς] Miror in Galaei editione expressum reperiri δῷ cum vel Stephaniana editio (ann. 1570) habeat δῷς.

ἐφ' ὧν — ἐθελήσῃ] Nota rursus defectum particulae ἄν, de quo supra ad cap. 6. In Hoescheliana est: ἐθελήσει. — Mox Monac. 30 recte habet κἂν μὲν ἐξείπῃ, ubi vulgo κᾷν cum jota subscripto.

προςτάσσεται ἀποκαρτερῆσαι] ἀποκαρτερεῖν est *mortem inedia sibi consciscere*. Vid. supra Persic. 5, et quae ibi laudavimus. Add. Ctesias apud Demetr. de Elocut. cap. 218 et

Plutarchi locos quosdam: Num. 21, Lycurg. 29, Artaxerx. 22, Pericl. 16 fin. Paul. Aemil. 37.

Quod rem ipsam attinet, referre huc possis, auctore Largerio, Antigonum Caryst. Hist. mirab. cap. 160: *Κτησίαν δὲ [λέγειν] τὴν ἐν Αἰθιοπίᾳ* *) *τὸ μὲν ὕδωρ ἔχειν ἐρυθρὸν, ὡςανεὶ κιννάβαρι· τοὺς δ' ἀπ' αὐτῆς πιόντας, παράφρονας γίγνεσθαι* - et ibi jure laudatus Sotion *Κτησίας δὲ ἐν Αἰθιοπίᾳ κρήνην ἱστορεῖ τῷ χρώματι κινναβάρει παραπλησίαν· τοὺς δὲ πίνοντας ἀπ' αὐτῆς, παραλλάττειν τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ τὰ κρυφίως πεπραγμένα ὁμολογεῖν.* Quo forsitan etiam Strabonis locus spectat XVI, p. 1125 B. *Κτησίαν δὲ τὸν Κνίδιον πηγὴν ἱστορεῖν ἐκδιδοῦσαν εἰς τὴν θάλατταν ἐρευθὲς καὶ μιλτῶδες ὕδωρ.* Plinius Hist. Nat. XXXI, 2, Tom. II, p. 547: »sed ibi in potando necessarius modus, ne lym»phatos agat, quod in Aethiopia accidere his, qui fonte rubro »biberint, *Ctesias* scribit.« Ubi quaedam excitat Harduinus. Diodorus Siculus II, 14 fin. ex Ctesiâ: *εἶναι γὰρ ἐν αὐτῇ* (scil. *Αἰθιοπίᾳ*) *φασι λίμνην τετράγωνον, τὴν μὲν περίμετρον ἔχουσαν ποδῶν ὡς ἑκατὸν ἑξήκοντα, — τὸ δ' ὕδωρ τῇ μὲν χρόᾳ παραπλήσιον κινναβάρει,* **) *τὴν δ' ὀσμὴν καθ' ὑπερβολὴν ἡδεῖαν, οὐκ*

---

*) Quaeri possit, utrum hic locus ad Indica reapse pertineat, cum Aethiopicum esse fontem dicat, an potius ad eam historiarum partem, ubi de Aethiopia Ctesias tractaverat. Nam in primis libris ubi de Semiramidis in Aethiopes expeditione exposuerat, res etiam Aethiopicas ab eo esse tractatas volunt. Conf. Heyne de fontt. Diodori Commentt. II, pag. LX, ed. Bipont. T. I. Ac sanequam hoc mihi credibile ex Diodori loco II, 14. Fragg. VIII, ubi vide. Nisi eadem hic obtinet nominum confusio, de qua plura ad cap. XXXII.

**) Loquitur etiam Aristoteles Auscultt. Mirabb. cap. 100 de fonte, qui cruore defluat, qui igitur et ipse aquam praebeat rubri coloris. At similes aquas hodieque exstare annotat Beckmann. p. 203, qui aquam ochra martiali tinctam et sulphure s. sulphuris hepate commixtam fabulae originem dedisse suspicatur. Praeterea quoquo lacus esse, quorum aqua subinde rubescat, materia quadam vegetabili subtili.

ἀνόμοιον οἴνῳ παλαιῷ· δύναμιν δ' ἔχειν παράδοξον· τὸν γὰρ πίοντα φασὶν εἰς μανίαν ἐμπίπτειν, καὶ πάνθ' ἃ πρότερον διέλαθεν ἁμαρτήσας, ἑαυτοῦ κατηγορεῖν: ubi Wesselingius praeter alia seite Ovidii meminit Metamorph. XV, 319.

Confer sis denique Plin. H. N. II, 103, sect. 106, pag. 121: »Lyncestis aqua, quae vocatur acidula, vini modo »temulentos facit.« Quos tamen loeos post vidi magnam partem jam fuisse allatos a V. D. Beckmann. ad Antigoni l. l. p. 205 seq. Causam hujus rei repetiisse putat ab aere fixo, qui quibusdam in fontibus insit, talemque habeat vim, quae interdum mero sit similis, ebrietatemque exeitet. Idem denique Antigonus Carystius cap. 180, pag. 222, Theopompo auetore tradit apud Lyneestas in Epiro aquam esse quandam aeidam; quam qui biberint, altercari, haud secus ac si vinum sumsissent.

Cap. XV.

ὅτι φησὶν ὡς Ἰνδῶν οὐδεὶς κ. τ. λ.] In Monacensi libro legimus: φασὶ γὰρ ὅτι ἐν Ἰνδίᾳ οὐδείς ποτε ἀῤῥωστῇ ἢ κεφαλαλγῇ· ἢ ἕτερα τις νόσος ἐπισκήπτει αὐτοῖς. Ubi Werferus: »Leg. φησὶ γὰρ ..... ἀῤῥωστεῖ ἢ κεφαλαλγεῖ .....« Pro ὅτι φησὶν ὡς Ἰνδῶν D. H. ὅτι φησὶ τῶν Ἰνδῶν. Pro ἕλκονται al. ἕλκος et pro ἴσχει al. ἔχει, quo spectat Fischeri nota ad Welleri Grammatt. III, a, pag. 97, hanc verbi formam (ἴσχω) librarios recentiores saepenumero in communem (ἔχω) mutavisse. Est enim ἴσχει vetustior forma, quam Ionibus atque Doribus vindicant; vid. l. l. Etiam Arrianus auetor est Ind. XV, §. 12, paueos in India morbos grassari; quos tamen ipsos accuratius non definit. Quae in universum pro veris habenda esse, accuratiori et copiosiori disputatione ostendit Wahlius, Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 135 seqq. Cum enim universa India propter coeli temperiem victusque rationem simplicem incolarum haud sit obnoxia gravibus morbis, qui multis afferant mortem, sunt tamen

praecipue septentrionales terrae Indicae partes, (de quibus ipsis prae caeteris Ctesiam loqui saepius monuimus) ubi incolae mira gaudeant valetudine, summamque ad senectutem perveniant. Profert mira hanc in rem exempla haud pauca Wahlius l. l. pag. 160 seq., cum e veteribus (quibus semper fuerunt Indi *μακρόβιοι* *), tum adeo e recentioribus; quibus, quae Ctesias tradiderit, vera rectaque evincuntur. Vid. Plinius H. Nat. XVII, 2, pag. 374 Hard. » Onesicritus, quibus » locis Indiae umbrae non sint, corpora hominum cubitorum » quinûm, et binorum palmorum exsistere, et vivere annos » centum triginta, nec senescere, sed ut medio aevo, mori. » Crates Pergamenus Indos, qui centenos annos excedant, » Gymnetas appellat, non pauci Macrobios. *Ctesias* gentem » ex his, quae appellatur Pandore, in convallibus sitam, » *annos ducenos vivere*, in juventa candido capillo, qui in » senectute nigrescat. « Palladius quoque de Brachmann. pag. 3, de Macrobiis in Taprobane insula loquitur, qui *centum quinquaginta* annos vivunt.

Caeterum in hisce mythici quid inesse volunt. Namque his ac similibus alludi ad auream hominum aetatem, cujus notiones, per totum fere antiquum orbem dispersae, ab Indis utique sint profectae, latiusque deinceps perlatae. Ad quas ipsa annumeranda esse, quae de nimia priscorum hominum aetate apud Hebraeos, Indos, alios legimus; vid. Hartmann Aufklärungen über Asien I, p. 309.

Cap. XVI.

ἔστιν ὄφις σπιθαμιαῖος κ. τ. λ.] De forma *σπιθαμιαῖος* conf. ad cap. 7. Dixerunt autem lubentius Graeci scriptores *σπιθαμιαῖος* quam *σπιθαμαῖος*, ut bene notavit Lobeck. ad Phrynich. pag. 544, 7. - Rursus haec in compendium egit

*) Vid. Luciani Macrobii §. 4, ibique Reizii Not. pag. 461, Tom. VIII, ed. Bipont.

librarius Codicis Monacensis: ἔστι δὲ ὄφις κἀκεῖ σπιθαμιαῖος πορφυρὸς οὐδ ὅλως ἔχων ὀδόντας· οὗτος κρεμμάμενος ἀπὸ τῆς οὐρᾶς, ἀποῤῥεῖ φάρμακον· διδόμενον δὲ ὅσον σήσαμον, αὐτίκα φθείρει. In quibus πορφυροῦς et κρεμάμενος scribendum jusserat Werferus. Caeterum nescio an huc pertineant, quae Megasthenes apud Aelianum, Nat. An. XVI, 41, memoriae prodidit: — γίνεσθαι δὲ καὶ ὄφεις αὐτόθι (sc. in India) καὶ τούτους πτηνούς· ἐπιφοιτᾷν δὲ οὐ μεθ' ἡμέραν, ἀλλὰ νύκτωρ, καὶ ἀφιέναι ἐξ αὐτῶν οὖρον, ὅπερ οὖν ἐὰν κατά τινος ἀποστάξῃ σώματος, σῆψιν ἐργάζεται παραχρῆμα. Atque statim proximo capite Aelianus e *Ctesiâ* ipso tradit, circa Persicam quandam urbem, Sittacen nomine, in Argade flumine serpentes reperiri nigros, excepto capite, quod albissimum sit; quatuor cubitorum longitudine eosdem esse; et qui ab iisdem in aquâ natantibus morderentur, eos interimi. *) Est alius quoque ejusdem Megasthenis locus apud Strabonem, XV. p. 1029 A. ἀλλαχοῦ δὲ διπήχεις ὄφεις ὑμενοπτέρους, ὥσπερ αἱ νυκτερίδες· καὶ τούτους δὲ νύκτωρ πέτεσθαι, σταλαγμοὺς ἀφιέντας οὔρων, τοὺς δὲ ἱδρώτων, διασήποντας τὸν χρῶτα τοῦ μὴ φυλαξαμένου. Qui tamen proxime huc facit, est Aeliani locus N. An. IV, 36, procul dubio e *Ctesia* desumtus, unde et Phile de Anim. Propriet. 66, pag. 230, sua mutuatus est.

οὗτος δάκνει μὲν οὔ] Eadem apud Aelianum (et Phil.) sunt servata, qui *morsu* istorum serpentium homines laedi negat. At nullum esse serpentem, qui dentibus ac mordendi facnltate careat, nunc quidem satis pro comperto habemus.

ὅσον σήσαμον] in Hoesch. σίσαμον. Idem vitium in Cap. XVII fine recurrit. Monac. lib. 30 recte σήσαμον.

ὃ ζῶντος ἔῤῥευσεν] Sic quoque mox ἀποῤῥεύσαντος. Notanda aoristi forma; cujus quaedam exempla attulit Fischer. ad Weller. III, a, pag. 166. Sed Attici ipsi oratores et historici nunquam hac formâ usi esse videntur, quae apud

*) Attulimus locum supra Persicc. Fragment. Nro. 15.

seriores scriptores, tum apud eos, qui negligentius scribant, tum apud eos, qui totos se ad Atticorum exempla finxerunt, frequentissima occurrit. Vid. accurate disserentem Lobeck. ad Phrynich. pag. 739. Sic, ut hoc utar, *ἔῤῥευσεν* apud Phil. de Animal. Propriet. 66 vs. 33.

μόλις διόλλυσι] Monac. lib. 30, *διόλλυσιν*.

Cap. XVII.

καὶ ὄρνεον φησὶν, ἐπικαλούμενον δίκαιρον, κ. τ. λ.] Haec quidem ita Liber Monacensis: *ἔστι δὲ κἀκεῖ ὄρνεον μικρὸν καλούμενον δίκαιρον· τοῦτο κάτω ῥύσσει τὸν ἀπόπατον αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ· εὑρισκόμενον δὲ ἂν ποθῇ ὅσον σήσαμον, ὕπνος ἐπιλαμβάνει· καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου τελευτᾷ·* ubi Werferus: »Leg. *τοῦτο κατορύσσει* ex editis. Mox correxi *Cod.* lectio»nem *τελευτᾷ.*« Monac. Lib. 30, habet *δίκαιον* mendose pro *δίκαιρον*.

ὅπερ Ἑλληνιστὶ δίκαιον σημαίνει] Vid. Tychsen. ad Heerenii Ideen etc. I, 1, pag. 612. Comparat ille Persicum *Di-kar* i. e. *bonum faciens*, *benevolus;* der *gutthätige;* quatenus scilicet ista avis stercus suum mortiferum curiose confodiat. At Indicum esse vocabulum, ut Relandus vult, verisimilius et illi et ipsi mihi videtur. Copiosius caeterum eadem apud Aelianum Nat. Animal. IV, 41, leguntur, qui, quamvis Ctesiae nullam mentionem fecerit, vix dubium, quin ex Ctesia haec ut plura alia depromserit. Ex Aeliano, quamvis in pauculis quibusdam divertens, rursus descripsit Phile de Animal. Propriet. 32, pag. 129 seq. Ita autem Aelianus l. l. *Ἔθος ὀρνίθων Ἰνδικῶν βραχυτάτων καὶ τοῦτο εἴη ἄν· ἐν δὲ τοῖς πάγοις τοῖς ὑψηλοῖς νεοττεύει, καὶ ταῖς πέτραις ταῖς καλουμέναις λιτταῖς· καὶ ἔστι τὸ μέγεθος τὰ ὀρνίφια, ὅσονπερ ᾠὸν πέρδικος· σανδαράκην δέ μοι νόει τὴν χρόαν αὐτῶν· καὶ Ἰνδοὶ μὲν αὐτὸ φωνῇ τῇ σφετέρᾳ δίκαιρον φιλοῦσιν ὀνομάζειν· Ἕλληνες δὲ, ὡς ἀκούω, δίκαιον. Τούτου τὸ ἀποπάτημα εἴ τις λάβοι ὅσον κέγχρου μέγεθος, λυθὲν ἐν τῷ πόματι, εἶτα*

εἰς ἑσπέραν ἀπέθανεν. Ἔοικε δὴ ὁ θάνατος ὕπνῳ, καὶ μάλα γε ἡδεῖ καὶ ἀνωδύνῳ καὶ οἷον οἱ ποιηταὶ τὸν λυσιμελῆ φιλοῦσιν ὀνομάζειν ἢ τὸν ἀβληχρόν· εἴη γὰρ ἂν καὶ οὗτος ὀδύνης ἐλεύθερος καὶ τοῖς δεομένοις διὰ ταῦτα ἥδιστος· σπουδὴν δὲ ἄρα τὴν ἀνωτάτω τίθενται Ἰνδοὶ εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, κακῶν γὰρ αὐτὸ ἐπίληθον ἡγοῦνται τῷ ὄντι· καὶ οὖν καὶ ἐν τοῖς δώροις τοῖς μέγα τιμίοις τῷ Περσῶν βασιλεῖ ὁ Ἰνδῶν πέμπει καὶ τοῦτο· ὁ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προτιμᾷ λαβὼν καὶ ἀποθησαυρίζει, κακῶν ἀνιάτων ἀντίπαλόν τε καὶ ἀμυντήριον, εἰ ἀνάγκη καταλάβοι· οὐκοῦν οὐδὲ ἔχει τις ἐν Πέρσαις αὐτὸ ἄλλος, ὅτι μὴ βασιλεύς τε αὐτὸς καὶ μήτηρ ἡ βασιλέως — καὶ Ἰνδοὺς κτήσασθαί φασιν εὐτυχήσαντας αὐτο, ὡς τῆς φρουρᾶς ἐνταυθοῖ ἀπολυθῆναι ὅταν ἐθέλωσιν.

ἂν ποθῇ] Est aoristi passivi forma verbi *πίνειν*, quae praeter alios Dioscoridi et libris sacris frequentatur. Vid. Fischer. ad Weller. Obss. III, a. pag. 156, 157. — Pro *σησάμου* in Hoesch. *σισάμου*. At Monac. Lib. 30, recte *σησάμου*.

ὕπνος ἐπιλαμβάνει] scil. *τὸν πιόντα*. Qualis ellipsis haud infrequens in verbo *ἐπιλαμβάνω* et cognato *καταλαμβάνω* - De significatione conf. Gottleber. ad Thucydid. II, 51. Add. ibid. IV, 96; de *καταλαμβάνειν* Irmisch. ad Herodian. I, pag. 811 seq.

Cap. XVIII.

καὶ ξύλον ἐστὶ πάρηβον καλούμενον κ. τ. λ.] Haec solito accuratius Liber Monacensis: »ἔστι δὲ καὶ ξύλον ἐν Ἰνδίᾳ καλούμενον παρήβον, (leg. πάρηβον) ὅμοιον ἐλαίας· ποιεῖ ῥίζας ιε· οὔτ' ἄνθος φέρει οὔτε καρπόν· μία γὰρ ἐκ τῶν ῥιζῶν τούτου ὅσον δάκτυλον *) λαμβανομένη, οὗ ἂν προςαχθῇ πάντα ἕλκει πρὸς ἑαυτήν· χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, ἄρνας,

*) »Scr. ὅσον δάκτυλος· In editis legitur: ὅσον σπιθαμή...« W.

βόας καὶ τὰ λοιπά. Καίτοι *) δὲ ἐαν βάλῃς ἐξ αὐτῆς τῆς ῥίζης εἰς ὕδωρ, πήξεις αὐτῷ ὡς γάλα· ὁμοίως καὶ οἶνον καὶ ἕξεις τῇ χειρὶ ὥσπερ κηρόν· τῇ δὲ ἑτέρᾳ διαχεῖται. * Ad verba ὅμοιον ἐλαίας haec adscripserat Werferus: »ὅμοιον ἐλαίας, »sicuti paullo infra: κυνὸς κεφαλὴν ὁμοίαν et ὅμοιοι κυνῶν. »Genitivum attendas nomini ὅμοιος conjunctum, veluti etiam »ap. Tzetz. Exeg. in Jl. p. 13, 9. ed. Herm. ἴσοι καὶ ὅμοιοι »τούτων γεγόνασι.... Simili structura usus videtur ipse »Ctesias Indd. p. 149, lin. a fin. 8, [cap. 20]: ὀδόντας δὲ »μείζους ἔχουσι κυνὸς καὶ τοὺς ὄνυχας ὁμοίως κυνῶν, μα»κροτέρους δὲ καὶ στρογγυλοτέρους. Sed haud dubie hic locus »ita debet refingi: καὶ τοὺς ὄνυχας ὁμοίως κυνῶν, μακροτέρους »τε καὶ στρογγυλωτέρους... **) et ungues similiter *cani»bus* et *longiores* et *rotundiores*.« De structura vocis ὅμοιος monuit quoque Matthiae Gramm. Gr. §. 386, 5, pag. 518, cui adjice Schaefer. Melett. I, pag. 134.

Affert autem ex hoc loco eadem Apollon. Dyscol. Hist. Mirabb. cap. 17, pag. 21, Meurs., apud quem tamen perperam exstabat παρόβον. Atque etiam Hesychius s. v. Tom. II, pag. 879 Alb. quaedam praestat, pro Indis tamen Cretenses exhibens. Ita enim hicce: παρῆβον, παρὰ Κρησὶ ξύλον τι. Vocabuli rationem enucleare studuit Tychsen l. l. pag. 613 seq. Neque vero illa satis certa ac firma, ut ipse profitetur, afferens *bar — aver*, id quod sit: *onus trahens* s. *vehens*.

Equidem, quoniam tot radices hujus arboris Ctesias memorat, primum de *Fico Indica* sive *Fico Bengalensi* cogitabam, cujus radices tam multas numero, tamque multi-

*) »Leg. fortasse: καί τι δὲ ἐὰν βάλῃς ἐξ αὐτῆς τῆς ῥίζης εἰς »ὕδωρ, πήξεις αὐτό.... In fine quod in editis legitur, praestare »videtur, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ sc. ἡμέρᾳ . . .« W.

**) At in antiquissima Herodoti editione Stephaniana jam ita expressum video.

farias extensasque esse constat. Vid. Wahl. Erdbesch. p. 786 seq. Ad quam tamen reliqua, quae isti arbori ejusdemque radici Ctesias tribuit, vix quadrant. Quod in fine subjicitur, dari istam radicem coeliacis sive alvinis remedii loco, id ipsum me admovit, ut eam arborem, quam vulgo *Keyaves, Goyava,* s. *Guava*, vocant, *Pisidium pyriferum et pomiferum* Linnaei hic intelligendam esse suspicarer. Nam radix hujus arboris adstringendi vim habet, maximique habetur ab incolis, qua contra alvi profusionem utantur; vid. Wahl. l. l. pag. 797, 789. Sed haud dissimulo, reliqua nec ipsa cum ista arbore convenire. Hinc etiam fuere, qui mythica vel potius tesseraria ratione haec explicanda esse censerent. Quas enim miras Indiae arbores et hic et alibi Ctesias memoret, pertinere ea ad similes narrationes, quae sacra scriptura continentur de cognitionis arbore aliisque similibus, quibus aurea hominum actas in paradiso viventium depingatur, memoriaque hujus vitae oculis quasi obmoveatur. Conf. Hasse Entdeckung. im Felde der ältesten Erd- und Menschen-Gesch. p. 166. Hartmann Aufklärungg. über Asien. I, p. 309. Ac sanequam tota fere antiquitas hujuscemodi arbores mirificas bene cognovit. Vid. l. l.

οὐ ἂν προςαχθῇ - ἅπαντα] Structura haud infrequens optimis scriptoribus; de qua vid. Matthiae Gramm. Gr. §. 475 et qui hunc descripsit, Ast. ad Plat. Rempubl. pag. 594. Add. Heindorf. ad Protag. pag. 593 et Stallbaum. ad Plat. Phileb. pag. 138. - Pro *ἅπαντα* in Hoesch. *πάντα*, ibidemque *καὶ* antc *ὕδωρ* uncis inclusum.

πῆξαι ὅσον χόα] Vix me abstinui, quin corrigerem *χοᾶ* a *χοεύς congius;* ut Piersonus docuit ad Moerid. pag. 412. Nam *χόα* descendere volunt a *χοῦς*, a quo eodem et *χοός* et *χοΐ*, tamen anologia vel *χοῦν* vel *χοᾶ* in accusativo postulabat, ut magna fiat suspicio, scripturam *χόα*, ubicunque occurrit, vitii habere indicia. Vid. Buttmanni Gramm. Gr. maj. pag. 241. Philemon. Grammatt. pag. 204 Osann.

καὶ ἕξεις τῇ χειρὶ αὐτόν] Sic H. St. Antea D. H. *αὐτό.*

Cap. XIX.

ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς διαῤῥέων διὰ τῆς Ἰνδικῆς κ. τ. λ.] Nimis breviter haec contraxit liber Monacens. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς οὐ μέγας κἀκεῖ, καὶ οὗτος τοῦ ἐνιαυτοῦ μῆνα ἕνα δηλονότι τὸν αὔγουστον ὅλον ἤλεκτρον καταρεῖ· σφόδρα πολὺ καὶ παχεῖ. Ad quae extrema ita *Werferus:* »Hunc pannum »adsutum edita ignorant. Sequentia ita scribenda: ἤλεκτρον »καταῤῥεῖ σφόδρα πολὺ καὶ παχύ.« Spectat huc Plinii locus H. Nat. XXXVII, 2, c. fin. sect. XI, pag. 770 Hard., quem infra in fragmm. exhibebimus; qui tamen pro Hyparcho, aliud fluminis affert nomen *Hypobarum*. Contendit Tychsen l. l. pag. 613 Persicum *Averchusch* i. e. *bona afferens;* vel, quod idem significat: *berchusch*. Contra Relandus comparaverat *Av-perch* i. c. *aqua utilissima*. Hassius l. l. pag. 191, qui Paradisum et omnis vitae humanae initia in regionibus septentrionalibus, Borussiae praesertim, ubi electrum capiatur, fuisse statuit, etiam *Hypobarum* *) Ctesiae, (quod flumen a nemine esse cognitum) esse vult *Hyperboreum*, i. e. *mare Scythicum*, s. die *Ostsee*, quem veteres non pro mari, sed ut Oceanum, pro flumine tunc temporis ducebant.

φησὶ γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι δένδρα εἶναι] Correxi sponte φησὶ sc. ὁ Κτησίας. Vulgo φασί. Paulo ante D. H. πάντα [τὰ] ἀγαθά. Et deest τὰ in Monac. 30.

ἡ πίτυς] Al. πίττη.

ὥσπερ ἀμυγδαλῆ] ἀμυγδαλῆ scribunt, cum arboris ipsius nomen, ἀμυγδάλη, cum fructus indicetur. Vid. Sallier. ad Moerid. pag. 10 ibiq. laud. Ammonium de differ. Vocc. pag. 12. Lobeck. ad Phrynich. pag. 78. Conf. etiam Andreae Senftlebi Nuces Saturnalitiae (Lips. 1641) cap. III, pag. 19 seq. Schneider. Index ad Theophrast. s. v. pag. 301. — De *Gummi*, ex amygdalis capto, conf. Plin. H. N. XIII, 11 init. sect. 20, ibiq.

---

*) At fugisse videtur Hassium, quod vel nomen ipsum *Hypobari*, quo praecipue nititur, mendosum esse verisimillimum est.

laud. Dioscor. I, 176. Eundemque Plinium XXXVII, 3 sect. 11, pag. 770 seq. Hard., consule de resina, quae pinis defluit. Vide tamen praecipue Theophrast. Hist. Plant. IX, 1, 2 et 5 ibiq. Schneider. — De *πίτυς* cf. locos ab eodem Schneidero collatos in Indic. ad Theophrast. s. v. pag. 481.

ὄνομά ἐστι Ἰνδιστὶ σιπταχόρα] Optime respondet Persico vocabulo *Schifteh-chor* i. e. *suave esu;* ut bene ostendit Tychsen l. l. p. 613, probante Wahlio, Erdbeschreib. pag. 769, contra Relandum, qui lectionem pravam *σιπαχόρα* sequi maluerat, in qua caeterum idem sensus insit. Qui idem Wahlius l. l. ingeniose Siptachoram pertinere putat ad palmarum ferarum genus quoddam, resinam desudans, cui nomen sit *Borassus*, apud Arabes Persasve *Doum;* qualem esse *palmam sylvestrem bdelliferam* a Kaempfero (Amoen. exot. Fasc. IV, Relat. II, 668) indicatam. Paucissima inde adscribam: »Vulgus in Perside et Arabia agresti familiae annumerat arborem suam bdelliferam, cujus Gummi apud myropolas utriusque regionis prostat venale, ex fructuum decocto, quod perhibent, inspissatum, coloris rufi, pellucidum et sincerum.« Mythicam arborem Siptachoram esse vult Hasse l. l. pag. 166, 191.

σιπταχόρα] Ita H. Steph. D. H. *σιπαχόρα*, al. *σιπταχώρα*. Recurrit lectionis varietas cap. XXII.

κἀκεῖθεν οἱ Ἰνδοὶ συλλέγουσι τὸ ἤλεκτρον] Wahlium igitur si audias, haud verum electrum intelligendum, sed potius resina quaedam alia odorifera, arboribus defluens; qualem etiam alia quaedam Bactriana arbor, cui nomen Bdellium, demittit, auctore Plinio Hist. Nat. XII, 19 *), quam tamen non unam eandemque cum Ctesiae arbore esse, censet Wahlius. Esse potius Myrrhae speciem. Adscribam tamen Plinii locum, qui mihi haud parvi momenti ad istam rem dijudicandam esse videtur, lib. XII, cap. IX, sect. 19, pag. 660 Hard. »Vicina est Bactriana, in qua *bdellium* nominatissi-

*) Bdellii ferax est India, observante Arriano in Periplo p. 21, 22.

mum. Arbor nigra est, magnitudine oleae, folio roboris, fructu caprifici naturaque. Gummi alii brochon appellant, alii malacham, alii maldacon. Nigrum vero et in offas convolutum, hadrobolon. Esse autem debet *translucidum*, simile cerae, odoratum, et cum fricatur, pingue, gustu amarum citra acorem. In sacris vino perfusum, odoratius. Nascitur et in Arabia *India*que et Media, ac Babylone. — *Adulteratur amygdala nuce* etc.«

Quum autem verum electrum in India non reperiatur, sed solum in Borussiae oris (ubi paradisum fuisse quidam autumat), et has Ctesianas narrationes, de Electro, deque Siptachora, alia id genus non ad Indiam ipsam spectare contendit Hasse l. l. pag. 191, sed potius ad universas de paradiso aureaque aetate famas, per totam antiquitatem celebratas. Quod vero Ctesias in India haecce collocavit, vel errasse illum, vel hancce Indiam septentrionalem intellexisse, quae eadem atque Scythica terra atque Hyberborea sit cogitanda. Pertinere certe talia ad septentrionales Borussiae fines orasque. Haec ille. Viderint peritiores.

ἔχειν δὲ τὰς ῥῶγας ὥσπερ κάρυα τὰ Ποντικά] Vide sis Plinium Hist. Nat. XV, 22, sect. 24, p. 749.. »Caeteris quid- »quid est, solidum est, ut in avellanis, et ipso nucum genere, »quas antea Abellinas patrio nomine appellabant. In Asiam »Graeciamque e Ponto venere et ideo Ponticae nuces vocan- »tur.« Plurima de nucibus Ponticis apud Salmasium leguntur, Exercitt. Plinn. pag. 601 seqq. Conf. etiam Schneider. ad Theophrast. Hist. Plant. III, 15, §. 2, pag. 235. Conf. etiam Senftlebi Nucc. Saturnn. cap. IV, pag. 25 seq. De voce *ῥώξ*, (*acinus*) quae quidem forma Jonum potius fuisse videtur, cum Attici dixerint *ῥάξ*, larga, uti assolet, manu exempla dat, nec hoc loco omisso Lobeck. ad Phrynich. pag. 75, 76. Dicitur vero *ῥάξ* non tantum de uvae, sed et de aliarum plantarum acinis et granis. Conf. Niclas ad Geopon. IV, 14, pag. 299.

Pro *ἔχειν* in Monacens. 30 est *ἔχει*.

ἐν τοῖςδε τοῖς ὄρεσι φησὶν (Monac. 30 φασὶν, malc) ἀνθρώπους βιοτεύειν κ. τ. λ.] Haec ita leguntur in libro Monacensi: ἐν ἐκείνοις τοῖς ὄρεσι εἰσὶν ἄνθρωποι, κυνὸς κεφαλὴν ὁμοίαν ἔχοντες· καὶ οὐ διαλέγονται φωνὴν ἀλλ' ὠρύονται ὡς κύνες· καὶ τοὺς ὀδόντας καὶ οὐρὰς*) καὶ τοὺς πόδας ὅμοιοι κυνῶν· ἡ ἔσθησις γὰρ αὐτῶν κρέη ὠμά**). Ubi *Werferus:* »Longe aliter in editis: ἐσθῆτας δὲ φοροῦσιν ἐκ τῶν »ἀγρίων θηρίων. In κρέη pro κρέα Jonismi *recentioris* ve»stigium resedisse arbitror. Ut enim a βρέτας descendit βρέ»τη, ita a κρέας, κρέη. Similiter Jonicum ὄρεα exstat p. 152 »lin. a fin. 24. Hoc ipsum κρέη in Excerpt. Cod. *Bav.* circa »fin.« Pro στρογγυλωτέρους D. H. στρογγυλοτέρους et in sequentibus: Ἰνδοὶ οἷς [καὶ] ἐπιμίγνυνται. In Vatic. Cod. καὶ μίγνυνται.

Retulit eandem narrationem ex Ctesiâ Aelianus Nat. Animal. IV, 46, et ex eo iterum Phile de Animall. Propriet. 42, pag. 171 seq. Cynocephalos ***) tanquam bestias, e simiarum genere quoque memorat Herodotus in regionibus Libycis IV, 191, itemque Diodorus III, 34, qui addit, videri illos, corpus si spectas, hominum deformium instar esse, vocemque mussitatione tantum exprimere. Add. Augustin. de Civit. Dei XVI, 8, pag. 422 et praecipue Aristotel. Hist. Animal. II, 8, pag. 783, [II, 5, §. 1 Schneid.] Strabo lib. XVII, p. 812, p. 583 seq. Tzsch. et Winkelmann. Hist. Art. Vol. I, p. 324 ed.

---

*) »Desunt Phot. qui ὄνυχας male pro οὐρὰς. Habet autem Phot. pag. 152 extr.« *Schweighaeuserus.*

**) »Pro his habet Photius l. 48 ἐσθῆτας δὲ φοροῦσιν ἐκ τῶν »ἀγρίων θηρίων. Recte vero Mss. nempe ἔσθησις *alimentum,* quem»admodum etiam notavit Schneiderus ex his Ctesiae Indicis.« *Idem.*

***) *Cynocephalos* distinguendos a *Cynamolgis,* de quibus, eodem Ctesiâ auctore Aelianus Nat. An. XVI, 31; atque etiam Diodorus III, 30 et Strabo XVI, p. 1116 D. vix erit, quod moneam, quos utrosque confusos esse vult Largerius a Polluce Onomast. V, 41, p. 497.

noviss. quos attulerunt et Larger. ad h. l. et Creuzerus Commentt. Herodott. pag. 355 not. Gentem latrantem in India inveniri quoque tradit Philostratus V. Ap. VI, 1, p. 229. Tanquam bestias commemorat Cynocephalos Arrianus in Peripl. p. 29. Atque eosdem Cynocephalos a Philostrato Olearius intelligi putat, de Indis loquente, qui sub terra in autris [ex Nostri §. 23] habiteut; V. Apoll. III, 45, p. 133. His locis et fuerunt et sunt, qui, quae Ctesias enarret, ad bestiarum genus, simiarum fortasse referant, neque de hominibus ipsis eundem esse locutum arbitrentur. A quorum tamen sententia ita discedit Heerenius, Ideen I, 2, pag. 689, ut Cynocephalos Ctesiae pro hominibus, iisque infimae conditionis, quos vulgo *Paria's* vocitent, habeat. Atque post illum exortus est Malte-Brun, Nouvelles Annales pag. 356 seq., qui de humano genere Ctesiam loqui manifestum esse putat, licet aliis locis Cynocephali simiarum genus denotareut. Quod quidem haud denegaverim, modo statuas, fabularum quid huic narrationi esse admixtum. Venit enim in mentem belli istius, cujus frequens mentio in antiquissimis Indorum libris sacris, quod Rama gesserit cum *simiarum populo* in insula Ceylan; venit in mentem pontis istius, quo per simias insula illa terrae continenti juncta fuerit *). Negros istos fuisse censet Malte-Brun, qui antiquo admodum aevo non solum insulas Oceaui tenuerint, sed interiorem quoque peninsulae Indiae ipsius partem ad montes, et Indi usque fontes incoluerint. Appellat istos »des nègres oceaniques, Haraforas, s. Alphuriens de Borneo.«

ἀλλ' ὠρύονται ὥσπερ κύνες] Sic mox ὠρυγή, ubi D. Hoeschelius: »ὠρυγή etiam Plutarcho idem, quod ὑλακή Luciano; ut ὤρυσμαι i. q. ὑλακτέω Luciano, Xyphilino, Theocr. Idyll. 2.« Hesychius II, pag. 1596 ὠρύεσθαι κλαίειν· τάττεται δὲ ἐπὶ κυνῶν· et p. 1597 ὠρυομένων· κραζόντων· κυρίως

*) Vid. tabulam, apud Creuzerum, Mytholog. Tab. XXVIII et Creuzerum ipsum Tom. I, pag. 606 seqq. 612.

δὲ ἐπὶ λιμῷ κλαιόντων λύκων, ἢ λεόντων, ἢ κυνῶν. Idem l. l. ὠρύεται· ὑλακτεῖ: et ὠρυγή· φωνή, θόρυβος· κυρίως δὲ ἡ τῶν κυνῶν φωνή, et II, pag. 1597 ὠρυόμενος· βρυχόμενος, ὑλακτῶν. Ammonius et Zenodotus (pag. 144 et Animadvss. p. 231) lupis tantum tribuunt ὠρύεσθαι. At vid. Creuzer. Melett. I, pag. 12: κυρίως δὲ καὶ ἡ τῶν κυνῶν φωνὴ ὠρυγή. Quae ipsa exemplis comprobavit Bochart. Hierozoic. lib. II, cap. 2. pag. 730. Ac latius deinde accipitur de rugitu atque ululatu omnium fere ferarum, luporum, leonum, aliorum; ut monstrant exempla collecta a Wetsten. ad N. T. II, p. 697. Bion. Id. I, 18.

καὶ οἱ ἄλλοι] conf. Phil. p. 217. D. H. — Paulo ante Werferus (vid. supra ad cap. 18) scribi maluerat: μακροτέρους τε καὶ στρ. quod probo.

καλύστριοι] Varie se torquet in explicando vocabulo Tychsen. l. l. pag. 614. Relandus attulerat: *Calla Schikari* i. e. *caput caninum*; unde Ctesiam scripsisse credit καλίσκαροι, quod librarii perperam in καλύστριοι commutaverint. In qua tamen ipsa interpretatione quaedam insunt minus firma certaque. — A D. Hoeschelio olim talia fuere adscripta: »Ψεῦδος αὐτὸ φησὶν ὁ Φιλόστρατος *Max. Marg.* »ἡ ἔσθησις αὐτῶν κρέη ὠμὰ B. L. Cynocephalos inter anima»lia numerat Diod. Sicul. III, culta in Aegypto, Lucianus.« Hinc igitur verba ἡ γὰρ ἔσθησις ὠ. κρ. ὠ. in textum recepit Hoesch., quae tamen malui collocare post καὶ ἄλλοι.

Cap. XXI.

παρὰ δὲ τὰς πηγὰς τούτου τοῦ ποταμοῦ] Spectat ad Hyparchum fluvium, de quo cap. XIX; ut magna mihi oboriatur suspicio, totum cap. XX male huc intra cap. XIX et XXI irrepsisse, cum propria istius sedes post cap. XXI demum fuerit. Nam cap. XXII statim de Cynocephalis auctor pergit.

In libro Monacensi ita scriptum reperias: ἔστι γὰρ κα-

κεῖ ἄνθος ἐξ οὗ βάπτεται πορφυρᾶ ἱμάτια *) οἷα ἐν ἄλλῳ κόσμῳ οὐχ εὕρηται ἡ τοιαύτη βαφή. Κἀκεῖ γοῦν ἐν τοῖς δένδροις ἐκείνοις εὑρίσκονται σκώλυκες ὅσον κάνθαρος· καὶ ταῦτα τρίβουσιν οἱ Ἰνδοὶ καὶ βάπτουσιν ἱμάτια φοίνικα καὶ πάνυ ὡραῖα. Quibus bina adnotaverat Wefserus: »Leg. πορφυρᾶ »ἱμάτια οἷα ἐν ἄλλῳ κ. οὐχ. ε. ἡ τοιαύτη βαφή i. e. »βάπτεται πορφυρᾶ ἱμάτια τοιαύτην βαφήν, οἷα κ. τ. λ. — »Mox scrib. σκώληκες. Conf. Edd. Excerptt. p. 152, lin. 10. »Mox leg. ἱμάτια φοινικᾶ sive φοινικά. Exstat enim etiam »adjectivum φοινικός, ή, όν, de quo mihi videtur injuriâ ad»dubitari: Xen. Agesil. II, 7. ἅπαντα δὲ φοινικὰ φαίνεσθαι »ibique Zeune. Carmen Anonymi in *Mariam* ap. Creuz. Com»ment. in Plotin. p. 226, a me in Cod. *Darmstad.* detectum: »Vers. 5. τὴν φοινικὴν φοροῦσα τῶν παθῶν χρόαν. Ut »φοινίκεος, φοινικός sic dicitur etiam διπλόος, διπλὸς, ἁπλόος »et ἁπλὸς, δορυξὸς, δορυξόος, quibus de formis conf. Schaef. »Praef. Schol. Apoll. Rh. pag. XV.«

ἔστι πεφυκὸς ἄνθος πορφυροῦν] hic flos, sequentia si spectes, haud scis an unus idemque fuerit atque Siptachora §. 19. Ita enim sequitur: ὅτι αὐτόθι ἐστὶ γινόμενα θηρία κ. τ. λ. et γίνεται ταῦτα ἐπὶ τῶν δένδρων τῶν τὸ ἤλεκτρον φερόντων. Quibuscum consentit Aelian. N. An. IV, 46 et Phile de Animall. Propriett. 43, pag. 172 seq. Atque hactenus recte, uti videtur, Wahlius Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 769, quod hancce arborem Coccum esse negat; quam eandem si omnino Indis veteribus incognitam, recentiore demum aetate foris advectam esse vult, vix me habebit assentientem. Nam in Ctesiae loco vel ipsius Ctesiae incuria, vel quod verisimilius, epitomatoris librariive negligentia duas diversas arbores confusas esse, facile adducar ut credam; quarum altera, Siptachora, electrum ferat, altera coccum praebeat, animalia ista alens. Atque concedamus licet, verum coccum tunc tem-

*) »Apud Phot. p. 152, 5: ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται minus commode,« *Schweighaeuserus.*

poris vix notum Indis fuisse, aliam tamen hujusmodi arborem simili praeditam virtute, apud eos inventam atque adhibitam esse, haud injuria contendere mihi posse videar. Atque ita jam dudum, auctore Largerio, Anglus homo doctus statuerat Delaval (Praefat. ad: An experimental Inquiry into the cause of the changes of colours, London 1777), cogitandum esse hic de eo animali arboreque, cui vulgo nomen *Cochenille*. Quae eadem est Heerenii sententia, Ideen etc. I, 2, pag. 191 seq. 654, coll. I, 1, pag. 369; quamvis nec usquequaque rectam videri Ctesiae descriptionem jure statuit, amandans ad Beckmanni Beyträge zur Geschichte der Erfindungen III, 1 seqq. Magnopere autem mercaturae, quae Persas Babyloniosque inter et Indos floruit, ista inserviebant, ut adeo non solum colores ipsos, sed etiam vestes, colore jam tinctas stragulasque ab Indis in reliquas Asiae partes advectas esse verisimile sit, quarum proventus fuit ex iisdem saltibus Kandahar et Kaschmyr, qui ovium cultu lanaque optima prae reliquis excelluere. Quo quidem extra dubium ponitur, easdem regiones, e quibus vel adhuc subtilissimae illae stragulae vestesque laneae, (*Shwals* dico) ad nos afferuntur, jam prisco admodum aevo, harum rerum abundantia floruisse, ornatumque omnem Persicis Babylonicisque gynacceis praebuisse. Vide etiam *Robertson* historische Untersuchungen über die Kenntnisse der Alten von Indien (aus dem Englischen von G. Forster, Berlin 1792. pag. 362, 363. Gallicae versionis, Paris 1792, pag. 490). Tractat auctor de eo, quod dicimus *Gummi Lakka*, quod ad rubrum colorem adhibetur et ex animali admodum parvo provenit. Accuratius istud animal describit, cujus etiam Ctesias nonnullam non prorsus pravam notitiam habuerit, coloris inde provenientis virtutem jure laudans.

βάπτουσι τὰς φοινικίδας] *τοὺς φοίνικας* Andr. Sch. Max. Marg. et Lib. Monac. 30. Paulo ante *κινάβαρι* idem Monac. 30. Mox D. H. *εἰσὶ δὲ καὶ βελτίω*: vulgo *καί εἰσι βελτίω*.

βελτίω τῶν παρὰ Πέρσαις βαμμάτων] Pro *παρὰ*

Monac. 3o περὶ. Nota sunt Persarum vestimenta lanea purpurea, quae vel Athenienses gestare solebant; ut v. c. *Caunaca Persica* apud Aristoph. Vesp. 1132, 1140. — Conf. quoque in universum Reynier de l'Economie publique d. Pers. p. 284.

Cap. XXII.

Quae hoc capite et sequentibus, XXIII, XXIV enarrantur, haec plane absunt a Monacensi libro.

ἀπὸ θήρας δὲ ζῶσιν] Usus est hoc loco Heerenius, Ideen etc. I. 1, pag. 258, ubi vid.; conf. etiam Aelian. N. An. IV, 26 et supra ad cap. XI notata.

ὅταν δὲ] D. H. ὅτ' ἂν [δὲ]. Et abest δὲ a Monac. lib. 3o.

τρέφουσι δὲ καὶ πρόβατα κ. τ. λ.] conf. cap. XIII. Indos, (nec vero montium incolas) qui ovium, caprarum carne, lacteque vescuntur, memorat etiam Palladius de Brachmm. p. 5. Pro ὄνους D. H. ὄϊς et mox ibid. γλυκὺς γάρ ἐστι: vulgo sine ἐστί, quod etiam a Monac. 3o abest.

καὶ ξηραίνοντες αὐτοὺς σπυρίδας συῤῥάπτουσιν, ὥςπερ ἐν τοῖς Ἕλλησι τὴν ἀσταφίδα] Haec quidem si sana sunt, hunc exhibent sensum: »illos (sc. fructus Siptachorae) siccantes, inde consuunt s. connectunt sportulas, quemadmodum apud Graecos uvam passam.« At quis forte amplectendam censeat lectionem in margine notatam: αὐτὸν ἐν σπυρίδαις συνάγουσι i. e. *colligunt illum* (τὸν καρπόν) in *sportulis*. Monac. 3o ita locum exhibet: καὶ ξηραίνοντες αὐτοὺς, σπυρίδας συσσάσουσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἕλλησι τὴν ἀσταφίδα. Est autem σπυρίς, explicante Hesychio T. II, pag. 1252, τὸ τῶν πυρῶν ἄγγος. Atque frequens in optimis quibusque auctoribus. Conf. Wetsten. ad N. T. I, p. 426 et quae alia excitat Schleusnerus in Lex. N. F. s. v. II, p. 928. Mox pro ἀσταφίδα D. Hoesch. notaverat σταφίδα: minus Atticum. Hesychius I, p. 581 nil nisi ἀσταφίς· σταφίς. Thomas Mag. pag. 117 ἀσταφὶς, οὐ σταφίς: ubi Sallier: »Recte, ut ostendunt haec Platonis de Legg.

»I, 3, p. 845. Legitur etiam ἀστυφίς, non σταφίς apud Theo»phrast. IX, 13. Nec aliter Alexis Comicus apud Poll. VI, 66, »p. 605.« Eadem confusio in Xenoph. Anab. IV, 4, 9, ubi probum Atticum jure tuitus est nuperrimus editor, cujus laud. conf. pag. 335 ed. Lion. Mox pro καθαρὸν D. H. ἀγαθὸν. Continuo ὅτῳ H. Steph. D. H. οὕτω. Sensus est: »et »totidem illius pigmenti (sc. advehunt, ἀπάγουσι), quo ad »punicei coloris tincturam utuntur.« Lib. Mon. 30 in rasura habet ὅτῳ.

ξύλινα ἱμάτια] Sunt, interprete Largerio, »*des etoffes* »*de coton*«; quae eadem εἴρια ἀπὸ ξύλου vocat Herodotus III, 47. Vid. Larger. ad ejusdem lib. II, not. 305, III, not. 91 et 198, VII, not. 291 et Plin. H. Nat. (*xylina*) XIX, 1, Tom. II, pag. 156. Conf. praeterea Heeren. Ideen etc. I, 2, pag. 648 seq. Accurate de *Bombyce* (*Kattun*, *Baumwolle*) unde vestes parabant, Wahlius Erdbeschreib. v. Ostind. p. 762 seq. Nam India hujus Bombycis patria est habenda, vestesque hinc confectae Sindones appellabantur. Hinc quoque Philostratus Vit. Apollon. II, 20, pag. 71: βύσσῳ δὲ τοὺς φανερωτάτους αὐτῶν (sc. Ἰνδῶν) φασὶ ἐστάλθαι· τὴν δὲ βύσσον φύεσθαι δένδρου φασὶν ὅμοίου μὲν τῇ λευκῇ τὴν βάσιν, παραπλησίου δὲ τῇ ἰτέᾳ τὰ πέταλα κ. τ. λ. Ubi plura notavit Olearius. Conf. ibid. III, 15, p. 106 seq.

πωλοῦσι δὲ καὶ ξίφη] Corruptum esse locum Largerius existimat, ita refingendum: ὠνέονται δὲ καὶ ξίφη, aut, si πωλοῦσι retinere mavis: πωλοῦσι δὲ καὶ αὐτοῖς Ἰνδοὶ ξίφη, quod certe minus a lectionis receptae vestigiis recedere videtur; nisi potius incuriam quandam vel epitomatoris vel ipsius librarii in causa fuisse credas, qui istud Ἰνδοὶ negligens in scribendo omiserit. Namque idem istud pro subjecto ad πωλοῦσι cogitandum esse sequentia evincunt, ubi rex Indorum iis dona dare traditur, quinque millia gladiorum.

πάνυ γαρ καὶ δεινοί εἰσιν ἀκοντίζειν καὶ τοξεύειν] De Indorum sagittis atque arcubus conf. Rader. et Freinshem. ad Curtium VIII, 9, 28.

Cap. XXIII.

ἀλλ' ἐν σπηλαίοις διαιτῶνται] Ambigo ad Cynocephalos, an potius ad eos, quos Pygmaeos cap. 11 nominavit, referenda sint ea, quae apud Palladium de Brachmm. p. 5 et 6 Bis. legimus: *ἔθνος δέ ἐστιν ἐκεῖνο* (in media India altius habitans) *πάνυ σμικρότατον καὶ ἀδρανέστατον, λιθίνοις σπηλαίοις ἐνοικοῦντες, οἵτινες καὶ κρημνοβατεῖν ἐπίστανται, διὰ τὴν τοῦ τόπου συστροφὴν καὶ τὸ πέπερι οὕτως ἀπὸ τῶν θάμνων συνάγουσι· δενδρύφια γάρ εἰσι κολοβά, ὡς ἔλεγεν ἐκεῖνος ὁ Σχολαστικός· εἰσὶ δὲ καὶ οἱ Βιθσάδες ἀνθρωπάρια κολοβά, μελανοκέφαλα, ἄκαρτα καὶ ἁπλότριχα· οἱ δὲ λοιποί, οὔτε Αἰθίοπες καὶ Ἰνδοί, μέλανές εἰσι καὶ νεανισκοὶ καὶ φρυξότριχες.* Quae verba nonnihil illustrat Schneiderus ad Aristotel. H. An. Curr. posterr. Tom. IV, p. 477.

ἐλαίῳ δὲ χρίονται — τῷ ἀπὸ τοῦ γάλακτος γινομένῳ] D. H. *χρῶνται* pro *χρίονται*. Et Largerius et Heerenius (Ideen etc. I, 2, pag. 689) hic de butyro (*Butter*) cogitarunt. Ac sane *butyri* fertilem Indiam praedicat Arrianus in Peripl. p. 24. Et apud Polyaen. Strateg. IV, 3, 32, *ἐλαίου ἀπὸ γάλακτος* in cibis Persarum fit mentio. Possis quoque de *oleo cocois nuciferae* (*Cocosöhl*) cogitare, quod vel e corticis lacte, (*Santar* ajunt) per aquae opem, vel ex interiori nuce paratur et butyri loco adhibetur, nec non lucernis infunditur, et ad corpus capillosque unguendos usurpatur. Plura vid. apud Wahl. Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 781.

οἱ δὲ πλουσιώτατοι αὐτῶν λινᾶ φοροῦσιν· οὗτοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι] Conf. Curtius VIII, 9, 21: »Corpora usque pedes »carbaso velant; soleis pedes, capita linteis vinciunt.« Ubi multa veterum testimonia de Indis Carbaso sive tenuissimi et delicatissimi lini genere indutis adjecit Freinshemius. *λινᾶ* contractum, si recte video, a *λινέα*, a voce *λινέον*. Suppleri possit *ἱμάτια*, quod in hujusmodi dictionibus eleganter omitti constat. Vid. Lamb. Bos. Ellips. L. Gr. pag. 204 seq. Apud D. H. *λινά*. Monac. Lib. 30: *λινᾶ*.

οὐρὰν δὲ ἔχουσι πάντες] conf. Plin. H. N. VII, 2, c. fin. p. 374 Hard. »Nomadum Aethiopum, secundum flumen »Astragum ad septentrionem vergentium Menisminorum ap»pellata, abest ab Oceano dierum itinere viginti, animalium, »quae Cynocephalos vocamus, lacte vivit, quorum armenta »pascit maribus interemptis, praeter quam sobolis causa.« Propius tamen huc spectat idem Plinius l. l. p. 373 Hard. »In multis autem montibus genus hominum capitibus cani»nis, ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, un»guibus armatum venatu et aucupio vesci. Horum supra »centum viginti millia fuisse, prodente se *Ctesias* scribit.« Apud eundem Plinium, l. l. pag. 374 mox Duris retulerat »et alibi (sc. in India) *cauda villosa* homines nasci pernici»tatis eximiae.« Ubi haec Harduinus: »de Anglicana quadam »gente caudata, aliisque similibus vid. Majol. Colloq. 2, p. 35.« Quae tamen ipsa a Ctesiâ non efficta, ad fabulas istas mere Indicas pertinere, quae ab hacce gente per omnes fere Asiae ac vel Europae terras sunt disparsae, bene admonet Heerenius Ideen etc. I, 1, pag. 368, praesertim cum bis mille post annis Marco Polo, per has regiones iter faciens, easdem fere fabulas similesque audiendo accepisset. Malte-Brun (Nouvelles Annales etc. pag. 352) Ctesiae narrata ad *Orang-outan* insulae Borneo vel fortasse insularum Andaman retulit.

καὶ μακροβιώτατοι] Monac. Lib. 30 μακροβιότατοι.

Cap. XXIV.

ὑπὲρ δὲ τούτους] In marg. τούτων. Mox D. H. αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Sed H. St. οὗτοι οἱ ἄνθρ. In sequentibus vulgo: αὐτούς φασιν οὐ πάνυ παχὺν, ἀλλὰ θολερόν. Sed in marg. »al. παχὺ, ἀλλὰ θολερῶς« Monac. 30 itidem habet παχύ. Sponte autem φασιν mutavi in φησιν scil. ὁ Κτησίας.

ταύτην οὖν τρώγοντες, εἰς ἑσπέραν ἔμετον ποιοῦνται] Malit H. Stephanus interpunctionem ponere post εἰς ἑσπέραν, ut etiam supra: καὶ εἰς μέσον ἡμέρας αὖθις πιόντες. Tolle

prorsus distinctionem, atque nil supererit difficultatis; ut εἰς ἑσπέραν cum ad τρώγοντες tum ad ἔμετον ποι. pertineat.

ἀλλὰ τὰ μὲν ἰσχία ἔχει] ἰσχία sunt, Hesychio auctore, Tom. II, pag. 80: τὰ ὑπεράνω τῶν μηρῶν καὶ τὰ κοῖλα τῶν γλουτῶν, ἐν ᾧ ἡ κοτύλη στρέφεται. Quae fere repetiit Moeris Atticista pag. 193, ubi vid. doctissimi Piersoni notam. Conf. etiam Schneider. Curae posterr. ad Aristotel. H. Anim. II, 8, pag. 305.

Cap. XXV.

ὅτι εἰσὶν ὄνοι ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς] De hisce asinis feris hunc in modum Monacensis liber: εἰσὶ δὲ καὶ ὄναγροι ἐν Ἰνδίᾳ μεγάλοι, λευκοὶ καὶ τὴν κεφαλὴν πορφυρᾶν *) ἔχοντες· ἔχουσι δὲ κέρας ἐν τῷ μετόπῳ **) ὡς ἑνὸς πήχεως· τοῦ γὰρ τοιούτου κέρατος τὸ ῥίνισμα ***) δίδοται ἐν ποτῷ· καὶ ἔστι φυλακτήριον θανασίμων φαρμάκων· ἔστι γὰρ τὸ ζῶον ἀθήρατον διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ κέρατος. Extrema verba inde a τοῦ γὰρ τοιούτου — φαρμάκων textui hinc inseruit Hoeschelius. Idem paulo ante ἔχει. Totam hinc narrationem mutuatus est Aelianus Nat. Animal IV, 52. Tetigit praeterea eandem rem Aristoteles de Part. Animal. III, 2, pag. 1001 B. C. et Hist. An. II, 1, pag. 780 B. [II, 2, §. 9, Schneid.] coll. Philostrat. V. Apoll. III, 2 et 3, pag. 96, quos locos Largerius mihi suggessit. Add. Aelian. Nat. An. III, 41, XVI, 20, quae etiam ex Ctesia fluxisse arbitror, quamvis dubitante Schneidero, qui ad Aelian. Nat. An. XVI, 20, haec adposuit: »Dolendum, »nos ignorare auctorem narrationis, quae Ctesiam quidem »non sapit, nimis pro eo homine sobria.« De Monocerote etiam conf. Cosmas Indicopleust. de Mund. XI, pag. 335 D.

---

*) »Leg. πορφυρᾶν« *Werf.*

**) »Leg. μετώπῳ« *Werf.*

***) »Hoc commodius, quam quod apud Photium pag. 153, 29; Et posuit haec *Schottus* in vers. Lat.« *Schweighaeuserus.*

ὅσον ἐπὶ δύο παλαιστάς] i. e. »cujus inferior ver-»sus frontem pars duarum palmarum spatio sit candidissima« Annotat D. Hoeschelius: »ὁ παλαιστὴς δ. Emp. LXX Inter-»pretibus, Philoni, Laertio et aliis dicitur τὸ παλαιστιαῖον »μέγεθος.« Multo tamen usitatius ἡ παλαιστή. Plurima, nec hoc loco omisso, collegit Lobeck. ad Phrynich. pag. 295.

Si vero quaeras, quodnam hic animal intelligi debeat, diversas in partes viri docti abeunt, de quibus sunt, qui Monocerotem, sunt qui Rhinocerotem intelligi malint. Namque in Persicis monumentis haud raro videmus Monocerotem eodem plane modo repraesentatum, quo Ctesias et qui illum sunt secuti, describunt. Edocuit Heerenius Ideen etc. I, 1, pag. 274 seq. Adjice plura disserentem Rhodium: über Alter und Werth einiger Morgenländ. Urkunden p. 86—90, et die heilige Sage der Baktrer etc. pag. 216 seq. Hunc enim Ctesiae asinum ferum, sive, quod unum idemque sit, *Monocerotem* *) haud uno loco in sacris libris celebrari princeps tanquam animal eorum, quae proba ab Oromaze sint creata. Profert hanc in rem ille quidem aliquot locos libri sacri, qui inscribitur Bun-Dehesch, (XIX, Zendav. Tom. III, pag. 91 etc.) qui de hac asini significatione tesseraria omnem eximant dubitationem. De *Monocerote* s. *Reem* conf. etiam, qui multa disputavit, Rosenmüller, Altes und Neues Morgenland II Bd. nr. 377 ad IV Mos. XXIII, 22, pag. 269 seqq., et qui jam dudum omnes veterum locos et collegerat et illustraverat, Bochart. Hierozoic. III, 27, pag. 951—959. At multum abest, ut hoc animal, quod Ctesias descripsit, pro mero ficto, quod nusquam nullibi nunquam in rerum natura exstiterit, habeamus, ut multa inveniamus, quae alio nos deducant. Et quomodo Ctesias animal fictum tantummodo, tanta diligentia, tamque accurate describere potuisset? quo modo ipse suis se

*) De *Monocerote* praeter alia conferas Aelianum pluribus locis, quos in usum suum convertit Phile de Animall. Propriett. 40, pag. 161 seqq., ubi vid. de Paw.

oculis partes quasdam illius vidisse asserere potuisset? Nimis hoc foret insolens. Est Ctesiae Onager, ut equidem vix dubito, Asiaticus Rhinoceros, ita tamen ut quaedam etiam admixta sint commenta, quae ad fabulosum Monocerotem, qualem Persica monumenta repraesentant, pertineant. Potiora, quae nuper a viro docto hanc in rem sunt disputata*), afferam. Ad Rhinocerotem faciunt, quae Ctesias scribit de onagri istius ingenti vi ac feritate, de tarditate, qua primum lentius procedit, deinceps vero gradus magis magisque incitat, de carne, quae gustari nequeat, denique de cornu uno, ejusque virtute, quâ venenis resistat; quam eandem virtutem vel hodie in isto cornu praedicant Asiae incolae. Quo praeterea faciunt et asini forma habitusque et equi magnitudo, quam animali Ctesias attribuit. Etiam astragali atque fel Rhinocerotem esse evincunt. Et nomen ipsum comprobat. Nam gemino in Aeliani loco XVI, 20, ubi animal uno cornu praeditum, ex Ctesia probabiliter describit, istud ipsum animal, quod, quamvis quaedam parum recta adjiciuntur, procul tamen dubio pro Indico Rhinocerote est habendum, nomine istud vocatur *καρτάζωνον*, quod Bochart. l. l. mutatum ierat in *καρκάζωνον*, refragante Tychsen. Compositum enim hicce vult *καρτάζωνον* ex *Kerd* (vetus Rhinocerotis ipsius appellatio) et *tazan* i. e. *currens*, *velox*, *irruens*. Haud quidem sum nescius, praeter colorem, qui nequaquam in Rhinocerotem cadit, etiam ungulam solidam et cornu in fronte positum refragari, quo minus Rhinocerotem in Ctesiae descriptione agnoscamus. Sed, ut supra jam monui, admixta quaedam sunt, quae vel ex tabulis pictis desumserat Ctesias vel audiendo tantum acceperat, non usquequaque, ut in talibus fit, vera ac proba. Quae etiam ex parte probari video a Viro Doctissimo, Cuvierio: Ansichten der Urwelt pag. 63 seq., inprimis

---

*) Tychsen. ad Heeren. Ideen etc. I, 1, pag. 615 seqq. Conf. etiam *Oedmann.* Vermischte Sammlungen aus der Naturkunde, übers. v. Gröning. Heft II, pag. 7 seq.

pag. 67. Quo loco ille monet, tria apud veteres nuncupari animalia, medio in fronte unicum cornu gestantia: *Orygem Africanum, Indicum asinum s. onagrum*, et cui proprie nomen est *Monoceros*. Apud Ctesiam quidem accuratam inveniri Indici asini descriptionem, quae vero cum ex monumentis sculptis Persepolitanis sit deprompta, ad veram hujus bestiae historiam neutiquam facere possit.

ἐκ τούτων οἱ πιόντες (κατασκευάζουσι γὰρ ἐκπώματα)] D. H. *πίνοντες* — Eadem Aelianus N. A. III, 41: *ἵππους μονόκερως γῆ Ἰνδικὴ τίκτει, φασὶ, καὶ ὄνους μονόκερως ἡ αὐτὴ τρέφει. Καὶ γίνεται καί γε ἐκ τῶν κεράτων τῶνδε ἐκπώματα, καὶ εἴ τις εἰς αὐτὰ ἐμβάλῃ φάρμακον θανατηφόρον, ὁ πιὼν οὐδὲν ἡ ἐπιβουλὴ λυπήσει αὐτόν· ἔοικε γὰρ τὸ κέρας ἀμυντήριον τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ τοῦ ἵππου καὶ τὸ τοῦ ὄνου εἶναι.* Add. IV, 52, unde rursus sua desumsit Philc de Animal. Propriet. 41, pag. 168 seq. Quae plane consentiunt cum iis, quae hodierni Orientales de virtutibus cornu Rhinocerotis praedicant. Vid. Cuvier. Ansicht. der Urwelt. pag. 67.

ουτε τῇ ἱερᾷ νόσῳ] Conf. ad Herodot. III, 33.

οὔτ' ἂν τῷ φαρμάκῳ] »al. *τοῦ φαρμάκου*.« Mox pro *τὰ ἄλλα* D. H. *τἄλλα* et in seqq. *ἀστραγάλους οὐδὲ χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἔχουσιν· αὐτοὶ δέ.*

οὗτοι δὲ καὶ ἀστράγαλον καὶ χολὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἔχουσι] Verum quidem esse, quod animal istud (Rhinoceros) astragalum habeat, edocuit Blumenbachius V. D. apud Tychsen. l. l., quatenus scilicet astragali nomine id intelligendum, quod nos dicimus *Knöchelbein* s. *talum*. Neque vero istud verum, quod reliqua animalia solidungula careant astragalo, qui et ipse in Rhinocerote nihil habeat, quo a reliquorum animalium astragalo magnopere excellat, neque colorem neque pondus si spectes; ut forsitan quandam ejus partem tinctam elaboratamve Ctesias viderit. — Tu vid. Aristotel. Hist. Animal. II, [1] 2, §. 9: — *καὶ ἀστράγαλον δὲ ὁ Ἰνδικὸς ὄνος ἔχει τῶν μωνύχων μόνος — τῶν δὲ διχήλων πολλὰ ἔχει ἀστράγαλον*

κ. τ. λ. ubi Annott. pag. 71 seqq. plurimis edocuit, omnium in quadrupedum pedibus talum adesse, ut etiam in humano pede, sed formâ longe diversa. Indicavit idem Schneiderus viros rerum naturalium curiosos, qui e nostris hanc in rem inquisiverunt. Aristotelea in usum suum convertit Antigonus Caryst. cap. 72, ubi vid. Beckmanni disputata pag. 122. χολὴν sive fel reapse habet Rhinoceros, idque sic satis magnum, eodem docente Blumenbachio. Quod vero plura animalia ipso felle in jecore indigeant, idem observavit Aristoteles Hist. An. I, 17, (I, 14, §. 6, p. 36 Schneid.) τὸ δ' ἧπαρ ὡς μὲν ἐπιτοπολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις. οὐκ ἔχει χολὴν, ἐν ἐνίοις δὲ ἔπεστι· — οἷον ἐν μὲν τόπῳ τινὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδικῆς οὐκ ἔχει τὰ πρόβατα χολὴν, ἐν δὲ Νάξῳ πάντα σχεδὸν τὰ τετράποδα τοσαύτην, ὥστε ἐκπλήττεσθαι τὰς θύοντας κ. τ. λ. ubi vid. disputant. Schneider. in nott. T. III, p. 56. Cf. Aristot. de Part. Animal. IV, 2. Add., inprimis Hist. Animal. II, 11, §. 6: χολὴν δὲ ζώων τὰ μὲν ἔχει, τὰ δ' οὐκ ἔχει κ. τ. λ. ubi cf. Schneider. Oves Ponticas, quae et ipsae felle, ut quidam dicant, sint destitutae, Theophrastus memorat, Hist. Plant. X, 18 fin. (17, §. 4, pag. 320 Schneid.); quae inde ad Aelianum quoque, Nat. An. XI, 29 et Plinium, H. N. XI, 37, Tom. I, pag. 628, emanarunt. Laudat praeterea Largerius e recentioribus, qui hancce rem confirmarunt, Haller. Elementt. Physiologiae VI, p. 519; coll. Camus ad traductionem Gallicam Historiae Animall. Aristotelis Tom. II, p. 80 seqq. et Beckmann. ad Antigon. Caryst. p. 124 seq. Sed accuratus haec persecutus est Schneiderus loco a me laudato.

κάλλιστον ὧν ἐγὼ ἑώρακα] »al. ὄν.«

ἄρχεται δὲ τρέχον βραδύτερον] Sic invenio apud D. Hoesch. et in Stephaniana 1570. At postmodo τρόχον.

ὅσον δ' ἂν πλέονα χρόνον] D. H. πλέον.

Cap. XXVI.

μάχονται καὶ κέρασι καὶ λακτίσμασι] In marg. »al.

κέρατι καὶ λακτίσματι.« Monac. 30: *κέρατι* et mox *ἀπολλύουσι.*

ζῶντας γὰρ οὐκ ἂν λάβοις] D. H. *ζῶντα.*

Cap. XXVII.

ὅτι ἐν τῷ ποταμῷ τῶν Ἰνδῶν σκώληξ γίνεται κ. τ. λ.] Haec ita in libro Monacensi: *ἐν δὲ τῷ Ἰνδικῷ ποταμῷ εὑρίσκεται σκώληξ τὸ μῆκος πήχεων ἑπτά· οὕτως γὰρ διὰ νυκτὸς ἐξέρχεται τοῦ ποταμοῦ τοῦ θηρᾶσαι· συλληφθεὶς δὲ ὑπὸ θηρευτῶν, ἀναρτᾶται σιδηρᾷ ἁλύσει ἕως ἡμερῶν λ̄· καὶ ἀποῤῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον ὡς πῦρ· τοῦτο γοῦν τὸ ἔλεον ἐφ' ὃ ἂν ἐπιχυθῇ, ἀνάπτει σφοδρῶς καὶ φλέγει ἅπαντα· καὶ ἄλλως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ καὶ οὔρῳ καταχρισθέν.* Ubi Werferus: »De hoc verme conf. p. 153 lin. a. fin. 5 et p. 154 supr. In »seqq. legendum: *τοῦτο γοῦν τὸ ἔλαιον...* Ctesiana: *καὶ* »*ἄλλως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ καὶ οὔρῳ καταχρισθέν* »(leg. fortasse *καταχυθέν*) respicit *Philostratus* Vit. Apoll. »Tyan. III, 1, pag. 95 Olear. *ἔστι δὲ θηρίον ἐν τῷ ποταμῷ* »*τούτῳ σκώληκι εἰκασμένον λευκῷ· τοῦτο δ' οἱ τήκοντες ἔλαιον* »*ποιοῦνται· πῦρ δὲ ἄρα τοῦ ἐλαίου τούτου ἐκδίδοται· καὶ* »*στέγει αὐτὸ πλὴν πηλοῦ* *) *οὐδέν.«* — Ad *πήχεων ἑπτά* in marg. »al. *πήχεις.«* Haec ipsa copiosius Aelianus Nat. An. V, 3, ubi conf. Schneid. p. 143 et ex illo Phile, de Animall. Propriett. 66, vs. 90, pag. 236 seqq. Istius vermis etiam supra cap. 1 brevis mentio. Simile quoddam Palladius de Brachmm. p. 10 prodidit: *τὸν δὲ ποταμὸν* (*Gangem* intelligit, non Indum) *λέγουσιν δυςπεραίωτον εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον Ὀδοντοτύραννον***), *ζῶον γάρ ἐστι μέγιστον εἰς ὑπερβολὴν ἐνυπάρχον τῷ ποταμῷ ἀναφίβιον* (leg. *ἀμφίβιον*), *ἐλέφαντα ὁλόκληρον καὶ ἀκέραιον καταπιεῖν δυνάμενον· ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ περάματος τῶν Βραγμάνων πρὸς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, οὐκ ὀπτάνεται ἐν*

---

*) In Olearii editione impressum video *ὑελοῦ.*

**) Haud injuria hisce Vincentium Bellovacensem in Speculo Historiali V, 60 adhibuit Schneiderus ad Aristotel. H. An. Tom. IV, p. 476.

τοῖς τόποις ἐκείνοις. Εἰσὶ δὲ καὶ δράκοντες μέγιστοι ἐν τοῖς ποταμοῖς ἐκείνοις, ἕως πήχεων ἑβδομήκοντα, ὡς καὶ δοράν που μίαν ἐθεασάμην ἐγὼ δύο ποδῶν πλάτος ἔχουσαν· οἱ δὲ μύρμηκες εἰσὶ τῶν ἐκεῖ παλαιστιαῖοι κ. τ. λ. Mihi quidem in mentem venit crocodili, qui creber in Indiae maribus fluviisque, praesertim Indo et Gange reperitur. At mera haec est conjectura; doctioribus me ac rerum naturalium peritioribus rem inquirendam relinquo. Parum etiam, confiteor, cum hacce mea sententia conveniunt, quae alia praeterea prodit Philostratus l. l., pro rege solo ad moenia expugnanda vermem capi. Nam ejus pinguedinem, moenibus allatam, ignem elicere, quam homines iis, quibus assolent rebus, exstinguere nequeant.

ὃς ἂν ἐντύχῃ τινὶ] In marg. »ἐάν τινι ἐντύχῃ.«

ἀγρεύσαντες δὲ] »οὕτω φησὶ περὶ τούτου καὶ ὁ Φιλόστρατος.« *Max. Marg.* Vide notam initio capitis. — Mox pro κρεμᾶσιν apud D. H. κρεμῶσιν et ad ὑποτιθέασι in marg. »al. ὑποτίθενται.« Monac. Lib. 30 exhibet: κρεμᾶσιν αὐτό·

ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα κοτύλας Ἀττικάς] Manca haec censet Largerius, ex Aeliano ita supplenda: ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον παχὺ ὅσον δέκα κοτύλας. Atque favet etiam Codex Monacensis, qui praestat: καὶ ἀποῤῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον ὡς πῦρ, ubi Werferus (ad cap. XXVIII) mavult ἐξ αὐτοῦ. Add. Aelian. l. l. λείβεται δὲ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον παχὺ εἰς ἀγγεῖα κεράμου. Phile l. l. ἠλεκτροειδὲς ἐκ ῥινὸς λείβει στέαρ. Hinc etiam ὡς πῦρ textui inseruit D. Hoesch. Pro ἐφ' ᾧ ἂν ἐπιχ. D. H. ἐφ' ὃ. De cotyla laudat quaedam Largerius; Rhemnium Fannium Palaemonem de ponderibus et mensuris vs. 67. Respondet autem cotyla Romanorum *heminae*. Accuratiora de his posuit Rambach. ad Potteri Archaeolog. Graec. III, pag. 211 seqq. et nuper admodum Wurm de Pondd. Rationibb. cap. IX, §. 69, pag. 126 seqq.

Cap. XXVIII.

In libro Monacensi hoc caput ita legitur: ἔστι δὲ καὶ

δένδρα ἐν Ἰνδίᾳ ψιλὰ ὥσπερ κέδρους· καρπὸν δὲ οὐ φέρει· σχάζει δὲ καὶ ῥέει ἐξ αὐτοῦ σταγόνες ἐρυθρούς· οὗτοι γὰρ ἔχωσιν (scr. *ἔχουσιν*) *εὐωδίαν μεγίστην· ὡς ἐπὶ ε̄ σταδίους εὐοσφραίνεσθαι τὸν πλησιάσαντα.* Quibus haec annotata reperio a Werfero: »In editis: *ὑψηλὰ ὥσπερ κέδρος...* »quod nostri Cod. excerptis reddendum. In seqq. legendum »arbitror; *καὶ ῥέει ἐξ αὐτοῦ σταγόνας ἐρυθρούς κ. τ. λ.* »sicuti in editis p. 156 lin. 9 *καὶ ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα* »*κοτύλας ἀττικάς...* pro *ἐξ αὐτοῦ κ. τ. λ.* Conf. edd. p. »156 med. *ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐλαίου σταγόνες· οὓς ἐρίῳ* »*ἀναψῶντες...* Caeterum animadverte vocabuli *σταγών* ge»nus masculinum.« At similia vid. apud Fischer. ad Welleri Gramm. Gr. I, pag. 383 seq. Alias scilicet feminini est generis, ut v. 9, apud Phil. de Animall. Propriett. 66, vs. 60, pag. 232 — *καὶ σταγὼν δήπου μία.* — Pro *κυπάριττος* D. H. *κυπάρισσος.*

καὶ μασχαλίδας οὐκ ἔχει] Explicuit vocabulum *μασχαλίς* s. *μασχάλη*, quod Plinius semper vertit *ala* s. *axilla*, hoc ipso loco laudato, Schneiderus in Lex. Graec. s. v. Adscribam verba potiora: »Es bedeutet die Höhlung unter »einem hervorgebrochenen Blatte oder jungen Schosse einer »Pflanze oder eines Baumes, und auch den jungen Schoss »selbst und ist dann s. v. a. *θαλός.*« Vid. eundem Schneider. ad Theophrast. Hist. Plant. III, 7, 5, pag. 171, coll. ad III, 10, 2, pag. 196. Namque Theophrastus pro *μασχαλίς* ubique habet *μασχάλη.*

ὀνομάζεται δὲ Ἰνδιστὶ μὲν κάρπιον, Ἑλληνιστὶ δὲ μυρορόδα] Vocabulum *Κάρπιον* ita explicuit Tychsen. l. l. pag. 621, ut compositum esse vellet ex *kar* (i. e. *faciens*) et *biu* (i. e. *odor suavis*) i. e. suavem odorem reddens, *suave olens;* Relandus hanc arborem cinnamomum esse existimat, cujus nomen Persis sit *Krypha*, in Insula Ceylan: *Koredhu*, unde *Kirfa* et *Karpion.* Sed *Kirfa* audimus Arabicum esse vocem, quae corticem illius arboris abstractam suaveque olentem significet; propius abesse vocem *Caruva*, quâ lingua Sam-

scridana arbor cinnamomi designetur. Atque etiam Wahlius (Erdbeschreib. v. Ostind. pag. 792) Ctesiae *Karpion* putat esse arborem Cinnamomi (»der *Haneel-* oder *Zimmtbaum*«). Quae quidem admodum probabilia esse nemo non videt. Equidem antea de alia arbore cogitaveram, cui in lingua sacra Indorum nomen: *Tschétaka* s. *Chaldaeren;* fructus illa edit quam maxime rubras ac splendidas, et flos suavissimum omnium reddit odorem, unde oleum suave olens essentiale defluit, quod vel minimum, miro odore omnia complet. Apud Linnaeum vocatur *Pandanus odoratissima*, apud Arabes *Kádhy*, apud Indos vulgo *Kaida* s. *Keura.* Indicavit hujus arboris virtutes idem Wahlius l. l. pag. 773.

ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐλαίου σταγόνες] Pro *αὐτῶν* D. H. *αὐτοῦ.* »*οὕτω φησὶ περὶ τοῦ ἐλαίου τούτου καὶ ὁ Φιλόστρατος, γαμικὸν αὐτὸ χρίσμα καλῶν.*« *Max. Margun.*

οὓς ἐρίῳ αναψῶντες] D. H. *ἀνάψαντες.*

καί φησιν ἰδεῖν] *φησιν* jure repositum. D. H. *φασίν.* Mox pro *Κτησίας* in Monac. Libr. 30 est: *Κτησίαν.*

οὔτε εἰκάσαι] In marg. »al. *ἀκοῦσαι.*«

Cap. XXIX.

οτι τὸν τυρὸν καὶ τὸν οἶνον πάντων φησὶ γλυκύτατον] Vinum ex uvis confectum Indiae abjudicare velle videtur Heeren. Ideen etc. I, 2, p. 473; et si forte vinum ibi reperiatur, id potius videri ab exteris advectum *), cum, quantum ipsi sit notum, nunquam ex uvis expressum sit apud Indos vinum. Multo igitur esse probabilius si vinum ex palmis captum hic intelligas; de quibus supra Ctes. §. 13 loquitur. Et sanequam frequens apud veteres Asiae incolas vinum ex dactylis et palmarum succo paratum; vid. quos lau-

*) Vinum Indis advehi ex Italia aliisque regionibus ex Arriani Peripl. cognoscimus; vid. pag. 28 (Geograph. Minn. ed. Huds.)

dat Kuinoel. ad Evangel. Luc. I, 15, pag. 249. Quo minus tamen hic in Heerenii discedam partes, deque vino palmarum Ctesiam hic locutum esse existimem, nonnulla me impediunt. Vix enim persuaderi mihi patiar, Ctesiam de vino in universum loquentem, vinum intelligere haud verum, ex uvis expressum, sed alia quadam ex arbore plantave, ex palmis v. c. extorsum; quale vini genus in Babylonia ac Mesopotamia frequentissimum *); Additurus certe fuerat arborem sive plantam, unde vinum erat expressum. Deinde obloquuntur etiam quaedam diserta veterum testimonia, quae deinceps sum propositurus: Strab. XV, p. 1017 C. ἐν δὲ τῇ Μουσικανοῦ λέγει (sc. ὁ Ἀριστόβουλος) — καὶ ἄμπελον, ὥστ' οἰνοφορεῖν, τῶν ἄλλων οὐ οἶνον λεγόντων τὴν Ἰνδικήν· ubi Casaubonus: »Arrianus ex Megasthene refert Bacchum οἴνου δοτῆρα Ἰνδοῖς γενέσθαι καθάπερ Ἕλλησι.« Vid. Indicc. VII, 5. Qui idem Arrianus Indicc. XIV, 9, *vinum nigrum* ab Indis adhiberi ait in Elephantorum morbis. Idem denique Exped. Alex. V, 28: οὐ γὰρ εἶναι (sc. λέγεται) ἐν τῇ Ἰνδῶν χώρᾳ κισσόν, οὐδ' ἵναπερ αὐτοῖς ἄμπελοι ἦσαν. Add. Curtius VIII, 9, 30: »feminae (sc. Indorum regibus) epulas parant. Ab iisdem *vinum ministratur, cujus omnibus Indis largus est usus.*« Ubi vid. Freinshemium, in utramque sententiam disputantem. Namque contra Megasthenes apud Strabonem XV, p. 1035 C. D. οἶνόν τε γὰρ οὐ πίνειν (τοὺς Ἰνδοὺς) ἀλλ' ἐν θυσίαις μόνον· πίνειν δ' ἀπ' ὀρύζης ἀντὶ κριθίνων συντιθέντες, et Palladius de Brachmm. p. 4: ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ (sc. in Indiae insulis) οὔτε ἄμπελος ὀμφακίζει, οὔτε τρυγᾶται.

Cap. XXX.

Monacensis liber ita haec profert: ἔστι δὲ καὶ κρήνη ἐν Ἰνδίᾳ ὅσον πέντε ὀργυιῶν ἡ (leg. ἡ) περίμετρος, ἔστι δὲ οὐ

---

*) conf. Strabo XVI, pag. 1078 A., Polyaen. IV, 3, 32, ac *Rennel* Histor. Expedit. Cyri minor. pag. 118 seqq. (p. 94 edit. vernac.)

πάνυ θερμόν· ἐν ᾗ λούονται οἱ ἐπὶ σημότατοι (leg. ἐπισημότατοι) τῶν Ἰνδῶν πρὸς κάθαρσιν καὶ παντοίων νοσημάτων ἀποτροπήν. Extrema verba πρὸς καθ. κ. π. ν. ἀποτροπήν inde Hoesch. inseruit vulgatis, et quidem post λούονται, cum appareant ad finem capitis potius ea pertinuisse, ubi in Excerptt. καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀλφοὺς καὶ ψωριῶντας. Quare in textu illas voces omisi.

ὅσον πέντε ὀργυιῶν ἡ περίμετρος] Qui suspicatus fuerat τὴν περίμετρον Henr. Stephanus, eum deterruit ab emendando locus cap. 11: ὅτι λίμνη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, σταδίων ὀκτακοσίων ῾ περίμετρος. — Pro ὀργυιῶν in Monac. 30: ὀργυῶν. Mensuram accurate definiit Largerius. Cum enim orgyia sex constet pedibus Graecis, (i. e. ad nostrum computum, 5 ped., 8 digit., 3 lin. mens. Paris.), quinque orgyiae faciunt summam pedum XXVIII, digitorum V et linearum III.

ὅ, τι ἂν ᾖ ζῶον] D. H. ὅτι ἂν [ᾖ] ζῶον. Monac. Lib. 30 agnoscit ᾖ.

ἁπλῶς, πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα] Eandem retulit narrationem Antigonus Hist. Mirab. cap. 165 pag. 210, ed. Beckmann., qui reliqua veterum hac de re testimonia commode attulit. Vid. infra fragment. Nro XVI. Ac similes lacus Siculi virtutes praedicat Aristotel. de Mirab. Auscultt. cap. 122, pag. 249, ubi doctissimus Beckmann. haud est oblitus Ctesiae, praeter alia illud ponens, quo causam rei miraculosae imperitis aperiret: »aqua illa lacustris fortasse adeo salis fuit dives, »ut gravitas ejus specifica major fuerit ea, quam habent »corpora hominum caeterorumve animalium.« Idem mox Ctesianae fabellae originem dedisse putat talem fontem, qualis in Dioecesi Paderbornensi habeatur, coll. Fürstenbergi Monumm. Paderbornn. p. 217 — 224. Conf. etiam Plin. H. Nat. II, 103, sect. 106, pag. 121: »In Carrinensi Hispaniae agro »duo fontes juxta fluunt, alter omnia respuens, alter absor»bens« ubi conf. Hard. Simile quoddam de *Arsenes* lacu in Armenia tradunt. Aqua illius natro (i. e. Alcoli mine-

rali) est gravida, quod ipsum cum naphtha et asphalto (Erdpech) est permixtum, unde saponis genus existit. Inde mira hujus lacus virtus, quod vestes maculis purgat, fullonisque operam praestat *), quod porro res injectae non decidunt, sed in superficie natant. Nunc istum lacum vocant *Van.* Vid. Wahl. Vorder- und Mittelasien I, S. 924, coll. S. Martin. Memoires historiques et geographiques sur l'Armenie I, p. 56.

πλὴν σιδήρου κ. τ. λ.] D. H. *πλην χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ καὶ ἀργυροῦ.*

καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀλφοὺς καὶ ψωριῶντας] conf. Antigon. Caryst. cap. 153: *Εὔδοξον δὲ* (sc. *ἱστορεῖν*) *τὴν ἐν Ἄλῳ Ὀφίουσσον τὸν ἀλφὸν παύειν.* Ubi haec posuit Beckmann. pag. 199: »ἀλφὸς vitiliginis species est vitium cutaneum, uti lepra et impetigo, sed quod neque squamas, »neque pustulas siccas aut duram asperitatem facit, sed re»linquit cutim fere aequalem, verum ejus colorem immutat »in foedam albedinem **). Cf. Celsus V, 28, 19 et Gorter. ad »Hippocrat. Aphorism. XX, p. 394, ed. Riegeri. Plin. XXXI, 2, »p. 548. Cf. Strab. VIII, p. 533. Aquas vitiliginem adferen»tes recenset Seneca Quaest. Nat. III, 25. Eustath. ad Dionys. »Perieget. 410.« Est etiam ἀλφὸς magna putredo, quae alias *νομή* vocatur; quae eadem intelligitur in Plutarchi Artaxerx. cap. XXIII, vid. praeter Hesych. s. v., Foesii Oecon. Hippocr. et Wetstein. ad II Timoth. II, 17. Quod ita explicandum esse opinor,

*) Vid. Strab. XI, p. 801 C.

**) Eodem vocabulo *ἀλφὸς δὲ* LXX Interprr. Hebraicum reddunt בֹּהַק, quo nomine vel adhuc ab Arabibus vitium quoddam cutaneum designari volunt, albo colore splendens, ac vel diutius vel brevius in cute remanens, ita tamen uti non tantas excitet molestias. Vid. Niebuhr Beschreib. v. Arab. 135, Hensler. Geschichte des Aussatzes (Hamburg 1790) p. 42 seqq. 241.

quod qui vehementi isto morbo cutaneo diutius premuntur, ad extremum contabescunt et hoc modo pereunt.

καλεῖται δὲ Ἰνδιστὶ βαλλάδη, Ἑλληνιστὶ δὲ ὠφελίμη] Comparat Tychsen. l. l. pag. 622 Persicum *Velad*, quod sit *validum*, *pollens*, *eximium*. Secundum vero Paullinum in Sanscridana lingua, *vallam* est i. q. *aqua* et *Nallada* i. q. *bonus*.

Cap. XXXI.

Quae hoc capite narrantur, solito copiosius praestat Monacensis liber: *ἐν γὰρ τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς εἰσὶν ἄνθρωποι πλεῖστοι· ἡνίκα* (»leg. *ἡνίκ' ἂν*«) *γὰρ γεννηθῶσι τὰ βρέφη· ὀδόντας ἔχωσι* (»leg. *ἔχουσι*«) *τελείους· καὶ τρίχας ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ πώγωνι πεπωλιωμένας* (leg. *πεπολιωμ.*) *καὶ οἱ ἄῤῥενες καὶ οἱ* (leg. *αἱ*) *θήλειαι· μέχρι μὲν οὖν τριάκοντα ἐτῶν λευκὰς ἔχει ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τὰς τρίχας· καὶ μετὰ ταῦτα μελαίνεσθαι· ξ̄ δὲ ἐτῶν γινομένων πάσας ἔχουσι μελαίνας· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν γενιάδας* (leg. *γενείαδας*) *ἔχουσιν ὡς τοὺς ἄνδρας* (leg. *οἱ ἄνδρες*)*· ἔχουσι δὲ οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἀναδέκα* *) *δακτύλους εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τοὺς πόδας· τὰ δὲ ὦτα αὐτῶν εἰσιν ἐπίμηκα ὥστε καλύπτειν αὐτοὺς ἕως τοὺς νεφροὺς· ἢ δὲ πάντα τὸν νῶτον συγκαλύπτειν· τὸ δὲ οὖς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου θιγγάνειν.* — Pro *εἰσὶν* in marg. »al. *ἔστιν*« ut etiam in Monac. 30, et mox *ἀνθρώπων*. Ad argumentum capitis faciunt, quae Largerius adnotavit. Iam enim supra cap. VI similia quaedam invenimus. Eadem secundum Ctesiam enarrat Plinius Hist. Nat. VII, 2, pag. 373: »in quadam gente Indica (sc. *Ctesias* scribit)

*) In Cod. Bav. ad *ἀναδέκα* notatum in marg. »*ῑ* quod scriba imperitus in *κ̄* commutavit.« Mox pro *ἐπίμηκα*, exstitisse suspicatur Werferus fortasse in Ctesia Ionicum *ἐπιμήκεα*. Idemque mox legendum esse putat: *ἕως τοῦ νεφροῦ, ἠδὲ* (Jonicum pro *καὶ*) *πάντα κ. τ. λ.*

feminas semel in vita parere, genitosque confestim canescere. « Atque ibidem l. l. p. 374: » Contra alios (sc. *Ctesias* scribit) » quadragenos non excedere annos, junctos Macrobiis, quo» rum feminae semel pariant: idque et Agatharchides tradit. « Add. Tzetz. Chil. VII, 638, atque conf. iterum Plinium l. l. pag. 373: » In monte (sc. Indiae) cui nomen est Nulo, homines esse aversis plantis, *octonos digitos* in singulis habentes, auctor est Megasthenes. « Quibuscum confer Strabon. XV, pag. 1037 C. D.

καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω] D. H. *καὶ κάτω.*

καὶ τὰς τρίχας τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ] D. H. *καὶ τρίχας ἐν τε κεφαλῇ.* De copulae *τε* positura inprimis praecipuit Schaeferus ad Poet. Gnomicc. Indic. pag. 366, 367.

πολιὰς ἔχει] D. H. *πεπολιωμένας ἔχει.*

ἑξήκοντα δὲ ἐτῶν γενομένων] D. H. *γινομένους* et mox: *μέλαινας τρίχας ἔχοντες. τρίχας* deest in Monac. 30. Pro *ἐφ' ἑκατέρᾳ* D. H. *ἐφ' ἑκάστῃ.* Paulo ante Monac. Lib. 30, *ἔχουσι καὶ οὗτοι* pro *ἔχ. δὲ οὗτοι.*

τὰ δὲ ὦτα φησὶ τηλικαῦτα ἔχειν κ. τ. λ.] Haud dissimilia alii memoriae prodiderant, ut apud Strabonem legimus XV, pag. 1038 A: *Ἐνωτοκοίτας δὲ ποδήρη τὰ ὦτα ἔχοντας, ὡς ἐγκαθεύδειν· ἰσχυροὺς δ' ὥστ' ἀνασπᾷν δένδρα, καὶ ῥήττειν νευράν. Μονομμάτους δὲ ἄλλους, ὦτα μὲν ἔχοντας κυνὸς, ἐν μέσῳ δὲ τῷ μετώπῳ τὸν ὀφθαλμὸν κ. τ. λ.* Add. Duridem apud Plin. H. N. VII, 2. pag. 374: » et alibi (sc. in India) cauda villosa homines nasci pernicitatis eximiae, alios *auribus totos contegi.* Ibid. IV, 13, sect. 27, pag. 220: » Fane» siorum aliae (sc. insulae) in quibus nuda alioquin cor» pora praegrandes ipsorum aures tota contegant; « ubi de Fanesiis quaedam attulit Harduinus, America in terra illos collocans. Sed haec aliaque hujusmodi commenta ex iis sunt dijudicanda, quae pluribus jam locis supra nonuimus, §. 107, 23.

Cap. XXXII.

Hoc caput integrum e Codice Monacensi primus inseruit D. Hoeschelius, nonnullis tamen sponte mutatis. Accuratius denuo contulit Werferus, cujus penes me sunt schedulae.

ζῶον λεγόμενον Κροκόττας, κοινῶς δὲ κυνόλυκος] D. Hoeschelius de suo sic ediderat, cum in codice ipso exstaret Κροκότας et Κυνόλυκον. Crocottas in superioribus Indiae partibus reperiri testatur Arrianus in Peripl. p. 29. Pertinet huc Diodori locus III, 34: ὁ δὲ λεγόμενος παρ' Αἰθίοψι κροκόττας μεμιγμένην ἔχει φύσιν κυνὸς καὶ λύκου, τὴν δὲ ἀγριότητα φοβερωτέραν ἀμφοτέρων· τοῖς δὲ ὀδοῦσι, πάντων ὑπεράγει. πᾶν γὰρ ὀστῶν μέγεθος συντρίβει ῥᾳδίως καὶ τὸ καταποθὲν διὰ τῆς κοιλίας πέττει παραδόξως· τοῦτο δὲ τὸ ζῶον τῶν ψευδῶς παραδοξολογούντων ἱστοροῦντες ἔνιοι, μιμεῖσθαι τὴν ἀνθρώπων διάλεκτον ἀποφηνάμενοι, ἡμᾶς μὲν οὐ πείθουσιν. Ubi Wesselingius haec: »Plinius H. N. VIII, 31: *Crocottas* Aethiopia »generat, velut ex cane lupoque conceptos, omnia dentibus »frangentes, protinusque devorata conficientes ventre. Species hyaenae Crocotta est, quam alii ex cane et lupo, alii »ex hyaena et leaena gigni prodiderunt. Conf. Salmas. in »Solin. p. 239.« In Plinii loco, quem, cum infra *Ctesias* citetur, ex eodem *Ctesia* depromptum suspicor, haec porro leguntur: »*leucrocotam* pernicissimam feram, asini fere ma»gnitudine, cruribus cervinis: collo, cauda, pectore leonis, »capite melium, bisulca ungula, ore ad aures usque rescisso, »dentium loco osse perpetuo. Hanc feram humanas voces »tradunt imitari.« Et sanequam hyaenas vocem humanam imitari finxerunt veteres, quorum locos aliquot Bochartus collegit ad Hierozoic. I, lib. III, 11, pag. 835. De Crocotta atque Hyaena tradit quoque Aelianus, H. Nat. VII, 22, ex Ctesiâ, uti probabile fit. Add. Hesych. II, p. 351: Κροκόττας· ζῶόν τι τετραποῦν Αἰθιοπικόν et Porphyr. de Abstinent. III, pag. 223 Rhoer: ἡ δ' Ἰνδικὴ ὕαινα, ἣν Κροκότταν οἱ ἐπι-

χώριοι καλοῦσι, καὶ ἄνευ διδασκάλου οὕτω φθέγγεται ἀνθρωπικῶς, ὡς καὶ ἐπιφοιτᾶν ταῖς οἰκίαις καὶ καλεῖν, οὗ ἴδῃ εὐχείρωτον αὐτῇ καὶ μιμεῖταί γε τοῦ φιλτάτου καὶ ᾧ ἂν πάντως ὑπακούσειεν ὁ κληθεὶς τὸ φθέγμα· ὡς καίπερ εἰδότας τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τῆς ὁμοιότητος ἐξαπατᾶσθαι καὶ ἀναλίσκεσθαι ἐξιόντας τε καὶ πρὸς τὸ φθέγμα ὑπακούοντας. Ubi etiam de scriptura nominis in nota agitur. Nam sunt, qui exhibeant *Κοροκόττα*, ut v. c. Aelianus l. l. Et sanequam quae Ctesias aliique scriptores laudati afferunt, eo nos deducunt, ut hyaenam hic intelligi ac describi existimemus. Nomen quidem ipsum Aethiopicum esse negant. Nam Aethiopibus hyaenam dici *Tekula*. Hinc e Persica lingua explicationem repetiit Tychsen. l. l., pag. 622 seqq., in qua *gurk-kut* sit: *lupus debilis* s. *pedibus infirmus;* propter ingressus hyaenae debiles; quae et ipsa ideo ab Arabibus dicatur *elargja* i. e. debilis (die Lahme.)

Quod vero hocce animal modo Indicum audiat, modo Aethiopibus proprium, ut vix ei locus dari possit in *Ctesiae Indicis*, mirum profecto videri debeat. At Indiae nomen apud veteres non tam arctis finibus inclusum fuisse audimus, quippe qui et Arabiam et Aethiopiam haud raro ita appellarint. Hinc igitur explicandum existimo, quod in Ctesiae Indicis mentio animalis fit, quod Aethiopicum esse multi clamant, utriusque terrae appellatione confusa. Conf. Wahl Vorder- u. Mittelasien, I, pag. 334, 363. Add. Abdias in historia Apostol. VIII, de rebus a Bartholomaeo per Indiam gestis, in Fabric. Cod. Pseudepigr. p. 644: »*Indiae tres* esse ab historiographis asseruntur. Prima est India, *quae ad Aethiopiam vergit:* secunda, quae ad Medos, tertia, quae finem »facit. Nam ex uno latere tenebrarum regionem gerit, ex »alio latere mare Oceanum.« Atque Strabo jam comparationes Aethiopes inter atque Indos instituerat, libr. XV, p. 1012, (s. 690) coll. Herod. VII, 70. Similis confusio jam supra cap. XIV nobis obviam venerat.

τουτο δὲ φάσιν] scripsi φησὶν sc. *Ctesias.*

καὶ διὰ νυκτὸς καλοῦντος ἐξ ὀνόματος τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου φωνῇ καὶ προςιόντας· οἱ δὲ ἀθρῶον ἐπιπίπτοντες κατεσθίουσιν] Ita locum in Codice legi testatur Werferus. At Hoeschelius sic ediderat: καὶ δ. ν. καλεῖν ἐξ ὀνόματος τοὺς ἀνθρώπους καὶ προςιόντας κατεσθίειν. Werfero haecce placuerat lectio: τοῦτο δέ φησιν ἀνθρωπίνην μιμεῖσθαι φωνὴν καὶ διὰ νυκτὸς καλοῦντες ἐξ ὀν. τ. ἀνθρ. ὡς ἐπ' ἀνθρ. φωνὴν προςιόντας, ἤδὲ ἀθρόως ἐπιπίπτοντες κατεσθίουσιν. Mihi quidem scribere placuit: καὶ διὰ νυκτὸς καλεῖν ἐξ ὀνόματος τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου φωνῇ προςιόντας· οἱ δὲ ἀθρόως ἐπιπίπτοντες κατεσθίουσι (sc. τοὺς ἀνθρώπους προςιόντας) ut οἱ δὲ ad crocottas pertineat. Loci sententiam expressit optime Aelianus l. l. pluribus haec enarrans: πανουργίαν δὲ κοροκόττα, ἣν ἤκουσα, καὶ αὐτὸς ἔοικα λέξειν νῦν. Εἰς τοὺς δρυμοὺς ἑαυτὸν ἐγκρύψας, εἶτα μέντοι τῶν ὑλουργούντων ἀκούει, καὶ καλούντων ἀλλήλους ἐξ ὀνόματος, καὶ μέντοι λαλούντων αὐτά· εἶτα μέντοι μιμεῖται τὰς φωνὰς καὶ φθέγγεται (εἰ καὶ μυθῶδες τὸ εἰρημένον) ἀνθρωπίνῃ γοῦν φωνῇ, καὶ καλεῖ τὸ ὄνομα, ὃ ἤκουσε, καὶ ὁ κληθεὶς πρόςεισιν· ὁ δὲ ἀναχωρεῖ καὶ πάλιν καλεῖ· ὁ δὲ καὶ μᾶλλον κατὰ τὴν φωνὴν ἔρχεται· ὅταν δὲ αὐτὸν τῶν συμπονούντων ἀπαγάγῃ, καὶ ἔρημον ἀποφήνῃ, συλλαβὼν ἀπέκτεινε, καὶ ποιεῖται τροφὴν τὸ ἐντεῦθεν φωνῇ δελεάσας.« Quibus Ctesiae narratio subobscurior nonnihil lucis accipit.

ἔχει δὲ τὸ θηρίον] In Codice ipso legitur ἔχων, quod D. Hoeschelius, quem secutus sum, mutaverat in ἔχει, Werferus in ἔχον. Male idem codex mox: λέωντος pro λέοντος et pro ὑπεῖκον, ὑπῆκον.

Χαλκιδικῇ] Ita Hoeschelius. In Codice: Χαλκηδικῇ. Mox idem Hoeschelius ediderat ἔχειν pro Codicis scriptura ἔχουν. De re conf. ad cap. 25.

φασὶ γὰρ ἐπέκεινα τῶν Μαυρουσίων πυλῶν κ.τ.λ.] Loci

sanitatem ita sibi restituisse videtur Werferus: *φησὶ γάρ… ὕεται μὲν τοῦ θέρους…. φλέγεται.* Equidem propter *φησὶ*, nil nisi *ὁ ἐκεῖσε τόπος* mutavi in *τὸν ἐκ. τόπον.* — Intelligi autem hic Herculeas columnas, cum Largerio nobis verisimile videtur; qui jure Ctesiae narrationem probat cum illis quidem in regionibus, quando nos aestate fruimur, imbres decidant; et quando nos hyeme premimur, sol ibi urat. Maurusios s. *Marusios* Plinius quoque memorat, H. N. V, 2 init. pag. 243 Hard. »gentes in ea (sc. Tingitania provincia), quondam praecipua Maurorum, unde nomen, quos plerique *Maurusios* dixerunt.« At vid. Strabon. XVII, p. 1181 C. *οἰκοῦσι δ' ἐνταῦθα Μαυρούσιοι μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων λεγόμενοι, Λιβυκὸν ἔθνος μέγα, καὶ εὔδαιμον, Μαῦροι δ' ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν ἐπιχωρίων.* Add. ibid. p. 1182 A et seqq. et II, p. 193 B. Atque etiam Livius ita dixerat, XXIV, 49, annotante Casaubono.

*ἐν τῇ Κυωνίων**) *χώρᾳ κρήνην εἶναί φησι κ. τ. λ.*] Ita Hoeschelius ediderat, cum in codice ipso legeretur: *κρήνη …. ἐλαίου, ἀλλ' οὐχ ὕδατος, ῥεῦμα ἔχων.* De argumento conf. Antigonum Caryst. cap. 154: *τὴν δὲ ἐν Κυστιτράτῳ* (sc. *κρήνην Λύκον τὸν Ῥηγῖνον λέγειν*) *οἷον ἐλαίῳ ῥεῖν· τοῖτο δ' ἔν τε τοῖς λύχνοις κάεσθαι, καὶ δύνασθαι φύματα καὶ ψώραν ἰᾶσθαι, προςαγορευόμενον Κυστιτραῖον·* ubi multi sunt interpretes de oppiduli hujusce nomine, quod alii aliter scribunt, inque Sicilia collocant. Quae magis huc spectat, est Beckmanni nota, quam huc transferam, pag. 201: »De hoc fonte cf. ad Aristotel. Auscult. mirab. cap. 123. Complures fontes ejusdem naturae noverunt veteres, neque infrequentes sunt, atque recentiores quoque utuntur petroleo s. naphtha ad lucernarum lumina, olei vice, item ad scabiem jumentorum ho-

---

*) In mentem venit scribere *Κυανέων*, ab Lyciae urbe *Cyaneae.* s. *Κυάνεαι*, de qua Plinius H. N. V, 27 sect. 28, p. 273 Hard.

minumque.« Tales aliquot olei fontes e veterum scriptis memoravit Freinshemius ad Curtium, VII, 10, 14. Admonuit etiam Malte-Brun (Nouvelles Annales etc. p. 354) lacuum quorundam terrae Tibet, ubi borax proveniat (»ou l'on récolte le borax«) — His denique adde, quae ad cap. 11 sunt adnotata.

ἐν τῇ νήσῳ τῇ λεγομένῃ Μετάδριδα ἔστι κρήνη] Ita e Cod. Monac. rescripsi, cum apud Hoeschelium editum esset: ἐν τῇ λεγομένῃ Μετάδριδα ἐστὶ κρήνη. Mox tamen recte Hoeschelius ἄμπωτιν pro Cod. ἄμποτα. In sequentibus eundem Hoeschelium sum secutus, licet Codex ipse ita praestaret: ἄμποτα διὰ μέσης ἡμέρας καὶ διὰ μέσης νυκτὸς πάνυ σφοδρόν· καὶ ἀπορύπτει ἰχθύας πολλοὺς — Deinde pro οἱ ἐκεῖσεν οἰκοῦντες scripsi τοὺς ἐκ. οἰκοῦντας.

Cap. XXXIII.

ταῦτα δὲ γράφων καὶ μυθολογῶν K.] δὲ recepi e Monacensi libro, qui idem verba καὶ μυθολογῶν omittit, et pro τἀληθέστατα habet καὶ ἀληθέστατα.

μαθὼν τῶν εἰδότων] Inverso ordine haec praestat idem liber, qui mox τούτων omittit; et pro θαυμασιώτερα habet θαυμαοιότερα.

διὰ τὸ μὴ δόξαι τοῖς κ. τ. λ.] Brevius haec liber Monacensis: διὰ τὸ δοκεῖν ἄπιστα συγγράφειν. — Ex his vero, quae et supra in universum, et quovis capite annotavimus, sponte patet, quantum sit Luciano tribuendum, in Hist. ver. I, §. 3, Tom. II, p. 71 ita statuenti: Κτησίας ὁ Κτησιόχου ὁ Κνίδιος συνέγραψε περὶ τῆς Ἰνδῶν χώρας καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς, ἃ μήτε αὐτὸς εἶδε, μήτε ἄλλου εἰπόντος ἤκουσεν. Quae alia eandem in rem hic excitat Largerius: Montfaucon la verité de l'histoire de Iudith, II Part. cap. 2, pag. 120,

et Belin de Ballu oeuvres de Lucian. traduits du Grec, Tom. II, p. 423 not., ea doleo mihi in his scribendis non praesto fuisse.

ἄπιστα συγγράφειν] His subnexa sunt in Hoesch. ἐν οἷς καὶ ταῦτα. At desunt in Monac. 30.

VI.

RELIQUA FRAGMENTA

ex

CTESIAE INDICIS.

NB. In hisce fragmentis Ctesiae Indicis eandem servavimus legem, quam in Assyriis nobis scripseramus, ut nihil reciperemus, nisi in quo diserta *Ctesiae* facta esset mentio. Quod ad Aeliani quosdam locos in Nat. Animal. potissimum spectat, qui, licet revera e Ctesia exscripta viderentur, tamen certo Ctesiae testimonio carent. Hos igitur locos, ne quis inconstantiae nos argueret, indicavimus tantum in notis, neque vero in fragmentorum collectione exhibuimus. In qua et ea omisimus, quae breviora suis quaeque locis in Annotatione jam laudaveramus.

Fragment. Nro. 1.

Arrianus Exped. Alexandr. V, 4, §. 2.

καὶ Κτησίας (εἰ δή τῳ ἱκανὸς καὶ Κτησίας ἐς τεκμηρίωσιν) ἵνα μὲν στενώτατος αὐτὸς αὐτοῦ ὁ Ἰνδός ἐστι, τεσσαράκοντα σταδίους ὅτι διέχουσιν αὐτῷ αἱ ὄχθαι· ἵνα δὲ πλατύτατος, καὶ ἕκατον· τὸ πολὺ δ' εἶναι αὐτοῦ τὸ μέσον τούτοιν.

Pertinent haec ad Ctesiae Indicc. cap. I. In Fragmm. Ctess. editione autem haec leguntur subjecta ad voces *καὶ ἕκατον*: »An forte hic locus defectus, viri docti videant: mihi, credo, libere suspicionem meam indicare licet. Habes enim diserte initio excerptorum ex Indicis a Photio eadem quidem de latitudine *τοῦ αὐτοῦ*, sed de eo, ubi latissimus sit *καὶ διακοσίων σταδίων* ait. Quid itaque? Facile potuit excidere in Arriani libris numeri ducenarii nota *σ'*, quae reponi debeat. Sicque adhuc etiam plenius Ctesiae sententiam expositam ibi habebimus, nimirum ubi Indus angustissimus, XL stadiorum esse; ubi latissimus, CC; ubi medius, i. e. nec angustissimus, nec latissimus, plerumque C stadiorum esse. Sic ego suspicabar: alii dijudicent.«

Fragment. Nro. 2.

Aelian. Nat. Animal. XVII, 29.

Τοῦ Ἰνδῶν βασιλέως ἐλαύνοντος ἐπὶ τοὺς πολεμίους, δέκα μυριάδες ἐλεφάντων προηγοῦνται μαχίμων· ἑτέρους δὲ ἀκούω τρισχιλίους τοὺς μεγίστους τε καὶ ἰσχυροτάτους ἕπεσθαι, οἵπερ οὖν εἰσι πεπαιδευμένοι τὰ τείχη τῶν πολεμίων ἀνατρέπειν, ἐμ-

πεσόντες ὅταν κελεύσῃ βασιλεύς· ἀνατρέπειν δὲ τοῖς στήθεσι. Καὶ λέγει μὲν ταῦτα καὶ Κτησίας ἀκοῦσαι γράφων. Ἰδεῖν δ' ἐν Βαβυλῶνι ὁ αὐτὸς λέγει τοὺς φοίνικας αὐτοῤῥίζους ἀνατρεπομένους ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐμπιπτόντων αὐτοῖς *) τῶν θηρίων βιαιότατα· δρῶσι δ', ἂν ἄρα ὁ Ἰνδὸς ὁ πωλεύων αὐτοῖς κελεύσῃ δρᾶσαι τοῦτο (αὐτοῖς).

Ad Indicc. cap. III, ubi breviter περὶ τῶν τειχοκαταλυτῶν ἐλεφάντων, haec pertinere manifestum est. Eodem pertinent bini Aristotelis loci de elephantis: De Generat. Animal. II, 2: Κτησιάς γὰρ ὁ Κνίδιος ἃ περὶ τοῦ σπέρματος τῶν ἐλεφάντων εἴρηκε, φανερός ἐστιν ἐψευσμένος· φησὶ γὰρ οὕτω σκληρύνεσθαι ξηραινόμενον, ὥστε γίνεσθαι ἠλέκτρῳ ὅμοιον· τοῦτο δ' οὐ γίνεται. Histor. Animal. III, fin. pag. 128 Schneid. ψευδὲς δ' ἐστὶ καὶ ὅπερ Κτησίας γέγραφε περὶ τῆς γονῆς τῶν ἐλεφάντων.

Fragment. Nro. 3.

Aelianus Nat. Animal. XVI, 31.

Λέγει δὲ ἄρα Κτησίας ἐν λόγοις Ἰνδικοῖς τοὺς καλουμένους Κυναμολγοὺς τρέφειν κύνας πολλοὺς κατὰ τοὺς Ὑρκανίους τὸ μέγεθος. Καὶ εἶναί γε ἰσχυρῶς κυνοτρόφους καὶ τὰς αἰτίας ὁ Κτησίας ἐκείνας λέγει. Ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν εἰς μεσοῦντα χειμῶνα ἐπιφοιτῶσιν αὐτοῖς ἀγέλαι βοῶν, οἱονεὶ μελιττῶν σμῆνος ἢ σφηκία κεκινημένη, πλῆθος ἀριθμοῦ κρείττους οἱ βόες, εἰσὶ δὲ ἄγριοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἐς κέρας θυμοῦνται δεινῶς· οὔκουν ἔχοντες αὐτοὺς ἀναστέλλειν ἑτέρως οἵδε, τοὺς τροφίμους αὐτῶν κύνας ἐπ' αὐτοὺς ἀφιᾶσιν, ἐς τοῦτο ἀεὶ τρεφομένους, οἵπερ οὖν καταγωνίζονταί τε καὶ διαφθείρουσιν αὐτοὺς ῥᾷστα. Εἶτα τῶν μὲν κρεῶν τὰ δοκοῦντά σφισιν εἰς ἐδωδὴν ἐπιτήδεια ἐξαιροῦσι· τὰ δὲ λοιπὰ τοῖς κυσὶ ἀποκρίνουσι

*) »ἴσ. αὐτοὺς.«

καὶ μάλα γε ἀσμένως κοινωνοῦντες αὐτοῖς, ὥσπεροῦν εὐεργέταις ἀπαρχόμενοι. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ, καθ' ἣν οὐκ ἔτι φοιτῶσιν οἱ βόες, συνθήρους αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἔχουσιν. Καὶ τῶν θηλειῶν ἀμέλγουσι τὸ γάλα καὶ ἐκ τούτου κέκληνται· πίνουσι γὰρ αὐτὸ ὥσπεροῦν ἡμεῖς τὸ τῶν οἰῶν τε καὶ τῶν αἰγῶν.

In his autem ad verba: τοὺς τροφίμους αὐτῶν κύνας ἐπ' αὐτοὺς ἀφιᾶσιν ἐς τοῦτο ἀεὶ τρεφομένους, observavit beatus Werferus: »temere h. l. cum Latino interprete ad pleonasmi »normam exegeris. Is enim alterutrum solum interpretando »expressit. Atqui τοὺς τροφίμους αὐτῶν κύνας est: „*quos »canes habent* r o b u s t o s;" Hippocrat. de aer. aqq. locc. »pag. 94 ed. Cor. ἐντονώτερα μᾶλλον γίγνεται καὶ τ ρ ο φ ι μ ώ- »τ ε ρ α. Quae significatio necdum in Lexicis adnotata.« Vid. Ctesiae Indicc. cap. V.

Eadem leguntur apud Agatharchidem (Phot. pag. 1358), ut, nisi Aelianus memoriae lapsu *Ctesiam* pro Agatharchide nominaverit, hic Ctesiam exscripsisse censendus sit, ex Schneideri sententia ad l. l. Aeliani. Inde quoque Diodorus Tom. I, pag. 197 retulit, cujus tamen verba non usquequaque cum Ctesianis concordant. Est denique Pollux, qui in Onomast. V, 5, 41, pag. 497: οἱ δὲ Κυναμολγοὶ κύνες εἰσὶ περὶ τὰ ἕλη τὰ μεσημβρινὰ, γάλα δὲ βοῶν ποιοῦνται τὴν τροφήν· καὶ τοὺς ἐπιόντας τῷ ἔθνει τοῦ θέρους βοῦς Ἰνδικοὺς καταγωνίζονται, ὡς ἱστορεῖ Κ τ η σ ί α ς. Ad quae legimus annotata: »De Polluce nostro quid dicam, mehercle nescio. Aelianum certe rectius inspexisse Ctesiam credam. Et alii etiam certe auctores hos Cynamolgos populos tradunt, eosque canum foeminarum lacte victitasse, unde iis nimirum nomen: in illis etiam Cnidius Agatharchides, apud quem paria habes cum Ctesianis excerptis. Cur itaque Pollux canes cum gente sua, canina licet et ipsa, confundat, causam non comminiscor.« Confer ibidem paulo post segm. 43, pag. 498[1].

F r a g m e n t. Nro. 4.

Tzetz. Chil. VII, 739.

εἰ θαῦμα δὲ νομίζοι τις Ἀῤῥάβων *) τοὺς καλάμους,
ὁ Τζέτζης λέγει· τοὺς Ἰνδῶν καλάμους τῷ Κτησίᾳ
ὡς διοργυίους **) γράφοντι τὸ πλάτος, τίς πιστεύσοι;
καὶ τοῖς τὸ ἓν γονάτιον δύο ποιεῖν ὁλκάδας.

Vide ad Indic. cap. VI.

Fragment. Nro. 5.

Aristoteles Hist. Animal. II, 1. (3, §. 10, Schneider.):

Διστοίχους δὲ ὀδόντας οὐδὲν ἔχει τούτων τῶν γενῶν· ἔστι δέ τι, εἰ δεῖ πιστεῦσαι Κτησίᾳ· ἐκεῖνος γὰρ ἐν Ἰνδοῖς τὸ θηρίον, ᾧ ὄνομα εἶναι μαντιχώραν, τοῦτ' ἔχειν ἐπ' ἀμφότερά φησι τριστοίχους τοὺς ὀδόντας, εἶναι δὲ μέγεθος μὲν ἡλίκον λέοντα, καὶ δασὺ ὁμοίως καὶ πόδας ἔχειν ὁμοίους· πρόσωπον δὲ καὶ ὦτα ἀνθρωποειδές· τὸ δ' ὄμμα γλαυκὸν, τὸ δὲ χρῶμα κινναβάρινον· τὴν δὲ κέρκον, ὁμοίαν τῇ τοῦ σκορπίου τοῦ χερσαίου, ἐν ᾗ κέντρον ἔχειν καὶ τὰς ἀποφυάδας ἀπακοντίζειν, φθέγγεσθαι δ' ὅμοιον φωνῇ σύριγγος καὶ σάλπιγγος· ταχὺ δὲ θεῖν οὐχ ἧττον τῶν ἐλάφων, καὶ εἶναι ἄγριον καὶ ἀνθρωποφάγον.

Qui locus jam dudum in Fragmm. Ctess. collectione exhibetur, tali addita notula: »Notanda diversitas scripturae in hujus beluae vocabulo. Excerpta Ind. supra c. 7 habent μαρτιχόρα, vel cum Bav. libro μαρτιχόρας, ut etiam Aelianus et Philostratus habet. Aristoteles μαντιχώραν vocat, et Plinius etiam *mantichoram*, sicut et Aeliani varia lectio, notavit et Brodaeus, v. Miscell. 24, Ctesiam super his graviter vanitatis arguens.«

*) »Narravit vero ex Uranii lib. III Ἀραβικῶν Tzetzes de calamis ibi, in quibus mortuos reges et eorum uxores, fratres ac filios sepeliant ἐν γόνυ τι κοιλάναντες illorum calamorum, et calamum μὴ κόψαντες πάλιν ἐῶσι φύειν· quibus Ctesiana subjicit, talia scilicet illa ψευδεπινούστερα, quibus delectati scriptores vani.«

**) »Vide Excerpt. Ind. supra c. VI.«

De eodem argumento, quod a Ctesia ipso Indicc. cap. VII tractatur, apud alios quoque exstant fragmenta. Ponamus primo loco Pausaniam, Boeot. (IX) 21, §. 4, p. 751: *Θηρίον δὲ ἐν τῷ Κτησίου λόγῳ τῷ ἐς Ἰνδοὺς (Μαρτιχόρα ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων φησὶν ἀνδροφάγον λελέχθαι) εἶναι πείθομαι τὸν τίγριν· ὀδόντας δὲ αὐτὸ τριστοίχους καθ' ἑκατέραν τὴν γένυν καὶ κέντρα ἐπὶ ἄκρας ἔχειν τῆς οὐρᾶς· τούτοις δὲ τοῖς κέντροις ἐγγύθεν ἀμύνεσθαι, καὶ ἀποπέμπειν ἐς τοὺς πορρωτέρω τοξότου ἀνδρὸς ὀϊστῷ ἴσον, ταύτην οὐκ ἀληθῆ τὴν φήμην οἱ Ἰνδοὶ δέξασθαι δοκοῦσί μοι παρ' ἀλλήλων ὑπὸ τοῦ ἄγαν ἐς τὸ θηρίον δείματος· ἠπατήθησαν δὲ καὶ ἐς τὴν χρόαν αὐτοῦ, καὶ ὁπότε κατὰ τοῦ ἡλίου φανείη σφισιν ὁ τίγρις, ἐρυθρός τε δοκεῖ καὶ ὁμόχρους ἢ ὑπὸ τῆς ὠκύτητος, ἢ εἰ μὴ θέοι, διὰ τὸ ἐν ταῖς ἐπιστροφαῖς συνεχὲς, ἄλλως δὲ καὶ οὐκ ἐγγύθεν γινομένης τῆς θέας.*

Atque *Plinius* Hist. Nat. VIII, 21 (al. 30): »Apud eosdem (Indos sc.) nasci *Ctesias* scribit, quam mantichoram »adpellat, triplici dentium ordine pectinatim coeuntium, facie »et auriculis hominis, oculis glaucis, colore sanguineo, cor»pore leonis, cauda scorpionis modo spicula infigentem: »vocis, ut si misceatur fistulae et tubae concentus, velocita»tis magnae, humani corporis vel praecipue adpetentem.«

Pluribus tamen eadem persecutus est Aelianus, Nat. Animal. IV, 21, quem dein compilavit Phile de Animall. Proprr. nr. 38, pag. 150. Ita autem *Aelianus* l. l.

Περὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Μαρτιχόρα.

Θηρίον Ἰνδικὸν βίαιον τὴν ἀλκὴν, μέγεθος κατὰ τὸν λέοντα τὸν μέγιστον, τὴν δὲ χρόαν ἐρυθρὸν, ὡς κιννάβαριν εἶναι δοκεῖν, δασὺ δὲ ὡς κύνες, φωνῇ τῇ Ἰνδῶν μαρτιχόρας ὠνόμασται· τὸ πρόσωπον δὲ κέκτηται τοιοῦτον, ὡς δοκεῖν οὐ θηρίον τοῦτό γε, ἀλλ' ἀνθρωπικὸν ὁρᾶν· ὀδόντες τρίστοιχοι μὲν ἐμπεπήγασιν οἱ ἄνω αὐτῷ, τρίστοιχοι δὲ οἱ κάτω, τὴν ἀκμὴν ὀξύτατοι, τῶν κυνείων ἐκεῖνοι μείζους· τὰ δὲ ὦτα ἔοικεν ἀνθρώπῳ καὶ ταῦτα τήν γε ἑαυτῶν πλάσιν, μείζω δὲ καὶ δασέα· τοὺς

δὲ ὀφθαλμοὺς γλαυκός ἐστι, καὶ ἐοίκασιν ἀνθρωπίνοις καὶ οὗτοι· πόδας δέ μοι νόει καὶ ὄνυχας οἵους εἶναι λέοντος· τῇ δὲ οὐρᾷ ἄκρᾳ προςήρτηται σκορπίου κέντρον, καὶ εἴη ἂν ὑπὲρ πῆχυν τοῦτο, καὶ παρ' ἑκάτερα αὐτῷ ἡ οὐρὰ κέντροις διείληπται· τὸ δὲ οὐραῖον τὸ ἄκρον εἰς θάνατον ἐκέντησε τὸν περιτυχόντα, καὶ διέφθειρε παραχρῆμα. Ἐὰν δέ τις αὐτὸν διώκῃ, ὅδ' ἀφίησι τὰ κέντρα πλάγια ὡς βέλη, καὶ ἔστι τὸ ζῶον ἑκήβολον· καὶ εἰς τοὔμπροσθεν μὲν ὅταν ἀπολύῃ τὰ κέντρα, ἀνακλᾷ τὴν οὐράν· ἐὰν δὲ εἰς τοὐπίσω, κατὰ τοὺς Σάκας, ὅδε ἀποτάδην αὐτὴν ἐξαρτᾷ. Ὅτου δ' ἂν τὸ βληθὲν τύχῃ, ἀποκτείνει· ἐλέφαντα δὲ οὐκ ἀναιρεῖ μόνον· τὰ δὲ ἀκοντιζόμενα κέντρα ποδιαῖα τὸ μῆκός ἐστι, σχοίνου δὲ τὸ πάχος. Λέγει δὲ ἄρα Κτησίας, καί φησιν ὁμολογεῖν αὐτῷ τοὺς Ἰνδοὺς, ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀπολυομένων ἐκείνων κέντρων ὑπαναφύεσθαι ἄλλα, ὡς εἶναι τοῦ κακοῦ τοῦδε ἐπιγονήν· φιλεῖ δὲ, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει, μάλιστα ἀνθρώπους ἐσθίων, καὶ ἀναιρεῖ δὲ ἀνθρώπους πολλοὺς, καὶ οὐ καθ' ἕνα ἐλλοχᾷ καὶ δύο δ' ἂν ἐπιθεῖτο καὶ τρισὶ καὶ κρατεῖ τῶν τοσούτων μόνος. Καταγωνίζεται δὲ καὶ τῶν ζώων τὰ λοιπὰ, λέοντα δὲ οὐκ ἂν καθέλῃ ποτέ. Ὅτι δὲ κρεῶν ἀνθρωπείων ἐμπιπλάμενον τόδε τὸ ζῶον ὑπερήδεται, κατηγορεῖ καὶ τὸ ὄνομα. Νοεῖται γὰρ τῇ Ἑλλήνων φωνῇ ἡ Ἰνδῶν, ἀνθρωποφάγον αὐτὸ εἶναι· ἐκ δὲ τοῦ ἔργου καὶ κέκληται. Πέφυκε δὲ κατὰ τὴν ἔλαφον ὤκιστος. Τὰ βρέφη δὲ τῶνδε τῶν ζώων οἱ Ἰνδοὶ θηρῶσιν ἀκέντρους τὰς οὐράς ἔχοντα, καὶ λίθῳ γε ἔτι διαθλῶσιν αὐτὰς, ἵνα ἀδυνατῶσι τὰ κέντρα ἀναφύειν. Φωνὴν δὲ σάλπιγγος ὡς ὅτι ἐγγυτάτω προΐεται. Λέγει δέ καὶ ἑωρακέναι τόδε τὸ ζῶόν ἐν Πέρσαις Κτησίας, ἐξ Ἰνδῶν κομισθὲν δῶρον τῷ βασιλεῖ Περσῶν. Εἰ δέ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι ὑπὲρ τῶν τοιούτων Κτησίας, ἀκούσας γε μήν τις τὰ ἴδια τοῦδε τοῦ ζώου, εἶτα μέντοι τῷ συγγραφεῖ τῷ Κνιδίῳ προςεχέτω.

Philae locum ex Aeliano sine dubio haustum adscribere omisi, quia nulla diserta in eo reperitur Ctesiae mentio, idemque non e Ctesiâ ipso ut primario fonte, sed ex Aeliano demum, qui Ctesiae sua debuit, descriptus esse videtur.

Quod idem etiam in sequentibus aliquoties tenuimus, ubi Philae locos quidem laudavimus, ut, cuicunque luberet, inspicere illos liceret, neque tamen descripsimus, quippe qui non ad Ctesiae fragmenta, sed ad Aeliani potius pannos ac fragmenta fuissent referendi.

Fragment. Nro. 6.

Antigonus Mirabb. Narratt. cap. 182, pag. 223 ed. Beckm.

περὶ δὲ πυρὸς Κτησίαν φησὶν ἱστορεῖν, ὅτι περὶ τὴν τῶν Φασηλίτων χώραν ἐπὶ τοῦ τῆς Χιμαίρας ὄρους ἐστὶ τὸ καλούμενον ἀθάνατον πῦρ· τοῦτο δὲ ἐὰν μὲν εἰς ὕδωρ ἐμβάλῃς καίεσθαι βέλτιον· ἐὰν δὲ φορυτὸν ἐπιβαλὼν πήξῃ τις, σβέννυσθαι.

φορυτὸν reposui pro mendoso *φορτίον*. Vide Beckmann. ad h. l. et praecipue Werferum annotantem ad Indicc. cap. X, quo hic locus pertinet. Add. *Plinium* Hist. Nat. II, 106: (al. 110): »Flagrat in Phaselide mons Chimaera, et quidem »immortali diebus ac noctibus flamma. Ignem ejus accendi »aqua, exstingui vero terra aut foeno, *Cnidius Ctesias* tradit.«

Fragment. Nro. 7.

Aelianus Nat. Animal. IV, 26.

Τοὺς λαγὼς καὶ τὰς ἀλώπεκας θηρῶσιν οἱ Ἰνδοὶ τὸν τρόπον τοῦτον. Κυνῶν εἰς τὰς ἄγρας οὐ δέονται, ἀλλὰ νεοττοὺς συλλαβόντες ἀετῶν καὶ τῶν κοράκων καὶ ἰκτίνων προςέτι τρέφουσι, καὶ ἐκπαιδεύουσι τὴν θήραν· καὶ ἔστι τὸ μάθημα. Πρᾴῳ λαγῷ καὶ ἀλώπεκι τιθασσῷ κρέας προςαρτῶσι καὶ μεθιᾶσι θεῖν· καὶ τοὺς ὄρνιθας αὐτοῖς κατὰ πόδας ἐπιπέμψαντες, τὸ κρέας ἀφέλεσθαι συγχωροῦσιν. Οἱ δὲ ἀνὰ κράτος διώκουσι καὶ ἑλόντες ἢ τὸν ἢ τὴν ἔχουσιν ὑπὲρ τοῦ καταλαβεῖν ἆθλον τὸ κρέας, καὶ τοῦτο μὲν αὐτοῖς δέλεαρ ἐστι καὶ μάλα ἐφολκόν. Οὐκοῦν ὅταν ἀκριβώσωσιν τὴν σοφίαν τὴν θηρατικὴν, ἐπὶ τὰς ὀρείους λαγὼς μεθιᾶσιν αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὰς ἀλώπεκας τὰς ἀγρίας. Οἱ δὲ ἐλπίδι τοῦ δείπνου τοῦ συνήθους, ὅταν τι τούτων φανῇ, μεταθέουσι καὶ αἱροῦσιν ὤκιστα, καὶ τοῖς δεσπόταις

ἀποφέρουσιν, ὡς λέγει Κτησίας. Καὶ ὅτι ὑπὲρ τοῦ τέως προςηρτημένου κρέως αὐτοῖς τὰ σπλάγχνα τῶν ἡρημένων τὸ δεῖπνόν ἐστιν, ἐκεῖθεν καὶ τοῦτο ἴσμεν.

Pertinet hic locus ad ea, quae Indicc. cap. XI de *Pygmaeorum* venatione breviter habet *Ctesias*. Ad Pygmaeos quoque pertinent *Auli Gellii* verba Noctt. Attic. IX, 4. Qui cum *Ctesiae*, Onesicriti, aliorum libros forte fortuna deprehendisset, praeter alia in his quoque haec se invenisse narrat: »Pygmaeos quoque haud longe ab his nasci; quorum »qui longissimi sint, non longiores esse quam pedes duo et »quadrantem.«

Fragment. Nro. 8.

Ea, quae de Gryphibus breviter in Ctesiae Indicc. cap. XII leguntur, copiosiora praestat e Ctesia ipso *Aelianus* Nat. Animal. IV, 27, et ex eo rursus *Phile* de Animall. Propriett. 2, pag. 15 seq. Audiamus Aelianum l. l.

Περὶ Γρυπῶν.

Τὸν γρύπα ἀκούω, τὸ ζῶον τὸ Ἰνδικὸν, τετράπουν εἶναι κατὰ τοὺς λέοντας· καὶ ἔχειν ὄνυχας καρτεροὺς ὡς ὅτι μάλιστα, καί τούτους μέντοι τοῖς τῶν λεόντων παραπλησίους· κατάπτηροι δὲ τὰ νῶτα, καὶ τούτων τῶν πτερῶν τὴν χρόαν μέλαιναν εἶναι ᾄδουσι, τὰ δὲ πρόσθια ἐρυθρά φασι, τὰς γε μὴν πτέρυγας αὐτὰς οὐκ ἔτι τοιαύτας, ἀλλὰ λευκάς. Τὴν δέρην δὲ αὐτῶν κυανοῖς διηνθίσθαι τοῖς πτεροῖς Κτησίας ἱστορεῖ, στόμα δὲ ἔχειν αἰετῶδες, καὶ τὴν κεφαλὴν ὁποίαν οἱ χειρουργοῦντες γράφουσι τε καὶ πλάττουσι, φλογώδεις δὲ τοὺς ὀφθαλμούς φασιν αὐτοῦ, νεοττιάς δὲ ἐπὶ τῶν ὀρῶν ποιεῖται, καὶ τέλειον μὲν λαβεῖν ἀδύνατόν ἐστι, νεοττοὺς δὲ αἱροῦσιν. Καὶ Βάκτριοι μὲν γειτνιῶντες Ἰνδοῖς λέγουσιν αὐτοὺς φύλακας εἶναι τοῦ χρυσοῦ αὐτόθι, καὶ ὀρύττειν δὲ αὐτόν φασιν αὐτοὺς καὶ ἐκ τούτου τὰς καλιὰς ὑποπλέκειν, τὸ δὲ ἀποῤῥέον Ἰνδοὺς λαμβάνειν. Ἰνδοὶ δὲ οὔ φασιν αὐτοὺς φρουροὺς εἶναι τοῦ προειρημένου, μηδὲ γὰρ δεῖσθαι χρυσιόυ γρῦπας (καὶ ταῦτα εἰ λέγουσι, πιστὰ

ἔμοι γε δοκοῦσι λέγειν) ἀλλ' αὐτοὺς μὲν ἐπὶ τὸν τοῦ χρυσίου ἄθροισιν ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ ὑπὲρ τῶν σφετέρων βρεφῶν δεδιέναι καὶ τοῖς ἐπιοῦσι μάχεσθαι· καὶ διαγωνίζεσθαι μὲν πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα καὶ κρατεῖν ῥᾷστα· λέοντι δὲ μὴ ἀνθίστασθαι μηδὲ ἐλέφαντι. Δεδιότες δὲ ἄρα τὴν τῶνδε τῶν ζώων ἀλκὴν οἱ ἐπιχώριοι, μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸν χρυσὸν οὐ στέλλονται, νύκτωρ δὲ ἔρχονται, ἐοίκασι γὰρ τηνικάδε τοῦ καιροῦ λανθάνειν μᾶλλον. Ὁ δὲ χῶρος οὗτος, ἔνθα οἵ τε γρῦπες διαιτῶνται, καὶ τὰ χωρία τὰ χρυσεῖά ἐστιν, ἔρημος πέφυκε δεινῶς. Ἀφικνοῦνται δὲ οἱ τῆς ὕλης τῆς προειρημένης θηραταὶ κατὰ χιλίους τε καὶ δὶς τοσούτους ὡπλισμένοι καὶ ἄμας κομίζουσι σάκκους τε καὶ ὀρύττουσιν, ἀσέληνον νύκτα ἐπιτηροῦντες. Ἐὰν μὲν οὖν λάθωσι τοὺς γρῦπας, ὤνηντο διπλῆν τὴν ὄνησιν· καὶ γὰρ σώζονται καὶ μέντοι καὶ οἴκαδε τὸν φόρτον κομίζουσι· καὶ ἐκκαθάραντες οἱ μαθόντες χρυσωρυχεῖν σοφίᾳ τινὶ σφετέρᾳ, πάμπολυν πλοῦτον ὑπὲρ τῶν κινδύνων ἔχουσι τῶν προειρημένων· ἐὰν δὲ κατάφωροι γένωνται, ἀπολώλασιν. Ἐπανέρχονται δὲ εἰς τὰ οἰκεῖα, ὡς πυνθάνομαι, δι' ἔτους τρίτου καὶ τετάρτου.

FRAGMENT. Nro. 9.

Strabo XVI, cap. IV, 1125 B.

Ἐρυθρὰν γὰρ λέγειν τινὰς τὴν θάλατταν ἀπὸ τῆς χροιᾶς τῆς ἐμφαινομένης κατ' ἀνάκλασιν, εἴτε ἀπὸ τοῦ ἡλίου κατὰ κορυφὴν ὄντος, εἴτε ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐρυθραινομένων ἐκ τῆς ἀποκαύσεως, ἀμφοτέρως γὰρ εἰκάζειν· Κτησίαν δὲ τὸν Κνίδιον πηγὴν ἱστορεῖν ἐκδιδοῦσαν εἰς τὴν θάλατταν ἐρευθὲς καὶ μιλτῶδες ὕδωρ. Ἀγαθαρχίδην δὲ τὸν ἐκείνου πολίτην παρά τινος Βόξου τὸ γένος ἱστορῆσαι κ. τ. λ.

A fonte igitur minio pleno in mare istud cadente Erythraeum mare vocitatum tradit Ctesias. In quo nec Strabonem, nec alios habebat assentientes. Ita enim, ut alios taceam, Curtius VIII, 9, 14. »Ab *Erythra rege inditum est* »*nomen, propter quod ignari rubere aquas credant;*« ubi adeas accuratam et copiosam Freinshemii disputationem super

hàc re institutam. Reliquos veterum locos, qui huc spectant, laudavi et illustravi ad Indicc. cap. XIV.

Fragment. Nro. 10.

In Indicc. Excerptt. cap. XVI Ctesias mira quaedam de serpente quodam memoriae prodidit, ubi qui de simili argumento nobis agere videbantur, indicavimus. In iis autem primarium recensuimus *Aelianum* Nat. Animal. IV, 36, ejusque sequacem *Phil.* de Animal. Propriet. 66, pag. 230. Quorum scriptorum narratio, licet *Ctesiae* nominatim non faciat mentionem, ita tamen cum Ctesianis congruit, ut inde compilatam esse eandem negari prorsus nequeat. Quare hic Aeliani certe narrationem exscribere non dubitavimus. Qui, ubi Indiam venenis abundantem ex multorum auctorum fide tradidit, etiam illud venenum, quod e serpente proveniat (*τὸ ἐκ τοῦ ὄφεως γινόμενον*), memorat, hunc in modum pergens: *ἔστι δὲ ἄρα*, ait, *οὗτος ὁ ὄφις κατὰ σπιθαμὴν τὸ μῆκος, ὅσα ἰδεῖν. χρόαν δὲ ἔοικε πορφύρᾳ τῇ βαθυτάτῃ· λευκὴν δὲ κεφαλὴν καὶ οὐκ ἔτι πορφυρᾶν περιηγοῦνται αὐτοῦ, λευκὴν δέ, οὐχ' ὡς εἰπεῖν ἔπος, ἀλλὰ καὶ χίονος ἐπέκεινα καὶ γάλακτος πλέον λευκήν. Ὀδόντων δὲ ἄγονός ἐστιν ὁ ὄφις οὗτος (εὑρίσκεται δὲ ἐν τοῖς πυρωδεστάτοις τῆς Ἰνδικῆς χωρίοις) καὶ δάκνειν μὲν ἥκιστός ἐστι, καὶ κατά γε τοῦτο φαίης ἂν τιθασσὸν αὐτὸν εἶναι καὶ πρᾶον· οὗ δὲ ἂν κατεμέσῃ, ὡς ἀκούω, ἢ ἀνθρώπου τινός, ἢ θηρίου, τοῦδε τὸ μέλος διασαπῆναι ἀναγκὴ πᾶν. Οὐκοῦν θηραθέντα αὐτὸν ἐκ τῆς οὐραίου μέρους ἐξαρτῶσιν καὶ οἷα εἰκὸς κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχει, καὶ εἰς γῆν ὁρᾷ· ὑπ' αὐτῷ δὲ τῷ στόματι τοῦ θηρὸς ἀγγεῖόν τι τιθέασι πεποιημένον χαλκοῦ· καὶ αἱ διὰ τοῦ στόματος σταγόνες ἐκεῖναι λείβονται εἰς τοῦτο, καὶ τὸ καταῤῥεῦσαν συνίσταταί τε καὶ πήγνυται καὶ ἐρεῖς ἰδὼν ἀμυγδαλῆς δάκρυον εἶναι. Καὶ ὁ μὲν ἀποθνήσκει ὁ ὄφις· ὑφαιροῦσι δὲ τὸ σκεῦος καὶ τιθέασι ἄλλο, χαλκοῦν ἐστι καὶ ἐκεῖνο, νεκροῦ δὲ ἐκρεῖ πάλιν ὑγρὸς ἰχὼρ οὗτος, καὶ ἔοικεν ὕδατι, τριῶν δὲ ἡμερῶν ἐῶσι καὶ συνίσταται μέντοι καὶ οὗτος·*

εἴη δ' ἀπ' ἀμφοῖν διαφορὰ κατὰ την χρόαν, ἡ μὲν γὰρ δεινῶς ἐστι μέλαινα, ἡ δὲ ἠλέκτρῳ εἴκασται. Οὐκοῦν τούτου μὲν εἰ δοίης τινὶ ὅσον σησάμου μέγεθος, ἀφελὼν καὶ ἐμβαλὼν εἰς οἶνον ἢ εἰς σιτίον, πρῶτον μὲν αὐτὸν σπασμὸς περιλήψεται καὶ μάλα ἰσχυρὸς, εἶτα διαστρέφονταί οἱ τὼ ὀφθαλμὼ, ὁ δὲ ἐγκέφαλος διὰ τῶν ῥινῶν κατολισθαίνει θλιβόμενος καὶ ἀποθνήσκει καὶ οἴκτιστα μὲν ἀλλὰ ὤκιστα· ἐὰν δὲ ἔλαττον λάβῃ τοῦ φαρμακοῦ, ἀφύλακτα μὲν αὐτῷ καὶ ἐντεῦθέν ἐστι, χρόνῳ δὲ ἀπόλλυται. Ἐὰν δὲ τοῦ μέλανος ὀρέξῃς, ὅπερ οὖν κατέῤῥευσε τεθνεῶτος, ὡς εἶναι σησάμου καὶ τοῦτο μέγεθος, ὑπόπυος γίνεται, καὶ φθόη καταλαμβάνει τὸν λαβόντα, καὶ ἐνιαυτοῦ ἀναλίσκεται τηκεδόνι· πολλοὶ δὲ εἰς ἔτη δύο προῆλθον, κατὰ μικρὰ ἀποθνήσκοντες.

Fragment. Nro. 11.

Apollonius Dyscol. Histor. Mirab. cap. XVII, pag. 21 Meurs.

Κτησίας παρ' Ἰνδοῖς ξύλον γενέσθαι φησὶν, ὃ καλεῖται *πάρυβον*· τοῦτο ἐφ' ἑαυτὸ ἕλκει πᾶν τὸ προςκομισθὲν αὐτῷ, οἷον χρυσὸν, ἄργυρον, κασσίτερον, χαλκὸν καὶ τἄλλα μεταλλικὰ πάντα· ἕλκει δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς ἱστάμενα στρουθία· ἐὰν δὲ μεῖζον ᾖ τὸ ξύλον καὶ αἶγας, καὶ πρόβατα, καὶ τα ὁμήλικα ζῶα.

Vid. Ctesiae Indicc. Excerptt. cap. XVIII, ibique annotata. At illic pro πάρυβον exstat πάρηβον.

Fragment. Nro. 12.

Tzetz. Chil. VII, 714.

καὶ ὁ *Κτησίας* ἐν Ἰνδοῖς εἶναι τοιαῦτα λέγει·
Ἠλεκτροφόρα δένδρα τε καὶ τοὺς κυνοκεφάλους
δικαίους πάνυ δέ φησι, ζῆν δ' ἐκ τῶν ἀγρευμάτων.

Vid. Excerptt. Indd. cap. XIV et XX. Add. *Plinium* Hist. Natur. XXXVII, 2, sect. XI, pag. 770, Tom. II, Hard.

» *Ctesias* Indis flumen esse *Hypobarum*, quo vocabulo » significetur omnia in se ferre bona: fluere a septemtrione » in exortivum Oceanum juxta montem silvestrem arboribus » electrum ferentibus. Arbores eas *siptachoras* vocari, qua » adpellatione significetur praedulcis suavitas.« Ad eadem Indicc. Excerptt. capita spectant, quae copiosius retulit Aelianus Nat. Animal. IV, 46, continuo nobis afferenda.

Fragment. Nro. 13.

Quae in Excerptt. Indicis Ctesiae per bina capita XIX, et XX sunt disjecta, in unum caput redacta atque copiosiora praestat Aelianus Nat. Animal. IV, 46, ex quo ut solitum, sua contexuit Phile de Animall. Propriett. 42 seq. pag. 171 seq. Aeliani itaque locum adscribam.

Περὶ τῶν ἐν Ἰνδοῖς ζώων τῶν ἐρυθρῶν τοῖς κανθάροις ἐοικότων σχῆμα· καὶ τῶν Κυνοκεφάλων.

Ἐν Ἰνδοῖς γίνεται θηρία, τὸ μέγεθος ὅσον ἂν γένοιντο οἱ κάνθαροι· καὶ ἔστιν ἐρυθρά, κινναβάρει δὲ εἰκάσαις ἄν, εἰ πρῶτον θεάσαιο αὐτά· πόδας ἔχει ταῦτα μηκίστους καὶ προςάψασθαι μαλακά ἐστι. Φύεται δὲ ἄρα ἐπὶ τῶν δένδρων τῶν φερόντων το ἤλεκτρον καὶ σιτεῖται τὸν τῶν φυτῶν καρπὸν τῶνδε. Θηρῶσι δὲ αὐτὰ οἱ Ἰνδοί, καὶ ἀποθλίβουσι καὶ ἐξ αὐτῶν βάπτουσι τάς τε φοινικίδας καὶ τοὺς ὑπ' αὐταῖς χιτῶνας, καὶ πᾶν ὅτι ἂν ἐθέλωσι ἄλλο ἐς τήνδε τὴν χρόαν ἐκτρέψαι τε καὶ χρῶσαι. Κομίζεται δὲ ἄρα ἡ τοίαδε ἐσθὴς καὶ τῷ Περσῶν βασιλεῖ. Καὶ τό γε εὐειδὲς τῆς ἐσθῆτος δοκεῖ τοῖς Πέρσαις θαυμαστὸν, καὶ ἀντικρινομένη γε τοῖς Περσῶν ἐπιχωρίοις κρατεῖ κατὰ πολὺ καὶ ἐκπλήττει, ὥς φησι Κτησίας· ἐπεὶ καὶ τῶν ᾀδομένων τῶν Σαρδιανικῶν ὀξυτέρα τέ ἐστι καὶ τηλαυγεστέρα. Γίνονται δὲ ἐνταῦθα τῆς Ἰνδικῆς, ἔνθα οἱ κάνθαροι, καὶ οἱ καλούμενοι κυνοκέφαλοι, οἷς ἔδωκε τὸ ὄνομα ἡ τοῦ σώματος ὄψις τε καὶ φύσις· τὰ δὲ ἄλλα ἀνθρώπων ἔχουσι καὶ ἠμφιεσμέ-

νοι βαδίζουσι δορὰς θηρίων. καὶ εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἀνθρώπων λυποῦσι οὐδένα, καὶ φθέγγονται μὲν οὐδὲν, ὠρύονται δὲ, τῆς γε μὴν Ἰνδῶν φωνῆς ἐπαΐουσι. Τροφὴ δὲ αὐτοῖς τῶν ζώων τὰ ἄγρια, αἱροῦσι δὲ αὐτὰ ῥᾷστα, καὶ γάρ εἰσιν ὤκιστοι καὶ ἀποκτείνουσι καταλαβόντες καὶ ὀπτῶσιν οὐ πυρὶ, ἀλλὰ πρὸς τὴν εἵλην τὴν τοῦ ἡλίου, εἰς μοίρας διαξήναντες. Τρέφουσι δὲ καὶ αἶγας καὶ ὄϊς· καὶ σῖτον μὲν ποιοῦνται τὰ ἄγρια, πίνουσι δὲ τὸ ἐκ τῶν θρεμμάτων γάλα ὧν τρέφουσι. Μνήμην δὲ αὐτῶν ἐν τοῖς ἀλόγοις ἐποιησάμην, καὶ εἰκότως· ἔναρθρον γὰρ καὶ εὔσημον καὶ ἀνθρωπίνην φωνὴν οὐκ ἔχουσιν.

Ex iis, quae ad h. l. notavit Schneiderus, haec potissimum huc transfero: »Quale insectum sit intelligendum, non adeo facile est divinare. Nimis enim temere *Delaval* in Praefatione libri sui: An experimental Inquiry into the cause of the changes of colours. Londini 1777, pronuntiat coccum Americanum tinctorium, vulgo Cochenille dictum, intelligi. Propius cogitare liceret de gummi lacca, si pluribus et certis experimentis post doctissimum Gallum, *Geoffroi*, natura et origo ejus animalis demonstrata esset.«

Fragment. Nro. 14.

Tractat *Ctetias* Excerptt. Indd. cap. XXV et XXVI de asinis silvestribus. Pluribus eadem de re sic *Aelianus* Nat. Animal. IV, 52: *Περὶ τῶν Ἰνδικῶν Ὄνων.*

Ὄνους ἀγρίους οὐκ ἐλάττονας ἵππων τὰ μεγέθη ἐν Ἰνδοῖς γίνεσθαι πέπυσμαι· καὶ λευκοὺς μὲν τὸ ἄλλο εἶναι σῶμα, τήν γε μὴν κεφαλὴν ἔχειν πορφύρᾳ παραπλησίαν, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς ἀποστέλλειν κυανοῦ χρόαν· κέρας δὲ ἔχειν ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὅσον πήχεως τὸ μέγεθος καὶ ἡμίσεως προσέτι, καὶ τὸ μὲν κάτω μέρος τοῦ κέρατος εἶναι λευκὸν, τὸ δὲ ἀνωτέρω φοινικοῦν, τὸ γε μὴν μέσον μέλαν δεινῶς. Ἐκ δὲ τῶνδε τῶν ποικίλων κεράτων πίνειν Ἰνδοὺς ἀκούω, καὶ ταῦτα οὐ πάντας, ἀλλὰ τοὺς τῶν Ἰνδῶν κρατίστους, ἐκ διαστημάτων αὐτοῖς χρυσὸν

περιχέοντας, οἱονεὶ ψελλίοις τισὶ κοσμήσαντας βραχίονα ὡραῖον ἀγάλματος. Καί φασι, νόσων ἀφύκτων ἀμαθῆ καὶ ἄπειρον γενέσθαι τὸν ἀπογευσάμενον, ἐκ τοῦδε τοῦ κέρατος· μήτε γὰρ σπασμῷ ληφθῆναι ἂν αὐτὸν, μήτε τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ, μήτε μὴν διαφθαρῆναι φαρμάκοις· ἐὰν δέ τι καὶ πρότερον ᾖ πεπωκὼς κακὸν, ἀνεμεῖν τοῦτο καὶ ὑγιᾶ γενέσθαι αὐτόν. Πεπίστευται δὲ τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὄνους καὶ ἡμέρους καὶ ἀγρίους καὶ τὰ ἄλλα τὰ μώνυχα θηρία ἀστραγάλους οὐκ ἔχειν, οὐδὲ μὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι χολήν· ὄνους δὲ τοὺς Ἰνδοὺς λέγει Κτησίας τοὺς ἔχοντας τὸ κέρας ἀστραγάλους φορεῖν καὶ ἀχόλους μὴ εἶναι· λέγονται δὲ μέλανες εἶναι οἱ ἀστράγαλοι, καὶ εἴ τις αὐτοὺς συντρίψαι, εἶναι τοιοῦτοι καὶ τὰ ἔνδον. Εἰσὶν δὲ καὶ ὤκιστοι οἵδε οὐ μόνον τῶν ὄνων, ἀλλὰ καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων, ὑπάρχονται μὲν ἡσυχῇ τοῦ δρόμου, κατὰ μικρὰ δὲ ἐπιῤῥώννυνται καὶ διώκειν ἐκεῖνον· τοῦτο δὴ τὸ ποιητικὸν μεταθεῖν τὰ ἀκίχητά ἐστιν. Ὅταν γε μὴν ὁ θῆλυς τέκῃ καὶ περιάγηται τὰ ἀρτιγενῆ, σύννομοι αὐτοῖς οἱ πατέρες αὐτῶν γίνονται, φυλάττοντες τὰ βρέφη· διατριβαὶ δὲ τοῖς ὄνοις τῶν Ἰνδικῶν πεδίων τὰ ἐρημότατα. Ἐπιόντων δὲ τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν ἄγραν αὐτῶν τὰ μὲν ἁπαλὰ καὶ ἔτι νεαρὰ ἑαυτῶν νέμεσθαι κατόπιν ἐῶσιν· αὐτοὶ δὲ ὑπερμαχοῦσι καὶ ἐπίασι τοῖς ἱππεῦσιν ὁμόσε, καὶ τοῖς κέρασι παίουσι. Τοσαύτη δὲ ἄρα ἡ ἰσχὺς ἡ τῶνδέ ἐστιν, *) οὐδὲν ἀντέχει αὐτοῖς παιόμενον, ἀλλ' εἴκει καὶ διακόπτεται, καὶ ἐὰν τύχῃ, κατέθλασται καὶ ἀχρεῖόν ἐστιν. Ἤδη δὲ καὶ ἵππων πλευραῖς ἐμπεσόντες διέσχισαν, καὶ τὰ σπλάγχνα ἐξέχεαν· ἔνθεν τοι καὶ ὀῤῥωδοῦσιν αὐτοῖς πλησιάζειν οἱ ἱππεῖς· τὸ γάρ τοι τίμημα τοῦ γενέσθαι πλησίον θάνατός ἐστιν οἴκτιστος αὐτοῖς καὶ ἀπόλλυνται καὶ αὐτοὶ καὶ ἵπποι. Δεινοὶ δέ εἰσι καὶ λακτίσαι. Δήγματα δὲ ἄρα ἐς τοσοῦτον καθικνεῖται αὐτῶν, ὡς ἀποσπᾶν τὸ περιληφθὲν πᾶν. Ζῶντα μὲν

*) Omittitur ὡς, praecedente τοσαύτη. Cujus usus admonemur, hoc loco allato in Actis Philol. Monac. I, 4, pag. 569.

οὖν τέλειον οὐκ ἂν λάβοις, βάλλονται δὲ ἀκοντίοις καὶ οἴστοις· καὶ τὰ κέρατα οὕτως τὰ ἐξ αὐτῶν Ἰνδοὶ νεκρῶν σκυλεύσαντες, ὡς εἶπον, περιέπουσιν. Ὄνων δὲ Ἰνδῶν ἄβρωτόν ἐστι κρέας· τί δὲ αἴτιον, πέφυκεν εἶναι πικρότατον.

Fragment. Nro. 15.

De verme Indico memorabili, de quo in Ctesiae Excerptt. Indd. cap. XXVII agitur, fusius disputavit *Aelianus* Nat. Animal. V, 3 et ex eo pro more *Phile*, de Animall. Propriett. 66, vs. 99 seqq. Aeliani locus ita sese habet l. l. *Περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ Σκώληκος.* Ὁ ποταμὸς ὁ Ἰνδὸς ἄθηρός ἐστι· μόνος δὲ ἐν αὐτῷ τίκτεται σκώληξ, φασὶ καὶ τὸ μὲν εἶδος αὐτῷ, ὁποῖον δήπου καὶ τοῖς ἐκ τῶν ξύλων γεννωμένοις τε καὶ τρεφομένοις· ἑπτὰ δὲ πηχῶν τὸ μῆκος προήκουσιν οἱ ἐκεῖθι, εὑρεθείη δ' ἂν καὶ μείζους ἔτι καὶ ἐλάττους· τὸ πάχος δὲ αὐτῶν δεκαέτης παῖς γεγονὼς μόλις ταῖς χερσὶ περιβάλλειν ἀρκέσειε. Τούτοις δὲ ἄνω μὲν εἷς ὀδοὺς προςπέφυκε, κάτω δὲ ἄλλος, τετράγωνοι δὲ ἄμφω, πυγόνος τὸ μῆκος· τοσοῦτον δὴ ἄρα τῶν ὀδόντων αὐτοῖς τὸ κράτος ἐστὶν, ὥστε πᾶν ὅ,τι ἂν ὑπ' αὐτοῖς λάβωσι, συντρίβουσι ῥᾷστα, ἐάν τε λίθος ᾖ, ἐάν τε ἥμερον ζῶον ἢ ἄγριον. Καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν κάτω καὶ ἐν βυθῷ τοῦ ποταμοῦ διατρίβουσι, τῷ πηλῷ καὶ τῇ ἰλύϊ φιληδοῦντες καὶ ἐντεῦθεν οὐκ εἰσὶν ἔκδηλοι· νύκτωρ δὲ προΐασιν ἐς τὴν γῆν, καὶ ὅτῳ ἂν περιτύχωσιν, ἢ βοῒ ἢ ὄνῳ, συντρίβουσιν αὐτὸν, εἶτα σύρουσιν εἰς τὰ ἑαυτῶν ἤθη καὶ ἐσθίουσιν ἐν τῷ ποταμῷ καὶ πάντα βρυκῶσι τὰ μέλη, πλὴν τῆς τοῦ ζώου κοιλίας. Εἰ δὲ αὐτοὺς καὶ ἐν ἡμέρᾳ πιέζοι λιμὸς, εἴτε κάμηλος πίνοι ἐπὶ τῆς ὄχθης, εἴτε βοῦς, ὑπανερπύσαντες καὶ λαβόμενοι ἄκρων τῶν χειλέων μάλα εὐλαβῶς, ὁρμῇ βιαιοτάτῃ καὶ ἕλξει ἐγκρατεῖ ἐς τὸ ὕδωρ ἄγουσι καὶ δεῖπνον ἴσχουσι. Δορὰ δὲ ἕκαστον περιαμπέχει τὸ πάχος καὶ δύο δακτύλων. Ἄγρα δὲ ἡ κατ' αὐτῶν καὶ θήρα τρόπον τόνδε τετέχνασται· Ἄγκιστρον παχὺ καὶ ἰσχυρὸν ἁλύσει σιδηρᾷ προςηρτημένον, καθ-

ῶσι, προςδήσαντες αὐτῷ λευκολίνου πλατέος ὅπλον, ἐρίῳ κατειλήσαντες καὶ τὸ ἄγκιστρον καὶ τὸ ὅπλον, ἵνα μὴ διατράγῃ ὁ σκώληξ αὐτὰ, ἀναπήξαντες δὲ ἐς τὸ ἄγκιστρον ἄρνα ἢ ἔριφον, εἶτα μέντοι εἰς τὸ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ μεθιᾶσιν. Ἔχονται δὲ ἄνθρωποι τοῦ ὅπλου καὶ τριάκοντα, καὶ ἕκαστος ἀκόντιόν τε ἐνηγκύληται καὶ μάχαιραν παρήρτηται· καὶ παράκειται ξύλα εὐτρεπῆ, παίειν εἰ δέοι, κρανείας δέ ἐστι ταῦτα, ἰσχυρὰ ἄγαν· εἶτα περισχεθέντα τῷ ἀγκίστρῳ καὶ τὸ δέλεαρ καταπιόντα, τὸν σκώληκα ἕλκουσι· θηραθέντα δὲ ἀποκτείνουσι καὶ πρὸς τὴν εἵλην κρεμῶσι τριάκοντα ἡμερῶν, λείβεται δὲ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον παχὺ εἰς ἀγγεῖα κεράμου. Ἀφίησι δὲ ἕκαστον ζῶον εἰς κοτύλας δέκα· τοῦτο δὴ τὸ ἔλαιον βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν κομίζουσι, σημεῖα ἐπιβάλλοντες· ἔχειν γὰρ αὐτοῦ ἄλλον οὐδ' ὅσον ῥανίδα ἐφεῖται. Ἀχρεῖον δέ ἐστι τὸ λοιπὸν τοῦ ζώου σκῆνος. Ἔχει δὲ ἄρα τὸ ἔλαιον ἰσχὺν ἐκείνην, ὅντινα ἂν ξύλων σωρὸν καταπρῆσαι ἄνθρωπον ἢ ζῶον σὺ μὲν ἐπιχεῖς, τὸ δὲ παραχρῆμα ἐνεπρήσθη. Τούτῳ τοί φασι τὸν Ἰνδῶν βασιλέα καὶ τὰς πόλεις αἱρεῖν, τὰς εἰς ἔχθραν προςελθούσας οἱ, καὶ μήτε κρίους μήτε χελώνας μήτε τὰς ἄλλας ἑλεπόλεις ἀναμένειν, ἐπεὶ καταπιμπρὰς ᾕρηκεν· ἀγγεῖα γὰρ κεραμεᾶ, ὅσον κοτύλην ἕκαστον χωροῦντα, ἐμπλήσας αὐτοῦ καὶ ἀποφράξας, ἄνωθεν εἰς τὰς πύλας σφενδονᾷ· ὅταν τε τύχῃ θυρίδων, τὰ μὲν ἀγγεῖα προςαράττεται καὶ ἀπεῤῥάγη, καὶ τὸ ἔλαιον κατώλισθε, καὶ τῶν θυρῶν πῦρ κατεχέθη καὶ ἄσβεστόν ἐστι· καὶ ὅπλα δὲ καίει καὶ ἀνθρώπους μαχομένους καὶ ἄπληστόν ἐστι τὴν ἰσχύν. Κοιμίζεται δὲ καὶ ἀφανίζεται πολλῷ φορυτῷ καταχυθέντι. Λέγει ὁ Κνίδιος Κτησίας ταῦτα.

Fragment. Nro. 16.

Antigonus Mirabb. Narratt. Hist. 165, pag. 210 Beckm.

Περὶ δὲ λιμνῶν Κτησίαν μὲν ἱστορεῖν λέγεται, τῶν ἐν Ἰνδοῖς λιμνῶν, τὴν μὲν τὰ εἰς αὐτὴν ἀφιέμενα καταδέχεσθαι, καθάπερ τὴν ἐν Σικελίᾳ καὶ Μήδοις, πλὴν χρυσίον καὶ σίδηρον καὶ χαλκόν· καὶ ἄν τι ἐμπέσῃ πλάγιον, ὀρθὸν ἐκβάλλειν· ἰᾶ-

σθαι δὲ τὴν καλουμένην λεύκην· τῇ δ' ἑτέρᾳ κατὰ τὰς ἰδιαζούσας ἡμέρας ἐπιπολάζειν ἔλαιον.

Vid. Indicc. Excerptt. Cap. XXX, ibique notata. Adde, quae de hoc fragmento legimus hic adscripta: »forte id tradidit idem Callimachus Cyrenaeus, ni fallor, e cujus παραδόξων ἐκλογῇ et mox sequens fragmentum Antigonus decerpsit.

Pro καταδέχεσθαι A. Schottus mavult μὴ καταδέχεσθαι.

Eodem in argumento versantur, quae hunc in modum apud Sotionem leguntur: Κρήνη ἐν Ἰνδοῖς, ἣ τοὺς κολυμβῶντας ἐπὶ τὴν γῆν ἐκβάλλει, ὡς ἀπ' ὀργάνου, ὥς ἱστορεῖ Κτησίας·

Fragment. Nro. 17.

Tzetz. Chil. VII, 638.

ὁ Σκύλαξ οὗτος γράφει δὲ καὶ ἕτερα μυρία
περί γε μονοφθάλμων τε καὶ τῶν ἐνοτικτόντων *)
καὶ ἐκτραπέλων ἄλλων δὲ μυρίων θεαμάτων·
ταῦτά φησι δ' ὡς ἀληθῆ, μηδὲ τῶν ἐψευσμένων,
ἐγὼ τῇ ἀπειρίᾳ δὲ, ταῦτα ψευδῆ νομίζω·
ὅτι δ' εἰσὶ τῶν ἀληθῶν, ἄλλοι φασὶ μύριοι,
τοιαῦτα καὶ καινότερα, θεάσασθαι ἐν βίῳ.
Κτησίας, καὶ Ἰάμβουλος, Ἡσίγονος, Ῥηγῖνος etc.

Pertinet hoc ad ea, quae in Indicc. cap. *XXXI* narrantur de Indica gente quadam, altos montes incolente, cujus uxores semel duntaxat in vita pariunt, aliaque sibi habent peculiaria. Alios veterum de hac gente locos attulimus in notis ad cap. I.

---

*) »Monstra hominum monstrose in mendo cubant; atque in »auribus debebant; emenda itaque mecum ἐνωτοκοιτων (nisi ἐνωτο- »κοι τῶν rectius) *et Enotocoetis* in versione. Strabo l. XIII, ἐνω- »τοκοίτας δὲ ποδήρη τὰ ὦτα ἔχοντας, ὡς ἐγκαθεύδειν etc., ubi statim »et *Μονομμάτους* subjicit.«

Fragment. Nro. 18.

Plinius Histor. Natur. VII, 2.

»In multis autem montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, unguibus armatum venatu et aucupio vesci. Horum supra centum viginti millia fuisse prodente se *Ctesias* scribit: et in quadam gente Indiae feminas semel in vita parere genitosque confestim canescere. Item hominum genus, qui Monocoli vocarentur, singulis cruribus, mirae pernicitatis ad saltum: eosdemque Sciapodas vocari, quod in majore aestu humi jacentes resupini, umbra se pedum protegant: non longe eos a Troglodytis abesse. Rursusque ab his occidentem versus quosdam sine cervice oculos in humeris habentes.«

Quae de hominibus capite canino habet Plinius, pertinet ad Indicc. Excerptt. cap. XX, ubi vid. not., quae mox enarrat, pertinent ad cap. XXXI, ubi itidem conf. Not. De Sciapodibus vid. Fragment. Ctes. *Περίπλους Ἀσίας* Nro. 1.

Idem Plinius eodem capite in sequentibus haec quoque profert, quae ad idem Indicc. Excerptt. Cap. XXXI videntur esse referenda:

»*Ctesias* gentem ex his, quae adpelletur Pandore, in convallibus sitam, annos duecenos vivere, in juventa candido capillo, qui in senectute nigrescat. Contra alios quadragenos non excedere annos, junctos Macrobiis, quorum feminae semel pariant: idque et Agatharchides tradit. Praeterea locustis eos ali, et esse pernices.«

De pernicitate Cynocephalorum dixit Ctesias Indicc. Excerptt. Cap. XXIII. Est denique Gellii locus in Noctt. Att. IX, 4, qui ex Indicc. cap. XX et vero potissimum XXXI concinnatus esse videtur. E libris enim subito repertis *Ctesiae*, Onesicriti, aliorum, haec pauca quae ad Indica spectant, subjicit auctor:

»Item esse in montibus terrae Indiae homines caninis »capitibus et latrantibus; eosque vesci avium et ferarum

» venatibus: atque esse item alia apud ultimas orientis terras » miracula homines, qui monocoli adpellantur, singulis cruri- » bus saltuatim currentes vivacissimae pernicitatis: quosdam » etiam esse nullis cervicibus, oculos in humeris habentes; » jam vero hoc egreditur omnem modum admirationis, quod » quidem illi scriptores gentem esse ajunt, apud extrema In- » diae, corporibus hirtis et avium ritu plumantibus, nullo » cibatu vescentem, sed spiritu florum naribus hausto victi- » tantem: Pygmaeos quoque haud longe ab his nasci; quorum » qui longissimi sint, non longiores esse, quam pedes duo et » quadrantem.

Fragment. Nro. 91.

Ex *Antigono Caryst. cap.* 161.

τὴν δὲ ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς κρήνην †ιλαν ουδεγοκουφατα τούτων βληθέντων αιαν ἐπιμένειν, ἀλλὰ πάντα καθέλκειν· καὶ ταῦτα δὲ πλείους εἰρήκασιν καὶ ἐπὶ πλειόνων ὑδάτων.

Haec ex *Ctesia* desumpta esse, jam inde suspiceris licet, quod in iis, quae proxime antecedunt, cap. 160, Ctesias laudatur. Accedit disertum Plinii testimonium. (Vid. Gal. p. 705,) XXXI, 2, p. 549: » *Ctesias tradit*, *Liden* vocari stagnum in Indis, in quo nihil innatet, omnia mergantur. « quae, notante Beckmanno, ad verbum transcripsit Isidor. origin. XIII, 13. Caeterum verba ipsa, misere lacerata, sic restituit Meursius: *τὴν δὲ ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς κρήνην Σίδαν· οὐδέ γε κουφότατα τῶν βληθέντων ἂν ἐπιμένειν*: melius uti videtur Bentlejus: *κρ. Σ. ο. γ. κ. τ. β. ἐᾷν ἐπινεῖν*: pro quo etiam *ἐπιπλεῖν* legi posse censet Ruhnkenius ex Diodori II, 37, p. 151 et Arrian. Ind. cap. 6. Strab. XV, 1029. Quorum vero neutrum mihi satisfacere ingenue confiteor; ut scribi malim: *τῶν βληθέντων ἄνω ἐπιμένειν* i. e. *supra*, *in superficie continere*, *sustinere*. Nomen fontis varie apud auctores scribitur, Plin. l. l. *Siden*, Diodor. l. l. *Σίλλαν* (in

excerpto cod. msc. reg., quod h. l. vulgavit Ruhnkenius, quodque ex Diodoro ipso desumptum esse docet Niclas) *Σίλα*, ut apud Arrianum quoque Indic. cap. 6, p. 520, ut quoque apd Diodorum reponi vult Wesselingius. Strabo l. l. habet *Siliam*.

»Nisi fabula esset, ait Beckmann. p. 207, debuit aqua fuisse omnium levissima, quam causam indicare voluit Arrianus his verbis *οὔτω τοι ἀμενηνότερον* etc., i. e. reliquis omnibus hanc aquam esse magis evanidam atque aeream.«

Mannert Geograph. V, 1, p. 94 hocce flumen esse mere fabulosum ac factiticium censet, apud Indos qui hodieque fontes sacros ostenderent, quorum natura eadem, atque huic fonti esse putaretur.

Fragment. Nro. 20.

Apud Antigon. mirabil. narrat. CLXXXI: (p. 222 Beckmann.)

τὸ δ' ἐκ τῆς πέτρας Ἀρμενίων ἐκπίπτον [*ὕδωρ*] *Κτησίαν ἱστορεῖν· ὅτι συμβάλλει ἰχθῦς μέλαινας, ὥστε τὸν ἀπογευσάμενον τελευτᾷν.* Ubi haec vulgo annotantur: »haec, ni fallor, e Callimachi Cyrenaei *ἐκλογῇ τῶν παραδόξων* affert Antigonus, ut et quod sequitur.« Pro *ὥστε* Meursius et Bentlejus volebant *ὧν*. Notavit autem copiosius ad h. l. Beckmannus: »Ctes. Indic. 10, [qui vero nequaquam huc respicere videtur] Plin. XXXI, 2, (s. 19.) p. 550, *Ctesias* in Armenia »scribit esse fontem, ex quo nigros pisces illico mortem »afferre in cibis, quod et circa Danubii exortum audivi, »donec veniatur ad fontem alveo appositum, ubi finitur id »genus piscium. Ideoque ibi caput ejus amnis intelligit fama. »Hoc idem et in Lydia in stagno Nympharum tradunt.« Seneca Quaest. Nat. III, 19: »Certe cum in Caria circa »Lorymam urbem talis exsiluisset unda, periere quicunque

»illos ederant pisces, quos ignoto ante eum diem coelo novus »amnis ostendit.« *) - Sunt omnino pisces, qui vel semper, vel certo anni tempore in cibis mortem afferunt. Sunt vero plerique Tetraodontes vel branchiostegi alii. Conf. Ausonii itiner. Observ. sur la physique par Rocier III, an. 1774, p. 227 etc. - Physikal. Oekonom. Biblioth. VI, p. 278 et VIII, p. 367.

Fragment. Nro. 21.

Tzetz. Chil. VIII, 987:

Ἡρόδοτος, Διόδωρος, Κτησίας, πάντες ἄλλοι
λέγουσι τὴν εὐδαίμονα τυγχάνειν Ἀραβίαν,
ὥςπερ καὶ γῆν τὴν Ἰνδικὴν, εὐωδεστάτην ἄγαν
ἀρώμασιν ἐκπνέουσαν, ὡς καὶ τὴν γῆν ἐκείνης
καὶ λίθους κοπτομένους δὲ ταύτης ἀρωματίζειν.
τοὺς δὲ ἀνθρώπους τοὺς ἐκεῖ λυθέντας εὐωδίαις,
ὀστᾶ τινὰ καὶ κέρατα καὶ φύσεις τὰς ὀζώδεις,
τότε καπνίζεσθαι λοιπὸν καὶ ἀνακτᾶσθαι πάλιν.

Fragment. Nro. 22.

Quod hic subjicimus *Ctesiae* fragmentum, inter excerpta a Photio legitur in Cod. Monacensi chart. seculi XV, nro. 287, et quidem ita, ut reliqua Ctesiae de Indis narrata exordiatur. Ediderat hinc jam Dav. Hoeschelius, qui hunccе codicem quamvis satis negligenter in Photii myriobiblo adornando adhibuit. Nott. p. 24. Multo accuratius descripsit beatus *Werferus*, annotationeque instruxit, quam hic lubentissime adjeci.

Λέγεται οἱ Σῆρες καὶ οἱ ἄνω Ἰνδοὶ μέγιστοι σφόδρα εἶναι τὰ σώματα· ὡς εὑρίκεσθαι ἄνδρες ιγ πηχῶν τὸ μῆκος· βιοῦν-

*) Potiora tantum descripsimus; sed totum caput dignum, quod legatur.

τες δὲ καὶ ὑπὲρ τὰ σ̄ ἔτη· εἰσὶ δὲ καὶ ἐν μέρει τινὶ ποταμοῦ λεγομένου Γαΐτρου ἄνθρωποι, θηριώδεις· καὶ τὸ δέρμα παραπλήσιον ἱπποτάμοις, ὡς μὴ διακόπτεσθαι βέλεσι.

Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ Ἰνδικῇ εἰς τὸν μυχὸν τῆς πελαίας νήσου φασὶ τοὺς ἐνοικοῦντας κἀκεῖ, οὐρὰς ἔχειν μεγίστους, ὁποίας διαγράφουσι τῶν σατύρων.

In his nonnulla sponte mutaverat Hoeschelius. Pro λέγεται Ille ediderat λέγονται et mox pro ἄνδρες, ἄνδρας: pro Γαΐτρου, Γαΐτου: pro ἱπποτάμοις, ἱπποποτάμοις: pro βέλεσι, βέλεσιν: pro πελαίας, πελαγίας: pro μεγίστους, μεγίστας. De Seris Hoeschelius Luciani admonuit, sic pronuntiantis (Macrob. 5, Tom. VIII, pag. 116): ἤδη δὲ καὶ ἔθνη ὅλα μακροβιώτατα, ὥσπερ Σῆρας μὲν ἱστοροῦσι μέχρι τριακοσίων ζῆν ἐτῶν, οἱ μὲν τῷ ἀέρι, οἱ δὲ τῇ γῇ τὴν αἰτίαν τοῦ μακροῦ γήρως προστιθέντες, οἱ δέ καὶ τῇ διαίτῃ· ὑδροποτεῖν γάρ φασι τὸ ἔθνος τοῦτο σύμπαν. Ubi in notis ad G. H. *Ursini* Dissert. Miscellaneis paternis annexam pag. 360 seqq. amandamur.

Quae praeterea beatus ille *Werferus* adscripsit, haec sunt: »Pro φασὶ legerim equidem φησὶ sc. ὁ Κτησίας. Ceterum ex hoc utroque Indicorum loco patet, *Ptolemaeum* Geographum celeberrimum *Ctesia* praeceptore esse usum in lib. VII, c. III, pag. 127 ed. Gev. Mercat. αὐτοὺς δὲ τοὺς τῶν λῃστῶν χώραν κατανεμομένους . . . . θηριώδεις τε εἶναι λέγουσι καὶ ἐν σπηλαίοις . . . . . καὶ τὸ δέρμα ἔχοντας παραπλήσιον ἵππων ποταμίων, ὡς μὴ διακόπτεσθαι βέλεσιν. Leg. fortasse ἵππῳ ποταμίῳ . . . . . itemque in lib. VII, c. III, pag. 178 extrem. Σατύρων νῆσοι, ὧν τὸ μεταξὺ μοῖραι ροα νότου στστ· ταύτας οἱ κατέχοντες, οὐρὰς ἔχειν λέγονται, ὁποίας διαγράφουσι τὰς τῶν σατύρων. Quae cum proxime sequentibus Scholiasta Platonicus pag. 138, [p. 306 Tom. III, Beckii] exscripsit atque ex Diogeniani commentariis illustravit. Verba illius scholii non admodum vetusti sunt haec: Πτολεμαῖος ὁ μέγας ἐν ἑβδόμῳ τῶν γεωγρα-

φικῶν ὑφηγήσεων φησὶ, κατὰ τὴν ἐκτὸς Τάγγου ποταμοῦ Ἰνδικὴν μετὰ καὶ ἄλλων νήσους τινὰς σατύρων εἶναι τρεῖς· ὧν τοὺς ἐνοικοῦντας οὐρὰς ἔχειν, ὁποίας διαγράφουσι τὰς τῶν σατύρων, φέρονται δὲ συνεχεῖς καὶ ἄλλαι δέκα νῆσοι, καλούμεναι *Μανιόλαι*, ἐν αἷς φασὶ τὰ σιδηροῦς ἔχοντα ἥλους πλοῖα κατέχεσθαι, μήποτε τῆς Ἡρακλείας λίθου περὶ αὐτὰς γεννωμένης καὶ διὰ τοῦτο ἐπιούροις ναυπηγεῖσθαι· κατέχειν τε αὐτὰς ἀνθρωποφάγους· *Διογενιανὸς* μέντοι, *Μαγνῆτιν* *) μὲν ὀνομάζει τὴν πεφυκυῖαν τὴν ὄψιν πλανᾶν, οὖσαν ἀργύρῳ ἐμφερῆ, τὴν δὲ Ἡρακλεῶτιν ἐπισπᾶσθαι τὸν σίδηρον. Scripsi in hocce scholio pro ζ̄ ed. Ruhnk. ἐν ἑβδόμῳ ex cod. Darmst., cujus varia lectio in Platonicorum scholl. aliquot nuperrime publici juris facta est a Creuzero V. Cl. Append. Plotin. lib. de pulcro pag. 530 — 537. Deinde ex edito Ptolemaeo τὰς τῶν σατύρων, ut succurram linguae legibus, quas doctus Scholiasta non videtur potuisse migrare. *Μανιόλαι* in Schol. edito et Darmst. libro, item in Latina Ptolemaei interpretatione. Maluerim, quod editio Mercatoris exhibet *Μασνιόλαι*. Derivandum enim hoc nomen proprium ab etymo *Μάσνης*, quod in Xanthi Lydiacis legebatur. Conf. Hephaest. de Metris Init. *Καὶ σπανίως τοῦ ν̄* (sc. *προτάσσεται τὸ σίγμα*) ὡς ἐν τῷ πάσνης καὶ μάσνης· ἃ δὴ ὀνόματα παρὰ Ξάνθῳ εἰσὶν ἐν τοῖς *Λυδιακοῖς*. Hephaestionis locum dedi ex Cod. Darmst., qui fragmentum illius libelli scholiis adornatum continet. Tum μήποτε, quod ab Scholiasta et Ptolemaeo edito servatur, non reperi in Cod. Darmstad., qui pro μήποτε, *fortasse* post γεννωμένης inserit, ὡς ἔοικε, *uti videtur*. *Μέντοι* debetur Cod. Darmst. Et sequentia, quae sunt intricatiora, ejusdem libri ope studui sanare. Vertendum jam: *Diogenianus autem magneta appellat eum lapidem, qui natura*

*) [Vid. *Schneideri* Eclogg. Physs. IX. 85, pag. 161 et Annotatt. pag. 93 B.]

ita comparatus sit, ut oculorum sensum fallat, argento similis. *λίθον*, quod in Scholio vulgato exstat, ex Cod. Darmst. auctoritate omissum, non ita desiderabis. De Satyris, quorum mentionem fecit *Ctesias*, comparari jubentur in notis nostro loco subjectis Ed. Wesseling. Aelian. Hist. Animal. XVI, 21, (pag. 516 ed. Schneid.): *ἁλῶνται δὲ ἄρα φασὶν ἐν τοῖςδε τοῖς αὐλῶσι ζῶα Σατύροις ἐμφερῆ τὰς μορφάς κ. τ. λ.* et Plin. Hist. Nat. VII, 2.«

VII.

FRAGMENTA

e

RELIQUIS CTESIAE OPERIBUS.

Ex Ctesiae Montibus Fragment. Nro. 1.

Schol. Apollon. Rhodii II, 1017 ad verba Apollonii ἱερὸν — ὄρος:

Ὄρος οὕτω καλούμενον τὸ καθῆκον εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον· ἄλλως· τοῦτο καθῆκον εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. Μέμνηται αὐτοῦ καὶ Κτησίας ἐν τῷ ᾱ Περιοδῶν, (leg. Ὀρῶν) καὶ Σουΐδας ἐν β̄ περὶ τοὺς λεγομένους Μάκρωνας· ἀκριβέστερον δὲ ὁ Ἀγάθων ἐν τῷ τοῦ Πόντου Περίπλῳ· ὅς καὶ ρ' ἀπέχειν σταδίους αὐτὸ φησὶ τῆς Τραπεζοῦντος.

Citatur hic vulgo Ctesias libro primo Περιοδῶν. At, uti jam supra monitum, ex iis, quae a Meursio (in Cypro II, 29,) sunt disputata, vix dubium, quin sit legendum ὀρῶν: nam hujus tituli libros a Ctesia fuisse conscriptos, alii loci sanissimi comprobant. Ac res ipsa loquitur. Nam et hoc in fragmento et in eo, quod proxime subsequitur, de *montibus* sermo. Reposui igitur Ὀρῶν.

Ex Ctesiae Montibus Fragment. Nro. 2.

Schol. ad Apollonii Rhodii Argonaut. II, 401:

ὅτιδὲ Ἀμάραντα ὄρη ἐστὶ Κόλχων, ἱστορεῖ Κτησίας ἐν β̄.

»Non additur, ex περιόδοις esse in illis scholiis: inde »tamen, unde et alterum depromptum suspicor.« *Andreas Schottus*. At probabilius de altero *Montium* libro accipiendum. Vid. modo ad Nro. 1 disputata.

in Avibb. 1552: πρὸς δὲ τοῖσι Σκιάποσι λίμνη τις ἐστὶ ἄλουτος κ. τ. λ. ubi haec produnt Scholia: γένος δέ ἐστι τῶν περὶ τὸν δυτικὸν ὠκεανὸν πρὸς τῇ κεκαυμένῃ ζώνῃ, τούτους δὲ ἔχειν βήματα φασὶ τοῦ παντὸς σώματος μείζονα. διὰ δὲ τὸ μὴ ἔχειν οἴκους, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ καύματος ἀναλίσκεσθαι, τετραποδηδὸν βαδίζοντας ἀνορθοῦν τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν, καὶ σκιάζειν τὸ λοιπὸν σῶμα· τοῦτο γὰρ ἐχαρίσατο αὐτοῖς ἡ φύσις, οὔσης τῆς γῆς αὐτῶν καὶ τραχείας καὶ κατάδυσιν οὐκ ἐχούσης εἰς ἀποφυγὴν τοῦ καύματος. Ubi scite annotat Beckius: »Etiam Hesych., Harp. et Plin. VII docuerunt Σκιάποδας esse ἔθνος Λυβικὸν πλατύπουν. Niti tamen unice videntur auctoritate Ctesiae, qui de iis tradidit.«

Ctesiae Periplus. Fragmentum Nro. 2.

Stephanus Byzant. pag. 597:

Σίγυνος, πόλις *Αἰγυπτίων*, ὡς *Κτησίας* ἐν πρώτῳ περίπλων· οἱ πολῖται, Σίγυνοι.

Incertum Ctesiae Fragmentum (Ctesiae Periplus Nro. 3.)

Stephanus Byzantinus pag. 380.

Κοσύτη, πόλις Ὀμβρικὴ· *Κτησίας* τρίτῃ περιηγήσεως. Τὸ ἐθνικὸν, *Κοσυταῖος*, ὡς *Μοτυαῖος*, τῆς *Μοτύης*, *Σικελίας* πόλις.

Hunc locum, modo sanus sit, referendum esse suspicatus sum vel ad Ctesiae libros, qui inscribitur περίπλοι, vel, si quidem tales re vera fuerunt, ad libros deperditos quibus fuit nomen περίοδοι. Conf. supra ad Frag. I, de montibus monita.

Ctesiae Fragmentum de Fluminibus Nro. 1.

Plutarchus de Flumin. XIX, 2, p. 1162 B. C. pag. 1038 Wytt.

γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ (in Alpheo) βοτάνη Κεγχρῖτις προςαγορευομένη, μελικήρῳ παρόμοιος· ἣν οἱ ἰατροὶ καθέψοντες, πιεῖν διδόασιν, τοῖς ἀπηλλοτριωμένας ἔχουσι τὰς φρένας, καὶ ἀπαλλάττουσιν αὐτοὺς τῆς μανίας· καθὼς ἱστορεῖ Κτησίας ἐν ά περὶ Ποταμῶν.

Vide de hoc loco disputantem *Fabricium* in Biblioth. Graeca supra pag. 9. Ad *Ctesiam* Cnidium, medicum hoc fragmentum pertinere, argumentum indicare videtur. Nam talia ad rem medicinam spectantia haud raro ille suis libris intersparsit. Vid. modo fragment. de Montibus Nro. 3 et Indicc.

Fragmentum Ctesiae de Asiaticis tributis Nro. 1.

Athenaeus II, 74, p. 257 Schwgh. (II, 25, pag. 76 A.)

Κτησίας δὲ, ἐν Καρμανίᾳ φησὶ γίνεσθαι ἔλαιον ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι βασιλέα· ὃς καὶ καταλέγων, ἐν τῷ Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων τρίτῳ βιβλίῳ, πάντα τὰ τῷ βασιλεῖ παρασκευαζόμενα ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὔτε πεπέρεως μέμνηται, οὔτε ὄξους, ὃ μόνον ἄριστόν ἐστι τῶν ἡδυσμάτων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Δείνων ἐν τῇ Περσικῇ πραγματείᾳ· ὅς γέ φησι καὶ ἅλας Ἀμμωνιακὸν ἀπ' Αἰγύπτου ἀναπέμπεσθαι βασιλεῖ καὶ ὕδωρ ἐκ τοῦ Νείλου.

Ubi talia leguntur adnotata (Tom. I, p. 448 Animadverss.) »Usus est eo oleo rex vel ad ciborum condimentum, vel ad illitum corporis. E qua *spina* id fieret, non explicat. κατ' ἐξοχὴν Graeci ἄκανθον, *spinam*, vocant, e cujus fructu *acacia* exprimitur. Quidam legunt *oenanthium* pro *acanthino.*« DALECH.

»In ἀκάνθινον consentiunt libri et Eustath. ad Odyss. ζ, p. 248, 19 Basil. ubi diserte etiam adjicit, ἐξ ἀκάνθης factum esse illud oleum. Strabo, monens lib. XV, p. 726, *arborum magnarum omnis generis*, *oleâ excepta*, *feracem fuisse Carmaniam*, eundem fortasse, quem Athenaeus, *Ctesiae*

locum ob oculos habuit. Quaenam vero sit *spina* quam dixerit Ctesias, incertum. Quod dein legitur, ἐν τῷ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων τρίτῳ βιβλίῳ, videndum ne in voce τρίτῳ, quae est in editis, aliud quid lateat. MSSti quidem nostri non τρίτῳ sed τούτῳ habent. Infra, lib. X, p. 442, A. nude citatur Κτησίας ἐν τῷ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων. « — Hactenus Schweighaeuserus.

Eustathii locus, ita sese habet: ὧν πολυειδῶν ὄντων ἐγίνετό τι καὶ ἐξ ἀκάνθης, ὡς δηλοῖ ὁ γράψας τό, ἐν Καρμανίᾳ ἱστορεῖ Κτησίας, ἔλαιον γίνεσθαι ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι τὸν βασιλέα. Conf. Brissonium de reg. Persar. principat. I, 88, pag. 134. Andreas Schottus ad fragmentum Ctesianum haec subjecerat: » v. clariss. Casaubon. II Athen. 25, ubi inter alia, « *Oleum*, ait, *acanthinum*, ex quo spinae genere conficerent *Carmani*, *tam incertum mihi*, *quam illud est certum*, *falli eos*, *qui emendant Ctesiae locum hunc et scribunt* οἰνάνθινον, ostenditque *eodem modo haec Athenaei ab Eustathio adferri*. Cf. supra ad Fragmentt. Persicc. 10.

Fragmentum Ctesiae de Asiaticis tributis Nro. 2.

Athenaeus, lib. X, cap. 59, pag. 119 Schwgh. (X, cap. 12, pag. 442 A.)

— καὶ Ἀμύντας ἐν τοῖς Σταθμοῖς, τὸ τῶν Ταπύρων ἔθνος φησίν, οὕτω φίλοινον εἶναι, ὡς καὶ ἀλείμματι ἄλλῳ μηδενὶ χρῆσθαι ἢ τῷ οἴνῳ· τὰ δ' αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Κτησίας ἐν τῷ Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Φόρων. οὗτος δὲ καὶ δικαιοτάτους αὐτοὺς λέγει εἶναι.

» Tapyrorum φιλοινίαν et Aelianus commemorat, ut indicat Casaubonus 10 Athen. 12. » *Andreas Schottus.* Aeliani locus exstat in Var. Histor. III, 13, ubi vid. doctissimum Perizonium de populo Tapyrorum uberius exponentem.

Fragmentum Ctesiae e Commentariis medicis.

Galenus T. V. pag. 652 lin. 51 ed. Basil.

κατεγνώκασιν Ἱπποκράτους ἐπ' ἐμβαλεῖν τὸ τατ' ἰσχίον ἄρθρον, ὡς ἂν ἐκπίπτον αὐτίκα, πρῶτος μὲν Κτησίας ὁ Κνίδιος συγγενὴς αὐτοῦ, καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν Ἀσκληπιάδης τὸ γένος, ἐφεξῆς δὲ Κτησίου καὶ ἄλλοι τινές κ. τ. λ.

Cf. Sprengel. pragmat. Geschichte d. Arzneykunde I, pag. 368 et ubi de Asclepiadis agit, ibid. pag. 215 sqq. —

CTESIAE ASSYRIACA

sive

F R A G M E N T A

e primis sex libris historiae.

E Ctesiae Assyriacis plurima nobis fragmenta servavit Diodorus libro secundo, ubi antiquissimas Assyriorum res copiosius exponit. Itaque operae pretium mihi facturus esse videbar, hoc loco ea inserere, quae olim de hoc argumento eximie ab *Heynio* V. Cl. erant disputata, altera dissertatione de fontibus Diodori (pag. LIII seqq. Tom. I, ed. Bipont.):

»Exorditur autem Diodorus *libro secundo* res *Assyriacas*, quas quidem unde hauserit, expedita res est, cum ipse se, relicto Herodoto *Ctesiam* auctorem habere professus sit *); etsi et alios, quos se ante oculos habere ait, me-

*) Diodor. II, 2 nomina populorum a Nino victorum se *ἀκολούθως Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ* apponere; c. 5, de numero copiarum Nini in Bactrianos ducendarum *ὡς Κτησίας ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀναγέγραφε*. c. 7, de Nini monumento, et de Babylonis moenibus; c. 15, in Semiramidis expeditione in Aegyptum et Aethiopiam, quo et spectat locus I, 56, extr. de Aethiopum sepultura adversus Herodotum; et c. 20, sub finem eorum, quae de Semiramide narraverat: *Κτησίας μὲν οὖν ὁ Κνίδιος περὶ Σεμιράμιδος τοιαῦθ' ἱστόρηκεν*· c. 21, fin. de annis imperii Assyriorum. Inprimis vero c. 32 post ea, quae de Medorum regno ex Herodoto attulerat, de Ctesia agit, qui XVII annis apud Artaxerxem Mnemonem medicinam exercuerat: *οὗτος οὖν φησιν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν*. Ipsa Ctesiae verba observarunt viri docti c. 23, de Sardanapalo, ex comparatione Athenaei XII, 7, et c. 26, de missis ab eo liberis in Paphlagoniam; comparato eod. loco. In Ms. Scorialense Excerptorum, ad calc. Polyaeni, de quo inf., commemorantur *Γυναῖκες ἐν πολεμικοῖς συνεταὶ καὶ ἀνδρεῖαι*, in his primo loco Semiramis: de ea ex Ctesia narratio fit. Ibi pastor appellatur *Simois*, (pro *Simma*, ut ap. Diod. II, 4 f.) *Menones* autem, praefectus, qui eam duxit secundum Diod. ib. c. 5, Onneus: ut adeo in Diodoro legendum sit *οὗτος δὲ ἐκαλεῖτο μὲν Ὄννης*, quod et Codd. habent.

moret. Ita (c. 20) de discessu e vita Semiramidis contra Ctesiam *Athenaeum* laudat et *alios:* in quibus forte *Dinon* fuit, nam et is iis, quae ibi narrantur, similia tradiderat, etsi non minus fabulosa, quam quae a Ctesia erant perscripta *). Fuere etiam alii rerum Assyriacarum scriptores **). Verum eorum, quae a Diodoro tradita sunt, summa ad Ctesiae fidem redire videtur. Iam subtiliorum virorum doctorum judicio ***) satis diligenter ea eum in modum constituta est, ut, etsi fabulose multa, nonnulla forte in majus aucta, quam ipse acceperat, in physicis inprimis et in Indicis, tradere potuerit, non tamen commentitia prorsus commemoravisse videri debeat. Scilicet ferebantur ut apud ceteras gentes, sic inter populos orientis narrationes heroum veterum mysticae variis modis exornatae: in his nomina clara, quae per Ninum, Se-

---

*) Vid. Wesseling. c. l.

**) In his *Cephalion*, e quo locus est apud Syncellum p. 167. Ad fabularum Graecarum calculos is Assyriaca revocaverat; diversus ab eo Cephalus Gergethius, antiquus scriptor: at alter ille *σύντομον ἱστορικὸν* a Nino ad Alexandrum scripserat, libris IX Musarum nomine inscripta habentibus, Photio lectum c. 68. Ejus quoque mentio fit in Mose Chorenensi lib. I, 17. *Bionem* et *Alexandrum Polyhistorem* laudat idem Syncellus pag. 349. Egerant praeterea de Assyriis antiquiores *Berosus*, post haec *Thallus*, *Castor*, *Apollodorus*.

***) Ctesias Xenophonti fere aequalis et ab hoc jam laudatus, ex XXIII libr. rer. Persicarum tres priores rebus Assyriacis, tres sequentes Medicis consumserat. Rerum Persicarum narratio deducta erat usque ad Olymp. 95, 3, qui est annus septimus Artaxerxis Mnemonis dicti; v. Diod. XIV, 46. De ejus fide post Henr. Stephanum judicia meliora prostant multorum virorum doctorum, qui res Assyriorum, Medorum ac Persarum aut narrando aut excutiendo et comparando cum aliis historicis attigerunt: secundum Freretum Hist. de l'Acad. des Inscr. Mem. Tom. V, p. 350 seq. et aliis, quos Baumgarteniana diligentia notavit, addam *Bougainvillium* Tom. XXIII, init. Quae ex Ctesiae Persicis depromserat Diodorus, lib. IX et X comprehensa fuere; at illi sunt inter libros Diodori deperditos; cf. infr.

miramidem et sic porro reddita sunt: de his si commemoravit auditu et lectu accepta Ctesias, non erat, cur fraudis factae ipse accusaretur. Potuere in iis esse multi multorum populorum etiam Indorum mythi in unum populum cumulati. Si haud pauca, ex eo quidem aliorum opera repetita, (nam si ipse Ctesias superstes foret, de multis expeditius judicium foret) non satis conveniunt cum Herodoto et aliis: primum in rebus ex tam remota antiquitate repetitis et fama hominum per plures populos et aetates acceptis admirationem id non habet; tum nomina provinciarum, regum, satraparum permutata in multis turbas intulisse videntur: at Diodoro vitio dare licet hoc, quod in exscribendo Ctesia parum diligenter ac subtiliter versatur, in temporibus notandis inprimis negligentissimus; quodque idem narrationes diversorum scriptorum interdum adjunxit, nec tamen in causas dissensus ulla cura adhibita inquirere maluit. De *Babylone* porro *Clitarchum et qui cum Alexandro in Asiam trajecere* *) commemorat: (c. 7) verum non magis illi alia, quam quae fama erant tradita, narrare potuere; interierant enim jam tum vulgata illa antiquitatis miracula, (c. 9 extr.) in his inprimis, quod omnia superabat, Beli templum. De Memnone Tithoni f. Priamo opitulatum misso jam Ctesias narraverat: saltem eo in loco (c. 22 extr.) *in regiis commentariis illa descripta a barbaris asservari* tradit **): scilicet comparatione temporum facta similem heroem in Assyriis repererat Ctesias, in quem narrata quodammodo convenirent; forte et nomen simile in Asia celebratum fuit: ita Susis Memnonium in Strabone commemoratum legimus. —«

»Redit inde Diodorus ad *Ctesiam* in iis, quae de *Me-*

---

*) Ex Clitarcho et ex iisdem plura inf. lib. XVII in rebus Alexandri petita videbimus: v. Wesseling. p. 219, ubi conf. Schneider ad Demetr. de Elocut. sub f., item p. 230.

**) *περὶ μὲν οὖν τόν Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασὶν οἱ βάρβαροι.*

dorum imperio (c. 32 — 34) et mox de *India* (c. 35 — 42) tradit; videtur tamen e *Megasthene* et aliis, qui post Alexandrum de India scripsere, fabulas de Dionyso et Hercule inseruisse; quarum forte fundus aliquis esse potuit hactenus, quod Indi de aliquo prisco heroe narrare solebant, qui meliorem vitae cultum per gentes circumtulisset. Iam ista, quippe iis similia, quae de Baccho vel Hercule ferebantur, transferebant ad eos Graeci. Ceterum in his admittendis judicium parum subtile adhibuit Diodorus.«

Jam satis ex hisce apparet, primarium Diodori in rebus Assyriis exponendis ducem fuisse Ctesiam. Cum vero etiam alios quosdam ille scriptores adhibuerit, nec accurate semper quid Ctesiae, quid aliis debeat, indicaverit, ea tantum, Diodorum per singula capita collustrans, in Ctesianis fragmentis huc collocare decrevi, quorum auctor nominatim laudatur Ctesias, vel quae ab aliis praeterea scriptoribus tanquam Ctesiana proferuntur. In quo consilio Andream Schottum, veterem Ctesiae interpretem assentientem me nactum esse laetatus sum. Qui cum in Ctesiae fragmentis Assyriacis Diodori locum II, 7 exhibuisset, ita subjecit: »Et sequentia forte quoque e Ctesia bonam partem, ut et in prioribus fragmentis apud Diodorum, quem Ctesiam in historia Assyriorum sequutum, ex ipsius indicio constat, *quem tamen totum exscribere* a *nostro proposito alienum fuit.*« Atque Idem Ille ad Diodori II, 20 verba: *Κτησίας — περὶ Σεμιράμιδος τριαῦθ' ἱστόρηκεν* haec adnotavit: »Quem itaque Diodorum »tota ista narratione de Semiramide lib. II sequutum veri»simile est, ego *tantum excerpsi*, *ubi Ctesiae nominatim* »*mentio.*« Quamvis magnopere eam in partem inclino, ut totam fere Diodori narrationem e Ctesia profectam esse existimem, cujus scriptoris disertam tunc demum mentionem fecerit, ubi vel res maximi momenti, vel res incertae, ab aliis aliter proditae, diserto testimonio fuerint comprobanda. Sic, uti hoc utar, cap. V Diodorus Ctesiam citat eo consilio, quo fidem a se narratis adjiciat, quae, cum vulgarem

captum excederent, in dubitationem merito vocari potuerint. Quae nostra sententia inprimis confirmatur cap. VI, ubi bis a Diodoro laudatur Ctesias, quoniam secus atque ille et Clitarchus et alii tradiderant. Add. cap. XVII, XX et VIII, ubi rebus per se parum credibilibus fidem additurus, ad Ctesiae auctoritatem provocat, ne ipse talia finxisse videatur. In expeditionibus a Semiramide factis Ctesiam auctorem neutiquam citat, quem tamen ab eo adhibitum esse, aliunde constat. Vid. Notat. Nostr. ad Assyr. Fragm. VII et VIII. (ad Diodori cap. 13, 14.)

Fragment. Nro. I.

Incipit libro secundo historiarum Diodorus exponere de Nino, antiquissimo Assyriorum rege, qui debellatis Babyloniis et Armeniis, atque dein etiam Medis, omnem paene Asiam sibi subegit, exceptis Indis et Bactrianis. Quae enarrans Diodorus, ita capite secundo pergit;

— *τὰς μὲν οὖν καθ' ἕκαστα μάχας ἢ τὸν ἀριθμὸν ἁπάντων τῶν καταπολεμηθέντων, οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀνέγραψε· τὰ δ' ἐπισημότατα τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν. Κατεστρέψατο μὲν γὰρ τῆς παραθαλαττίου καὶ τῆς συνεχοῦς χώρας τήν τε Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην· ἔτι δὲ κοίλην Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν καὶ Λυκίαν· πρὸς δὲ ταύταις, τήν τε Καρίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Μυσίαν καὶ Λυδίαν· προσηγάγετο δὲ τήν τε Τρῳάδα καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν καὶ Προποντίδα καὶ Βιθυνίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ τὰ κατὰ τὸν Πόντον ἔθνη βάρβαρα κατοικοῦντα μέχρι Ταναΐδος· ἐκυρίευσε δὲ τῆς τε Καδουσίων χώρας καὶ Ταπύρων· ἔτι δ' Ὑρκανίων καὶ Δραγγῶν· πρὸς δὲ τούτοις Δερβίκων, καὶ Καρμανίων καὶ Χωρομναίων· ἔτι δὲ Βορκανίων καὶ Παρθυαίων· ἐπῆλθε δὲ καὶ τὴν Περσίδα καὶ Σουσιανήν, καὶ τὴν καλουμένην Κασπιανήν· εἰς ἣν εἰσιν εἰςβολαὶ στεναὶ παντελῶς, διο καὶ προςαγορεύονται Κασπίαι πύλαι. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐλαττόνων ἐθνῶν προςηγάγετο, περὶ ὧν μακρὸν ἂν εἴη λέγειν.*

προςηγάγετο δὲ τήν τε Τρωάδα καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν κ. τ. λ.] Non abs re fore censui, si hisce admoverem, quae apud Platonem leguntur, de Legg. pag. 685 C. pag. 296 Bekk. καθάπερ οἱ περὶ τὸ Ἴλιον οἰκοῦντες τότε πιστεύοντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νῖνον γενομένῃ, θρασυνόμενοι τὸν πόλεμον ἔγειραν τὸν ἐπὶ Τροίαν· ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα τὸ σωζόμενον οὐ σμικρόν κ. τ. λ. In quibus Ctesiam Platoni fuisse obversatum, fuit, cum suspicarer. Nec sine causa, credo.

ἔτι δ' Ὑρκανίων καὶ Δραγγῶν] Δραγγῶν invitis libris dedit Wesseling. ex Strabon. et Diodori ipsius aliis locis. Vulgo Δραγκῶν. Atque jam antea Andreas Schottus ad Ctesiae fragmm. adnotaverat: »Δράγγαι gens Persidis Straboni »et Stephano. Δραγγῶν itaque scribendum. *L. Rhod.*, cujus »notas in hunc locum vide: ubi et de Dacis, eos e Persia »in Europam transiisse.« — De Bithynia conf. Valckenar. in quaedam loca N. F. pag. 372.

Χωρομναίων] Jure ita Wesselingius. Tu vid. Ctesiae Persicc. §. 8, ibique Annotat. Nostram.

Βορκανίων] Ctesias et Stephanus Βαρκανίους gentem proferunt; quae forma forsitan Diodoro reddenda. Plura vid. ad Persicc. Excerptt. §. 5. - De Parthyaeis conf. ibid. §. 8.

II.

Jam pergit enarrare Diodorus, quemadmodum Ninus, reductis in Assyriam copiis victricibus, Arabumque rege dimisso, urbem ingentem ad Euphratem fluvium condiderit, quam deinceps suo nomine appellaverit Ninum. Quae ipsa e Ctesiâ fluxisse praeter alia, Ctesiae ipsius disertum testimonium cap. VII prolatum satis arguit. (Vid. Fragm. V.) Sunt autem verba potiora Diodori (cap. 3): αὐτὸς δὲ τὰς πανταχόθεν δυνάμεις — ἀθροίσας ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ἔκτισε πόλιν εὖ τετειχισμένην, ἑτερόμηκες αὐτῆς ὑποστησάμενος τὸ σχῆμα. Sequitur urbis descriptio, atque in fine: κατῴκισε

δ' εἰς αὐτὴν τῶν μὲν Ἀσσυρίων τοὺς πλείστους καὶ δυνατωτάτους, ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τοὺς βουλομένους· καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐκάλεσεν ἀφ ἑαυτοῦ Νῖνον, τοῖς δὲ κατοικισθεῖσι πολλὴν τῆς ὁμόρου χώρας προσώρισεν.

Ad haec autem Wesselingius adnotavit: »ad Euphratem, »secutus *Ctesiam*, eandem locat c. 7, [et infra passim] sed »turpi errore, adposita enim ad Tigrim fuit. Herod. I, 193 et »II, 151, ut de Strabone, Plinio et Ptolemaeo taceam: nam »quod N. Fuller. III Miscell. 6, eos omnes erroris arguens, »urbem ad Lycum amnem transtulit, id injuriâ fieri, alias »ad Simson. Chron. A. M. 3187 patefeci. Non quidem ignoro »quid de Hierapoli vetere Nino Ammian. XIV, 8 et de Nino »prope Zeugma Philostr. V. Apoll. I, 19 memorarint; quae »incertae cum sint fidei, ut lenissime dicam, Ctesiae et Dio»doro, praesertim quod uterque de Nino, Nini regis amplissimâ »urbe, agat, auxilii nihil ferunt; nedum quae Th. Pinedo »ad Stephani *Νῖνος* commentatur: Adjabenen enim Tigrim »inter et Euphraten locant, quam ultra Tigrim fuisse posi»tam in Assyria nemo dubitare poterit.« - Conf. eundem Wesseling. ad Diodor. II, 28. (Vid. infra ad fragm. XVI.) Legitur hac de re copiosissima Bocharti disputatio in Phaleg. Can. IV, 20, pag. 247. Vix enim dici potest, quantopere inter sese discordent veteres in eo loco definiendo, ubi Ninus urbs fuerit sita. Quorum ii, qui ad Tigrin urbem sitam esse contenderent, Wesselingio persuadere potuerunt, cum alii, in quibus Bochartus ita rem expedire sibi viderentur, ut duplicem Ninum antiquitus exstitisse sumerent, quarum una ad Tigrin, altera ad Euphratem sita fuerit. Cautius, ut in re nondum explorata, egit Beckius in libro, qui inscribitur Weltgeschichte etc. Part. I, pag. 197, alia multa hanc in rem afferens. Conf. etiam Uffhagen Parerg. histor. pag. 148. Rich second memoir of Babylon, (London 1818) pag. 38 not. Et sanequam si quid video, cautius agendum, neque continuo Diodorus vel erroris vel neglegentiae accusandus; praesertim cum haud uno loco Ninum ad Euphratem posi-

tam memoret. Ad Ctesiam igitur hunc errorem (si quidem revera esset,) referri necesse esset; cui tamen patrocinatur Philostratus, quem haud pauca e Ctesiae libris, suppresso quidem auctoris nomine, sumsisse scimus. Hunc si audias, Vit. Apollon. I, 18, pag. 23 Olear., ad Euphratem antiquissima Ninus condita esse videtur. Quod jure attendere jussit Schlosserus meus in libro aureo: Weltgeschichte in zusammenhängender Erzählung pag. 8 not. Nec ipse Mannertus Geographie der Griech. u. Röm. Tom. V, pag. 444 seq. obloqui audet certis veterum testimoniis, qui vetustissimam Ninum ad Euphratem exstructam fuisse perhibent. Nam de altera Nino, quam serius demum exstitisse quidam volunt ad Tigrin paulo remotius a mari aedificatam, (vid. Mannert. l. l. pag. 440 seq.) mihi quidem nondum liquet, qui antiquissimam Ninum juxta Euphratem fuisse, Ctesiâ potuissimum auctore contendam. Vidisse quidem sese narrat Niebuhrius (Tom. II, pag. 353) juxta Tigrin vetustissimae Nini rudera, ubi nunc vicus *Nunio* comparet. Cum vero nullis argumentis demonstraverit, has ipsas, quas viderit ruinas, ad antiquissimam pertinuisse Ninum, mihi certe nondum ille persuasit. Et obloquuntur diserta veterum testimonia: Strabo XVI, init. pag. 737 A. p. 1070.

ἡ μὲν οὖν Νῖνος πόλις ἠφανίσθη παραχρῆμα μετὰ τὴν τῶν Σύρων κατάλυσιν: ac disertius Lucianus Char. Tom. III, pag. 63 Bip. *ἡ Νῖνος μὲν, - ἀπόλωλεν ἤδη καὶ οὐδὲν ἴχνος ἔτι λοιπὸν αὐτῆς· οὐδ' ἂν εἴπῃς ὅπου πότ' ἦν*: ad quem locum legatur Palmerii nota. (Exercitt. in Auctorr. Graecc. pag. 552.) Nam exstitere, qui multis post saeculis exorti Nini tamen urbis mentionem facerent. Conf. Wesseling. ad Diodor. II, 28, (ad Nostri fragm. XVI); Quos tamen ita expediendos esse edocet Solanus, ut Ninum postmodo restauratam esse, Romanorumque imperatorum ad tempus usque floruisse dicamus. Ad eam igitur Ninum, quae multis post annis, priori Nino eversa, alio in loco, ad Tigrin credo, exstructa esse videtur, ea quae Niebuhrius vidit rudera

circa vicum Nunio referenda esse, magna mihi est suspicio.

III.

Quarto capite Diodorus Semiramidis primam facit mentionem, quam in Bactrianios militans Ninus rex in matrimonium duxerit. Inde fabulosam illius mulieris historiam persequi haud abs re esse ducit. Ubi haec leguntur:

κατὰ τὴν Συρίαν τοίνυν ἐστὶ πόλις Ἀσκάλιον, καὶ ταύτης οὐκ ἄπωθεν λίμνη μεγάλη καὶ βαθεῖα, πληρὴς ἰχθύων. Παρὰ δὲ ταύτην ὑπάρχει τέμενος θεᾶς ἐπιφανοῦς, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ Σύροι Δερκετοῦν· αὕτη δὲ τὸ μὲν πρόσωπον ἔχει γυναικός· τὸ δ' ἄλλο σῶμα πᾶν ἰχθύος, διά τινας τοιαύτας αἰτίας. Μυθολογοῦσιν οἱ λογιώτατοι τῶν ἐγχωρίων, κ. τ. λ. Atque haec ex *Ctesia* esse ducta jure liceat contendere. Nam ita Athenagoras Legat. pro Christian. 26: καὶ διὰ τὴν Δερκετώ, καὶ τὰς περιστερὰς καὶ τὴν Σεμίραμιν σέβουσι Σύροι· τὸ γὰρ ἀδύνατον, εἰς περιστερὰν μετέβαλεν ἡ γυνή· ὁ μῦθος παρὰ Κτησίᾳ. Atque graviora testimonia ex iis, quae quamvis pauca habet Strabo XVI, fin. p. 1132 Almelov. et plura Eratosthenes, Catasterismm. cap. 38, coll. Hygin. poet. Astron. II, 41, peti possunt. Quos locos infra subjiciemus. Quaecunque vero de Semiramidis fabulosa et origine et educatione, traduntur, ea vel unice vel maximam certe partem e Ctesia manasse, vix dubium esse potest. De re ipsa praeter alios adhibeatur Creuzerus in Symbolic. vernac. Tom. II, pag. 63 seq., 72 seqq. — 81. Huc etiam pertinet Fragmentum Ctesiae ex Anonymi tractatu de mulieribus, quae bello claruerunt, quod primus detexit Heerenius Bibliothek der alt. Literat. u. Kunst. VI Heft, Inedd. pag. 9 seq.:

Σεμίραμις. θυγατὴρ μὲν ὥς φησι Κτησίας Δερκετοῦς τῆς Συρίας θεοῦ, καὶ Σύρου τινὸς, ἥτις ἐτράφη ὑπὸ Σιμόεντος, ὑπηρέτου τοῦ βασιλέως Νίνου. Γαμηθεῖσα δὲ Ὀννέῳ, ὑπάρχῳ τινι βασιλικῷ, εἶχεν υἱούς. Ἑλοῦσα δὲ Βάκτρα μετὰ

τοῦ ἀνδρὸς, ἐπιγνοὺς Νίνος, ἤδη γηραιὸς ὢν, ἐγάμησεν. Ἡ δὲ ἐτέκνωσεν ἐξ αὐτοῦ Νινύαν παῖδα. Μετὰ δὲ τὸν Νίνου θάνατον ἐτείχισε τὴν Βαβυλῶνα ὀπτῇ πλίνθῳ καὶ ἀσφάλτῳ, καὶ τὸ τοῦ Βήλου ἱερὸν κατεσκεύασεν. Ἐπιβουλευθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Νινύου ἐτελεύτησεν, ἔτη βιώσασα ξ̅, βασιλεύσασα ἔτη μ̅β̅.

Huic fragmento appendicis loco adjiciamus:

Erastosthenes καταστηρισμῶν κεφ. 38. *)

ἰχθύς.— . .

οὗτός ἐστιν ὁ μέγας καλούμενος ἰχθὺς, ὃν καὶ πιεῖν λέγουσι τὸ ὕδωρ τὸ τῆς ὑδροχόου ἐκχύσεως· ἱστορεῖται δὲ περὶ τούτου, ὡς φησι Κτησίας, εἶναι πρότερον ἐν λίμνῃ τινὶ κατὰ τὴν Βαμβύκην· ἐμπεσούσης δὲ τῆς Δερκητοῦς νυκτὸς, (σῶσαι αὐτὴν) ἣν οἱ περὶ τοὺς τόπους οἰκοῦντες Συρίας θεὸν ὠνόμασαν. τούτου καὶ τοὺς β′ φασιν ἰχθύας ἐκγόνους εἶναι, οὓς πάντας ἐτίμησαν καὶ ἐν τοῖς ἄστροις ἔθηκαν. ἔχει δ' ἀστέρας ιβ′. ὧν τοὺς ἐπὶ τοῦ ῥύγχους λαμπροὺς γ′.

Hygin. poetic. astronom. II, 41:

Piscis, qui Notius appellatur.

»Hic videtur ore aquam excipere a signo Aquarii, qui laborantem quondam Isin servasse existimatur: pro quo beneficio simulacrum piscis, et ejus filiorum de quibus ante diximus, inter astra constituit. Itaque Syri complures pisces non esitant et eorum simulacra inaurata pro diis penatibus colunt. De hoc et *Hegesias* scribit;« — Varie ibi hoc nomen in Codd. scribitur, sed *Ctesias* esse scribendum, luculenter docuit Muncke ad l. l. pag. 496, ed. v. Staaver. Hisce addo locum eodem in argumento versantem: Strabo XVI, pag. 1132 Almelov. Tom. VI, pag. 465 Tzsch.

*) Hujus fragmenti mentionem fecit Fabricius in Bibl. Graec. Tom. II, p. 743, (vid. supra pag. 9), ubi de Ctesia libro deperdito, qui de *fluminibus* agebat, loquitur. Quod tamen ipsum rectius huc referri, est, quod mihi persuadeam.

αἱ δὲ τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις, καὶ μάλιστα τῶν βαρβαρικῶν πολλαί· καθάπερ τὸν Δαριήκην Δαρεῖον ἐκάλεσαν, τὴν δὲ Φάρζιριν Παρυσάτιν, Ἀρταγατὴν δὲ τὴν Ἀθάραν· Δερκετὼ δ' αὐτὴν Κτησίας καλεῖ. De quo loco inprimis consule Creuzerum in Symbolic. vernac. Tom. II, pag. 63 seq. edit. secund.

IV.

Semiramidis natales educationemque ubi enarravit, Diodorus ad Nini historiam redit, expeditionem in Bactrianos parantis, eoque majorem, quo fortiorem et frequentiorem istam gentem esse narrando acceperat. *Συναχθείσης δὲ*, pergit deinceps cap. V, *τῆς στρατιᾶς πανταχόθεν, ἠριθμήθησαν, ὡς Κτησίας ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀναγέγραφε, πεζῶν μὲν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα μυριάδες, ἱππέων δὲ μιᾷ πλείους τῶν εἴκοσι μυριάδων, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα μικρὸν ἀπολείποντα τῶν μυρίων ἑξακοσίων.* *) *Ἔστι μὲν οὖν ἄπιστον τοῖς αὐτόθεν ἀκούουσι τὸ πλῆθος τῆς στρατιᾶς, οὐ μὴν ἀδύνατόν γε φανήσεται τοῖς ἀναθεωροῦσι τὸ τῆς Ἀσίας μέγεθος, καὶ τὰ πλήθη τῶν κατοικούντων αὐτὴν ἐθνῶν κ. τ. λ.* Quae extrema et quae deinceps sequuntur, adjecta sunt procul dubio, ne ullum aliorum in Ctesiam criminationibus darent locum. Neque a re abludere ea videbuntur, reputanti quae posterioribus temporibus de Arabum, Mongolorum, aliorum exercitibus innumeris a probatissimis historicis memoriae sint prodita. Quae non respiciens credo Wesselingius talia adjecit: »Haec »fabularum quam veri similiora videntur, tametsi Nini et »imperii ab eo conditi initia ad seriora temporum, quam

---

*) »Hunc locum curruum falcatorum inventum, quod Cyro »Xenophon adstruere videatur, Assyriis regibus vindicare, ait Bris»son. l. III, de reg. Pers. [§. 39, pag. 684 seqq.], quem vide « *Andreas Schottus.* Adde copiosius monentem de usu falcatarum quadrigarum in bellis Freinshem. ad Curtium IV, 9, 4.

»quidem vulgo fit, intervalla demittas. Dionys. Petavius D. »Temp. IX, 14, Ctesiae et Diodori qualecunque patrocinium »professus, quid fieri potuerit, non quid reapse factum sit, »docuit.« Neque etiam audiamus, quae nuperrime in hanc causam scripta esse reperimus, in libro, qui inscribitur: Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie, puisées dans les manuscrits orienteaux de la Bibliotheque Imperiale et d' autres par J. M. *Chahan* de *Cirbied* et F. *Martin* Paris 1806. Qui militum numerum, qualem Diodorus tradit, omnem modum excedere opinati, fidem omnem in hisce Diodoro tribuendam esse pernegant; vid. Chap. II, pag. 37 seq., 39.

V.

Sequitur de Nino narratio, qui cum Oxyartam, *) Bactrianorum regem dolo decepisset, non solum reliqua opulentissimae terrae castella, sed etiam ipsam regiam sedem, Bactrorum arcem, Semiramidis potissimum adjutus consilio, cepit (cap. 6). Ac deinde Semiramidem, cujus virtute ac formositate nimium fuit captus, sibi in matrimonium adduxit, postquam illius conjux regiis perterritus minis, laqueo injecto vitam voluntaria morte finierat. Re confecta, copias Ninus dimisit, atque uno filio relicto, haud ita multo post vita decessit. Sequuntur jam ea verba cap. 7, ubi ad Ctesiae auctoritatem Diodorus provocat:

τὸν δὲ Νῖνον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτῷ χῶμα παμμέγεθες, οὗ τὸ μὲν ὕψος ἐννέα ἦν σταδίων, τὸ δ' εὖρος, ὥς φησι Κτησίας, δέκα. Διὸ καὶ τῆς πόλεως παρὰ τὸν Εὐφράτην ἐν πεδίῳ κειμένης, ἀπὸ πολλῶν σταδίων ἐφαίνετο τὸ χῶμα, καθαπερεί τις ἀκρόπολις·

*) Haec ipsa pluribus a Diodoro exposita, non integra adscripsi, quoniam nulla diserta Ctesiae mentio, ad quem tamen ea pertinere, multa ex iis mibi fit suspicio, quae corollarii loco huicce fragmento subjiciemus.

ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν φασὶ διαμένειν, καίπερ τῆς Νίνου κατεσκαμμένης ὑπὸ Μήδων, ὅτε κατέλυσαν τὴν Ἀσσυρίων βασιλείαν. Ἡ δὲ Σεμίραμις οὖσα φύσει μεγαλεπίβολος καὶ φιλοτιμουμένη τῇ δόξῃ τὸν βεβασιλευκότα πρότερον ὑπερθέσθαι, πόλιν μὲν ἐπεβάλετο κτίζειν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ· ἐπιλεξαμένη δὲ τοὺς πανταχόθεν ἀρχιτέκτονας καὶ τεχνίτας, ἔτι δὲ τὴν ἄλλην χορηγίαν παρασκευασαμένη, συνήγαγεν ἐξ ἁπάσης τῆς βασιλείας, πρὸς τὴν τῶν ἔργων συντέλειαν, ἀνδρῶν μυριάδας διακοσίας. Ἀπολαβοῦσα δὲ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν εἰς μέσον, περιεβάλετο τεῖχος τῇ πόλει σταδίων τριακοσίων ἑξήκοντα, διειλημμένον πυργοῖς πυκνοῖς καὶ μεγάλοις, [τηλικοῦτον δ' ἦν τὸ βάρος τῶν ἔργων, ὥστε τὸ μὲν πλάτος εἶναι τῶν τειχῶν ἓξ ἅρμασιν ἱππάσιμον, τὸ δ' ὕψος ἄπιστον τοῖς ἀκούουσιν] ὥς φησι Κτησίας ὁ Κνίδιος· ὡς δὲ Κλείταρχος καὶ τῶν ὕστερον μετ' Ἀλεξάνδρου διαβάντων εἰς τὴν Ἀσίαν τινὲς ἀνέγραψαν, τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε σταδίων· καὶ προστιθέασιν ὅτι τῶν ἴσων ἡμερῶν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν οὐσῶν, ἐφιλοτιμήθη τὸν ἴσον ἀριθμὸν τῶν σταδίων ὑποστήσασθαι. Ὀπτὰς δὲ πλίνθους εἰς ἄσφαλτον ἐνδησαμένη, τεῖχος κατεσκεύασε, τὸ μὲν ὕψος, ὡς μὲν Κτησίας φησί, πεντήκοντα ὀργυιῶν, ὡς δ' ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἔγραψαν, πηχῶν πεντήκοντα· τὸ δὲ πλάτος, πλεῖον ἢ δυσὶν ἅρμασι ἱππάσιμον· πύργους δὲ τὸν μὲν ἀριθμὸν διακοσίους καὶ πεντήκοντα, τὸ δ' ὕψος καὶ πλάτος ἐξ ἀναλόγου τῷ βάρει τῶν κατὰ τὸ τεῖχος ἔργων. Οὐ χρὴ δὲ θαυμάζειν, εἰ τηλικούτου τὸ μέγεθος τοῦ περιβόλου καθεστῶτος ὀλίγους πύργους κατεσκεύασεν. Ἐπὶ πολὺν γὰρ τόπον τῆς πόλεως ἕλεσι περιεχομένης, κατὰ τοῦτον τὸν τόπον οὐκ ἔδοξεν αὐτῇ πύργους οἰκοδομεῖν, τῆς φύσεως τῶν ἑλῶν ἱκανὴν παρεχομένης ὀχυρότητα· ἀνὰ μέσον δὲ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν τειχῶν ὁδὸς πάντῃ κατελέλειπτο δίπλεθρος.

πόλιν μὲν ἐπεβάλετο κτίζειν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κ. τ. λ.] »Babylonem Semiramide, secus ac censuit Ctesias, multis annis priorem esse atque a Belo conditam, plerique veterum agnovere, Ammian. Marcell. XXIII, 6. Curtius V, 1. Atqui hi sufficiunt: alios dabit Jac. Perizon. Orig. Babylon. cap. 7 [pag. 89 seqq. Add. ibid. cap. V, pag. 54 seqq.], merito

eorum patrocinium professus.« Haec *Wesselingius*. Curtii autem locus ita sese habet; »*Semiramis eam* (Babylonem) »condiderat, vel ut plerique credidere, Belus, cujus regia »ostenditur.« Ubi quae plurima variis e scriptoribus attulit Freinshemius, hic ego non repetam. Add. Leo. Allat. ad Philonem Byzant. de VII, miracc. orb. cap. 5, pag. 110 seq. Nam Philo et ipse Semiramidis opus memorat Babylonem. Quam urbem vel multo post, Nino jam eversa, conditam vel certe admodum amplificatam fuisse, unius Herodoti quodam ex loco mihi efficere posse videor: I, 178: τὸ δέ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον (sc. τῆς Ἀσσυρίης πόλισμα), καὶ ἔνθα σφι, τῆς Νίνου ἀναστάτου γενομένης, τὰ βασιλήϊα κατεστήκεε, ἦν Βαβυλὼν, ἐοῦσα τοιαύτη δή τις πόλις· κ. τ. λ. Nec enim placet Berosi, Megasthenis, aliorum sententia, Babylonem qui dictitent, non a Semiramide sed a Nabuchodonosore exstructam fuisse. Videtur ille potius, si reapse tale quid molitus est, urbem atque moenia templumque Beli (quod jam antea exstructum ab illo inventum esse credibile fit) vel reparasse, vel mirum in modum auxisse. Nec aliter, opinor, sentire licebit, ipsius Berosi verba si accuratius inspicias. *) Atque copiosius in hoc argumentum disputatum est a viro sagacissimo, qui conscripsit *Recherches nouvelles sur l'histoire ancienne* Tom. III, cap. 2 et 3. Utramque narrationem, et Ctesiae, qui a Semiramide, et Berosi, qui a Belo urbem vult conditam, secum conciliari posse contendit, si Babylonem prius quidem jam aedificatam, sed a Semiramide muris cinctam amplificatamque dixeris. Exstitisse videri jam antea hic templum Beli, circa quod deinceps urbs a regina ista fuerit exstructa. Ac profecto in iis, quaecunque Semiramidi Ctesias tribuerit, inesse non-

---

*) Vid. ad calcem Jos. Scaliger. de Emendat. tempp. pag. 3. Add. Joseph. contr. Apion. I, §. 19. Megasthenis sententiam, ex qua Nabuchodonosor Babylonis fertur auctor, servavit Eusebius Praepar. Evangel. IX, 41, pag. 457 C.

nulla — nam qualiacunque ista sint, accuratius definire varias propter mensuras, stadia etc. vix ac ne vix quidem liceat — in iis igitur quaedam inesse, quae nimis ornata et exaggerata jure dici possint. Reliqua caeterum optime convenire magnamque prae se ferre veritatis speciem, ut vix unquam dubitandum, quin tanta opera, quae jure omnes summam in admirationem arripuerint, a Semiramide fuerint exstructa, cujus etiam eadem esse tota fere conclamet antiquitas.

Superest, ut, hac data occasione, discrepantiae illius Berosum inter atque Ctesiam causas eodem viro docto auctore atque duce inquiramus, indeque dijudicemus, utrius scriptoris praevaleat auctoritas. Atqui Berosus ipso genere fuit Babylonius, quem Ptolemaei Philadelphi tempestate vixisse et regiis quibusdam e commentariis historiam concinnasse accepimus. *) Quum vero mutua invidia atque odio flagrarent Babylonii et Assyrii, haud abest suspicio, Berosum quoque partium studio ductum, nimis favisse Babyloniorum rebus, et ea modo protulisse, quae ad Babyloniorum partes ampliandas facerent. Neque etiam talia in Babyloniis commentariis, quos adhibuisse ille fertur conscripta non reperiebat. Nam Chaldaeis, quibus solis hi libri fuerunt curae, haec sententia, quam Berosus atque Macedones Alexandri Magni comites dein divulgarunt, propria fuisse videtur. Eandem forsitan sententiam secutus Stephanus Byzantinus pag. 149, 150: *Βαβυλὼν — Βαβυλῶνος ἀνδρὸς κτίσμα παλαίτατον, σοφωτάτου παιδὸς Μήδου* [leg. *Βήλου*], *οὐχ ὡς Ἡρόδοτος, ὑπὸ Σεμιράμιδος· ταύτης γὰρ ἦν ἀρχαιοτέρα ἔτεσι χιλίοις δύο, ὡς Ἑρράνιος.* In quibus pro *Ἡρόδοτος*, — nam hicce tale quid neutiquam memoriae prodidit — legendum esse *Κτησίας* quidam voluit. **) At Ctesias quae enarrat,

*) Vid. Euseb. Praepar. Evangel. X, q. 493 A. Beck Weltgeschichte I, pag. 173.

**) Recherches sur l'hist. ancien. Tom. III, chap. VI, pag. 36 seq.

haec e libris scriptis Assyriis, in Persicum opinor sermonem translatis, fluxisse videntur; ut ejus narratio, quo antiquior, eo verior haberi possit, quamvis posthac literis Graecis minus celebrata et accommodata. Quae cum ita sint, duplex eademque sibi contraria exsistit de rebus antiquissimis Assyriorum atque Babyloniorum sententia: alterius, quam Assyriis adscribere licet, auctor fertur *Ctesias*, alterius, quam Chaldaeis vindicemus oportet, quamque inde ad Graecos, qui Alexandrum Magnum stipati sunt, pervenisse multumque per Graecos pervulgatam fuisse placet, *Berosum* agnoscimus auctorem. Quae ipsa luculentius persequitur auctor libri saepius jam a me laudati: Recherches etc. Tom. III, chap. 4, pag. 27 seqq. Qui idem (cap. VI, pag. 36,) hinc contendit, esse unam eandemque et Herodoti et Ctesiae Semiramidem, quae Babylonem condiderit, neque de altera hujus nominis regina esse cogitandum. Ctesiae verba, ex Asyriis monumentis ducta, praeferenda esse censet, quae etiam apud Graecos plurimum valuisse videantur usque ad illud tempus, quo, Alexandro regnante, Berosi, Megasthenis, aliorum inventa sit narratio. Herodotum denique magis Chaldaeorum Babyloniorumve sententias secutum his ipsis in errorem fuisse inductum existimat, cum Semiramidis memoria nequaquam deleta esse potuerit. Nitocridem, de qua multus ille Historiae pater, Semiramidis opera reparasse et restaurasse, multo quidem esse probabilius.

Ac denique de loco, ubi vetus Babylon fuit exstructa, si quaeris, peregrinatorum recentiorum studiis accuratiora sumus edocti. Qui in eo fere consentiunt, quod rudera, quae meridiem versus ab urbe Bagdad proficiscenti, ad vicum Hillah s. Hellach comparent, multos per campos dispersa et disjecta, ad vetustissimam Babylonem pertinuisse statuunt. Ita post Niebuhrium et Rennelium vir, qui ipse diutius in his regionibus est versatus *Rich*, ternis scriptionibus, quae Londini prodiere anno 1818 (Memoirs of Babylon) ostendit. Tu vide horum ex disputatis summam apud Ritterum in aureo

illo libro, quo literas vere ditavit, Erdkunde Tom. II, pag. 144 seqq. Conf. etiam quae laudat Wiener in: Biblisches Real-Lexicon Tom. I, pag. 78.

περιεβάλετο τεῖχος τῇ πόλει σταδίων τριακοσίων ἑξήκοντα, ὥς φησι Κτησίας ὁ Κνίδιος] »De isto dissensu auctorum in muris Babyloniis dimetiendis vid. Brisson. de regn. Pers. I et eruditiss. J. Capellum in tractatu de mensuris lib. I, non longe ab initio, ubi de pede Babylonio; examinat enim ibi praesertim Diodori vel Ctesiae haec et emendat ut indico. Sic mox in *τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε* vox *πέντε* superflua est, ait Capellus, quem vide haec plane explicantem, perturbate, ut ait, a Diodoro tradita.« *Andreas Schottus.* Add. Wesselingii ad h. l. notata: »Herodot. I, 178 stad. CCCCLXXX et eum secutus Philostratus Vit. Apollon. I, 25, ubi doctissimus Olear. discordes veterum opiniones utcunque in ordinem redigere conatur. Adde Barn. Brisson. Reg. Pers. I, 82 et Tzetz. Chiliad. IX, 570.« Conf. eundem Wesselingium atque Largerium ad Herodoti I, 178, atque praeter ceteros Bochart. Canaan I, cap. 12, pag. 50. Cum Ctesia ac Diodoro consentiens Philo Byzantinus de septem miracc. cap. V trecenta sexaginta tradit stadia fuisse urbis ambitum; ad quem locum reliquas veterum sententias apte contulit Leo Allatius pag. 111, ed. Orell. Paululum aliter Curtius de reb. Alexandr. V, 1, 25. »Murus instructus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium XXX et duorum pedum latitudine amplectitur: quadrigae inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri C cubitorum eminet spatio: turres denis pedibus quam murus altiores sunt. *Totius operis ambitus CCCLXVIII stadia* complectitur.« ubi itidem doctus interpres, Freinshemius copiose aliorum de hoc argumento locos attulit. Eandem in rem posthac inquisivere Freretius (Memoires de l'Academ. d. Inscript. XXV, p. 432 sqq.) et Auctor libri: Recherches nouvelles etc. Tom. III, chap. 7, pag. 56 seq. Ctesiam atque Herodotum inter se ita conciliari posse existimat, ut ab hoc istud stadiorum

genus, quod Aristoteli de Coelo II, 14 memoretur, quodque *minus* plerumque dicatur et idem sit atque Chaldaicum, adhibitum esse sumas, illum contra de hujusmodi stadiis loqui, qualia Archimedes habuerit in usu, mensuris Assyriacis consentanea. Atque inter has Assyrias et Chaldaicas mensuras eandem rationem intercedere, quae inter numerum ternarium et quaternarium; ut adeo modi ab Ctesia atque Herodoto prolati optime inter se conspirent; quae enim Herodoto ex hac ratiocinatione sint stadia quadringenta, eadem Ctesiae esse trecenta. Hactenus ille. Unicum istud adjicere juvat, simili modo jam antea Danvillium operam dedisse, quo utrumque scriptorem inter se componeret, probante Largerio ad Herodot. l. supra laud. Tu vid. Memoir. de l'Acad. d. Inscr. Tom. XXVIII. pag. 246. In universum autem ad Ctesiae narrationem de operibus, quibus fuit insignis Babylon, adhibe Beckii laudata, in Weltgeschichte etc. I, pag. 183 seq.

τὸ μὲν ὕψος, ὡς μὲν Κτησίας φησί, πεντήκοντα ὀργυιῶν, *) *ὡς δ' ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἔγραψαν, πηχῶν πεντήκοντα*] **) »Ingens, inter hos et Ctesiam discrimen Jo. Tzetz. Chiliad. »IX, 590 ***) tolli posse censuit, si per bella et terrae tre»morem de muro multum detritum concedas; quod quidem »commentum haud placet. Aliter instituit Salmasius in So»linum pag. 871. Puto eos, quibus *πήχεις πεντήκοντα* arrisere, »Ctesiae *ὀργυιαῖς* ut veri fidem excedentibus fuisse offensos »et propterea cubitos praeoptasse; quod et Gottfr. Oleario »in Philostr. V. Apoll. I, 25 in mentem venit. *WESSE-*

---

*) »Persicas *ὀργυιὰς* intellige.« *Capellus.*

**) »Lege: *τὸ δὲ πλάτος, ὡς ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἔγραψαν, πηχῶν* »*πεντήκοντα* etc. Murorum Babylonis latitudo erat Babyloniorum »cubitorum 45, Persicorum 50, Atticorum 60.« Capellus.

***) Vid. paulo inferius Tzetzae verba in Appendice ad hoc fragmentum pag. 404.

LING. Olearii sententiam quoque amplexus Orelli ad Philon. Byzant. de sept. orbis spect. cap. V, pag. 114. Vid. etiam ibidem pag. 112, ubi Leo Allatius diversas veterum de murorum Babylonicorum altitudine sententias collegit. Tu adde sis Bochart. in Canaan I, 12, pag. 50, et Recherches sur l'histoire ancienne l. l. His autem diversis, quas veteres memorant, mensuris inter se compositis, tabulam inde constituit Orellius, quam huc quoque transferre juvat.

Altitudo murorum Babylonis est juxta

Herodotum (I, 178) pedum	337	digitor. 8
Plinium (VI, 2) et Solinum (cap. 60)	200	—
Ctesiam (apud Diodor. II, 7)	300	—
alios, quos affert Diodorus l. l. quosque et Strabo VI, p. 738 et Curtius V, 1 sequuntur	75	—
Philostratum (Vit. Apollon. l. l.)	150	—

Omisit Orosium, quem in simili tabula haud neglexit Largerius ad Herodoti l. l. Tom. I, pag. 482 seq. Nam Ctesiae ille vestigia legit. Caeterum apparet, eos scriptores, qui in his primarii sunt habendi, Ctesiam dico atque Herodotum, ita sibi prorsus, paucula si exceperis, convenire, ut jure quodam istud ab Orellio pronuntiatum existimemus: »*Ctesias manifeste* secutus *Herodotum est.* 50 nam orgyiae »conficiunt pedes 300, h. e. cubitos ordinarios 200. Hoc tan»tum non attendit Ctesias, quod Herodotus de cubitis regiis »loquatur, quorum quisque 3 digitis superat cubitum ordi»narium. Ut 200 cubiti regii totidem ordinarios superent »digitis 600, h. e. pedibus 37 et 8 digitis, quod est discri»men, quo Herodotus et Ctesias invicem distant.« Quae eadem Largerii fuit sententia, qui loco supra laud. praeter alia haec: »Ctesias copie manifestement Herodote. Cin»quante orgyïes font juste 200 coudées de roi.« In quibus eo potissimum offendor, quod Herodotum a Ctesia descriptum illi volunt. Namque multum abest, ut eum Ctesias describat, quem refellere hic illic atque corrigere sibi habebat propositum. Itaque multo mihi est credibilius, Ctesiam ita,

quemadmodum enarrat, in libris Assyriis Persicisve, quos in historiis concinnandis adhibuit, invenisse.

Ad Assyrr. Fragment. V.

Appendix. 1.

Tzetzes Chil. IX, 568:

ἡ πᾶσα δὲ περίμετρος ὑπῆρχε Βαβυλῶνος
Στάδιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα, Κτησίᾳ.
κατὰ δὲ Κλείταρχον αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' Ἀλεξάνδρου
καὶ κατὰ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελόνδε,
τριακοσιεξήκοντα καὶ πέντε δὲ σταδίων·
Κοκκειανὸς δὲ Κάσιος Δίων, γραφαῖς Λατίνων
τετρακοσίων ἔγραψε ταύτην σταδίων εἶναι,
Ἡρόδοτος δ' ὁ συγγραφεὺς ἐν Μούσαις ταῖς ἐννέα
καὶ ὁ Φιλόστρατος αὐτὸς ἐν βίῳ Τυανέως,
σταδίων ὀγδοήκοντα σὺν τοῖς τετρακοσίοις.
Ὕψος πεντηκοντόργυιον τειχῶν, κατὰ Κτησίαν,
ἄλλοις πεντηκοντάπηχυ· φαίνεται δὲ Κτησίας
τῷ Τζέτζῃ ἀληθέστερα συγγράφειν τῶν ἑτέρων
τέως εἰς ἅπερ ἔγραψε περὶ τοῦ Βαβυλῶνος.
τριακοσίων γὰρ αὐτὸς ἑξήκοντα σταδίων
πᾶσαν αὐτῆς περίμετρον ὑπάρχειν διαγράφει·
οἱ δ' ἄλλοι παραυξάνουσι πλέον καὶ πλέον ταύτην·
ὁ περὶ τὴν περίμετρον γοῦν ἐλαττῶν τὸ μῆκος,
οὐκ ἂν μακρόν τοῦ δέοντος παρηύξανε τὰ ὕψη·
Ἀλλ' ὅτε ταῦτα ἴσως μὲν κατεῖδεν ὁ Κτησίας,
ἦσαν ἑξηκοντόργυια τὰ ὕψη τὰ τῶν πύργων
καὶ δὴ πεντηκοντόργυια τότε τειχῶν τὰ ὕψη·
ὑπὸ πολέμων καὶ σεισμῶν δ' ἴσως καταπτωσθέντα
ὕστερον ἂν ὁ Κλείταρχος καὶ πᾶς μετ' Ἀλεξάνδρου
κατεῖδον, οὕτω ταπεινὰ τῶν ὀργυιῶν τὰ ὕψη,
ὡς πρὸς πηχῶν ἐλάττωσιν μόλις ποσὸν λαβόντα.
Πλάτει τῆς Βαβυλῶνος δ' ἦν κατά τινας τὸ τεῖχος,
ἓξ ἅρμασιν ἱππάσιμον, τρισὶ δὲ καθ' ἑτέρους.

Appendix 2.

Georgius *Syncellas* Chronograph. pag. 64 edit. Paris. pag. 51 A. edit. Venet. 1729:

»τοῦτον (τὸν Νῖνον scil.) διεδέξατο Σεμύραμις (ita) η διαβόητος, ἣ πολλαχοῦ τῆς γῆς ἤγειρε χώματα προφάσει μὲν διὰ τοὺς κατακλυσμοὺς· τὰ δ' ἦν ἄρα τῶν ἐρωμένων ζώντων κατορυσσομένων οἱ τάφοι, ὡς Κτησίας ἱστορεῖ.«

Appendix 3.

Arnobius Advers. gent. Lib. I, cap. LII (pag. 39):

»Age nunc veniat, qui super igneam zonam, magis »interiore ab orbe Zoroastres, Hermippo ut assentiamur »authori. Bactrianus et ille conveniat, cujus *Ctesias* res ge»stas historiarum exponit in primo, Armenius Hosthanis »nepos etc.«

Quo eodem refero, quod supra apud eundem, Lib. I, cap. V, (»nos fuimus causa), ut inter Assyrios et *Bactria-* »*nos Nino quondam Zoroastreque ductoribus* non tantum »ferro dimicaretur et viribus, verum etiam Magicis et Chal»daeorum ex reconditis disciplinis, invidia nostra haec fuit?«

Ubi multa de hocce bello collegit Elmenhorst. Sed apud Diodorum II, 6 ubi de bello exponitur, Bactrianorum rex non Zoroaster sed *Oxyartes* appellatur. Quod jam attenderat Scaliger ad Eusebii Chronic. Animadverss. pag. 16. Neque vero se adduci posse fatetur Wesselingius (ad Diodor. l. l.), ut Ctesiam Bactrianorum regem Zoroastrem appellasse et Graecis Latinisque probasse censeat; Arnobii fidem non certam esse; verba praeterea illius misere affecta, varieque explicita et tentata; nomen autem *Oxyartis* non insolentem apud illam gentem esse, ut nonnulla probarent exempla. *) Ac de Bactrianorum rege, qui Zoroastris nomine fuerit insignitus, vix ulla dubitatio inter viros doctos;

*) Vide sis de hoc nomine Freinshem. ad Curtium de reb. Alex. VIII, 2, 25 coll. III, 11, 8 et in Indic. s. v.

quae tamen major exoritur, si quaeratur, quinam iste fuerit Zoroastres, cujus nominis plures diverso tempore a veteribus memorantur. Nam sunt, qui quatuor, sunt qui tres, sunt denique, qui binos tantum hoc nomine affectos esse velint. Utut est, iste Zoroastres, cujus Ctesias meminit, princeps quasi omnium antiquissimusque videtur, qui ideo bene distingui debet a celeberrimo religionis Persarum conditore, et ab aliis, quos hic recensere longum est. Vid. J. C. Orelli ad Arnobii loc. laud. pag. 343 seq. Tom. I, ed. Orell. Ex Bayeri Histor. Regn. Bactr. nihil hic proficimus. Namque de Oxyarte Bactriorum rege et Zoroastre quae tradantur, omnia ille incerta putat reique veritatem obscuratam esse exclamat. (Vid. cap. II, pag. 5 seq.)

VI.

Pergit Diodorus cap. 8 in describendis Semiramidis operibus. Ponte ab illa enarrat junctum esse Euphratem, idque multa cum arte; ad utrumque fluminis latus crepidinem exstructam, duaque castella, splendida, magno ambitu, tribus muris ac turribus munita, quae omnis generis imaginibus luculenter erant exornata. Quae omnia vix dubium quin e Ctesiae libris emanarint, cujus tamen uno tantum loco diserta fit mentio. Namque alterum castellum ad occasum vergens magnificum ac multis impensis aedificatum describens, Ctesiae nomen adjecit, haud dubie ut fidem faceret rei alias vix credibili: *οὗτος δ' ὁ περίβολος* (sc. de ambitu castelli loquitur) *ἦν τὸ μὲν μῆκος σταδίων τεσσαράκοντα· τὸ δὲ πλάτος, ἐπὶ τριακοσίους πλίνθους· τὸ δὲ ὕψος, ὡς Κτησίας φησίν, ὀργυιῶν πεντήκοντα. Τῶν δὲ πύργων ὑπῆρχε τὸ ὕψος ὀργυιῶν ἑβδομήκοντα. κατεσκεύασε δὲ τρίτον ἐνδοτέρω περίβολον, ὃς περιεῖχεν ἀκρόπολιν, ἧς ἡ μὲν περίμετρος ἦν σταδίων εἴκοσι, τὸ δὲ μῆκος κ. τ. λ.* Ubi vulgo: *σταδίων τριακοσίων*. Quod cum Rhodomanno et Palmerio incredibile visum esset, legendum censuerunt *τριάκοντα*, quod per se

quidem non improbandum, ex libris tamen scriptis Wesselingius mutavit in *εἴκοσι*: haud sine jure.

VII.

A castellorum descriptione ad Beli templum magnificum transit Diodorus, dein ad memorabile opus hortorum pensilium, quale vix unquam alibi antiquitus exstiterit (cap. 10), tum ad alias urbes, quas ad Euphratem et Tigrin construxerit Semiramis et quae alia memoratu digna in Babylonia inveniuntur (cap. 11, 12). Quae omnia non minus quam reliqua, ex Ctesiae narratione esse ducta, magna mihi est suspicio, quamvis certa testimonia desint. Quocirca huc transscribere nolui.

Jam cap. 13 ad expeditiones ejusdem reginae narrandas viam sibi munit Diodorus; in quibus aeque Ctesia illum fuisse usum auctore, dubium esse nequit. Nam certa in his mihi suppetunt testimonia. Primum Semiramis Mediam invasit, hortosque ibi opiparos paravit. Inde ad Chaonem accessit. *Ἐντεῦθεν*, inquit, *δ' ἀναζεύξασα καὶ παραγενομένη πρὸς Χαύονα πόλιν τῆς Μηδίας, κατενόησεν ἔν τινι μετεώρῳ πεδίῳ πέτραν τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγέθει καταπληκτικήν· Ἐνταῦθα οὖν ἕτερον παράδεισον ὑπερμεγέθη κατεσκεύασεν κ. τ. λ.* In his cum alii libri ferrent *Χάθωνα*, alii *Χάονα*, unus *Χάωνα*, Wesselingius jure amplexus eorum scripturam, qui afferrebant *Χαύονα*. Ita enim Stephanus Byzant. s. v. pag. 717 Pined. *Χαύων, χώρα τῆς Μηδίας. Κτησίας ἐν πρώτῳ Περσικῶν· »ἡ δὲ Σεμίραμις ἐντεῦθεν ἐξελαύνει, αὐτή τε καὶ ἡ στρατία »καί ἀφικνεῖται εἰς Χαύονα τῆς Μηδίας·« τὸ ἐθνικὸν, Χαύονες.* Ubi Wesselingius ad Diodor l. l.: »quae quidem Ctesiae »id, quod amplexus sum, mirifice firmant et Diodorum presse »ejus vestigia legisse docent. Ab urbe autem vicina regio »*Χαυωνῖτις*, quae si Zagrus mons idem atque Zarcaeus sit, »ut mihi quidem placet, reddenda videtur Polyb. V, 54. »Scio J. Casaub. ad Strabon. XXVI, p. 1070, Salmas. ad »Solin. 488 *Χαλωνῖτιν* maluisse, et eam regionem ad Zagrum

»usque pertinuisse, sed in Assyria: quae vero Polybius eo »loco, ea interiore in Media, ubi Chauonitis, administrata »fuerunt.« Mediae proprie sic dictae, sive terrae, quae orientalibus est *Aderbydschjan*, partem incoluisse Choos, quos probabiliter Ctesias intelligit Chauos, auctor quoque est Wahlius Vorder- u. Mittel-As. I, p. 537, coll. 846 Not.

Haec igitur Diodori verba cum e Ctesia deprompta sint manifestum, quidni etiam reliqua, ubi similia aliorum testimonia desideramus, ex Ctesia hausta esse credamus? Attamen haec ipsa ne inconstans deprehenderem, in fragmenta Ctesiana non recepi, ubi iis demum locum esse volueram, quae certo testimonio Ctesiae non carerent.

Atque hac data occasione, aliud eodem ex Stephano desumtum ex Ctesiae Assyriacis fragmentum apponam pag. 657:

Τίριζα, πόλις Παφλαγονίας· τὸ ἐθνικὸν Τίριζοι. Κτησίας Τιριζιφανοὺς αὐτούς φησιν, ἐν τῷ δευτέρῳ· ἐκ δὲ τῶν Ὀδρυσσῶν εἰς Τιριβανοὺς οἰκοῦντας ἐν πα *. Ubi annotavit Pinedo: »Hic Tiriziphani dicuntur, qui in Ctesiae verbis Tirizibani. Vera lectio dignosci non potest, quia Tiriza urbs, et ejus oppidani a nemine celebrantur, et ex Ctesiae libris praeter fragmenta quaedam nihil exstat. Truncus ille locus *ἐν πα* facile restitui potest, si legeris *ἐν Παφλαγονίᾳ*. Tiriza enim, de qua sermo, erat urbs Paphlagoniae, ut ait auctor noster.« Haec illc. Quibus haec adjecit Andreas Schottus in Ctesiae fragmm. collectione: »Supplendum arbitror *Παφλαγονίᾳ*, in Paphla»gonia. Utrum vero in prioribus verius *Τιριζιφανοὺς*, an »*Τιριζιβανοὺς*, quod in ipsis Ctesiae verbis adfert, judicare »alios sinam.« Equidem nullibi hujus gentis ullam mentionem inveni. *Tiricense* oppidum liberum in Africa memorat Plinius Hist. Nat. V, 4. c. fin. At magnopere ibi libri in ipso urbis nomine variant, quorum nonnulli *Thiseense*. Nec melius de Odrysis quidquam constat. *Odryssem* tamen fluvium in Ponto, per terras Alazonum fluentem novit Strabo XII, p. 828 A. (p. 551.)

VIII.

Media peragrata, Persiam et reliquam Asiam Semiramis perlustravit, multisque relictis monumentis, nominis immortalitatem sibi paravit. Deinde in Aegyptum et Lybiam profecta, Jovisque Ammonii oraculum sciscitata, ad Aethiopiam sese convertit, terramque sibi subegit (cap. 14), rerum mirabilium feracem. In quibus describendis haec apud Diodorum legimus:

εἶναι γὰρ ἐν αὐτῇ φασὶ λιμνὴν τετράγωνον, τὴν μὲν περίμετρον ἔχουσαν ποδῶν ὡς ἑκατὸν ἑξήκοντα, τὸ δ' ὕδωρ τῇ μὲν χρόᾳ παραπλήσιον κινναβάρει, τὴν δ' ὀσμὴν καθ' ὑπερβολὴν ἡδεῖαν, οὐκ ἀνόμοιον οἴνῳ παλαιῷ· δύναμιν δ' ἔχειν ἐμπίπτειν, καὶ πάνθ' ἃ πρότερον διέλαθεν ἁμαρτήσας, ἑαυτοῦ κατηγορεῖν· Τοῖς μὲν οὖν ταῦτα λέγουσιν οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως συγκατάθοιτο·

Haec a *Ctesia* fuisse tradita, sagaciter jam odoratus est Wesselingius ad l. l. » habet ex *Ctesia*, sicuti et Antig. Caryst. » Hist. Mirab. c. 160. Ovid. Met. XV, 319:

Cui non audita est obscoenae Salmacis undae?
Aethiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate soporem.

» Adde Plinium N. H. XXXI, 1, cum nota Harduini. « Pluribus haec illustravi ad Ctesiae Indicc. cap. XIV, ubi vid. coll. cap. XXXII. Huc quoque pertinere credam aliud Ctesiae fragmentum, ab eodem Diodoro asservatum, libro I, cap. 57, ubi narrat, ab iis, quos captivos ex tota fere Asia secum in Aegyptum Sesostris rex advexerat, urbes in Aegypto esse conditas, patrio ipsorum nomine insignitas. Ita ad Nilum et Babylonem et Trojam a captivis esse exstructam. Quibus haec subjicit Diodorus:

οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι περὶ τῶν εἰρημένων πόλεων **Κτησίας ὁ Κνίδιος** *διαφόρως ἱστόρησε, φήσας τῶν μετὰ Σεμιράμιδος παραβαλόντων εἰς Αἴγυπτον τινὰς ἐκτικέναι ταύτας, ἀπὸ τῶν ἰδίων πατρίδων θεμένους τὴν προςηγορίαν· περὶ δὲ τούτων τὸ*

μὲν ἀληθὲς ἐκθέσθαι μετὰ ἀκριβείας οὐ ῥᾴδιον, τὸ δ' ἀναγραφῆς ἀξιῶσαι τὰ διαφωνούμενα παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν ἀναγκαῖον, ὅπως ἀκέραιος ἡ περὶ τῆς ἀληθείας κρίσις ἀπολείπηται τοῖς ἀναγινώσκουσιν.

IX.

Atque continuo cap. 15 Diodor. talia leguntur:

*Ταφὰς δὲ τῶν τελευτησάντων ἰδίως οἱ κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν ποιοῦνται. Ταριχεύσαντες γὰρ τὰ σώματα καὶ περιχεύσαντες αὐτοῖς πολλὴν ὕελον ἱστᾶσιν ἐπὶ στήλης, ὥστε τοῖς παριοῦσι φαίνεσθαι διὰ τῆς ὑέλου τὸ τοῦ τετελευτηκότος σῶμα, καθάπερ Ἡρόδοτος εἴρηκε. Κτησίας δ' ὁ Κνίδιος ἀποφαινόμενος τοῦτον σχεδιάζειν, αὐτός *) φησι τὸ μὲν σῶμα ταριχεύεσθαι, τὴν μέντοι γε ὕελον μὴ περιχεῖσθαι γυμνοῖς τοῖς σώμασι· κατακαυθήσεσθαι γὰρ ταῦτα, καὶ λυμανθέντα τελέως τὴν ὁμοιότητα μὴ δυνήσεσθαι διατηρεῖν· διὸ καὶ χρυσῆν εἰκόνα κατασκευάζεσθαι κοίλην, εἰς ἣν ἐντεθέντος τοῦ νεκροῦ, περὶ τὴν εἰκόνα χεῖσθαι τὴν ὕελον· τοῦ δὲ κατασκευάσματος τεθέντος ἐπὶ τὸν τάφον, διὰ τῆς ὑέλου φανῆναι τὸν χρυσὸν ἀφομοιωμένον τῷ τετελευτηκότι. Τοὺς μὲν οὖν πλουσίους αὐτῶν οὕτω θάπτεσθαί φησι· τοὺς δ' ἐλάττονας καταλιπόντας οὐσίας, ἀργυρᾶς τυγχάνειν εἰκόνος, τοὺς δὲ πένητας, κεραμίνης· τὴν δὲ ὕελον πᾶσιν ἐξαρκεῖν, διὰ τὸ πλείστην γεννᾶσθαι κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν καὶ τελέως παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἐπιπολάζειν.*

In his magnopere veretur Wesselingius, ne justo iniquior Ctesias sit historiarum parenti Herodoto; »neque enim,« ait, »is »III, 24, nudis corporibus vitrum circumfundi scribit, sed »posteaquam mortuum arefecerint gypsoque obduxerint, tum »demum cippum e vitro cavum ei circumdare: *ἔπειτα δέ οἱ* »*περιϊστᾶσι στήλην ἐξ ὑέλου πεποιημένην κοίλην*: quae pro»fecto multum distant.« Haec ille et sanequam vere, nisi iniquitas ista Diodoro potius sit imputanda, quem non satis

*) An *αὐτούς*?

accurate scriptorum, quos adhibuit, sententias exscripsisse haud uno de loco cognitum habemus. Wesselingio assensus est Valckenarius ad Herod. III, 24, his additis: »Suam forsan »ille χρυσῆν εἰκόνα, in quam primum incluserint cadaver, »confinxit ex Aegyptiacis Herodoti, in quibus legerat II, 86: »ποιεῦντα ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα, ποιησάμενοι δὲ ἐσεργ-»νῦσι τὸν νεκρόν.«

τὴν δὲ ὕελον πᾶσιν ἐξαρκεῖν κ. τ. λ.] Haec quantopere exercuerint interpretum ingenia, infinitum est dicere, qui in definiendo ὑέλῳ tot diversas in partes abeünt, ut ea in verba erumperet Wesselingius: »haud tamen scio, inquit, an ope-»ram sit perditurus, qui multum in his laborem posuerit: »Ctesiae fides nota omnibus; Herodotus, quae de Aethiopi-»bus memoriae mandavit, pleraque omnia ex auditione, saepe-»numero fallace fictique tenace, accepit.« Neque tamen eo labore me supersedere posse credidi, quin varias virorum doctorum sententias, quas et ipsas haud neglexit Wesselingius, proponerem. *Vitrum*, quod multo labore coquitur, neque vero nascitur, hic intelligi non posse, satis monstrant Herodoti verba III, 24. Nam Aethiopicum vitrum s. ὕελος, inquit, σφὶ πολλὴ καὶ εὔεργος ὀρύσσεται. Neque etiam de Crystallo, quod in calidissimis regionibus nec oritur, neque facile est laboratu (εὔεργον), neque sine ipsius pernicie *fundi* potest, cogitandum esse jam perspexit summus Palmerius. Quae tamen non plane persuadere potuerunt Heerenio, qui, quamvis addubitans, crystallum significari suspicatus est. (V. Ideen Tom. II, p. 373). Fuit potius si Palmerium audias, metallica quaedam species, quam tamen se ignorare fatetur. »*Stibium* certe«, addit, »quod et Antimonium dicitur, videtur esse quaedam »vitri species.« *Electrum* s. *succinum* fuisse, probare studuit Gataker. ad M. Antonin. IV, pag. 133, addicente Gesnero in Commentt. Societ. Gotting. III, pag. 92. Cui tamen sententiae haud inepte jam obloquutus est Summus Wesselingius, cui ipsi in mentem venerat *sal fossilis*, qui ingenti copia proveniat in quibusdam Aethiopiae partibus, et ex nativis

montibus secetur; mollem primo esse, candentisque coloris, in lucem autem prolatum durescere, atque ab imperitis pro vitro censeri potuisse. Conf. Io. Ludolf. Hist. Aethiop. I, 7. Contra Heynius (de Fontibb. Diodor. p. LX ed. Bipont.) *bitumen*, seu *gummi*, quod nos *vernicem* appellaremus, sub *vitro* intelligendum esse censet. Mihi quidem, si conjecturae periculum facere liceat, jam dudum in mentem venerat *alabastrites lapis*, quem veteres pro ὑέλῳ ob pellucidam ejus vim accepisse credideram. Atque hanc meam qualemcunque sententiam postmodo vidi nonnihil fuisse confirmatam. Adscribam, quae insignis Creuzeri doctrina collegit in Commentatt. Herodott. P. I, pag. 54 not. 26 ad Herodoti locum III, 24: »Locus memorabilis multorumque mentionibus frequentatus. Nam ut Ctesiam aliosque omittam a Wesselingio laudatos, attigerunt nuper eundem haud pauci, in his Heynius in Notit. mumiae Gottingensis p. 8, Heerenius in libro celebrato Ideen Vol. II, p. 372, Zoega de Obeliscc. p. 261, 266, Comes de Palin in Fragmens sur l'etude des hieroglyphes Tom. I, p. 4 sq. p. 12 et Böttigerus in libro: Ideen zur Archaeolog. d. Malerey p. 57. Blumenbachii supra mentionem fecimus — Pellucidum vero penitus sarcophagum ex uno lapide Alabastrite confectum, ipsis Thebis Aegyptiacis e sepulcro nuper admodum eruit Belzoni Britannicorum negotiorum Procurator, ut ipse quidem perscripsit in epistola ad Viscontium datâ (Journal. des Deb. 30 Mart. 1818). Quae res numquid ad Herodoteum l. l. faciat, non decerno. (Et lege, quae in hanc rem modeste dubitans monuit doctiss. Iomard in Journal des Sàvans 1818 m. Maji p. 310 sqq.) Neque magis dicam de Alabastrite. Tu vid. Plinii H. N. XXVI, 8, 12 et Hillii Obss. physs. et critt. ad Theophrastum de Lapidibus p. 45 seq.« His adde Belzoni Voyage en Egypte et en Nubie (traduit par Depping. Paris 1821) Tom. I, pag. 380 seqq. Audiamus ipsum, luculenter de sarcophago, quale simile vix unquam alibi reperiatur, disserentem: »Mais ce que cette salle offrit de plus important à nos regards, ce fut un

sarcophage placé au centre, qui n'a pas de pareil dans le monde. Ce tombeau magnifique, ayant neuf pieds cinq pouces de long sur trois pieds sept pouces de large, est fait *du plus bel albâtre oriental:* n'ayant que deux pouces d'épaisseur, il devient *transparent*, quand on place une lumière derrière une des parois; en dedans et en dehors il est couvert de sculpture; etc. «

X.

Pacata Aethiopia atque Aegypto Bactra se contulit Semiramis cum copiis suis, quas mox, pacis impatiens, magnopere auxit, bellum contra Indos, qui prae ceteris vi atque opibus florere dicebantur, parans. De quo apparatu sigillatim exponit Diodorus cap. 16, ex Ctesia, ut equidem vix dubius sum. Quod idem praeter alios non fugit interpretem doctissimum, Wesselingium. In Bactrianam terram deinde copias paratas ducit, quarum *ex Ctesia* talem Diodorus affert recensum cap. 17:

τὸ δὲ πλῆθος τῆς ἀθροισθείσης στρατιᾶς ἦν, ὥς Κτησίας ὁ Κνίδιος ἀνέγραψε, πεζῶν μὲν τριακόσιαι μυριάδες, ἱππέων δὲ πεντήκοντα μυριάδες, ἁρμάτων δὲ δέκα μυριάδες. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄνδρες ἐπὶ καμήλων ὀχοῦμενοι, μαχαίρας τετραπήχεις ἔχοντες, τὸν ἀριθμὸν ἴσοι τοῖς ἅρμασι. Ναῦς δὲ ποταμίας κατεσκεύασε διαιρετὰς δισχιλίας, αἷς παρεσκευάσατο καμήλους τὰς πεζῇ παρακομιζούσας τὰ σκάφη. Ἐφόρουν δὲ καὶ τὰ τῶν ἐλεφάντων εἴδωλα κάμηλοι, καθότι προείρηται καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἵππους οἱ στρατιῶται συνάγοντες, συνήθεις ἐποίουν τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἀγριότητα τῶν θηρίων.

Quae his continuo subjiciuntur, de rege Indorum et ipso apparatus bellicos haud negligente, naves ex calamo faciendas curante, arma, copias, elephantos, multo plures, quam Semiramis, cogente, haec itidem ex Cnidii narratione effluxisse nisi per se credibile foret, vel id, quod de Indico calamo narratur, persuadere poterit. Quam in rem vide Ctesiae Indicc. cap. VI, ibiq. Annotat. nostra.

Inde a cap. 18 usque ad cap. 20 apud Diodorum nulla quidem diserta Nostri Scriptoris mentio. Referuntur varii hujus belli eventus, in quo primum Indi, navali proelio victi, ex parte sese dedere coguntur, mox tamen proelio terrestri superiores, tantam Assyriis cladem infligunt, ut aegre tertia cum exercitus parte Bactra se regina reciperet. Quae omnia cum non minus quam reliqua e Cnidio mutuatum esse Diodorum verisimillimum sit, tamen ex proposito nostro, simulque etiam, ne libri moles nimis adaugeretur, integra apponere neutiquam licitum fuit. Quamquam disertum hujus rei testimonium ex iis erui possit, quae cap. 20 leguntur; ubi totius narrationis quasi ratio redditur his verbis subjunctis: *Κτησίας μὲν οὖν ὁ Κνίδιος περὶ Σεμιράμιδος τοιαῦθ' ἱστόρηκεν*: ubi jure adscripsit Andreas Schottus: »Quem (scil. Ctesiam) itaque Diodorum tota ista nar»ratione de Semiramide lib. II sequutum verisimile est, ego »tantum excerpsi ubi Ctesiae nominatim mentio.« Quam eandem legem etiam nos nobis scripsisse, jam supra monuimus.

XI.

Iam ad finem Semiramidis properamus. Quae, tradente Diodoro cap. 20, cum insidias ipsi a Ninya filio structas sensisset, oraculi memor, regnum filio sponte tradidit, satrapasque illius dicto audientes esse jussit. Quibus factis, omnium e conspectu sublata, ad deos ut oraculum cecinerat, sese subduxit. *) Sequuntur confestim apud Diodorum verba: *ἔνιοι δὲ μυθολογοῦντές φασιν αὐτὴν γενέσθαι περιστερὰν, καὶ πολλῶν ὀρνέων εἰς τὴν οἰκίαν καταπετασθέντων, μετ' ἐκείνων ἐκπετασθῆναι· διὸ καὶ τοὺς Ἀσσυρίους τὴν περιστερὰν τιμᾶν ὡς θεὸν, ἀπαθανατίζοντας τὴν Σεμίραμιν.* Quae e *Ctesia* ducta arbitrabere, si ea, quae ad Fragment. III annotavimus, huc

*) De fine Semiramidis lectu dignissima et a vulgari narratione prorsus diversa reperiuntur in Recherches curieuses sur l'histoire ancienne par Cirbied et Martin, cap. XVII, pag. 176 seqq.

adhibebis, Athenagorae inprimis locum, nec a Wesselingio omissum, Leg. pro Christian. c. 26: εἰς περιστερὰν μετέβαλε ἡ γυνή· ὁ μῦθος παρὰ Κτησίᾳ. Ubi de columbarum cultu apud Syros Assyriosque Wesselingius amandat ad Nic. Loënsis Miscell. VI, 22 et Ger. Jo. Vossii Idolol. I, c. 23. Nostra tempestate optime et copiosissime de his disputavit Creuzerus in Symbol. II, p. 70 seqq. 77, 78 seq. Ipsum Semiramidis nomen *palumbam* s. *columbam feram montanamque* (*Bergtaube*) designare volunt; vid. l. l.; vel, ut Dalbergius contendit, *columbarum matrem* (*Semir* s. *Somir* in Syricis i. e. *columba* — et Amis); vid. Fundgruben des Orients Tom. I, pag. 209. Qui idem alibi eadem de re copiosius tractat. Vid. Scheik Mohammed. Fanis Dabistan, übersetzt von F. v. *Dalberg*. (Aschaffenburg 1809, pag. 110 seqq.) Per totam fere Asiam obtinere Semiramidis cultum columbae specie; istam enim avem ubivis, apud Indos, Arabes, Syros, Assyriosve fuisse sacratam, ut vel regni insigne Assyriis fuerit; vid. Jesai. XX fin. Deque nominis cognatione plurimas per orientem sparsas fabulas. Meminit dein eorum quoque, qui ab Arabico *Seri* (i. e. *mons*) et *Mamin* (i. e. *columba*) nomen deducunt. Nam usque ad Muhammedis tempora Meccae in sacrario asservabatur columba ex ligno confecta, qua Mahadevae et Devi adventum in terris, duarum columbarum sub specie celebratum et ad posteros propagatum esse credibile est. Universa enim de Semiramide ac Nino fabula haud pauca habet, in quibus egregie cum Indica fabula de Mahadeva et ejus conjuge Parvadi, qualem Purana describunt, conspirat, ut utrique fabulae veri quid subesse et utramque fabulam ex communi fonte profluxisse statuas. Quo etiam nomen facit. Nam in Sanscridana lingua compositum ex *Sami-Ramesi* sive *Isi* (isis) i. e. *quae Sami arborem colit*. Hactenus ille pag. 87 seqq. Alii Semiramidem, *magnam feminam* esse asserunt. Vid. Jos. de Hammer ad elegantissimum carmen *Schirin* Tom. I, pag. 37, not. 4.

Iam continuo ita pergit Diodorus:

αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἁπάσης πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προειρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ἑξήκοντα καὶ δύο, βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα. Κτησίας μὲν οὖν ὁ Κνίδιος περὶ Σεμιράμιδος τοιαῦθ' ἱστόρηκεν. Ἀθηναῖος δὲ καί τινες τῶν ἄλλων συγγραφέων φασὶν αὐτὴν ἑταίραν γεγονέναι εὐπρεπῆ κ. τ. λ. Haec praeter Athenaeum amplexus est Dinon, Persicarum rerum scriptor, ut ex Aelian. V. H. VII, 1 perspicuum est. Quos si audias, fuit Semiramis meretrix, ob eximiam vero pulcritudinem a rege in matrimonium vocata, cui mox persuasit, ut VII per dies regnum ipsi cederet. Quo facto, virum in carcerem compegit, imperiumque occupavit mulier ingeniosa, multisque deinceps et magnis rebus gestis inclaruit. Haec illi. Nos ad Ctesiam revertamur, quorum in annorum regni numero consentiunt et Syncellus Chronogr. p. 96 et Justinus I, 22, bene notante Wesselingio. Superest, ut de sententia viri docti, qui Recherches nouvelles sur l'hist. anc. conscripsit, paucis exponamus. Impendit enim huic argumento peculiare caput VIII Tomi tertii, pag. 79, cui titulus: *histoire probable de Semiramis.* Variorum auctorum sententiis inter se comparatis probabile ille putat, Semiramidem, loco obscuro atque ignobili natam, sed forma atque indole praestantem mature in regis gynaeceum delatam fuisse pro serva sive ancilla (*Odaliske*, ut ajunt), mox tamen eandem, forma non minus quam ingenio adjutam eo dignitatis pervenisse, ut summa fere rerum potiretur; cujusmodi exempla hodieque in orientalibus regnis inveniri posse, vere Idem monet. Si vero illa XX annos nata in gynaeceum adducta fuerit, i. e. anno 1221 a. Chr. n. (ut dies natalis incidat in annum 1241), vixeritque LXI vel LXII annos, ut Ctesias refert, illam consequens est, quadraginta duos annos imperium obtinuisse, quae omnia cum Ctesianis accurate conveniunt.

At majoris momenti est, ad quod lectores attentos esse pervelim. Est disertum Diodori testimonium ea, quae in superioribus de Semiramidis rebus protulit, ita retulisse Cte-

siam. Quo quod insignius poterat exhiberi testimonium? ut profecto verear ne justam mihi litem ii intendant, qui haec omnia in Ctesiana fragmenta referri cupiant.

XII.

Vidimus per totam de Semiramidis rebus narrationem Diodorum ubique Ctesiae vestigia legisse, a quo nec in successorum serie recedit. Redibat enim Assyriorum res ad Ninyam, Semiramidis filium, multo tamen matre infirmiorem atque molliorem. De quo ita Diodorus: *πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τὸν ἅπαντα χρόνον διέτριβεν, ὑπ' οὐδενὸς ὁρώμενος πλὴν τῶν παλλακίδων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν εὐνούχων· ἐζήλου δὲ τρυφὴν καὶ ῥᾳθυμίαν, καὶ τὸ μηδέποτε κακοπαθεῖν, μηδὲ μεριμνᾶν, ὑπολαμβάνων βασιλείας εὐδαίμονος εἶναι τέλος τὸ πάσαις χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀνεπικαλύπτως. Πρὸς δὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἀρχῆς κ. τ. λ.* Atque pluribus deinceps vitam ignavam Ninyae in Nini urbe describit, plane civium conspectui se subducentis, quo magis voluptati se dare posset simulque etiam cives metu verecundiaque erga ipsum, quippe deum, rarissime conspiciendum impleret. Quae itidem e Ctesia ducta, dubitari nequit, et quidem tertio libro *), qui a Ninyae rebus initium, credo, ceperat, duobus prioribus Nino Semiramidique consecratis. Liquet ex Athenaei verbis XII, cap. 7 (al. 38) pag. 528 E. pag. 464 Schweigh.

Κτησίας ἐν τρίτῃ Περσικῶν, καὶ πάντας μέν, φησί, τοὺς βασιλεύσαντας τῆς Ἀσίας περὶ τρυφὴν σπουδάσαι, μάλιστα δὲ Νινύαν, τὸν Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱόν· καὶ οὗτος οὖν ἔνδον μένων καὶ τρυφῶν, ὑπ' οὐδενὸς ἑωρᾶτο, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν.

His adde Cephalionem apud Syncell. pag. 167.

---

*) Fraudem tamen faciunt, quae Diodorus in fine hujus capitis de Sardanapalo Assyriique imperii exitu e Ctesiae *libro secundo* refert.

XIII.

Rebus Ninyae, vitaeque ratione luculenter descriptis, e Ctesia quidem ut probabile reddidimus, jam Diodorus haec subnectit, cap. 21 fin.

Παραπλησίως δὲ τούτῳ καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρχὴν *) *ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα ἐβασίλευσαν, μέχρι Σαρδαναπάλου. Ἐπὶ τούτου γὰρ ῆ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους, ἔτη διαμείνασα πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ἔτι δ' ἑξήκοντα, καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ·*

Idem Diodorus infra II, 28 fin.

ἡ μὲν οὖν ἡγεμονία τῶν Ἀσσυρίων ἀπὸ Νίνου διαμείνασα τριάκοντα μὲν γενεάς, ἔτη δὲ πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ὑπὸ Μήδων κατελύθη τὸν προειρημένον τρόπον.

Add. Agathiam de imper. et reb. gest. Justiniani lib. II, pag. 45, E, et 46 A. *Ἀρβάκης ὁ Μῆδος καὶ Βέλεσυς ὁ Βαβυλώνιος ἀφῄρηνται αὐτὴν (ἀρχὴν) τοὺς Ἀσσυρίους, καθελόντες τὸν βασιλέα καὶ ἐς τὸ Μηδικὸν μετέστησαν ἔθνος, ἑξ τε* (leg. *ἑξήκοντά τε* A. Schott.) *καὶ τριακοσίων ἤδη πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ ὀλίγῳ πλειόνων ἐτῶν παρῳχηκότων, ἀφ' οὗ τὰ πρῶτα ὁ Νίνος τῶν ἐκείνῃ κατέσχε πραγμάτων· οὕτω γὰρ Κτησίᾳ τῷ Κνιδίῳ τοὺς χρόνους ἀναγραψαμένῳ καὶ Διόδωρος ξύμφησιν ὁ Σικελιώτης.* Atque Syncellus Chronograph. pag. 359, Paris., 286 Venet. *Σαρδανάπαλον δὲ ἀνεῖλεν Ἀρβάκης Μῆδος καὶ Βέλεσις ὁ Βαβυλώνιος, καὶ μετήγαγεν εἰς Μήδους τὴν βασιλείαν· ἐβασίλευσαν οὖν οἱ Ἀσσύριοι ἔτη ᾳτϛ'* [i. e. 1306; in margine ᾳτξ' i. e. 1360] *οὕτω γὰρ λέγοντι Κτησίᾳ καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης συμφθέγγεται.*

*) Eadem, notante Wesselingio, Cephalion in Syncelli Chronogr. pag. 167, a quo et Bion et Alexander Polyhist. dissentiunt. Nam Semiramidis posteros usque ad Belleum tenuisse volunt imperium, quod deinceps Belitaras quidam, homo obscuro loco natus occupaverit, et ad posteros tradiderit. Vid. Wesseling. ad h. l. — Series regum Assyriorum secundum diversos veterum sententias legitur in Beck. Anleitung zur Weltgesch. I, pag. 194 seqq.

Quae Diodori verba quantas dederint turbas, dici vix potest. Alia enim omnia historiae pater I, 95: *Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι κ. τ. λ.* — Fuere, ut hinc exordiar, qui in Diodori verbis legi vellent, *ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα πέντε*, quibus tamen, cum codices obloquerentur, jure non paruit Wesselingius, haec adjiciens: »Vel sic tamen locum illis haud negassem, si mihi liquido »apparuisset, Ctesiam, quem Diodorus auctorem habet, toti»dem ad Sardanapalum usque numerasse. Cephalion quidem »certe de Ctesia id inficiari videtur in Syncelli Chronograph. »p. 167. Constat praeterea sibi Diodorus trigesimum a »primo imperii conditore Nino Sardanapalum, quo de cap. »seq. [cap. XXIII init.], perhibens.«

At graviora jam nobis restant. Est numerus annorum, in quo magnopere dissentientes principes veterum historici reperiuntur. Atque in Diodori verbis *πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ἔτι δ' ἑξήκοντα*, Petavio assensus Wesselingius verba *ἔτι δ' ἑξήκοντα* ab imperita manu adjecta putat, quae eadem jure ab Eusebio et Syncello et a Diodoro ipso infra cap. 28 abessent. Nec non apud Justinum. I, 1, fin. »imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, *mille trecentis* »*annis* tenuere.« Cum tamen ista verba omnes codd. mordicus teneant, inducere eadem Wesselingius non ausus est, etiam propter Agathiam, qui ex Diodoro Siculo, Ctesiam secuto, II, pag. 63 D. »ἕξ τε καὶ τριακοσίων ait ἤδη πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ ὀλίγῳ πλειόνων ἐτῶν παρῳχηκότων, ex quo Ninus summam rerum obtinuerat, imperium Assyriis ablatum perhibet: neque enim dubium esse censet Wesselingius, quin ejus ἕξ e Diodori ἑξήκοντα, sed scribae peccato sit progenitum *) In Syncelli Chronograph, pag. 359, C. legimus:

*) Ex Agathia et Syncello in Diodoro numerum MCCCVI pro MCCCLX restituendum esse censet V. D. in Recherches nouvelles etc. Part. II, §. 2. pag. 99.

ἐβασίλευσαν οὖν οἱ Ἀσσύριοι ἔτη ͵ατοϛ' (* ͵αϡξ')· οὕτω γὰρ λέγοντι Κτησίᾳ καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης συμφθέγγεται. (Vid. supra.) Atque Vellejus Paterculus I, 6: »Insequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis MLXX, translatum est ad Medos, abhinc annos ferme DCCLXX.« Vid. Eusebii Chronic. ibique Josephi Scaligeri Animadverss. pag. 63 et 64. Longum profecto est, viros doctos recensere, quotquot in haec commentati sunt, aut ea inter se componere studuerunt. Haud paucos laudavit Harlesius ad Fabricii Biblioth. Graec. II, pag. 742, (vid. supra pag. 6 seq.). Qui deinceps haec aggressi, excitavit Beckius, Anleitung zur Weltgesch. etc. I, pag. 196, 197, una cum accurata veterum scriptorum notitia, qui de his disserentes, inter se discordant. Cui adde Largerii atque Schweighaeuseri disputata ad Herodoti l. supra laud. Namque ille, cujus primo loco memini, maxima ex parte Boucherii sententiam est amplexus, ex qua Herodotum de illo tantum tempore locutum arbitratur, quo Assyriorum imperium quam maxime floruerit, Assyriique totius Asiae imperio sint potiti. Inde tam arctos in fines imperii diuturnitatem illum conclusisse, cum Ctesias regni antiquitatem inde a primordiis repetierit. *) Eandem sententiam amplexus Ev. Kreenen, Nahumi vaticinium (1808 Harderwyk) cap. I, p. 7 seqq. Aliam viam ingressus Largerii adversator, nobilissimus Comes de Volney, qui longa disputatione evincere studet, Ctesiam eo consilio annorum auxisse, quo Persis gratificaretur, qui in jura quasi Assyrii regni successerint. Nam tanta regni diuturni-

*) Vid. ad Herod. l. l. et Chronolog. d' Herodot. Chap. III, pag. 144 seqq. Quam Largerii sententiam ingeniose quidem et acute excogitatam, nec vero certis firmisque argumentis nixam judicat Reynier (de l'Economie publique et rurale des Pers. et des Pheniciens pag. 56 seq.). Nec enim eo se posse animum inducere, ut crederet, ita visum fuisse Ctesiae, ut utramque rationem eandemque discrepantem confunderet ac perturbaret.

tate dignitatem amplificari atque exornari par erat. *) Bruiningii nescio cujusdam sententiam examinavit Schweighaeuserus, quocum plane faciam, si inventi laudem auctori non invideat. Est enim putidum talia recoquere. Cautius agit auctor libri, cujus jam aliquoties fecimus mentionem: Recherches nouvelles sur l'histoire ancienne, II Partie §. 1, pag. 83 seq. Qui quamvis Herodotum veriora prodidisse existimat, nequaquam tamen continuo Ctesiae narrata rejicienda vult. Iudicio multo adhibito, cautius in Ctesia, scriptore de veritate parum sollicito (peu soigneux) esse versandum. Vid. ibid. §. 3, pag. 111 seqq. atque inprimis pag. 169 sq., 189 sq., ubi reges Assyrios recenset, quos sunt qui 30, sunt qui 33 fuisse narrent. Ctesiam putat 30 progenies et 1306 annos statuisse, quamvis multa huicce numero adversarentur. Ctesiam vult, de industria Medorum reges duplicasse, quo Assyriorum computi cum Graecis de Trojae expugnatione convenirent. (Vid. infra ad XVII.) Atque iisdem de causis simile quid videri factitasse Ctesiam in rebus Assyriis, quod tamen vix ita clare possit demonstrari, quia nec Herodoti recensum, nec Ctesiae libros nec alios denique haberemus, quibus majorem quam Eusebio, Syncello, aliis fidem tribuere possemus. Neque vero inde consequi, omnia quae Ctesias memoriae prodiderit, pro fictis commentisve esse habenda, cum plurimae res, ab ipso enarratae, optime cum Herodoti Chronologia congrua essent. Exemplo esse Arabum regem *Araium* nomine, Nini socium. Nam in Arabum annalibus inveniri »un roi homerite de l'Jemen,« in quem eadem caderent, quique cum Herodoti Nino optime congrueret. Equidem, si meam qualemcunque sententiam exspectes, duas easdemque diversas narrandi rationes jam apud veteres exstitisse crediderim, quarum magis vetustam, ab Assyriis ipsis deindeque Persis perscriptam, Ctesiae obversatam esse, alteram, a Babyloniis traditam et cum Graecis communicatam,

*) Chronologie d'Herodot. p. 83 seq. — 189 seq.

Herodoto et iis, qui Alexandri temporibus de his perscripserint, veriorem visam fuisse suspicor, *) qui vero talia inter se concordare student, operam illi perdidisse mihi videntur, neque certi quid inde erui posse persuasum habeo. Quae una olim mihi in mentem venerat ratio loci expediendi, eam cum nuper a Viro quodam, haud indocto, **) item in medium prolatam non sine voluptate intellexissem, proponere iuvat. Jam Herodoti verba ita erunt capienda: Medos in libertatem sese vindicasse, postquam *superior* Asia (ἡ ἄνω, cujus pars erat Media) per quingentos viginti annos Assyriorum dominatui fuerit subjecta. Loquitur ergo Herodotus de eo tempore tantummodo, per quod *superior* Asia in ditione Assyriorum fuerit, atque indicat, Assyrios per DXX annos, qui ultimi ipsis fuerint, antequam deficerent ab iis Medi caeterique populi, imperium *habuisse* in *Asiam* τὴν ἄνω *s. superiorem.* Commemoravit igitur Herodotus tot modo annos, quot Assyrii imperarunt Medis, ceterorum, qui Assyriis fuerint, nullam injecit mentionem. Hactenus ille. Neque vero haec eo usque valere, ut Ctesiam cum Herodoto componant, fugisse videtur Virum doctum, qui ita litem se diremisse opinatur. Nam ἡ ἄνω s. *superior* Asia jam a Semiramide, Nini (unde usque ad Sardanapalum 1360 anni) uxore subacta erat, ut Diodorus auctor est. A quo tempore usque ad Sardanapali tempora Medorumque defectionem si annos DXX effluxisse statuas, jam Nino regnanti supererunt DCCC plus anni? Quod ipsum, si quid aliud, ab omni vero abhorret. Alia rursus ratione haec expedire studuit Erhard peculiari disputatione, » Versuch einer Berichtigung der Assyrischen und Babylonischen Geschichte, besonders in Hinsicht

---

*) Conf. suprà ad fragment. V.

**) Disputat. de Sardanapalo, scripsit W. *Cnoop Koopmans.* Amstelodami 1819 Parte altera, cap. I, pag. 41 seq. coll. cap. III, §. ', pag. 82 seq.

ihrer Zeitrechnung.« *) Is et Ctesiam et Herodotum fide dignum judicat, optimeque inter se posse conciliari, si anni 1360 Ctesiae ad vetus Assyriorum regnum pertineant, Herodoti contra anni 520 recentiori Assyriorum regno, quod ex priori everso originem invenerit, adscribantur. Nam de recentiori Assyriorum regno Herodotum unice loqui pluribus idem contendit. Assyrii regni interitum, non ut Volnejus in anno 717 a Chr. (quo quidem anno Medi descivissent), regno ipso adhuc incolumi, sed in anno 626 Idem ponit, quo anno penitus illud sit eversum a Cyaxare atque Nabopollassare. Adjectis Herodoti 520 annis, efficitur annus 1146, quo, subverso vetere Assyriorum regno, recentius istud effloruerit. Jam his si adjeceris annos Ctesiae 1360, vetus Assyrium regnum fuisse conditum 2506 a Chr. sive 3216 mundi (ex LXX ratiocinatione). Eundem annum a Syncello prodi, quamvis alio ex computo. Quem eundem numerum ex recensu regum Assyriorum ille efficit, quos quidem ex Syncello affert, ita tamen ut Arabelum, Chalaum, Anebum et Babium tanquam reges Babylonicos ejiciat, in aliis regibus numerum annorum, per quos regnasse dicuntur, vel augeat vel imminuat, prout Eusebio Scaligeroque ejus interpreti visum erat. Tota igitur Erhardi ratio eo potissimum nititur, quod, antiquo Assyriorum regno everso, recens ex illo effloruerit, et idem Assyriacum regnum, postea a Cyaxare exscissum. Neque etiam defuere, qui admodum de his dissentientes et Graecos et Hebraeos conciliare tentarent. In quibus praeter alios Gattererus, Beckius, Bredovius, Jahnius, quorum locos laudat Winerus in: Biblisches Real-Lexic. I, pag. 66. Contra quos quae monuit Hartmannus, **) si leviora neque magni momenti ducit Winerus, vix me quidem habebit assentien-

*) Vid. Ephemerid. Halenses 1819. Septemb. Nro. 223, pag. 77 seqq.

**) Ergänz. Bl. der Jen. Allgem. Litt. Z. 1813, nro. 308, Linguistik Einleit. 146 seqq.

tem. Qui aliud recens regnum Assyriacum exstitisse plane negat, ortamque vult hancce opinionem e vario usu vocis *Assyriae* in libris quoque sacris pervulgato, qui quantos in rerum historia excitaverit errores, vix dici posset. Atque etiam semel tantum Ninum urbem et captam et exscissam fuisse.

Ad Assyrr. Fragm. XIII Appendix.

Assyriorum reges, quotquot fuere inde a Nino, recenset Syncellus in Chronograph. pag. 69, 77, 117, 123, 127 edit. Venet. (1729). At pag. 132 Diodori de Sardanapalo regnique ipsius exitu narrationem descripsit, Ctesiae mentione facta hunc in modum.

Ἕως τοῦδε τοῦ δχοέ. ἔτους τοῦ κόσμου διαρκέσασα ἡ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία, ἐπὶ αυξ΄. ἔτη, κατελύθη τῷ λ΄. ἔτει τοῦ Σαρδαναπάλου τοῦ μά. βασιλέως Ἀσσυρίων, ὃς παρά τισι Θῶνος Κονκόλερος ὠνομάζετο, περὶ οὗ ὁ Διόδωρος λέξεσιν αὐταῖς οὕτω γράφει. Σαρδανάπαλος δὲ τριακοστὸς καὶ πέμπτος ἀπὸ Νίνου τοῦ συστησαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενόμενος βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥαθυμίᾳ· καὶ μετ᾽ ὀλίγα καὶ τοιοῦτος ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχρῶς κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέστρεψε πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων· Ἀρβάκης γάρ τις, Μῆδος μὲν τὸ γένος, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μήδων τῶν κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐκπεμπομένων εἰς τὴν Νῖνον. κατὰ δὲ τὴν στρατηγίαν γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων ὑπ᾽ ἐκείνου παρεκλήθη καταλῦσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. Ταῦτα ὁ Διόδωρος περὶ τῆς τοῦ Σαρδαναπάλου καταστροφῆς καὶ ὅτι λέ ἀπὸ Νίνου γέγονε βασιλεὺς Ἀσσυρίων, πρῶτον εἶναι βασιλέα τὸν αὐτὸν Ἀσσυρίων προλαβὼν ἀνωτέρω ἔφη οὕτω. τὸ πάλαι τοίνυν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγχώριοι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πράξεις ἐπίσημοι, οὔτε ὀνόματα μνημονεύεται. πρῶτος δὲ τῶν ἱστορίᾳ καὶ μνήμῃ παραδεδομένων Νῖνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων μεγάλας πράξεις ἐπετελέσατο. καὶ μεθ᾽ ἕτερα·

μετὰ δὲ ταῦτα γεννήσας ἐκ Σεμιράμιδος υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασίλισσαν. τὸν δὲ Νῖνον ἡ Σεμίραμις ἔθαψεν ἐν βασιλείοις καὶ ἐπάγει. αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἁπάσης πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προειρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ξβ', βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοῖς μ', καὶ μεθ' ἕτερα· παραπλησίως δὲ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς παῖδες παρὰ πατρὸς διαδεχόμενοι τὴν ἀρχὴν ἐβασίλευσαν ἐπὶ γενεὰς μέ μέχρι Σαρδαναπάλου· ἐπὶ τούτου γὰρ ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους ἔτη διαμείνασα πλείω τῶν α' καὶ τ' καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῷ β' βίβλῳ· τὰ δὲ ὀνόματα τῶν βασιλέων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν οὐκ ἐπεγεγράφει, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πεπράχθαι μνήμης ἄξιον· μόνη γὰρ τέτυχε ἀναγραφῆς ἡ πεμφθεῖσα συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπὸ Ἀσσυρίων, ἧς ἐστρατήγει Μέμνων ὁ Τιθωνοῦ. Ταυτάνου (Τευτάμου) γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν κσ' ἀπὸ Νίνου τοῦ Σεμιράμιδός φασι τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἕλληνας ἐπὶ Τροίαν στρατεῦσαι τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας Ἀσσυρίων ἔτη πλείω τῶν χιλίων· ταῦτα ὁ Διόδωρος ἡμῖν παραδίδωσι, μηδ' οὕτω θαῤῥήσας κ. τ. λ.

Qui idem Syncellus mox pag. 133 C. Cephalionis verba haec affert:

ἄρχομαι γράφειν, ἀφ' ὧν ἄλλοι τε ἐμνημόνευσαν, καὶ τὰ πρῶτα Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ἔπειτα Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασσεύς· τὸ παλαιὸν τῆς Ἀσίας ἐβασίλευσαν οἱ Ἀσσύριοι, τῶν δὲ ὁ Βήλου Νῖνος· εἶτα ἐπάγει γένεσιν Σεμιράμεως καὶ Ζωροάστρου μάγου, ἔτη τε νβ'. τῆς Νίνου βασιλείας· μεθ' ὧν, Βαβυλῶνα, φησὶν, ἡ Σεμίραμις ἐτείχισε τρόπον, ὡς πολλοῖσι λέλεκται, Κτησίᾳ, Ζήνωνι, Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτούς, στρατείην τε αὐτῆς κατὰ τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἧτταν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἀνεῖλεν υἱοὺς καὶ ὑπὸ Νίνου τῶν παίδων ἑνὸς ἀνῃρέθη τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχήν· καὶ μεθ' ἕτερα, (ad Cephalionem dicentem pertinet) καὶ τῶν λοιπῶν εἰς ἀ ἐτῶν ἀριθμὸν ἦρχον, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχὴν καὶ ἔχων ἧττον αὐτῶν, οὐδὲ εἷς ἐτελεύτησεν ἐτῶν κ'. τὸ γὰρ ἀπόλεμόν τε καὶ ἀφιλοκίνδυνον γυναικῶδες ἦν αὐτοῖς ἀσφα-

λές· ἔνδον γὰρ ἔμενον οὐδέ τι αὐτοῖς ἦν ἔργον, ὃ ἐπρήσσετο, οὐδὲ ἑώρα τις αὐτούς, πλὴν αἵ τε παλλακίδες καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικώδεις· τοὺς δὲ βασιλεῖς τούςδε, εἴ τις εἰδῆσαι βούλεται, *Κτησίας* ἐστὶν ὁ λέγων ὀνόματα αὐτῶν κ'· οἶμαι καὶ γ'. Apposui haec verba integra, quo magis, quae de Sardanapalo ejusdemque vita luxuriosa Ctesias prodidit, haud abs re esse dicta constaret.

XIV.

Sequitur apud Diodorum cap. 22 eorum regum narratio, qui Ninyae successerunt. Quos tamen plurimos silentio praetermittit, unius Teutami, qui vigesimus fuit inde a Ninya, mentionem faciens. Quo regnante Memnon, Tithoni filius, cum copiis ad Priamum sublevandum fuit missus, ibique occubuit Thessalorum insidiis. Quae copiosius ex aliorum libris allata ita concludit: *περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαί φασιν οἱ βάρβαροι.* Quid tandem aliud *αἱ βασιλικαὶ ἀναγραφαί* nisi *αἱ διφθεραὶ βασιλικαί*, quas a Ctesia in historiis conscribendis fuisse adhibitos supra exposuimus? Unde facile mihi persuaderi patiar, *) descripta haec esse ex *Ctesia* non minus quam cetera, quae et in antecedentibus capp. memoriae sunt prodita.

Quod rem ipsam attinet, monuit Wesselingius hac de re ad Diodori l. Post quem singulare huic argumento caput consecravit W. Cnoop Koopmans de Sardanapalo (Amstelodami 1819) Part. II, cap. II, pag. 56 seqq. (*»de statu regni Assyriaci tempore belli Trojani.«*). Legantur etiam, quae Armeniacis ex fontibus super hoc bello enarrantur in libro: Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie par Cirbied et Martin; chap. IV, pag. 54 seq. (Nouveaux détails sur la guerre de Troie.«)

*) Conf. etiam Syncelli verba paulo ante prolata.

XV.

Quae cap. 23 de Sardanapali luxurie narrantur, dubitari nequit, quin Ctesiam habeant auctorem. Testimonio sunt potissimum, quae Athenaeus affert XII, 7, pag. 528 F. seq. pag. 464 seqq. Itaque haud cunctatus sum, utriusque scriptoris verba apponere.

Σαρδανάπαλος δὲ, ait Diodorus, *τριακοστὸς μὲν ὢν ἀπὸ Νίνου τοῦ συστησαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενόμενος Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥαθυμίᾳ. Χωρὶς γὰρ τοῦ μηδ' ὑφ' ἑνὸς τῶν ἔξωθεν ὁρᾶσθαι, βίον ἔζησε γυναικώδη· καὶ διαιτώμενος μὲν μετὰ τῶν παλλακίδων, πορφύραν δὲ καὶ τὰ μαλακώτατα τῶν ἐρίων ταλασιουργῶν, στολὴν μὲν γυναικείαν ἐνεδεδύκει, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ πᾶν τὸ σῶμα ψιμυθίοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τῶν ἑταιρῶν ἐπιτηδεύμασιν ἁπαλώτερον πάσης γυναικὸς τρυφερᾶς κατεσκεύαστο. Ἐπετήδευσε δὲ καὶ τὴν φωνὴν ἔχειν γυναικώδη καὶ κατὰ τοὺς πότους οὐ μόνον βρωτῶν καὶ ποτῶν τῶν δυναμένων μάλιστα τὰς ἡδονὰς παρέχεσθαι, συνεχῶς ἀπολαύειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀφροδισιακὰς τέρψεις μεταδιώκειν ἀνδρὸς ἅμα καὶ γυναικός· ἐχρῆτο γὰρ ταῖς ἐπ' ἀμφότερα συνουσίαις ἀναίδην, τὴν ἐκ τῆς πράξεως αἰσχύνης οὐδὲν ὅλως φροντίζων.*

Jam ad Diodori verba quaedam mihi annotanda occurrunt. Nam copiosius de Sardanapalo actum est in libro, cujus jam aliquoties fecimus mentionem, *W. Cnoop Hoopmans*, Amstelodami 1819. Qui liber cum ad paucos credo nostratium (id quod dolendum) pervenerit, inde quaedam esse excerpta lectores non gravabuntur. Namque capite primo, ubi testimonia veterum de Sardanapalo affert, Ctesiam potissimum nominat, qui distinctius, quam superiores (Hellanicum dicit et Herodotum) hanc rem exposuerit. Reddit autem illius narrationem Diodorus l. l. Nicolaus Damascen. in Excerptt. Vales. p. 425, pag. 16 Orell. coll. not. p. 173, Suid. v. *Σαρδαναπ.* et *Ἀρβάκης*. Athenaeus l. l., unde profecit Eustathius ad Odyss. *Δ*, 135, pag. 1489, 13 ed. Rom. Qui

Ctesiam secuti sint, plures Koopmans excitavit pag. 6, 7: Justin. I, 2, Joan. Sarisberiensis Polycrat. VI, c. 14, Suid. V. *Κονοςκογκόλερος*, e Ctesia insuper hausisse Vellejum Paterculum I, 6, Tzetz. Chil. III, 426, Mos. Choren. I, 20; plane cum Ctesia consentire Bion. et Alexandr. Polyhist. apud Agathiam pag. 59, Oros. I, 19, II, 2, coll. Euseb. Chronic. I, p. 23, II, p. 110, Syncell. pag. 165, Constantin. Manass. pag. 25 ed. Meurs.

τριακοστὸς μὲν ὢν ἀπὸ Νίνου] »καὶ πέμπτος ex »Eusebio addendum arbitratur Scaliger ad illius Chron. p. »254; cui contra concordem veterum Codd. consensum et »Diodori ipsius, XXX *γενεαῖς* seu regum aetatibus, uti su»pra ostensum, imperium Assyriorum circumscribentis, sen»tentiam adstipulari non possum« *WESSELINGIUS.* Admodum inter se veteres in numero regum differunt. Nam Diodoro vel potius Ctesiae, quem exscripsisse probabile est, sunt *triginta* reges, Vellejo *triginta tres*, Cephalioni *viginti tres*, Castori *viginti septem*, qui inde a Ninya regnum obtinuerint. Haec qui inter se concoquere possit, eum quadrata junxisse rotundis pronuntiaverim. Vide tamen, qui sententias veterum et recentiorum super hac re collegit, Beck. in Anleitung z. Weltgesch. I, pag. 196 seq. Add. Orelli Supplementt. Nott. Damascen. pag. 12.

βίον ἔζησε γυναικώδη· καὶ διαιτώμενος μὲν μετὰ τῶν παλλακίδων, πορφύραν δὲ καὶ τὰ μαλακώτατα τῶν ἐρίων κ. τ. λ.] Nobilissimus locus de Sardanapali mollitie. Jam Wesselingius haec notaverat: »Aemulatur *Ctesiam*, sicuti et Plutarch. »T. II, pag. 326 F. et Nicol. Damascen. Excerpt. Vales. »p. 426, quod ex ejus apud Athen. XII, 7, verbis clarissime »apparet. Recte vero hominis et animi effeminati argumen»tum ex lanae tractatione sumit. conf. Hierocl. in Stobaei »Serm. LXXXIII, p. 491.« Plures, qui Ctesiae narrata iisdem fere verbis repetierunt, laudat Koopmans l. l. pag. 9. Sunt autem fere hi: Plutarch. Mor. II, pag. 336 C. et 330, Maxim. Tyr. Diss. X, 9, et XXXIV, pag. 408, Clemens Alex.

Paedag. III, p. 294, Stromat. I, p. 416 et II, pag. 491, Dio Chrysostom. Or. II, p. 26, LXIV, pag. 593 et inprimis LXII, p. 588, Cleomed. II, (cf. Lambin. ad Lucret. VI, 6), alii.

Sequitur Athenaeus XII, 7, (cap. 38) pag. 528 F. seq. Schweigh.

— Κτησίας ἐν τρίτῃ Περσικῶν καὶ πάντας μέν, φησι, τοὺς βασιλεύσαντας τῆς Ἀσίας περὶ τρυφὴν σπουδάσαι, μάλιστα δὲ Νινύαν, τὸν Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱόν. καὶ οὗτος οὖν ἔνδον μένων καὶ τρυφῶν, ὑπ' οὐδενὸς ἑωρᾶτο, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν. Τοιοῦτος δ' ἦν καὶ Σαρδανάπαλλος, ὃν οἱ μὲν Ἀνακυνδαράξεω λέγουσιν υἱόν, οἱ δὲ Ἀναβαξάρου. ὅτε δὲ οὖν Ἀρβάκης, εἷς τῶν ὑπ' αὐτοῦ στρατηγῶν, Μῆδος γένος, διεπράξατο διά τινος τῶν εὐνούχων Σπαραμείζου θεάσασθαι Σαρδανάπαλλον, καὶ μόλις αὐτῷ ἐπετράπη ἐκείνου ἐθελήσαντος· ὡς εἰςελθὼν εἶδεν αὐτὸν ὁ Μῆδος, ἐψιμυθιωμένον καὶ κεκοσμημένον γυναικιστὶ καὶ μετὰ τῶν παλλακίδων ξαίνοντα πορφύραν, ἀναβάδην τε μετ' αὐτῶν καθήμενον, γυναικείαν δὲ στολὴν ἔχοντα, καὶ κατεξυρημένον τὸν πώγωνα καὶ κατακεκισσηρισμένον· (ἦν δὲ καὶ γάλακτος λευκότερος, καὶ ὑπεγέγραπτο τοὺς ὀφθαλμοὺς [καὶ τὰς ὀφρῦς·] ἐπεὶ δὲ καὶ προσεῖδε τὸν Ἀρβάκην, τὰ λευκὰ ἐπαναλαβὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς·) οἱ μὲν πολλοί, ὧν ἐστι καὶ Δοῦρις, ἱστοροῦσιν, ὑπὸ τούτου, ἀγανακτήσαντος εἰ τοιοῦτος αὐτῶν βασιλεύει, συγκεντηθέντα ἀποθανεῖν. Κτησίας δὲ λέγει, εἰς πόλεμον αὐτὸν καταστῆναι καὶ ἀθροίσαντα πολλὴν στρατιὰν καὶ καταλυθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀρβάκου, τελευτῆσαι, ἑαυτὸν ἐμπρήσαντα ἐν τοῖς βασιλείοις, πυρὰν νήσαντα ὕψος τεσσάρων πλέθρων, ἐφ' ἧς ἐπέθηκε χρυσᾶς κλίνας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα καὶ ἴσας τραπέζας, καὶ ταύτας χρυσᾶς· ἐποίησε δὲ ἐν τῇ πυρᾷ καὶ οἴκημα ἑκατόμπεδον ἐκ ξύλων, κἀνταῦθα κλίνας ὑπεστόρεσε, καὶ κατεκλίθη ἐνταῦθα αὐτός τε μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ αἱ παλλακίδες ἐν ταῖς ἄλλαις κλίναις· τοὺς γὰρ τρεῖς υἱούς, καὶ δύο θυγατέρας, ὁρῶν τὰ πράγματα κακούμενα, προυπεπόμφει εἰς Νίνον πρὸς τὸν ἐκεῖ βασιλέα, δοὺς αὐτοῖς τρισχίλια χρυσίου τάλαντα· ἐπεστέγασε δὲ τὸ οἴκημα δοκοῖς μεγάλοις τε καὶ παχείαις, ἔπειτα

ἐν κύκλῳ περιέθηκε πολλὰ ξύλα καὶ παχέα, ὥστε μὴ εἶναι ἔξοδον· ἐνταῦθα ἐπέθηκε μὲν χρυσίου μυριάδας χιλίας, ἀργυρίου δὲ μυρίας μυριάδας ταλάντων, καὶ ἱμάτια καὶ πορφύρας, καὶ στολὰς παντοδαπάς· ἔπειτα ὑφάψαι ἐκέλευε τὴν πυράν· καὶ ἐκαίετο πεντεκαίδεκα ἡμέραις· οἱ δὲ ἐθαύμαζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν, καὶ ἐδόκουν αὐτὸν θυσίας ἐπιτελεῖν· ταῦτα δὲ μόνον ᾔδεσαν οἱ εὐνοῦχοι· ὁ μὲν οὖν Σαρδανάπαλλος ἐκτόπως ἡδυπαθήσας, ὡς ἐνῆν γενναίως ἐτελεύτησε.

Σαρδανάπαλλος.] Est ea scriptura, quam codicum ex auctoritate Athenaeo restituit Schweighaeuser. (Vid. Annott. ad h. l. Tom. VI, pag. 416 et ad libr. VIII, pag. 335 F.) Sed alii, in quibus Diodorus, constanter Σαρδανάπαλος cum una litera λ. Vid. Wesseling. ad Herodot. II, 150. Quod eundem alii Anacyndaraxae, alii Anabaxari filium faciunt, cf. Interprr. ad Justin. I, 3. Sardanapalum vero ipsum ex orientis more plurimis celebratum fuisse nominibus, persuasit mihi Koopmans l. l. pag. 27 seq. Id quod ad multos veterum locos haud parum facit. Sic uti hoc utar, sunt, qui eum nominent *Thonos Konkoleros*, quod varie explicant: *regem admirabilem*, vel *deorum delicias;* et alii aliter. Chr. Theod. Walthero (Disput. de Doctrina Tempp. Indic. pag. 181, ad calcem Bayeri Regn. Bactrian.) *Sardanapalus* est *Schadran Phuli*. Atque fuit etiam nomen Sardanapali tale, quod pluribus regibus conveniret. Conf. Beckii Anleitung z. Weltgesch. pag. 608 seq.

διεπράξατο διά τινος εὐνούχων Σπαραμείζου κ. τ. λ.] Jam eunuchos plurima administrantes videmus, quemadmodum apud Persas postmodo Orientalium ex more factum esse scimus. Supra ad Persicc. cap. IX.

Σπαραμείζου. Jure restituit Schweighaeuserus pro vulgato Παραμείζου. Apud Plutarchum, Vit. Artaxerxis cap. 15, ubi aliquoties eunuchus vocatur Σπαραμίξης, haud scio an rescribendum sit Σπαραμίζου, quemadmodum Codex Palatinus Nro. 283 antiquissimus offert, consentiens plane cum Athenaei Codd.

ὡς εἰςελθὼν εἶδεν αὐτὸν ὁ Μῆδος, ἐψιμυθιωμένον] Jure sic edidit Schweighaeuserus, cum nonnulli ferrent *ἐψιμμυθιωμένον*. Copiosius cum de scriptura, tum de significatione egi ad Plutarchi Alcibiad. pag. 262 seqq. Apud Nicolaum Damascen. l. l. est: *ἐγχριόμενος δὲ τὸ πρόςωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογραφόμενος*. — De quo more vid. quoque Casaubon. ad h. l. et Koopmans l. l. Part. III, Cap. II, 84, pag. 142 seqq.

καὶ κεκοσμημένον γυναικιστὶ καὶ μετὰ τῶν παλλακίδων ξαίνοντα πορφύραν] Jam revocantur Diodori verba: *βίον ἔζησε γυναικώδη καὶ διαιτωμένον μὲν μετὰ τῶν παλλακίδων, πορφύραν δὲ καὶ τὰ μαλακώτατα τῶν ἐρίων ταλασιουργῶν*, ubi vid. Wesseling. Annott.; addantur Aristotelis verba Polit. V, 8, (10) §. 14, pag. 222, Schneid. *αἱ δὲ διὰ καταφρόνησιν*, (loquitur de regibus, qui variis de causis peremti fuerant) *ὥσπερ Σαρδανάπαλον ἰδών τις ξαίνοντα μετὰ τῶν γυναικῶν, εἰ ἀληθῆ ταῦτα οἱ μυθολογοῦντες* *) *λέγουσιν· εἰ δὲ μὴ ἐπ' ἐκείνου ἀλλ' ἐπ' ἄλλουγε ἂν γένοιτο ἀληθὲς κ. τ. λ.* Quae communi ex fonte fluxisse crediderim. Atque recte mihi ad haec annotasse videtur Koopmanns (l. l. Part. tert. cap. I, pag, 136), parum attendisse Graecos ad orientalium regum consuetudines ac mores, qui hodieque tales reperiantur, quales et Sardanapali et multo post Persarum regum nec non Arabum Chalifarum fuisse tradunt. Haud pauci sunt ex orientalium regibus, quos muliebribus operibus deditos fuisse dicunt. Qui ex Ctesia de Sardanapalo talia tradiderunt, hi fere sunt annotante Koopmans: Plut. II, p. 336, Oros. I, 19, Athen. XII, 528, Justin. I, 2, Clemens Alexandr. Paedag. III, p. 294, Cleomedes II, Constant. Manasses p. 26, Tzetz. Chil. III, 4, 17. Quorum nonnullos jam supra meminimus.

ἀναβάδην δὲ μετ' αὐτῶν καθήμενον] i. e. »pedibus sublime porrectis cum illis sedentem,« ut recte vertit

*) *Ctesiam* ejusque *sequaces* intelligi, vix mihi dubium est.

Schweighaeuserus, amandans ad Suidam, Hesychium, Hemsterhus. ad Aristoph. Plut. 1124. Ita enim Hesychius: *ἀναβάδην, ἐν σκίμποδι καθέζεσθαι ἀναβάντα καὶ μετέωρον*, atque Suidas: *ἀναβάδην καθῆσθαι, μετέωρον καθέζεσθαι.* »Suspicor autem, ait Hemsterhusius, explanari Ctesiae locutionem de Sardanapalo indecore inter feminas adsidente, *ἀναβάδην ἕζεσθαι* vel *καθέζεσθαι*, quam et Pollux consignavit III, 90: VI, 175.« Conf. Viger. de Idiotismm. pag. 373 seq. – Neque tamen hoc abhorret ab orientis regibus mollitiei deditione, qui in intimis aedibus vitam effeminatam et delicatam agere consueverint. Cujusmodi haud pauca laudavit Koopmans de Sardanap. Part. III, cap. 1, pag. 128 seq. Et haec ipsa et alia hujusmodi, quae de molli atque luxuriosa Sardanapali vita vulgo feruntur, quaeque exaggerata et incredibilia videntur, tamen, si regum orientalium haud paucorum res et mores vel hodie spectas, non omnimode plane ficta vel certe exaggerata censebis. Vid. Koopmans l. l. p. 326 sq.

καὶ κατεξυρημένον τὸν πώγωνα καὶ κατακεκισσηρισμένον] *κατακεκισσηρισμένον*: »laevigata pumicis attritu facie.« De *κίσσηρις*, *pumex*, cf. Polluc. VII, 95. Idem apud Nicol. Damascen. pag. 429 Vales., pag. 20 Orell., dicitur *ὁ κατεξυρημένος τε καὶ καθυπεστιβισμένος τὼ ὀφθαλμώ, ψιμιθίῳ δὲ τὸ χρῶμα ἐναλειφόμενος*. De *ψιμιθίῳ*, s. ut rectius *ψιμυθίῳ*, jam supra monui. Monuit item ad h. l. Orelli in Supplementt. Nott. in Nicol. Damasc. pag. 18. De *καθυπεστιβισμένος*, vel (ut in Athenaeo) *κατακεκισσηρισμένος* nonnulla ad h. l. Valesius. (pag. 175 Orell.) Esse enim *ὑποστιβίζειν*: *oculos stibio linire*, ut olim mulieres factitaverint. Add. Orelli in Supplement. Nott. pag. 17, 18. Est autem *στίμμι* s. *στιβι* (unde *στιμμίζεσθαι* et *στιβίζεσθαι*) galena fossulata s. plumbago, (schwarzes Pulver aus Bleyglanz oder Spiessglas) vel antimonium nigrum, quo oculos adspergebant et tingebant, ut pulcriores adeoque majores viderentur. In primariis, qui hunc morem illustrarunt, est Boettigerus, in Sabina Tom. I, pag. 27, 55, 56, edit. secund. Quo tamen plura

congessit Ruperti ad Iuvenal. Satyr. II, 93, pag. 87 seq. edit. sec., ut vix quidquam addere sit necesse. — Quod vero Orellius dubitat, an recte se habeat in Nicolao forma *καθυπεστιβισμένος*, cujus loco forsitan sit legendum *καθυπεστιμμισμένος*, vereor ut Viro Docto possim adstipulari. Ut enim *στίβι* dicitur et *στίμμι*, ita quoque *στιβίζεσθαι* et *στιμμίζεσθαι*, utrumque recte; ut adeo ad Latinos altera tantum forma abierit, qui nonnisi stibium dixere.

Apud eundem tamen Nicolaum mox occurrunt verba, quae haud minus Ctesianis apud Athenaeum conveniunt: τοῦτον - ἄπαγε καὶ ξυρήσας τὸ ὅλον σῶμα καὶ κισηρίσας πλὴν κεφαλῆς, δὶς τῆς ἡμέρας λοῦε καὶ σμῆχε ἀπὸ ληκύθου καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογραφέσθω. Quod igitur Athenaeo est *κατακισσηρίζειν*, id procul dubio Nicolao est *κισηρίζειν* *), explicante Corajo: διὰ κισσήρεως λεαίνω καὶ λαμπρύνω τὸν ῥύπον ἀποξύων. »Pumice laevigare, mit Bimstein glätten, »abschaben. Conf. Beckmann. ad Aristotel. de mirab. Aus»cultt. C. 188, pag. 361 seq.« *Orelli Supplem.* Nott. pag. 19. *ὑπογράφεσθαι* quid sit, ad Plutarchi Alcibiadem pag. 262 exposuimus.

τὰ λευκὰ ἐπαναλαβὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς] »album denuo oculis insuper imposuit;« ex eodem oculos fucandi more, de quo supra monuimus. Respondent haec Iuvenalis verbis in Satyr. II, 93:

»Ille *supercilium madida fuligine tectum*
»Obliqua producit acu «

Ubi vid. Ruperti. Monuit quoque ad h. l. Schweighaeuserus Animadverss. Tom. VI, p. 417 seq. Pertinet huc fragmentum a Polluce asservatum in Onomast. II, cap. 4, §. 60. *Κτησίας δέ φησιν ἀναβάλλειν τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν Σαρδανάπαλον.* Unde in Athenaeo emendandum dicit Andreas Schottus: *ἐπαναβαλὼν* pro vulgato *ἐπαναλαβὼν*,

*) Nam utroque modo scriptum occurrit.

haud sine causa. »Subjicit autem Pollux ista statim his, quae »protulit de oculis patrantibus et distortis, quales effoeminatorum sunt et cinaedorum, βλέμμα ait ὑγρὸν, θηλυπρεπὲς, »γυναικεῖον, ἀχρεῖον, ἀνατετραμμένον, καὶ τὰ ὅμοια· Κτησίας etc.«

Κτησίας δὲ λέγει, εἰς πόλεμον αὐτὸν καταστῆναι κ. τ. λ. Quae hic compendiose tradit Athenaeus, copiosius apud Diodorum inde a cap. 24 — 28 inclus. leguntur. Quae ex Ctesia ducta esse nemo non videt.

καὶ οἴκημα ἑκατόμπεδον ἐκ ξύλων] i. e. »conclave ligneum pedes centum quaquaversum patens.« Laudat Schweighaeuser. de voce ἑκατόμπεδον Hesychium s. v. ibique Interprr. et Heynium ad Iliad. ψ', 164. Tu adde Lobeck. ad Phrynich. pag. 546 Not. Caeterum operae pretium est, quae ad h. l. disseruit Casaubonus de iis, qui vivicomburio vitam sibi finierint, perlegere. Nam multos sanequam imvenies, et reges multum pollentes et gentes universas vel civitates, quae hanc leti viam praetulerint.

παρεπεπόμφει εἰς Νίνον πρὸς τὸν ἐκεῖ βασιλέα] Multo, credo, in his accuratior Diodorus II, 26 circ. fin., ubi Sardanapalus dicitur filios filiasque cum magna pecuniarum vi in Paphlagoniam emisisse ad *Cottam* regem, (satrapam, ἔπαρχον) qui ipsi fuerit ex subditis benevolentissimus. Inde, quum Nini ipse degeret Sardanapalus ab hostibus obsessus, male huc tracta esse verba εἰς Νίνον, alienumque occupare locum, jam Wesselingius ad Diod. loc. existimaverat. At hujusmodi plura sibi parum consentanea in Sardanapali historia obviam veniunt, uti haec res viris quibusdam doctis fraudi fuerit, quorum alii *duos* alii vel *tres* Sardanapalos exstitisse crederent. Atque jam Hellanicum et Callisthenem duos Sardanapalos statuisse legimus, quorum alter fortis ac strenuus, alter emollitus atque effeminatus fuerit, probante Wesselingio *)

*) ad Diodor. II, 25. Vide tamen eundem ad Simsoni Chronic. ad annum 3166. De duobus Sardanapalis inprimis vide Sturzium ad Hellanici fragg. pag. 92.

quem et ipsum ea res offendit, quod secundum Diodorum (s. Ctesiam) mollis iste Sardanapalus primos hostium impetus strenue conciderit, fortissimumque sese praebuerit. Quod omne dissolvi, si duos Sardanapalos fuisse poneremus, a Ctesia ejusdemque sequacibus inter se confusos. At, ut alia taceam, nam Sardanapalus solus est is, quem universa ex historia regem novimus, qui quamvis emollitus ac luxuriae deditus, subinde tamen, ubi de summa decertatum, fortem sese gesserit, nominisque sui famam reliquerit?

Exortus denique est, qui *tres* Sardanapalos fuisse poneret, Freret Memoir. de l'Acad. des Inscriptt. Tom. V, p. 376, *) ut adeo non desperemus, fore, ut mox alius quidam exoriatur, qui quatuor vel quinque, vel plures Sardanapalos vixisse contenderit. Tractavit luculentius eandem rem Koopmans l. l. Part. I, cap. II, pag. 16 seqq. Neque Wesselingii neque Freretii Ille rationes probat, quamvis nec idem negat, multa contraria in Sardanapali historia deprehendi, ut in argumento tam remoto, famâque tantopere celebrato. Multo tamen probabilius esse, si quae de Sardanapalo acceperimus, de *uno* tantummodo dicta esse existimemus. **) Neque etiam, ut quidam voluerunt, Sardanapali historiam esse fictam, a Ctesia potissimum, homine mendace vanoque. Itaque neutiquam illi omnem fidem derogandam, qui, (ne tot veteres auctores memoremus, qui eum sibi eligerint ducem,) si forsitan mores victusque rationem Sardanapali extulerit sive exaggeraverit, nequaquam omnia commentus esse sit dicendus (cf. l. l. coll. p. 155.). Multa potius ab eo narrari, quae reapse ad orientem spectent, illiusque mores redoleant, quaeque multum abest ut ficta sint a Ctesia, ut potius ex optimis fontibus deducta esse oporteat. Neque etiam illud impedimento esse, quod

---

*) Obloquutus est praeter alios Fourmont Reflexions Crit. II, 329 seq.

**) Quae eadem contendit Largerius, Essai Chronolog. p. 143 et Memoires de l'Academ. des belles Lettres Tom. XLV, pag. 383.

pluribus ille Sardanapalus obveniat nominibus. Nam orientalium more pluribus nominibus Sardanapalum fuisse affectum. (p. 27.) Qua de re utique inter eruditos constat.

καὶ ἐδόκουν αὐτὸν θυσίας ἐπιτελεῖν] »*sacrificia peragere.*« Solemne verbum *ἐπιτελεῖν* de *sacris faciundis ludisve instituendis*. Iis, quae dedit Heldius ad Plutarchi Alexandr. cap. XXIX, adde Plutarch. Fab. Max. 24, Anton. 31 fin., Arat. 17, Wetsten. ad N. Test. Tom. II, pag. 415.

γενναίως ἐτελεύτησε] Comburio igitur vitam sibi finiit Sardanapalus, ut pluribus refert Diodorus II, 27 ex Ctesiâ, quem plures deinceps sunt secuti. E quibus sunt Ampelius, Schol. Aristophan. Av. 1022, Suid. s. v. *Σαρδαν.* in fin., Adagg. App. Vat. III, 89, pag. 312. (Koopmans l. l. pag. 11). Aliter quidem Bion et Alexander Polyhistor, aliter Clitarchus. Vulgatam Ctesiae narrationem Ovidius quoque secutus in Ibide vs. 310, 311.

»Inque pyram tecum carissima pignora mittas
Quam finem vitae Sardanapalus habet.

XVI.

Sequitur apud Diodorum inde a cap. 24 usque ad fin. copiosa narratio de Medorum seditione Assyriique regni eversione. Nam Arbaces, Medorum praefectus, Ninum missus, a Belesi Chaldaeorum principe ad defectionem excitatur, ita ut Arbaces Medos, Belesys Babylonios contra Sardanapalum, cujus luxuriem perspexerat, moveat. Arabum aliorumque copiis coactis, regem aggrediuntur, qui tamen, cum frustra praemiis illos tentasset, ternis proeliis victor evasit. Neque tamen, qui semel arma ceperant animum abjiciunt, confirmati a Belesi, meliora pollicente. Atque successit res. Novis copiis adductis, imparatum victoriaque elatum Sardanapalum opprimunt, exercitumque illius duobus proeliis magna cum strage cladeque fundunt, unde ipsi multum augentur. Sardanapalum Nini inclusum dein tertium

in annum obsident; quo anno cum Euphrates inundatione facta, muri partem dejecisset, Assyriorum rex, oraculi cujusdam memor, se suosque ac regiam una cum omnibus copiis comburit. Medi eorumque socii urbem ingrediuntur, Arbacem regem creant, virum pietate erga amicos non minus insignem, quam indulgentia in Belesyn et liberalitate in cives, apud quos magnam sui famam reliquit. Is, Nino prorsus eversa, *) regiam sedem Ecbatana terrae Medicae transfert.

Hactenus Diodori narratio, quam e Ctesia esse profec-

---

*) ὁ δ' οὖν Ἀρβάκης — τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος κατέσκαψεν. Conf. supra ad Fragm. II, et Wesselingium haec annotantem: conf. »Strabo XVI init. unde jure conficitur, ejus et Diodori aetate »urbem eo nomine non fuisse, aut si exstiterit, parvam et neglectam. »Tamen Tacitus Annall. XII, 13. Ptolem. VI, 1. Ammian. XXIII, 6 »Ninum suo tempore superstitem memorant, forsan ex ruinis in op»pidum paulatim adultam atque excitatam. Utcunque autem fuerit, »videtur enim conjecturae quodammodo obesse Lucianus ibique Pal»mer. Exercitt. pag. 552, id quidem certe apparet, *Ctesianam* Nini »eversae atque excisae narrationem concinere sacratis nobis libris, »qui longo post tempore opibus et dignitate florentem describunt, »haud posse, quot et diligenter Nic. Abram. VI Phar. V. T. 15 ad»monuit.« Neque etiam funditus exscissam esse Ninum Koopmans l. l. pag. 108 vult, quoniam libri sacri adversarentur. Eos enim si inspicias, cladem, quae regno inflicta fuerit, non ita atrocem fuisse videri, qualem Ctesias aliique exaggerent. Nam sacrae scripturae regem, nomine *Pul*, unum videri eundemque esse ac *Sardanapalum*. At sub Cyaxare alteram factam esse Nini eversionem; ut Ctesias utramque hanc et ab Arbace et a Cyaxare factam Nini expugnationem confuderit, adeoque nonnulla, quae ad posterius expugnatam urbem pertinerent, ad Arbacis expugnationem transtulerit. (Conf. pag. 155, 156 ibid.) Ex hac igitur sententia Arbacis defectio Assyriorum regi magis quam regno fuit fatalis, quippe quod integrum remansisse videatur, summa potestate modo in alium translata sedeque regia permutata. Neque hoc profecto ab orientalium regnorum institutis atque conditione alienum.

tam, vix inter eruditos dubium esse poterit. *) E quo eodem non minus copiosam Nicolai Damasceni narrationem de iisdem rebus haustam, haud immerito Viri Docti sunt suspicati. **) Atqui Ctesias procul dubio e libris regiis, quos inspicere licuit, haec desumserat, quae etiamsi nonnihil forsitan addita, aucta, amplificata censeamus, tamen multum aberit, quin omnia mere ficta atque commenta dicamus. Quid enim magis orientalium mori et consuetudini consentaneum, quam qualia Diodorus vel potius Ctesias tradidit. Idem enim et posthac nostra adeo aetate accidere videmus. Satrapa vel militum quidam dux deficit a summo rege, alii eundem sequuntur, regem mollitiei deditum regno privat, seque ipsum in ejus locum collocat. Quis quaeso, qui Arabum, Turcorum, aliorum postmodo res vel obiter attigerit, non talia se crebrius invenisse confitebitur? Quum igitur haccce Ctesiae narratio per se quidem ipsa veritatis certa habeat indicia, modo orientalium regnorum conditiones spectes, non video, cur de Ctesiae auctoritate tantopere detrahere, omnemque fidem ei abjudicare studeamus; quam potius summam ejusdem dictis esse tribuendam clarissime patet. Conf. etiam Koopmans l. l. pag. 16 seqq. 155 seqq.

XVII.

Jamque fine cap. 28 ita Diodorus:

*) Hoc unicuique persuasum esse debet, qui Diodori verba cum Athenaeo accuratius comparaverit. Atque ipsi in notis ad Athenaei locum insigniora quaedam hanc in rem protulimus; ut v. c. e Diodori cap. 26 fin., ubi quae suppresso auctoris nomine enarrat, Ctesiae debere, Athenaei locus manifesto docet. Atque disertum Diodori testimonium exstat II, cap. 32 φησὶν οὖν . . . .

**) Paulo aliter atque Diodorus ac Nicolaus, nec tamen minus copiose eandem rem referunt duumviri, qui de antiquissimis Asiae historiis ex Armeniacis potissimum fontibus exposuerunt, Cirbied et Martin Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie. Chap. V, (Chûte de l'Empire Assyrien) pag. 56 seqq.

ἡ μὲν οὖν ἡγεμονία τῶν Ἀσσυρίων ἀπὸ Νίνου διαμείνασα τριάκοντα μὲν γενεὰς, ἔτη δὲ πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ὑπὸ Μήδων κατελύθη τὸν προειρημένον τρόπον.

Haec *Ctesiana* esse, e Diodori cap. 21 et ex Agathia luculentius apparet, vid. supra ad XIII. Quae si e Ctesiâ ducta certum est, quid reliqua ex eodem manasse scriptore dubitabimus? Sed jam graviora nos exspectant. Est Medorum historia, in quos regnum tralatum esse modo vidimus. Quorum res Diodorus inde a cap. 32 persequitur. Herodoti primum de his narrationem proposuit, quam Ctesiana excipit, copiosior illa quidem Herodotêa quam magis forsitan notam Diodorus existimaverat. Ita autem Diodorus l. l.

Κτησίας δὲ ὁ Κνίδιος τοῖς μὲν χρόνοις ὑπῆρξε κατὰ τὴν Κύρου στρατείαν ἐπὶ Ἀρταξέρξην τὸν ἀδελφὸν, γενόμενος δὲ αἰχμάλωτος, καὶ διὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἑπτακαίδεκα ἔτη διετέλεσε τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ. Οὗτος οὖν φησὶν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν, ἐν αἷς οἱ Πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατά τινα νόμον εἶχον συντεταγμένας, πολυπραγμονῆσαι τὰ καθ' ἕκαστα καὶ συνταξάμενος τὴν ἱστορίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν. φησὶν οὖν, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἀσσυρίων ἡγεμονίας Μήδους προστῆναι τῆς Ἀσίας, Ἀρβάκου βασιλεύοντος, τοῦ Σαρδανάπαλον καταπολεμήσαντος, καθότι προείρηται. Τούτου δ' ἄρξαντος ἔτη δυσὶ λείποντα τῶν τριάκοντα, διαδέξασθαι τὴν βασιλείαν τὸν υἱὸν Μανδαύκην, ὃν ἄρξαι τῆς Ἀσίας ἔτη πεντήκοντα. Μετὰ δὴ τοῦτον τριάκοντα μὲν ἔτη βασιλεῦσαι Σώσαρμον, πεντήκοντα δὲ Ἀρτύκαν, δύο δὲ πρὸς τοῖς εἴκοσι τὸν προσαγορευόμενον Ἀρβιάνην, τεσσαράκοντα δὲ Ἀρταῖον.

Quae extrema dici vix potest, quantas turbas in rerum Medicarum historia dederint. Audiamus Herodotum, I, 130 loco gravissimo: *Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρὲξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον.* Syncell. Chronic. Paschal. pag. 115 B. Medorum regnum perstitisse refert CCLX annos. Chronograph.

pag. 235 Par. p. 188 Venet. *Κῦρος οὗτος Ἀστυάγην τὸν προδεδηλυμένον ἑαυτοῦ πάππον βασιλεύοντα Μήδων καθελὼν, τὴν Περσικὴν εἰςῆξε βασιλείαν, Μήδων βασιλευσάντων ἔτη που σος'* [i. e. 276] *μετὰ Σαρδανάπαλον ἀπὸ Ἀρβάκου Μήδου τοῦ καθελόντος αὐτὸν καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν.* Idem tamen pag. 359. Paris. p. 286 Venet. — *τῶν Μήδων λ'* [30] *ἔτη βασιλευσάντων, τὸν ὕστατον δὲ βασιλέα Μήδων Ἀστυάγην Κῦρος καθεῖλεν ὁ Πέρσης.* Quae vix sana esse putem. Agathias de reb. Justin. II, pag. 46 A. Medis tribuit annos non minus trecentis, e Ctesiae, opinor, sententia. Atque etiam parum sibi constans videtur Herodotus, (nisi potius haec inconstantia librariorum fuit,) qui regnis singulorum IV regum Medorum summam tribuit annorum 150, (vid. cap. 102, 106, 130) a quibus si 28 annos, per quot summa rerum penes Scythas fuit, detraxeris, remanent anni 122, neque vero, ut hoc loco vult, 128. Atque post alios Herodotum, scriptorem alioquin tam accuratum secum conciliare studuit Schweighaeuserus ad l. l. Mihi quidem quam maxime videtur verisimile, librarios potissimum tantas dedisse turbas. Quibus tamen majores exorientur, si cum Herodoto Ctesiam contenderis, ut e tabula adjecta apparebit.

Ctesiae reges Medi				Herodoti reges Medi			
Arbaces	—	28	ann.	Dejoces	—	53	
Mandauces	—	50	—	Phraortes	—	22	
Sosarmus	—	30	—	Cyaxares	—	40	
Artycas	—	50	—	Astyges	—	35	115
Abianes	—	22	—				
Artaeus	—	40	—				
Artynes	—	22	—				
Astibares	—	40	—				
Aspades	—		282				
s. Astyages	—						

In quibus conciliandis nimium se torserunt viri docti, quorum vix unum historiae antiquae curiosum desideres, quin

ad haec operam suam contulerit. Comparationem inter utriusque scriptoris narrata institutam praeter alios exhibuit Beck. Weltgesch. I, pag. 612 seqq., 635 seq., 641 — 644. Neque omisit eorum facere mentionem, quae scriptores orientales hanc in rem protulere, quae non magis cum Graecorum narrationibus conveniant. De sacra scriptura silere praestat, ne turbas per se jam satis magnas, in infinitum augeamus. Praeter caeteros autem in hoc argumento accuratissime est versatus Largerius in Tabl. Chronologique Tom. VII. Cap. IV, pag. 158 seqq. Varias ac discrepantes veterum sententias ille attulit, et quam sibi quisque recentiorum elegerit, Conringius, Gattererus, Anquetil, alii, quorum nomina referre longum est. Tractavit etiam uberius Reinerus Reineccius, Familiis Regum Mediae. et Bactrianae, Lips. 1572, pag. 24, 25, 26, 29, 31. Post Largerium nemo, opinor, copiosius atque ingeniosius de his disputavit auctore libri, quo in Assyriorum rebus aliquotics supra jam sumus usi; *Recherches nouvelles sur l'histoire ancienne*, (Paris 1814) Tom. I, pag. 144 seqq. Herodoti Cyaxarem esse vult Ctesiae *Astibaran*, Herodoti Phraortem Ctesiae esse Artynem, in Artaeo duplicatum esse Cyaxarem itemque in Arbiane Phraortem; Artycam Ctesiae esse Dejocem duplicatum in Mandauce; cujus a deo nomen idem sit atque Dejocis, desumta sc. syllaba *Man*. In Arbace Ctesiae atque Sosarmo eandem videri obtinere duplicationem. Quos XXVIII annos Arbacis impedimento esse posse, nisi idem Arbaces in rege quodam Persico orientalium traditionum recurreret; unde illum in Medorum regum seriem irrepsisse probabile sit. Esse igitur Ctesiae seriem nil nisi Herodoteae seriei duplicationem hunc fere in modum:

ex Herodoto —		— Ctesia (Arbaces	28	sive Sosarmus	— 30)
Dejoces	— 53	— Artycas	50	» Mandauces	— 50
Phraortes	— 22	— Arbianes	22	» Artynes	— 22
Cyaxares	— 40	— Artaus	40	» Astybares	— 40
Astyages	— 35	— Astyages s. Aspades.			

Cujus rei causam in eo, quod de Trojano bello apud Diodorum legimus, positam esse vult. Cum enim istud bellum trecentis sex annis ante Sardanapalum mortuum gestum sit, Ctesiam si Herodoti rationes probasset Ilii expugnationem circa annum 1023 a. Chr. collocasse, nimisque Graecorum animos animadvertisse, qui vulgo, ut Eratosthenes, Apollodorus, alii, Ilium expugnatam esse voluerint anno 1183 s. 1184 a. Chr. n. Neque voluit Ctesias Graecos doctos offendere, neque satrapis non assentari. Ita igitur instituit, ut mirum in modum cum iisdem plane conveniret. Nam 306 anni Assyriorum una cum 317 annis Medorum faciunt 623 annos; quibus summae 560 annorum ante Cyrum additis, inde exsistit summa 1183 annorum, plane ut Eratosthenes, centum quinquaginta post Ctesiam annis asseruerat.

Quae sanequam ingeniose excogitata esse nemo erit, qui negare audeat. Utrum autem reapse ita fuerit, equidem affirmare non audeam, qui eo potius inclinem, ut haec inter se conciliari posse praefracte negem, eumque oleam perdidisse credam, qui tantas discordias aliquatenus componere ac dirimere instituerit.

Atque postmodo eadem in re iterum se exercuit Koopmans, de Sardanapalo pag. 97 seqq., 103 seqq. Cum enim Herodotus centum quinquaginta, Ctesias trecentos quinquaginta annos Medorum regno tribuerit, videri Ctesiam eos, qui dignitate judiciaria per aliquod tempus ante Dejocem regem electum post defectionem ab Assyriis Mediam tenuerunt, in successorum ordinem retulisse. Cujusmodi simile quid jam Largerio in mentem venerat pag. 381.

Nonnullos judices vel proceres, quos tamen multum Arbaces, libertatis Medorum princeps vindex superaverit, a Medorum scriptoribus adjectos esse censet Koopmans, alios omissos, alios aliis nominibus temere ac sine ullo ordine prolatos etc.

Idem argumentum tractavit Erhardt in disputatione, quae inscribitur: »Versuch einer Berichtigung der assyrischen etc.

(vid. supra ad XIII. *). Ab Arbace statuit, dejecto Sardanapalo, recens Assyriacum regnum fuisse conditum, ejusque successores ideo Medos dici, quoniam Medorum e stirpe primitus fuissent prognati. Qui igitur Arbacis successores a Diodoro secundum Ctesiam memorentur, eos huc pertinere vult, aberratumque esse a Diodoro, quod Aspadum cum Astyage Cyri aequali confuderit, multo magis esse credendum, Arbacis dynastiam ab alia quapiam extera fuisse regno spoliatam, quae tamen ipsa rursus a posteris dynastiae veteris Assyriae ejecta fuerit. Medos, qui sub rege Sanherib jam ab Assyriis descivissent, sub Dejoce, ejusque successorum imperio, ab illis non potuisse in ditionem redigi, contra factum esse, ut Medi, duce Cyaxare ipsi Assyriacum regnum perverterint. Diodorum, qui talia sicco ut ajunt pede transierit, vel in Ctesiae libris lacunam reperisse, vel Ctesiam ipsum aut copias mancas consuluisse aut copias paratas non recte intellexisse. Hactenus Ille. Assentiatur, cuicunque lubeat. Mihi certe nondum ille persuasit.

XVIII.

Diodorus Siculus II, 33:

Ἐπὶ δὲ τούτου συστῆσαι **) *μέγαν πόλεμον τοῖς Μήδοις πρὸς Καδουσίους διὰ τοιαύτας αἰτίας. Παρσώδην* (al. *Παρσώνδην*) *τὸν Πέρσην, θαυμαζόμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, φίλον τε ὑπάρξαι τῷ βασιλεῖ, καὶ μέγιστον ἰσχύσαι τῶν μετεχόντων τοῦ βασιλικοῦ συνεδρίου. τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔν τινι κρίσει λυπηθέντα, φυγεῖν μετὰ πεζῶν μὲν τρισχιλίων, ἱππέων δὲ χιλίων εἰς Καδουσίους· παρ' οἷς ἦν ἐκδεδομένος τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν τῷ μάλιστα δυναστεύοντι κατὰ τούτους τοὺς τόπους. Γενόμενον δὲ ἀποστάτην*

*) Vid. Ephemerid. Halenss. 1819. Septemb. Nro. 224, pag. 89.

**) Repetendum ex antecedentibus: *Κτησίας φησίν*. Vid. cap. 33.

καί πείσαντα τὸ σύμπαν ἔθνος ἀντέχεσθαι τῆς ἐλευθερίας, αἱρεθῆναι στρατηγὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν. Ἔπειτα πυνθανόμενον ἀθροιζομένην ἐπ' αὐτὸν μεγάλην δύναμιν, καθοπλίσαι τοὺς Καδουσίους πανδημεὶ καὶ καταστρατοπεδεῦσαι πρὸς ταῖς εἰς τὴν χώραν εἰσβολαῖς, ἔχοντα τοὺς σύμπαντας οὐκ ἐλάττους εἴκοσι μυριάδων. Τοῦ δὲ βασιλέως Ἀρταίου στρατεύσαντος ἐπ' αὐτὸν μυριάσιν ὀγδοήκοντα μάχῃ κρατῆσαι, καὶ πλείους μὲν τῶν πεντακισμυρίων ἀνελεῖν, τὴν δ' ἄλλην δύναμιν ἐκβάλλειν ἐκ τῆς Καδουσίων χώρας. Διὸ καὶ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις θαυμαζόμενον, αἱρεθῆναι βασιλέα, καὶ τὴν Μηδίαν συνεχῶς λεηλατεῖν, καὶ πάντα τόπον καταφθείρειν. Μεγάλης δὲ δόξης τυχόντα καὶ γήρᾳ μέλλοντα καταστρέφειν τὸν βίον, ἀρὰν θέσθαι παραστησάμενον τὸν διαδεχόμενον τὴν ἀρχήν, ὅπως μηδέποτε διαλύσωνται ἔχθραν Καδούσιοι πρὸς Μήδους· εἰ δὲ συνθοῖντο ὁμολογίας, ἐξώλεις γενέσθαι τούς τε ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ Καδουσίους ἅπαντας. Διὰ δὲ ταύτας τὰς αἰτίας ἀεὶ πολεμικῶς ἐσχηκέναι Καδουσίους πρὸς Μήδους καὶ μηδέποτε τοῖς τούτων βασιλεῦσιν ὑπηκόους γεγονέναι, μέχρις ὅτου Κῦρος εἰς Πέρσας περιέστησε τὴν ἡγεμονίαν.

Παρσώδην τὸν Πέρσην, θαυμαζόμενον ἐπ' ἀνδρείᾳ κ. τ. λ.] Compara Nicolaum Damasceh. in Excerptt. pag. 426 Val. pag. 18 Orell. ὅτι ἐπὶ Ἀρταίου *) τοῦ βασιλέως Μήδων, τοῦ διαδόχου Σαρδαναπάλλου τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως, ἦν Μήδοις τότε κατά τε ἀνδρείαν καὶ ῥώμην δοκιμώτατος Παρσώνδας· παρά τε βασιλεῖ μάλιστα ἐπαινούμενος καὶ ἐν Πέρσαις, ὅθεν ἦν γένος, ἐπί τε εὐβουλίᾳ καὶ κάλλει σώματος. Δεινὸς δὲ καὶ θῆρας αἱρεῖν, ἐν σταδίῳ τε μάχῃ καὶ ἀπὸ ἅρματος καὶ ἵππου μάχεσθαι. Quae si quis cum Diodoro comparet, eodem ex fonte utrumque fluxisse non diffitebitur.

τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔν τινι κρίσει λυπηθέντα] »Lis erat Parsondae cum Nanaro, Babyloniorum regulo, ob insignitam injuriam, qua Babylone affectus erat; rex captus

*) Ita jam voluerat Valesius. Atque recepit Corajus. Vulgo perperam Ἀρβάκου.

arbiter, et a Metapherne eunucho, quem Nanarus ingenti pretio sibi conciliarat, expugnatus, litem dederat secundum Nanarum. Parsondas, vindicta de eunucho et Nanaro sumta, ab Artaeo descivit, et bellum, quod hic describitur, movit. Discimus haec ex Nic. Damasc., qui de Parsondae injuria et lite diligenter, Excerpt. Vales. pag. 426 — 437. *WESSELING.*

Qui caeterum hic memoratur rex Artaeus regnum tenens per quadraginta annos, eum hanc ipsam ob causam neque *Dejocem*, neque *Phraortem* Herodoti esse dicit Auctor libri: Recherches nouvelles etc. pag. 147 seq. Tom. I. Annorum, per quos ille regnum tenuerit, numerum ad Cyaxarem potius ducere; quocum etiam alia quaedam conveniant.

ἔχοντα τοὺς σύμπαντας οὐκ ἐλάττους εἴκοσι μυριάδων] Hunc pugnantium numerum manifesto exaggeratum esse Idem l. l. censet, cum Cadusiorum terra, montibus oppleta, vix tot alere unquam potuerit. Atque pro 200,000 militibus multo magis ad verum accedere, si 20,000 fuisse existimes. Quod idem in Artaei milites cadere, quorum hic dicuntur fuisse 800,000, cum tantum 80,000 fuisse credibile esset.

XIX.

Diodorus Siculus II, 34:

*Τῶν δὲ Μήδων βασιλεῦσαι *) μετὰ τὴν Ἀρταίου τελευτὴν Ἀρτύνην μὲν ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι, Ἀστιβάραν δὲ τεσσαράκοντα. Ἐπὶ δὲ τούτου Πάρθους ἀποστάντας Μήδων, Σάκαις τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι. Διόπερ συστάντος πολέμου τοῖς Σάκαις πρὸς Μήδους ἐπ' ἔτη πλείω, γενέσθαι τε μάχας οὐκ ὀλίγας, καὶ συχνῶν παρ' ἀμφοτέροις ἀναιρεθέντων, τὸ τελευταῖον εἰρήνην αὐτοὺς ἐπὶ τοῖςδε συνθέσθαι· Πάρθους μὲν ὑπὸ Μήδους τετάχθαι, τῶν δὲ προϋπαρχόντων ἑκατέρους*

---

*) Et hic mente repetendum e praegressis: *Κτησίας φησίν.* Vid. cap. 33.

κυριεύσαντας, φίλους εἶναι καὶ συμμάχους ἀλλήλοις εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. Βασιλεῦσαι δὲ τότε τῶν Σακῶν γυναῖκα, τὰ κατὰ πόλεμον ἐζηλωκυῖαν καὶ τόλμῃ τε καὶ πράξει πολὺ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων γυναικῶν τῶν ἐν Σάκαις, ὄνομα Ζαρίναν. Καθόλου μὲν οὖν τὸ ἔθνος τοῦτο γυναῖκας ἀλκίμους ἔχει, καὶ κοινωνούσας τοῖς ἀνδράσι τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κινδύνων· ταύτην δὲ λέγεται τῷ τε κάλλει γενέσθαι πασῶν εὐπρεπεστάτην, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἐγχειρήμασι θαυμαστήν. Τῶν μὲν γὰρ πλησιοχώρων βαρβάρων τοὺς ἐπηρμένους τῷ θράσει καὶ καταδουλουμένους τὸ ἔθνος τῶν Σακῶν καταπολεμῆσαι, τῆς δὲ χώρας πολλὴν ἐξημερῶσαι, καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας κτίσαι καὶ τὸ σύνολον εὐδαιμονέστερον τὸν βίον τῶν ὁμοεθνῶν ποιῆσαι. Διὸ καὶ τοὺς ἐγχωρίους μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῆς χάριν ἀποδιδόντας τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῆς ἀρετῆς μνημονεύοντας, τάφον οἰκοδομῆσαι πολὺ τῶν ὄντων παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα. Ὑποστησαμένους γὰρ πυραμίδα τρίγωνον, τριῶν μὲν σταδίων ἑκάστην πλευρὰν αὐτῆς κατασκευάσαι τὸ μῆκος, τὸ δ' ὕψος σταδιαῖον, εἰς ὀξὺ συνηγμένης τῆς κορυφῆς. Ἐπιστῆσαι δὲ τῷ τάφῳ καὶ χρυσῆν εἰκόνα κολοσσικήν, καὶ τιμὰς ἡρωϊκὰς ἀπονεῖμαι καὶ τἄλλα πάντα μεγαλοπρεπέστερα ποιεῖν τῶν τοῖς προγεγονόσιν αὐτῆς συγχωρηθέντων. Ἀστιβάρα δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων γήρᾳ τελευτήσαντος ἐν Ἐκβατάνοις, τὴν ἀρχὴν Ἀσπάδαν τὸν υἱὸν διαδέξασθαι, τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀστυάγην καλούμενον. Τούτου δ' ὑπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καταπολεμηθέντος, μεταπεσεῖν τὴν βασιλείαν εἰς Πέρσας.

τῶν δὲ Μήδων βασιλεῦσαι — Ἀρτύνην μὲν ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι] *Artynes*, qui aliis *Artanes* est, fuit Herodoti *Phraortes*. Ita certe Auctor libri: Recherches etc. pag. 147. Namque Phraortis nomen esse compositum ex *Pher* i. e. rex, heros, magnus, et *arta* s. *orta*, quod Medis sit: juste, magnanime. Immo equidem *arta* in Persicis ac Medicis vocabulis *regem*, *magnum* significare semper credideram, secundum Herodoti locum (VI, 96) et ea, quae Gesenius in Lex. Hebr. II, pag. 1247, utiliter monuit. Conf. etiam supra ad Persic. cap. XLIV adnott. E quo eodem no-

mine Graecorum *Artemin* esse deductam, haud sine injuria suspicantur.

Ἀστιβάραν δὲ τεσσαράκοντα] Jam supra monuimus, ex rationibus auctoris Recherches etc. (l. l. pag. 145 seq.) eum Astibaram esse eundem atque Artaeum, vel potius duplicatum Artaeum. Nec minus eundem Astibaran cum *Cyaxare*, quemadmodum Artaeus, convenire, vel nomen solum si spectes. Namque *Cyaxarem* sive *ky - asar* designare: *victorem magnum, grandem, Astebar* autem Persis esse: *potentem, magnum.* Contra haec adnotaverat Wesselingius de nomine ipso, quod varie exhibuerant Codices: »Rectum esse Ἀστιβάραν, sequentia indicant et Nic. Damasc. Excerptt. Val. pag. 438 [pag. 30 Orell.]. Syncellus et Eusebius hunc et decessorem ejus inter Medos reges non agnoscunt; habet autem Alexander Polyhistor, a Nabuchodonosoro belli socium contra Hierosolymitanos adscitum memorans in Eusebii IX Praep. Evang. cap. 39.«

Σάκαις τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι]. De Sacis eorumque reginis fortissimis plura posui ad Persic. cap. 3.

βασιλεῦσαι δὲ τότε τῶν Σακῶν γυναῖκα — ὄνομα Ζαρίναν] Pertinet huc Anonymi fragmentum, quod primus detexit Heerenius, in Bibliothek d. alt. Liter. u. Kunst. Part. VI Ineditt. pag. 11 seq.

Ζαριναία· αὕτη τελευτήσαντος τοῦ προτέρου ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ ἀδελφοῦ Κυδραίου Σακῶν βασιλέως, ἐγαμήθη Μερμέρῳ τῆς Πάρθων χώρας δυνάστῃ. Τοῦ δὲ Περσῶν βασιλέως ἐπιστρατεύσαντος, πολεμοῦσα καὶ τρωθεῖσα ἔφυγε. Διωχθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀγγαίου (scrib. Στρυαγγαίου) *ἱκετεύσασα διεσώθη. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὑποχείριον αὐτὸν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς λαβών, ἐβούλετο ἀνελεῖν. Ἡ δὲ δεομένη σώζειν καὶ μὴ πείθουσα, λύσασά τινας τῶν ἑαλωκότων, σὺν αὐτοῖς τὸν Μέρμερον ἀνεῖλε, καὶ παραδοῦσα τῷ Πέρσῃ τὴν χώραν, φιλίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτόν, ὡς ἱστορεῖ Κτησίας.* — *Zarinae* nomen a Germanico *Herrine* i. e. *domina*, vel *Scharinne* i. e. *exercituum*

ductrice non differre, auctor est Reinerus Reinccius Famill. Regg. Medd. et Bactrr. Lips. 1572 pag. 33.

Neque minus huc pertinet alterum fragmentum apud Demetrium §. 218, 219, (V. Pers. Fragm. II,) atque Tzetz. Chil. XII, 894, quod infra appendicis loco huic titulo adjiciemus. Atque Nicolai narrationem de Zarinacae amore, quo erga Stryangaeum fuit capta, de ejusdem violento interitu ob repulsam, non minus probabile est e Ctesia esse transscriptam, ut jam indicavit Valesius. Vid. Excerpt. Valess. pag. 437 — 441 s. pag. 30 seqq. Orell. ejusq. Aunott. pag. 179. Quae tamen ipsa Nicolai verba, eadem ex causa, ex qua supra non omnia Diodori verba adscripsimus, quae pro Ctesianis habenda esse verisimile sit, hic transferre noluimus. Eruditam caeterum hinc disputationem concinnavit Boivin. in Memoires de l'Academ. des Inscr. Vol. II, pag. 156.

ἐπὶ τοῖςδε συνθέσθαι] »Pax autem Sacas inter et Medos coiit, postquam Stryangaeus, Astibarae gener, Zarinam victam et equo dejectam, captus ipse amore, dimiserat, ut ex Dionysio Halicarn. et Jo. Tzetze [Chil. XII, 451] ostendit H. Vales. ad Nicol. Damascen. p. 438.« *WESSELING.*

Ἀστιβάρα δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων γήρᾳ κ. τ. λ.] »An *Ἀρτιβάρνα*, uti supra hunc regem appellat.« *Andreas Schottus.*

τὴν ἀρχὴν Ἀσπάδαν τὸν υἱὸν διαδέξασθαι, τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀστυάγην καλούμενον] »Astyagem, *Aspadam* sive *Apandam* nominari, neminem ante Diodorum dixisse affirmat Jo. Marsham. Can. Chron. p. 528; equidem juxta cum illis scio, qui ignorant. Secutus est Diodorus Ctesiam, atque ex eo nobis annumeravit Medorum reges, vix alibi obvios. Cur itaque negabimus, indidem et hoc nomen promsisse? Nam Photii silentium si valeat, eradendi plerique Medorum erunt reges, ab eodem, cum Ctesiam excerperet, neglecti. Astyagem autem, ne id praeteream, *Ἀστυΐγᾶν* Ctesias nuncupavit, Photio Cod. LXXII, p. 107, teste.« *WESSELING.* Tu vid. ad Persicc. cap. 2, Notatt. Aspadam eundem atque

Astyagen esse vix dubitat auctor libri *Recherches* etc. Tom. I, pag. 145 seq., ex more orientalium, qui duobus ac vel pluribus nominibus haud raro unum eundemque principem afficiunt cujusque etiam supra jam meminimus. — Conf etiam Beck. Weltgeschichte I, pag. 638.

Appendix.

Tzetz. Chil. XII, 894. —

Τοὺς Σάκας ἔθνος γίνωσκε, ὧν εὕρεμα τὸ σάκος
καὶ αἱ γυναῖκες τούτων δὲ συμμάχονται ἀνδράσιν,
ὡς καὶ Κτησίας εἴρηκε καὶ ἕτεροι μύριοι·
αἱ τῶν Σακῶν γυναῖκες δὲ, μάχονται δὴ ἀφ' ἵππων,
*καὶ πάλιν δὲ Στρυάλιος *) ἀνήρ τις ἐκ τῶν Μήδων,*
γυναῖκα τῶν Σακίδων μὲν καταβαλὼν ἐξ ἵππου.

XX.

Athenaeus XIV, 44, pag. 639. Tom. V, p. 320, Schweigh.

*Βηρωσὸς δ' ἐν πρώτῳ Βαβυλωνιακῶν, τῷ Λώῳ φησὶ μηνὶ ἑκκαιδεκάτῃ ἄγεσθαι ἑορτὴν Σακέαν **) προςαγορευομένην ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ ἡμέρας πέντε· ἐν αἷς ἔθος εἶναι ἄρχεσθαι τοὺς δεσπότας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν· ἀφηγεῖσθαί τε τῆς οἰκίας ἕνα αὐτῶν ἐνδεδυκότα στολὴν ὁμοίαν τῇ βασιλικῇ, ὃν καὶ καλεῖσθαι ζωγάνην· μνημονεύει τῆς ἑορτῆς καὶ Κτησίας ἐν δευτέρῳ Περσικῶν.*

Ubi haec posuit *Casaubonus* (Annott. Tom. VII, pag. 494 seq. Schweigh.) »In Hesychii Glossis *Sacaea* (*Σακαία*) »dicitur fuisse Scytharum quoddam festum: et Scythae ipsi »nominantur *Sacaei.* ***) Sed Babylonio potius Beroso cre- »damus, qui solemnitatem *Sacaeam* vel *Sacaeorum* suis po-

*) »*Στρυάγλιος* e prioribus Phalerei apud Tzetzem reponendum videtur potius.«

**) »Verius fortasse *Σακαίαν* aut *Σακέαν*« Sylburg. ad Brisson. de Reg. Pers. II, 71, pag. 400. — Legebatur autem vulgo *Σακέας.*

***) Vid. ad Persicc. §. 3.

» pularibus asserit. Dio Chrysostomus Orat. IV de Regno, » *τὴν τῶν Σακκῶν ἑορτὴν* nominat, et Persis attribuit. Ita » autem describit: *οὐκ ἐννενόηκας τὴν τῶν Σακκῶν ἑορτὴν ἣν » Πέρσαι ἄγουσιν; Λαβόντες τῶν δεσμωτῶν ἕνα τῶν ἐπὶ θανά- » τῳ, καθίζουσιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἐσθῆ- » τα διδόασιν αὐτῷ τὴν αὐτὴν, καὶ τρυφᾷν καὶ ταῖς παλλα- » καῖς χρῆσθαι τὰς ἡμέρας ἐκείνας ταῖς βασιλέως· καὶ οὐδεὶς » οὐδὲν κωλύει ποιεῖν ὧν βούλεται· μετὰ δὲ ταῦτα ἀποδύσαν- » τες καὶ μαστιγώσαντες ἐκρέμασαν*. Sed fortasse scripserat » Dio *Σακέων* vel *Σακαίων*: etsi videtur verum nomen hujus » Babyloniorum *ἑορτῆς Sesacaea*, quod more suo Graeci cor- » ruperunt decurtaruntque. Nam apud Hieremiam prophetam » duobus locis *Babylon* vocatur *Sesac:* *) inde haec solem- » nitas nomen habuit, ut Romani ludi a Roma.«

Addidit Schweighaeuserus: » Aliorum de illius festivita- » tis nomine sententias, ex parte probabiliores, vide apud » eos, quos laudavit eruditus *Hesychii* editor.« Exstat Hesychii locus Tom. II, pag. 1139, ubi *Σακαιοί οἱ Σκύθαι* et *Σακαία ἡ Σκυθικὴ ἑορτή*. Ubi Bernard. *ἡ Περσικὴ ἑορτή* legi mavult, Casaubonum nugas agere affirmans, qui a שֵׁשַׁךְ nominis rationem petierit; esse potius *τὰ Σακαῖα* Bacchanalia, symposia, a שָׁקָא *pincerna*. At alii aliter; ut Seldenus (de Diis Syr. II, 13), Relandus, Le Moync, Bochartus, (Geograph. Sacr. Part. I, pag. 113, 114,) cui *Sacea* est regium festum, a Persico *Shac* quod *regem* significat.

Ac praeter Barnab. Brissonium de Reg. Persar. Princip. II, §. 71, pag. 399, inprimis vide Strabonem XI, cap. 8, p. 482 Tzsch., copiosius de isto festo monentem, quod Persae ob reportatam de Sacis victoriam instituerint, quamvis alii aliter pronuntiant. Conf. ad Ctesiae Persicc. 3. Non absimile fuisse hoc festum Romanorum Saturnalibus sentit G.

---

*) [Jerem. XXV, 26 et LI, 41 Babylon. nominatur שֵׁשַׁךְ, cujus tamen vocabuli derivatio atque explicatio nimis est incerta ac fluctuans. Vid. Gesenii Lexic. Hebr. Part. II, pag. 1188.]

J. Vossius de Idololatr. II, 22, p. 154 seq., nec tamen, unde *Sacaeis* sit nomen, esse apertum: qua de re varias, idem profert sententias. A *Sacis*, Scythico populo festum esse dictum, probabilius illi videtur, nec tamen ad Persas (qui omnia, quorum nescirent originem, regni sui conditori i. e. Cyro adsignaverint) victoriam illam, in cujus honorem festum sit institutum, pertinere, sed ad Babylonios, a quibus festum acceperint Persae.

Eodem in argumento versatur Kleuker ad Zendavest. III, pag. 248 seqq. coll. Appendic. Tom. II, Parte III, pag. 113. Persarum festum, quod *Sacea* appellabatur, Babylonicae originis esse censet, abhorrens illud quidem ab indole nativa hujus gentis ejusdemque deos colendi ratione. At, uti fieri assolet, oblectationis causa saepe unum populum ab altero quid accipere, quod proprie ipsius moribus non sit conveniens. Probabiliora posuisse videtur J. de Hammerus in Annall. Viennenss. Tom. IX, pag. 18 coll. X, pag. 249. Putat enim Persicum festum Saturnalium, cui nomen est *Churremrus*, quodque ineunte hyeme celebratur, ab Athenaeo nostro in loco confusum esse cum *Sacaeorum* festo, *) cujus mentio apud Strabonem. Quo Saturnalium die Persarum reges a solio descendere, vesteque alba indutos, equis albis vehi consuevisse.

ζωγάνην] Si Vossio l. l. credamus, est Chaldaeorum סגן (Segan) i. e. *praefectus*.

XXI.

Harpocrat. *ὑποκύδης ἐστὶν ὁ δλίϋγρος, ὡς ἐκ τῆς τρίτης Κτησίου φανερόν.*

Ubi haec notavit Andreas Schottus: »Sequitur in Harpocr. *ἐφορίων· οἷον τ' εἰαμένης ὑποκύδεες·* ubi forte non tam corruptum auctoris alicujus nomen latet, quam Ctesiae verba

*) Namque mentionem hujus festi facit Athenaeus, ubi de Romanorum et Graecorum Saturnalibus quaedam tractat.

mendosa. Apud Hesychium vero, ubi ὑποκυδὲς, ὑποφρύδιον, forte legendum ὑποβρύχιον.« Hesychii locus legitur Tom. II, pag. 1472, ubi tamen Ruhnkenius pro ὑποφρύδιον legi maluit διΰγρον.

XXII.

Stephanus Byzant. pag. 403 ed. Pinedo:

Κυρταῖα, πόλις ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, εἰς ἣν ὑπερώρισεν Ἀρταξέρξης Μεγάβαζον· Κτησίας τρίτῳ Περσικῶν. Haec ultima sana esse nequeunt, cum ad §. 40 Persicc. potius pertineant, et sex primis Ctesiae libris Assyriaca sola comprehenderentur. Facilius credam, quod jam Interpretum unus monuit, ex libro *decimo tertio* haec fuisse depromta, quoniam §. 4 Persicc. legimus, hic finem esse *septimi decimi* libri. Quod idem jam conjectavit Andreas Schottus. Tenendum tamen, quod Persicc. §. 39 legitur, Κύρται, non, ut Stephanus vult, Κυρταῖα, ac praeterea Μεγάβυζος pro Μεγάβαζος.

XXIII.

Tzetz. Chil. III, 83.

ὁ Ἀσσυρίων βασιλεὺς ὁ Σέσωστρις ἐκεῖνος
κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον *) Σεσόωσις τὴν κλῆσιν
τῶν Ἀσσυρίων μοναρχῶν, ἦρχε τῆς γῆς ἁπάσης,
ζευγνύων ἐν τῷ ἅρματι τούτου τοὺς βασιλέας,
καὶ ὑπ' αὐτῶν συρόμενος, ὥσπερ ὑφ' ἵππων ἄλλοι,
καὶ κοσμοκράτωρ καὶ θεὸς ἐκέκλητο τοῖς τότε.
τούτου ποτέ τις βασιλεὺς κατέστειλε τὸν τῦφον,
τῆς τύχης τὸ ἀσύστατον δι' αἰνιγμῶν προδείξας.
Ἕλκων τὸ ἅρμα γὰρ αὐτὸς, τὰς τροχιὰς ἑώρα,
βραδεῖαν δὲ τὴν βάδισιν, οὕτως ὁρῶν ἐποίει·
Ὡς δὲ πρὸς τοῦτον ἔλεξεν ὁ Σέσωστρις ἐκεῖνος,

*) Vid. lib. I, cap. 53 seq.

τί καταργεῖς πρὸς τὴν ὁδὸν ἄνθρωπε; τάχει λέγε.
Ὁ δὲ, Τροχῶν τὰς συστροφὰς βλέπων, φησὶν, οὐ τρέχω.
γνοὺς τοιγαροῦν ὁ Σέσωστρις, ὅπερ αὐτὸς ἐδήλου
συστέλλει τὸ ἀγέρωχον, ἀποζευγνύει τούτους·
καὶ τοῦ λοιποῦ τοῖς σύμπασιν ἦν πρᾶός τε καὶ σώφρων.
Κτησίας καὶ Ἡρόδοτος, Διόδωρος καὶ Δίων,
καὶ Καλλισθένης σὺν αὐτοῖς, Σιμόκατος, καὶ ἄλλοι, *)
τῆς ἱστορίας μέμνηνται στενῶς οἱ δὲ πλατέως.

XXIV.

Clemens Alexandr. Stromat. I, cap. 41, pag. 379.
Εἰ δὲ τὰ Ἀσσυρίων πολλοῖς ἔτεσι πρεσβύτερα νῶν Ἑλληνικῶν, ἀφ' ὧν Κτησίας λέγει, φανήσεται τῷ δευτέρῳ καὶ τριακοστῷ ἡ Μωϋσέως κατὰ Ἄμωσιν τὸν Αἰγύπτιον καὶ κατὰ Ἴναχον τὸν Ἀργεῖον, ἐξ Αἰγύπτου κίνησις. —

Ubi adnotatum legimus: »Mancus est hic locus, quem »ita potes Eusebii ope restituere: εἰ δὲ — τῶν Ἑλληνικῶν »Κτησίας λέγει, φανήσεται τῷ δ. καὶ τρ. ἔτει τῆς Ἀσσυρίων »ἀρχῆς, τῆς δὲ Βηλούχου τοῦ ὀγδόου δυναστείας τῷ δευτέρῳ »καὶ τριακοστῷ ἡ Μωϋσέως.«

Est locus Eusebii, in Praeparat. Evangel. X, pag. 497 C; ubi haec ipsa ita leguntur, prout modo sunt exhibita.

---

*) »Exstat in hist. Theophylacti illius L. VI, c. 11, quae nuper »in publicum editae.«

Addenda et Corrigenda.

Pag. 36 lin. 4 ab inf. leg. floruerint.
» 39 » 7 leg. conciliari.
» 45 » 1 leg. adflatu.
» 46 » ult. leg. amplectamur.
» 47 » 5 *qui* pertinet ad lin. 4, ante *ut*.
» 49 » 10 leg. constat.
» 49 » 20 leg. potissimum.
» 53 » 17 leg. *ad* pro *et*.
» 58 » 5 leg. quibuscum *conf.* Rhode.
» 69 » 10 leg. *γίνεται*.

Pag. 88. De nomine urbis *Ἐκβάτανα* s. *Ἀγβάτανα* nuper admodum quaesivit Rosenmüller Handbuch der Biblischen Alterthumskunde I, p. 297 Not. 13. Ortum esse putat ex אַחְמְתָא, additâ syllabâ *να* atque confusâ literâ *μ* et *β*. Quo prior Relandus Diss. Miscell. P. II. p. 107 conflatum esse credebat ex Persico آک *Ac*, *dominus* et آبادان *Abadan* i. e. locus *cultus incolisque frequens*.

Pag. 89 lin. 2 ab inf. Add. Etymolog. Magn. s. v. *Κρησφύγετα* pag. 538 Sylb. p. 487 Lips. et Etymolog. Gudian. pag. 346: *Κρησφύγετα, φρούρια καὶ φυγαί τινες ὄντα, ἐν οἷς ἐκρύπτοντο οἱ νησιῶται τὸν Μίνωα φεύγοντες τὸ οὖν κρησφύγετον ἔλεγον τὸ χρήσιμον τοῖς φεύγουσιν εἰς ἀσφάλειαν.* Conf. Hoeckii Creta I, pag. 65. 454.

Pag. 91. coll. p. 199. cap. LIV. De Persarum more, ex quo vel matres vel filias in matrimonium ducere licuit, conf. Kanne ad Cononis Narrat. IX, p. 86 ac potissimum Schulting. Jurisprudentia Antejustinianea ibiq. Oiselius ad Gaji Institt. L. I tit. 4 §. 35.

Pag. 110 inf. et pag. 111. De Cyri morte, in quâ quidem Ctesiae narratio cum Xenophontis narratione maximam partem conspiret, Lion. pag. 13 ed. laudat Pelloutier, (Mémoires de l'Acad. de Berlin T. X. p. 476 et Histoire des Celtes T. III. p. 123 ed. Chiniac) et St. Croix Examen crit. des Hist. d' Alex. pag. 424 sq. ed. II., qui quidem et ipsi Ctesiae narrationem praeferendam esse censuerint.

pag. 110 lin. 7 leg. accedo, et ibid. not. *) lin. 1. bell*o*.

» 112 » 15 leg. doctissimorum *virorum* sententia;

» 113 » 13 dele *tamen.*

Pag. 117 lin. 18 seqq. Quod ea monumenta, quae vulgo dicuntur *Mader - Suleiman*, Morierius ad Cyri sepulcrum pertinere credidit, idem ille, altero itinere per has regiones instituto, jam retractavit sententiam, cum illa monumenta seriori demum aetate exstructa esse appareat. Vid. second journey throug Persia, Armenia and Asia Minor to Constantinople, between the years 1810 and 1816. London 1818. Cap. VII.

Ibid. Pàsargadas nostrum esse: *Perserort*, *Perserlager* monuit quoque Rosenmüller, Handbuch etc. I. pag. 365 seq. not. 10.

Pag. 120 lin. 14 pro *pollaerint* scrib. *valaerint*, et mox lin. 15 dele *caeterum.*

Pag 122 lin. 9 ab inf. leg. contend*ant*. Ibid. lin. 4 ab inf. dele *sc.*

Pag. 124 lin. 19 pro *quibus* leg. *quo*. De *Susorum* nomine conf. etiam Rosenmüller Handbuch etc. I pag. 309 Not. 12. Explicat Idem: *Lilienstadt.*

pag. 127 lin. 7 et 8 pro *pollaerit* leg. *valuerit.*

» 128 » 19 pro *Thucydide* scrib. *Themistocle.*

» 129 » 19 sc. 365.

» 138 not. *). Recusum nunc esse video Darii sepulcrum in Rosenmulleri libro laudat. coll. p. 367 Not. 19.

Pag. 122 lin. 8 seqq. Iis, quae de origine vocis *Satrapae* disputavi, adhibe potissimum, quae monuit Sylvestre

de Sacy (Mémoires de l'Institut, classe d'histoire et de literature ancienne Tom. II. p. 134. Nam rejectis iis explicationibus, quae modo ex India, modo ex Persia origines repetunt, explicat ita: *le gardien ou chef d'un province.*

Pag. 142 lin. 4 ab inf. leg. numer*um* et in nota lin. 3 ab inf. leg. instruct*ae*.

Pag. 145 lin. 16 leg. *in* arcubus tractandis. — Ibidem mox de confusione inter voculas *Χαλκηδών* et *Καρχηδών* conf. Aristophan. Equitt. 174 ibique Palmer. p. 49 Beck. et Meineck. ad Menandri Fragmentt. pag. 93.

Pag. 146 lin. 9 ab inf. pro *alii* leg. ali*a*.

Pag. 148 lin. 11 pro praecessisse leg. *praetermissa esse*; et mox lin. 14 leg. *et* ab Herodoto. Quae deinceps cap. XX de tempore disserui, per quod regnum Darius tenuerit, ad ea possis quoque adhiberi, notante Lion, Dissertation sur l' époque de la mort de Darius, fils d' Hystaspes etc. par Guibert in: Histoire de l'Acad. des Inscript. Tom. V. 23. Mémoires p. 33 sqq. inprimis p. 45. 53.

pag. 150 lin. 10 ab inf. pro erg*o* leg. erg*a*.
» 151 » 13 pro *eum* leg. *is est*, *quem*.
» 153 » 5 ab inf. leg. Justinian*a*.
» 154 » 14 leg. Aelian. Var. Hist. X*III* (non; X*IIII*);
» 168 not. ***) lin. 2. leg. Palatin*o*.
» 173 » 2 ab inf. dele *ac*.
» 175 » 15 ab inf. pro *polluisse* scrib. *valuisse*.
» 175 » 6 ab inf. leg. Artaxerx*es*.
» 180 » 4 pro *verbis* leg. *urbis*.

Pag. 181 lin. 3 leg. habe*at*. et ibid. lin. 4 ab inf. leg. *huc*. Quae eâdem paginâ de voce *Πισαγᾶς* disserui, hisce adde, quae de vocis etymo Tychsenius conjectat in Lion. edit. pag. 281. *Πισαγᾶς*, ut Relandus, a Persico *Pis* i. e. *leprosus* ducendum esse putat, et agas forsitan esse *agah* i. e. *notitia*, *nuntius*, *cura*, *attentio*, *providentia*. »Fortasse, »ait Vir Celeberr., conspecto leproso hoc acclamabatur: »Leprosus! cave! quod Ctesias pro uno v. habuisse vide-

»tur.« Affert deinde Paullinum, qui p. 49. *Viszaga* linguâ Samscred. significare affirmat: *homo leprosus*, *veneno infectus*. At malim equidem cum viro celeberrimo exclamare: »An hoc credere licet?«

Pag. 185 lin. 13 leg. *ab*lato.

Pag. 186 lin. 2. De nomine אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ conf. Rosenmüller libr. laud. I. pag. 372 not. 36. Esse enim vult titulum, cujus prior pars Persica sit اخشان *Akhasch* i. e. pretium; altera vero probabiliter ور *Wer*; quâ syllabâ plerumque possessio alicujus rei designetur: *habens*, *possidens*, adjecta literata שׁ, id quod pluribus in vocibus locum habeat. A quo tamen dissentit Simonis, qui Onomast. V. T. p. 580, posteriorem partem vocabuli pro Persico habet برشان *beruschan* i. e. *princeps*, *nobilis*. Jahnius, Bibl. Archacolog. II. 2. pag. 244. refert ad *Zwareoch* i. e. *heros*, *fortis*, *Held.*

Quae mox notavi de voce *Artachschetr*, idem probat Rosenmüllerus l. l. p. 373 not. 40. jure amandans ad Silvestre de Sacy Mémoires sur diverses antiquités de la Perse pag. 100.

Pag. 189. Cap. XLVI. De voce Ἀζαβαρίτης item quaedam notavit Tychsen in Lion. edit. pag. 281. Obscuram esse originem non negat, comparans Persicum *azar war*. *Azar* significare *injuriam*, *molestiam importunitatem*; *Var* esse: *habens*, *aliqua re praeditus*, ut *Azar Var* sit: *importunitatem habens*, *molestus*, *importunus*; propterea quod nuntii munere functos regi saepe molestus fuerit.

Pag. 192 not. *) leg. proflu*x*isse.

Pag. 193. De Darii nomine vid. Rosenmüller l. l. I. pag. 373 f. Not. 44. Hebraicum דָּרְיָוֶשׁ non admodum reccdere ait a vero regis nomine, quod in Persepolitanis inscriptionibus appareat *Darheusch*, sive, ut vult St. Martin (Journal Asiatiq. Febr. 1823 pag. 83) *Dareiousch Vyschtaspouéa* i. e. *Darius* (τοῦ) *Vyschtaspo* (sc. *filius*). In recentiori Persarum lingua eundem regem vocari *Dara* s. *Darab*. Etiam *Xerxis* nomen iisdem in inscriptionibus conspicuum esse

Khschèrschê, s. ut St. Martin explicat *Khschèarscha* (Ibid. p. 375 Not. 51).

pag. 193 not. *) lin. 1. leg. aber*r*asse.
» 194 lin. 2 leg. Ibi*d*e.
» » 6 ab inf. leg. loc*o*.
» 195 » 16 del. *denotans*. De voce Κύρος vid. Rosenmüller l. l. I. pag. 369 Not. 26. Qui idem pag. 367 vocem Ἀγραδάτης, quae apud Strabonem l. l. reperitur, ex Persicâ linguâ derivat, ut sit *Agah* — *dar* — *dad* i. e. *juris cognitionem habens*, *jus tenens* ac *servans*.

pag. 196 lin. 7 leg. conf. *denique* Curtium.
» 202 » 19 pro mudum leg. mo*d*o.
» 203 » 2 ab inf. dele *liberatum*.
» 204 » 1 leg. consili*a*.
» 205 » 12 leg. defini*r**i*.
» 208 » 4 ab inf. pro 5 leg. *si*.
» 213 » 11 ab inf. leg, *autem aves*. De *Rhindaco* fluvio add. Schol. Apollon. Rhod. I, 1165: Ῥυνδακὸς ποταμός ἐστι Φρυγίας, οὗ μνημονεύει Βακχυλίδης (cf. ejus fragmm. LVII pag. 69 edit. Neue.)

pag. 214 Cap. LXII. lin. 8 leg. Largeriu*m*.
» 215 not. **) lin. 2 leg. ver*a* — caus*a*.
» 216 lin. 5 leg. e*o*dem.
» 224 » 9 ab inf. leg. *o*mittere.
» 227 » 25 dele *percipiant*.
» 228 Fragm. 12 lin. 7 ante: *ubi Lion*, inser. *confasio*.
» 237 lin. 9 ab inf. leg. dextrae et lin. 2 ab inf. 25 pro 125.
» 242 » 14 leg. mult*us*. lin. 17 dele *et*, lin. 18 dele *illum*.
» 243 » 7 ab inf. leg. παραπλήσιόν.
» 244 » 5 ab inf. leg. pa*t*rem.
» 248 » 5 leg. ὀστρακίνους.
» 249 » 3 et 18 leg. τις sine accentu.
» 250 » 4 ab inf. leg. Χώρᾳ pro Χρώρᾳ.
» 251 » 7 leg. ἄγριός ἐστιν. et lin. 19 ἑλκοῦται.

pag. 252 lin. 7 post λεπτότατον pone puoctum et post σπιθάμη comma.

» 252 » 21 Scrib. ἄλλ'ο τι.

» 253 » 15 Scrib. ἄλλο pro ἄλλα.

p 257 » 10 ab inf. leg. σιδήρῳ δ' οὐχ ὑπεῖκον.

» 258 » 2 leg. ἐκεῖσε.

» 264 » 15 pro *plana* leg. plan*e*.

» 265 De pantarba laudat Lion librum, cujus copia mihi non fuit: *Weyrauch:* Herodot und Ctesias über Indien; in Morgenstern Dörptsche Beyträge V. II. p. 391, qui *Salagramam* Indorum lapidem hic intelligat.

Pag. 266 lin. 18 pro *et* leg. *e*.

Pag. 267 not. †). De *pylis Caspiis* consul. nunc James Morier second journey throug Persia etc. cap. XXIII. Esse enim vult, prout ab aliis jam animadversum est, eas fauces, quae nunc dicuntur: der Pass von *Chawar*. Conf. etiam St. Croix Examen des Hist. d'Alex. p. 688 sq. et 862 ed. II.

Pag. 268 Cap. III. Iis, quae de *Elephantibus* disputavi, nunc potissimum adjice A. W. *Schlegelii*, Viri Illustrr. Dissertationem: »über die Elephanten« in Indische Bibliothek Bd. I. Heft II. (Bonn. 1820) pag. 148 sqq. Ubi jure ad Ctesiam provocat, qui primus omnium Graecorum cognoverit, quantas in militia partes Elephantibus India attribuerit, quamvis, quae de Elephantum numero, Indorum exercitibus adjecto proferat, haud usquequaque vera videantur, atque etiam in hujus animalis descriptione Ille non satis recte versatus sit, Aristotele bene notante. Conf. pag. 151 sq. Nec tamen Schlegelius ignorat, quantam vim omnino Ctesiae fabulae ac narrationes ad omnem posteritatem non magis habuerint, quam ad universam rerum historiam: quippe quae procul dubio Alexandri animum tanto ordore incenderint hujus ipsius invadendae ac domandae. Vid. ibid. p. 149 coll. 148.

Pag. 259 lin. 11 dele *istos*.

Pag. 277 lin. 14. Ad formam μυριοφόρος laudat Lion:

Lobeck. ad Phrynich. p. 662; ad rem Böttiger über die Aechtheit u. das Vaterland der Onyxkameen 1796. pag. 27.

Pag. 280 cap. VII. De Martichora laudat Lion, Weyrauch l. l. p. 397., qui hystricem (Stachelschwein) intelligi velit. At ita, prout notavimus, jam Schneiderus conjecerat. Praeterea affert Lion Wernsdorf. ad Calpurn. Eclog. VII, 59 in Poet. lat. minor. V. II. p. 170.

Pag. 285 Cap. VIII. De isto loco sacro conf. Ritter Erdkunde V. II, pag. 770., quem laudavit Lion. Qui idem Ritter l. l. pag. 817 et 916 de Phasidis aqua, cujus mentio apud Ctesiam Cap. X., erit consulendus, et pag. 885 de igni immortali juxta Phaselidem in Lycia.

Pag. 293 lin. 8 leg. l*o*cus pro l*a*cus.

Pag. 294 Cap. XI. De Pygmaeis narrationem vel potius fabulam Weyrauch l. l. p. 400 sq. ad simiarum genus *Rajakeda* refert s. populum quendam horum similem; id quod admodum placet Lionio. Tu vide sis quae uberius hanc in rem disputavimus pag. 294 et seqq.

Pag. 300. Cap. XII. In fabulam de Gryphibus inquisivit Wilford in dissertat. de antiquae Indiae geographia: Asiatic Research. Tom. XIV. (coll. de Langlès in Revue Encyclop. XIX, pag. 619 — 621.) Suspicatur autem ille hancce avem fabulosam multum pertinere ad *Garouda*, quae est τοῦ Vischnu avis, capite pennis et unguibus aquilae instructa hominisque simul corpore, pedibus et statura, *Gryphus Indicus*.

Pag. 304 lin. 11 ab inf. leg. III. *b* (pro 6) pag. 163. De terra Caschmyr conferri etiam potest: Journal Asiatique Paris 1813 I. Bd. Heft 6. pag. 361 — 368: »Notice sur l'ancienne histoire de l'Inde et sur les historiens de Kaschmyr en particulier:«

Pag. 311 lin. 23 leg. quas *ea* ipsa.

Pag. 312 (?) lin. 3 leg. *ἀβληχρόν*. Mox quae cap. XVIII. dicuntur de ligno *πάρηβον*, ad genus *visci* (*Vogelleim*) re-

ferenda esse censet Weyrauch l. l. p. 393., notante Lionio. Quod utrum prorsus fatisfaciat, in medio nunc relinquam.

pag. 3. - Cap. XIX lin. 18 pro *quem* leg. *quod*.

» 318 lin. 4 ab inf. dele *tamen*.

» 319 » 8 ab inf. dele: *conf. etiam*.

» 321 » 4 ab inf. leg. ὑλακτή.

» 323 » 19 leg. sci*o*.

» 326 » 10 ξύλινα ἱμάτια. Ad hunc Ctesiae locum referri posse credam fragmentum, quod primus Lion. adjecit pag. 270. edit. ex Servio ad Virgil. Aen. I. 653: »Acantho i. e. »flexibili virgulto, in cujus imitationem arte vestis ornatur »et conficitur. Varro ita dicit: *Ctesias* ait in India esse ar-»bores, quae lanam ferant.«

pag. 328 lin. 18 leg. disp*e*rsae.

» 333 » 7 ab inf. leg. accurat*ius*.

» 337 » 7 leg. rubr*os* ac splendid*os*.

» 340 not. XX, lin. 1 dele δέ.

» 342 lin. 12 leg. praece*pit*. et lin. 2 ab inf. *monuimus*.

» 344 » 3 ab inf. leg. comparatio*nem*.

» 347. Ad finem nott. in cap. XXXII adde: ἄμπωτις quid sit, edocemur a Schol. Pindari, Olymp. IX. 73 (56); quocum conf. Boeckh. Explicat. Pind. pag. 190.

pag. 350 lin. 5 leg. exscrip*ti*.

» 368 » 15 leg. pertine*nt*. et pag. 369 leg. Fragment. No. 19.

» 370 » 11 dele interpunctionem post *censet*, et lin. 12 scrib. *hujus fontis*.

pag. 379 lin. 7 leg. inscrib*un*tur.

» 380 » 10 leg. *immiscuit* pro *intersparsit*.

» 368 seq. Quae cautius hic ac verius summus disputavit Heynius, cum hisce confer sis, quae in historia Elephantorum describendâ ad Ctesiam ejusque narrationes delapsus minus certe considerate pronuntiat Vir, caeteroquin doctissimus et illustrissimus A. W. de Schlegel loco supra laudato pag. 153 seqq. coll. pag. 148.

pag. 388 lin. 3 ab inf. leg. comproband*ae*.

pag. 399 lin. 7 leg. *ab*ripuerint. et mox lin. 11 leg. *in* causas.
» 400 » 9 leg. *stiparunt.* pro *stipati sunt.*
» 408 » 7 leg. *sit* et lin. 10: deprehendere*r.*
» 416 » 15 leg. quo*c*um. — Caeterum quod ad Semiramidem ejusque res gestas attinet, sunt, qui ad Indorum commenta librosque sacros, in quibus et Semiramis et Stabrobates reperiatur, omnia revocanda esse censeant. Tu vid. Maurice Histoir. II. p. 189 sqq. et Asiat. Research. Vol. IV. Dissertation on Semiramis etc. from the Hindu sacred Books, by Fr. Wilford. p. 361. 369 seq.
pag. 420 lin. 2 ab inf. An*nos.*
» 432 » 9 leg. regibus, *qui* mollitiei de*diti*, in intimis
» 435 » 6 leg. n*um.*
» 438 » 14 lo*co.*
» 444 » 4 ab inf. dele *utrumque.*
» 447 » 6 leg. Astibaram.
» 450 lin. (?) leg. *De* Saturnalibus.

Alia, quae sunt levioris momenti peccata vel in accentibus, vel in interpunctione, benevolus lector ipse corrigat.

I.

Index Capitum.

II.

Index rerum et verborum.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T. Θ.

Υ.

V.

Φ.

Χ.

Ψ.

X. Ξ.

Z.

